ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
2
MARDI
2 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՏԱՐԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.481
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.481

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՐԱՆՏԱ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՊՕՂՈՍ Բ.՝ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԻՒ

ՀԱՐԱՒ ԻՐԱՆՏԱ

« ԾՆՐԱԴԻՐ Կ'ԱՂԱՉԵՄ ՎԵՐՋ ՏՈՒԷՔ ԲՈՆԻ ՈՒԺԻՆ »

Ականատեսներու եւ մանաւանդ մամուլի թղթակիցներուն համար կասկած չկայ, որ Պապին իրանտական ճամբորդութիւնը որեւէ նախընթաց չունի խանդավառու – թեան զեռնի վրայ, այլ խօսքով զլած անցած է լեհ քահանայապետին Լեհաստան այցելութեան զատ յաջողութիւնը: Հարաւային Իրանտայի երեք միլիոնի հասնող ժողովուրդին երկու միլիոնը այս կամ այն ձեւով, հոս կամ հոն, ողջունեց Պապը: երկիր մը որու բնակչութեան 95 առ հարիւրը կաթոլիկէ է, որու մեծամասնութիւնը չի բացակայիր երբեք կիրակնօրեայ պատարագէն եւ գոնէ ամիսը անգամ մը խոստովանանքը կ'ընէ, արտակարգ ընդունելութիւն մը ըրաւ իր հոգեոր տիեզերական պետին: Հասած Տըպլին Շարաթ ցերեկ, Յովհ. – Պօղոս Բ. ըրա դիմաւոր հանդրուաններու ընթացքին չօչափեց բոլոր հարցերը: Կարեւորագոյն ելոյթը կը նկատուի այն կոչը որ ըրաւ Տրոկեատա եւ ուր անդրադարձաւ իրանտական հարցին: Քաղաքը 50 քիլոմեթր միայն հեռու է Հիւս. Իրլանտայէն: Հոս է որ Յովհ. – Պօղոս Բ. առաւ խաղաղութեան պատգամը: « Ծընդարիր կ'աղաչեմ ձեզմէ որ վերջ տաք բռնի ուժին: Նետեցէ՛ք զէնքերը: Բռնութեան գաղափարականը եւ մեթոտները ծանրակշիռ բնոյթ ունեցող միջազգային հարց դարձան: Որքան բռնութիւնը չարունակուի Իրլանտա, այնքան կը մեծնայ վտանգը այս սիրելի հողը աւելի եւս վերածելու միջազգային ահաբեկչութեան թատերաբեմին »: Առաջին առթիւ իսկ, կը թուէր որ Պապին խօսքերը արձագանգ զտած էին Հիւս. Իրլանտա քանի Իրաի կողմէ քիչ եաք կը յայտարարուէր թէ կ'ուսումնասիրուի կռիւներուն վերջ դնելու կարելիութիւնը պայմանաւ որ իմաստուն լուծում կը գտնուի: Բայց կ'ըսուէր նաեւ չետազային թէ Իրաի պինուորական ճիւղին պատասխանատուները (ութ հոգի) պէտք է ժողով զումարեն եւ իրենք տան բուն որոշումը: կալուէի մէջ, Պապը իր խօսքը կ'ուղղէր երիտասարդու – թեան, ապա կ'երթար Նոք (կամ Քնոք) որ Իրլանտայի Լուռդը կը նկատուի եւ ուր նաեւ օրհնութիւնը կուտար հիւանդներու: Երիտասարդութեան ուղղուած իր խօսքին մէջ, Պապը կը չեշտէր « Ապրելու իսկական ուրախութիւնը մի փոխարինէ՛ք թմրեցուցիչով, սեռով, ալքոլով, վանտալութեամբ եւ դէպի նիւթական բարիքներ վազքով: Դիմադրեցէ՛ք բարոյական կարճ ճամբաները բռնելու փորձառութեան հոն ուր պարկեշտութիւնը, հաւատքն ու աշխատանքը խըն – դրոյ առարկայ են »:

Նոքի արարողութիւնը աւելի փոխ էլորիմ բնոյթ ունէր բայց միշտ նոյն ծով բազմութիւնը կը վկայէր թէ ի՛նչ ժողովրդականութիւն կը վայելէ Պապը: Օրուան մէջ արդէն երկու ծննդաբերութիւն եղած է եւ ութ մահ սրտի տագնապէ:

Երկուշաբթի օր Պապը կը մեկնէր Միացեալ Նահանգներ եւ Նիւ Եորքի Ազգաժողովին առջեւ է, որ պիտի խօսի խաղաղութեան բուն ճառը, որ խորքին մէջ զարդացումը պիտի ըլլայ Իրլանտա արտասանած ճառերուն:

—×—

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ԱՏԱՆԱՅԻ ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏԻՆ ԴԷՄ

ՁԱԽՈՂԱԾ ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՕԴԱԿԱՅԱՆԸ

«ՀԱՅԿ. ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿ»ԻՆ ՌՈՒՄԲԵՐԸ
ԶՊԱՏԹԱԾ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՈՒԵՑԱՆ

Անգարայի էսէնպողա օդակայանը կըզնար հակայ վնասներ կրել ու նաեւ հանգաբար մեռեալներ ալ ըլլային եթէ Թայմինկի սխալ մը առաջքն առած չըլլար նախատեսուած եղեռնափորձին:

« Հայկ. Գաղտնի Բանակը » կը տեղեկացնէ էսոշիէյթըտ Փրէսի պէյրութի գրասենեակը, Շաբաթ գիշեր, թէ տէր կ'ըլլայ երկու պայթումի, որոնք տեղի ունեցած են Անգարայի էսէնպողա օդակայանի թրանզիթի սրահը եւ որոնք հըսկայ վնասներ պատճառած են: Պոլսոյ Հիւրրիէթ օրաթերթին խմբագիրները, բաժանորդ մամուլի ամերիկեան գործակալութեան հեռագիրը կը տեսնեն, լուր կուտան Անգարա եւ ռումբերը զետ պայթած չըլլալով, իշխանութիւնները կըզնան վերցնել: Կիրակի ցերեկ (ժամը 12-ին) Փրանս – Էնթէռ լուրը տալով, հեղնական ոճով կը չեշտէր թէ «Հայկական Բանակ »ի բաները « վառ երեւակայութեան տէր, մանրամասն նկարագրած էր օդակայանին քանդումը »···: Ըստ երեւոյթին, երկուշաբթի օրուան Լիպերասիոնը միայն հայկ. աղբիւրին լուրը ուներ քանի կը գրէր թէ եղեռնափորձը կատարած է Շաբաթ կէսօրէ վերջ նիւ – թարական վնասներ հասցնելով: կը մէջ – թական վնասներ հասցնելով: կը մէջբերէր Հ. Գ. Բ.ի զեկոյցը.— « Կազմակերպութիւնը պիտի չդադրի չարչրկելէ թուրք փաշխատ վարչակարգը, Հայաստանը ուչ կամ կանուխ Հայերուն պիտի ըլլայ »:

Նախապէս, բայց այս անգամ զուտ թրքական զեռնի վրայ մահափորձ մը կատարուած էր Աթանա եւ սպանուած էր Ապահովութեան տնօրէնը՝ ձեվատ Եուրտադուլ երբ տունէն իր պաշտօնա – տեղին կ'երթար ինքնաշարժով աներկօր հետ, որ ծանրօրէն վիրաւորուած է: կը թուի թէ Աթանա, ուր Սեպտեմբերի սկզբէն ի վեր աւելի քան երեսուն սպանութիւն տեղի ունեցած է ահաբեկչու – թեան նախընտրուած զաշտ կը նկատուի: Այս մահափորձին տէր եղած է ծայրայեղ – աջ՝ Թ–Ի–Թ (վրէժի թրքապաշտ Ջոկատ) շարժումը: Ազգաբութեան եւ Ներքին նախարարները անմիջապէս Աթանա փութացած են մինչ 400 ոստիկան զործադուլ ըրած են « Անկցի՛ն Ֆաշխաները » պոռալով: Միւս կողմէ Ուրֆայի հալքեան քաղաքապետը ծանօրէն վիրաւորած է ահաբեկիչներու կողմէ: Ռումբ մըն ալ պայթած է Պիթլիսի հալքեան քաղաքապետին տունին առջեւ: Ընդհանուր ձեւով խուճապ ստեղծելու զանգ կը թափուի նախքան Հոկտ. 14ին ծերակուտական մասնակի ընտրութիւնները: Այս պայմաններու մէջ, ընդդիմութիւնը զրեթէ վստահ է որ կը յաղթէ: Արդէն, ներկայիս Էճեվիթի ուժ ձայն կը պակսի Ազգ. ժողովին մէջ եւ մեծամասնութիւն գտնելու համար պէտք է գործակցի Միլլի Սելամէթին հետ (ազ մահմետական) ինչ որ քիչ մը հակասական կ'ըլլայ նախարարապետի մը համար, որ նոր յաջողեցաւ Բ. Միջազգայնականի անդամ ըլլալ իբրեւ « ընկերվարական»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ՀՈԿՏ. Մէկին Ֆրանսայի մէջ զրոշմաթուղթը սղեց: Արդ նամակներու համար՝ 1,30 (1,20ի տեղ), զանգաղն ալ՝ 1,10 (1ի տեղ): Արտասահման ալ մինչեւ 20 կրամ 1,70էն կ'անցնի 1,80ի: Նոյն օրը պարտադիր կը զառնար ապահովութեան զօտին քաղաքը 24 ժամ 24ի վրայ, այսինքն օրուան մէջ ալ: Տուգանքը՝ 80 Ֆ.:

ՋԻՆԱՍՏԱՆ կը տօնէ ժողովրդական Հանրապետութեան 30ամեակը եւ օրէ օր կը ժժգունի Մաոյի անունը: Փաղաքական Բիւրոյի նոր նշանակումները նոյնիսկ կ'ամրապնդեն « ալ » ձգտումները:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան տընօրէն կոմիտէի ժողովին միայն մեծամասնութիւնը քուէարկեց Ժ. Փ. Շըվէնըմանի պատրաստած Ընկերութեան ծըրագրի քանաձեւը: Մօրուա եւ Ռոքար չմասնակցեցան քուէարկութեան:

ԻՐԱՆի մէջ բոլորովին « անհետացած է » քարիւղի նախկին տէրն ու տիրակալը՝ Հասան Նագիհ: Արդէն պաշտօնա – զրկուած էր եւ սպառնալիք կար որ իսլամական դատարանի առջեւ քաշուի: Նախընտրած է ձեւ մը գտնել ինքզինքը մոռցնել տալու համար:

ՊԵԼՃԻՈՑ մէջ (Քոմին) լեզուական հարցերու պատճառաւ նոր բախումներ տեղի ունեցած են, բաւական բուռն: Երեք ոստիկան եւ երկու ցուցարար վիրաւորուած են: Ֆրանսական սահմանին մօտ այս քաղաքին մէջ, Վոլֆսուռնի (Ֆլեման ազգայնական կուսակցութիւն) անդամները Ֆլեման զպրոց մը կը պահանջեն:

ՊԱՆԿԻԷՆ հասած լուրեր նախ կը հաղորդէին թէ Տաքօ մահափորձէ մը ազատած է, յետագային սակայն ինք իսկ հերքեց այդ լուրը:

ՆԱՒԱԳԱՀ ԺԻՍՔԱՐ, որու կ'ընկերանան Պառ եւ ութ նախարար Պոն մեկնեցան, ուր տեղի կ'ունենայ Ֆրանքֆուրտեան հերթական 34րդ վեհաժողովը:

ՍՈՒԻՐԻՈՑ մէջ 52 պաշտօնատար թէ քաղաքացի ձերբակլուած են օրէնքի դէմ գործած ըլլալու ամբաստանութեամբ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԱԾՈՒՑԻՉ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Սեպտ. 18–24)

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԽՐԻՄԻ ՄԷՋ

Սիմֆերոպոլի (Խրիմ) Գեղարուեստական թանգարանին մէջ ցուցադրուած են Մարտիրոս Սարեանի գործերը: Աւելի քան երեսուն բնանկարներ, դիմանկարներ, նթիւոմորթներ՝ ստեղծուած 1922–1969 թուականներուն, գնահատանքին արժանացած են այցելուներուն: Մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւած են « Ազրիւրի մօտ », « Բամպակի բերքահաւաքը Արարատեան դաշտում », « Հայաստան », « Ոչխարի հօտը լեռներում », « Լեռնային բնանկար » եւ այլ գործեր:

×

Է.Դ. ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ

Ինսպրուքի (Աւստրիա) մէջ տեղի ունեցած Բաղդատական Գրականութեան Միջազգային Ընկերակցութեան Յրդ համագումարին, խորհրդային պատուիրակութեան մէջ կը գտնուէր Հայաստանի Մ. Աբեղեան Գրականութեան Հիմնարկի տնօրէն Էդուարդ Ջրբաշեան: Համագումարի զանազան բաժիններու մէջ քննութեան ենթարկուած են աշխարհի դրեթէ բոլոր երկիրներէ ժամանած մասնագէտներու չուրջ 500 զեկուցումները գրական – նութեան դերի, անոր դասական ձեւերու, գրականութեան եւ միւս արուեստներու փոխ յարաբերութեան եւ վէպի զարգացման հարցերու մասին: Էդ. Ջրբաշեան զեկուցման նիւթը եղած է՝ « Ընդհանուրը եւ իւրայատուկը հայ գրականութեան դասական ուղղութիւններու մէջ »: Ան գերմաներէնով փոխանցած է տարիներու իր անձնական հետազօտութիւններու արդիւնքները հայ գրականութեան մէջ դասականութեան, վիպապաշտութեան, իրապաշտութեան եւ խորհրդապաշտութեան արտայայտութեան ձեւակերպութիւններու վերաբերեալ: Այդ հարցերուն նուիրուած կարգ մը աշխատութիւններու մէջ՝ « Գրականութեան տեսութիւն », « Պոէտիկայի հարցեր », « Հայ նոր գրականութեան պատմութեան ե. հատորի ներածութիւն» եւայլն, Ջրբաշեան ցոյց տուած է, որ հայ գրական – նութեան ուղղութիւնները ունենալով բազմաթիւ ընդհանրութիւններ համաեւրոպական գրական չարժումին հետ, նոյն ատեն հանդէս բերած են յատուկ գիծեր, որոնք հայ ազգային կեանքի ու գեղարուեստական զարգացման պայմաններու արդիւնք են: Էդ. Ջրբաշեան Ատրպատ գոնուած միջոցին հանդիպում ունեցած է Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութեան հետ, ծանօթացած այնտեղի մշակութային արժէքներուն, Աբբահայրը՝ Գրիգորիս Վրդ. Մանեան, իրեն յանձնած է Բաֆֆիի « Սայրի » վէպի առաջին հատորի ձեռագիրին լուսապատճէնը օրինակը, Բաֆֆիի երկերու ակադեմական հրատարակութիւններու առթիւ օգտագործման նպատակով:

×

ՍՈՎԵՏԱՇԽԻՆԻ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՊԱԼԱՏԸ

Ադրբատի չրջանի հեռաւոր դիւղերէն Սովետաշխէնի մէջ բացուած է Մշակոյթի նորակառոյց պալատը, որ ունի ամէն յարմարութիւն՝ 300 հոգինոց սրահ, գրադարան, խաղերու սենեակներ եւայլն:

personne n'a le monopole de l'Arménité

2.

(*Suite et Fin*)

Et puis ces soixante cinq ans ont-ils réellement été perdus ? de notre peuple, doute, dans l'histoire de notre peuple, aura-t-on assisté à une telle vigueur à une telle force intellectuelle, à une telle renaissance. Nous n'avons pas le droit de désespérer, malgré les dangers sournois et obliques qui nous guettent et notamment ceux de l'assimilation. Nous avons l'obligation de combattre lorsque tout un peuple est coupable, malgré sa profonde meurtrissure, de cultiver encore sa langue sa foi, son histoire, de déployer tant d'efforts pour assurer une survie triomphante. Peu importe, en finale, que certaines de ses tentatives, que certaines de ses idéologies, que certaines de ses visions politiques aient échoué.

L'essentiel est d'en tirer les leçons et de continuer à forger, avec détermination et lucidité, l'avenir, mais en se souvenant que ce n'est pas en perfectionnant la chandelle qu'on a découvert l'électricité.

Et j'en viens à ma seconde réflexion. Ce dont nous souffrons dans cette tâche, au fil de ce combat inachevé, c'est de notre absence d'organisation.

Oh, je sais bien, les grandes associations, les partis, les églises sont organisées et bien organisées. Ce n'est pas à eux que je songe. Je leur ai rendu l'hommage que nous leur devons. Mais au nom de quoi, au nom de quel mythe, si ce n'est au nom de cette conscience d'un monopole à exercer que je récuse, refuseraient-ils tous d'unir leurs forces sur l'essentiel ?

Est-ce que l'essentiel empêche la spécifité ? Est-ce que vouloir le général élimine le particulier ? Depuis quand, une grande tâche, un fort dessein sont-ils inconciliables avec le maintien d'une pensée personnelle, d'une action qui garderait son individualité ?

Je ne demande à personne de renoncer à ce qui le définit, à ce qui le situe par rapport à l'autre, à ce qui fait dans sa logique à lui la raison de son action. Mais je demande à tous de s'unir sur une structure diasporique internationale sur une plateforme de réflexion et d'action qui n'enlève à personne son identité. Je vais même plus loin. Cette union n'empêche, en aucune manière, de continuer à cultiver ardemment, les programmes de chacun, sur les champs d'action qu'ils ont choisis. Il n'est pas convenable, il n'est plus concevable, par exemple, que sur une question aussi élémentaire que celle du paragraphe 30, rien ni personne n'ait pu coordonner tous les efforts accomplis et que ceux-ci aient dû se traduire dans des actions isolées, quelque heureux que furent les résultats provisoirement obtenus. Et je peux multiplier les exemples.

Où est-il cet organisme international, à la disposition de tous, qui puisse documenter dans l'heure, qui puisse répondre aux questions venues de l'extérieur, avec la crédibilité que le monde moderne est en droit d'exiger de toute information ?

Faut-il continuer à multiplier à l'infini ces banques d'informations qui restent confidentielles pour le voisin, ces institutions les unes plus estimables que les autres mais qui trouvent parfois dans leur isolement la négation même de leur légitime ambition ?

Ne faut-il pas créer cet organisme centralisateur, voire central qui réponde précisément à ce que nous voulons, même si cette nécessité, en raison d'un poids d'habitudes et de mentalités dues à une idéologie binoculante n'apparaît pas clairement à tous ?

Je sais les difficultés matérielles et politiques, au sens noble du terme, que tout ceci suppose. Je connais la première difficulté qui est celle de la définition même de cet objectif, définition sur laquelle des affrontements encore aujourd'hui sont, hélas, possibles.

Quel est cet objectif ? Est-ce le retour aux terres ? Est-ce l'Araradisme ? Est-ce la condamnation de l'auteur du génocide ? Est-ce l'attente messianique d'un Etat indépendant ? Est-ce l'Arménie Soviétique, et que sais-je encore ?

Ou bien est-ce tout simplement une mise en ordre de la diaspora pour qu'elle puisse s'exprimer, sur un modèle bien administré, au nom de tous ceux qui la composent ?

L'énoncé de ces possibles variations sur un thème qui pourtant vit en nous confusément donne la mesure de la difficulté.

Mais nous qui avons connu la difficulté fondamentale qui était celle de vivre, allons-nous échouer sur ce qui n'est qu'une affaire de bonne volonté, d'intelligence, de dialogue entre frères ? Peut-être ne réussirons-nous pas du premier coup. Mais qu'importe : l'effort nous rebuterait-il ? alors que chacune de nos expériences individuelles de femme et d'homme a été fondée sur l'effort qui nous a conduit au succès personnel ? Regardons nous, revoyons nos mères et nos pères, au moment où ils ont débarqué chacun sur leur terre d'accueil ! Votre présence ici ne crie-t-elle pas le triomphe de ces efforts ? Et nous devrions renoncer à cette nouvelle tâche, nous dont la vie porte témoignage de ce que chacun dans nos domaines nous avons réalisé.

Cette difficulté, je l'attends et je suis prêt à l'affronter. Ceux qui voudront l'éviter ou ceux qui se refuseront à prendre conscience de ce qu'elle peut avoir de nourriciers insulteront l'arménité contemporaine, telle qu'elle se veut, c'es-à-dire plus réaliste, réfléchie, agissante et riche de la promesse de ces lendemains. L'objet de ce congrès et son immense mérite sont de vous convier à cette tâche. Il ne m'appartient pas en cet instant, d'évoquer ses thèmes ou de tracer les lignes du travail. Les rapports, les discussions, les séminaires vont tenter de dégager les problèmes et les solutions. Chacun aura sa part de réflexion et de parole.

Au moment d'achever cette introduction au Congrès, je suis conscient de l'importance de tous les thèmes qui nous attendent et que nous aurons à évoquer. Je songe à l'étude de l'organisation interne de chaque diaspora, à notre attitude à l'égard de la Turquie contemporaine, à l'avenir de nos communautés du Moyen-Orient, désemparées à la suite des déflagrations politiques récentes, à la violence revendiquée par des organisations qui s'affirment révolutionnaires arméniennes, à la cultures diasporique, à l'Arménie Soviétique et à ses équations fondamentales, à la mise en question de nos relations avec notre passé, etc... Tout cela ne sera pas résolu en trois journées de travail, mais tout cela pourra servir d'amorce à d'autres congrès car je suis convaincu de la réussite de cette première réunion.

E. JAKHIAN

ԿԱՐԴԱՑԵՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱԹԷՆՔ ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ ԱՆԿԱՍԱ

Յոյն – ամերիկեան յարաբերութիւնները, յատկապէս Կիպրոսի ծանօթ հարցին և վեր, կոբանցուցած են իրենց երբեմնի սերտ դիմադիծը։ Աթէնք առիթներ ունեցաւ հասառատելու, թէ Ուաշինկթընի աչքին թուրքիա աւելի ծանր կը կշռէ նժարին մէջ, մանաւանդ պատկառանքի իրարամերժութիւններէն հետք։

Աթէնք իրատացի կերպով ակատեց բազմաթիւ համաձայնագիրներու դործադրութեան ձգձգումը Ուաշինկթընի կողմէ։ 1977 Յուլիս 28ին, պաշտպանութեան եւ համագործակցութեան համաձայնագիրը մը սոսրագրուեցաւ երկու մայրաքաղաքներուն ներկայացուցիչներուն կողմէ։ Յայսօր, համաձայնագիրը կը կատարի գործադրութեան։ Համաձայնագիրովամերիկեան կայանները ընծայուած բացառիկ առանձնաշնորհումները յատնական հողին վրայ, կը սահմանափակուին։ Ասոնք կը դարձրին ամերիկեան յանձնամանդօտները նկատուելէ։ Միւս կողմէ, Ուաշինկթընը յառձնառու կ'ըլլայ, չորս տարուան ժամանակաշրջանի մը համար, 700 միլիոն տոլարի պինուորական օժանդակութիւն ապահովել Աթէնքի։

Անդին, Ամերիկայի Ձայն հեռասփռումներուն ծառայող Քավալայի եւ Հռոդոսի կայանները, Յունիս 2ին առտուընդուած պայմանագիրով, որոշ սեղմումներու կ'ենթարկուին։ Նախ միայն քանի Ամերիկացիներ իրաւունք կ'ունենան աշխատելու. ապա՝ հաղորդումներուն սահմանուած յայտապիրները ենթակայ կը մնան յոյն իշխանութեանց քննութեան եւ վաւերացումին։ Արդարեւ, Աթէնք կ'ուզէ ապահովել այնպիսի հաղորդումներ, որոնց բովանդակութիւնը չհակասէ իր այժմու բարի – դրացնութեան քաղաքականութեան։ Յայսօր, այս պայմանագիրն եւս գործադրութեան չէ դրուած։

Ակնկալ կը մնայ նոյնպէս 1978 Հոկտեմբերին մշակուած տնտեսական, մասնագիտական եւ դիտական համագործակցութեան ծրագիրը։ Կը նախատեսուի մնայուն յանձնախումբերու միջոցով ընդլայնել եւ զարգացնել երկու երկիրներուն փոխանակութիւնները բոլոր մարզերէն ներս։ Արդ, « խնայողութեան » պատրուակով Միացեալ Նահանգները այս տարի չմասնակցեցան նոյնիսկ Թեսալոնիկիի տօնավաճառին։

Արտաքին քաղաքականութեան ծիրին մէջ անուշադրութեան պէտք չէ մատնել Ատլանտեան Ուխտի երեք ներկայացուցիչներուն այցը Աթէնք։ Այս վերջիններս՝ ամերիկացի բարձրաստիճան սպաներ, Ուխտի նախկին ընդհ. հրամանատ-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԳՆԶՈՒՆԵՐԸ

ԱՆՈՆՑ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԿԵՆՑԱՂԸ

Ամփոփեց՝ ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Գնչուներու կողմէ կատարուած ապօրէն եւ նատակեաց ժողովուրդին խաղաղ կեանքը խանգարելու բնոյթ ունեցող սարքերու առաջքը առնելու համար, եւրոպական դրեթէ բոլոր երկիրներու կառավարութիւնները սկսան իրենց երկրին սահմաններէն վտարել Գնչուները եւ կամ պարտադրել զիրենք նստակեաց դառնալու։ Սակայն Գնչուները կը չանային փախուստ տալ քաղաքային իշխանութեանց կիրարկած հալածանքէն ու դատական հետապնդումներէն, չարունակաբար նահանջ ու քաղաք փոխելով։ Հակառակ խիստ հրահանգներու, ոստիկանութիւնը, եւ քաղաքական ուժերը, յաճախ թիւով անբաւարար, չէին յաջողեր վտարել Գնչուները։ Եւ ինչ որ զարմանալի է, երկրին ազնուական դասակարգն էր որ պաշտպան կը կանգնէր Գնչուներուն, նիւթական օժանդակութիւն եւ ապաստան ընծայելով անոնց։ Մինչ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուածները կարելի կ'ըլլար փոխադրել պաղթավայրերը։ Պատժուածները, իբրեւ թիապարտներ կը գործածուէին նաեւ թիավարելու ռազմանաւեր կամ փոխադրանաւեր։

Գնչուներու դէմ առնուած այս անմարդկային եւ յաճախ ցեղասպանութեան բնոյթ կրող պատժական միջոցառումները հանդիպեցան կղերականութեան խիստ դատապարտութեան։ Բազմաթիւ, Ռուսիա բացառութիւն կազմեց ու բնաւ պահանջ չզգաց Գնչուները հեռացնելու իր երկրէն։ 18րդ դարու վերջաւորութեան Հունգարիոյ եւ Թրանսիլվանիոյ մէջ կայսերական հրամանագրով փորձուեցաւ Գնչուները դարձնել նստակեաց քաղաքացիներ։ Բազմաթիւ հրահանգ մը որ Գնչուները կը պարտադրէր հրաժարելու իրենց լեզուէն, բարքերէն եւ ձուլուիլ երկրին ժողովուրդին մէջ։ Այդ նպատակաւ իրենց ծնողներէն բռնի կերպով խլուեցան նէու երախաները ու տարուեցան հեռաւոր գիւղեր եւ յանձնուեցան գիւղացիներու խնամքին։ Սակայն, այս բռնի միջոցներու գործադրութիւնները եւս հանդիպեցան Գնչուներու ընդդիմութեան եւ կառավարութիւնը ստիպուեցաւ աւելի ապառական ուղղութիւն մը ընդդրկել։

Այլ երկիրներու մէջ ալ նմանօրինակ փորձեր ձախողութեան դատապարտուեցան։ Օրինակ՝ Ֆրանսայի կարգ մը նահանգներուն մէջ Գնչուները նկատուեցան օրէնքէ դուրս վտանգաւոր բեկորներ, նոյնիսկ ոճրագործներ կամ աւազակներ։ Անգլիոյ մէջ եւս նոյն ձեւի հալածանքներ։ Իտալիոյ մէջ անոնք կը դատապարտուէին դերութեան։ Միայն մեծ քաղաքներու մէջ է որ անոնք կը վայելէին յարաբերական ազատութիւն մը եւ կը կերարկէին իրենց արհեստները։

Գնչուներու ընկերային եւ ընտանեկան կառուցուածքը ամէնէն նախնական վիճակը կը ներկայացնէ։ Իւրաքանչիւր խումբ ունէր իր պետը, որ պատաս – խանատու էր խումբին ապահովութեան։ Համբապետները յաճախ ճանչցած էին տեղական իշխանութիւններէն եւ անոնց միջոցաւ է որ փոխադարձ յարաբերութիւններ տեղի կ'ունենային։ Ինչպէս յիշած էինք այդ համբապետները չատ մը երկիրներու մէջ կը կրէին տիտղոսներ, պարզապէս լաւ ընդունելութիւն դանելու, խաղաղ ապրելու եւ նիւթական առաւելութիւններ ձեռք բերելու ակնկալութեամբ։ Այսպէս, Հունգարիոյ մէջ այդ պետերը կը կոչուէին «վոյվոտ», որ քաղաքային եւ պինուորական բարձր տիտղոս մըն էր։ Ուրիշ երկիրներու մէջ այդ տիտղոսները ընդհանրապէս ազնուական բնոյթ կը յատկանշէին։ Ֆրանսայի մէջ անոնք կոմսեր էին կամ դուքսեր։ Օրինակ՝ 15րդ դարուն հանրածանօթ էր Անտրէ դուքսը։ Իսկ դատարին մէջ այդ տիտղոսը աւելի արտայայտիչ ձեւ մը կը ստանար, վերածուելով Մեծ Դուքս Փոքր Եգիպտոսի ձեւին։ Անգլիոյ մէջ համբապետները կը կոչուէին լորտեր։ Այս տիտղոսաւոր համբապետները աւելի վեհութիւն եւ արժանիք տալու համար իրենց անձին չատ բծախնդիր էին իրենց զգեստաւորման եւ իրենց տիտղոսին համապատասխան կը կրէին չքանշաններ կամ պինանշաններ։

(Շար. – 6)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ԵՐԱՆՈՍԻ ԼԵՌՆԱՇՂԹԱՅ

Արփա, Վեղի եւ Ազատ գետերու մի-ջեւ ուղղութեան մէջ Գեղամայ հրաբխային լեռնավահանէն կը ճիւղաւորուին կարգ մը լեռնաշղթաներ: Անոնք Գեղամայ լեռներու այն հատուածներն են, որոնք վերջ մնացած են երիտասարդ հրաբխային գործունէութեան հետեւանքով յառաջացած լաւային ծածկոյթէն: Ա-նոնցմէ է Երանոսի լեռնաշղթան, որ կը բաժանէ Ազատ եւ Վեղի գետերու միջեւ: Ամէնէն բարձր տեղը 1829 մեթր է (Երանոս գագաթը):

Երանոսի լեռնաշղթան հիւսիս – արեւմուտքէն Ազատ գետով կը բաժնուի Ողջաբերդի լեռնաշղթայէն, հարաւ – արեւելքէն՝ Վեղի գետով, Ուրծի եւ Դահնակի լեռնաշղթաներէն: Հարաւ – արեւմուտքին անոր լանջերը կ'իջնեն Մերձ – արաքսեան հովիտին վրայ: Արեւելեան կողմը կը սեղմուի Ազատի Եօթնակունք եւ Վեղիի Խոսրով վտակներու միջեւ եւ անոնց ակունքներուն մօտ հարաւ – արեւմուտքէն կը միանայ Գեղամայ լեռնավահանին: Լեռնաշղթայի խորերէն սկիզբ կ'առնէ Զորասու հեղեղը՝ բաժնելով զայն երկու մասի. հարաւ – արեւելեան լեռնաշղթայ (առաւելագոյն բարձրութիւնը՝ 1419 մեթր):

Երանոսի լեռնաշղթան ունի նեղ կատար, դէպի Ազատ գետը իջնող զառիթափ ու լերկ լանջեր: Երանոս գագաթի արեւմտեան լանջը մօտ 650 մեթր բարձրութեամբ քարափ մըն է, որ կատարէն ուղղաբերձ կ'իջնէ մինչեւ ստորոտ, ուր կը հոսի Ազատ գետը: Լեռներու լանջերը խիտ մասնատուած են բազմաթիւ հեղեղատներով ու խանդակներով: Մերկ ու ժայռոտ նախալեռներուն մէջ զօրաւոր հողմահարման հետեւանքով հողածած – կոյտը սակաւազօր է, խճաքից: Անիկա անձրեւի ջուրերու կողմէ պարբերաբար կը լուացուի ու կը տարուի դէպի հարթավայրերը:

Նախալեռներու ստորին գօտին կէս անապատ է: Այդ ալիքաւոր սարաւանդային շրջանները տեղ մը անջրդի ու անմշակ էին: Այժմ ոռոգուելով Արտաշատի ու Ազատի ոռոգիչ համակարգերով՝ կը ծածկուին խաղողի եւ պաղատու այգիներով: Ջրանցքներուն ու ջրհան կայաններուն վրայ վերջին տարիները աւելցաւ Ազատի ջրամբարը, որուն շնորհիւ ոռոգելի դարձան 7000 հեկտար անջրդի հողեր եւս:

Երանոսի լեռներու ժայռոտ եւ ժայռախճաքիլ լանջերը ծածկուած են լեռնաչոր բուսականութեամբ, որոնք աչքի կը զարնեն չորագիմացկանութեամբ: Ասոնք խոտեր են, մանրատերեւ կիսաթփուտներ ու բարձի նման բոյսեր: Թփուտներէն կը հանդիպինք նշենիի եւ վայրի տանձենիի նեղտերեւ տեսակներուն, գայլակռունկի, վայրի սալորենիի, վայրի խնձորենիի, վայրի տանձենիի, վայրի նռնենիի, վայրի ընկուզենիի, վայրի թզենիի, վայրի ծիրանենիի, վայրի դեղձենիի, վայրի սերկեւիլի, վայրի ազնուենիի, վայրի կեռասենիի, վայրի նուշենիի, վայրի ուռենիի, վայրի կաղնիի, վայրի հաղարջենի

Այրի Տիկին Նուարդ Խաչիկեան, Օր· Ժաամին Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Ար – փիար Գալալճեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Խաչիկեան եւ զաւակները, Տիկին Էլիզ Հոգտանեան, Օր· Ժաքլին Հոգտանեան, Տիկին Լուիզ Սեմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Սեմէրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆիլիփ Սեմէրճեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մօրեղբօր եւ քեռայրին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԽԱԶԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Սեպտ· 28ին, 82 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շորեքշաբթի, Հոկտ· 3ին ժամը 14·30ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Առնու – վիլի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՅԱՌԱՋ· — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Խաչիկեանի եւ Օր· Ժաամին Խաչիկեանի։

×

Այս տողուր առթիւ, Տիկին Խաչիկեան 250 Ֆր· կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր ամուսնոյն յիշատակին։

Այրի Տիկին Իսկուհի Օհանեան, այրի Տիկին Իսկուհի Սէֆէրեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մաթեան, Օր· Վարդուհի Մաթեան, Պ· Ժան – Փիէռ Մաթեան, Պ· Միշէլ Մաթեան եւ այրի Տիկին Շնորհիկ Տէրտէրեան, զաւակները ու թոռները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, մօրաքրոջ, մեծ մօրաքրոջ, սանուհիին՝

ԱՁՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
(ծնեալ Զօպանեան)

մահը, որ պատահեցաւ Սեպտ· 29ին, 82 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շորեքշաբթի, Հոկտ· 3, ժամը 10·30ին Իսթի Ս· Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ամն 100ական Ֆր· կը նուիրէ կարմիր եւ կապոյտ Խաչերուն իր զաւկին մահ – ուան տարեդարձին առթիւ եւ ի յիշատակ իր բոլոր ննջեցեալներուն։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Կոնտոպլի մասնաճիւղը չը – նորհակալութեամբ առացած է ընկերուհի այրի Տիկ· Սիսլեանէ 300 Ֆր· իր ամուսնոյն ողբացեալ Ս· Սիսլեանի մահուան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայոց լեզուի դասաւանդման եւ հայ մշակոյթի տարածման կեդրոն
Centre d'Enseignement et de Diffusion de la Culture Arménienne (C. E. D. C. A.)
MTP Tivoli, 66 Cours Fr. Roosevelt
13005 Marseille — Tél. : 47-92-02

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Տասը ուսուցիչ – ուսուցչուհիներու գըլխաւորութեամբ պիտի աւանդուին հե – տեւեալ նիւթերը·

Լեզու եւ գրականութիւն, Պատմութիւն եւ քաղաքակրթութիւն (ֆրանսերէն), Պաֆալօրէայի մասնաւոր յայտագրի պատրաստութիւն, Հայերէնի պարզ խօսակ – ցութիւն դիտա – լողական արդիական միջոցներով։

Ձեռք բերուած գիտելիքներու դոր – ծադրութիւն հետեւեալ միջոցներով·—

Թատերական արտայայտչութիւն, ժո – ղովրդական բանահիւսութիւն, երգ եւ բանաստեղծութիւն, Դասընթացքներ չա – փահասներու համար, Հետազօտական եւ վաւերագրական ղեկավարուած գործու – նէութիւններ։

Դասընթացքները սկսան Շաբաթ օր, Սեպտ· 27ին։

Արձանագրութիւնները թուականէս սկսեալ ամէն օր յետ միջօրէին, ժամը 15–20։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ կը նուիրեն

Արշաւիր Կլորիկեան 1000 գերմ· մարք կը նուիրէ «Յառաջ»ի իր դասընկերոջ՝ Ենովք Լաչինեանի « Անկապ էջեր » հատորին առթիւ, ի դնահատութիւն՝ «Յառաջ – Մատենաշար »ի։

ՎԻԷՆ ՊԱՐԱՆՅԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կապ· Խաչի յիսնամեակին առթիւ պարանոցիկ երեկոյթ, Նովոթէլի մէջ (Պոռն), կազմակերպութեամբ Վիէնի մասնաճիւղին։ Նուագախումբ Քօժաքեան Շարաթ, Հոկտ· 6 ժամը 21ին։

Տոմսերու համար դիմել Կ· Խաչի անդամուհիներու կամ հեռաձայնել՝
(74) 53·25·91 կամ (74) 85·12·69

restaurant
ANY

Spécialités Caucasiennes et Orientales
AMBIANCE MUSICALE
DINER AUX CHANDELLES

ԻՍԻԻ ՄԷՋ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ
Ա Ն Ի

Հաճելի մթնոլորտ, կովկասեան եւ արեւելեան համեղ ճաշեր, երաժշտական մթնոլորտի մէջ
Կոչումնքներու կամ հարսանիքի համար պայմանաւորուիլ Տնօրէնութեան հետ
52, Rue Jean-Pierre Timbaud
92130 ISSY LES MOULINEAUX
Tél. : 638-78-58
ԲԱՑ Ի ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍ. ՋԱՅՆԱՍՓԻԽՐԻՆ

Կիրակի, Հոկտ· 7, ժամը 8ին Ֆրանս – ֆիլթիւռ կայանէն՝ Հայերը եւ Մոնկոլ – ները։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ· Խաչի Պուլ Օտտոյի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը տեղի կ'ու – նենայ Հոկտ· 3, Շորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, եկեղեցիի կից սրահին մէջ։ Ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճըշ – դապահ ըլլալ։

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶԻ Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղի ժողովը, Երեքշաբթի Հոկտ· 2, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին (Տիկին Փափազեանի բնակարանը)։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նախաձեռնութեամբ հին Ռամկիկներու, նախկին Դիմադրականներու, ազգութեամբ հայ կազմակերպութիւնը, կը պատրաստուի արժանավայել Ցուշառնով մեծարելու, Արաբայի մեծ ճակատամարտի 61րդ տարեդարձը, զոհուած ընկերներուն եւ Ցուշարձանի ծնունդեան տասնամեակը հանդիսութեամբ մը, Նոյեմբեր 18ին, կիրակի առաւօտեան Փրատոյի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ մէջ։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅՁԵԼԻ ՇՐՋԱՊՏՈՑ ԴԷՊԻ ՎԻԷՆՆԱ

Նեսի եւ շրջանի կրօն· Ընկերակցութեան վարչութեան ու Քաննի Հայոց Բարեկամական Ընկերակցութեան կազմակերպութեամբ հաճելի շրջապտոյտ մը օթոքառով դէպի

Vienna par Cortina d'Ampezzo
վերադարձ՝ վենետիկի ճամբով
Մեկնում Հոկտեմբեր 10ին
Վերադարձ Հոկտ· 18 դիշերը
Գինն՝ 2150 Ֆր· (օթոքառով երթուդարձ, ճաշեր առանց խմիչքի, առաջնակարգ պանդոկներ)
Մանրամասնութեանց եւ տեղերու ապահովութեան համար հեռաձայնել
Տիկ· Թ· Ճէվիզեանի 16 (93) 38·79·08
Քաննն

MARSEILLE

L'association des Amis de la
REPUBLIQUE DE CHYPRE
organise
une conférence
UN MICROCOSME NOMMÉ CHYPRE
par Rouget Milliex
Projection du film de Cacoyannis
IRENE PAPAZ découvre Chypre
Jeudi, 4 Octobre à 21 heures
Maison de la Culture Arménienne
12-14, Rue St. Bazile
sous la présidence de MICHEL PEZE
adjoint au Maire

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 26ԷՆ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ՀԱՅԿ. ԾՆՈՒՆԴԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՆՑՈՒՅԷ'Ք

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊՂՐԱԹՈՒՐԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱԼՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻ

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ ՍԿԻԶԲԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

"LE GUI DE LA FORET,,
"Chez IDEAL,,

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՀԱՆԳՍՏԱՒԷՏ ԻԶԵԻԱՆ
ՈՒԱԶԻ ԴԱՒԱՐԱԳԵՂ ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

օժտուած է յարմարաւէտ առանձնասենեակներով
եւ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՃԱՇԱՐԱՆՈՎ

Ֆրանսական եւ հայկական ճոխ ճաշացուցակ, հակոդութեամբ Սեփականատէր–Տնօրէնին

Տրամադրելի՝ հարսանեկան, նշանտուքի խրախճանքներու, ընկերային տօնախմբութեանց եւ հաւաքական հացկերոյթներու։

Ճարմար կառաւտուն (փառքինգ)
1, Avenue de Boran — 60260 LAMORLAYE
Tél. : (4) 456-93-51
FERMÉ LE MARDI

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԵՆՈՎՔ ԼԱՉԻՆԵԱՆԻ
«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ...»
գիրքը
արձակ ... կէս – երգիծական ...
յուշեր ... դէմքեր ... դէպքեր ...
խորհրդածութիւններ
Մատենաշար « ՅԱՌԱՋ »
Պատկերազարդ, 400 էջ
Գին՝ 50 ֆր·
Առաքման ծախքով 60 ֆր·)
Ստանալու համար դիմել՝ «Յառաջ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ (ԲՈԼՇԵՎԻԿՅԱՆ) ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՏՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՕՐԳԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԻ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՒԱՐՇ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՆԵՐԻ ՕՐԳԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՆԵՐԻ ՕՐԳԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
3
MERCREDI
3 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման՝ Տար. 300 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ.
Ֆրանսա՝ Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 14.482

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.482

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՍՔԸՆ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԹՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՓՕՂՈՍ Բ.Ի

ՈՐ ՅԱՋՈՐԴ ՕՐԸ ՆԻՒ ԵՈՐՔ ԱՆՑԱՒ

Տպլինէն մեկնելէ առաջ, Յովհ. – Պօղոս Բ. խօսեցաւ չուրջ հազար իրլանտացի ժառանգաւորներու, որոնք եկած էին ողջունելու զինքը: Վճռական չեչտով մըն է, որ Պապը յիշեցուց որ « քահանաները պէտք է ճանաչելի զգեստներ կրեն»: Այս ուղղութեամբ Ֆրանսական կղերն է ամէնէն անհնազանդը, բայց, ի տարբերութիւն Պօղոս Զ.ի, Յովհ. – Պօղոս Բ. որոշած է յամառիլ: Կասկած չկայ, որ հաշիւէ դուրս, այս լեհ առաքելական հայտերը, որ յանկարծ եկաւ բաղմիլ Ս. Պետրոսի Աթոռը, « խանդարող » Պապ մըն է: Գիտէ ուզածը, տեղի չի տար, ներեցուց հիմնական ոչ մէկ սկզբունքէ եւ « ճանաչելի զգեստէն » զատ, չեչտը դրաւ կրկին ամուսնութեան անքակտութեան վրայ, դէմ արտայայտուեցաւ կրկին վիժումին:

Նման Պապ մըն է, համակրելի, ժողովրդական բայց եւ այնպէս՝ վճռակամ եւ ըրածն ու ընելիքը դիտցող, որ Պօղոսէն ժամանեց Երկուշաբթի օր, այսինքն Միացեալ Նահանգներու ամէնէն կաթոլիկ քաղաքը: Դիմաւորելու եկած էին 500 հազար հոգի եւ այս առթիւ ամէն ոք կը նկատէ թէ այս ճամբորդութիւնը անհամբերութեամբ մը սպասած է: Մինչ միայն 3000 լրագրող կամ ու պատրաստ էին երբ առաջին մարդը լուսին կ'երթար, Յովհ. – Պօղոս Բ.ի համար 14 հազար լրագրող կը հետեւին բոլոր հանդրուաններուն: Պօղոսէնի բոլոր հաստատութիւնները փակ էին Երկուշաբթի եւ մեր պաշտօնակիցը « Հայրենիք »ը կը յանուցանէր նոյնիսկ Սեպտ. 29ի իր թիւով թէ Պապին այցելութեան առթիւ իր յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ միայն Հոկտ. 3ին, Շաբաթ:

Յանուն նախագահին Տիկին Գարթըր էր, որ դիմաւորեց Պապը բարի գալուստ մաղթելով « սիրով »: Հոն էր նաեւ ծերակուտական Խ. Քենըտի, ամերիկացի բոլոր կարդինալները, Պօղոսէնի կարդինալ – նալ – արքեպիսկոպոսը՝ Դերպ. Մէհէյրոս:

Հակառակ անոր որ կաթոլիկութիւն պիտի չըլլար, հատանաբար Ամերիկայի մէջ եթէ իրլանտացի չըլլար բայց եւ այնպէս Միացեալ Նահանգներու կաթոլիկները (գրեթէ ամբողջութեամբ իրլանտացի գաղթողներու ընտանիքներ) նուազ ուշադրաշէտ են եւ չունին իրենց հին հայրենիքին ժողովուրդին հաւատարմութիւնը կաթոլիկ Եկեղեցւոյ նկատմամբ: Տարակարծիք են Եկեղեցւոյ որոշ դիրքերուն հետ ինչպէս՝ ամուսնալուծումը, վիժումը: Այս « ծագումով իր իրլանտացիներ »ու կողքին կան նաեւ իտալացիներ (բայց կաթոլիկութիւնը նեռածողը Իրլանտացիք եղած են), Լեհերը եւ ամբողջ երկրին մէջ 50 միլիոնի կը հասնի կաթոլիկներու թիւը:

Երեքշաբթի օր է որ Պապը Պօղոսէնէն կանգնեց Նիւ Եորք, ուր Եամ Քիփուրի (Մեծ Ներումի հրէական տօնը) վաղը – զային, զինքը կը դիմաւորէր Նիւ Եորքի հրեայ քաղաքապետը:

ԵՐԵՒԱՆ (Արմենփրես, Սեպտ. 25–27)

ԱԿԱԴ. ԾԱՏՈՒՐ ԱՂԱՅԵԱՆԻ ՄԱՄՆԱԿ – ՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԶԵԿՈՒՅՈՒՄԸ ՊԱԼՔԱՆ – ՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ՝ ԱՆԳԱՐԱՑԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Ակադեմիայի անդամ Ծատուր Աղայեան, խորհրդային պիտնականներու պատուիրակութեան հետ, մասնակցած է Անգարա տեղի ունեցած պալքանագիտութեան 4րդ Համագումարին: Աւելի քան 700 պատգամաւորներ՝ Միացեալ Նահանգներէ, Եւրոպայէ, յատկապէս Պալքանեան երկիրներէ եւ Խորհ. Միութենէ, մասնակցած են համագումարին, որու ընթացքին քննութեան առնուած են հարաւ – արեւելեան Եւրոպայի երկիրներու պատմութեան (հնագոյն շրջաններէն մինչեւ մեր օրերը), հնագիտութեան, ազգագրութեան, լեզուաբանութեան, գրականութեան եւ մշակոյթի, ինչպէս նաեւ պալքանեան ժողովուրդներու ազատագրական պայքարի հարցերը:

Համագումարի կարեւոր հարցերէն մէկը կը վերաբերէր օսմանեան տիրապետութեան տակ տառապող ժողովուրդներու պատմական ճակատագրին մէջ ներկայ դերին: Հարցերու քննարկումը կատարուած է քաղաքական բուռն պայքարի մթնոլորտի մը մէջ: Ծատուր Աղայեան հանդէս եկած է «Հայաստանի պատմական կապերը հարաւ – արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն հետ » զեկուցումով: Հայ ակադեմականը յատկապէս ընդգծած է, որ այդ կապերը կուգան հին մէնագարէն եւ մանաւանդ զարգացած են ԺԹ դարու երկրորդ կէսին: Հայկական եւ պալքանեան ժողովուրդներու ազգերաբանական նիւթերու հիման վրայ ակադեմականը վեր առած է հայ եւ պուլկար ժողովուրդներու բարեկամութեան կարեւոր դրուագները: Այսպէս, ԺԹ դարու 60 – 70ական թուականներուն երբ 40 հազար պուլկար յեղափոխականներ ապրուած են Փոքր Ասիա, այլ կարգին՝ Արեւմտեան Հայաստան (Տիարպեքիր, Էրզրում եւ այլ քաղաքներ), անոնց օգնութիւն ցոյց տուած են Հայերը: Պուլկար յեղափոխականները իրենց կարգին զգալի հետք թողուցած են հայ հանրային միտքի զարգացման վրայ: Անոնց աջակցութեամբ ստեղծուած են « Հայրենասէրների Միութիւն »ը եւ այլ ազատագրական կազմակերպութիւններ: Ծատուր Աղայեան նշած է նաեւ 1877–28 թուականներու ռուս – թրքական պատերազմի ժամանակ Հայերու գործօն մասնակցութիւնը պալքանեան ժողովուրդներու ազատագրական մարտերուն, ինչպէս նաեւ 1912ի պալքանեան առաջին պատերազմին հայկական ջոկատի մասնակցութիւնը՝ հայ ազատագրական գործման դեկավարներէն Անդրանիկի հրամանատարութեամբ: Այդ ջոկատը պուլկարական բանակի կազմին մէջ հերոսաբար մարտնչած է Թուրքերու դէմ, անոր մարտիկներէն չատերը արժանացած են կառավարական բարձր պարգեւներու: Շատ մը Հայեր, կռուելով իրենց բախտակից ժողովուրդներու ազատագրութեան համար, այդ քայլին մէջ կը տեսնէին նաեւ իրենց ժողովուրդի ազատագրութեան երաշխիքը:

Պալքանագիտութեան Համագումարին մէջ հայ գիտնականը դեկավարած է բազմիններէն մէկուն աշխատանքը, որ կը քննէր « Եղափոխութիւնը եւ հանրային կառուցուածքը » եւ « Գալափարներու դերը հասարակութեան զարգացման մէջ» հարցերը:

×

« ՍԵԲԱՍՏԻԱ » ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երեւանի « Սեբաստիա » մանկապարտէզի կրտսեր խումբերու երախաները նուէր ստացած են դեղեցիկ դոզնոցներ, շրջազգեստներ ու անձեռոցներ: Այդ բոլորը պատրաստած են աւագ խումբերու երախաները, մանկական կարի մեքենաներով: Այն աշխատանոցը, ուր երախաները կը զբաղին կար ու ձեւով, կը կոչուի « նորաձեւութիւններու արհեստանոց »: Փոքրիկ « վարպետները » կրնան ճաշակով զգեստաւորել պուպրիկները, որոնց հետ կը խաղան թէ իրենք եւ թէ իրենց ընկերները· կը ձեւեն, նորութիւններ կը յօրինեն:

« Սեբաստիա »ն Հայաստանի մէջ առաջին մանկապարտէզն է, ուր գաղանդութիւնները տեղի կ'ունենան մաս – նագիտական եղանակներով եւ յատուկ դասարաններու մէջ: Հոն կան կերպարուեստի աշխատանոցներ, արհեստանոց – ներ, ուր երախաները կը սորվին զանազան արհեստներ: Կայ իսկական խոհանոց մը: Երախաները հաճոյքով կը թխեն համով կարկանդակներ, պղպեղ, ինչպէս նաեւ սեղան կը պատրաստեն ընկերոջ մը տարեդարձին առթիւ:

« Սեբաստիա » մանկապարտէզի սաները երբ կը յաճախեն դպրոցներ, զգալի կերպով կը տարբերին այն աշակերտներէն, որոնք կուգան այլ մանկապարտէզներէ: Մանկավարժական դիտութիւններու հետազօտական հիմնարկի աշխատակիցները զովեստով կ'արտայայտուին

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ԵՒ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱԹՈՌԻ ՄԻՋԵՒ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ ՀՈԿՏ. 5-ԻՆ

— Ø —

Ինչպէս ծանօթ է, Ամենայն Հայոց Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի հրաւէրով, էջմիածին պիտի մեկնէր Կիլիկեան Աթոռի պատուիրակութիւն մը, որպէսզի վերջնապէս հարթուին երկու Աթոռներու միջեւ դեռ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները: Այս առընչութեամբ բանակցութիւնները տեղի պիտի ունենան Հոկտ. 5էն 10, էջմիածին:

Շաբաթ, Հոկտ. 3ին, Պէյրութէն էջմիածին կը մեկնի Կիլիկեան պատուիրակութիւնը, որու մաս կը կազմեն՝ Արտաշազդ Արք. Թրթռեան, Տաթեւ Եպիսկ. Սարգիսեան, Մեսրոպ Եպիսկ. Աշճեան եւ Պ. Պ. Վահէ Սէթեան ու Վարդգէս Տէր-Կարապետեան:

Մայր Աթոռի պատուիրակութեան անդամներն են.— Սերովբէ Արք. Մանուկեան, Թորգոմ Արք. Մանուկեան, Շահէ Արք. Աճէմեան, Կոմիտաս Արք. Տէր – Սահակեան եւ Փրոֆ. Սարգիս Մելքի – սէթեան:

×

Երեքշաբթի առաւ Պէյրութէն մեր ստացած լուրերու համաձայն, կացութիւնը բարելաւուած է զգալապէս եւ նոր միջադէպ չէ պատահած: Հանդիպումներն ու տեսակցութիւնները կը շարունակուին:

Ուրբաթ, Սեպտ. 28ին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս՝ Խորէն Ա. եւ Աթոռակից Կաթողիկոս Գարեգին Բ. այցելութիւն մը տուած են պապական Նուիրակին՝ Գերպ. Գարլօ Ֆուռնօ, որ լայն հասկացողութիւն ցոյց տուած է Հայերու նկատմամբ եւ խոստացած որ ամէն ինչ պիտի ընէ որպէսզի նման անախորժ միջադէպեր չկրկնուին:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀ. 42ՐԴ ԱՌՈՁԵՆՈՒԹԻՒՆ

Դարձի մրցումներու կարգին Սեպտեմբեր 28ին Արարատ իր դաշտին վրայ հատասար արդիւնք արձանագրեց Զարիայի հետ՝ 0 –0:

« Սեբաստիա » մանկապարտէզի դաս – տիարակչական գործունէութեան մասին:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏԸ

Սեպտեմբեր մէկին հնչած են Հայաստանի ուսումնական նոր տարեշրջանի սկիզբը ազդարարող զանգերը եւ 1500 երեկոթիկ եւ զիշերային հանրակրթական դպրոցներ յաճախած են 630 հազար աշակերտներ: Այս տարի արհեստավարժ-արհեստագիտական եւ միջնակարգ մասնագիտական ուսումնական հաստատութիւններու մէջ կ'ուսանին աւելի քան 100 հազար տղաք ու աղջիկներ: Հայաստանի 13 բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու ուսանողներու թիւը կը հասնի 57 հազարի: Ընթացիկ ուսումնական տարեշրջանին հանրակրթական դպրոցներու ուսուցչական կազմերը համալրուած են 2200 երիտասարդ մասնագէտներով:

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՆՈՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԽՄԲ.— Սահմանադրական ժողովի Սեպտ. 18ի առաւօտեան նիստին, Պարսկահայութեան ներկայացուցիչ Հրայր Խալաթեան կարդացած է հայ համայնքին պահանջը ներկայացնող զեկուցում մը զոր կատաճ ստորեւ: Զեկուցումին յաջորդած է շուրջ երկու ժամ տեւող միտքերու փոխանակութիւն: Հակառակ ոչխարի համայնիքներու ներկայացուցած քանածեւին եւ բողոքներուն, ժողովը յամառած եւ պնդած է նախապէս կազմուած քանածեւին վրայ եւ անոնցմէ փոփոխութեամբ մը բուէարկած է: « Բուէարկութիւնը, դիտել կուտայ Թեհրանի մեր պաշտօնակիցը « Ալիֆ », ինչպէս միշտ, արդէն պարզ էր թէ ինչ արդիւնք պիտի տար »: Ժողովին հսկայ մեծամասնութիւնը կը կազմեն շիի կրօնաւորները, որոնք իրենց բուէներով « կը վաւերացնեն » իրենց կամակատարութիւնները: Եւ Սահմանադրական ժողովը, հակառակ համայնիքներու միասնական բանաձեւի եւ պահանջներուն, « վաւերացուցած է » իր կազմած բանաձեւը:

×

ԲԱՆԻՄԱՑՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԻ (ԽԵՒՐԵԳԱՆ)

ՊՐ. ՀՐԱՅՐ ԽԱԼԱԹԵԱՆԻ ԵԼՈՅԹԸ

Յարգելի ներկայացուցիչներ,

Ես մինչեւ այս, չեմ օգտուել այս բեմից: Պատճառն էլ այն է եղել, որ չեմ ուզել սրանից աւել, ժողովի ժամանակը բռնել: Եթէ ունեցել եմ տեսակէտ, առաջարկ կամ դիտողութիւն, զրաւոր կերպով ներկայացրել եմ նախագահութեան, որոնց ընդառաջուել եւ արագ կերպով ընթացք են տրուել, նախագահութեան կողմից:

Սակայն խնդրոյ առարկայ յօդուածի մասին, — նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ իմ պաշտօնակից Դոքթ. Բէյթ Ուշանան, արդէն իսկ հարկ եղածը յայտնել է, ես այլեւս չեմ կրկնում զբանք եւ բաւարարւում եմ միայն մի քանի կարճ լուսաբանութիւններով՝ Հայ, Քրիստոնեայ, համայնիք եւ Հայկական Համայնիք տարաձների շուրջ:

Բայց նախքան բուն խնդրին անցնելը, յիշեցնեմ որ Դոքթ. Ուշանան, հակառակ մեր միացեալ որոշմանը, իր ներկայացրած բանածեւի մէջ, համայնքի փոխարէն գործածեց փոքրամանութիւն տարբը, որը ճիշդ չէ:

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՀՐԴ ՅՕԴՈՒԱԾԻ ԱՌԻԹՈՎ

Ճիշդ է որ Հայերը քրիստոնեայ են, բայց այսուհանդերձ, իրենց իւրայատուկ տեղն ունեն քրիստոնեայ աշխարհի մէջ: Որով, պէտք է որ Հայերի պարագան զանազանել միւսներից եւ յատկապէս քրիստոնեայ Պետութիւնների պարագայից:

Գիտենք որ անգլիական, ամերիկեան եւ ռուսական Պետութիւնները էլ քրիստոնեայ են, Հայերն էլ քրիստոնեայ են, սակայն այն ոճիրները որ զօրեղները գործել են քրիստոնէութեան անունից — եւ Արեւելքի, Միջին Արեւելքի ու նաեւ Իրանի ժողովուրդների զազրութացումն ու չահագործումը, մէկն է դրանցից — բնականօրէն ոչ մէկ կապ չունեն հայ քրիստոնեաների հետ:

Բայց դժբախտաբար տեսնում ենք որ չահոյիթը նրանք են տարել, իսկ վնասը՝ Հայերին է մնացել: Եւ հէնց քանի օր առաջ էր, որ այս ժողովում, ներկայացուցիչներից մէկը, մեծ տէրութիւնների չահատակութիւնների մեղքը բարդում էր Իրանի քրիստոնեաների ուսերին: Ու թերեւս իրաւացի էր նա, քանի որ չատերի կարծիքով քրիստոնեայ այսինքն՝ Հայ:

Վստահաբար դուք բոլորդ, վերջին օրերի ընթացքին թերթերում եւ ռադիօ-Թելեվիզիոնում կարդացիք, լսեցիք եւ տեսաք այն լուրերը, ըստ որոնց, Լիբանանի աջակողմեան քրիստոնեաները յարձակուեցին հայ քրիստոնեաների վրայ:

Ինչո՞ւ:

Ինչո՞ւ քրիստոնեայ փաղանգաւորները յարձակուեցին քրիստոնեայ Հայերի վրայ: Ինչո՞ւ երկու քրիստոնեայ համայնքներ ռազմի ելան: Միթէ նրանք երկուսն էլ քրիստոնեաներ ու կրօնակից-ներ չե՞ն:

Այո նրանք երկուսն էլ քրիստոնեայ են, սակայն պատճառն այդ ինչուների այն էր, որ Հայերը չէին համաձայնուել կըռուելու Պաղեստինցիների եւ Մահմեդականների դէմ: Ու քրիստոնեայ փաղանգաւորներն ու նրանց դրսի հովանաւորները, որոշել էին յարձակուել քրիստոնեայ Հայերի վրայ եւ վրէժ լուծել:

Ուրեմն մէկ կողմից Հայերը մահմեդականների դէմ չկռուելու պատճառով զինական յարձակման են ենթարկուում, իսկ միւս կողմից Իրանում, Հայերը որ իրենք զոհերն են աջակողմեան քրիստոնեաների, որպէս քրիստոնեաներ, համարւում են Լիբանանում գործուած ոճիրների հեղինակները:

Հայ ժողովուրդն ինքը զոհն է համաշխարհային աշխարհակալութեան, եւ սակայն այստեղ Իրանում, որպէս քրիստոնեայ՝ պատասխանատու է համարւում նոյնիսկ իր ղէմ գործուած ոճիրների:

Ուստի, այդ զառն ճշմարտութեան եւ իրողութեան պատճառով է, որ ես յայտարարում եմ այստեղ, որ հայ ժողովրդի պարագան այլ է, եւ քրիստոնեայ Պետութիւնների պարագան էլ այլ է:

Եւ առաջին պահանջը, որ Իրանի 250·000-նոց հայ համայնքը ունի այս հիմնական օրէնքից, այն է որ Հայը ճանաչուի ու ներկայացուի իր իրական դիմագծով, այսինքն կրօնական փոքրամանութեան փոխարէն ճանաչուի որպէս Հայկական Համայնիք:

Յիսուն եւ քանի տարի ամբողջ, հայ համայնքի իրական դիմագիծը աղաւաղուին կրօնական փոքրամանութիւն տարբով եւ եթէ յեղափոխութիւնից յետոյ էլ նոյն դիմագծով ներկայացուի, դա նպատակի հերքում եւ յեղափոխութեան ժխտում պիտի նշանակի եւ ոչ Հայերը եւ ոչ էլ Իրանի ժողովուրդը պիտի չներացնեն:

Հայերը Իրանի յեղափոխութեանց մէջ, մեծ գործունէութիւն են յայտ բերել եւ բազմաթիւ զոհեր են տուել, որպէսզի ճանաչուեն իրենց իսկական դիմագծով, ու եթէ այս տարբերան ու մարդկային իրաւունքը ըլացուի Հայերին, ոչ միայն Իրանի 250·000-նոց Հայութիւնը այլ նաեւ համաշխարհի վեց միլիոն Հայերը, որոնք ապրում են 54 երկրներում, զոհ պիտի չմնան:

Ու կասկած չունեմ, որ պաղութարար Պետութիւնները, որոնք սպասում են յարմար առիթի որ չարաչահուելին կատարեն, Իրանի Հայութեան նկատմամբ կիրառուելիք անտեսումը պիտի օգտագործեն ու մատի փաթթոց դարձնեն անպատման: Օրեր եւ չարաթներ է, որ ամէնքը սպասում են տեսնելու թէ Իրանի յեղափոխութիւնը ի՞նչ է տալու Հայութեանը:

Ուրեմն յայտարարում եմ այստեղ, որ Հայութեան առաջին պահանջն է այս եւ անհրաժեշտ է որ Հայը ներկայացուի իր իսկական եւ ճշգրիտ անուամբ ու դիմագծով եւ զանազանուի միւս քրիստոնեաներից: Այնուհետ իմ ամենարկը Իրանի քրիստոնեայ այլ համայնքների մասին չէ, որոնց հետ սերտ բարեկամական կապեր ունենք, — այլ՝ քրիստոնեայ Պետութիւնների մասին է:

Եւ հիմա, վերի լուսաբանութիւնից յետոյ, ուզում եմ պարզաբանել թէ ինչո՞ւ փոքրամանութեան փոխարէն համայնք եմ պահանջում:

Ես որպէս Իրանահայութեան ներկայացուիչ, բնականօրէն իմ խօսքը պիտի մասնաւորեմ հայ համայնքի շուրջ:

Պատճառն այս պահանջի այն է, որ համայնքը ենթադրում է մէկ կարգ ու կառոյց եւ մի իւրայատուկ սիստեմ՝ հասարակական, ազգային, կրօնա-դաստնական, մշակութային եւ պատմական եւ-րեսներով:

Իրանի 250·000-նոց հայ համայնքը ունի երեք թեմեր, որոնցից մէկը՝ Նոր Ջուղայինը, հարաւային Իրանահայութեան խնդիրներից բացի, վերահասու է լինում նաեւ Հնդկաստանի Հայութեան հասարակական, ազգային եւ կրօնական խնդիրներին:

Իրանի հայ համայնքի սահմաններում, բազմաթիւ խորհուրդներ, մի քանի տասնեակ եկեղեցիներ ու աղօթատեղիներ, մի քանի տասնեակ դպրոցներ ու կրթարաններ, տասնեակներով միութիւններ ու ակումբներ եւ խոշոր թուով կազմակերպութիւններ ու այլազան հիմնարկութիւններ են գործում մէկ իւրայատուկ սիստեմի տակ: Ու հայ ժողովուրդն Իրանի հիւսիս արեւելեան չրջանում, չուրջ 3000 տարուայ պատմական անցեալ ունի:

Եւ դեռ սրանք Հայոց Առաքելական Եկեղեցուն պատկանող համայնքի բազկացուցիչ մասերն են: Դրանից բացի կան նաեւ Հայ Կաթողիկէ, Հայ Աւետարանական ու այլ համեմատաբար փոքր համայնքները, որոնք բոլորը միասին, կազմում եւ ներկայացնում են Իրանի Հայկական Համայնիքը:

Արդ, թէ ինչու Հայկական Համայնիք տարան եմ առաջադրում, դա էլ նրա համար է որ հայ համայնքից ներս տիրապետում է ազգային ոգին եւ նոյնիսկ Հայոց եկեղեցին ազգային է եւ առանձնայատուկ քրիստոնէական բովանդակ աչխարհում:

Ես արդէն ակնարկեցի Պէյրութի դէպքերին եւ խօսեցի հայ քրիստոնեայ եւ քրիստոնեայ փաղանգաւորների ընդհարման մասին, այժմ ուզում եմ յայտարարել, որ՝ թէ հայ համայնքում եւ թէ ամէնուր, ամէն ինչ պայմանաւորուած չէ կրօնա-դաւանական ազգակներով, կան նաեւ շատ ուրիչ ազգակներ էլ, որոնք պատճառ են դառնում որ երկու նոյնակրօն համայնքներ ընդհարուեն իրար հետ:

Ուրեմն հայ քրիստոնեային պիտի զանազանել քրիստոնեայ Պետութիւններից յատկապէս:

Հետեւաբար, եթէ խնդրոյ առարկայ յօդուածի մէջ, հայ համայնքի ազգային, մարդկային, հասարակական եւ քաղաքական իրաւունքները չներառուեն եւ իր ազգային լեզուի ու մշակոյթի եւ համայնային հասարակական բարք ու վարքի եւ ի վերջոյ հայ ազգային խորհուրդների եւ ժողովների իրաւասութիւնները նախատի չառնուեն, այս յօդուածը կատարեալ չի կարող նկատուել եւ Հայութեան իրաւունքները չեն ապահովուած:

Ուստի եւ ներկայացնում եմ հետեւեալ բանածեւը.—

« Իրանցի Զրադաշտականները, Հրեաները, Քրիստոնեաները (հայ համայնիքը, ասորի համայնիքը եւ քրիստոնէական այլ համայնիքները) ճանաչւում են երկրի

ԳՆԶՈՒՆԵՐԸ

ԱՆՈՆՑ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԿԵՆՑԱՂԸ

Ամփոփեց՝ ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Դատապարտութեան մը պարագային անոնք կը պահէին իրենց տիպարները եւ կը յարգուէին իրենց ընկերային կարգը: Ամբաստանները իրենց խումբերու մէջ թէ՛ դատաւոր էին եւ թէ դատախազ: Ճա-ճախ անոնք կը կոչուէին նաեւ թագաւորներ:

Ինչ կը վերաբերի Գնչուներու կրօնական հաւատքին, անոնք Հնդկաստանէն ոչ մէկ հաւատք պահած են: Միայն Աստուծոյ անունը կ'արտասանուէր: Յուդասի մէջ անոնք ընդունեցան քրիստոնէութիւնը եւ զարձան ուղղափառ քրիստոնեաներ: Բիւզանդական եւ Թրքական կայսրութեանց չրջանին անոնցմէ ոմանք յարեցան մահմեդականութեան: Առանցմէ չատեր կը մկրտէին Մէջքէ ուխտի: Այսուհանդերձ, երբ Գնչուները անցան Արեւմտեան Եւրոպա, անոնք ներկայացան իբր քրիստոնեաներ, կրօնքը օգտագործելով իրենց կեանքին մակարդակը բարելաւելու եւ ապահովութիւն ունենալու միջոց: Մանաւանդ Հռոմ կատարուած ուխտագնացութիւնները նպաստաւոր պայմաններ ստեղծեցին իրենց, չնորհիւ պապին ընձեռած օժանդակութեան ու պաշտպանութեան, որմէ ձեռք բերին նաեւ յանձնարարագրեր:

16րդ եւ 17րդ դարերուն պապական այդ յանձնարարագրերը նկատուեցան տարակուսելի: Ձչմարտութիւն էր որ Գնչուները կը յարէին երկրին զօրաւոր կամ մեծահարուստ դասին պաշտած կրօնքին: Իրենց զաւակները կը կնքէին զարձեալ նիւթական թէ բարոյական ա-կնկալութիւններով, իբրեւ կնքամայր ու կնքահայր ընտրելով ազնուական կամ ազդեցիկ ընտանիքներէ:

Անոնք կրօնական ծէսերով ամուսնութիւնները կը կնքէին նոյն նպատակներ-րով: Անոնց արձանագրութիւնները գոյութիւն ունին կրօնական տոմարներու մէջ: Իրենց մեռելները եւս կը թաղէին կրօնական ծէսով:

Սակայն, չատ կաթոլիկէ թէ բողոքական համայնքները վերապահութիւն ցոյց տուած են Գնչուներու կրօնական հաւատքին մասին եւ հաւատացեալները անհաչտ աչքերով դիտած են եկեղեցիներու մէջ Գնչուներու ներկայութիւնը:

Կարգ մը ժամանակագիրներ ու օրագրողներ նչած են Գնչուներու հաւատքին կեղծութիւնը զանոնք նկատելով կախարդներ ու բախտախնդիրներ:

Մարթին Լուտեր զանոնք կը դասէր Թուրքերու կարգին: Եկեղեցւոյ վերապահութիւնը կը փաստուի այն պարագայով որ Գնչուները երբեմնէ կրօնական չեն ունեցած իրենց համայնքին յատուկ: Ոչ ալ աղօթագրքեր:

Այսուհանդերձ, 19րդ դարու կրօնականներ սկսած են աւելի բարեացակամ մոտիւներ ցոյց տալ Գնչուներու հանդէպ ու նկատի առնել անոնց կրօնական հարցերն ու հաւատքը:

Ֆրանսայի մէջ Սէնթ Մարի տը լա Մէրը զարձած է Գնչուներու ուխտատեղին: Անոնք ամէն տարի Մայիսի 24ին եւ 25ին ծովեզերքը կը համախմբուին, հետեւելու համար սուրբ Մարի Ժաքոպէի, Սուրբ Մարի Սալոմէի ու անոնց ծառային՝ սուրբ Սարա Եգիպտացիի նուիրուած կրօնական արարողութիւններուն: Այս վերջինը որ Գնչուհի մըն է եղած, Գնչուներու կողմէ կը նակուսի իրենց պաշտպան սուրբը: Այս սուրբերու աճիւնները իբրեւ թէ գտնուած են Սէնթ Մարի տը լա Մէրի ծովեզերքին մօտ: Սակայն, այս պարագան չէ հաստատուած: Այս ուխտագնացութիւնը սկսած է 19րդ դարուն եւ առիթ ընծայած է Գնչուներուն տարին անգամ մը ընդհանուր ժողով գումարելու ամէն երկիրներէ հոն համախմբուած ներկայացուցիչներով: Եւ կրօնական արարողութեանց զուգընթաց տեղի կ'ունենան նաեւ խրախճանքներ՝ պարերով ու նուագներով:

Գնչուները, հակառակ իրենց թափառական վիճակին եղած են զինապաշտ, հատնաբար ժողովուրդներու իրենց հանդէպ ցոյց տուած արհամարհանքին եւ ի զործ դրած հալածանքներուն հետեւանքով: 17րդ դարու սկիզբին իսկ անոնք ինքնապաշտպանութեան բնազդէն մըղուած սկսած են զինուիլ նիզակներով, նետերով եւ այդ առեղի յատուկ այլ զէնքերով: Ժամանակի եւ երկրի համաձայն Գնչուներու զինուորագրութիւնը եւ բանակներու մէջ անոնց մուտքը արգիլուած է: Այսուհանդերձ կը յիչուին նաեւ զինուորագրութեան պարագաներ Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ, բոնի թէ կամաւոր կերպով: Մանաւանդ պատերազմներու ընթացքին Գնչուներու զինեալ խումբեր կռուած են կանոնաւոր բանակներու կողքին: Յաճախ այդ խումբերուն հետեւած են իրենց ընտանիքները, երախաներով ու կենսական առարկաներով:

(Շար. — 7)

պաշտօնական կամ օրինական համայնք – ները եւ ազատ են կատարելու իրենց կրօնական արարողութիւնները: Նրանք անձնական խնդիրներում (ահուալ–է շախ – սիյէ) եւ կրօնական ուսուցումների մէջ կը վարուեն համաձայն իրենց օրէնք – ների. եւ իրենց մշակոյթի ու լեզուի ուսման եւ հանրային – հասարակական բարի ու վարքի եւ նիստ ու կացի ու նաեւ կրօնական թէ ազգային (զոմի) խորհուրդների կազմութեան մէջ, հավանաւորւում են օրէնքի կողմից »:

Այն ինչ որ համառօտ կերպով ասուեց, միայն մէկ լուսաբանութիւն էր մի յօդուածի մասին: Ես պիտի արտայայտուեմ նաեւ այլ յօդուածների առթիւ: Բացի այդ, յարմար մի այլ առիթով, պիտի խօսեմ նաեւ իմ դաւանած սկզբունքների եւ աշխարհահայեացքի մասին: Բայց այն ինչ որ ասուեց այստեղ, մի նախնական եւ մարզկային պահանջ էր, որը հաւատացած եմ որ բանիմացների ժողովը պիտի չզանայ եւ լիայոյս եմ որ յետ այսորիկ մէկ կամ երկու հրացան վերցրած անդիտակ մարդիկ, ինքնագլուխ կերպով ոտնձգութիւն պիտի չհատարեն հայ հայկի մարդկային եւ օրինական իրաւունքների դէմ...

—o—

ՓՈՓՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՒ ՕՐԻՆԱԿԱՆԱՑՈՒՄ ԵՒ ՎԱԻԵՐԱՑՈՒՄ

Սահմանադրական ժողովը, Սեպտեմբեր 19ի երեկոյեան նիստին, զբաղած է լեզուներու վերաբերող յօդուածի քննութեամբ եւ կարդ մը բաբեփոխում – ներով վաւերացուցած զայն: Ժողովին նախագահը՝ Ալեքսանդր Պեհեզիի, պատասխանելով եւ ընդառաջելով Պարսկահայութեան ներկայացուցիչ Հրայր Խաչատրեանի հարցում – պահանջագրումին, յայտարարած է որ հայերէնը տեղական լեզու չէ եւ անհրաժեշտ է որ ազգային մոհմիկ լեզուներու անունին տակ մտնէ քննարկուող յօդուածին մէջ եւ պաշտօնականացուի: Ալեքսանդր իրբեւ օրինակ վերցուած է հայկական մամուլի պարագան եւ յայտնած՝ որ պէտք է օրինականացուի եւ պաշտօնականացուի նաեւ փոքրամասնութիւններու ազգային – մոհմիկ լեզուն մամուլի եւ ղպրոցներու մէջ, որպէսզի պարսկերէնի կողքին ուսուցուի եւ տարածուի նաեւ այդ լեզուներուն վերաբերող գրականութիւնը եւ մշակոյթը:

Նախագահը, ապա պատասխանելով պրոֆ. Հոգեւորականի Մոլավիի մէկ հարցումին, յայտարարած է թէ երբ կը վաւերացուի ու կ'օրինականացուի ազգային լեզուներու պաշտօնականացումը, Գետնթիւնը պէտք է որ ստանձնէ նաեւ այդ լեզուներու դասատուներու եւ դասագիրքերու ապահովման ծախքերը եւս:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԻՆ ՓԱՌԱՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ

—o—

ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ԸՆԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐՈՒՆ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լեհաստանի ժամանակակից պատմութեան վիրաւոր էջերէն մէկն է խորհրդային ուժերուն յարձակումը Արեւելեան Լեհաստանի վրայ, 1939 Սեպտ.17ին: Նիւթը թապու նկատուած է հասկնալի պատճառներով: Այսուհանդերձ, այս տարի 40րդ տարեդարձն էր ցաւոտ թուականին եւ, հետեւաբար, իշխանութիւնները փորձած են արդարացնել Մոսկուայի քայլը: Վարչապետ Հեռաւեսիլը տեսած մը հեռաստած է, որուն ընթացքին պատմաբանները այն եղրակացութեան յանգած են, թէ խորհրդային յարձակումը արդարանալի էր:

Ընդդիմադիր հոսանքները, իրենց կարգին, լուռ չեն մնացած: Երկրին պատմութեան ցաւալի իրադարձութիւններէն մէկն ըլլալով, անհրաժեշտ նկատած են, որ ճշմարտութիւնը բացայայտ կերպով երեւան գայ: Ընդդիմադիր խմբակներէն Ընկերային Ինքնապաշտպանութեան Կոմիտէն, երկար յուշագիրով մը ցեղասպանութեան ոճիրով ամբաստանած է Ստալինը եւ պահանջած, որ երեւան հանուին զործուած ոճիրներն ու պատասխանատուին:

Ընդդիմադիր խմբակը նաեւ զատորոշած է Ռուսիան Խորհ. Միութենէն եւ այս վերջինին ալ ստալինականութենէն: Այս յառաջաբանէն ետք, իրբեւ առաջին ոճիր մատնացոյց ըրած են խորհրդային – զերմանական դաշնագիրը աւելցնելով, թէ խորհրդային ուժերուն կողմէ զերի տարուած 230·000 Լեհերէն միայն 82·000ը ողջ վերադարձած է: Աչխատանքի կայանները տարագրուած քաղաքացիներուն թիւը մէկ միլիոն 600·000 եղած է եւ ասոնց 600 հազարը՝ այրեր եւ կիներ, անյայտ կորսուած են գոհ երթալով ցուրտին եւ թերի սնունդին: Այնուհետեւ, իրաւամբ, խորհրդային ուժերուն վերագրած են 4·500 լեհ սպաներուն սպանութիւնը Կատինի մէկ, Սմոլենսկի մօտերը, Արեւմտեան Ռուսիա: Ծանօթ է, որ զերման բանակն էր, որ 1943ին երեւան հանած էր սպաննուածներուն հասարակաց փոսերը:

Ընդգծելէ ետք, թէ մինչ նացիական ոճիրները Նիւրեմպէրկին ասդին միջազգային դատապարտութեան արժանացած են, անդին ստալինեան ոճիրները, մէջն ըլլալով խորհրդային ժողովուրդներուն դէմ գործուածները, դեռ ոչ մէկ դատապարտութիւն կրած են: « Խորհ. Միութեան կառավարութիւնը մինչեւ այսօր չէ ընդունած, թէ ստալինեան վարչակարգը յանցաւոր է ցեղասպանական ոճիրներով եւ ցայսօր չէ հետապնդած պատասխանատուները: Նոյն կարգով, Լեհաստանի ժողովրդական Հանրապետութեան կառավարութիւնը չի փորձեր կատնի եւ խորհրդային այլ ոճիրներուն ճշմարտութիւնը հաստատել· այլ, ընդհակառակն, կը փորձէ արգելք հանդիսանալ ճշմարտութեան ի յայտ գալուն: Կառավարութիւնը, պատժական օրինագիրքին տրամադրութեանց համաձայն, համ – պատասխանատու է այն յանցաւորներուն համար, որ կը շարունակէ տիրել ոճիրներուն յայտնաբերումին ուղղութեամբ: Մենք վրէժ չենք պահանջեր եւ ոչ ալ դատական հետապնդումներու նախաձեռնութիւն մը, այլ պարզապէս կը պահանջենք բարոյական դատաստան եւ վճիռ »:

Անկախ Լեհաստանի Համադաշնակցութիւնը, այլ ընդդիմադիր չորժում մը, որ կեանքի կոչուած է Սեպտեմբեր 1ին, զերման բանակներուն ներխուժումին տարեդարձին օրը, եւ որուն գլուխն անցած է պատմաբան եւ լրագրող Լեոտէք Մոգզուլսկի, իր կարգին դիտել տուած է, թէ Լեհաստանի եւ Խորհ. Միութեան բնականոն կապը կրնայ հաստատուիլ միայն այն պարագային, երբ կ'ընդունուին « կարմիր բանակին գործած ոճիրները լեհ հողին վրայ »:

Անշուշտ այս միտքերը չեն, որ լսած են Վարչապետ Հեռաւեսիլին ունկնդիրները: Փրոֆ. Կովալսկի պնդած է, թէ նոյնիսկ Զըրչիլ ընդունած է անհրաժեշտութիւնը խորհրդային միջամտութեան: « Հակառակ Մոլոտով – Ռիպպենթրոպի համաձայնագիրին, Մոսկուա գիտէր, թէ գինուրական քախտմը նացիներուն հետ միայն ժամանակի հարց էր: Գերման բանակներուն արագընթաց յառաջխաղացումին իսկ տես, Մոսկուա անհրաժեշտ նկատած է միջամտել »:

Պարզ է, որ իշխանութիւնները չեն ուզած բացակայ գտնուիլ իրենց երկրին այսքան կարեւոր մէկ թուականին տարեդարձին առթիւ: Եւ ձգել, որ ժողովուրդը մեկնաբանէ դէպքերը: Այսուհանդերձ, երկար ճամբայ կայ դեռ կտրելիք՝ հասնելու համար ճշմարտութեան խոստովանութեան: Խորհրդային բանակներուն մուտքը Լեհաստան, երկրին բաժանումը Գերմանիոյ եւ Խորհ. Միութեան միջեւ, կարգադրուած էր 1939 Օգոստ. 23ի գերման – խորհրդային դաշնագիրով: Ապիկա վերաքննութեան ենթարկուած էր մէկ ամիս ետք Ստալինի նախաձեռնութեամբ, որովհետեւ մենատէրը ուզած էր ջնջել հետքերը լեհ պետութեան, որուն մասին Մոլոտով յայտարարած էր քիչ ետք, թէ « վերապրլի դաշնագիրին հրէշածին վիժուկն էր »:

Թ. Ա. Թ.

ԳՏՆՈՒԿ ԳՏՆՈՒԿ

Աթէնքի Նէա Թիլատելֆիա պարտէզին մէջ, Սեպտ. 7 – 9 տեղի ունեցած է հելլէն Ընկերվարական կուսակցութեան ԲԱՄՕԻի երիտասարդութեան տարեկան փառատօնը, որուն մասնակցած է նաեւ Հ. Ց. Դ. Ցունաստանի Երիտասարդական Միութիւնը: Ցուցադրուած են զանազան պատկերներ 1915ի Մեծ Եղեռնէն եւ հայկ. ազատագրական պայքարէն, զրուած են թուղթիկներ հայկական հարցին եւ հայ մշակոյթին մասին, ներկայացած են հին առարկաներ եւ փաստաթուղթեր Հայաստանի մասին: Երիտասարդական պարախումբը ներկայացուցած է հայկ. տոհմիկ պարեր:

ԳՈՒՐՈՒՋԷՇՄԷի (Պոլիս) Երեմեան Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, Սեպտ. 16ին, ոգեկոչուած է կրթական մշակ եւ տնօրէն Պօղոս Շապոյեանի յիշատակը: Պատարագած է Նշան Քհնյ. Սէլվիեան, որ կարդացած է Պօղոս Շապոյեանի կեանքն ու գործը ներկայացնող զրութիւն մը:

ՊՐԻՍԼԻի մէջ մօտ երկու տարի է, որ լոյս կը տեսնէ ՀԱՑ ամսագիրը, իբրեւ տեղեկատու Պելժիոյ Հայկական Կոմիտէի: Ամսագիրը կը բովանդակէ տեղական լուրեր, հայկական ձեռնարկներու արձագանգներ, ինչպէս նաեւ տեղեկութիւններ Հայաստանի եւ Սփիւռքի հայկ. գաղութներու կեանքէն: Ամսագրի թիւ 20ին մէջ յօդուածներ ստորագրած են Միշել Մահմուրեան եւ Աբա Վրոյր, Տուինպէրկէնի մէջ Օգոստ. 17 – 31 տեղի ունեցած հայկական կայանի արձագրած յաջողութեան մասին: Արդարեւ, 23 հայ աղջիկներ եւ տղաք (6 – 13 տարեկան)՝ Պելժիայէն, Ֆրանսայէն եւ Հոլանտայէն, մասնակցած են կայանին, որուն առօրեայ զբաղումները եղած են մարզանքը, խաղերը, մրցումները, ինչպէս նաեւ հայերէնի դասեր, զորս այնքան զրաւիչ եւ հաճելի զարձուցած է կայանի տնօրէնուհին Օր. Հռիփ. Գարագաշեան, իր հարս օգնականներով: Ճոպ – ուածագիրները մեծ գովեստով արտայայտուած են Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի տնօրէնուհի Օր. Հռիփ. Գարագաշեանի տարած աշխատանքներուն մասին Տուինպէրկէնի հայկական կայնին մէջ:

ՄՈՆԹԻՎԻՏԷՕԻ մշակութային սրահին մէջ, Օգոստ. 12ին, տեղի ունեցած է Հ. Օ. Մ.ի կազմակերպած հանդիսութիւնը, Մանուկներու Միջազգային Տարուան առթիւ: Մանակցած են 15 ազգերու պատկանող պարախումբեր, նուագախումբեր եւ երգչախումբեր: Բացումը կատարած է հանդիսավար Աւետիս Պատանեան: Հօմի կողմէ խօսք առած է Տիանա Իթնէմազեան: Ա. Ե. Միութեան « Շիրազ » նուագախումբը մեկնաբանած է « Կակաչներ »ը, « Բերդ պար »ը եւ « Քոչարի »ն: Տեղական մամուլը արձագանգած է ձեռնարկին:

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Գերեզմանոցային լռութեան մէջ խորհրդաւոր է եղել սրանց զոյցը... Ու եղել է հեռացած նախնիների, նրանց սուերների մասին...

Դեռ նրանից առաջ Սարոյեանը որդի Մայքլ Ալէնին ասել էր.

– Եթէ կ'ուզես գիանալ հայերու մասին, պէտք է Հայաստան երթաս... Պէտք է Երեւան երթաս...

– Հոն եղա՞ծ ես, – հարցրել է Մայքլ Ալէնը:

– Այո, եղած եմ: Հոն գայի՝ առաջին անգամ որ գրամ չահեցայ... Անգամ մը ես գացի հոն 1960ին...

– Ի՞նչ լան երեւան հանեցիր, երբ հոն գացիր...

– Գնայ, որ Հայաստան մը գոյութիւն ունէր...

«Ես այսպէս, – գրում է Մայքլ Ալէնն իր «Դէպի Արարատ» գրքում, – ես ճամբորդեցի Հայաստան, Խորհրդային Հայաստան... Հայաստանը հոն է, ըսած էր Սարոյեան: Շատ լաւ, մտածած էի ես, պիտի երթամ եւ պիտի տեսնեմ զայն»:

Այո, այսպէս էր սկսուը առել Մայքլ Ալէնի ճամապարհորդութիւնը «Դէպի Արարատ», այդպէս էր ծնունդ առել այն գիրքը, որ «ամերիկացիները շատ սիրեցին», այն գիրքը, որի մէջ հեղինակը փնտռել ու գտել է ինքն իրեն...

Այս ամէնի մասին Սարոյեանը ոչինչ չասաց:

Ծիծեռնակաբերդից վերադառնալիս անվերջ լռում էր, իսկ բաժանուելիս կրկնեց.

— Որքան պարզ էր այդ յուշարձան եւ որքա՜ն մեծ անոր խորհուրդ...

Գիշերը, տուն վերադառնալով, ես ձեռքս առայ «Վէպլի ձէքըրնի Արկածները», նորից կարդացի այդ գրքի իմ ամէնասիրած գլուխը, ուր այսպիսի տողեր կան.

«Սկզբում, պիտի ենթադրել, ես լաց եղայ այն բանի համար, որ գրող եմ, եւ դրա դէմ արդէն ոչինչ չես կարող անել, իսկ յետոյ սկսեցի լաց լինել միանգամից այն ամէնի համար, ինչից երբեւէ լացել են մարդիկ: Ես լալիս էի, որ մարդիկ այլանդակ են լինում, մինչդեռ նրանք բոլոր իրաւունքներն ունեն լինելու այնքան գեղեցիկ, որ հողից փոքրիկ գազանները դուրս գան եւ չոռած աչքերով նայեն նրանց»...

Ու լալիս է Վէսլին, մօր համար է լալիս, որ մենակ է, քեռի Նիլի համար, ընկերների ու ծանօթների համար...

«Եւ Կապրայի համար էի լալիս, որ մատնեց ինձ, թէեւ նոյնքան հեշտութեամբ կարող էր դա չանել... Ես լալիս էի ճակատագրի համար, որ նստում էր իմ անկողնու մօտ, երբ ես հիւանդ պառկած էի պինուորական հիւանդանոցում, եւ նէգր տղայի համար, որի անկողնի մօտ ես էի նստում»...

Լալիս է Վէսլին մարդկային մաքուր արցունքներով...

«Այդտեղ ես մտածեցի, որ կարելի է լաց լինել եւ փոքր ազգերի համար»...

Ընտանիքից, ընկերներից, բարեկամներից, ծանօթներից հանուում է փոքր ազգերին եւ ապա տիեզերքին: «Եւ ես արցունք թափեցի հանուր տիեզերքի, նրա բոլոր անյայտ գաղտնիքների, նրա մէլիոնաւոր տարիներ հաշուող ժամանակի ու լոյսի համար, եւ դրանք բոլոր արցունքներից ամէնաափոփիչն էին»...

Այդ գլխի մէջ Սարոյեանն ինքն է՝ զբաղարիւն, ամբողջական (ինչպէս ինքը կ'ասէր՝ «ման»), սեւեռուն...

Եռեռնի յուշարձանի չուրջը պտըտելիս ասել էր.

– Մատենադարան կ'ուզեմ տեսնել:

Դժուարանում եմ ասել, թէ ինչու յատկապէս այդտեղ յիշեց Մատենադարանի մասին: Երեւի Եռեռնի յուշարձանի «մեծ խորհուրդը» նրա մէջ ցանկութիւն առաջացրեց հաղորդուել իր ժողովուրդի մէկ այլ մեծ խորհրդի հետ...

(Շար. – 19)

Այրի Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեան, Տէր եւ Տիկին Սոնա եւ Սարգիս Քիւթնէրեան, Ստեփան Քիւթնէրեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար եւ Անահիտ Ազարեան (Պոլիս), Տիկին Զարուհի Սինալ Համբարձումեան, (Պոլիս), Պետրոս Ազարեան (Մխամխ), Տէր և Տիկ· Տիգրան Փափազեան և զաւակները (Մարսէյլ), այրի Տիկին Աստղիկ Փափազեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ Քիւթնէրեան, Մկրեան, Սուքիասեան, Մարտիկեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, մօրեղբօր, քեռայրին, ազգականին՝

ՋԱՐՄԱՑՈՐ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ երկարատեւ հիւանդութենէ վերջ իր բնակարանին մէջ՝ 85 տարեկանին, Կիրակի, Մեպտ· 30ին։

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Հոկտ· 4, առաւօտեան ժամը 10·30ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, եւ կը թաղուի Պանեէոյի Քոմիւնալ գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՅԱՒԱՋ· — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեանի։

Այրի Տիկին Նուարդ Խաչիկեան, Օր· Ժասմին Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Արփիար Գալալճեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Խաչիկեան եւ զաւակները, Տիկին Էլիզ Հոգտանեան, Օր· Ժաքլին Հոգտանեան, Տիկին Լուիզ Սեմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Սեմէրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆիլիփ Սեմէրճեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մօրեղբօր եւ քեռայրին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Սեպտ· 28ին, 82 տարեկանին։

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Հոկտ· 3ին ժամը 14·30ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Առնուվիլի դերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աշխէն Գույումճեան, այրի Տիկին Թրանսուազ Գույումճեան եւ զաւակները՝ Իզապէլ, Ասողիկ եւ Ամմէն կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի Հոկտ· 7, ժամը 11ին Հայ Կաթողիկէ Ս· Խաչ – Ս· Յովհաննէս մայր եկեղեցին, 13 Ռիւ Ժիւ Փերշ, իրենց զաւկին, ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԱՀԱՄ (ԺՈՐԺ) ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն։

×

Այս տխուր առթիւ Տիկին Աշխէն Գույումճեան իր զաւկին յիշատակին 100 Ֆր· կը նուիրէ «Ցառաջ»ին։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Ռօզի Աբմաշանեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Փարիզ Աբմաշանեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Նազելի Պօղոսեան եւ զաւակները, Քէչէճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Մ· Ղազարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ· Զակոյեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի Հոկտ· 7, ժամը 11ին Հայ Կաթողիկէ Ս· Խաչ – Ս· Յովհաննէս մայր եկեղեցին, 13 Ռիւ Ժիւ Փերշ, իրենց զաւկին, ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԱՀԱՄ (ԺՈՐԺ) ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Հ. Բ. Ը. Մ. — ՓԱՐԻԶ

Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ Ա.Ր.Բ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Նախագահութեամբ և ներկայութեամբ՝
Հ· Բ· Ը· Միութեան Ֆրանսայի Շրջ· Յանձնաժողովի նախագահ
ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՊԻՒԼԻՒՔԵԱՆԻ

ՄԵԾ ՃԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՒԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հիլթըն պանդոկի չքեղ սրահներուն մէջ
18 Ավրնիւ, Սիւֆրէն, Փարիզ 15րդ
Շաբաթ Հոկտ· 20, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒ ՑԱՑՏԱԳԻՐ
ՊԱՐԱՒԱՆԴԷՍ *մինչեւ առաւօտ, առաջնորդութեամբ՝*
ԺԵՐԱՐ ՄԵԼԻՔՈՆԵԱՆԻ
խանդավառ նուագախումբին
Մասնակցութիւն ճաշի եւ պարահանդէսի՝ 200 ֆր·
Միայն պարահանդէսի մուտքը ժամը 23էն ետք՝ 40 ֆր·
Տոմսերը եւ սեղանները ապահովելու համար դիմել՝ Հ· Բ· Ը· Միութեան
գրասենեակը՝ 11, Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ։ Հեռ· թիւ 520·03·18

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԱՑՏԱԳԻՐ

ՓՐԱՆՍ. ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Կիրակի, Հոկտ· 7, ժամը 8ին Ֆրանս-Փիւլթիւռ կայանէն՝ Հայերը եւ Մոնկոլ-ֆիերը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ· Մ· Ը· Մ· – Արծիւ
ՊԱՐԱՒԱՆԴԷՍԸ
Շաբաթ, Հոկտեմբեր 13ին։

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

au départ de MARSEILLE

des VOYAGES-ARMENIE

MOSCOU - EREVAN

2 nuits — 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI : — 28 Décembre

RETOUR JEUDI : — 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN — **87 la Canebière 13001 MARSEILLE** — **tél. (91) 95 90 12**

et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France

Org. Lic. 97

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պանտոլէն Տէր եւ Տիկին Արիս Դաւիթեան եւ զաւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակցեցան անձամբ, ծաղկեպսակով եւ գրութեամբ իրենց սուգին, իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ՅԱԿՈԲ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

մահուան առթիւ (մահացած ի Լիոն)։

NOUVEAU

CHEZ

NORAIR

24, Rue RODIER — 75009 PARIS
TEL. : 280-35-84

SANS DINER

Excellente ambiance
Danses — Chansons
Au piano : GRICHA GRINN
Première consommation 30 F.
ensuite 15 F.

ouvert tous les jours
de 22h. à l'aube

ՎԻԷՆ

ՊԱՐԱՆՅԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կապ· Խաչէ յիսնամեակին առթիւ պարանոցիկ երեկոյթ, Նովոթէլի մէջ (Պառն), կազմակերպութեամբ Վիէնի մասնաճիւղին։ Նուագախումբ Քօժաքեան Շաբաթ, Հոկտ· 6 ժամը 21ին։

Տոմսերու համար դիմել Կ· Խաչէ անդամուհիներու կամ հեռաձայնել՝
(74) 53·25·91 կամ (74) 85·12·69

OFFRE D'EMPLOI

Fabricant recherche façonniers qualifiés pour travail soigné
ROBES — BLOUSES — JUPES
VESTES TAILLEURS
Téléphoner les matin entre 9. 30 et 11 heures à 551-96-11. URGEANT

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս· Մեսրոպ կրթարանը չնորհակալութեամբ ստացած է·—

Տիկ· Ա· Տապաղեան, Արշա Քէաթիպեան, մի ոմն (իր ամուսնոյն ապաքինման առթիւ), Սիրանոյշ Անդրէասեան 200ական, Պր· Պր· Քէպիլեան, Նաճար 200ական, Պր· Պր· Քէպիլեան,, Նաճարեան, Զագըրեան 100ական։

ՎԵՐԱՄՕՏՍ

— o —

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի Զորեքշաբթի, Հոկտ· 3, առաւօտ ժամը 10էն 12, եւ 14էն 18, Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ։

×

ՍԵՒՐԱՆ

Կապ· Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը հայերէնի դասընթացքներ կազմակերպած է 6էն 14 տարեկան երախաներու համար։

×

ԿԱՌՏԱՆ

Կառտանի Հ· Բ· Ը· Միութեան հովանաւորութեան տակ գտնուղ հայկ· միօրեայ դպրոցի վերաբացումը տեղի կ'ունենայ Հոկտ· 3ին, Զորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Կառտանի Ֆրանսական դպրոցին մէջ, ղեկավարութեամբ Օր· Սեդա Սիմոնեանի։

Կը խնդրուի յարգելի ծնողքներէն ղրկել իրենց զաւակները։

×

ՊՈՒՎՍԱՐ ՕՏՏՕ

Պուլվար Օտտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը յայտնէ Թաղի եւ չրջաններու ծնողաց թէ հայերէնի դասընթացքները կը սկսին Զորեքշաբթի Հոկտեմբեր 3ին ժամը 2էն 5։ Արձանագրութիւնները նոյն թուականին։

Կը դասաւանդէ Նշան Քհնյ· Գույումճեան

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ· Խաչի Պուլ· Օտտոյի հայկ· դպրոցը կը վերսկսի իր դասընթացքները Զորեքշաբթի, Հոկտ· 3, ժամը 14էն 18 Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի տունը։

Արձանագրութեան համար դիմել տեղւոյն վարչութեան· Հեռ· 60·11·39 եւ 60·25·97։

×

ՊՕՄՈՆ

Կապ· Խաչի Պոմոնի դպրոցը կը վերաբացուի Զորեքշաբթի, Հոկտ· 3ին ժամը 14էն 17, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Արձանագրութիւնները կ'ընդունի միեւնոյն ժամանակ։

Տեղի կ'ունենան Զորեքշաբթի օրերը ժամը 10էն 12·30, Կռուպ Սմոլէն Ս· Քրէքիէ։ Դասաւանդութիւնները կը սկսին Հոկտ· 3ին, բոլորովին ձրի, դիրք, տետրակ, մատիտ կը տրամադրուին կապոյտ Խաչի կողմէ։ Այն ծնողքները, որոնք երթեւեկի դժուարութիւն ունին տունէն դպրոց, կրնան հեռաձայնել՝ Տիկին Քէպապճեան 384·18·82 կամ Տիկին Խոյեան 383·52·75։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նախաձեռնութեամբ հին Թաղմիկներու, նախկին Դիմադրականներու, ազգութեամբ հայ կազմակերպութիւնը, կը պատրաստուի արժանավայել Ցուշատօնով մեծարելու, Աբարայի մեծ ճակատամարտի 61րդ տարեդարձը, գոհացած ընկերներուն եւ Ցուշարձանի ծնրադեաց տասնամեակը հանդիսութեամբ մը, Նոյեմբեր 18ին, կիրակի առաւօտեան Փրատոյի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ մէջ։

MARSEILLE

L'association des Amis de la

REPUBLIQUE DE CHYPRE
organise
une conférence
UN MICROCOSME NOMMÉ CHYPRE
par Rouget Milliex
Projection du film de Cacoyannis
IRENE PAPAZ découvre Chypre
Jeudi, 4 Octobre à 21 heures
Maison de la Culture Arménienne
12-14, Rue St. Bazile
sous la présidence de MICHEL PEZE
adjoint au Maire

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
4
JEUDI
4 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.483 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.483

ԱԶԳԱՅԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՊԱՊԻՆ ՊԱՏԳԱՄԸ՝ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԲՈԼՈՐԻՆ

ՄԱՀԱՓՈՐՁԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ

« Այլեւս երբեք պատերազմ » ըսած էր Պօղոս Զ. Ազգայնոլովին առջեւ, նման պատգամ մըն է, ըսր տուաւ Յովհ. – Պօղոս Բ. ճառով մը, որ չարաճճանուած իսկ « պատմական » որակուած էր:

Պապը, անդրադարձ ունենալով նաեւ երբեք Ազգայնոլովին առջեւ: Պոս – Քինէն հառած էր քանի մը ժամ առաջ եւ հոս ալ ընդունուած արտակարգ խանդավառութեամբ եւ ծով բարմութեամբ: Ան կուստիա օդակայանը ժամանած էր նոյն առաւօտը, Երեքշաբթի եւ ուղղակի Մակի չէնքը փութացած: Երբ մուտք կը գործէր սրահէն ներս, աւելի քան երեք վայրկեան յոռնկայս խանդավառ ընդունելութեան մը կ'արժանանար: Ճառը, զոր արտասանեց պաշտպանողական մըն էր մարդուն եւ իր իրաւունքներուն համար: Խաղաղութիւն լայց նաեւ՝ ազատութիւն: Սկիզբէն իսկ կը չեշտէր.—

« Պապը, որ կուգայ այն երկրէն որուն ազգ մարմնին վրայ, անցեալին կատուեցուցած Աուշվից, մարդուն եւ իր իրաւունքներուն համար՝ ամէնէն յաւտա եւ արհամարհանքի վայրերէն մէկը չի կըրնար լռել » յանգելու համար մարդկային իրաւանց յայտարարութեան: « Իրականին մէջ կ'ըսէ Յովհ. – Պօղոս Բ. որեւէ քաղաքականութեան դէմ իրաւունքը մարդուն ծառայութիւնն է »: Պատերազմներու ծագումն իսկ այդ իրաւունքներուն բռնաբարումէն կը ծնի, « Հարկ է յայտնաբերել արմատները իսկ ատելութեան, քանդումի, արհամարհանքի եւ այն ամէն ինչին որ ծնունդ կուտայ պատերազմի փորձութեան, ոչ այնքան ազգերու սրտին մէջ քան ներքին վճռականութեան վարչակարգերու, որոնք պատասխանատու են ամբողջ ընկերութիւն – ներու պատմութեան: Որքան կը մաղթեմ որ լուծում մը գտնուի Մերձաւոր Արեւելքի համար: Պատրաստ եմ իր բուն արժէքով գնահատելու որեւէ դիմում կամ ճարտ լուծելու համար տագնապը, բայց կը յիշեցնեմ թէ արժէք կ'ունենայ միայն այն ատեն երբ ներկայացնէ ընդհանուր եւ ամբողջական հաշտութեան առաջին քայլը, չէջանին մէջ: Խաղաղութիւն մը, որ կարենալով հիմնուած չըլլալ բոլորի իրաւունքներու արդար ճանաչման մէջ, չի կրնար նաեւ չներմուծել պատերազմներուն տարրին նկատումը եւ արդար լուծումը: Ատոր կցուած է նաեւ Լիբանանի հողային ամբողջականութեան, անկախութեան եւ հանգստութեան հարցը, ըստ այն բանաձեւումին որ Լիբանանը ըրած էր անոր համայնքներու խաղաղ եւ փոխադարձ կերպով արդիւնաւոր համակեցութեան տիպար մը: Կը մարթեմ, որ հաշտակաց չահուն համար, նման ձեւ մը պահպանուի »: Պապը մաղթեց նաեւ, որ յաւուկ կանոնագիր մը, ինչպէս նշած էր Պօղոս Զ., միջազգային երաշխաւորութիւններ վայելող, կարենայ ապահովել երուսաղէմի յարգանքն ու բնոյթը, նպաստաւոր հարթութիւն մը, որ կը վայելէ երեք մեծ կրօնքներու՝ Հրէութեան, Քրիստոնէութեան եւ Իսլամի միւռնուոր հաւատացեալներու յարգանքը:

Պապը կ'ուզէ նաեւ որ « անհեռանայ արդելափակման կայանի որեւէ ձեւ, ամէն տեղ աշխարհի վրայ եւ թող առ յաւէտ անհեռանայ ազգերու եւ Պետութիւնց կեանքէն ինչ որ կապ ունի այդ արատաւոր փորձերուն հետ, այսինքն ֆիզիքական թէ բարոյական չարչարանքի եւ ճնշումի որեւէ ձեւ, ուր որ ալ զործադրուի »: Իր եղրակացութեան մէջ, Պապը ոգեկոչեց մանուկի միջազգային տարին, ըսելով « Ի՞նչ կարելի է աւելի մաղթել իւրաքանչիւր ժողովուրդի եւ համայն մարդկութեան, աշխարհի բոլոր երախաներուն, եթէ ոչ այն լաւագոյն ապագան, ուր մարդուն իրաւունքներու յարգանքը ամբողջական իրակա – նութիւն մը կը դառնայ ծիլերին մէջ 2000 թուականին, որ կը մօտենայ »:

Այս ճառը, պարզ է լաւ տպաւորութիւն ըրած է բայց Պէյրութի պաղես – տինեան շրջանակները զոհ չէին, որով – հետեւ Պապը ակնարկած էր պաղեստինեան հարցին եւ ոչ՝ պաղեստինցի ժողովուրդին: Ամէն պարագայի մէջ, կաս – կած չկայ, որ աշխարհի մը մէջ ուր դէպքերը միշտ աւելի մեծ են քան դէմքերը, Յովհ. – Պօղոս Բ. այն բացառիկ դէմքն է, որ կը տարբերի տափակ ու միջակ կամ հաշուիչ մեքենայի ուղեղով օժտուած զեկավարներէն: Կը մնայ ընդհանրական յարգանքի առարկայ, կը մնայ անձնաւորութիւն մը, անհատականութիւն մը այս երկուքէն ալ զուրկ աշխարհի մը մէջ:

× Ճառէն եառ Պապը այցելեց Նիւ Եորքի ազգաժ թաղը՝ Հարլէմ մինչ ապահովութեան ուժերը չատ լրար անցած էին քանի անանուն նամակ մը, կը հաղորդէր թէ Պապին կեանքը վտանգի տակ է: Արդարեւ զանազան խուզարկութիւններ երեւան կը հանէին զէնքեր:

× Չորեքշաբթի օր Պապը կ'անցնէր Ֆիլատելֆիա:

× Առժամեայ Իրան մերժեց Պապին կոչը վերջ տալու բիրտ ուժին ու ի պատասխան Շաբաթ օրուան Իրլանտա արտասանած այդ սրտագին խօսքերուն (« ծնրադիր կ'աղաչեմ ») յայտարարեց թէ « ուժը միակ միջոցը կը մնայ վերջ տալու Մեծն Բրիտանիոյ չարաբաստիկ ներկայութեան, Իրլանտայի մէջ »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ 1500 անգործներ «անկեղի Ֆաչիստ վարչակարգը, անկեղ խլամ կառավարութիւնը» պոռալով տողանցած են: Մեծ մասը՝ երիտասարդներ որ աշխատանք չեն գտներ համալսարանական ուսումներէ ետք: Միւս կողմէ, հազարաւոր պաշտօնաթերթը Մարտամ արտօնութիւն ստացաւ կրկին լոյս տեսնելու:

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ հանդիպումը վերջացաւ եւ ժիւքար ու Շմիտ որոշեցին միասնաբար հաղորդակցութեան երկու արբանեակ շինել (հեռատեսիլի): Ֆրանսայի Նախագահը Արեւմտեան Գերմանիոյ հեռատեսիլին առջեւ պատասխանեց զերմանի երիտասարդներու հարցումներուն:

ԳԱՐԹԸՐ ի վերջոյ միջին ճամբայ մը գտաւ վերջ տալու համար այն տագնապին որ ծնած էր Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի միջեւ, իբրեւ հետեւանք խորհրդային ներկայութեան մը Քուպա: Տրուած որոշումներուն մէջ, նախ պիտի Տրուած որոշումներուն մէջ, նախ պիտի ամբանայ Քուպայի հսկողութիւնը ամերիկեան օդանաւերու եւ արբանեակներու կողմէ, ապա Քարայիպներու ամէնէն ազգատ ազգերուն օգնութիւնը պիտի աւելնայ:

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Սեպտ. 25–27)

ՄԱՌԵՉԱԼ ԳՈՎՀ. ԲԱՂՐԱՄԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստան գացած է մառեչալ Գով – հաննէս Բաղրամեան եւ այցելած է կարգ մը շրջաններ, հանդիպումներ ունեցած արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններու, պետական տնտեսութիւններու աշխատաւորներու հետ: Մառեչալը Հոկտեմբեր – եանի շրջանին մէջ դիմաւորուած է երդ ու պարով եւ ծաղիկներով: Նոյնպատ դիւղը Գ. Բաղրամեան ծաղկեպսակ դրած է Բ. Աշխարհամարտի զոհերու յուշար – ձանին: Այցելած է Սարդարապատի համալրոյթը եւ ծանօթացած Ազգագրական Թանգարանի ցուցադրութեան: Մառեչալը այցելած է նաեւ Հրազդան եւ Էջմիածին:

×

ԵՐԳԱՀԱՒԻՄԲԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՑԱՏՈՒԿ ԿԵԴՐՈՆԻ ՄԸ ՍՏԵՂԾՈՒՄԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի Սայաթ – Նովա փողոցը դէպ – նուղ բարձրայարկ չէնքի առաջին յարկին մէջ բացուած է Հայաստանի Երգ – չախմբային Ընկերութեան համերգներու սրահը, որ կեդրոն մը կը դառնայ արհեստավարժ եւ սիրող խումբերու ար – ուեստի ցուցադրութեան: Այս առթիւ, Ընկերութեան նախագահը՝ Լմմա Մա – տուբեան, դիտել տուած է որ ներկայիս Հայաստանի մէջ կը բանին արհեստա – վարժ չորս եւ սիրող մօտ 60 խումբեր: Հետեւաբար այս բոլորին աշխատանքները զարկ տալու համար անհրաժեշտութիւն մը եղած է նոր կեդրոնին ստեղ – ծումը: Արդէն իսկ մշակուած է դեղարուեստական առաջին ծրագիրը: Մանկան միջազգային տարուան կապակցութեամբ այդ կեդրոնին մէջ տեղի կ'ունենայ մանկական երգչախումբերու մրցում մը:

×

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԴԻԼԻՋԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Դիլիջանի մէջ տեղի ունեցած է ժողովրդական Արուեստի պետական Թանգարանի մասնաճիւղի բացումը: Այդ Թանգարանին ամէն ինչը յատուկ է՝ թէ՛ չէնքը, որ կառուցուած է զբեթէ հարիւր տարի առաջ, թէ՛ անոր արտաքին յարդարանքը, ամէնէն փոքր մանրամասնութիւնները, որոնք կատարուած են ազգային արուեստի լաւագոյն աւանդութիւն – ներու կիրարկումով, եւ թէ սրահներու ներքին կահաւորումը: Սակայն ամէնէն կարեւորը Թանգարանին ցուցադրութիւնն է: Ներկայացուած են ժողովրդական կիրառական արուեստի աւելի քան 300 արարկաներ՝ փայտէ, երկաթէ Թանկագին մետաղէ, բուրդէ իրեր, խեցեղէն, ձեռագործներ, գորգեր, նկարներ, աշխատանքի եւ առանին գործիքներ:

Ցուցադրութիւնը կը սկսի հին սայլով մը, ինչպէս նաեւ փայտէ արօրով, որ հազարամեակներ չարունակ, Հայաստանի մէջ եղած է հայ գիւղացիի դժխառը գործիքը: Թանգարան այցելողներու վրայ խոր տպաւորութիւն կը Թողուն ասեղ – նագործութիւնները: Հարուստ երանգներով աչքի կը զարնեն Վարդան զօրավար – բի, Խաչատուր Աբովեանի դիմանկար – ները, որոնց հեղինակն է ազգային ա – ռեղնագործութեան հմուտ վարպետ Փառանձեմ Աւետիսեան: Ճաշակաւոր է դերասուագարդ փայտէ սկահակը, գործ՝ Արսէն Փանոսեանի: Թանգարանին մէջ ներկայացուած 300 ցուցանմոյշները (հաւաքուած են հազարէ աւելի առար – կաներ, որոնք կը պահուին Փոնտերուն մէջ) կը կրեն գարերու խորերէն եկող ազգային արուեստի դրոշմը:

Ժողովրդական Արուեստի պետական Թանգարանի Դիլիջանի մասնաճիւղը ստեղծուած է նկարիչ Յովհաննէս Շա – րամբէյեանի նախաձեռնութեամբ: Նկա – րիչը ոչ միայն Թանգարանին նուիրած է ժողովրդական արուեստի ստեղծագործ – ծութեան իր հարուստ հաւաքածոն, զոր ան ստեղծած է շուրջ երեսուն տարուան ընթացքին, այլեւ իր արուեստանոցը, ուր աշխատած է, զայն գարձնելով Թանգարանի ցուցասրահներէն մէկը:

×

«ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՕՐԵՐ»Ը ՎԵՐԱ ԳՏԱԾ ԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած «Ֆրանսայի Օրեր »ը վերջ գտած են: Շաբաթ մը լաւագոյն ցուցասրահները տրամադրուած են Ֆրանսայի արուեստագէտներու գործերուն, ցուցադրուած են շար – ժանկարներ եւ տեղի ունեցած են գեղարուեստական երեկոյթներ: Ֆրանսայի պատուիրակները այցելած են Սեւան, Դիլիջան եւ Իջեւան: Երեւանի համալսարանի ուսանողներու եւ դասախօսներու հետ պատուիրակութիւնը հանդիպում մը ունեցած է, որու ընթացքին խօսք առած է Ֆրանսացի երեսփոխան Ժորժ Կոռս: Նախ քան Երեւանէն մեկնիլը, « Ֆրանք – եւխորհրդային Մխութիւն» ընկերութեան նախագահը՝ կի Տէսան, հետեւեալը ըսած է « Արմէնփրէս »ի թղթակցին. « Մենք խորապէս չնորհակալ ենք այն ուշադրութենէն եւ սրտագին ընդունելութենէն, որ մեզի հանդէպ ցոյց տրուեցան Հայաստանի մէջ: Մեզի հնարաւորութիւն սրերուեցաւ ծանօթանալու հայ ժողովուրդի կեանքին, տնտեսութեան, գիտութեան եւ մշակոյթի գանազան կալուածներու մէջ անոր ձեռք ձգած փայլուն նուաճումներէ – րուն »:

×

ԵՐԵՒԱՆՅԻ ՊԱՐՈՒՍՈՑՑ՝ Վ. ՌԱՇԻԴ – ԵԱՆ ՊԱՂՏԱՏ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ՝ ՏԵՂԻՈՑՆ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻ ԻԲՐԵՒ ՂԵԿԱՎԱՐ

Իրաքի Տեղեկատուութեան նախարա – րութեան հրաւէրով պարուսոյց Վարդէս Ռաշիդեան մեկնած է Պաղտատ, երկու տարիով, զեկավարելու համար տեղւոյն ժողովրդական համոյթը: Ասիկա երկրորդ այցելութիւնն է հայ պարուսոյցին, որ նոյն համոյթին հետ աշխատած է 1971 – 1973 թուականներուն: Այդ շըրջանին իր պատրաստած յայտագիրը չերմ ընդունելութիւն գտած էր ոչ միայն Իրաքի մէջ, այլեւ Խորհ. Միութեան, Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Եգիպտոսի, Քուէյթի, Ալժերիոյ, Թունուզի, Մարոքի մէջ, ուր հանդէս եկած է պարախումբը: Երեւանցի պարուսոյցը ժողովրդական երկրորդ պարախումբ մըն ալ կազմած է Պասրա:

«ՎԵՐՆԱՏՈՒՆ»Ը

Գրական խմբակները երեւան եկած են գրականութեան զարգացման աւելի նպատակաւոր, ընդհատակեայ հանդրուաններ – լուն, ներկայացնելով տուեալ ժամանակաշրջանի գլխաւոր հոսանքները եւ ուղղութիւնները:

Հայ իրականութեան մէջ ալ գրական միաւորումները եւ խմբակները կարեւոր դեր կատարած են: Ցիշատակենք քանի մը հատը գրական այն խմբակներէն, որոնք գոյութիւն ունեցած են մինչեւ «Վերնատունը»:

Առաջին հերթին կուգան մեր յիշողութեան մէջ Դորպատի համալսարանի հայ ուսանողութեան հաւաքոյթները 1850ական թուականներու սկիզբները: Այդ տարիները Եւրոպայի լմացական մթնոլորտին մէջ տակաւին կ'իշխէր 48ի յեղափոխութեան չունչը, որ, անկասկած, իր ուղղակի թէ անուղղակի ազդեցութիւնը ունեցած է հայ ուսանողութեան տրամադրութիւններուն վրայ:

Մեր գրականութեան եւ հանրային – քաղաքական միտքի նոր գարաշրջանի սկիզբը ազդարարող «Վէրք Հայաստանի»ն, տակաւին անտիպ, կարդացուած է Դորպատի ուսանողներու հաւաքոյթներու մէջ եւ, ինչպէս ժամանակակիցները կը վկայեն, ունեցած է կախարդական ներգործութիւն: Դորպատի հայ ուսանողներու (Ռափայէլ եւ Բերուժէ Պատկանեանի, Գէորգ Դուդոեանի, Գէորգ Մխիթարեանի, Ալ. Աւազեանի եւ միւսներու) կենսախինդ, զուարթ երգերը կեանքի ու գրականութեան նորոգման վառ արտայայտութիւններն էին, որոնք լայն տարածում գտան եւ հարթեցին հայ նոր բանաստեղծութեան զարգացման ճամբան:

Նոյն ժամանակաշրջանի արդիւնք է «Գամառ – Քաթիպա» գրական խմբակը, զոր 1853ին հիմնեց Ռափայէլ Պատկանեան, Մոսկուայի համալսարանի ուսանողներ Գ. Քանանեանի եւ Մ. Թիմուրեանի ընկերակցութեամբ:

Սրիմի պատերազմէն ետք Ռուսիոյ մէջ ծաւալող ազատագրական չարժման գաղափարները կ'արձագանգուին Ամանիա Սուլթանչահի բնակարանին մէջ տեղի ունեցող հաւաքոյթներու ընթացքին, որոնց մասնակցող Մոսկուայի համալսարանի հայ ուսանողները, այդ կարգին՝ Միք. Նալբանդեան, գործան «Հիւսիսափայլ»ի գլխաւոր ուժերը:

60ական թուականներէն սկսեալ գրական ուժերը կը սկսէին խմբաւորուիլ պարբերական մամուլի չուրջ: Այսպէս, 1871ին, «Մշակ»ի հիմնադրութեան չըրջանին, Գր. Արծրունիի տունը, շաբաթը անգամ մը տեղի կ'ունենային խմբագրական ժողովները, որոնց կը մասնակցէին Գաբրիէլ Սունդուկեան, Պերճ Պռօշեան, Րաֆֆի, Գէորգ Զմշկեան, Միհրդատ Սմբատեան, Ալեքսանդր Քիւմիւշեան, Սեթեքեանի Արծրունի:

Ա. Ալթունասեանի վկայութեամբ, նման գրական հաւաքոյթներ 1878–79 թուականներուն տեղի կ'ունենային «Փորձ» հանդէսի խմբագիր Աբգար Յովհաննիսեանի տունը՝ Մերենցի, Ա. Երիցեանի, Գ. Սունդուկեանի, Ստ. Պալասանեանի, Պ. Պռօշեանի մասնակցութեամբ:

Այդ հաւաքոյթները, սակայն, չատ կարճ էին եւ հեռու մնալով գեղարուեստական գաւանանքին եւ ուղղութեան պատկանող գրողներու միաւորում ըլլէ:

80ական թուականներու երկրորդ կէսին հայ գրականութիւնը կը թեւակոխէ նոր շրջան մը. գեղարուեստական խօսքի անուանի ներկայացուցիչները՝ Շիրվանզադէ, Նար – Դոս, Գրիգոր Զօհրապ, Յովհ. Յովհաննիսեան, 90ական թուականներու սկիզբը հանդէս եկած Յովհ. Թումանեան, Ա. Իսահակեան, Շանթ իւրացնելով եւ զարգացնելով մայրենի եւ համաշխարհային գրականութեան աւանդութիւնները, հայ գրականութիւնը կը տանին զգալի արտայայտութիւններու ուղիով:

Այդ տարիներուն գրական շրջանակներու եւ մամուլի էջերուն մէջ կ'արծարծուի գրական ընկերութեան, գրող – ներու փոխադարձ օգնութեան ֆոնտ մը հիմնելու գաղափարը: Այդ մասին կ'արտայայտուին Գր. Արծրունի, Շիրվանզադէ, Ա. Արամեանեան եւ ուրիշներ:

1892ին Սմբատ Շահազիզի գրական գործունէութեան 30ամեայ յոբելեանին առիթ հանդանակուած գումարով, յոբելեարի առաջարկով, հիմը կը դրուի Աբգարեան – Նազարեան գրական ֆոնտին: Կանոնադրութիւնը մշակելու համար, 1892 – 1896 թուականներուն, Ա. Արամեանի նախաձեռնութեամբ եւ նախագահութեամբ տեղի կ'ունենան ժողով – ներ. կանոնադրութիւնը կը մշակուի, սակայն ֆոնտի գաղափարը չի մարմնաւորուիլը, ցարական կառավարութեան արգելքին հանդիպելով:

Պէտք է չեշտել, որ գրական ֆոնտի կազմակերպման աշխատանքներուն եւ հանդուն մասնակցութիւն ունեցած է եւ րիստասարդ Թումանեան:

Գրական ասպարէզ մտնելու օրէն Թումանեանի մտահոգութիւններուն առանցքը կազմած են գրագէտի մը նիւթական ապահովութեան, անոր իրաւունքներու եւ շահերու պաշտպանութեան հարցերը:

Սակայն Գրողներու Ընկերութիւնը, որուն իրականացման գաղափարին վրա – րած էր Թումանեան 90ական թուական – ներու սկիզբը, իր հասկացողութեամբ բնաւ չէր նոյնանար գրական ֆոնտի հետ: Այդ ընկերութիւնը գրողներու անտեսական ապահովութեան հարցին հետ մէկտեղ, պէտք է գրաղէր գրական – ստեղծագործական հարցերու արծարծումով, քննութեան առնէր հայ գրականութեան ներկայ վիճակը եւ յետագայ զարգացման ուղիները ու հեռանկարները:

Գրական ասպարէզ լծնելու նախօրեակին, 1890 Յունիս 6ին, Ան. Աբովեանին ուղղած նամակին մէջ Թումանեան կը գրէ. « Ինձ, իրաւն ասեմ, խեղդում է այս մթնոլորտը — չկայ ընկերական շըրջան, չկայ գրականութեան մասին խորհուղ մարդոց շրջան, որ ղեկավարէին եւ րիստասարդներին... »:

Աբովեան – Նազարեան գրական ֆոնտի ձախողութենէն եառք Թումանեան հետեւողականօրէն կը չարունակէ « Մի գրական շրջան » ընկերութիւն կազմակերպելու իր ջանքերը: 1897 Յունուար 18ին իր բնակարանին մէջ տեղի կ'ունենայ առաջին նախապատրաստական ժողովը, որուն կը մասնակցին Ազայեան, Պռօշեան, Շիրվանզադէ, Մուրացան, Փափազեան, Լեւոն Մանուէլեան: Ժողովները չարունակուած են նաեւ յետագային, որոնցմէ մէկ – երկուքը, ինչպէս կը պարզուի Թումանեանի ծոցատետրի դրառումէն եւ Ա. Ալթունասեանի յուշերէն, տեղի ունեցած են Պերճ Պռօշեանի բնակարանին մէջ: Հաւաքոյթներէն մէկուն ընթացքին, Թումանեանի առաջարկութեամբ, կ'որոշուի հիմը դնել գրական հանդէսի մը:

Գրական ընկերութիւնը հիմնելու այդ փորձի մասին Թումանեան 1899 Մայիս 6ի նամակին մէջ Ա. Ծատուրեանին կը գրած է. « Ինձ, իրաւն ասեմ, խեղդում է այս մթնոլորտը — չկայ ընկերական շըրջան, չկայ գրականութեան մասին խորհուղ մարդոց շրջան, որ ղեկավարէին եւ րիստասարդներին... »:

Գրական ընկերութիւնը հիմնելու այդ փորձի մասին Թումանեան 1899 Մայիս 6ի նամակին մէջ Ա. Ծատուրեանին կը գրէ. « Ինձ, իրաւն ասեմ, խեղդում է այս մթնոլորտը — չկայ ընկերական շըրջան, չկայ գրականութեան մասին խորհուղ մարդոց շրջան, որ ղեկավարէին եւ րիստասարդներին... »:

Գրական ասպարէզ լծնելու նախօրեակին, 1890 Յունիս 6ին, Ան. Աբովեանին ուղղած նամակին մէջ Թումանեան կը գրէ. « Ինձ, իրաւն ասեմ, խեղդում է այս մթնոլորտը — չկայ ընկերական շըրջան, չկայ գրականութեան մասին խորհուղ մարդոց շրջան, որ ղեկավարէին եւ րիստասարդներին... »:

Աբովեան – Նազարեան գրական ֆոնտի ձախողութենէն եառք Թումանեան հետեւողականօրէն կը չարունակէ « Մի գրական շրջան » ընկերութիւն կազմակերպելու իր ջանքերը: 1897 Յունուար 18ին իր բնակարանին մէջ տեղի կ'ունենայ առաջին նախապատրաստական ժողովը, որուն կը մասնակցին Ազայեան, Պռօշեան, Շիրվանզադէ, Մուրացան, Փափազեան, Լեւոն Մանուէլեան: Ժողովները չարունակուած են նաեւ յետագային, որոնցմէ մէկ – երկուքը, ինչպէս կը պարզուի Թումանեանի ծոցատետրի դրառումէն եւ Ա. Ալթունասեանի յուշերէն, տեղի ունեցած են Պերճ Պռօշեանի բնակարանին մէջ: Հաւաքոյթներէն մէկուն ընթացքին, Թումանեանի առաջարկութեամբ, կ'որոշուի հիմը դնել գրական հանդէսի մը:

Գրական ընկերութիւնը հիմնելու այդ փորձի մասին Թումանեան 1899 Մայիս 6ի նամակին մէջ Ա. Ծատուրեանին կը գրած է

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մատենագիտական Ուշագրաւ Աշխատասիրութիւններ

Հայաստանի պետական դրադարանը, որ Մխիթարեան անունը կը կրէ, հա – յոյտ դրադահեստ մը ունի՝ աւելի քան 6-705·000 դիրք, գիրքով եւայլն: Տարին, միջին հաշուով, 40·000 ընթերցող կ'այ – ցելադրէ: Աւելի քան 2,5 միլիոն դիրք կ'օգտագործուի: Գրադարանի մօտ յիսուն հոգիներով դիրքերն ու պարբերական – ները հոգածու խնամքի ենթակայ կը դան, կը մշակուին, կը դասաւորուին գրադարանագիտութեան արդի պահանջ – ներուն համաձայն:

Գրադարանին կարեւոր բաժիններէն մէկը մատենագիտութեան ճիւղն է, որ հա – մեմատաբար ուշ ստեղծուած ըլլալով հան – գիրքի, դեղուն գործունէութիւն մը կ'այ – ցելադրէ: 1950ական թուականներուն փոքրածաւալ մենագրութիւններ լոյս կը տեսնէն: Նիւթերը՝ Մ. Նալբանդեան, Խ. Աբովեան, Ալ. Շիրվանզադէ, Ե. Չա – րենց, Դ. Դեմիրճեան, Սա. Շահումեան, Պ. Միսաքեանց, Կոմիտաս, Եկմալեան, Նար – Տուրեան:

Բաժնին աշխատանքները դիտական կա – տարելագործութեան հիմերու վրայ կը դրուին 1960էն սկսեալ: Մտերիմ վերջին տասնամեակի ընթացքին հրատարակութիւնները, բոլորն ալ մատենագիտական բնոյթի: Յ. Թու – մանեան, Պ. Սեւակ, Ղ. Ալայեան, Դ. Անդրէասեան, Ա. Խահակեան, « Հայ գրականութիւնը օտար լեզուներով », Նա – խահորդրային եւ խորհրդային ժամա – նակաշրջաններուն առանձին լոյս տեսած հայ գրականութեան մատենագիտական ցանկը, « Հայ հնատիպ գիրքը », « Հայ գիրքը 1801 – 1850 թուականներուն » ցու – ցակները:

Մատենագիտական բաժինին թերեւս ամէնէն բարդ ու դժուար աշխատանքը հայ պարբերական մամուլին մայր ցու – ցակին կազմութիւնը նկատուի: Այս ուղղութեամբ չատ ջանք կը կատարուի տասնեակ տարիներէ ի վեր, բայց աշ – խատանքները դեռ հեռու կը մնան ամ – բողջական ըլլալէ:

Փրոֆ. Վ. Պարսամեան « Գրական Թերթ »ին մէջ կը ներկայացնէ ցանկը վերսկիզբէն հասորներուն, իւրաքանչիւ – րին մասին հարկ եղած դատումները կա – տարելով:

– 1934ին լոյս կը տեսնէ Գարեգին Լե – ւոնեանի կազմած « Հայ պարբերական մամուլը 1794 – 1934 լրակատար ցուցա – կը »: Ձիշդ է, որ մինչ այդ հրատարակ – ուածներուն բաղդատմամբ ամէնէն հա – րուստը կ'ըլլայ, բայց ըստ էութեան լիա – կատար չի նկատուիր:

– 1950ական թուականներուն լոյս կը տեսնէ Յովհ. Պետրոսեանի « Հայ մա – մուլի բիբլիոգրաֆիան » երեք հատորով: Նախորդներուն բաղդատմամբ աւելի չատ պարբերականներ կը նկարագրուին, բայց նոյնքան չատ կ'ըլլան անճշդութիւններն եւ ոչ հաւաստի տուեալները: Աշխատու – թիւնը չափազանց կարեւի չըլլար օգտագոր – ծել, քանի տեղը կուտայ չփոթութիւն – ներու:

— 1970ին կը հրատարակուի Ամալիա Կիրակոսեանի « Հայ պարբերական մա – մուլի մատենագիտութիւնը՝ 1794–1967»: Այս ցուցակը, կարելի է ըսել, ամէնէն հարուստն է եւ չարք մը առաւելութիւն – ներ կը ներկայացնէ նախորդներուն հա – մեմատութեամբ: Սակայն այս եւս զերծ չըլլար թերութիւններէ եւ սխալներէ:

— Մանուէլ Բաբլոյեան կը կազմէ նոր ցուցակ մը, որ կ'ընդգրկէ 180 տարուան (1794 – 1974) հայ մամուլին տուեալնե – րը, աւելի քան երեք հազար անուններ – րով: Առաւել չափով ճշդուած այս ցու – ցակին հրատարակութիւնը երկար տա – րիներէ կը ձգձգուի, դժբախտաբար:

Մամուլի ցուցակներուն տոքնթեր աշ – խատանքներ կը կատարուին կազմելու համար առանձին պարբերականներու մա – տենագիտութիւնները: Ցայսօր լոյս տե – սած են Մշակի 1872–1875 թուականնե – րուն, Մուրճի, Փորձի եւ Հիւսիսափայլի մատենագիտութիւնները:

Փրոֆ. Վ. Պարսամեան մանրամասն կը նկարագրէ իւրաքանչիւրին առանձնա – յատկութիւնները: Կը ներկայացնենք հիմ – նական մատնանշումները:

— Մշակին մատենագիտութիւնը, 1975–ին, կը կազմէ Արամ Բաբայեան՝ Մ. Բաբայեանի եւ Փ. Խանզադեանի դոր – ծակցութեամբ: Ժամանակագրական կար – գով կը թուէ Մշակին 1872 – 1975ի բո – վանդակութիւնը, այնուհետեւ կը ներկա – յացնէ յօդուածներուն եւ թղթակցութիւն – ներու այբբենական եւ նիւթերու չօչա – փած հարցերուն ցանկերը: Տեղեկա – տուութեան բնոյթի կարեւոր ցանկեր են անձնանուններուն եւ տեղանուններուն նուիրուած դլուխները:

— Հրապարակագիր Աւետիք Արաս – խանեանի հիմնած Մուրճին (1889–1907) մատենագիտութիւնը կը կազմէ Կ. Քա – ջախեան, 1977ին: Մուրճը ամսագիր էր: Նիւթերը կը դասաւորէ ըստ թեմաներու՝ դրականութիւն, դրականագիտութիւն, լեզու եւ բառարանագրութիւն, ար – ուեստ, պատմութիւն, փիլիսոփայու – թիւն, մամուլ, կրօնք եւայլն: Իւրաքան – չիւր նիւթ կը բովանդակէ ենթագլուխ – ներ. օրինակ՝ պատմութիւնը կը բաժնուի ընդհանուր, Հայոց, Ռուսիոյ, Վրաս – տանի եւ այլ երկիրներուն նուիրուած պատմութիւններու: Ասիկա կը պարզէ: ամսագիրին 18 տարուան թիւերուն բո – վանդակութիւնը եւ անձնանուններուն ու տեղանուններուն ցանկերը: Այս աշխատա – սիրութիւնը դրադարանին մատենագի – տական բաժնին լաւագոյններէն մէկն է, ամէնէն ծաւալունը, հարուստն ու բովան – դակալիցը:

— Կ. Քաջախեան 1978ին լոյս կ'ընծա – յէ Փորձ ամսագիրին (1876–1881) մա – տենագիտութիւնը: Նախորդին յատկա – նիշները կը կրէ:

— Հիւսիսափայլի (1858–1864) մատե – նագիտութիւնը լոյս կը տեսնէ վերջերս: Հեղինակն է Ե. Ներսիսեան: ս

— 1970ին Էջմիածինի մէջ լոյս կը տես – նէ Արարատ ամսագիրին (1868 – 1919) մատենագիտութիւնը՝ խմբագրութեամբ Ս. Կոժիկեանի: Ցետագային, 1975ին, լոյս կ'ընծայէ այս անգամ Էջմիածին ամ – սագիրին (1944–1973) մատենագիտու – թիւնը:

1976ին կը հրատարակուի Ա. Խառատ – եանի կազմած Արեւելեան Մամուլ (1871–1909) հանդէսին ոչ ամբողջական մատե – նագիտութիւնը: Դժբախտաբար, այս արժէքաւոր աշխատասիրութիւնը կը տպուի 300 օրինակ միայն, չատ անորակ թուղթի վրայ, բազմաթիւ էջեր ալ ան – ընթեռնի են:

Փրոֆեսէօրը ընդհանուր դիծերով ներ – կայացնելէ ետք վերջին տասնամեակնե – րու մատենագիտական աշխատանքներուն պատկերը եւ բարձր գնահատելէ ետք կատարուած ճիգը, իրրեւ հիմնական կէտ կը մատնանշէ հետեւեալը. « Հարկ է նշել նաեւ, որ գիտութեան այդ կարեւոր ճիւղը նկատելիօրէն ետ է մնում ժամա – նակակից պահանջներից: Անհրաժեշտ է արմատապէս բարելաւել մատենագիտու – թեան որակը, մշակել աւելի կատարելա – գործուած սիստեմներ՝ ելնելով մատչե – լիութեան սկզբունքից »: Ապա իրրեւ ա – ռաջարկ հետեւեալը կ'արձանագրէ. — « Այդ բարդ ու դժուարին գործը պէտք չէ թողնել միայն հանրային գրադարանի մատենագիտութեան բաժնի վրայ: Դի – տութիւնների Ակադեմիայի գիտական ին – փորմացիայի սեկտորը, համալսարանը, մատենադարանը եւ միւս գիտական հաս – տատութիւնները այս ուղղութեամբ պէտք է միաւորեն իրենց ջանքերը, ստեղծեն միացեալ խորհուրդ՝ մատենագիտական աշխատանքները կօորդինացնելու եւ նոր բարձրութեան վրայ դնելու համար »:

ՔԱՂՀԱՆ

ԳՐՔԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳՐՔԱՐՈՒԹ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Ազգ. Առաջնորդա – րանին մէջ, Սեպտ. 11ին, հանդիպում մը տեղի ունեցած է, որուն ներկայ եղած են անոնք՝ որոնք հրաւիրուած են մաս կազմելու համար հիմնուելիք միութեան մը՝ Համազգայինի Շրջ. մասնաճիւղին: Խորհրդակցութեան ընթացքին ներկանե – րը չեշտած են կարեւորութիւնը զուտ մշակութային կազմակերպութեան մը, որ յանձնառու ըլլայ իր չուրջ համա – խմբելու արուեստի եւ մշակոյթի հան – դէպ սէր ունեցող գործօն տարրերը եւ ստեղծելու մշակութային չարժում մը:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ « Շերաթոն » պան – դոկին մէջ, Սեպտ. 15ին, տեղի ունեցած է Խրիմեան Կրթ. Հիմնարկութեան Տիկ – նանց յանձնախումբին կազմակերպած պատահանդէս – ճաշը, մասնակցութեամբ պետական պաշտօնական անձնաւորու – թիւններու եւ մօտ 650 հոգիի: Ընկերը – կան խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծած են « Արմէն – Սեւան » նուագախումբը եւ « Մարիաչօ Մորէս » նուագախումբը իր երգիչներով, կազմակերպիչներուն ա – պահովելով կոկիկ եկամուտ մը երեկոյ – թէն՝ ի նպաստ Հիմնարկութեան:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ, Սեպտ. 15ին, մեռած է Յովսէփ Կօշկարեան: Ծնած էր Տիլբրանակերտ՝ 1906ին, եւ որբանոցի կեանքը ճաչակելէ ետք Պոլսէն, Ռումա – նիայէն եւ Ցունաստանէն անցնելով 1948–ին վերջնապէս հաստատուած էր Արժան – թին, ուր նուիրուած էր հայկ. թատե – րական չարժումին՝ իբրեւ դերասան եւ դերուհույց: Թաղումը կատարուած է Սեպտ. 17ին:

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՈՅԻ « Վռամեան » ակում – բին մէջ վերջերս տեղի ունեցած է Հա – մազգայինի կազմակերպած ճաշը, ի պա – տիւ արժանթինահայ երաժիշտ Ժան Ալմուխեանի: Ներկայ եղած են անուանի երաժիշտները: Մխիթեան ատենապետու – հին՝ Փրոֆ. Անթառամ Ահարոնեան, խօսած է Ժ. Ալմուխեանի մասին, որուն դեկավարած « Արաքս » երգչախումբը հասած է որակաւոր դիրքի մը հայ եւ օտար շրջանակներու մէջ: Ժան Ալմուխ – եան Ներսէսեան կրթական հաստատու – թեան մէջ դասախօսած է, նիւթ ունե – նալով՝ Հայաստանեան տպաւորութիւն – ներ եւ Լիբանանահայութիւնը

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Խրիմեան կրթական հիմնարկութեան մէջ, Սեպտեմբեր 10ին, տեղի ունեցած է հանդիպում մը հիմնար – կութեան վարչութեան, ծնօրէնութեան եւ ուսուցչական կազմին միջեւ, « Ուսու – ցիչներու Օր »ուան առթիւ: Վարչութեան անունով խօսք առնելով Յովսէփ Օղուլ – եան դրուատած է հայ ուսուցչին տարած աշխատանքը հայապահպանման գծով: Ուսուցչական կազմին կողմէ չնորհակա – լութիւն յայտնած է Պայծառ Աբրահեան: Նոյն օրը հիմնարկութեան մայրերու յանձնախումբը հիւրասիրութիւն մը կազ – մակերպած է վարժարաններուն ուսու – ցիչներուն համար:

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱԽԹԵԱՆ

Եւ ահա կանգնած ենք Մատենադարա – նի դիմաց:

Մաշտոցն է, ձեռքը պարզած հայոց այրուձիին:

– Հայոց տառեր չատ դեղեցիկ են, ա – յբէն մէկը մէկ զարմանալի պատկեր է… Մաշտոցի աշակերտներէն մէկուն անուն կարծեմ առիւծի ճաղ կը նչանակէ, այն – պէս չէ՞…

– Այո, Կորիւն… Եւ ոչ միայն Կորիւն, այլեւ Կորիւն Սքանչելի…

– Իրա՞ւ… Օ, այդ Սքանչելին իրապէս սքանչելի է: Անոր գիր կ'ուզեմ տեսնել, Նարեկացի գիր կ'ուզեմ տեսնել: Քանի մը տարի առաջ Պէյրութ էի, խնդրեցի, որ ինծի համար Նարեկացի կարդան: Եր – կու – երեք ժամ կարդացին: Կը լսէի, քիչ բառեր կը հասկնայի, բայց կրակի պէս կը վայելէի… Նարեկացին կրակի պէս կ'ելլէ, կ'ելլէ, կրակի պէս կը կրկ – նուի, նորէն կ'ելլէ, կ'ելլէ… Բանի մը կ'ուզէ հասնիլ, չի կրնար ու կը տառա – պի… Այո՛, բառեր հասկնալի չէին հա – կընար, բայց ամբողջ կը հասկնայի, հո – գիով կը հասկնայի…

Այս անգամ ես ասացի.

– Պզտիկ պատմութիւն մը ընեմ, լսէ. մայրս հիւանդ էր, ասաց. բեր վրաս մի երկու բերան Նարեկ կարդա…

– Ֆրեզնօ ալ ատանկ կ'ընէին, հիւանդ – ներու վրայ Նարեկ կը կարդային, ժո – ղովուրդ կը հաւաքուի անոր բուժիչ ու – ժին…

– Ձեռքիս տակ աշխարհաբար թարգ – մանութիւնն էր: Բերի, սկսեցի կարդալ, մի քիչ լսեց ու ասաց՝ այդ Նարեկ չէ, չեմ հասկանում: Գրաբարը բերի, ահա Նարեկ է, այդ հասկանում եմ… Այ կինիկ, ասացի, այդ ես հազիւ եմ հաս – կանում, դու ինչպէ՞ս ես հասկանում… Հասկանում եմ, ասաց: Անդրագէտ մայ – րըս այսօրուայ լեզուով թարգմանուած Նարեկը չէր հասկանում, բայց գրաբարը հասկանում էր…

– Հիանալի պատմութիւն է, ան իսկա – պէս կը հասկնայ, հոգիով կը հասկնայ… Բառեր չի հասկնար, հոգի կը հասկնայ…

Կանգ առաւ Մատենադարանի մուտքի արձանաչարքի դէմ:

– Հիմա մէկ–մէկ ըսէ ատոնց անուն – ները…

Սկսեցի մէկ–մէկ թուել: Համարեա բո – լորի մասին դիտէր, կամ կարդացել էր, կամ լսել: Երբ հասայ Ամանիա Շիրա – կացուն, հարցուց.

– Ա՛ի՞նչ գրած է…

– Գիտնական էր, աստղագէտ, մաթե – մատիկոս, Շրդ դարում արդէն գիտէր, որ Երկիրը կլոր է:

– Իրա՞ւ… է, երբ այդ մասին ըսաւ, չզարմացա՞ն:

– Զարմացան:

– Չնեղեցի՞ն այդ մարդ:

– Նեղեցին: Հալածեցին:

– Ատանկ ալ պիտի ըլլար, բնական է…

— Ժողովուրդը նոյնիսկ լեզենդ է ըս – տեղծել նրա մասին, թէ իբր այսպէս հա – լածուած, գնում է հեռու երկիր եւ տեղի թագաւորին սովորեցնում երկաթից ոսկի ստանալու գաղտնիքը: Ու երբ թագաւորն իմանում է գաղտնիքը, որոշում է սպա – նել նրան, որպէսզի նա այդ գաղտնիքը ուրիշ ոչ մէկին չասի…

– Այդ ալ ատանկ պիտի ըլլար…

Երբ Ֆրիկի անունը տուի, սկսեց ինքն իրեն կրկնել.

– Ֆրիկ, Ֆրիկ… Զարմանալի անուն է, կրնա՞ս ինծի ըսել, թէ ի՞նչ կը նչանակէ:

– Դժուարանում եմ… Մի քանի բա – ցատրութիւն կայ: Բանասէրներից մէկն, օրինակ, գրել է, թէ դա «Փռռալ», այ – սինքն պաթռուել, չատ մանր գալ բառից է…

– Հիանալի է, ուրեմն այս մարդ ալ ին – ծի պէս տէրվիշ եղած է…

– Բայց այդ բացատրութիւնը հաւանա – կան չէ:

– Ինչո՞ւ:

– Որովհետեւ «Փռռալ» բառը ո–ով է գրւում, իսկ ինքը իր անունը ր–ով է գրել…

– Ախո՛ս, դեղեցիկ բացատրութիւն էր…

(20 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Լիւսի Զէյտլէկեան, այրի Տիկին Հայկ Քիւրքճեան, Պ. Մեսրոպ Քիւրքճեան, Օր. Ժաքլին Քիւրքճեան, Տամտամեան ընտանիքները կը ծանուցա – նեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կա– տարուի Կիրակի, Հոկտ. 7, առաւօտեան Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին լր– բենց ամուսնոյն, եղբօր, մօրեղբօր եւ զարմիկին՝

ԵՐԱՄ ԶԷՅՊԷԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այրի Տիկին Արաքսի Ռշտունի եւ աղ– ջիկը՝ Սեդա Ռշտունի, այրի Տիկին Ա– րուսեակ Ռշտունի, Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Խաչատուր Ռշտունի եւ զա– ւակները՝ Վահէ, Կարէն, Սուրէն եւ Ալտա, Պր. Վարդան Ռշտունի, Շաքէ, Տիգրանուհի, Սիրանոյշ, Հրաչ Ռշտունի կը ծանուցանեն թէ հոգեհան – գստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Հոկտ. 7, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ ե– կեղեցին լրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր՝

ԼԵՒՈՆ ՌՇՏՈՒՆԻԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այրի Տիկին Մինաս Խնկիկեան եւ զա– ւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան – գստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կի– րակի Հոկտ. 7, ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին լրենց ամուս– նոյն եւ հօր՝

ՄԻՆԱՍ ԽՆԿԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այրի Տիկին Աղաւնի Գուլումճեան, այրի Տիկին Ֆրանսուազ Գուլումճեան եւ զաւակները՝ Իզապէլ, Ասողիկ եւ Ամֆին կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի Հոկտ. 7, ժամը 11ին Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ – Ս. Յովհաննէս մայր եկեղեցին, 13 Ռիւ ատիւ Փերշ, լրենց զաւկին, ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԱՀԱՄ (ԺՈՐԺ) ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ Հոգա– բարձութիւնը եւ Ս. Մեսրոպ կրթարանի կրթական Յանձնախումբը լրենց ցաւակ– ցութիւնները կը յայտնեն Տիկին Մարիամ Գարագեանի, իր մօրեղբօր՝ ողբացեալ Երուանդ Տէրվանթեանի (Նիս) մահուան առիթով։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը շնոր– հակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նը– ւէրները.— Արաքսի Քիւրքէլեանի հոգւոյ. Տէր եւ Տիկ. Աւետիս Կուսասուզեան, Տէր եւ Տիկ. Աւետիս Սէմէրճեան 50ական, այրի Տիկ. Ս. Քիւրքէլեան, Գուլումճեան եւ Դամիչեան ընտ., Ս. Ն. Է. Ֆ.ի ընկերներ 100ական։ Նշան Քեհէեանի հոգե– հանգիստին՝ Պր. Քեհէեան 50, այրի Տի– կին Մաքրուհի Եամմաճեանի (ծն. Օհան– եան) թաղման առթիւ այրի Տիկ. Ս. Եօթնեղբայրեան 50, այրի Տիկ. Արուս եակ Հէրօեան 30, Հալէպեան ընտ. 20։ Այրի Տիկ. Փայլածու Անդրէասեան ի յի– շատակ իր ամուսնոյն 100 Ֆր.։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Ազգային Միութիւնը նստաշրջանը բոլորած ըլլալով, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ զաղութը անխտիր, ունկնդրելու իր շրջանի գործունէութեան նիւթական եւ մանաւանդ բարոյական հաշուետուութեանը՝ Հոկտ. 18, Հինգ – շաբթի երեկոյեան ժամը 21ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահը։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

— o —

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՍՏՕ

Պուլվար Օստոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը յայտնէ թաղի եւ շրջաններու ծնողաց թէ հայերէնի դասըն– թացքները կը սկսին Զորեքշաբթի Հոկ – տեմբեր 3ին ժամը 2էն 5։ Արձանագրու– թիւնները նոյն թուականին։
կը դասաւանդէ Նշան Քհնյ. Գուլումճեան

×

ՍԵՒՐԱՆ

Կապ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը հա– յերէնի դասընթացքներ կազմակերպած է 6էն 14 տարեկան երախաներու համար։ Տեղի կ'ունենան Զորեքշաբթի օրերը ժամը 10էն 12·30, կռնապ Սէոլէռ Ա. Քրէթիէ։ Դասաւանդութիւնները կը սկը– սին Հոկտ. 3ին, բոլորովին ձրի, դիրք, տետրակ, մատիտ կը տրամադրուին կա– պոյտ Խաչի կողմէ։ Այն ծնողքները, ո– րոնք երթեւեկի դժուարութիւն ունին տունէն դպրոց, կրնան հեռաձայնել՝ Տի– կին Քէպապճեան 384·18·82 կամ Տիկին Խլոյեան 383·52·75։

×

ՊՕՄՈՆ

Կապ. Խաչի Պօմոնի դպրոցը կը վերա– բացուի Զորեքշաբթի, Հոկտ. 3ին ժամը 14էն 17, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Արձանագրութիւնները կ'ըլլան մի– եւնոյն ժամանակ։

Ուսուցչութեամբ՝
ՄԱՑՏՍ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

×

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Ս. Մեսրոպ կրթարանի միօրեայ դասըն– թացքները կը վերսկսին Զորեքշաբթի, Հոկտ. 3, ժամը 9ին։ Դասաւանդութիւն– ները տեղի կ'ունենան առաւօտեան ժամը 9էն 12 եւ կէսօրէ վերջ՝ ժամը 1·30էն 4, յետ համաձայնութեան Ալֆորվիլի Մշա– կոյթի Տան վարչութեան։ Մնացեալ դա– սընթացքները կը կատարուին երեկոները՝ ժամը 6էն 8։

×

Կապ. Խաչի Վիէնի դպրոցին վերաբա– ցումը Հոկտ. 13, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ, Գասպար Իփէկեան ակումբը՝ 40 Ռիւ Վիքթոր Ճօժիէ։

×

Ս. կարապետ եկեղեցւոյ միօրեայ զոյգ դպրոցներու (Էօս ան Փրովանս)

Քամփանեը Ֆրէզի Ս. Կարապետ հայկ. միօրեայ զոյգ դպրոցներու 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը սկսին Հոկտ. 3ին Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ ղըպ– րոցը, իսկ Հոկտ. 6ին Էքս ան Փրովանսի միօրեայ դպրոցը։

Կը դասաւանդուին.— Հայոց լեզու, քե– րականութիւն, գրականութիւն, պատ – մութիւն, կրօնք, հայկ. պարեր մանուկ– ներու համար, դաշնակի մասնաւոր դա– սեր՝ երէցկին Գոհարիկ Քէշիշեանի կող– մէ, վկայուած Երեւանի պետական Երա– ժշտանոցէն։

Մանուկներու երգչախումբ.— պատա – րագի երգեցողութիւն եւ հայկ. խմբերգ, (ղեկավար երէցկին Գոհարիկ Քէշիշեան)։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան Քամփ. Ֆրէզի գպրոցին համար, Զո – րեքշաբթի օրերը ժամը 14·30էն 17, իսկ Էքս ան Փրովանսի դպրոցը Շաբաթ օրե– րը ժամը 14·30էն 17։

Արձանագրութիւնները անձամբ կամ հեռաձայնով ամէն առաւօտ ժամը 9էն 11·30։ Ներկայանալ եկեղեցւոյ ղրասեն– եակը։

Ս. կարապետ եկեղեցւոյ հասցէն.— Քամփ. Ֆրէզի դպրոցին համար, Զո– հեռ. 51·28·06

Էքս ան Փրովանսի դպրոցի հասցէն.— Քուռ Միրապօ, Շօսիւռ Սիլվի 3րդ յարկ

Արձանագրութեան համար՝
հեռ. (42) 21·09·91 ամէն օր ժամը 19էն ետք եւ կամ (42) 27·54·77։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՎԻԷՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կապ. Խաչի յիսնամեակին առթիւ պարանցիկ երեկոյթ, Նովոթէլի մէջ (Պոռն), կազմակերպութեամբ Վիէնի մասնաճիւղին։ Նուագախումբ Քօժաքեան Շաբաթ, Հոկտ. 6 ժամը 21ին։

Տոմսերու համար դիմել Կ. Խաչի ան– դամուհիներու կամ հեռաձայնել՝
(74) 53·25·91 կամ (74) 85·12·69

ՇԱԲԱԹԱՎԵՐՋ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 1 – 4

կազմակերպութեամբ՝
Ս. ԽԱՉԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Տեղեկութիւններու եւ արձանագրու– թիւններու համար դիմել՝
Անտոն Վ. Թիւթիւնճեանի
6 ter, Rue Charlot — 75003 PARIS
Tél. : 278-31-93

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍ. ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Կիրակի, Հոկտ. 7, ժամը 8ին Ֆրանս– Քիւլթիւռ կայանէն՝ Հայերը եւ Մոնկոլ– ները։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Շաբաթ, Հոկտեմբեր 13ին։

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ Վ. ԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՈՒՐԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 16, ԺԱՄԸ 20·30ԻՆ,
ՍԱԼ ԿԻՄԷԻ ՄԷՋ

ՄԻԱՑՆ ՁԱՓԱՀԱՍՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Շաւիլի կապոյտ Խաչի Հայերէն Լեզուի պիւերային դասընթացքները, սկսնակներու եւ յառաջացածներու հա – մար, կը վերսկսին Հոկտեմբերի սկիզբը։ Արձանագրութեան համար հեռաձայնել Տիկ. Նազելի Ֆուրթիւնի 946·03·39

Pour Adultes Seulement

Les cours de LANGUE ARMENIENNE organisés par la Croix Bleue de CHAVILLE, reprennent début Octobre.

Initiation et perfectionnement.

Pour les inscriptions téléphoner à : Mme NAZELIE FOURTUNE 946-03-39

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՒԻ ԿԱՑԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

Վ Ա Ր Օ Ւ Ժ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT
49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES
Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՒ
FERMÉ LE LUNDI

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայոց լեզուի դասաւանդման եւ հայ մշակոյթի տարածման կեդրոն
Centre d'Enseignement et de Diffusion de la Culture Arménienne (C. E. D. C. A.)
MTP Tivoli, 66 Cours Fr. Roosevelt
13005 Marseille — Tél. : 47-92-02

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Տասը ուսուցիչ – ուսուցչուհիներու գըլ– խաւորութեամբ պիտի աւանդուին հե – տեւեալ նիւթերը.

Լեզու եւ գրականութիւն, Պատմութիւն եւ քաղաքակրթութիւն (ֆրանսերէն), Պաֆալօրէայի մասնաւոր յայտագրի պատ– րաստութիւն, Հայերէնի պարզ խօսակ – ցութիւն դիտա – լսողական արդիական միջոցներով։

Ձեռք բերած գիտելիքներու զոր – ծադրութիւն հետեւեալ միջոցներով.—

Թատերական արտայայտչութիւն, ժո– ղովրդական քանահիւսութիւն, երգ եւ բանաստեղծութիւն, Դասընթացքներ չա– փահասներու համար, Հետազօտական եւ վաւերագրական ղեկավարուած գործու – նէութիւններ։

Դասընթացքները սկսան Շաբաթ օր, Սեպտ. 27ին։

Արձանագրութիւնները թուականէս սկը– եալ ամէն օր յետ միջօրէին, ժամը 15–20։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վար – չութիւնը կը ծանուցանէ որ իր մշակու– թային եւ այլ ձեռնարկները վերսկսած են Զորեքշաբթի օրուան պարթնումի եւ ստեղծագործութեան դասընթացքները կը սկսին Հոկտ. 3ին։

Արձանագրութիւններուն համար կը խնդրուի ծնողքներէն դիմել անձամբ նոյն այդ օրը ժամը 2էն 6, կէսօրէ վերջ։

Հասցէ՝ Հայ Մշակոյթի Տուն
9 Ռիւ տը Մաուրիտ, հեռ. 376·55·89

Տարեկան նիւթական մասնակցութեան պայմանները հետեւեալներն են.

Պար՝ 150 Ֆր. (Պարուսոյց՝ Ժիրայր Մատիկեան։ Զարթնում 150 Ֆր. (դասա– տու՝ Յասմիկ Գեւոնեան։

Ծանօթ.— Երկու ձեռնարկներու մաս– նակցող աշակերտներուն համար, ընդ – հանուր գին՝ 200 Ֆր.։ Իսկ քոյր – եղ– բայրներու համար 50 Ֆր. զեղչ։

Մանրամասնութեան համար դիմել վար– չութեան անդամներուն, տեղւոյն վրայ։

Փարիզի մէջ, նախընտրաբար 18րդ թա– ղամասը, կը փնտռուի ծախու յարկա – բաժին մը, 70–80 քառ. մեթր, մաուճելի դիւնով։

Հեռաձայնել՝ Պ. Մանուկ 606·93·51

ՈՒՐԲԱԹ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
5
VENDREDI
5 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱԾ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.484

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.484

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՊՕՂՈՍ Բ. ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ԱՄԵՐԻԿ. ՅՂՓՈՒԹԻՒՆԸ

և ԿԸ ՀՐԱՊՈՒՐԷ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Ազդժողովին առջեւ արտասանած ճաշին եաք եւ նախքան Ֆիլատելֆիա մեկնիլը, Պապը երեք ճառ եւս խօսեցաւ Նիւ Եորք, մէկը՝ Մէտիսըն Սքուէր, միւսը՝ Գաթըրի Փարք եւ վերջինը՝ Շէյ Սթատ – ումի: Պապը հրապարակած է նաեւ իր այն ապաւինութիւններով որոնք մեծ նշանակութիւն կրնան ունենալ Ամերիկացիներուն համար: Արդարեւ, ի գնահատումն – ըին իր առողջ կազմին չինարար բան – ալը մը մեծագոյն զուարճանքը գտած է ըսելով. « Հոյակապ պէյզ-պոլ նետող մը կրնար ըլլալ »: Եւ որովհետեւ յոգնիլ չի գիտեր ու ժպտադէմ է միշտ, Ամերիկան կինը « վեռի ոլէէս » կը դանէ եւ այդ ալ կարեւոր է: Յայտնի չէ թէ ճախադարձն ալ կա՞յ, այլ խօսքով Պապն ալ շատ հաւնած է Ամերիկային, բայց եւ այնպէս գատապարտած է յղփութիւնը եւ չեչած: « Պէտք չէ որ կոչունքին փշրանքները ձգէք աղքատներուն: Մի յատնալ Նահանգներու եւ աշխարհի աղքատները ձեր քոյրերն ու եղբայրներն են ի Քրիստոս: Պէտք չէ գոհանաք աւելորդը իրենց տալով: Պէտք է ձեզմէ տաք եւ ոչ միայն ձեզմէ աւելցածէն: Պէտք է զանոնք ինտէք որպէս հիւրերը ձեր սեղանին: Աճապարանքին ներշնչած ուրախ պարզութեան կեանքի մը եւ բաժնելու եղբայրական ոգիի մը մէջ է որ պիտի գանէք ազգային զարմանը գտան քննադատու – թիւնց, անզամալուծող կասկածներու եւ գրամ չինելու փորձութեան »:

Ամէն պարագայի մէջ, ոգեւորութիւնը ձեռ է, Նիւ Եորքի թերթերը կրկնապատկած են իրենց տպաքանակը: Պապը չի մոռնար անշուշտ Հրեաները եւ « չալոթով կ'ողջունէ Նիւ Եորքի քաղաքապետը: Չի մոռնար Սեւերը « հոս (Հարլէմ) կ'ողջունեմ ամերիկացի բոլոր Սեւերը, երկրին բոլոր Հարլէմները »:

X էֆ. Պի. Այ-ը հերքեց թէ մահափորձի սպառնալիք եղած ըլլար Պապին դէմ:

———×———

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿԱՅԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՄՆԱՆ

Երկար բանակցութիւններէ եւ մանանջող սակարկութիւններէ եաք, այս օրերուն, ի վերջոյ պիտի ստորագրուի նոր համաձայնագիր մը, որ կ'ապահովէ Ամերիկեան պինուորական կայաններու պահպանումը Թուրքիոյ մէջ:

Ինչ ամիս է, որ Թուրք եւ Ամերիկացի կը խօսէին այս մասին: Կայանները պիտի չարունակեն բանիլ Թուրք սպաներու հսկողութեան տակ Ատլանտեան Ուխտի ծրերին մէջ: Ամերիկեան ծովային պիտին փորձագէտներու պատուիրակութիւն մը, ներկայիս Կէօլճիւք է (Մարմարայի վրայ) ուսումնասիրելու համար այդ կայանը նաւաշինարան – աւազանի մը վերածելու կարելիութիւնը: Սկզբունքով Թուրքիոյ երեք մեծ կայանները պէտք է փակուէին Հոկտ. 9ին երբ մէկ տարուան առժամեայ համաձայնագիրը վերջ կը դանէր: Ձեռք ձգուած նոր համաձայնագիրը Թոյլ պիտի տայ որ բաց մնան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ.

ՄԱՐՔՍԻՍՏ լնկերաբանը՝ Նիքոս Փուլանցաս մեռած է առջի օր, Փարիզ, 43 տարեկանին: Դասախօս էր Փարիզ Ը (Վէնոէն) համալսարանը: Անդամ յոյն Համայնավար կուսակցութեան, Ֆրանսա եկած էր 1960ին: Կարեւոր գործերու հեղինակ է, ինչպէս՝ Ֆաշիզ եւ մենատիրութիւն, Իշխանութիւնը եւ Ընկերվարութիւնը: Մեծ ազդեցութիւն գործած է յատ Մայիս 68 մարքսիզմին վրայ, ոչ միայն Ֆրանսա, այլեւ Իտալիա եւ Լատին Ամերիկա:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՖՈՒԹՊՈԼԸ մեծ յաղթանակներ տարաւ Զորեքշաբթի իրիկուն եւրոպական գանագան բաժակներու գարձի մրցումներուն: Այսպէս Սթրազպուրկ 0ի դէմ 4 կէտով յաղթեց Քրիսթիան – սանտ (Նորվեկիա) Եւրոպայի Ախոյեան ակումբներու բաժակին: Այս նոյն շար – քին մէջ Թիֆլիսի Դինամօն ալ յաղթեց Լիվըրփուլի: Պարտուեցաւ Թրքական Տը – բայզոնափորը: Նանթ յաղթեց 0ի դէմ 7 կէտով իրլանտական Քլիֆթոնվիլի Բաժակներու Բաժակին չարքին մէջ: Անգլիական Արսընալը Ֆեներպահչէի հետ հաւասար մնաց բայց որակուած է Արսընալը որ նախապէս 0ի դէմ 2ով յաղթած էր: Վերջապէս Սէնթ – Էթիէն եւ Մոնաքօ որակուած են Իւէֆաի չարքին: Մոնաքօ յաղթեց 0ի դէմ 2ով խորհրդային Շախտեորին եւ Սէնթ –Էթիէն 0ի դէմ 3ով լեհական Վիտցեւին:

ՉԻՆԱՍՏԱՆ

ՃԵՆԿԻԶ ԽԱՆ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍ

— o —

Մեծերուն մրցակցութենէն յաճախ կ'օգտուին փոքրերը, մանաւանդ, երբ ասոնք ռազմագիտական կարեւոր դիր – քեր կը գրաւեն:

Ասոր յայտուն մէկ օրինակը կը տեսնուի Չինաստանի մէջ, ուր փոքրամաս – նութիւններ ներկայացնող յիսունէ աւելի ազգային հաւաքականութիւններ գոյու – թիւն ունին:

Ցաւիսին, փեքինի որոշումով, Ներքին Մոնկոլիոյ Ինքնավար Մարզը իր երբեմնի տարածքը կ'ապահովէ, գրեթէ կրկնա – պատկելով իր հողային տարածութիւնը: Այժմ, կրկին հարաւ – արեւմուտքէն կը գրաւէ Կոպի անապատը եւ կը տարածուի մինչեւ անտառապատ լեռները նախկին Մանչուրիոյ, հիւսիս – արեւելք: Ներքին Մոնկոլիան, որ ազգային հիմունքներով հաստատուած հինգ ինքնավար շրջաններէն մէկը կը ներկայացնէ Չինաստանի մէջ, սահմանակից կը մնայ Արտաքին Մոնկոլիոյ, անկախ երկիր մը, խորհրդային աշխարհէն ներս:

Ներքին Մոնկոլիան կը սահմանագծուի Չինացիներուն կողմէ 1947ին: Մշակու – թային Յեղափոխութեան շրջանին, 1969ին, մասնատումներու կ'ենթարկուի՝ կիսով կորնցնելով իր հողերը: Հիւ – սիս – արեւելեան գօտին կը կցուի Չի – նաստանի Մանչուրեան երեք նահանգներուն, հարաւ – արեւմտեան գօտիէն մաս մըն ալ կը միացուի մահմետական ղի – մաղիծով Նինկսիա Հույ Ինքնավար Մարզին:

Մոնկոլները իրենց հողամասին վրայ բացարձակ փոքրամասնութիւն կը ներ – կայացնեն: Տասնապատիկ աւելի են հոն հաստատուած Չինացիները:

Վերջերս, Չինացիք պատմութեան մարզէն ներս եւս յատկանշական շրջա – դարձ մը կը կատարեն: Անշուշտ, սիրաշահելու համար սահմանամերձ ժողո – վուրդ մը: Մոնկոլներուն ազատարար հերոսը կը նկատեն Ճենկիզ Խանը, այն որ կ'աւերէ Չինաստանը եւ 1215ին ալ քարուքանդ կ'ընէ Փեքինը:

Չինացի պատմաբաններուն մեկնութեամբ, Ճենկիզ Խանի տիրապետութիւնը Հիւսիսային Չինաստանի վրայ, դրական կ'ըլլայ, քանի վերջ կուտայ քաղաքական մանատուութիւններուն: Անոր թոռը՝ Քուպլայ Խան հիմը կը դնէ Եուան հարստութեան, 1271ին:

Պատմաբան Քու Շուէյ, նկատել կուտայ, թէ 1206ին Ճենկիզ Խան մոնկոլական աւելի քան հարիւր ցեղերու միա – ձուլումով կ'ազատագրէ պանդնք դրացի ժողովուրդներու լուծէն եւ իր կայսրութիւնը կը հիմնէ: Մեռած թուականին՝ 1227, Հիւս. Չինաստանի մեծ մասը Մոնկոլներուն իշխանութեան տակ կը գտնուի: Յաջորդներուն կը վիճակուի ամբողջ երկրին միացումը: Այդ խմաստով է, որ դրական ազդեցութիւն կը գործէ չինական պատմութեան վրայ:

Չինացի պատմաբանները, այսուհանդերձ, չեն անտեսեր Խանին արիւնարբու նկարագիրը: Պարզապէս կը դատապարտեն պետական դէմքը տիրակալէն: Ի վերջոյ չեն կրնար ուրանալ, որ Ճենկիզ Խան հիմնադատակ կը կործանէ 90 քաղաքներ եւ 1215ին, փեքին ամիսով մը հրդեհներու կլափին կը յանձնէ:

Մոնկոլները մինչեւ ԺԳ. դարուն ըլլիզները վաչկատուն ցեղերու եւ ցեղախումբերու հաւաքականութիւն մը կը պարզեն, զրաղելով գլխաւորաբար խաշնարածութեամբ եւ որսով:

Ղուրուլթայի ցեղապետներու համագումարին, 1206, Տեմուչին ցեղապետը կ'ընտրուի առաջնորդ: Այս վերջնոյն կու տան համամոնկոլ խաքանի աստիճան եւ կը վերակոչեն Ճենկիզ Խան, այսինքն՝ Մեծ Խան: Այսպէս, ուրեմն, Ճենկիզ Խանի գլխաւորութեամբ կը ձեւաւորուի մոնկոլական միացեալ պետութիւնը:

Մոնկոլները նախ կը նուաճեն Չինաստանը եւ ապա կ'արշաւեն դէպի կեդրոնական Ասիոյ երկիրները: Պարսկաստանի կը մատնեն Խորեզմի պետութիւնը: Այնուհետեւ, կ'ուղղուին դէպի Անդը – կովկաս: Կը մտնեն Ազուանք եւ կը հասնուին Մուղանի դաշտը: 1221 Յունուարին, սկզբնական ձախողութենէ մը եաք, վերջին պահուն կը յաղթողին պարսկական մատնել վրացական – հայկական միացեալ ուժերը կոմանի գեմ ափին: Միացեալ ուժերուն զեկավարները կ'ըլլան Վրաստանի Թագաւորը Գէորգի Լաշա եւ Զաքարեան Իվանէ Թաթբէկ:

Երկրորդ արշաւանքին, 1231–32, Մոնկոլները կը մտնեն Հայաստան եւ, հա – մաձայն պատմագիրներուն, կը յարձակին Վասպուրականի վրայ, կը կողոպտեն Վարագայ վանքը, կը գրաւեն ու կ'աւերեն Բերկրի եւ Արճէշ քաղաքները: ապա չորեքշաբթի մը կատարելով կը պաշարեն ու կը գրաւեն Գանձակ քաղաքը: Այնուհետեւ կը քաշուին Պարսկաստան: 1236ին կրկին չարժելով այս անգամ կը գրաւեն Անին եւ Կարսը: Այլեւս մնայուն կայք կը հաստատեն: 1236էն 1245, Մոնկոլները իրենց լուծին կ'ենթարկեն բովանդակ Հայաստանը:

Մոնկոլական արշաւանքներուն Հայաստանի պատմութեան երեսները պարզող այս քանի մը տողերէն եաք, այժմ քանի մը տուեալներ ալ Արտաքին Մոնկոլիոյ մասին:

Մոնկոլիա իր անկախութիւնը կ'ապահովէ 1921 Յուլիս 11ին, օգտուելով ցարական կայսրութեան տապալումէն եւ Ռուսիոյ ներքին իրադարձութիւններէն: Ընկերվարական բնոյթի երկիր կը դառնայ՝ համայնացման քաղաքականութեամբ: Մէջազգային յարաբերութիւն – ներու գետնին վրայ, սերտ գործակցութիւն կը ստեղծէ Խորհ. Միութեան հետ: Չինաստան 1946ին կը հրաժարի հողային իր պահանջներէն եւ սահմանային համաձայնագիր մը կը կնքէ 1962ին:

Արտաքին Մոնկոլիոյ տարածութիւնն է 1·565·000 քառ. քիլոմեթր: Մայրաքաղաքն է Ուլան – Պաթոր, չուրջ 300·000 բնակչութեամբ: Երկրին բնակչութիւնը, 1975ի տուեալներով, չատ քիչ է երկրին տարածութեան համեմատ. 1·400·000: Սակայն աճին տոկոսը, որ 2,9 է, բարձր կը նկատուի: Պաշտօնական լեզուն խալխան է, բնակչութեան երեք քառորդին արտայայտած լեզուն: Ռուսերէնը կը դասաւանդուի բոլոր դպրոցներուն մէջ: դուի բոլոր դպրոցներուն մէջ:

Մոնկոլիա թերաճ երկիրներու չարքին կը դասուի:

ԺԻՄԷՆ

«ՎԵՐՆԱՏՈՒՆ»Ը

« Վերնատուն »ը ժամանակի ծնունդ էր, գրա – պատմական երեւոյթ: Դեմիրճեան հաւաստելով, որ « 900ական թուականների սկիզբը նոր գրականութեան ոլորշ շերտաւորման սկիզբն եղաւ », «Վերնատուն»ը կը համարի այդ շարժման արտայայտութիւններէն մէկը: Թէեւ, ինչպէս կը վկայէ Դեմիրճեան, այդ ժամանակ « գոյութիւն չունէին գրական – գեղոլոգիական բախտաները բացայայտ ձեւով », սակայն, կար Թումանեանի բալմիցա հաւաստած հակամարտութիւնը « Մշակ »ի եւ նոր սերունդի գրողներուն միջեւ, որ գարավերջը աւելի սուր բնոյթ առացած էր: « Մշակ »ին հակամարտ նոր սերունդը ստեղծեց « Վերնատուն »ը:

Ինքնաստիպ եւ ուժեղ ստեղծագործական անհատականութիւններ ըլլալով, « Վերնատուն »ի գրողները իրարու կապուած էին գեղագիտական հիմնական սկզբունքներ – րով:

Որո՞նք էին այդ սկզբունքները:

Ա.) Գրական նախորդներու վերագնա – հատութիւն, սահմանազատում եւ ինքնահաստատում: Մօտքը անմիջական նա – խորդներու մասին է: Վերնականներու դիրքորոշումը այս հարցին մէջ Դեմիրճեան ձեւակերպած է այսպէս. « Վեր – նատան անդամները իրենց սահմանը – ծում էին Պատկանեանի եւ նրա հետեւորդների ազգայնական, տենդենցիոզ գրականութիւնից: Այն ժամանակ իսկ, թէեւ շատ դժուարին էր տարբերել, վերնատնցիները զատում էին ազգային եւ ազգայնական կուլտուրանները »: Պատ – կանեանին եւ անոր հետեւորդներէն սահմանազատելու ձգտումը ճիշդ դիտուած է, սակայն Դեմիրճեանի ձեւակերպում – ներուն վրայ, դժբախտաբար, կայ դրոշմը 30ական թուականներու, երբ գրի առնուած են իր յուշերը: Վերնականները եւ յատկապէս Թումանեան, Պատկան – եանի նկատմամբ իրենց վերաբերումին մէջ կը մեկնէին գրականութեան ժողովրդային սկզբունքէն: Բարձր գնահատելով « Ագաքսի ազատագրութ »ի հեղինակի ազգային – ազատագրական երգերը, Թումանեան կ'ընդգծէր անոր թուլութիւնը՝ ժողովուրդին կեանքը, կենցաղը եւ հոգեբանութիւնը արտացոլացնելու տեսա – կէտէն:

Բ) Հայ դասական գրականութեան արժէքներու շեշտումը եւ լաւագոյն աւան – դութիւններու գարգացումը: Այս հարցը վերնականներու ուշադրութեան առնցքը կազմած են: Շանթ 1901 Նոյ. 1ին Թումանեանին ուղղած նամակին մէջ կարօտով վերյիշելով « Վերնատուն »ի հաւաքոյթները եւ փայփայելով՝ չուտով կրկին « Վերնատուն » վերարտնաւելու հեռանկարը, գրած է. « Տակն ու վրայ կ'ընենք նորէն մեր ամբողջ գրականութիւնը... » :

« Վերնատուն »ը կրկին յայտնագործեց Սայաթ – Նովան. « Մեր բոլորի սիրածն էր Սայաթ Նովան, որին բարձրացրինք հանճարների դասին, — կը վերյիշէ Իսահակեան, — ունեցանք պաշտամունք նրա հանդէպ, մեր բոլոր խնջոյքներում էր – դում էինք նրա տաղերը, որոնք գրեթէ մոռացուած էին... Մենք վերակենդա – նացրինք նրան, տարածեցինք նրա համբաւը եւ արծարծեցինք նրա երգերը »:

Իսահակեանի անտիպ ձեռագրերէն մէկուն մէջ կը ճշդուի ժամանակը. «Սայաթ – Նովայի պաշտամունքն ունէինք. Աղբալեանն էր երգում 1899ից »:

Գ) Համաշխարհային դասական գրա – կանութիւնը իբրեւ ուղենիշ:

Վերնականները նախ կը սկսին հանդամանօրէն, բարեխիղճ, ինչպէս կը վկայէ Դեմիրճեան՝ « ուղղակի սեմինարական մեթոդով » ուսումնասիրել յունական դրականութիւնը՝ Հոմերոս, եւ յատկապէս ողբերգակներէն՝ Էսքիւլէս, Սոփոկլէս, Եւրիպիդէս... »: Նոյն խանդով ու եռանդով վերնականները կը կարդային ու կ'ուսումնասիրէին անգլիական, սպանական, գերմանական, ֆրանսական, լեհական, ռուսական գրականութիւնները՝ Շէյքսփիր, Սերվանթէս, Կէօթէ, Հայնէ, Պայրըն, Պերանժէ, Սենկիեվիչ, Պուշկին, Լերմոնտով... Վերնականները առանձին քննութեան առարկայ դարձուցած են « Իլիական »ը եւ « Ոդիսական »ը, « Համլէթ »ը եւ « Ֆաուստ »ը:

Համաշխարհային դասականներու իւրացման համբով վերնականները կը ձըգտէին հայ գրականութիւնը դուրս հանել ազգային շրջանակներէն համամարդկային ընդգրկումներու եւ ընդհանրացում – ներու ոլորտները, բարձրացնել անոր գեղարուեստական որակը, որ կը պայմանաւորէր նաեւ անոր գերի եւ նշանակութեան բարձրացումը:

Դ) Ժողովրդական բանահիւսութիւնը վերնականները կը համարէին գրականութեան հիմքն ու ներշնչարանը: «Կարդում էինք ժողովուրդների Փոլքլորից, կը վերյիշէ Իսահակեան, եւ հետում էինք ժողովուրդների անկեղծ ստեղծագործութիւններով» ռուսական բիլինաներով, սերբական պոէմներով, մեր Սասունցի Դաւիթով եւ շատ ուրիշներով »: Իսահակեան կը պատմէ նաեւ որ վերնականները մտածած են հաւաքել եւ հրատարակել հատ-քածոներով հայկ. ժողովրդական բանահիւսութիւնը ըստ սեռերու: Ինք յանձն առած էր ժողովրդական երգերու հատ-քածոն: Նպատակը չէ իրականացած միջոցներու պակասութեան պատճառով: Թերեւս այդ նիւթերն են, որ Իսահակեան « Փշրանքներ ժողովրդական բանահիւսութիւնից » խորագրով տպած է « Ազգագրական հանդէս »ի 12րդ գիրքին մէջ (1904):

Ստ. Լիսիցեանի հաւաստումով, «Վերնատուն»ի հաւաքոյթներուն քննութեան առնուած են ժողովրդական հէքեաթներու եւ առհասարակ ժողովրդական բանահիւսութեան գրական մշակման ձեւերու եւ եղանակներու հարցը:

Ե) Գրականութեան ժողովրդականու – թիւնը:

« Վերնատուն »ի անդամները՝ Թումանեան, Իսահակեան, Դեմիրճեան ժողովրդականութիւնը կ'ըմբռնէին այդ բառի ամենէն ճշմարիտ առումով: « Այդ այն ժողովրդայնութիւնն է, կը գրէ Դեմիրճեան, որ կրում են համաշխարհային հոկանները՝ Շէյքսփիր, Կէօթէ, Սոփոկլէս, Էսքիւլէս, Պուշկին »: Ատիկա կը նշանակէ ազգայինի մէջ պեղել, յայտնագործել համընդհանուրը, համամարդկայինը՝ մարմնաւորելով բարձրարուեստ երկերու մէջ: Վերնականներու համար, սակայն, նոյնքան կարեւոր էր ազգային ձեւի խնդիրը:

ԱՐԱՄ ԻՆՃԻԿԵԱՆ

(Շար. –2)

ՎԵՐՋԻՆ ՆԱՄԱԿ...

Սիրելի Պր. Մարթայեան,

Տասնըհինգ տարուան բարեկամութենէ եւ փոխանակուած անհամար նամակներէ վերջ, ահաւասիկ վերջին նամակ մը ձեզի, զոր պիտի չկարդաք, որուն պիտի չպատասխանէք այն փուճկոտութեամբ եւ քաղաքավարութեամբ, որ միշտ ձերը եղած է ամէն տեսակ թղթակցութեան ընթացքին:

Սրտի անպատմելի սեղմում մը կայ սա պահուն մեր մէջ, մեր բոլորին խորը, այսինքն բոլոր անոնց՝ որոնք հողի կուտան մեր ոսկ ու տառին, մեր մշակոյթին համար: Աւելորդ է ըսել թէ ինչու. անդամ մըն ալ պիտի չվերադառնան այն օրերը, երբ ձեզ կը շրջապատէինք Գնալըի մէջ կամ Պիւյիւքթէրէ, Պէպէք կամ Անգարա, լսելու համար ձեր խօսքը, որ կը հոսէր հեզեղի մը նման: Անդամ մըն ալ պիտի չվերադառնան այդ հեռաւոր օրերը եւ ձեր մեկնումով մեր մէջ ալ շատ բան կը մահանայ ահաւասիկ:

Եւ դեռ ուրիշ ինչուներ ալ կան. կայ մանաւորաբար այն պարապութիւնը, որ ձիւաղի մը երախին նման հեզհեզէ կը բացուի մեր դիմաց: Պարապութիւն: Ո՛վ է ըսեր որ մթնոլորտը պարապութիւն չի ճանչնար, պարապութեան չի հանդուրժեր: Բնութիւնն անդամ բացառութիւն կ'ընէ ահա հայ մշակոյթին ու ապագային համար: Կը գոյացնէ պարապութիւններ, զորս կարելի չէ լեցնել: Այլեւս ոչ միայն պիտի չկարենանք Մարթայեան մը ապահել մեր մէջ, այլ նաեւ մօտ օրէն անկարելի պիտի դառնայ Մարթայեանի մը արժէքը դնահատող քանի մը հոգի քով քովի տեսնել...:

Եւ դուք կը մեկնիք, սիրելի Պր. Մարթայեան, ձեր հետ տանելով փոթորկոտ ապրում մը, քաղցր կամ լեղի անհամար յուշերով լեցուն: Գիտենք որ տառապանքը չատ լայն բաժին ունեցաւ ձեր այդ ապրումին մէջ: Ձեր մնայուն պաշտօնը, ամբողջ կեանք մը ձեզ հետու պահեց ձեր բոլոր սիրած բաներէն: Ատոր փոխարէն ինչպէս երջանկութեամբ կը յորդիք, երբ տարին անդամ մը կուգայիք մեր քաղաքը, ձեր կարօտեալներուն մօտ, ու կը շրջապատուէիք դուրդուրանքով: Տասնըմէկ ամիսներու ընթացքին ձեր մէջ կուտակուած ինչեր յանկարծ ապտակուէին ու կ'արձակուէին մեզ: Ու մենք յափշտակուած ու խանգաւառ, կը լսէինք ձեզ, կը զարմանայինք, կը սոսկէինք, կը հիանայինք, քիչ մը աւելի կը վարէինք մեր սրբազան դանձերուն: Այո, եւս պիտի չկան այդ օրերը:

Երկու ամիս առաջ, Օփիթալ տը լա Փէի մէջ երբ ես ու բանաստեղծ Արթունը այցելեցինք ձեզի, ինչպէս վայելեցին ձեր աչքերը, ինչպէս մէկզի ըրիք ճաշը եւ ուզեցիք մեզի հետ զբաղիլ: Ութսունը հինդ տարիներու բեռան տակ էիք, քայքայուած առողջութեամբ, բայց տակաւին չէիք ձանձրացած ապագայի մասին ծրագիրներ մշակելէ: Իրենչ ինչեր խոստացաք մեզի, ու փոխարէն մէկ բան խնդրեցիք մեզմէ. գիւրութիւն մը ընծայէինք, որպէսզի օր մը այցելութեան գայիք մեր տպարանը եւ տեսնէիք Մարմարայի համբաւգրութեան բոլոր ընկերները, ընչէիք տպագիր գիրին մեզմէն ու հոտը: Խոստացանք: Առաջին առթիւ պիտի գայինք ու պիտի առնէինք ձեզ: Ափսո՛ս, հիւանդութիւնը արգիլեց մեր այդ ծրագիրը:

Բայց կը յուսանինք հիմա մտածելով, որ ահա կը մեկնիք առանց վերջին անգամ մըն ալ ընչելու Հայոց տպագիր այրուբենին մեզմէն ու մթնոլորտը: Դուք իրենչ գառն յիշատակներ կրնայիք ունենալ հայ մատմուլի էջերէն, տպարաններէն կամ համբաւրներէն, բայց, կարեւոր չէը, խորքին մէջ մեզմէն ձերը ամէն բանէ աւելի ծանր կը կշռէր, ինչպէս կը կշռէ մեր բոլորին մէջ, բոլոր անոնց՝ որոնք սիրով ու դուրդուրանքով կը ջրջապատեն ձեզ: Դուք եւ մենք, չէինք կրնար տպրիլ տպարաններէ հեռու: Դուք եւ մենք մեզմէն սեւութեան մէջ ոչ թէ կեղտուտ մուր, այլ հողի տաքցնող ա – զդարծութեան, ճամբաներու չինու – թեան եւ այլ տարապարհակ աշխատանք – ներու՝ մանաւանդ Ամերիկայի մէջ:

Այժմ, քիչ մըն ալ խօսինք Գընչուներու զբեսաներուն եւ անոնց բարքերուն մասին: Վաղուց հետաքրքրու – թեան առիթ ստեղծած են Գնչուները, մանաւանդ իշական սեռին իւրայատուկ զբեսաները: Կարգ մը ժամանակագիր – ներ եւ թղատպետութեանց քարտու – ղարներ ճշդրտօրէն նկարագրած են Գընչուներու տարօրինակ, խայտաղետ տարաղնները: Զանազան զծագրութիւններ կը պատկերացնեն այս խորհրդաւոր ժողովուրդին զաւակներուն ուրոյն ճաշակի հաղուստները: Մանաւանդ Գնչուհիները զիւրաւ կը զատորոշուին շրջապատէն իրենց գունագեղ զգեստներով: Գնչուները կը կերակրուին հասարակ աննպե – ղէններով, որոնք յաճախ ձեռք կը բերուին գողութեամբ կամ ողորմութեամբ: Իրենց յատուկ ճաշեր չունին թափա – ռական կեանք մը վարելով:

Իրենց թափառումներուն ընթացքին իրեւ հանգստեան կայան կ'ընդունուին դիւղերու կամ փոքր քաղաքներուս շրջակայ պուրաներ կամ այլ առանձին վայրեր: Իրենց փոխադրական միջոցներն էին ձիաքարշ սայլերը, որոնցմով կը փոխադրէին մանաւանդ պիտանի առարկաները, երախաները, հիւանդներն ու ծերունիները: Անոնք ընդհանրապէս կը դիւերէին վրաններու տակ: Աւելի ուշ, սկսան գործածել ռուլոթ կոչուած շրջուն բնակարաններ: Իսկ ներկայիս իրենց ապրուստի մակարդակը բարելաւուած ըլլալով, անոնք ունին բոլոր յարմարութիւններով օժտուած շքեղ քարավաններ:

Գնչուները իրենց չարքաշութեամբ կրնան դիւրաւ նոյնիսկ բաց երկինքի տակ, ուղղակի հողին վրայ պառկել: Այժմ անոնցմէ շատեր կը նախընտրեն դիւերել ժամն օթեւաններու կամ պանդոկներու մէջ: Յաճախ տեղական իշխանութիւնները կը ստանձնեն Գնչուներու բնակարանային հարցին լուծումը: Կան քաղաքապետութիւններ որոնք կառուցած են Գնչուներու յատուկ բնակարաններ կամ կայաններ օժտուած առողջապահական բոլոր պայմաններով: Սակայն զարձեալ Գնչուները կը նախընտրեն իրենց թափառիկ կեանքը: Յաճախ անոնք կ'ապաստանին նաեւ զբեսանեներու զաւթներուն կամ ապարանքներու բակերուն վրայ: Անոնք գնած կամ վարձած են տուներ որոնք կը ծառայեն նաեւ իրրեւ օթեւան իրենց ցեղակիցներուն: Զքաւորները ձմեռնային ըրջանին կ'ապաստանին ճիւղերով չինուած հիւղակաձեւ տնակներու մէջ, որոնք զարնան կը լքուին:

(Շար. – 9)

ԳՆԶՈՒՆԵՐԸ

ԱՆՈՆՑ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԿԵՆՑԱՂԸ

Ամփոփեց՝ ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Այս չարաչահութիւնը կասեցնելու համար կղերականութիւնը կանխարգելիչ միջոցներ ձեռք առաւ: Սակայն մարդիկ զարձեալ վոհ զացին Գընչուներու չահատակութեանց:

Գնչուներու գուչակութեանց եւ կախարդական թաքուն կարողութեանց ծիրին մաս կը կազմեն նաեւ թաղուած կամ պահուած դանձեր գտնելը, հրդեհներ մարելը, մարդոց մարմինէն չար ոգի – ներ վանելը, մարդոց մտածումները կարդալը, անձերու վրայ չարիք բերելը, հիւանդութիւններ յառաջացնելը, վէրքեր բուժելը եւ նման այլ անհեթեթութիւններ:

Գնչուները մասնագիտացած էին նաեւ ձիերու առեւտուրին մէջ: Մանաւանդ վարպետ էին իրենց զողցած ձիերը ներկելով ծախելու կամ զանոնք աշխուժացնելու: Կը զործադրէին նաեւ անասնաբուծութիւնը՝ առանց զիտական հիմքերու: Անոնք նոյնպէս վարպետ էին կեղանիներ կրթելու ու անոնց զանազան խաղեր վարժեցնելու: Ի մասնաւորի առ – ջերուն պար սորվեցնելը ու զանոնք հանրութեան առջեւ խաղցնելը ապրուստի պատուարեր միջոց մը կ'ըլլար: Գնչուները կը կազմակերպէին նաեւ ժողովուրդը զուարճացնելու յատուկ հրապարակային երեկոյթներ, ձեռնհասութեամբ եւ մեծ ճարպիկութեամբ կատարելով լարախաղացութեան եւ այլ հնարամիտ խաղերու ցուցադրութիւններ: Գնչուներու ի զարծ զրած արհեստներուն կարգին պէտք է դասել նաեւ մետաղագործութիւնը՝ ի մասնաւորի երկաթագործութիւնը, պինդագործութիւնը, նոյնպէս մաղագործութիւնը, սակառներու չինութիւնը, պղինձէ ամաններ կլայեկելը, ածոններ նորոգելը եւ շրջուն առեւտուրը: Անոնք յաճախ մրցակիցներ կը նկատուէին տեղացի արհեստաւորներու եւ դժգոհութիւն կը սփռէին:

Սպանիոյ մէջ անոնք օթեւաններ ալ կը շահագործէին: Շատ մը երկիրներու մէջ անոնք կը ստանձնէին նաեւ դահիճի պաշտօններ:

Գնչուները օգտագործուած են նաեւ հոգեբուժական նպատակներու համար: Անոնց ներկայութիւնը կը համարուի որպէս բարի նշան: Ասոնց ներկայութիւնը կը նշանակէ որ հիւանդը շուտով պիտի առողջանայ: Ասոնց ներկայութիւնը կը նշանակէ որ հիւանդը պիտի մեռնի: Ասոնց ներկայութիւնը կը նշանակէ որ հիւանդը պիտի չմեռնի:

Գնչուները ունին իրենց յատուկ դեղերը, որոնք կը պատրաստեն իրենց ձեռքով: Ասոնք կը բաղկանան խոտերէ, արմատներէ, ծառերու կեղեւներէ, ծաղիկներէ, ծառերու պտուղներէ, ոսկորներէ, ճարպերէ, մորթերէ, ճրագներէ, մոմերէ, ձիթապտուղի իւղերէ, ձիթենիի իւղերէ, ոչխարի իւղերէ, կարագներէ, կաթերէ, ձուերէ, մեղրերէ, ոչխարի եւ այծի մազերէ, ձիու պոչի մազերէ, ձիու կաշիներէ, ոչխարի կաշիներէ, ոչխարի բրդերէ, ձիու սմբակներէ, ոչխարի ոտքերէ, ոչխարի գլուխներէ, ոչխարի ականջներէ, ոչխարի աչքերէ, ոչխարի լեզուներէ, ոչխարի սրտերէ, ոչխարի լեարդերէ, ոչխարի երիկամներէ, ոչխարի ուղեղներէ, ոչխարի ողնաշարերէ, ոչխարի ոսկրածուծերէ, ոչխարի արեան, ոչխարի մսի, ոչխարի ճարպի, ոչխարի ոսկոր

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

Թեհրանի Հայոց առաջնորդ Արտակ Աբգ. Մանուկեան, Սեպտ. 7ին հովուական այցելութիւն տուած է Արաքի հայ գիւղական գաղութին: Առաւօտեան ժամը 10·30ին հասած է Արաքս եւ մուտք գործած տեղւոյն Ս. Մեսրոպ եկեղեցին, ուր կը պատարագէր ՀԸՋանի քահանան: Քարոզած է առաջնորդը: Կէսօրէ ետք Սրտակ Աբգ. մեծ թիւով հայ եւ պարսիկ ներկայացուցիչներու հետ զրոյց է քաղաքին խնամական գերեզմանատունը եւ նահատակներու հիւրմին յուշարձանը:

Այս մէկը այն ապրումն է, զոր այդ ՀՀանին ապրեցան ինծի նման անհամար երիտասարդներ, բոլորն ալ ենթասպայ, բայց բոլորն ալ լեցուն մասնագիտական հետաքրքրութիւններով ու նախասիրութիւններով: Դուք բոլորին համար եղաք մանչ հայր մը, բոլորին հետ միշտ պահեցիք ձեր կապը եւ բոլորին ալ տուիք ձեզմէ բան մը, որ անոնց անհատական նկարագրի վրայ ունի իր որոշ դրոշմը:

Ու հիմա կը հեռանաք ակամայ, սրտաբեկութիւն պատճառելով բոլոր այդ երիտասարդներուն, որոնք երիտասարդ չեն այլեւս: Կը հեռանաք, բայց, ինչպէս սովոր է միշտ ըսել, այսպիսի առիթներուն, պիտի չմոռցուիք երբեք որքան անոնց որ այս երկրագունդին վրայ պիտի ապրին 30ական տարիներու այդ երիտասարդները, ինչպէս նաեւ այն անհամար իրենց մշակութասէրները, որոնք տասնամեակներ ամբողջ մասնագիտական ձեզմէ եւ յափշտակուեցան ձեր գիտութեան ու խօսքէն:

Խաղաղ հանգիստ մասնագիտականներու ձեր բազմամարդ պանթէոնին մէջ:

Ռ. ՀԱՍՏԻՃԵԱՆ

«Մարմարա»

ձախի մը ջերմութիւնը կը տեսնէինք միայն:

Ինչպէս հիշեմ հիմա այն խանդավառ երիտասարդը, որ ճիշդ 29 տարի առաջ օր մը զարկաւ Անգարայի ձեր տան դուռը եւ հոն գտաւ մտաւորական ու ընտանեկան անօրինակ ջերմութիւն մը: Այդ օրը պատմեր մեր բարեկամութիւնը: Անգարայի պարապանութենէ գուրս բոլոր ժամերս կ'անցնէին ձեր գրադարանին երանելի մթնոլորտին մէջ: Հայ եւ օտար գրականութեան բոլոր գիտնականներուն հետ ձեր անօրինակ մտերմութենէն ինչ լայն բաժիններ ալ կը չնորհէին ինծի: Եւ Անգարայի իմ օրերս կը դառնային նաեւ մտաւորական ուխտագնացութեան օրեր, հեռ ի հեռ ապրուած, եւ անմոռանալի ժամերու տետրակին մէջ արձանագրուած:

Այս մէկը այն ապրումն է, զոր այդ չքնաին ապրեցան ինծի նման անհամար երիտասարդներ, բոլորն ալ ենթասպայ, բայց բոլորն ալ լեցուն մասնագիտական հետաքրքրութիւններով ու նախասիրութիւններով: Դուք բոլորին համար եղաք մանչ հայր մը, բոլորին հետ միշտ պահեցիք ձեր կապը եւ բոլորին ալ տուիք ձեզմէ բան մը, որ անոնց անհատական նկարագրի վրայ ունի իր որոշ դրոշմը:

Ու հիմա կը հեռանաք ակամայ, սրտաբեկութիւն պատճառելով բոլոր այդ երիտասարդներուն, որոնք երիտասարդ չեն այլեւս: Կը հեռանաք, բայց, ինչպէս սովոր է միշտ ըսել, այսպիսի առիթներուն, պիտի չմոռցուիք երբեք որքան անոնց որ այս երկրագունդին վրայ պիտի ապրին 30ական տարիներու այդ երիտասարդները, ինչպէս նաեւ այն անհամար իրենց մշակութասէրները, որոնք տասնամեակներ ամբողջ մասնագիտական ձեզմէ եւ յափշտակուեցան ձեր գիտութեան ու խօսքէն:

Խաղաղ հանգիստ մասնագիտականներու ձեր բազմամարդ պանթէոնին մէջ:

Ռ. ՀԱՍՏԻՃԵԱՆ

«Մարմարա»

ՀՈԼՎՐՏԻՒՔ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ԿՈՐՍՆՑՈՒՑԻՆՔ

ՇԱՀՆՈՒՐ ՃԷՑԵԱՆ

Մարսէյլի գաղութը կորսնցուց երիտասարդ եւ նուիրեալ իր անդամներէն մէկը, յանձին Շահնուր Ճէյհանի: Ողբացեալը ծնած էր 1947ին՝ Սեբաստիոյ Զարա գիւղը: Ծնողքին հետ փոխադրուելով Պոլիս կը յաճախէ Կեդրոնական վարժարան, զոր աւարտելէ ետք երկու տարի կը հետեւի համալսարանի քիմիագիտութեան ճիւղին:

1971ին ընտանեօք կը հաստատուի Մարսէյլ, ուր կը յաճախէ Գեղարուեստից վարժարան, զոր յաջողութեամբ կ'աւարտէ:

Շահնուր Ճէյհան անդամ էր Ս. Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբի, ինչպէս նաեւ կը պաշտօնավարէր Հ. Բ. Ը. Մ.ի հայկերէնի դասընթացքին, իբրեւ ուսուցիչ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Փրատոյի մայր եկեղեցին, ուր արարողութեան նախագահեց Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան:

ԱՐԱՔՍԻ ՊԱՊԱՆԵՄԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ ԿԱՊՐԻ ՏԱԿՍԻԻՆ ԴԻՒՑԱԶՆԱՒԷՊԸ

— Ο —

Հայաստանի Ակադեմիայի հնագիտութեան եւ ազգագրութեան հիմնարկի աշխատակիցները հերքած են այն մտայնութիւնը, թէ դիւցազնավէպը իբրեւ սեռ այլեւս գոյութիւն չունի ժողովուրդին մէջ: Հայաստանի զանազան շրջաններու մէջ անոնց ձեռնարկած բազմաթիւ գիտական աշխատանքներու արդիւնքն է «Սասնայ ծռեր»՝ «Սասունցի Դաւիթ» ծաւալուն գործին Գ. հատորը, որուն մէջ տեղ գտած են ժողովրդական խօսքի 14 նոր պատումներ: Հատորը կազմած են Տօքթ Սարգիս Յարութիւնեան եւ Սրբուհեակ Սահակեան: Ինչպէս ծանօթ է, «Սասնայ ծռեր» դիւցազնավէպը, որուն յիշատակութիւնը կը վերաբերի ԺԶ դարուն եւ պահուած է փորթուկալերէն տրպպերը աղբիւրներու մէջ, բաղկացած է աւելի քան երեք հազար տողերէ եւ ունի դիւցազներգական չորս ճիւղեր:

Այդ ճիւղերէն իւրաքանչիւրը առանձին պատմութիւն մըն է հերոսներու նոր սերունդի՝ Սանասար – Պաղտասարի, Մեծ Մհերի, Դաւիթի եւ Փոքր Մհերի մասին: Չորս ճիւղերը իրարու հետ կապուած են հօրմէ որդի ժառանգական սկզբունքով: Յատկապէս հետաքրքրական է նախապէս անծանօթ պատումներէն մէկը, որ այժմ մատած է հայկ. ժողովրդական դիւցազնավէպի ընդհանուր դասական կառուցուածքի մէջ: Անոր վերջին մասը կը յիշեցնէ Պրոմեթէոսի յունական հանրածանօթ առասպելը եւ կը վկայէ, որ հայկական դիւցազներգական աւանդապատումի մէջ նոյնպէս գոյութիւն ունի առասպելական զրոյցներու հնամեայ շերտը:

1939ին Խորհ. Միութեան ժողովուրդները նշեցին «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազնավէպի հազարամեակը: Յօբելեանին առիթ կազմուեցաւ եւ հրատարակուեցաւ հատորական քնաղիւր մը, որ թարգմանուեցաւ ռուսերէնի եւ Խորհ. Միութեան այլ ժողովուրդներու լեզուներով: Յետագայ տասնամեակներու ընթացքին զրի առնուած էր միայն մէկ նոր պատում: Վերջին տարիները Հիմնարկի չանքերուն չնորհիւ յայտնաբերուեցան աւելի քան 80 նոր պատումներ: Արարատի, Մասիսի, Արտաշատի եւ այլ շրջաններու մէջ քնակող 60էն մինչեւ 109 տարեկան սասունցի, մշեցի ու մոկացի պատմողները՝ հիանալի յիշողութեան տէր մարդիկ, հակառակ յառաջացած տարիքին, ճշդրտութեամբ վերարտադրած են հնամեայ դիւցազնական աւանդապրոյցը, որուն ակունքները աւելի քան հազարամեայ հնութիւն ունին:

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Մատենադարանի դիրեկտէօր Լեւոն Խաչիկեանի տեղակալ Բարգէն Զուքասզեանի եւ այլ աշխատակիցներու ուղեկցութեամբ քնաք գրադահոց:

Մի պահ կանգ առաւ, ասաց.

– Մարդու արիւնն իր հետ գարաւոր յիշողութիւն կը բերէ: Մեր յիշողութիւնը ձեր արեան մէջ է եւ այստեղ... Հիմա կուգամ Նարեկացիի գիրը տեսնալ...

Խաչիկեանը բերեց Մատեանի ձեռագիրը:

– Ինչ մը կարդա:

Խաչիկեանը մի քանի էջ կարդաց:

– Զօրաւոր է, ան իսկապէս կրնայ բուժել:

Բերին այն ձեռագիրը, ուր Նարեկացու յատնի դիմանկարն է: Մաշտոցիից նայում էր մաշտոցեայ, խոստաչունչ, նիհար, խոշոր աչքերով Նարեկացին:

– Փառք Աստծոյ, նիհար է... Այս մարդ չատ չէր ուտեր: Ինչ ուտել լաւ է... Թեքուեց ականջիս ու չշնջաց.

– Բայց երբեմն, ամիսը մէկ, լաւ ուտել ալ լաւ է, նամիս այնպէս ուտես, որ Աստուած նայի զարմանայ...

Յոյժ տուին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.–ի չանքերով վերջերս Մատենադարան մուտք գործած այն ձեռագիրը, որ Թորոս Ռոսլինն է ծաղկել: Մէկ առ մէկ զննեց մանրանկարները, երկուքը օրէն չօշափեց, ասաց.

— Աչերքի մէջ ասանկ արուեստ քիչ կայ:

Նայեց դրացահոգներուն չարուած անթիւ ձեռագրերին ու հարցրեց.

– Այսքան գիրքերու մէջ արուեստի մասին գիրք կ'այ...

– Անշուշտ, – ասաց Լեւոն Խաչիկեանը եւ պատմեց Յովհաննէս Սարկաւագի «Բան Իմաստութեան» պոէմի մասին, 17րդ դարի բանաստեղծը արուեստի մէջ կատարելը համարելով քնականը, խնդրում է սարեակին, որ իրեն աշակերտ ընդունի, սովորեցնի երգելու արուեստը:

– Հիանալի է, այո, մենք քնութենէն կը սորվինք... Երգել ի՞նչ է, եթէ ոչ քնական առողջութիւն, որ պէտք է արտայայտուի...

Անդլերէն մի բառ ասաց.

– Բառացի հետաքրքրասիրութիւն կը նշանակէ, մօտիկ է, բայց այդ չէ: Ինչը ամէն տեղ խօթող, այդ ալ մօտիկ է, բայց լրիւ չէ...

Ուզում էր, որ գտնենք այդ բառի հայերէն համանիշը:

Անդլերէն իմացողներ կային, ասացին որ հայերէնում այդ բառը չկայ:

– Չի կրնար պատահիլ, – ձեռքը պարզեց դրապահոցներին, – այսքան գիրքերու մէջ այդ բառ անպայման պիտի ըլլայ...

Տրամադրութիւնը բարձր էր, կատակում էր, սրամտում:

Դեռատի մի աղջիկ, ձեռքին Սարոյեանի Մոսկուայում տպագրուած ժողովածուն, մօտեցաւ, ինքնագիր խնդրեց:

Նստեց, կեդծ լուրջ կերպարանք ընդունեց.

– Ներողամիտ կ'ըլլաք, – ասաց, – այս չատ լաւ գիրք է, ես նամիմ, կարդամ...

Նայեց գրքի գնին.

– Աժան է, 76 կոպեկ... Եթէ այդքան աժան է, հատ մըն ալ ես կ'առնեմ, Ամերիկա կը տանիմ, գիրք հոնտեղ սուղ է...

Իմանալով, որ ինքնագիր խնդրող աղջիկը Լեւոն Խաչիկեանի դուստրն է, ասաց.

– Հպարտ եղիր, որ ասանկ հայր ունիս...

Աղջիկը պատասխանեց.

– Հպարտ եմ, որ վերջապէս ձեզ տեսայ...

Երբ Մատենադարանից դուրս եկանք, ասաց.

– Ես իմ հընկեր Լեւոն Մկրտիչեան չատ կարօտցայ, երթանք համալսարան, տեսնանաք անոր:

(21 – Շար.)

Այբի Տիկին Պերճուհի Գըլըճեան եւ զաւակները՝ Իզապէլ եւ Ժերար ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՊԵՐՃ ԳԼԼԸՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 2ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Հոկտ. 5, ժամը 10·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի (ժամը 12·30ի շուրջ) Շամփինեի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ

ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հրաւէր ընդհ. ժողովի

Ընկերակցութեան օրինական ընդհ. ժողովը կը գումարուի՝ Ուրբաթ, Հոկտ. 12, ժամը 19ին իր կեդրոնատեղին 32 Ռիւ Թրեվիզ, Փարիզ 9րդ:

Օրակարգ.— Բարոյական եւ հաշուա-կան տեղեկատուութիւն: Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Զանազան հարցեր:

Կը հրաւիրուին Ընկերակցութեան բոլոր անդամները:

Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի:

ՁԱՇ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Սէնթ Անթուանի եւ շրջանակի բոլոր հայրենակիցները իր ճաշ – ընթրիքին՝ Հոկտ. 7ին, Կիրակի օր ժամը 12·30էն սկսեալ Ֆապրեկուլի Մարսէյլի Հանրակառքի Ընկերութեան սրահին մէջ:

Արձանագրութիւնները կը փակուին Հոկտ. 3ին: Դիմել Պր. Սիսակ Մրմրեանի հեռաձայն (91) 51·35·35 եւ Պր. Աբրահամ Շահպազեանի հեռ. (91) 51·38·03:

ՇԱԲԱԹԱՎԵՐՋ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 1 – 4

կազմակերպութեամբ՝

Ս. ԽԱՉԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Տեղեկութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար դիմել՝

Անտոն Վ. Թիւթիւնճեանի

6 ter, Rue Charlot — 75003 PARIS

Tél. : 278-31-93

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայոց լեզուի դասաւանդման եւ հայ մշակոյթի տարածման կեդրոն

Centre d'Enseignement et de Diffusion de la Culture Arménienne (C. E. D. C. A.)

MTP Tivoli, 66 Cours Fr. Roosevelt

13005 Marseille — Tél. : 47-92-02

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Տասը ուսուցիչ – ուսուցչուհիներու գըլխաւորութեամբ պիտի աւանդուին հետեւեալ նիւթերը.

Լեզու եւ գրականութիւն, պատմութիւն եւ քաղաքակրթութիւն (Ֆրանսերէն), Պախալօրէայի մասնաւոր յայտագրի պատրաստութիւն, Հայերէնի պարզ խօսակցութիւն դիտա – լսողական արդիական միջոցներով:

Ձեռք բերուած գիտելիքներու գործադրութիւն հետեւեալ միջոցներով.—

Թատերական արտայայտչութիւն, ժողովրդական բանահիւսութիւն, երգ եւ բանաստեղծութիւն, Դասընթացքներ չափահասներու համար, Հետազօտական եւ վաւերագրական ղեկավարուած գործունէութիւններ:

Դասընթացքները սկսան Շաբաթ օր, Սեպտ. 27ին:

Արձանագրութիւնները թուականէս սկըսեալ ամէն օր յետ միջօրէին, ժամը 15–20:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Սէն ժեռոմի կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Վահրամ Մանուկեանի հոգեհանգստեան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Ա. Սիվազլեան 20 Ֆր., Տէր եւ Տիկ Ս. Ենովքեան 30, Տէր եւ Տիկ. Ռոժէ Խաչատուրեան 20, Հնազանդ Աւետիսեանի հոգեհանգստին առթիւ Տիկին Արուսեակ Տէրգէորգեան 50 Ֆր.:

OFFRE D'EMPLOI

Fabricant recherche façonniers qualifiés pour travail soigné

ROBES — BLOUSES — JUPES

VESTES TAILLEURS

Téléphoner les matin entre 9. 30 et 11 heures à 551-96-11. URGEANT

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

Դպրոցասէրի Նախկին Սանուհիներու Միութիւնը վարժարանին հիմնադրութեան հարիւրամեակը կը տօնէ Հոկտ. 28ին Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Ջրբաչեան սրահը:

Մանրամասնութիւնները յայտնի:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՊՈՒԼՈՆԵԷՆ Տէր եւ Տիկին Աւետիս Դաշնակեան իրենց երկրորդ թոռան՝

ՍԵՒԱՆ – ՍԻԵՏԻՍ

ծննդեան ուրախ առթիւ կը նուիրեն՝

500 Ֆր. Փարիզի Մշակոյթի Տան

500 Ֆր. Հ. Ց. Դ. Թանգարանին

500 Ֆր. Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան

500 Ֆր. Տէսինի Ալբիլեան Նահատակներու Յուշարձանին

500 Մարսէյլի Մշակոյթի Տան (առանձնաձայնը «Յառաջ»էն)

եւ 500 Ֆր. «Յառաջ»ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

կը նուիրեն

ՏԻՍԻՆ.— Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Պօյաճեան 100 Ֆր. կը նուիրեն:

ՕՊԸՆԱ.— Պ. Ժամկոչեան 80 Ֆր. կը նուիրէ:

sophocle

ASSADOURIAN

BARBARIAN

Tél. : 526-61-96

363-96-85

RESTAURATION — meubles

PEINTURE

MENUISERIE

TAPISSERIE

MOQUETTE

ELECTRICITE

—— *Devis gratuits* ——

le restaurant

LA CAPPADOCE

tél. 375.05.30

PRESENTE SON PROGRAMME D'HIVER

avec son orchestre

au piano GARBO

Les Ballets de Danses Arméniennes

et **YORGANTZ**

Diner Dansant tous les soirs

67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

FERME LE LUNDI

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անտիլիի Հանգստեան Տան մէջ պաշտօնավարելու համար պէտք կայ՝

1. Վկայեալ հիւանդապահուհիի մը
2. Օգնական հիւանդապահուհիի մը:

Դիմել անձնապէս կամ գրել՝

Association Arménienne d'Aide Sociale

77, Rue Lafayette — 75009 Paris

Tél. : 878-02-99 ou 281-17-80

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Ազգային Միութիւնը նոյեմբեր 10ին բոլորած ըլլալով, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ զաղութը անխտիր, ունկնդրելու իր շրջանի գործունէութեան նիւթական եւ մանաւանդ բարոյական հաշուետուութեանը՝ Հոկտ. 18, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 21ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահը:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission paritaire : N° 55935

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»*

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՓԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)

(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒԽ ՄԸ ՏՈՄՍ»

(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)

«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)

(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)

ԾԱՂԿԱՓԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԳԻՄՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԺՈՂԵՐԷՆ

420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂՔ՝ **ԳԱՌԶՈՒ**

100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)

(Գին 50 Ֆ.)

Թղտատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՎԻԼՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազ. Խաչի յիսնամեակին առթիւ պարանցիկ երեկոյթ, Նովոթէլի մէջ (Պոռն), կազմակերպութեամբ Վիլնի մասնաճիւղին: Նուագախումբ Քօժաքեան Շաբաթ, Հոկտ. 6 ժամը 21ին:

Տոմսերու համար դիմել Կ. Խաչի անդամուհիներու կամ հեռաձայնել՝

(74) 53·25·91 կամ (74) 85·12·69

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

— o —

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈ

Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը յայտնէ թաղի եւ շրջաններու ծնողաց թէ հայերէնի դասընթացքները կը սկսին Զորեքշաբթի Հոկտեմբեր 3ին ժամը 2էն 5: Արձանագրութիւնները նոյն թուականին:

Կը դասաւանդէ Նշան Քհնյ. Գուլումճեան

×

ՍԵՒՐԱՆ

Կազ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը հայերէնի դասընթացքներ կազմակերպած է 6էն 14 տարեկան երախաներու համար: Տեղի կ'ունենան Զորեքշաբթի օրերը ժամը 10էն 12·30, Կռուպ Սխոլէր Ա. Քրէքթիէ: Դասաւանդութիւնները կը սկսին Հոկտ. 3ին, բոլորովին ձրի, գիրք, տետրակ, մատիտ կը տրամադրուին կազմոյց Խաչի կողմէ: Այն ծնողքները, որոնք երեխեկի ժժուարութիւն ունին տունէն դպրոց, կրնան հեռաձայնել՝ Տիկին Քէպապճեան 384·18·82 կամ Տիկին Խոյեան 383·52·75:

×

ՊՕՄՈՆ

Կազ. Խաչի Պօմոնի դպրոցը կը վերաբացուի Զորեքշաբթի, Հոկտ. 3ին ժամը 14էն 17, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Արձանագրութիւնները կ'ընդունուին միեւնոյն ժամանակ:

Ուսուցչութեամբ՝

ՄԱՑՏՍ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

×

Կազ. Խաչի Վիէնի դպրոցին վերաբացումը Հոկտ. 13, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ, Գասպար Իփէկեան սրահը՝ 40 Ռիւ Վիքթոր Ճօժէ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կազ. Խաչի Պանեէօ – Խաչանի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Արփինէ Փափազեանէ 200 Ֆր. իր ամուսնոյն՝ Խորէճ Փափազեանի եւ իր տղոցմէ՝ Աւետիս Փափազեանի հոգեհանգիստին առթիւ:

×

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 100 Ֆր. Տէր եւ Տիկ. Զոլաքեանէ Յակոբ Գուլումճեանի յիշատակին:

×

Կազ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Փերուզ Կիրակոսեանէ, իր այրի Տիկ. Փերուզ Կիրակոսեանի, իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ 50 Ֆր.:

ՇԱԲԱԹ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
6
SAMEDI
6 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.485

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.485

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԻՆՉ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

— o —

ԱՐԱՖԱԹ

ԱՆԳԱՐԱՑԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԸ

Շուրջ 150 դասատու նախնական եւ երկրորդական վարժարաններու ձերբակալուած են Հոկտ. 4ին Տիարպեքիր երբ կը մասնակցէին ցոյցի մը բողոքելու համար « հակաժողովրդավար ճնշումներուն դէմ » : Զոհ կազմակերպութեան անդամ էին :

Միւս կողմէ ահաբեկումները չեն դադրիր եւ Հոկտ. 14ի ծերակուտական մասնակի ընտրութեանց նախօրեակին մթնոլորտը աւելի քան լարուած է : Առջի օր, Քարսի առաջնութեան թեկնածուն է՝ Տաբուսնօղլու, որ սպաննուած է : Քարսի կուսակալը յայտարարած է թէ ցարդ հակողութեան տակ առնուած են 13 կասկածելիներ : Բայց յեղափոխական երեք հոգի ալ ձերբակալուած էին իրենց բունատեղիները մահափորձին : Առանք անդամ են ծայրայեղ – ձախ չարժումի եւ կ'ըսուի թէ առաջին իսկ հարցաքննութեան խոստովանած են :

×

Առաջին անգամն է որ ՊԱԿի ղեկավարը կ'այցելէ Աղանտեան Ուխտի անդամ երկիր մը : Արդարեւ, Ուրբաթ օր, Արաֆաթ Անգարա կը հասնէր, ուր պաշտօնական բացումը կը կատարէր նաեւ ՊԱԿի դրամենակին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ո – րոշեց պարզապէս « Վէյլ օրէնքին » վերջնական վերահաստատումը առաջարկել Ներքրպալատին : Ծանօթ է, որ Տիկին Վէյլի անունը կը կրէ այն օրէնքը, զոր Ազգ. ժողովը քուէարկեց հինգ տարի առաջ եւ որ կը վերաբերի օրինականացնելու վիժումը : Իվժ սկզբնատառերը կը դործածուին այլեւս բացատրելու համար այս օրէնքը, այսինքն՝ կամաւոր ընդհատում յղութեան : Առաջին անդամ, 1974ին, օրէնքը քուէարկուած էր հինգ տարուան համար եւ պիտի վերաքննուէր : Այդ չրջանը, որ փորձ – չրջան մըն էր ուրեմն, դրական նկատուեցաւ Նախագահ Ներհուրդին կողմէ : Այս անդամ օրէնքը պիտի պաշտպանէ Տիկին Վէյլ – Քիէ, եօթը զաւկի մայր, որ « կանացի պայմանի » նախարարուհի է, քանի որ Տիկին Վէյլ այլեւս նախարար չէ : Վիճաբանութիւնը կրնայ չատ բուռն ըլլալ քանի կարգ մը երեսփոխաններ, ինչպէս մանաւանդ Տըպրէ դէմ են, որովհետեւ քաղաքագիտութիւն մը կը նկատեն զաւակ չունենալու եւ մտահոգ են, որ Ֆրանսայի բնակչութիւնը կը նուազի : Փաստուած է սակայն թէ ճարտարարուեստականացած երկիրներու այս կացութիւնը հետեւանք չէ կամաւոր վիժումի արտօնութեան :

ԱՊԱՏԱՆի (Իրան) իսլամական դատարանը ուղի զնդակահարել տուաւ երբեւ պատասխանատու վերջին օրերու ահաբեկչական արարքներու : Միւս կողմէ Քիւրտերը « յեղափոխութեան պահապանները »էն չորս հոգի զնդակահարած են եւ դիակները ալ նետած են Մահապատի դուռները : Ուղի մեռեալ եւ 17 վիրաւոր ալ կայ իրենց հետեւանք Խորամշահր – Թեհրան կառախումբին դէմ կատարուած եղեռնափորձին : Կ'ըսուի թէ մեռեալներու թիւը կրնայ 40ի հասնիլ :

ԲՐԵԺՆԵԻ Ազեւելեան Պերլին ժամանած է Արեւելեան Գերմանիոյ 30ամեակին առթիւ : Հոն պիտի հաւաքուին նաեւ միւս « ընկերվարական » ղեկավարները, քէն ըրած է սակայն Զաուչեսքու : Բացառիկ փայլ մը պիտի տրուի հանդիսութեանց եւ ցուցադրուի նաեւ զինուորական ուժը, երկրի մը մէկ, որ սահմանադրական էմբեմատեան Եւրոպայի : Այս առթիւ նաեւ ներման պիտի արժանանան կարգ մը այլախոհներ, որոնք տաբիներէ ի վեր բանտըն են :

ՊԱՊԸ կը չարունակէ « դրաւել » Ամերիկան : Հինգշաբթի օր, Յուլ. – Պօղոս Բ. Ֆիլատելֆիայէն անցաւ Տէ Մուան (Այուա) ապա՝ Շիքակօ, ուր ամէնէն մեծ թիւը կայ Լեհերու : Հակառակ արտակարգ ընդունելութեան եւ խանդավառութեան, Նիւ Եորքի թաղապետութիւնը « զնահատումը » կ'ընէ աւելի գործնական ձեւով եւ կը հաստատէ որ Յուլ. – Պօղոս Բ.ի տաղանդը 4րդ դիրքի վրայ կը հասնի միայն, որովհետեւ զնահատումը կ'ըլլայ ըստ փողոցներէն ժողվուած թուղթերու քանակութեան : Պապին համար միայն հարիւր թոն քոնֆէթի, մինչ՝ 3400 այերհանատորդ՝ կլէնի համար... : Ֆիլատելֆիոյ մէջ խօսած ճառին մէջ, Պապը չեշտը դրաւ կրկին քահանաներու ամուրիութեան վրայ : Տէ Մուանի մէջ, անդրադարձած է՝ հողին եւ խօսքը ուղղած ամերիկացի ագարակապաններուն :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Հանրապետութեան Նախագահը Գերմանիայէն վերադարձին այցելեց Աքիթէնի չրջանը եւ Աժէնի մէջ մատնեց որ Ֆրանսացիք վստահութիւն ունեն ապագայի նկատմամբ : Վստահ է որ աւելի գէշ պիտի չպլրինք տասը տարի ետք :

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐՈՒՆ հարստութիւնը 6.870 միլիառի կը հասնի ըստ Վիճակագրական Ազգ. Հաստատութեան (Ինսէէ) մէկ քննութեան : Այս հարստութեան երկու երրորդը ընտանիքներուն ձեռքն է, մէկ երրորդն ալ գործառնութեանց, դրամատուներու եւ ապահովութեան ընկերութեանց :

ՈՍԿԻՆ բոլոր մրցանիշները կոտրելէ ետք երեքշաբթի օր քիլօն (ձոյլ ոսկի) 59.200 ֆրանքի հասնելով յանկարծակի անկում մը արձանագրեց յաջորդ օրերը եւ ինկաւ՝ 56.000ի :

ԹՈՐԻՆՈՑի մէջ Ֆիաթի մէկ վարիչը վիրաւորուած է, մահափորձի մը ընթացքին, սրունքներէն : Զեզոք Վատիկան պատասխանատուն էր սեռոիքաներու հետ յարաբերութեանց :

ԱՆԺ ՓԱՓԱՍԷ, որ Փարիզ վար դրուած էր երբ ուղած էր Պանկի մեկնիլ, ի վերջոյ հասաւ կեդրոնափրիկէի մայրաքաղաքը :

ՄԵԹՐՈՑի թիւ 7 գիծը՝ Մեռի տ'Իվրի – Փորթ տը լա Վիլէթ երկարեցաւ մինչեւ Օպերվիլիէ :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՑԻՔ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ. 1)

ԱՐԱՐԱՏ – ՋԱՐԻԱ ԽԱՂԸ (*)

Ոտնագնդակի Խորհ. 42րդ ախոյեանութեան մրցումներու 26րդ չրջանին՝ Արարատի եւ Վորոշիլովգրադի Զարիայի խաղը վերջ գտած է առանց արդիւնքի. քանի երկու խումբերն ալ անցած են «ոչ-ոքի»ներու արտօնեալ սահմանը, անոնք ոչ մէկ միաւոր չահած են : Նախորդ հանդիպումին Կիեւի « Դինամօ » ակումբին դէմ ձեռք ձգած յաղթանակը երեւանցիներու մօտ յառաջ բերած է վստահութիւն եւ Վորոշիլովգրադցիներու հետ հանդիպումին սկիզբը հանդիսատ խաղ մը կիրարկած են : Սակայն հետզհետէ պարզուած է, որ հիւրերը՝ որոնք կը գրաւեն դասաւորման նախավերջին տեղը, բնաւ միտք չունին խաղը այդ ոճով վարել, քանի որ անոնք արդէն նահանջելու տեղ չունէին : Հետզհետէ մրցումը աւելի սուր բնոյթ կրած է, յատկապէս երկրորդ կիսախաղին, սակայն առանց կարենալ արդիւնքի մը հասնելու :

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Հոկտ. 3ի թիւով :

×

Այս հանդիպումէն ետք, Սեպտ. 30ին, 42րդ ախոյեանութեան դասաւորումը հետեւեալ պատկերը կը պարզէր.—

1. Սպարտակ 38 կէտ
2. Դինամօ (Կ.) 37 կէտ
3. Շախտեոր 37 կէտ
4. Դինամօ (Թ.) 36 կէտ
5. Դինամօ (Մ.) 31 կէտ
6. Զէնիթ 26 կէտ
7. Դինամօ (Մն) 26 կէտ
8. ԱՐԱՐԱՏ 26 կէտ
9. Պախտակոր 25 կէտ, եւն. եւն. :

ՁԱՏՐԱԿԻ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Ռիօ տը Եանէյրոյի մէջ տեղի ունեցող ճատրակի աշխարհի ախոյեանութեան այրերու մրցինչային մրցումներու դասաւորման գլուխը կը գտնուի Փիլիպեանցի է. Թոռէն 2,5 միաւորով : Ռաֆայէլ Վահանեան յաղթած է իրմնցի Ա. Հարան – դիի : Սեպտեմբեր 27ի տուեալներով՝ երկրորդ դիրքի վրայ կը գտնուին Տիգրան Պետրոսեան, Ռաֆայէլ Վահանեան, Հիւբնէր (Արեւմտեան Գերմանիա) եւ Բրոնչտէյն (Ազրպէյճան) հէս միաւորի տարբերութեամբ :

×

ԽՈՐՀ. Բ.ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Ոտնագնդակի Բ. դասակարգի խորհրդային ախոյեանութեան մրցաշարքին, Աբովեանի « Կոտայք »ը՝ իր դաշտին վրայ, Օի դէմ 3 կէտով յաղթած է Զուգդիդիի Դինամոյի : Լենինականի « Շերտակ »ը եւս իր դաշտին վրայ մէկի դէմ երկու կէտով յաղթած է Բաթումի Դինամոյականներուն, մինչ Երեւանի « Արաբկիր »ը պարտուած է Կիրովաբադի « Պրոգրէս »էն (1 – 2) :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՐԶԱՍԱՀԸ

Երեւանի մէջ, « Դինամօ » ընկերութեան մարզասահը, տեղի ունեցած են դասական ոճի ըմբշամարտի միջազգային մրցումները, մասնակցութեամբ Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Հայաստանի եւ Պարսկաստանէն եկած երիտասարդ ըմբիշներու : Երկու օր տեւող մրցումներէ ետք Հայաստանի ըմբիշներէն Ռ. Աւետիսեան (52 քիլօ) երկրորդ հանդիսացած է, իսկ Վ. Կոստանեան (57 քիլօ), Ա. Ղազարեան (62 քիլօ) եւ Հ. Գասպարեան (ծանր կչիռ)՝ երրորդ :

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Ինչպէս ամէն ամառան առջին կիրակին, վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ Միտք եւ Արուեստ»ի նոր թիւը, բացառաբար ութ էջ, ամբողջութեամբ նուիրուած Իճմիրի Բ. սեմինարին (Փարիզ, Սեպտեմբեր 7էն 11) :

Այս սեմինարին մասին կ'արտայայտուին՝

ՍԵԴԱ ԳԱԲՈՑԵԱՆ
ՊԵՏՐՈՍ ԹԼՐԶԵԱՆ
« ՅԱՌԱՋ »

Ինչպէս նաեւ հատուածներ կամ ամփոփումներ (հայերէն կամ ֆրանսերէն) հետեւեալ մասնակցողներու զեկուցում – ներէն.—

ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ ՀԵՐՈԼՏ
ԱՒՃԵԱՆ ԻՐՄԱ
ԳԱԲՈՑԵԱՆ ԱՆԺԷԼ
ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ ՎԱՐՈՒԺԱՆ
ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ ՏԻԳՐԱՆ
ԹԼՐԶԵԱՆ ՊԵՏՐՈՍ
ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ ՏԻԳՐԱՆ
ԿԱՐԱՊԵՆՑ ՑԱԿՈԲ
ԿԻՒԼՊԻՆԿԵԱՆ ԵԴՈՒԱՐԴ
ՇԱՀԻՆԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐ
ՊԱԶԻԼ ԼՈՒՏՎԻԿ
ՍԱԳԱՑԵԱՆ ՀԱՄԱԶԱՍՊ
ՏԷՐ–ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԱՆԱՀԻՏ
ՓԻՊԱՊՃԵԱՆ ՐԱՖՖԻ
ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ

«ՎԵՐՆԱՏՈՒՆ»Ը

(Գ. և վերջ)

Ահա այս հարցերն էին, որ քննութեան կ'ենթարկուէին « Վերնատուն »ի հաւաքոյթներուն. անոնք, ինչպէս տեսանք, պէսպէս կերպերով կը վերաբերէին հայ եւ համաշխարհային գրականութեան ստանդարտներու իւրացման ու զարգացման եւ գրական նոր սերունդի դեզաքիտական դաստիարակի մշակման: « Վերնատուն »ի քննութեան բովէն կ'անցնէին ընթացիկ գրականութիւնն ու քննադատութիւնը: կը խօսէին հայ, ռուս եւ արտասահմանի գրական նորութիւններու մասին, կը յայտնէին իրենց տպաւորութիւններն ու կարծիքները· կը խօսէին ազգերու պատմութիւններէն, ժողովուրդներու կեանքէն, արուեստներէն, փիլիսոփայութենէն. վերնականները կը յուզէին նաեւ հանրային եւ քաղաքական դէպքերը եւ, բնականաբար, ամէնէն աւելի հայ ժողովուրդի պատմական ճակատագրի, ներկայի եւ ապագայի հարցերը···:

« Վերնատուն »ի հաւաքոյթներու ընթացքին կը քննուէին նաեւ անձնական դործեր, վերնականներու նոր գրած երկերը: Նախապէս կը նշանակուէր յաջորդ հաւաքոյթին կարդացուելիք նիւթը. «Որքան էլ նիւթը սակաւ լինէր, կը պատմէ Դեմիրճեան, մի պոէմի հատուած, մի ոտանաւոր՝ միեւնոյն է, դա չէր խանգարում երեկոն նշանակել··· թէեւ նիւթը կարճ էր լինում, բայց քննադատութիւնը – պրոյցը տեւում էր երբեմն մինչեւ դիշերուայ ժամը 2 – 3ը, երբեմն դիշերում էինք Թումանեանի տանը »:

«Վերնատուն»ի հաւաքոյթներուն կարդացուած եւ քննութեան ենթարկուած են Շանթի թատերախաղերէն « Ուրիշի համար »ը, « Հին աստուածներ »ը, Դեմիրճեանի « Կեանքի տեսիլը » պոէմը, Թումանեանի « Հազարան բլբուլ »ի հատուածները···:

Կը կարդացուէին նաեւ արդէն իսկ տպագրուած երկերը: Ստ. Լիսիցեան կը պատմէ, թէ Թումանեանի 1903ի հաւաքածոյի հրատարակութիւնը « Վերնատան »ի մարդոց համար ծօնակմբութիւն էր: « Քանի – քանի երեկոներ վերապառնում էինք այս կամ այն պոէմի, լեգենդի կամ քանաստեղծութեան ընթերցանութեանն ու քննութեանը: Ցի – չում եմ՝ մի ամբողջ երեկոյ, չորս ժամից աւելի քննում էինք « Դէպի անհուն » ը », որ ես համարում էի մի այնպիսի գործ, որտեղ Թումանեանը բարձրանում է մինչեւ « Ֆաուստ »ի մեծութեանը··· », կը գրէ Լիսիցեան ու կ'աւելցնէ.

« ··· Մաքերի երկար, մաերիմ վոխանակութեան մէջ բիւրեղանում էր այն լուրջ, խիստ եւ պատասխանատու վերաբերմունքը դէպի սեփական ստեղծագործութիւնը եւ այն խոր ըմբռնումը խօսքի արուեստի, որ առանձնայատուկ է ոչ միայն Ցովհ. Թումանեանին, այլ եւ « Վերնատան » բոլոր բանաստեղծներին···:

« Վերնատուն »ի հաւաքոյթները վերջ կը գտնէին ուրախ ժամանցով: Ընթերցումներէ, պրոյցներէ եւ վէճերէ յոգնած, վերնականները գիշերուան կէսին կը հաւաքուէին Թումանեանի հիւրընկալ սեղանին չուրջը եւ ընթրիքին զուգընթաց կը սկսէին երգն ու տաղը, կատակն ու ծիծաղը, որոնց կը յաջորդէին խմբերգները··· Թումանեան անկրկնելի համայքով կը պատմէր իր անսպառ անեկդոտները, Դեմիրճեան կը ցուցադրէր իր ծաղրանկարները··· « Ես զուեչտական թերթիներ էի կազմում ,կը գրէ Դեմիրճեան, ուր ծաղրանկարում էի զանազան անձնաւորութիւնների: Մի անդամից աւելի էջս զարձել է իմ նկարների հերոսը: Թումանեանին դա շատ դուր էր գալիս··· Նա դեռ չէր մոռացել « Մշակ »ի հալածանքը Արծրունու գրչի միջոցով, մի հալածանք, որ Մալումեանը չարունակում էր ամբողջ հայ բանաստեղծութեան դէմ··· »: Այն օրերուն, երբ դերասան Գալֆայեան հիւր կ'ըլլար « Վերնատուն »ը, հանդէս կուգար չէյքսփիրեան մենախօսութիւններով: Իսահակեան կը յիշէր Լիբի մենախօսութիւնը:

Թումանեան, Իսահակեան, Շանթ, Դեմիրճեան յեսապային միշտ անձկութեամբ յիշած են « Վերնատուն »ի երեկոյթները, մտերիմ ըլջանը: « Վերնատո՜ւն »··· Դա մի գրական փունջ էր, գրական հոգեկցութիւն, կը կարդանք Դեմիրճեանի անտիպ ձեռագիրներէն մէկուն մէջ: Դա նշանակում էր Ղազարոս Աղայեան, Ցովհաննէս Թումանեան, Աւետիք Իսահակեան եւ··· սրանցից կրտսերը՝ ես: Դա երիտասարդութիւնն էր մեր գրականութեան, ուր Աղայեանն անդամ հոգով երիտասարդացել էր: Դա գարնունն էր անկրկնելի, երանելի եւ միշտ յիշելի»:

« Հէ՛յ գիդի մեր « Վերնատուն »··· ինչքա՜ն ենք հաւաքուել, վիճել, լուսացրել··· վերյիշած է Թումանեան 1919ի պրոյցներէն մէկուն մէջ: « Ցիշեց « Վերնատան » երեկոները, կը պատմէ բանաստեղծին աղջիկը, իր բիւրոյի արկղից հանեց հին թղթեր, ձեռագրեր, ծաղրանկարներ, նայում էր, վերնականներից

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

Ակադ. Ա. Աղաևնբեկեանի Մտանաւնշումներր

Աբձակագիր եւ լրագրող Զորի Բալայեան չահեկան տեսակցութիւն մը ունեցած է Ակադ. Աբել Աղանբեկեանի հետ: Ակադեմականը, որ Խորհ. Միութեան Ակադեմիայի Սիպերիոյ մասնաճիւղին տնտեսական եւ արդիւնաբերական արտադրութեան կազմակերպութեան տնօրէնն է, դլխաւոր խմբագիրն է նաեւ ԼԿՕ ամսաթերթին (*): Ծնած է Վրաստան· հայրը Ղարաբաղցի է, մայրը Հայուհի, Վրաստանէն:

Խօսելով Սիպերիոյ կարեւոր հարցերէն աշխատող ձեռքերուն մասին, ակադեմականը դիտել տուած է, թէ դեռ մինչեւ քանի մը տարիներ առաջ այս խնդիրը ծանրակշիռ բնոյթ ունեցած է, քանի հեռացողները ժամանողներէն չատ աւելի եղած են: Սակայն, մօտաւորապէս հինդ տարիէ ի վեր հակառակ պատկերը նկատելի դարձած է· դլխաւոր պատճառը, հետաքրքիր պատմութիւններ անում ու ուխտում անցած օրերը »: Իսկ կեանքի վերջին ըղջանին 1921ին Իսահակեանին պրած նամակին մէջ Թումանեան փայփայած է այս անդամ հայրենի հողին վերադայ « Վերնատուն »ը վերակենդանացնելու փափաքը· « Թերեւս այժմ կազմենք մեր « Վերնատուն »ը մեր երկրում ու վերջին օրերս մխասին անցկացնենք··· Դէ, արի՛, Աւօ ջան··· »:

×

« Վերնատուն »ը, որոշ դադարներով, դոյատեւեց չուրջ տասը տարի՝ 1899–1910: Այդ տասնամեակին հայ դրական – նուիրեալը նշանակալի վերելք ապրեցաւ, որուն մէջ է « Վերնատուն »ի եւ վերնականներու, յատկապէս Թումանեանի, Իսահակեանի դերը:

« Վերնատուն »ը մշակեց եւ հարստացուց հայ պեղպիտական միտքը համաշխարհային դասական եւ ժամանակակից պեղպրութեատական մտքի նուաճումներով, հայ դրականութիւնը յատուկ մղեց դէպի մեծ արուեստի եւ մեծ ընդհանրացում – ներու ուղիները···

« Վերնատուն »ը նախապատրաստեց « Կովկասի Հայ Գրողներու Ընկերութիւն »ը, որուն գոյութիւնն ու գործունէութիւնը նոյնպէս կը կապուի Թումանեանի անունին:

ԱՐԱՄ ԻՆՃԻԿԵԱՆ

բնականաբար, բնակութեան եւ ապրուստի պայմաններուն բարելաւումը եղած է: Աշխատունակ տարիքին ամբ յատկութիւնը նուազում պիտի արձանագրէ· հատուցումը պէտք է կատարուի աշխատանքին արտադրողականութեան բարձրացումով: Ասիկա խնդիր մըն է, որ կը վերաբերի նաեւ Հայաստանի:

Բնակիչներուն մէկ քառորդը կը հանդայ Սիպերիային կամ այլ աշխատանքի կը լծուի: Արդիւնաբերութեան ճիւղերուն մէջ աշխատող բանուորներուն չորսէն մէկը տարուան ընթացքին կը փոխէ իր աշխատավայրը: Իսկ ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են, թէ տեղէ տեղ գացողները երեք չանաթ չեն աշխատիր եւ նոր աշխատավայրին մէջ ալ վեց ամիս չարունակ չեն յաջողիր աշխատանքին միջին արտադրողականութիւնը ապահովել: Այլ խօսքով խնդիրները չատ են եւ քաղաքական մեծ ուշադրութեան կարիք ունին:

Կարեւոր կէտերէն մէկը, յայտարարած է այս վերջինը, գոյութիւն ունեցող ոռոգման ցանցին վերանորոգութիւնն է· արդարեւ, ասոնց բերած նպաստին տասնապատիկը չատկան ցած տոկոսի վրայ կը գտնուի թէ՛ Խորհ. Միութեան, թէ Հայաստանի մէջ: Ի հարկէ, չինարատկան կազմակերպութիւնները երբեմն չեն ուզեր վերանորոգել դանոնք, որովհետեւ նորերուն չինութիւնը չատ աւելի դիւրին է: Եւ սակայն պէտք է վերակառուցուին, որովհետեւ պէտք չէ ունենալ այն պատրանքը, թէ 16 Ցունուարին եւ ոռոգումին հարցերը կը լուծուին: Այդէն այժմէն իսկ պէտք է նախատեսել ապագան եւ խնայողութեամբ օգտագործել ջուրը: Պէտք է կիրարկութեան դնել արդիական միջոցներ:

Լրագրողը միջամտած է կարեւոր կէտ մը մատնանչելու համար: Նկատել տուած է, թէ ջուրի աղբիւրները քիչ ըլլով հանդերձ, օգտագործուածն ալ չատ – հովուիր բանկատ ձեւով: Հայաստանի մատուցը չատախ կ'արձարձէ այսպէս կոչուած « արագիրներ »ուն եւ « խոպանները »ուն հարցը (**): Այս վերջիններուն հետեւանքով ամէն տարի բազմաթիւ ծրագիրներ կիատ կը մնան: Չէ՞ որ ծրագիրները մշակելու ժամանակ նկատի կ'առնուին նաեւ ատոնց ուժերը: Դեռ չենք խօսիր երեւոյթին բարոյական կողմին մասին:

Խորհ. Միութիւնը անծայրածիր երկիր

ԳՆԶՈՒՆԵՐԸ

ԱՆՈՆՑ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԿԵՆՑԱՂԸ

Ամփոփեց՝ ԳՈՒՐԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Գինչու ընտանիքը կազմուած է բարոյական ամուր կապերով: Անդամ – ները չէն ոչ ոք կը համարձակի լքել իր ընտանիքը: Ամուսնացեալ այր թէ կին անձնուիրութեամբ կը բաժնեն իրենց ընտանիքին ձախորդ թէ երջանիկ օրերը: Ապօրէն կեանքը չէ արմատացած Գինչուներու մէջ: Թէեւ Թուրքիոյ մէջ թէ այլուր դըտնուած են Գինչու բոլոր: Ընդհ. առմամբ գինչու ամուսինները իրարու հաւատարիմ կը մնան ցմահ: Սակայն, խառն ամուսնութիւններ ալ պատահած են: Ապահարզանի պարագաներ հազուագիւտ են: Բազմակնութեան դէպքերը եւս չնչին թիւ մը կը կազմեն:

Ծննդաբերութիւնները, համաձայն եզանակի, կը կատարուին վրաններու, հիւղակներու մէջ կամ նոյնիսկ բացօթեայ վայրեր: Նորածինը կը լուան լոդարանի մը կամ առուակի մը մէջ: Ընախային ծնունդը կը կատարուի հաւաքոյթով մը: Մայրը երախան կը կրէ իր կռնակին վրայ՝ փաթթուած կաւի մը մէջ, աշխատանքի կամ տեղափոխութեան պահերուն:

Դպրոցական կեանք գրեթէ գոյութիւն չունի Գինչուներու մօտ, պարզապէս լրենց թափառումներուն հետեւանքով: Ընդհակառակն երախան իր վոքր տարիքէն կը վարժուի մուրացկանութեան: Ընախաները կը յարգեն իրենց ծնողքը: Մանաւանդ իրենց մօր հանդէպ կը տածեն սէր, դուրգուրանք ու ակնածանք: Գինչուները իրենց մեռելները կը թաղեն թաքուն կերպով ըստ ճամբու մը եզրին, կամ թուփի մը տակ: Կը յարդուին ննջեցեալին վերջին ցանկութիւնները: Ինչպէս օրինակ, թաղում իր զգեստներով, հացով, զրամով թէ այլ սիտանի առարկաներով, որպէսզի հանդերձեալ կեանքի ճամբորդութիւնը կատարուի հանգստաւէտ պայմաններով: Ըստ արժանւոյն, մեռեալին մօտ կը կատարուի հակում մոմերով, ու ապա զայն կը զետեղեն դագաղին մէջ: Թաղումէն հաք ննջեցեալին վրանը, կառքը եւ անհատական առարկաները կ'այրուին:

Գինչուները կը վախնան ուրուականներէ եւ մեռելներու հոգիներէն, որոնք կարող են յայտնուիլ իրենց բնակած վայրերուն վրայ: Ծնունդին Գինչուները կ'այցելեն իրենց մեռեալներուն գերեզմանները: Աբեմտեան երկիրներու մէջ «Ամենայն Սրբոց» ծօնին անոնք եւս կ'ոգեկոչեն իրենց կորած սիրելիներուն յիշատակը: Փոքրերը ծնրադիր կ'աղօթեն ննջեցեալներու հոգիներուն հանդստեան համար:

Գինչուները նախանձախնդիր են իրենց ծագումին, իրենց ցեղային առանձնայատկութեան ու բարքերուն հանդէպ: Անոնք դարերու ընթացքին յաջողած են պահել իրենց ինքնուրոյն դիմագիծը, դիմագրաւելով բոլոր տեսակի խոչընդոտներու ու հալածանքներու: Ճարպիկ ու խորամանկ, անոնք աւելի նպաստաւոր պայմաններ ստեղծելու համար, չեն վարանած փոխել իրենց ցեղային անունները ու ընդունիլ իրենց ապրած երկիրներու բնակիչներուն յատուկ անուններն ու մականունները: Այդ մականուններուն քով յաճախ աւելցնելով նաեւ զանազան տիտղոսներ: Մանաւանդ քրիստոնեայ երկիրներու մէջ: Անոնք չանգած են ուշադրաւ մականուններ ընտրել զրպռելու համար տեղացիներու դիւրազգացութիւնը: Այդ մականունները ցոյց կու տան թէ անոնք ո՛ր երկրէն ըրած են փոխադրութիւնը:

Հետաքրքրական է նաեւ Գինչուներու անունդութիւնները տիեզերքի ստեղծագործութեան մասին: Համաձայն աւանդութեան մը տիեզերքը նախապէս ջրային անհուն տարածութիւն մըն էր: Աստուած Ղազինացած էր իր առանձնութեան եւ բարեկամ մը չունենալուն պատճառաւ: Զայրացած՝ իր գաւազանը կը նետէ ջուրը, որ խոհոյն հսկայ ծովի մը կը փոխակերպուի եւ որու տակ աստանան կը հանդչէր: Ան Աստուծոյ կ'ըսէ· — Բարի լո՛յս, սիրելի եղբայրս: Կը տեսնեմ որ ոչ եղբայր ու – նիս եւ ոչ ալ բարեկամ: Հետեւաբար կ ուզեմ եղբայրդ ու բարեկամդ ըլլալ: Աստուած կ'ուրախանայ ու կը պատասխանէ.— Դուն միայն բարեկամս կարող ես ըլլալ:

Ինը օր միասին կ'ապրին ու կը ճամբորդեն ջուրերու տարածքին: Սակայն, Աստուած կը տեսնէ որ աստանան գին – քը չի սիրեր: Օր մը, աստանան կ'ը – սէ Աստուծոյ.— Սիրելի բարեկամս, եր – կուքս ալ թշուառ կեանք մը ունինք, պիտի ուզէի ուրիշ էակներ ալ ստեղծել սակայն չեմ կարող: Աստուած կը պատասխանէ.— Լա՛ւ, կ'ուզեմ աշխարհը ստեղծել: Ուրեմն, սուզուէ ջուրին տակը եւ ափ մը աւազ բեր ինձ· այդ աւազով պիտի ստեղծեմ աշխարհը:

(Շար· – 10)

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ

« Սովետական Հայաստան » օրաթերթի Սեպտ. 25ի թիւէն կ'իմանանք թէ Երեւանի մէջ մեռած է Գիւղատնտեսական Հողագիտութեան ամպիոնի դասախօս Խաչատուր Պօղոսի Միրիմանեան: Ծնած էր 1889ին՝ Նոր Բայազէտ (Ներկայիս Կամօ): 1928ին աւարտած է Մոսկուայի Տիմիրեազեւ Գիւղատնտեսական ակադեմիան եւ վերադառնալով Հայաստան պաշտօնավարած է համալսա-

րանը, ուր եւ յետագային վարած է հողագիտութեան ամպիոնը: Փրոֆեսէօրը ունի շուրջ 700 գիտական աշխատութիւններ, որոնց մէկ մասը հրատարակուած է պարբերականներու մէջ, ինչպէս նաեւ առանձին: Եղած է Հայաստանի բնութեան պաշտպանութեան ընկերու-թեան նախագահ, ԻՒՆԵՍՔՕյի խորհրդակցական կոմիտէի անդամ, լեռնային մարզերու բնութեան պաշտպանութեան միջազգային կոմիտէի նախագահ: Տա-րիներ խմբագրած է « Հայաստանի բնութիւն » հանդէսը: Պարգեւատրուած է չքանչաններով եւ մեծաթիւներով:

ՄԱՀ ԱՇՈՏ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ

« Սովետական Հայաստան » օրաթերթի Սեպտ. 22ի թիւէն կ'իմանանք թէ Երեւանի մէջ մեռած է լրագրող Աշոտ Նիկոլայի Մարտիրոսեան (Սայունց): Ծնած էր 1911ին՝ Ղափանի շրջանի Դաւիթ-Բէկ գիւղը: Ուսումը առած է Պաքու: Երիտասարդ տարիքին աշխատած է Ազրբեջանի « Կոմունիստ » (հայկական) թերթի խմբագրութեան մէջ, ապա նշանակուած է Կիրովաբադի « Բանուորական Կիրովական » հայկական թերթի խմբագիր: Եղած է « Սովետական Հայաստան » թերթի արտաքին տեղեկատուութեան բաժնի վարիչ, ինչպէս նաեւ « Արմէնփրէս »ի պետական խմբագիրը:

Մ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ 150ԱՄԵԱԿԻ ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ԺՈՂՈՎԸ

Երեւանի մէջ, Սեպտ. 24ին, տեղի ունեցած է Միքայէլ Նալբանդեանի 150-ամեակի յոբելենական յանձնախումբի ժողովը՝ նախագահութեամբ՝ Հայաստանի նախագահ Բարկէն Սարկիսովի: Ժողովականները լսած են Ակադ. Է. Զրբաչեանի, Հ. Սիմոնեանի, Վ. Պետրոսեանի, հրատարակչութեան, ձայն – հեռատեսիլի եւ մամուլի ներկայացուցիչներու տուած տեղեկութիւնները յոբելենական աշխատանքներու եւ ձեռք առնուած միջոցներու մասին: Միութիւններու փոխանակութեան մանակցած են Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի քարտուղարը՝ Կ. Դալլաքեան, վարչապետի տեղակալ Ռ. Սվեթլովա, Գ. Խանջեան, Ս. Կապուտիկեան: Յանձնախումբը խօսած է նաեւ Հայաստանի եւ Խորհ. Միութեան այլ քաղաքներու մէջ. Միք. Նալբանդեանի յոբելեանին վերաբերող կարգ մը կազմակերպչական հարցերու մասին:

ՆՈՐ ՇԻՆԱՆԻՒԹԻ ՄԸ ՍՏԵՂԾՈՒՄԸ

Հայաստանի ընտարարութեան եւ ճարտարապետութեան դիտա – հետազօտական հիմնարկին մէջ ստեղծուած է նոր ինստիթիւթ մը, որ կրնայ դիմանալ մինչեւ 600 աստիճան տաքութեան, իսկ անկէ պատրաստուած քարակոչտերը աչքի

ՓԱՆԱՏԱ

ՔԵՄՊՐԻՃԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԸ

1900ական թուականներուն 41 ընտանիքներ հաստատուած են Օնթարիոյի Քեմպրիճ քաղաքը, ընդհանրապէս Թըրքահայաստանէն գաղթած Հայեր: Վերջին 15 տարիները, 47 այլ ընտանիքներ եւս՝ Սուրիայէն եւ Լիբանանէն գալով, գաղութին թիւը բարձրացուցած են մօտ հարիւր ընտանիքի: Ներկայիս գաղութը ունի աշխոյժ կեանք մը: Կան Հ. Յ. Դ. Կոմիտէութիւն, Հ. Օ. Մ.ի, Համազգայինի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղեր եւ Հ. Ե. Դաշնակցութիւնը:

Հ. Յ. Դ. Կոմիտէութիւնը հիմնուած է 1910ին: Վերջերս գլխաւոր մատհոդուածը դարձած է շրջանը օժտել նոր Հայկեդրոնով մը: Շնորհիւ տարուած աշխատանքին, կոմիտէութիւնը յաջողած է ձեռք ձգել քաղաքապետութեան տրամադրութեան տակ եղող հողամասի մը երեք արտաւար տարածութիւնը, նոյն առեն ապահովելով նաեւ քաղաքապետութեան օժանդակութիւնը, արդիական կեդրոնի մը կառուցման համար:

Հ. Օ. Միութիւնը եւս ունի կոմիտէութեան տարիքը: Սկզբնական շրջանին բացած է շաբաթօրեայ վարժարան, որուն շնորհիւ քանաստածին երախաներ սորված են գրել ու կարդալ իրենց մայրենի լեզուով: Ներկայիս դպրոցը կը շարունակէ իր գոյութիւնը եւ ունի նաեւ պարախումբ մը: Մասնաճիւղը ունի 17 անդամուհիներ:

Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութիւնը Գարեգին Նժդեհի հիմնած Ցեղակրօնի շարունակութիւնը կարելի է սեպել: Ներկայիս այս կազմակերպութեան մէջ գլխաւոր մատհոդութիւն մըն է նորեկներու եւ քանաստածին երիտասարդներու միջեւ եղած ըմբռնումի տարբերութիւնը:

Հ. Մ. Ը. Միութիւնը, հիմնուած է 1977ին, ունի աշխոյժ գործունէութիւն մը: Միութիւնը կը հաշուէ 35 անդամներ: Ունի պասքէթի եւ ֆութպոլի խումբեր:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ... ՄԵՌԱՒՈՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

Պելժ չաբաթաթերթերէն Լ'Էվանթայլ ցոյց տուած է արտակարգ հնարամտութիւնը գատարկապորտի մը, որ ուզած է երդիք մը ունենալ իր գլխուն վերեւ:

— Լեոփպերկի, կանտի մօտ, գերեզմանոցները դէմ յանդիման գտնուած են գատարկապորտի մը: Այս վերջինը յարդարած է ննջասենեակ մը, խոհանոց մը եւ հիւրասենեակ մը — չենք համարձակիր ըսել լիվինկռում — յարակից երեք գամբարաններու մէջ, տեղական գերեզմանատունը:

Գատարկապորտը ապահոված է նկուղներուն ելեկտրականութիւնը՝ գողցուած մարտկոցներու (պաթըրի) միջոցաւ: Գըտած է դիւրին ձեւ մը վերցնելու համար գամբարաններուն մէկուն տապանաքարը: Գեռնուղի մըն ալ հաստատած է երեք գամբարանները իրարու միացնելով »:

Աւտր կ'ըսեն իսկական հնարամտութիւն:

×

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ԱՌԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՈՒ

Դաշնակցային Գերմանիոյ Սոցիալ-Ռիփորք պիւլլթէնին մէջ երեւցած մէկ ուսումնասիրութեան համաձայն, ամէն տարի տասնեւհինգ հազարի մօտ գերմանուհիներ կ'ամուսնանան օտարներու հետ: Սէրը միշտ չէ, որ հիմնական դերը դպատառաճառը կը դառնայ նմանօրինակ կապերուն: Շատեր պաշտօնատուները կը ներկայանան այլ պատճառներով. կիներ, որ երկուքէն հինգ հազար տօյչմառք ձեռք կը ձգեն « ամուսնանալու » համար: Աւելի այլեւս գաղտնիք մըն ալ չէ, քանի սա բովանդակութեամբ ծանուցումներ կարելի է կարդալ թերթերուն մէջ.

— Օտարական մը, 26 տարեկան, ճարտարապետ, կը փափաքի ամուսնանալ Գերմանուհիի մը հետ, որպէսզի չարտաքուի երկրէն: Փոխադարձաբար կը հրամցնէ իր սէրը եւ կեանքը (նաեւ ձեւականութեան համար ամուսնութիւնը, առանց յանձնառութեան եւ վճարումի փոխարէն):

Մօտաւորապէս 300·000 գոյգեր, այն դասին պատկանող, ներկայիս Արեւմտեան Գերմանիա կը բնակին:

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ

« Սովետական Հայաստան » օրաթերթի Սեպտ. 25ի թիւէն կ'իմանանք թէ Երեւանի մէջ մեռած է Գիւղատնտեսական Հողագիտութեան ամպիոնի դասախօս Խաչատուր Պօղոսի Միրիմանեան: Ծնած էր 1889ին՝ Նոր Բայազէտ (Ներկայիս Կամօ): 1928ին աւարտած է Մոսկուայի Տիմիրեազեւ Գիւղատնտեսական ակադեմիան եւ վերադառնալով Հայաստան պաշտօնավարած է համալսա-

րանը, ուր եւ յետագային վարած է հողագիտութեան ամպիոնը: Փրոֆեսէօրը ունի շուրջ 700 գիտական աշխատութիւններ, որոնց մէկ մասը հրատարակուած է պարբերականներու մէջ, ինչպէս նաեւ առանձին: Եղած է Հայաստանի բնութեան պաշտպանութեան ընկերու-թեան նախագահ, ԻՒՆԵՍՔՕյի խորհրդակցական կոմիտէի անդամ, լեռնային մարզերու բնութեան պաշտպանութեան միջազգային կոմիտէի նախագահ: Տա-րիներ խմբագրած է « Հայաստանի բնութիւն » հանդէսը: Պարգեւատրուած է չքանչաններով եւ մեծաթիւներով:

ՄԱՀ ԱՇՈՏ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ

« Սովետական Հայաստան » օրաթերթի Սեպտ. 22ի թիւէն կ'իմանանք թէ Երեւանի մէջ մեռած է լրագրող Աշոտ Նիկոլայի Մարտիրոսեան (Սայունց): Ծնած էր 1911ին՝ Ղափանի շրջանի Դաւիթ-Բէկ գիւղը: Ուսումը առած է Պաքու: Երիտասարդ տարիքին աշխատած է Ազրբեջանի « Կոմունիստ » (հայկական) թերթի խմբագրութեան մէջ, ապա նշանակուած է Կիրովաբադի « Բանուորական Կիրովական » հայկական թերթի խմբագիր: Եղած է « Սովետական Հայաստան » թերթի արտաքին տեղեկատուութեան բաժնի վարիչ, ինչպէս նաեւ « Արմէնփրէս »ի պետական խմբագիրը:

Մ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ 150ԱՄԵԱԿԻ ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ԺՈՂՈՎԸ

Երեւանի մէջ, Սեպտ. 24ին, տեղի ունեցած է Միքայէլ Նալբանդեանի 150-ամեակի յոբելենական յանձնախումբի ժողովը՝ նախագահութեամբ՝ Հայաստանի նախագահ Բարկէն Սարկիսովի: Ժողովականները լսած են Ակադ. Է. Զրբաչեանի, Հ. Սիմոնեանի, Վ. Պետրոսեանի, հրատարակչութեան, ձայն – հեռատեսիլի եւ մամուլի ներկայացուցիչներու տուած տեղեկութիւնները յոբելենական աշխատանքներու եւ ձեռք առնուած միջոցներու մասին: Միութիւններու փոխանակութեան մանակցած են Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի քարտուղարը՝ Կ. Դալլաքեան, վարչապետի տեղակալ Ռ. Սվեթլովա, Գ. Խանջեան, Ս. Կապուտիկեան: Յանձնախումբը խօսած է նաեւ Հայաստանի եւ Խորհ. Միութեան այլ քաղաքներու մէջ. Միք. Նալբանդեանի յոբելեանին վերաբերող կարգ մը կազմակերպչական հարցերու մասին:

ՆՈՐ ՇԻՆԱՆԻՒԹԻ ՄԸ ՍՏԵՂԾՈՒՄԸ

Հայաստանի ընտարարութեան եւ ճարտարապետութեան դիտա – հետազօտական հիմնարկին մէջ ստեղծուած է նոր ինստիթիւթ մը, որ կրնայ դիմանալ մինչեւ 600 աստիճան տաքութեան, իսկ անկէ պատրաստուած քարակոչտերը աչքի

ՓԱՆԱՏԱ

ՔԵՄՊՐԻՃԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԸ

1900ական թուականներուն 41 ընտանիքներ հաստատուած են Օնթարիոյի Քեմպրիճ քաղաքը, ընդհանրապէս Թըրքահայաստանէն գաղթած Հայեր: Վերջին 15 տարիները, 47 այլ ընտանիքներ եւս՝ Սուրիայէն եւ Լիբանանէն գալով, գաղութին թիւը բարձրացուցած են մօտ հարիւր ընտանիքի: Ներկայիս գաղութը ունի աշխոյժ կեանք մը: Կան Հ. Յ. Դ. Կոմիտէութիւն, Հ. Օ. Մ.ի, Համազգայինի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղեր եւ Հ. Ե. Դաշնակցութիւնը:

Հ. Յ. Դ. Կոմիտէութիւնը հիմնուած է 1910ին: Վերջերս գլխաւոր մատհոդուածը դարձած է շրջանը օժտել նոր Հայկեդրոնով մը: Շնորհիւ տարուած աշխատանքին, կոմիտէութիւնը յաջողած է ձեռք ձգել քաղաքապետութեան տրամադրութեան տակ եղող հողամասի մը երեք արտաւար տարածութիւնը, նոյն առեն ապահովելով նաեւ քաղաքապետութեան օժանդակութիւնը, արդիական կեդրոնի մը կառուցման համար:

Հ. Օ. Միութիւնը եւս ունի կոմիտէութեան տարիքը: Սկզբնական շրջանին բացած է շաբաթօրեայ վարժարան, որուն շնորհիւ քանաստածին երախաներ սորված են գրել ու կարդալ իրենց մայրենի լեզուով: Ներկայիս դպրոցը կը շարունակէ իր գոյութիւնը եւ ունի նաեւ պարախումբ մը: Մասնաճիւղը ունի 17 անդամուհիներ:

Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութիւնը Գարեգին Նժդեհի հիմնած Ցեղակրօնի շարունակութիւնը կարելի է սեպել: Ներկայիս այս կազմակերպութեան մէջ գլխաւոր մատհոդութիւն մըն է նորեկներու եւ քանաստածին երիտասարդներու միջեւ եղած ըմբռնումի տարբերութիւնը:

Հ. Մ. Ը. Միութիւնը, հիմնուած է 1977ին, ունի աշխոյժ գործունէութիւն մը: Միութիւնը կը հաշուէ 35 անդամներ: Ունի պասքէթի եւ ֆութպոլի խումբեր:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ... ՄԵՌԱՒՈՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

Պելժ չաբաթաթերթերէն Լ'Էվանթայլ ցոյց տուած է արտակարգ հնարամտութիւնը գատարկապորտի մը, որ ուզած է երդիք մը ունենալ իր գլխուն վերեւ:

— Լեոփպերկի, կանտի մօտ, գերեզմանոցները դէմ յանդիման գտնուած են գատարկապորտի մը: Այս վերջինը յարդարած է ննջասենեակ մը, խոհանոց մը եւ հիւրասենեակ մը — չենք համարձակիր ըսել լիվինկռում — յարակից երեք գամբարաններու մէջ, տեղական գերեզմանատունը:

Գատարկապորտը ապահոված է նկուղներուն ելեկտրականութիւնը՝ գողցուած մարտկոցներու (պաթըրի) միջոցաւ: Գըտած է դիւրին ձեւ մը վերցնելու համար գամբարաններուն մէկուն տապանաքարը: Գեռնուղի մըն ալ հաստատած է երեք գամբարանները իրարու միացնելով »:

Աւտր կ'ըսեն իսկական հնարամտութիւն:

×

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ԱՌԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՈՒ

Դաշնակցային Գերմանիոյ Սոցիալ-Ռիփորք պիւլլթէնին մէջ երեւցած մէկ ուսումնասիրութեան համաձայն, ամէն տարի տասնեւհինգ հազարի մօտ գերմանուհիներ կ'ամուսնանան օտարներու հետ: Սէրը միշտ չէ, որ հիմնական դերը դպատառաճառը կը դառնայ նմանօրինակ կապերուն: Շատեր պաշտօնատուները կը ներկայանան այլ պատճառներով. կիներ, որ երկուքէն հինգ հազար տօյչմառք ձեռք կը ձգեն « ամուսնանալու » համար: Աւելի այլեւս գաղտնիք մըն ալ չէ, քանի սա բովանդակութեամբ ծանուցումներ կարելի է կարդալ թերթերուն մէջ.

— Օտարական մը, 26 տարեկան, ճարտարապետ, կը փափաքի ամուսնանալ Գերմանուհիի մը հետ, որպէսզի չարտաքուի երկրէն: Փոխադարձաբար կը հրամցնէ իր սէրը եւ կեանքը (նաեւ ձեւականութեան համար ամուսնութիւնը, առանց յանձնառութեան եւ վճարումի փոխարէն):

Մօտաւորապէս 300·000 գոյգեր, այն դասին պատկանող, ներկայիս Արեւմտեան Գերմանիա կը բնակին:

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ Վ.ՀԱՅԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Դեռ երէկ էր տեսել Լեւոնին: Իսկ մենք նոյնպարհին վրայ էինք, պիտի գնայինք Զուարթնոց, Էջմիածին, Սարզարապատ.. Թուար չէր կռահել, թէ ինչ մտածեց, որ ժամանակի այդ սղութեան մէջ ուզեց տեսնել Լեւոնին... Մի լաւ, հաճելի բան էր ուզած անել նրա համար: Իսկ ի՞նչը կարող էր աւելի լաւ լինել, քան գնալ համալսարան, ուսանողների ներկայութեամբ յատուկ այցելութիւն տալ նրան:

– Լեւոն չատ սիրեցի, երեխայի կլոր երես ունի ու երեխայի պէս կը ժպտի: Երբ Լենինգրադի օպերայան տեսայ, երեք վայրկեանին հասկցայ, թէ ով է: Ուզեց քու նամակ տալ ինձի, ըսի նամակ պէտք չէ, ես պիտեմ, թէ դուն ով ես...

– Նոյնը ես ասի իրեն, ասի՝ երեք րոպէից Սարոյեանը կը զգայ, թէ ով ես:

– Իրա՞... Մեծ պատիւ ըրեր ես ինձի...

– Գնանք դահլիճ, – ասաց Լեւոնը: Մինչ մենք Լեւոնի աշխատասենեակում պրուցում էինք, համալսարանով մէկ տարածուել էր Սարոյեանի գալու լուրը, եւ միջանցքներում ուսանողութիւնը ծուացել էր:

Դժուարութեամբ ճանապարհ հարթեցինք դէպի դահլիճ:

Մօտենալով ամպիոնին, Լեւոնն ասաց.

– Մենք այսօր երջանիկ ենք, որ մեզ հիւր է եկել Ուիլեըմ Սարոյեանը...

– Երջանիկը ես եմ, – ընդհատեց նրան Սարոյեանը, – երջանիկ եմ, որ ձեր մէջ եմ: Դուք կաք՝ մենք կ'ապրինք...

Ուսանողները չատ խնդրեցին, որ երկար մնայ, պրուցեն:

– Հիմա չէ, պիտի երթամ, խաղող պիտի ուտեմ, դանակս հետս առած եմ, որ իմ ձեռքովս խաղող փրցնեմ: Եաքը կու գամ, երկար կը մնամ, կը պրուցենք...

Դրսում, մեքենայի մէջ ասաց.

– Գամ, պրուցեմ, մէկ ժամ, ժամ ու կէս, երկու ժամ պրուցեմ. ըսեն՝ աս էշ ուսկի՞ց եկաւ...

Ցաղթանակի կամուրջով անցնելիս Հրազդանի ձորում կառածելի տնակներ տեսաւ.

– Երանի առանկ տան մը մէջ ապրէի... խճուղին ապրող Քրտուհի մը տեսաւ:

– Այդ կին չատ սիրեցի, նայեցէք ինչ գեղեցիկ չարժուձեր ունի, պալէի չարժուձեր են...

Քրտուհիներով առհասարակ չատ էր հետաքրքրուում, անցեալ գալուն ասել էր, թէ չատ կ'ուզէր քրտուհու հետ ամուսնանալ:

Ձամբեզրեայ այգում գերանդիով խոտ հնձող մարդ տեսաւ.

– Երանի այդ մարդու գործ ես ընդէ...

Դաշտամիջեան ճանապարհով միացնակ մէկին նկատեց.

– Աւանկ ճանապարհ չատ կը սիրեմ, երանի ես ալ երթայի այդ ճամբով...

Ես առհասարակ Սարոյեանին հարցեր չէի տալիս, թէեւ չատ բաների մասին կ'ուզէի հարցնել: Եւ ահա, մի քանի օր է Երեւանում էր, ու ես չատ էի ուզում իմանալ, թէ սարոյեանական հայեացքը վաթսուն թուից յետոյ ինչ տարբերութիւններ է նկատում: Գիտէի, հարցս սովորական է, պարզունակ ու չապլուն, բայց գիտէի նաեւ՝ պատասխանը ոչ սովորական է լինելու, ոչ չապլուն: Ու տուի այդ հարցը:

– Ամերիկա պատուական բարեկամ մը ունիմ՝ Համբարձում Քէչէկեան, նշանաւոր ոսկրաբոյժ է, գրականութեամբ ալ կը զբաղի: Ըսենք, դուն անոր լաւ կը ճանչնան... (Շար. 22)

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Նիսէն Պ. Սուբէն Ալեքսանեան 100 ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին իր սիրելի եղբօր՝ Դաւիթի գերեզմանին (Հայաստան) փունջ մը ծաղիկի փոխարէն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՎԱԾՔ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գազանճեան Տիկին Սրբուհի Գէորգեանի մահուան առթիւ 50 ֆր. կը նուիրեն Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ, 25 ֆր. Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին (ստանալ Ցառաջէն) եւ 25 ֆր. «Ցառաջ»ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ

Մարսէյլի Արքեպիսկոպոս

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԷՋԻԿԱՐԱՅԻ

Ս. ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ, ՀՈԿՏ. 11ԻՆ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ Մարսէյլի արքեպիսկոպոսին կարդինալի աստիճան առանալուն առթիւ Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը ընդունելութիւն մը կազմակերպած է, Հինգշաբթի, Հոկտ. 11, ժամը 19ին:

Կը հրաւիրուի զաղութը իր մասնակցութիւնը բերելու:

MARSEILLE

HOMENETMEN - ARDZIV

NUITÉE DANSANTE

SALONS DE L'ALHAMBRA — 340, Boulevard Chave
Samedi 13 Oct. de 21 h. à l'aube
Orchestre : CLAUDE GERARD
Chanteur :

MARTEN YORGANTZ

Billets et Réservation.
Tél. : 39-77-50 Kurdyan — 31-09-71 Zeroukian —
70-06-30 Pehlivanian

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Շ.Ա.Խ.Իլի կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան երկամեայ պաշտօնավարութեան չրջանը աւարտած ըլլալով, ան – դամական ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Հոկտ. 13 ժամը 21ին: Ընտրութիւնը մէկ անդամով կը վերջնայ: Կը խնդրուի չբացակայիլ: Օրակարգ՝ հրաժարում վարչութեան, ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ՊԻՅՐՈՒԹԻ « ԱՐԱՐԱՏ » ՕՐԱԹԵՐԹԻ
վերակազմման հանգանակութիւն

ՑԱՆԿ Ա.

«Յաղթանակ» ամսաթերթ	1200
«Ցառաջ» օրաթերթ	500
«Աչխարհ» շաբաթաթերթ	1000
«Ազատամարտ» շաբաթաթերթ	1000
«Նոթոր Վոտա» ամսաթերթ	500
Պագըրճեան Գէորգ	1000
Մի ոմն Մարսէյլ	1000

«Քանո»ներու յուշամօնին հաւաքուած 1979 Յունիս 10) — Տիկ. Եսթեր Իշխանեան 350, Տիկ. Ռոզա Պագըրճեան 100, Գարապետեան Յարութիւն 500, Մելքոնեան Գասպար 500, Պագըրճեան Գէորգ 200, Մնակեան Վահան, Կէօլէկնեան Վարդեվառ, Թօփալեան Նազարէթ, Մազմանեան Մովսէս, Տօնիկեան Լեւոն, Ոսկերիչեան Տիրան, Տօքթ. Գրիգորեան Յակոբ 100ական, Փրոֆ. Ալեքսանեան Գառնիկ 50 ֆր.:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

— o —

ՍԵՒՐԱՆ

Կապ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը հայերէնի դասընթացքներ կազմակերպած է 6էն 14 տարեկան երախաներու համար: Տեղի կ'ունենան Շորեքշաբթի օրերը ժամը 10էն 12·30, Կռուպ Սէոլէր Ա. Քրէքիէ: Դասաւանդութիւնները կը սկսին Հոկտ. 3ին, բոլորովին ձրի, դիրք, տետրակ, մատիտ կը տրամադրուին կապոյտ Խաչի կողմէ: Այն ծնողքները, որոնք երթեւեկի դժուարութիւն ունին տունէն դպրոց, կրնան հեռաձայնել՝ Տիկին Քէպատճեան 384·18·82 կամ Տիկին Խլոյեան 383·52·75:

×

ՊՕՄՈՆ

Կապ. Խաչի Պօմոնի դպրոցը կը վերաբացուի Շորեքշաբթի, Հոկտ. 3ին ժամը 14էն 17, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Արձանագրութիւնները կ'ըլլան մինչեւնոյն ժամանակ:

Ուսուցչութեամբ՝
ՄԱՑՏ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

×

Կապ. Խաչի Վիէնի դպրոցին վերաբացումը Հոկտ. 13, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ, Գասպար Իփէկեան ակումբը՝ 40 Ռիւ Վիքթոր Ճօժիէ:

Հ. Բ. Ը. Մ. — ՓԱՐԻԶ

Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ՝
Հ. Բ. Ը. Միութեան Ֆրանսայի Շրջ. Ցանճնաժողովի նախագահ
ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՊԻՒԼԼԻՒՔԵԱՆԻ

ՄԵԾ ՃԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հիլթըն պանդոկի չքեղ սրահներուն մէջ
18 Ավրիլ Սիւփրէմ, Փարիզ 15րդ
Շաբաթ Հոկտ. 20, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒ ՑԱՑՏԱԳԻՐ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ *մինչեւ առաւօտ, առաջնորդութեամբ՝*
ԺԵՐԱՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ
խանդավառ նուագախումբին
Մասնակցութիւն ճաշի եւ պարահանդէսի՝ 200 ֆր.
Միայն պարահանդէսի մուտքը ժամը 23էն ետք՝ 40 ֆր.
Տոմսերը եւ տեղանունները ապահովելու համար դիմել՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը՝ 11, Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ: Հեռ. թիւ 520·03·18

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1979

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.

(*Pour inscription par groupes de* 10, *nous consulter*).

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :

Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours : Tél. 49-52-23

restaurant

EREVAN

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԵՑԱՒ ՍԵՊՏ. 21ԻՆ, ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԱԾ
ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ԺԱՄԸ 22ԷՆ ԵՏՔ՝
ՅԱՐԳԱՐ
ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՋԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ*
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԻՐԻ ՎՐԱՑ՝ *ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԻՕՖԹԻ*
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՍՈՒՓ - ՊԻՕՐԻԿ*
ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒՔ՝ ՊԱՏՈՒԻՐԻ ՎՐԱՑ՝ Խ Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՑԹԱՑԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Պ. Ալթունեանի, Տէր եւ Տիկ. Կարապետեանի, Տէր եւ Տիկ. Գալուստեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց թոռան, զաւկին եւ քրոջ որդւոյն, ողբացեալ Քրիստին Կարապետեանի կսկծալի մահուան առթիւ, արկածահար 23 տարեկանին:

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկ. Պ. Ալթունեան կը նուիրեն յիսունական Ֆր. Կապ. Խաչին, Հայ Դատի յանձնախումբին (Տէրսին) եւ «Ցառաջ»ին:

Ցաւակցութիւն կը յայտնէ նաեւ Տէր և Տիկ. Գ. Տիւմէճեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց մօրաքրոջ որդւոյն ողբացեալ Սահակ Քիւրքճեանի մահուան տխուր առթիւ (Թուլոն):

Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Տէր եւ Տիկ. Ս. Թիւրեաքեանէ (Փարիզ) 250 Ֆր. իրենց քեռայրին, ողբացեալ Սէրոժ Գէորգեանի մահուան տխուր առթիւ, եւ կը յայտնէ իր ցաւակցութիւնները ընտանեկան պարագաներուն:

×

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի չրջանի կեդր. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով, խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ այրի Տիկ. Սաթենիկ Շիրինեանի, իր զաւակներուն, ինչպէս նաեւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն կարապետ Շիրինեանի մահուան առթիւ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վաղանցէ Հայ Ազգային Միութիւնը նստաչրջանը բոլորած ըլլալով, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ զաղութը անխտիր, ունկնդրելու իր չրջանի գործունէութեան նիւթական եւ մանաւանդ բարոյական հաչուետուութեանը՝ Հոկտ. 18, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 21ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահը:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Հրատէր ընդհ. ժողովի

Ընկերակցութեան օրինական ընդհ. ժողովը կը գումարուի՝ Ուրբաթ, Հոկտ. 12, ժամը 19ին իր կեդրոնատեղին 32 Ռիւ Թրեվիզ, Փարիզ 9րդ:

Օրակարգ.— Բարոյական եւ հաչուական տեղեկատուութիւն: Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Զանազան հարցեր:

Կը հրաւիրուին Ընկերակցութեան բոլոր անդամները:

Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի:

ԿԻՐԱԿԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
7
DIMANCHE
7 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.486 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.486

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ՝ ԻՔՕՄ-ի Բ. ՍԵՄԻՆԱՐԻՆ ԱՌԹԻԻ

ԻՔՕՄ-ի Մշակոյթին Բ. Սեմինարը՝ փխրուած կառոյց՝ Հայ Մշակոյթը Սփիւռքի Մէջ» խորագրով, տեղի ունեցաւ 7էն 11 Սեպտ. 1979ին, Փարիզի Սորպոն - Փանթէոն Համալսարանին մէջ: Նիւթակայացուեցան 22 դասախօսութիւն - ներ, 8 տարբեր երկիրներէ եկող մտաւորականներու կողմէ՝ երեք լեզուներով. հայերէն (9 դասախօսութիւն), անգլերէն (7) եւ ֆրանսերէն (6): Դասախօսու - թիւններուն յաջորդող վիճաբանութիւն - ներուն տիրապետող լեզուն եղաւ հա - յերէնը:

Սեմինարի աշխատանքներուն մասնակ - ցեցան շուրջ 180 հոգի՝ 15 տարբեր դա - րաշրջաններէ: Առանք սակայն, հետեւո - ղական կերպով մաս չառին Սեմինարի

Գրեց՝ ՊԵՏՐՈՍ ԹԷՐԶԵԱՆ

բոլոր նիստերուն ու ներկաներու թիւը՝ այս կամ այն դասախօսութեան, 60էն 150ի մինչեւ տարուբերեցաւ: Զախջախիչ մեծամասնութիւն կը կազմէին 20էն 35 տարեկան երիտասարդները:

Նախորդող Սեմինարը կայացած էր Մի - ջնադարի մէջ, 29, 30 Յունիս եւ 1 Յուլիս 1978ին, Քլաք Թուրաթիի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ շուրջ 40 անձերու: 12 դասախօսութիւնները ներկայացուեցան այս Ա. Սեմինարին.ասոնց բնագիրները հրատարակուած են այժմ ԻՔՕՄ-ի կողմէ պատրաստուած ժողովածուի մը մէջ:

«ՅԱՌԱՋ – ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»ի այս թիւը, որ ամբողջութեամբ նուիրուած է Բ. Սեմինարին, ընթերցողին կը ներկա - յացնէ 15 դասախօսութիւններէ քաղուած հատուածներ կամ ամփոփումներ: Ընդ - հանուր դաղափար մը կարելի է կազմել, այսպէս, Սեմինարի բովանդակութեան մասին: Մասնաւորաբար այս կամ այն դասախօսութեամբ հետաքրքրուողները ե - թէ ուզեն ծանօթանալ ամբողջական բե - նագրին, կրնան դիմել տուեալ դասա - խօսին, ԻՔՕՄ-ի քարտուղարութեան (ԻՔՕՄ, Վիա Ռէնա, 20133, Միլանօ, հեռ. 72·09·63) եւ կամ... սպասել այս տարուան դասախօսութիւններու ժողո - վածուին հրատարակութեան:

Գանակային դեմքի վրայ, ինչպէս նաեւ կազմակերպչական, այս տարուան Սեմինարը արձանագրեց անուրանալի յա - ջողութիւն մը, բաղդատուած նախոր - դին: Ներկայացուած նիւթերու որակը անհատապէս էր, սակայն. արժէքաւոր եւ հետաքրքրական դասախօսութիւննե - րու կողքին (որոնք, բարեբախտաբար, մեծամասնութիւն կը կազմէին) կային նաեւ տափակութիւններ: Մէա կող - մէ, ներկաներու բազմութիւնը տրդեղք հանդիսացաւ որ վերստեղծուի այն մը - տերմիկ եւ հաղորդական մթնոլորտը, որ կարելի եղած էր զոյացնել, ուելի սեղմ չրջանակի մէջ, Միլանոյի Սեմինարի ըն - թացքին:

Այս երկու նախընթացներու փորձա - ռութիւնէն օգտուելով, կազմակերպիչ - ները որոշած են զալ տարուան Սեմի - նարի մասնակիցներուն թիւը սահմանա - փակել 70ի իսկ դասախօսութիւններունը՝ 16ի: Յաջորդ Սեմինարը տեղի պիտի ունենայ 1980ի Յուլիսին, Վենետիկի մէջ: Պիտի ուսումնասիրուի՝ Սփիւռքի մշա - կութային քաղաքական կառոյցը:

ԻՔՕՄ-Ի ՆպԱՏԱԿՆԵՐՆ ԵՆ՝
- Տարածումը ոչ – վերիչման եւ փոք - րամասնութեանց հաւաքականութիւննե - րու հարցերու ճանաչման,

– Կազմակերպումը գործունէութիւն - ներու, որոնց նպատակն է տալ այս հաւա - քականութիւններուն՝ իրենց քաղաքական, ընկերային եւ մշակութային արդար ի - րաւունքները,

– Սատարել փոքրամասնութեանց մշա - կոյթներու զարգացումին:

Փոքրամասնութիւններու վերաբերող հարցերը անշուշտ նորութիւն չեն. պատ - մութեան ընթացքին փոքրամասնութիւն - ները միշտ ալ դոյութիւն ունեցած են՝ որպէս իշխող կամ ճնշուած հաւա - քականութիւններ: Ի հարկէ, ԻՔՕՄ-ի աշխատանքներուն առանցքը կը կազմեն միայն ճնշուած փոքրամասնութիւններու հարցերը: Իշխող փոքրամասնութեանց պարագան ԻՔՕՄ-ը կը հետաքրքրէ այն - քանով, որ այդ պարագայի քննարկու - մը կ'օգնէ ճնշուած փոքրամասնութիւն - ներու կացութեան վերլուծումին եւ ա - նոնց պատասխանումին՝ նոյնինքն այդ իշ - խող փոքրամասնութիւններու տիրապե - տութենէն:

Հետեւաբար, թէպէտ ԻՔՕՄ-ի գոր - ծունէութեան գլխաւոր դեմքը մշակու - թային է, անոր հետապնդած նպա - տակները էապէս քաղաքական են: Ա - դարեւ, ԻՔՕՄ-ը կը նկատէ թէ մշա - կութային եւ քաղաքականի միջեւ տես - նուած զանազանութիւնը արուեստական է ու, ամէն պարագայի, ժամանա - կավրէպ հարց մըն է: Հետապնդուած համադրումը էապէս նոյնն է՝ եղանա - կըն ու ոճը կրնան տարբերիլ:

Քաղաքական է նաեւ Սփիւռքահայու - թեան հարցերու առանցքը: Սփիւռքեան դիմագծի որոնումը եւ ազգային ինք - նութեան հաստատումը գերազանցօրէն քաղաքական արարքներ են: Սփիւռքա - հայ մշակոյթը՝ առանցքը ԻՔՕՄ-ի Սե - մինարներու այս չարքին, իր ճիշդ հու - նը կը գտնէ ըլլալով ազատագրումի մը - շակոյթ:

Ազատագրումի ձգտող ամէն ճիզ կ'են - թադրէ կրկնակ հոլովոյթ մը՝ մին ժըխ - տական, մերժող, կաչկանդումի բո - լոր ազդակներուն հակադրուող, միւ - սը դրական, որոնող, ազատագրուած կ ա մ ազատագրուղ ինքնութիւնը հաստատող որպէս չօշափելի եւ ուժա - կան էութիւն: Այս մօտեցումն է, նա - եւ, որ կը դանենք Բ. Սեմինարի խո - րագրին մէջ՝ «Ժխտուած Կառոյց՝ Հայ Մշակոյթը Սփիւռքի Մէջ»:

Վերը նշուած կրկնակ հոլովոյթը ունի նաեւ կրկնակ կիրարկումի դետիններ, մին՝ «ներքին», միւսը՝ «արտաքին»: «Ներքին» դետնի վրայ սփիւռքեան մը - շակոյթի մը եւ ինքնութեան մը ծաղ - կումը կը հակադրուի այն մօտեցում - ներուն որոնք կը մերժեն ճանչնալ եւ ընդունիլ իր ինքնուրոյն հոլովոյթի օ - րէնքները ունեցող Սփիւռքի մը գոյու - թիւնը: Այս դիտանկիւնէն առնուած ԻՔՕՄ-ի Սեմինարներուն ներկայացուած նիւթերն ու կարծիքներու փոխանակում - ները իրենց չափերուն մեծամասնու - թեան մէջ փորձեր են՝ ինքնաճանաչու - մի, Սփիւռքի ճանաչումին որպէս այդ:

Առեղն է, որ Նորմ. Հայաստանն եւս ճանչնայ Սփիւռքը որպէս ա՛յդ եւ անոր ինքնուրոյն՝ ո՛չ անկատ զարգա - ցումին մէջ տեսնէ անոր ապագայի գը - րաւականներէն գլխաւորը, կեդրոնականը:

Սփիւռքի մէջ, նուազագոյնը մտաւո - րական խաւի մօտ, այս մօտեցումը՝ տա - կաւին տատանեակ մը տարիներ առաջ լու - սանցքային, տիրապետող դառնալու վը - րայ է ընդհանուր առմամբ, մասնա - ւորաբար բարձրացող սերունդի մօտ: Ա՛յս այն մնայուն տուեալներէն մէկն է, որ սպիղուած է նկատի առնել ամէն ան - հատ ու հաւաքականութիւն որ հետաքր - քրուած է Սփիւռքով, գալիք տարինե - րուն ընթացքին:

Սփիւռքեան ինքնաճանաչումի եւ ինք - նակերտումի այս ձգտումը առ այժմ կը յառաջդիմէ գլխաւորաբար գրականու - թեան ու քաղաքական մտածողութեան դետիններուն վրայ: Այլ մարզերէ ներս, ինչպիսին են երաժշտութիւնը, ճարտա - րապետութիւնը, նկարչութիւնը, քանդա - կագործութիւնը, եւայլն, Սեմինարի աշխատանք - ները ցոյց տուին որ ահագին ճամբայ կայ տակաւին կարելիք: Հոս եւս, սա - կայն, փնտռտուքը սկսած է: Այս գե - տիններու վրայ նկատելի ուշացումը՝ մը - տահոգիչ չէ, այլ տրամաբանական: Տը - րամաբանականը այն է, արդարեւ, որ սփիւռքեան դիմագծի որոնումը, էապէս դաղափարական արարք, իր առաջին արտայայտիչներէն մին ունենայ խօսքի մի - ջոցաւ նախքան հասնիլը ձեւին ու դոյ - նին: Ասոր պատճառներէն մին այն է, որ այս որոնումը, սփիւռքեան պայ - մաններու բերումով, տեղի կ'ունենայ գլխաւորաբար գերակառուցային մակար - դակի վրայ:

Սփիւռքի մէջ ալ, մտածողութեան եւ արուեստի ստեղծագործութեան այս նոր ուղիին (կամ աւելի ճիշդ, ուղիներուն) հետեւողներուն եւ նախաստիւք - եան սիստեմներով մտածելու վարժուած մարդոց միջեւ ահագին խրամատ մը բաց - ուած է: Ա՛յս եւս, չօշափելի կերպով դուրս եկաւ Սեմինարի ընթացքին, մաս - նաւորաբար դասախօսութիւններու հե - տեւող վիճաբանութիւններուն ընդմէ - ջէն:

«Արտաքին» դետնի վրայ եւս այս հարցերը կը դրսեւորուին բոլոր իրենց բարդութիւններով ու պարզ լուծումներ չկան: Գլխաւոր բարդութիւնը կը ծնի, անշուշտ, Սփիւռքահայութեան աչխար - հագրական ցրուածքէն ու, հետեւաբար, քաղաքական – մտաւորական – մշակու - թային – ընկերային զանազանութիւննե - րէն՝ մէն մի գաղութի չրջապատին յա - տուկ:

Սփիւռքահայութիւնը փոքրամասնու - թիւն մը չէ, այլ փոքրամասնութիւններ: Աւելի'ն: Սփիւռքահայութիւնը՝ փոքրա - մասնութիւններու վերածուած ժողովուրդ մըն է, դիտակից իր էութեան որպէս հաւաքականութիւն պետական սահման - ներէ անդին ու որպէս այդ անբաժան

(ՇԱՐ.Ը ԿԱՐԴԱԼ Բ. ԷՋ)

Quatre journées dans l'amphi 3 du centre Panthéon-Sorbonne de l'université de Paris

SETA KAPOYAN

Des Arméniens de France, d'Italie, du Liban, d'Iran, des Etats-Unis et d'ailleurs se sont rencontrés grâce à l'ICOM dans un amphi parisien vieillot et digne. Là, ils ont parlé, se sont parfois compris, sont souvent tombés dans le malentendu en ne sachant pas s'écouter. Il y a eu des moments de lumière, de vie, d'autres de confusion arménienne habituelle. Paroles éparses ou groupées à l'intérieur de l'amphi et aussi dans les couloirs. Pensées et opinions dans trois langues, l'arménien, le français et l'anglais sur des thèmes divers, disparates même. Liens éphémères, diversité et bigarrure, tolérance extrême en général, intolérance mesquine parfois. Le manque d'homogénéité ressenti n'importe peut-être pas tant que cela (c'est Liliane Daronian qui me l'a dit), puisque les gens ont parlé, que la parole de l'un a circulé dans les autres à des moments privilégiés, ceci après soixante ans de silence.

Enfin, les Arméniens dont la parole est souvent coupée du corps, ont retrouvé leur corps, l'ont « réintégré » comme me l'a dit Janine Altounian, à la fin de ce séminaire, lorsque de jeunes Arméniens de France se sont mis à danser le «kotch», chanter, jouer du thar, ceci dans le prolongement naturel des communications présentées pendant les quatre journées dans ce lieu de l'Establishment français. Pêle-mêle j'ai vu venir spontanément à l'estrade un vieil Arménien qui a récité un poème de Siamanto, un jeune d'Iran qui a lu un poème à Tcharentz, un autre des Etats-Unis qui a chanté un chant révolutionnaire et j'en oublie sûrement.

Aurions-nous le sens de la fête culturelle ? On dirait que oui.

Merci à l'ICOM, à Herman Vahramian et aussi à tous les participants qui ont partagé avec moi un morceau de vie diasporique.

ICOM 1979 EXTRAITS

ԻՔՈՄ 1979 ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

LE THÉATRE QUASI-ARMÉNIEN :

théâtre désirant s'insérer dans le système théâtral français. Théâtre supplétif, théâtre qui importe

(sources : «Le théâtre arménien d'expression française ou théâtre quasi-arménien», article paru dans le mensuel Hay Baykar, n° 16, 17, 18)

Les auteurs du théâtre quasi-arménien (Genre littéraire, en langue française, de la deuxième moitié du vingtième siècle, subjectif, national, dont les principaux thèmes seraient ceux de l'« absence au réel », de l'inquiétude, de la déchirure, de la lutte contre l'iniquité. Ce théâtre représenté par A. ADAMOV, par J. J. VAROUJAN, R. BARTEVE, ne rassemble pas l'ensemble des œuvres de ces derniers mais la seule « première période » d'ADAMOV — de « La parodie » 1950 au « Retrouvailles » 1955 — les pièces arménisantes de J. J. VAROUJAN, « L'Arménoche », « Le pavillon Balthazar » de R. BARTEVE) souhaitent un public français. Le théâtre quasi-arménien est inséré dans le système théâtral français (représentations dans des théâtres français), supplée à l'absence de créations théâtrales en arménien, à l'essoufflement du théâtre traditionnel en arménien (non-structuré, amateur ou semi-professionnel, marginal, intermittent, répertoire répétitif ou traduit). La non-diffusion de la culture arménienne par la télévision, la radio, le cinéma ; la situation du système théâtral communautaire(pas ou peu d'auteurs en arménien excepté Krikor Vahane, Hagop Papazian, Armand Vartanian, structures artisanales, demande conservatrice du public) créent l'importance du Théâtre, donc du théâtre quasi-arménien. L'intelligentzia créant un public à ce dernier, remédiant à sa diffusion défectueuse, apportera la variété, aidera avec la propagande armée à la naissance du théâtre de l'avenir, théâtre aggripé aux terres, décrivant la voie royale de la lutte, murmurant l'« Invitation au voyage », hurlant la lassitude de vivre dans la dispersion, le dégoût des états d'accueil, des états oppressifs...

HAMAZASB SAKAYAN

Éléments de réflexion sur la négation et la morbidité à partir de l'expérience d'un groupe

HEROLD ALEXANIAN

Ce groupe s'est constitué en 1971 ; démarrant à trois, il a pu s'étendre jusqu'à 25 personnes. Il est né d'un désarroi, d'une confusion et d'une absence de repères, comme le souligne S. Kapoïan dans son article du premier séminaire de l'I. C. O. M. En majorité nous sommes issus des milieux daschnak, mais au moment de notre rencontre nous n'y appartenions plus, voire nous étions en opposition. Les institutions arméniennes nous ont conduits au rejet de notre identité, d'une pratique culturelle et politique satisfaisante.

Nous avions choisi initialement une activité théâtrale et d'expression corporelle, pour plusieurs raisons. Tout d'abord il s'agissait de revenir à une expression propre, qui ne soit pas d'adhésion réductrice à telle ou telle idéologie en place : nous éprouvions une insatisfaction tant par les perspectives de la communauté arménienne que par celles de l'extérieur. Il nous fallait et il nous faut encore une parole et une pensée propres. Que cachaient ces souvenirs écrans tels le génocide, l'unité des Arméniens, la vie paradisiaque que nous avions perdue, l'irremplaçable femme Arménienne. Nous avions besoin d'autres rapports humains se dégageant d'une tradition sclérosée, d'un refus de l'extérieur, du présent et de l'histoire.

Durant ces huit années, notre activité a été perturbée par le changement de lieux et donc l'irrégularité du travail. Nous avons commencé à la M. J. C. de Cachan, puis au Yan's, à la maison de la culture d'Issy, à l'église Arménienne et parfois dans un hangar prêté par une amie. Sans s'étendre sur les motifs nous avons été rejetés de ces lieux ou invités à les quitter sans que les intéressés aient compris ou aient voulu comprendre notre démarche. Nous nous sommes servis de deux méthodes : Les conceptions théâtrales de Grotowski et la pensée psychanalytique. Ce pour faire ressurgir une conscience, une histoire mutilée et retrouver ce corps dont les institutions marquent l'absence. Très succintement : un choix fusionnel de se retrouver lie les Arméniens, mais les retrouvailles de ce corps morcelé se pousuivent par une incompatibilité, un rejet, comme si nous revivions la dislocation du génocide : intolérance.

Nous portons un poids de mort, nous l'avons intériorisé : les massacres. Nous devons nous détacher du fétichisme et de la nécrophilie dont se servent les guides de « l'establishment » arménien lorsqu'ils se servent de notre culture comme d'un chasse-mouche ou d'un gri-gri. Nous sommes les premiers à nous nier autant que les pouvoirs en place. L'intolérance et le repli sur soi constituent les signes de cette négation et de cette morbidité.

Je regrette de ne pas pouvoir développer tous les thèmes de l'article original et le manque de place ne permet pas le développement suffisant.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՅԱՆԿ
ՍԵՄԻՆԱՐԻ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄԸ
ՆԻԻԹԵՐՈՒՆ

(Իւրաքանչիւր դասախօսութեան խորագիրը արուած է իր լեզուով)։

SETA MOURADIAN (Cachan) - Immigration et Emigration.

JACK KARAPENTZ (Maryland) - The Crisis of Identity in Contemporary Armenian Literature.

ԳՐԻԳՈՐ ՇԱՀԻՆԵԱՆ (Պէյրութ) – Փորձ Տարա – Գրութեան Մասին։

ՐԱՖՖԻ ՀԱՊՈՊՃԵԱՆ (Օսնաբրուգ) – Հայ Գրականութեան Թարգմանութիւնը եւ Անոր Թարգմանութեան Վերաբերեալ Կարգ մը Խնդիրներ։

ՕՇԻՆ ՀԱՃԻՇԵԱՆ (ԱՄՆ) – Հայ Եկեղեցին Ամերիկայի Մէջ։

ՊԵՏՐՈՍ ԹԷՐՋԵԱՆ (Փարիզ) – «Երիտասարդ Հայ»ի Հինգ Տարիներու Զարգացումը. Փորձառութիւն մը Սփիւռհահայ Մամուլի Մէջ։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊՋՏԻԿԵԱՆ (Վենետիկ) – Հայ Եկեղեցւոյ Դերը Սփիւռքի Պայմաններուն Մէջ։

HAROUTIOUN KURKJIAN (Beyrouth) - Pour une pédagogie de la différence (notes de travail).

ANGELE KAPOIAN-KOUYMDJIAN (Paris) - Le Théâtre de Reine Bartève : théâtre arménien diasporique.

HAMAZASP BRUNO SAKAYAN (Paris) - Le Théâtre quasi-arménien.

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ (Գահիրէ) – Գրաբիճնադատութեան Դերը Մեր Բա – նաստեղծութեան Վերանորոգման Մէջ։

IRMA AVDJIAN (Buenos-Aires) - L'être Arménien.

ՀԵՐՄԱՆ ՎԱՀՐԱՄԵԱՆ (Միլանօ) – Մշակութային Մեռելապաշտութիւնը եւ Սփիւռքում։

TIGRAN KOUYMDJIAN (Fresno) - Purpose and direction of Armenian Studies in the Diaspora.

ANAHID TER MINASSIAN (Paris) - Nation et Religion.

EDWARD GULBENKIAN (Mitchom-Surrey) - The Armenian Contemporary Press.

K. A. CHOREKCHIAN (New York) - Why Armenian Press is not interesting?

ԼՈՒՏՎԻԿ ՊԱՋԻԼ (Միւնիխ) – Հայ «Կրթուածներ» Բառամտութիւնը։

AGOP KERKIACHARIAN (Montmorency) - Les Efforts de regroupement des Associations Arméniennes de la RégionParisienne.

ՏԻԳՐԱՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ (Ուաշինկթըն) – Հայկական Ձայնապնակը՝ Արտադրութիւն եւ Ցրւում։

HEROLD ALEXANIAN (Issy-les-Moulineaux) - Négation et Création.

(ՇԱՐ. Ա. ԼՋԻՆ)

մաս աւելի մեծ հաւաքականութեան մը՝ Հայութեան։

Այս կացութիւնը բոլորովին տարբեր է այն փոքրամասնութիւններու կացութենէն, որոնք մէկ երկրի մը սահման – ներէն ներս կ'ապրին։ Այսպէ՛ս Սփիւռքահայ որեւէ համագրում, որ կը ձգտի «ամբողջական» ըլլալ, ստիպուած է մեկնիլ երեք եզրանի տրամախոհութենէ մը (տխալեֆթիֆա)՝ գաղութ – բնակութեան երկիր, մէջ–գաղութային եւ Սփիւռք–Հայաստան։ Գլխաւոր դժուարութիւնը այս է։ Որովհետեւ ինչ որ «ներքին» գեանի վերայ (որ, ինչպէս կը տեսնուի անշուշտ, արուեստական բաժանում մըն է «արտաքին»էն) գուտ գաղափարական – վերակառուցային փորձի մը յաւակնութիւն – ները կրնար ունենալ, հոս կը բախի ենթակառուցային չօչափելի տուեալներու։ Համագրումը ստիպուած է, ուրեմն, ըլլալու միայն ամբողջական (առանց չափերու)։ Մասնակի համագրումի ձգտող ամէն փորձ դատապարտուած է ձախողութեան։ Ու անգամ մը եւս կը ցնդին մշակութայինը եւ քաղաքականը իրարմէ բաժնելու բոլոր փորձերը, որպէս ի սկզբանէ անելի առաջնորդող փորձեր։

Այս մակարդակի վրայ, դժբախտաբար, տակաւին հիաթիւս մը գոյութիւն ունի, որու գերազանցումին կը ձգտի՝ իր նիւթի սահմանումովն իսկ, ԻՔՈՄ–ի Գ. Սեմինարը։

Եթէ որեւէ հաւաքականութեան մը պարագային մշակութային ստեղծագործութեան մը ծնունդ տուող ենթակառուցային պայմաններու վերլուծումը կարեւոր է, Սփիւռքահայութեան համար այս մէկը անհրաժեշտութիւն մըն է պարզապէս։ Հակառակ պարագային կարելի պիտի չըլլար հասկնալ, օրինակի համար, թէ ինչպէ՞ս իրարմէ այնքան տարբեր գործեր՝ «Լը Փավիյոն Պալթազար» մը եւ «Մըթըրին Երգը», մաս կը կազմեն «Սփիւռքահայ Թատրոն» կոչուած էութեան մը, որ այլապէս դատապարտուած պիտի ըլլար մնալու վերացական հասկացողութիւն մը։

Այս ուղղութեամբ կատարուած փորձերը, նախորդող երկու սեմինարներու ընթացքին, հարկ է չարունակել եւ բազմապատկել։

Շարունակելու եւ բազմապատկելու է, մանաւորաբար, այն վերլուծումները, որոնք կը վերաբերին Սփիւռքահայութեան արեւելեան՝ գլխաւորաբար Մեծ Ջին Արեւելքի գաղութներուն եւ արեւմտեան գաղութներու լինելութեան պայմաններուն։ Այսինքն՝ այդ պայմաններուն մէջեւ գոյութիւն ունեցող տարբերութիւններուն ու այդ տարբերու – թիւններէն բխող հարցերուն։ Այդ տարբերութիւններու ճիշդ վերլուծումն ու գնահատումը ռազմավարական կարեւորութիւն կը ներկայացնեն բովանդակ Սփիւռքահայութեան ապագային համար ու որոշիչ դեր խաղալու սահմանուած են Հայկական Հարցի նկատմամբ։

Անցնող չորեքին Միջին Արեւելքի գոյութիւններուն կիսով չափով պարպուիլը իրենց Հայութենէն ու գաղթը դէպի Արեւմուտք, ամենակարեւոր անդրադարձներէն մէկն է, եթէ ոչ ամենակարեւորը, Սփիւռքահայութեան ներկայ հանդրուանին։ Փաթատոքսը այն է, որ տնտեսական – քաղաքական ապահովութիւն փնտռելու համար դէպի Արեւմուտք գաղթած Մէջ. Արեւելքի Հայութիւնը ինքը – գինք կը գտնէ այսօր (ու վաղը աւելի է՛ւս) աննախընթաց ապտնապ մը ապրող քաղաքակրթութեան մը մէջ։ Մինչ, այսօր, երբորդ Աշխարհը կը թուի թեւակոխած ըլլալ զարթօնքի չրջանի մը սկիզբը։

Եթէ այս զարգացումները չհետաւորուին ու արմատանան գալիք տասնամեակի ընթացքին, անգամ մը եւս Հայութիւնը սխալ չոգեկառքին մէջ նստած պիտի դիմքին վրայ կրնայ գտնել ինքզինք մօտիկ ապագային։

Մաղթելի է որ այս հարցերը աւելի մանրամասնօրէն քննուին ԻՔՈՄ–ի յաջորդ Սեմինարի ընթացքին։

ՊԵՏՐՈՍ ԹԷՐՋԵԱՆ

ICOM 1979 EXTRAITS

ԻՔՈՄ 1979 ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

NATION ET RELIGION

ANAHID TER MINASSIAN

D'importance inégale, trois événements ont en 1979, alimenté cette réflexion. *a)* la force révolutionnaire du chiisme iranien, au sein duquel s'est accompli l'intégration du phénomène national et politique au phénomène religieux ;

b) le voyage du Pape Jean-Paul II en Pologne révélant la vigueur du catholicisme polonais et posant le problème des rapports plus ou moins conflictuels entre les fidèles et le Parti dans un pays socialiste

c) le voyage en France, et les déclarations du Catholicos Vasken Ier, précédant de quelques mois le futur Concile d'Etchmiadzine (Octobre 1979).

Dans la vision que les Arméniens ont traditionnellement de leur passé, l'Eglise arménienne est perçue comme une institution où se confondent Nation et Religion. L'identité religieuse s'est longtemps confondue avec l'idendité culturelle, elle-même assimilée à l'identité nationale. Du 5e au 19e siècle, l'Eglise a créé et dominé la culture savante arménienne (alphabet, littérature, arts, sciences humaines) comme elle a créé et dominé les relais et les modes de diffusion de cette culture (inelligentsia de clercs, enseignement, manuscrits, livres imprimés). Historiquement, les rapports établis entre l'Eglise arménienne et les Empires ottoman, iranien et russe ont favorisé cette confusion entre Nation et Religion. L'organisation de l'« Ermeni millet » sous la direction du Patriarche de Constantinople, en est la meilleure illustration. Au début du 19e siècle, dans les colonies arméniennes de Madras, Venise, Constantinople etc., sous l'impact de la Révolution française et des guerres napoléoniennes la modernisation des mentalités arméniennes se traduit par l'émergence d'une conscience nationale indépendante de la conscience religieuse. La laïcisation progressive de la culture arménienne, l'apparition d'une intelligentsia laïque voire occidentalisée, dépossède l'Eglise de son monopole linguistique (grabar) et culturel. A la fin de 19e siècle, c'est autour des idées de Peuple d'Etat - Nation, et de lutte armée que se constituent les partis révolutionnaires arméniens qui disputent à l'Eglise son monopole politique. Patente à cette période, la crise de l'Eglise arménienne a déjà une longue histoire et des traits que l'on retrouvera au 20e siècle.

Aujourd'hui l'Eglise arménienne dont la structure diocésaine a épousé la géographie de la Diaspora, est, en apparence, quoique dépossédée de son pouvoir temporel, une institution puissante. Unissant 90 % des Arméniens, elle est commune aux Arméniens de la Diaspora et de l'Arménie Soviétique ; et malgré les progrès de l'indifférentisme religieux et de l'athéisme, elle est la seule institution (contrairement aux partis) qui ne semble pas sérieusement contestée. L'attachement des Arméniens à leur Eglise prend des formes diverses : collectes et dons, financement prioritaire des édifices religieux, caractère processionnel des manifestations politiques, engouement pour l'art religieux arménien etc...

Pourtant de l'aveu même de la hiérarchie écclésiastique, l'Eglise arménienne traverse aujourd'hui une grave crise. Aux problèmes qui sont ceux des églises dans les sociétés modernes (désacralisation « mort de Dieu ») s'ajoutent des problèmes spécifiquement arméniens (génocide, dispersion). La situation de l'Eglise arménienne, varie suivant le contexte socio-économique et socio-culturel. *a) en Arménie Soviétique*, limitée dans son action et son magistère, l'Eglise doit y affronter les problèmes de l'athéïsme officiel et militant. Extrêmement populaire, le Catholicos Vasken 1er — bon administrateur et habile diplomate — a su créer autour d'Etchmiadzine un consensus national, rallier les intellectuels et les artistes. Le sous-encadrement religieux, l'absence de cathéchese coexistent avec les progrès d'une religiosité populaire qui peut prendre les formes les plus frustres. *b) au Moyen Orient :* Favorisée par l'environnement musulman, l'identité culturelle et nationale passe encore par l'identité religieuse, En Turquie l'Eglise arménienne a encore un certain dynamisme missionnaire. La Syrie, le Liban et la Turquie fournissent l'écrasante majorité des prêtres arméniens (y compris les prêtres catholiques, et pour une moindre part les pasteurs protestants). *c) dans la Diaspora occidentale*. L'Eglise est confrontée aux problèmes des sociétés « post-chrétiennes », qui sont les sociétés de consommation et de loisirs, auxquelles les Arméniens s'adaptent rapidement. L'Eglise arménienne n'a donné à ce jour, aucune réponse aux questions qui se posent à ces sociétés : idéologies politiques, question sociale, contraception, psychanalyse et....

La crise de l'Eglise arménienne couvre des aspects divers : Crise d'autorité (conflit entre Etchmiadzine et Antilias), Crise de vocation (vocations à peu près inexistantes en Occident, sévèrement limitées en Arménie Soviétique. Le clergé arménien représente environ 250 personnes aujourd'hui. Peut-on parler d'une classe ?). Crise de discipline (problème de célibat des vartabèds, et des vocations incertaines dues au mode de recrutement). Crise intellectuelle (médiocrité du niveau des études des clercs, insuffisance d'une intellengentsia religieuse, accaparée par des tâches d'administration et d'enseignement). L'analyse du contenu des revues écclésiastiques arméniennes Etchmiadzine, Hask (Antilias), Sion (Jerusalem), y compris des revues Mekhitaristes (Hantès Amsorya, Bazmaveb) montre que les meilleures d'entre elles sont des revues d'Arménologie d'où sont absentes toutes discussion relative à la vie spirituelle et toute étude théologique, écclésiologique ou christologique. On ne peut que constater une sorte de vide spirituelle.

Par contre les déclarations et homelies des catholicos d'Etchmiadzine et d'Antilias ont un contenu idéologique remarquablement concordant (expérience historique tragique du peuple arménien, amour de la Mère-Patrie, hayabahbanoum, rôle national de l'Eglise etc.).

« L'Eglise arménienne est une structure vide dans laquelle s'est engouffré le problème national en crise ».

Fresnes, France

ԳՐԱՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ ԴԵՐԸ

ՄԵՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՄԱՆ ՄԷՋ

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ

Լեզուն հաղորդակցութեան միջոց մըն է,– բոլորին կողմէ ընդունուած հաս – տատում մը, որ թերի է սակայն : Հարկ է ըսել թէ արձակի լեզուն հաղորդակ – ցութեան միջոց մըն է : Այսպէս՝ գիտ – նականը, արձակագիրը (վիպասան, լը – րագրող, դրաքննադատ եւայլն), տե – ղեկութիւններ, դաղափարներ, կար – ծիքներ, պատմութիւններ ունին, զա – նոնք կը նկատեն ճշմարիտ կամ նպա – տակայարմար՝ ընթերցողին փոխանցե – լու : Հետեւաբար իրենց գործածած լե – զուն պարտ է ըլլալ յստակ, ճշգրիտ եւ միայն մէկ իմաստ ունեցող : Բանաս – տեղծութիւնը հակադրելով արձակին, կը հետեւի թէ՝ բանաստեղծութիւնը հա – դորդելիք տեղեկութիւններ կամ կարծիք – ներ չունի, հետեւաբար կը կազմէ ինքն իր մէջ ամբողջական աշխարհ մը որ ճըշ – մարիտ է միայն ինքն իր մէջ : Դարձեալ կը հետեւի թէ բանաստեղծութեան լեզուն պարտ է ըլլալ անորոշ ու երկդիմի եւ մէկէ աւելի՛ իմաստներ ունեցող, այ – սինքն՝ փոխաբերական, բան մը որ պատ – կերներու գործածութեամբ կրնայ իրա – կանացուիլ : Արձակագիրը պարտ է քայլ առ քայլ ու դրուագ առ դրուագ զար – գացնել իր հաղորդելիք միտքը կամ պատ – մութիւնը, անխոցելի նկատուղ եզրա – կացութեան մը հասնելու համար : Բա – նաստեղծութիւնն ալ զարգացումն ու մի – աձուլումն է փոխաբերութիւններու, կամ պատկերներու որոնք զանազան եւ տար – բեր իմաստներու կը յանդին : Եւ որով – հետեւ տարբերութեան ամենածայրա – յեղ աստիճանը հակասութիւնն է, այ – սինքն բարատօքսը, հետեւաբար տրա – մաբանական կը դառնայ ամերիկացի ժա – մանակակից դրաքննադատ Ֆլիանթ Պը – րուքսի այն հաստատումը թէ՝ «Բանաս – տեղծութեան լեզուն բարատօքսի լեզուն է» : Ապդ, այս բոլորէն կը հետեւի թէ, իր ամենամաքուր վիճակին մէջ, բա – նաստեղծութիւնը միաձուլումն է իրե – րամերժ, զիրար հակադրող իմաստ – ներու : Այլ խօսքով, բառատօքսը կը դառնայ բանաստեղծութեան առանցքը, եւ բառատօքսի մեկնաբանութեան ընդմէ – ջէն կարելի կ'ըլլայ ընկալել բանաստեղ – ծութիւնը, իր ամբողջութեան մէջ :

Գահիրէ, Եգիպտոս

L'ÊTRE ARMÉNIEN

IRMA AVDJIAN ARIAS DUVAL

Nous pouvons nous contenter de spéculation reflexive du « ici » et du « maintenant », ou, au contraire, nous pouvons considérer comme un devoir civique social et éthique l'élaboration d'une « scale axiologique », c'est-à-dire la recherche des valeurs et du fini qui serait celles des générations montantes.

Nous devons créer ce qu'on pourrait appeler « une nouvelle stratégie de survivance ».

La question que nous devons nous poser est celle de savoir si le moment est arrivé de réfléchir sur « comment doit être » l'être arménien dans cette société de changements, d'évolution rapide, de valeurs périssables, de concurrence, de consommation, de massification, etc.

Le moment est arrivé où la sociologie et la psychologie soociales doivent s'ouvrir vers la futurologie et les questions philosophiques, qui sont nécessaires pour toute planification socio-politique. Ceci doit se faire de manière urgente et indéfectible.

Ne faudrait-il pas compléter la question : « qui sommes-nous ? » par une autre : « Que devons-nous être ? ».

La dispersion (diaspora) a été une dispersion radicale. Mais, maintenant les cours d'action, au lieu de s'étendre en forme radicale, doivent se présenter en forme de cercles concentriques pour l'action. C'est-à-dire qu'il doit y avoir une centralisation normative et une centralisation pour l'action.

Il est nécessaire de créer des « pôles de développement et d'expression culturelle » qui doivent étendre leur activité en suivant le schéma des cercles concentriques. Les « politics » doivent donner lieu à une « policy » et les institutions doivent se rapprocher pour coordonner leurs efforts et parvenir à des idéaux communs, c'es-à-dire : une communauté organisée.

Les communautés arméniennes dans le monde traversent une crise de leadership.

Les racines philosophiques et existentielles qui ont permis la survivance du peuple arménien ne peuvent pas se mesurer avec des paramètres sociologiques ou mathématiques. C'est dans les paroles des philosophes et des artistes, que l'on doit chercher la raison de la survivance ainsi que celle de la « permanence » et de la « transcendance active », de l'existence.

Buenos-Aïres

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԿԱՐԳ ՄԸ ՀԱՐՑԵՐ

ՐԱՖՖԻ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆ

Մեսրոպ Մաշտոց եւ Սահակ Պարթեւ Աստուածաշունչը թարգմանելով եղան մեր թարգմանութեան արուեստի ոահ – վիրանները : Աւելին, անոնք Հայ Ազգա – յին Գրականութեան հիմնադիրը դրին :

Ֆրանսացի թարգմանիչ Լեմոն Քարի հետեւեալը կ'ըսէ. «Թարգմանութիւնը ֆրանսական գրականութեան մեծ մայրն է» :

Վերջին շրջանին կը պատրաստեն – յառաջիկային հաւանաբար աւելի մեծ թիւով պիտի պատրաստուին – թարգ – մանութիւններ Հայ ծագումով օտարացի – ներ ըլլալու ճամբուն վրայ գտնուող Հա – յերուն համար : Մայրենիքէն հեռացած այս անձերուն համար թարգմանական գրականութիւնը կենցաղային կարգ մը մնացորդներէն զատ հին մշակոյթին տա – նող վերջին կամուրջը պիտի ըլլայ : Օ – րէցօր բազմացող այս զանգուածին նը – չանակութիւնը չատերու կողմէ ճիշդ գը – նահատուած է :

Շատ քիչ անգամ պատահած է որ մեծ հրատարակչատուն մը հրատարակէ Հայ գրականութեան մէկ գլուխ – գործոցը : Պատճառները բազմաթիւ են.

ա) Հայոց Պատմութիւնը, Հայ Մշա – կոյթը եւ բնականաբար Հայ Գրակա – նութիւնը չատ մը զարգացած երկիրներու մտաւորականութեան մեծամասնութեան անծանօթ է :

բ) Մեծ հրատարակչատուներ վերջին շրջանին աւելի վերապահօրէն կը մօտե – նան նորին, ըլլայ ան տեղացի երիտա – սարդ գրող մը, կամ ցարդ անծանօթ օտար գրականութիւն մը :

գ) Կարգ մը հրատարակիչներ միայն դիրքի բերելիք չահը նկատի կ'առնեն, մէկդի դնելով գրական եւ այլ արժա – նիքներ :

դ) Բացառութիւն կը կազմեն այն գը – րականութիւնները, որոնք քաղաքական եւ կամ պատմական պատճառներու բեր – մամբ ուշադրութեան կ'արժանանան :

ե) Այս կամ այն մտածումներով նոր գրականութիւն մը ներկայացնել ուզող մեծ հրատարակչատուն մը ընդհանրապէս կարճ ատենուան մը ընթացքին մեծ թի – ւով գիրքեր դուրս հանել կ'ուզէ, նա – խընտրութիւն տալով արձակ ստեղծա – գործութիւններու, վէպերու :

Օսնապրուճ, Արեւմտ. Գերմանիա

ՓՈՐՁ՝ ՏԱՐԱ-ԳՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ

ԽՄԲ.— Բացառաբար ամբողջութեամբ կը հրատարակենք մեր աշխատակցին Դր. Շահինեանի գեկուցումը, որ կը վերաբերի հատորի մը, հրատարակուած՝ «Ցառաջ»ի տպարանը, 1978ին:

Յարութիւն Քիւրքճեանի «Փորձ Տարա–պա–Գրութեան Մասին» հատորը կերպարկումն է «փորձ» բառի կրկնակ իմաստներուն եւ անոնց համարկումը՝ ամբողջի մը մէջ: Փորձ է ան գրութենական իմաստով՝ իբրեւ գրողական արուեստի ըմբռնում եւ գրական սեռի իրագործում, նաեւ փորձ ինքնութեան հաստատումի՝ իբրեւ մարդու եւ գրողի անհատական նուիրեան ահմանում:

Զրոյցի գարգացական հոլովոյթ մը հանդիսադրող երկչեզու դերք մըն է ան, յաջորդական վեց գրութիւններու մէ–ջոցով ես–էն մեկնող ու ես–ին վերա–դարձող· ինքն իր վրայ փակ ու միա–ձոյլ ամբողջութիւն մը: Առաջին երեք զրոյցները չեչոօրէն գեղարուեստական են՝ միաձայն, երկձայն եւ եռաձայն ե–ղանակաւորումով· չորրորդը բազմա–ձայն զրոյց է խոհական – վերլուծական յատկանիշներով մանաւանդ, հինգերոր–դը եւ վեցերորդը գրաքաւական եւ հո–գեբանական վերլուծումներ են՝ Պըլոը–եանի քերթողագիրքին եւ ի'ր իսկ հա–տորին հետ ու մասին զրուցող: Առա–ջին երեքը տրուած են միայն հայերէ–նով, վերջին երեքը՝ հայերէնով եւ ֆը–րանսերէնով:

Իննադատելով իր սերունդին տրուած կրթութիւնը եւ ըմբռնասանալով անոր դէմ՝ Քիւրքճեան կը գրէ·

Եւ մեզի տրուած միակ զէնքը, գոյու–թենական կացութիւն մը ըմբռնելու եւ փոխակերպելու համար – նախնական պա–թոս մը: Պաթոս մը··· մտաւոր գործի – ի տեղ, վերլուծումի եւ համադրումի տեսական զէնքի տեղ··· (էջ 103):

Իր գոյութենական կացութիւնը ըմ–բռնելու եւ զայն փոխակերպելու հա–մար՝ մտաւոր այս զէնքին է որ կը դի–մէ ինք եւ կը փորձէ դիտակից վերլու–ծումով հասկնալ իր էութիւնը կազմող տարրերը եւ համադրել զանոնք գոր–ծի մը մէջ:

Առաջին մակարդակի մը վրայ, այս դերքը անհատական եւ հաւաքական մար–դերու մէջ ինքզինք փնտռող ես–ի մը վէ–ճայութիւնն է ուրեմն:

Ան կ'արձագանգէ, ի մէջ այլոց, Վարդ–գէս Պետրոսեանի «Հաւասարում Բազ – մաթիւ Անյայտներով» ծանօթ գրութեան: Բայց եթէ Պետրոսեան ազգային մեր նոր խառնուածքը կը փորձէ սահմանել մեր ապրած վերանորոգման բարդ «պրոցես»–ին ընդմէջէն, Քիւրքճեան իր խառնը–ւածքը կ'ուզէ սահմանել սփիւռքային կեանքի բարդ հոլովոյթին մէջէն, ազ–գայինն ու մարդկայինին առընչուղ ըս–տորոգելիներով:

Եւ ինքնագիտակցումի այս արարքը կը հիմնէ հակադրութեան վրայ: Կը հա–կադրուի անցեալին, հայրերուն եւ ա–նոնց իրեն տուած նախագիտակից եւ նախասահմանուած ինքնութեան: Ինք–զինք կերտելու, ներկայի գոյութենա–կան իրականութեան մէջ «ըլլալու» հա–մար՝ ես–ը պահանջը ունի հայրերուն դէմ եւ անոնց դիմաց իր ինքնութիւնը հաստատելու: Ինդութեան մէջ չէ որ տեղի կ'ունենայ սեփական ես–ի այս եր–կունքը, այլ «պայծառ յուսահատու–թեամբ»: Բայց դուբ՝ օտար, բայց դուբ՝ օտար (էջ 31) կը պոռայ ինքզինք սահմանող ես–ը հայրերուն· կը պոռայ միաժամանակ ցաւով ու ցասումով եւ զոյդ այս զգացումները կ'արտայայտէ յայտարարութեան կրկնական եւ յան–կերգային կշռոյթին մէջ:

Ցաւ ու ցասում կը յամենան գիտակից այս օտարումը առանձնող անհատի հո–գիին մէջ, զայն կը բաժնեն անցեալէն ու կը պահեն առանձին ու պառակտուած ինքն իր մէջ: Գրեթէ պարապ էջի մը կեզրոնին գրոշմուած ոչ–է մը եաք, որ կը մերժէ հայրերու «նախնական եւ կըն–քուած» հրովարտակը, էջի ճերմակները դնելով իր եւ անոնց միջեւ, խօսող ես–ը ինքզինք առանձին կը գտնէ «պայծառ ծո–վին» առջեւ, բաժնուած ինքն իր մէջ ու ինքն իր դէմ···

Ես ծնայ բաժնուած, եւ բանտարկեալ
բաժանումի (էջ 38):

Պառակտումին այս ցաւագին գիտակ–ցումը չի վերաբերիր միայն հայրերէն օ–տարումին, այլ իր իսկ անձի երկփեղ–կումին: Նախագիտակից իր ես–ը, տա–կաւին չստանձնուած իր մարմի'նը նոյ–նիսկ, օտար են իրեն: Ինքզինք իբրեւ գիտակից բիր ահմանող, իբր այդ «ըլ–լալ» ուզող ես–ը կ'անդրադառնայ թէ իր բուն, ընդունուած էութենէն դուրս տարրեր կան իր հոգիին մէջ, նոյնիսկ օտար մասեր՝ իր մարմինին· մարմինս աչքէս, կոկորդէս վար տեղեր կ'երթայ, մինչեւ գետին կը հասնի անշուշտ (էջ 8): Ու ձեռքերը որ կռնակին կապած կը պա–հէ, «հեռաւոր» են իրեն համար: Աչ–քը եւ կոկորդը, իբրեւ զգայական օր–կան եւ գիտակցութեան ու խօսքի վայր, անկախ են կարծես ու անջատ իր մար–մինի միւս մասերէն, որոնք նոյնքան մը հեռու են իրմէ, որքան օտարացած հայ–րերը եւ անոնց անցեալը: Ոչ մէկ մը – տերմութիւն իր եւ անոնց միջեւ, ոչ մէկ մտերմութիւն իր եւ այն բաց – կայ ուրիշին միջեւ, որուն հետ չի յա–ջողիր կապուիլ մեծաձայն զրոյցին մէջ: Ու ցաւագինօրէն յարակարծային է «մտերմութիւն» բառը, որ իբր վերնա–գիր տրուած է այս գրութեան: Ոչ մի–այն անոր համար որ «մենաձայն»ը ժըխ–տումն է զրոյցին եւ մտերմութեան, ո–րոնք ուրիշի հետ կապ կ'ենթադրեն, այլ որովհետեւ այդ ուրիշը իր ես–ին մէջ է նաեւ՝ իբրեւ բաղկացուցիչ, բայց «հե–ռաւոր» տարր:

Անանձնական անցեալը մերժող եւ ներ–կայի մէջ ներանձնական օրինավիճակ հե–տապնդող անձ մըն է ես–ը: Իրեն հա–մար «ներկան» եւ «հոս»ն են կարեւորը:

Պատմութիւն չկայ: Բնաւ չըլլայ հա–ւանօրէն (էջ 16): Ու մենք քացայայտ ենք: Հոս ենք, եւ այդեան (էջ 14):

Այսքանը կը բաւէ իբրեւ մեկնակէտ· բայց չի բաւարարեր: Անցեալի հրո – վարտակը մերժելէ եաք ալ, խօսող ես–ը կը մնայ պառակտուած ու անարմատ· ո–րովհետեւ իր անդիտակից ծնունդը տեղի ունեցած է «վերացական բնակավայրի» մը մէջ, որ չէ սեփականուած տակաւին:

Եւ դուն չեղար հայրենիք, ցած յար–կերուդ հաւասար, փեթակին՝ սեղեակ–ներուդ խորանարդ, դուն՝ կրկնուող ա–ռանձնութիւն ամբոխներու ճնշակեաց··· (էջ 45):

Ակնարկութիւնը վերաբերի Պուրճ – Համմուտի նախկին ցած յարկերուն, Այն–ճարի պեթոնէ խորանարդներուն, թէ' սիւիւքեան որեւէ երկրորդ որակուած հայրենիքի փեթականման տուներուն՝ անարմատ տարագիրի միեւնոյն մտե–րիմ ցաւն է որ կը ձեւակերպէ: Ո'չ դա–սականացած ու փաթեթիւք ողբը հի – նաւուրց պանդուխտին, այլ անձնաղը–րոշմ տարածապը չիզերու սարքին մէջ զբաղ–խաղիր Տարագրութիւնը ապրողին: Ո–րովհետեւ նոր չէ տարագրութիւնը եւ ժամանակին մէջ սահմանուած, այլ մարդկայնօրէն հին ու սկզբնական, ինչ–պէս բազմիցս կը կրկնէ գիտակցութեան արձագանգող ներքին ձայնը, զերքի եր–կրորդ գրութեան մէջ:

Խօսող ես–ը վկան է այս տարագրու – թեան, բայց նաեւ՝ զայն ապրող ազ – գային – ընկերային անհատը, որ կը փորձէ զայն տառնձնել գիտակցութեամբ, եւ այդպիսով ձեւակերպել նոր օրէնքը ներկայի: Այս նոր օրէնքը նոյնքան հե–ռու է ձուլումի ահազանգը հնչեցնող մի–օրինակ ողբէն, որքան՝ հայապահպա – նումի բառային ու անբովանդակ քա – րոզը կրկնող խօսքերէն: Մերժելով հա–յապահպանում – ձուլում «փէթիչական զոյգը» եւ «մարդ – հայ» երկընտրան – քը, ինչպէս ինք կ'ըսէ, խօսող ես–ը կը ձեռնարկէ օտարութեան գոյութենական առանձնումին, այսինքն տարագրութեան տարա – գրութեան վերածումին:

Հոս է որ կը միջամտէ, պէ'տք է որ միջամտէ զրոյցը: Զրոյց ինքնիրեն հետ եւ ուրիշներուն, այսինքն ստեղծում ներ–քին կապերու սեփական ինքնութեան տարրերուն միջեւ, ամբողջի մէջ համար–կումը անոնց եւ զրոյց ու կապ ուրիշ–ներուն հետ, Ուրիշին հետ: Այսինքն վերապահ ու գիտակից կեցուածքը խո–հուն ու վերլուծող անհատին, որ բու – սականէն հաղիւ բարձրացած զգայական կեանքը կը փոխակերպէ նա'խ մտածողա–կան արարքով ընկալուած կեանքի փոր–ձի եւ ապա՝ ստեղծագործական կարո – ղութեան: «Վերապահ» բառը բազմիցս կրկնուած է գերքի երկրորդ գրութեան մէջ, քրիստոնեայի մը խիղճէն թելա – ղըրուած ներքին խրատի մը յաճախան – քին պէս, որ այս պարագային գիտակ–ցութեան յամառ յիշեցումն է անհատին՝ զգուշ ըլլալու տարերային մղումներուն ու ֆէթիչացած ձայներուն հանդէպ ինք–զինք կրկնող տալօրամոլ գաղափարախօ–սութեան մը: Իր ու կոկորդ մտա – ւանդ՝ խօսող ես–ը կը գիմէ գիտակցու–թեան, որովհետեւ զգայութենէն խօսքի եւ գերքի ստեղծագործութեան հաստնող կարողութիւնն է ան, արարչական Լո–կոսը, իր բառով՝ «աշխարհատեղծ» այն ազդակը, որով բաներն ու մարգի–կը «կ'ըլլան»:

Դժուար, տաժանելի ձեռնարկ է ան, որովհետեւ երկունք մըն է՝ զուգահեռ ես–ի երկունքին եւ դէպի միութիւն ա–նոր ձգտումին: Քիւրքճեան յաճախ կ'ան–դրադառնայ այս դժուարութեան· մե – նաձայն զրոյցին մէջ ինքնիրեն ըսելէ եաք «կարելի չէ նկարագրելը» (էջ 8), եռա–ձայն զրոյցին մէջ ուրիշին համար կ'ըսէ թէ «դժուար ձեռնարկ է նկարագրելը» (էջ 56), «տաժանելի է քաներ ապրեց – նելու ձեսը» (էջ 157): Տաժանելի, բայց անհրաժեշտ: Անով է որ բաները կ'ապ – րին, իրեն համար եւ մեզի, անով է որ ես–ը կը հաստատէ իր ինքնութիւնը:

Որովհետեւ, անցեալը մերժելէ եւ չեչտելէ եաք գոյութենական կարեւո – րութիւնը ներկային, պէտք է ստանձ – նել այս ներկան, «երկրորդ աստիճանի վեր – ապրումի ճիւք դարձնել» զայն, (էջ 115)· այսինքն վերածել գրութեան: Գրականութիւնը գիտակցական վեր –ապ–րում է ղէպքի, «ապրումի եւ մտածու–մի ուժական դրսեւորում» (էջ 285):

Հոս «ուժականը» համանիշ է «գիտակ–ցականի»· որովհետեւ գիտակցութիւնն է այն ուժը, որ կը վարէ բաներ ապ – րեցնող ծէսը ստեղծագործումի:

Քիւրքճեան գիտակցօրէն կը ստանձնէ իր անձը եւ զուգահեռաբար կ'իրագոր – ծէ ստանձնումը իրատրիներու ընթաց – քին գրածներուն՝ անդրադարձ ու արա–մատանական ճիգով մը, որ համադրու–թիւն կը ստեղծէ ես եւ գրութեան:

Այս հատորը հանդիսավայրն է եւ վը–կայութիւնը այս համադրութեան առա–ջացումին, միութեան նուաճումին:

Այս տեսակէտէ հետաքրքրական է «ձայն» յղացքը, որ կը զուգորդուի «զը–րոյց» յղացքին: Ձայներու համանուա–գային կառոյց մըն է այս հատորը եւ յարակցական ճարտարապետութիւն մը՝ նախապէս անջատ ու իրարմէ տարբեր թուղղրութիւններու: Անոնք կը դա – սաւորուին հատարակաց թեմաներու չուրջ, կ'ենթարկուին զարգացական ըն – թացքի, կը կազմեն կուռ ամբողջութիւն մը, որ առարկայացած պատկերն է իր միութիւնը ճարտարապետող եսին:

Եւ անդրադարձ զրոյցէն առաջ, որ հեղինակային մեկնաբանութիւն մը կու տայ հատորին, ինքնալրումի ձգտող եսը կը թելադրէ արդէն ընթերցումի հետա – նքրքրական մը, որ միութենական է էապէս: Քիւրքճեան փոփոխութիւն չի մտցներ նա–խապէս գրուած եւ այս հատորին մէջ համրուած գրութիւններուն մէջ, բայց «կ'արեւելէ» զանոնք՝ տպագրական· ան–մեղ թուղղ, բայց խորքին մէջ չատ յատ–կանշական թէքնիքով: Գլխագիր, չեղ եւ չիտակ գիրերու համադիր գործածու–թեամբ, ներայայտ ձայներու բացայայտ ներկայացումով եւ մենաձայն զրոյցէն մինչեւ անդրադարձ զրոյց հագրուանա – յին զարգացում ապրող ձեւաւորումով՝ ան միաժամանակ կը չեչտէ իր եսին միու–թիւնը եւ միութիւն կ'ապահովէ իրարմէ տարբեր գրութիւններու:

Այսպէսով կիրարկած կ'ըլլայ ի'ր իսկ ահմանումը գրողական արարքին:

Գրութիւնը ծնունդ է Գիտակցութեան եւ Դէպքի բախումին, եւ այս վերջինի ու–ժական տիրապետումին՝ առաջինին կող–մէ (էջ 263):

Այսինքն առանձնումը օտարումին, «ա–պատագրուած խօսք», տարա – գրութիւն: Գրութիւն տար–ի մասին, բայց նաեւ տա'ր գրութիւն, անձնականի գրոշմով ուրիշէն տարբերուող:

Եւ որովհետեւ դէպքը միայն արտաքին չէ, գրութիւնը ինքնաստանձնում է նա–եւ եւ ինքնալրացում: Եսի եւ գրութեան կապը տիպաբեթիէ է· գրող եսի արտաք–նացում, ազատագրեալ խօսք՝ ազատա–գրո'ղ խօսք է նաեւ գրութիւնը, որով եսը կը գտնէ իր լիութիւնը:

Քիւրքճեան կ'ակնարկէ գրութեան բու–ժական բնոյթին, քաթարթիէ անոր կո–չումին: Սահմանելէ առաջ զայն, բա–ցատրական եւ բացայայտ բառերով, կը կերարկէ՝ նեգայայտ, բայց գիտակից իրագործումով· գրութիւնը կը բերէ խ–րեն սեփական իր վայրին ու սեփական օրէնքին գիտակցութիւնը, կ'ապահովէ իր եսի ամբողջութիւնը ու կը փրկէ զայն:

Կը փրկէ՝ գիտակից եւ ընդունուած գոյութեան կանչելով նախագիտակիցը, անուանելով զայն ու ձեւակերպելով:

Նախագիտակիցը խակական գոյութիւն չունի անուանումէն, գրուելէն առաջ: Զինք գիտեր զայն, ուրեմն չկայ: Անոր չէ, նա'խագոյ է· սահմանուած է գը–րութեան, անբռնելի եւ անըմբռնելի է նախագրական իր օրինավիճակին մէջ: Բանը չկար իմաստուն եւ շռնարձակ՝ իր աղերու լայն շշուկէն առաջ շուայլ (էջ 33)

Անիկա կ'ըլլայ գերքին հետ ու խօսքին, կը ծնի ձայնին մէջ ու կը գառնայ զը–րոյց: Մերժումն է այս, բացայայտ ու բացարձակ մերժումը խորք – ձեւ երկը–ւութեան եւ գերքէն առաջ գոյութիւն ու–նեցող գրութեան, որ բառերու կապա – պարին սպասէր ձեւակերպուելու համար: Առաւելագոյնը ձեւաւորում չգացքն է որ կ'ընդունի Քիւրքճեան, ան ալ ոչ իբրեւ անձեւ գոյութեան մը ձեւ տուղ արարք, այլ գրութեան ժամանակ իսկ բանին գե–ղարուեստական տեսակը ճշդող յատկա – նիչ՝ քնարական արտայայտութիւն, կըր–ռութեւոր հաղներգում, փոխաբերական մարմնաւորում խօսքի:

Խորք – ձեւ երկուութիւնը, իր նախ – նական եւ երրորդ բանաձեւումներով, խորք է այս հատորի գրողական ըմբռնման (էջ 273):

Կարելի է մտածել, այս հանգրուա – նին, թէ Քիւրքճեան կը սեփականէ գը–րողական արարքի գերիրապաշտ սահ – մանումը, ըստ որուն գրականութիւնը կ'իրագործուի «բերնին մէջ», ըսուելու, գրելու պահուն: Մանաւանդ որ յաճախ կ'ակնարկէ գերիրապաշտ տարրերու առ–կայութեան իր գրութիւններուն մէջ, յատկապէս երկձայն զրոյցի էջերուն:

Բայց գերիրապաշտական այս յղումը պարագայական է էապէս եւ կը վերա – բերի միայն պատկերային տարրերու· այ–սինքն մանրամասնութիւններո'ւ, ոչ՝ ամ–բողջական ըմբռնումի մը: Գերիրապաշտ տեսութիւնը հիմնուած է բանականութեան կարեւորութեան ժխտումին ու անդիտա–կիցի եւ ենթագիտակիցի հիմնական գե–րակայութեան վրայ, մինչ իրեն համար ի'ր չեչտումին վրայ, մինչ իրեն համար զոյութենական ու գրողական գերագոյն արժէքը գիտակցութիւն է:

Այս իսկ պատճառով կը գտնուի գե – րիրապաշտներու բոլորովին հակադիր բե–ւեռի մը վրայ:

Քիւրքճեան գերիրապաշտները կը մի – ջեցնէ նաեւ ուրիշ մանրամասնութեան մը պարագային· անոնց պէս ինք ալ կը մերժէ հանճարը եւ ընտրանիական ըմ – բռնում մը գրականութեան: Ինք կը խո–սի «ժողովրդավար» սկզբունքներէ թե – սի լաղրուած ըմբռնումի մը մասին, մը – տածել տալով թէ գրողը ներչնչուած չէ, որ կը ծնի այն բացառիկ էակը չէ, որ կը ծնի իբրեւ այդպիսին, այլ ուրիշներուն նման սովորական անհատը, որ դէպք – մի – տակցութիւն բախումը կը գտնէ ու գրող կ'ըլլայ գիտակցական արարքով:

Լիովին ընդունելի եւ մարզկայնօրէն համակրելի այս ըմբռնումը կը հարկա –

ՀԱՐՑԵՐ ՀԱՄԱՏԵՍԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Ինչպես նշվեց նախորդ գլխում, հարցերի մեծ մասը, որոնք առաջանում են իրավագիտության մեջ, ունեն համատեսական բնույթ, այսինքն՝ դրանք կարելի է դիտարկել տարբեր տեսանկյուններից։ Այդ հարցերի մի մասը կարելի է դիտարկել նաև համատեսական իրավագիտության տեսանկյունից։ Ինչպես արդեն նշվել է, համատեսական իրավագիտությունը ուսումնասիրում է իրավական երևույթները՝ դրանք համեմատելով միմյանց հետ։ Համեմատությունը կարող է ունենալ տարբեր նպատակներ։ Ամենից հաճախ այն կատարվում է գործնական նպատակներով, երբ անհրաժեշտ է լինում օրենսդրական նոր նորմ մշակել կամ գոյություն ունեցող նորմը կատարելագործել։ Այդ դեպքում օրենսդիրը ուսումնասիրում է այլ երկրների համապատասխան նորմերը, որոնք կարգավորում են նմանատիպ հարաբերություններ, և ընտրում է դրանցից ամենաարդյունավետը։ Համեմատությունը կարող է կատարվել նաև գիտական նպատակներով, երբ ուսումնասիրվում են տարբեր երկրների իրավական համակարգերի զարգացման միտումները, ինչպես նաև՝ տարբեր իրավական համակարգերի միջև եղած նմանություններն ու տարբերությունները։

Համեմատական իրավագիտության ուսումնասիրության առարկան կարող են կազմել ինչպես ամբողջ իրավական համակարգերը, այնպես էլ դրանց առանձին ինստիտուտները, նորմերը, իրավական հասկացությունները։ Համեմատական իրավագիտության ուսումնասիրության առարկա կարող են հանդիսանալ նաև իրավական ընտանիքները։ Ինչպես նշվեց նախորդ գլխում, իրավական ընտանիքը իրավական համակարգերի այնպիսի խումբ է, որոնք ունեն ընդհանուր ծագում, նմանատիպ իրավական կառուցվածք, իրավական նորմերի ստեղծման և կիրառման նմանատիպ մեթոդներ, ինչպես նաև՝ իրավունքի նմանատիպ ըմբռնում։ Իրավական ընտանիքների ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս ավելի խորությամբ ընկալել տարբեր իրավական համակարգերի զարգացման միտումները, ինչպես նաև՝ ավելի հեշտությամբ ընկալել տարբեր երկրների իրավական համակարգերի միջև եղած նմանությունները և տարբերությունները։

Համեմատական իրավագիտության ուսումնասիրության առարկա կարող են հանդիսանալ նաև իրավական ընտանիքները։ Ինչպես նշվեց նախորդ գլխում, իրավական ընտանիքը իրավական համակարգերի այնպիսի խումբ է, որոնք ունեն ընդհանուր ծագում, նմանատիպ իրավական կառուցվածք, իրավական նորմերի ստեղծման և կիրառման նմանատիպ մեթոդներ, ինչպես նաև՝ իրավունքի նմանատիպ ըմբռնում։ Իրավական ընտանիքների ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս ավելի խորությամբ ընկալել տարբեր իրավական համակարգերի զարգացման միտումները, ինչպես նաև՝ ավելի հեշտությամբ ընկալել տարբեր երկրների իրավական համակարգերի միջև եղած նմանությունները և տարբերությունները։

Համեմատական իրավագիտության ուսումնասիրության առարկա կարող են հանդիսանալ նաև իրավական ընտանիքները։ Ինչպես նշվեց նախորդ գլխում, իրավական ընտանիքը իրավական համակարգերի այնպիսի խումբ է, որոնք ունեն ընդհանուր ծագում, նմանատիպ իրավական կառուցվածք, իրավական նորմերի ստեղծման և կիրառման նմանատիպ մեթոդներ, ինչպես նաև՝ իրավունքի նմանատիպ ըմբռնում։ Իրավական ընտանիքների ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս ավելի խորությամբ ընկալել տարբեր իրավական համակարգերի զարգացման միտումները, ինչպես նաև՝ ավելի հեշտությամբ ընկալել տարբեր երկրների իրավական համակարգերի միջև եղած նմանությունները և տարբերությունները։

Համեմատական իրավագիտության ուսումնասիրության առարկա կարող են հանդիսանալ նաև իրավական ընտանիքները։ Ինչպես նշվեց նախորդ գլխում, իրավական ընտանիքը իրավական համակարգերի այնպիսի խումբ է, որոնք ունեն ընդհանուր ծագում, նմանատիպ իրավական կառուցվածք, իրավական նորմերի ստեղծման և կիրառման նմանատիպ մեթոդներ, ինչպես նաև՝ իրավունքի նմանատիպ ըմբռնում։ Իրավական ընտանիքների ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս ավելի խորությամբ ընկալել տարբեր իրավական համակարգերի զարգացման միտումները, ինչպես նաև՝ ավելի հեշտությամբ ընկալել տարբեր երկրների իրավական համակարգերի միջև եղած նմանությունները և տարբերությունները։

ICOM 1979 EXTRAITS

ԻՔՈՄ 1979 ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

LE THÉATRE DE REINE BARTÈVE

THEATRE ARMENIEN DIASPORIQUE

ANGELE KAPOYAN KOUYMJIAN

Avant d'aborder parallèlement l'étude des deux pièces de Reine Bartève, déjà représentées et publiées, *L'Arménoche* et *Le Pavillon Balthazar*, il faut signaler qu'aucune œuvre dramatique écrite, mise en scène, jouée *professionnellement* et *avec envergure*, n'avait jusqu'alors exposé la conscience du *passé* ainsi que celle du *présent* de la Diaspora arménienne formée après le génocide de 1915.

Les thèmes choisis sont axés sur l'exil : souvenir d'un passé obsessionnel, déracinement, racisme et aussi volonté affirmée de vivre autrement, et surtout pas en victime.

Heureux ou tragique le souvenir jaillit à l'improviste chez Balthazar, le vieil apatride rescapé des massacres, alors que pour Marie, « l'Arménoche » née en France, le passé est porté en elle comme une plaie vive qu'elle veut montrer aux autres.

Par le choix même du lieu de l'action — l'annexe abandonnée d'un hôpital dans *Le Pavillon Barthazar*, le quai d'une gare déserte dans *L'Arménoche* — l'auteur souligne le sentiment de déracinement éprouvé par Balthazar et Marie, l'hôpital et la gare étant des lieux d'attente, de passage et de coupure, des « ailleurs » anonymes. C'est en évoquant le mal du pays ou en fuyant dans l'imaginaire que Balthazar exprime son déracinement. Marie, elle, est à la recherche d'elle-même dans un territoire sans tendresse. Elle n'est pas seulement émigrée dans la société française, elle est aussi émigrée dans la vie.

C'est particulièrement dans *L'Arménoche* que Reine Bartève dénonce vigoureusement le racisme. Dans un environnement opprimant et oppressant, l'exilé peut, soit tomber dans la résignation, aller à la dérive, soit lutter pour s'affirmer. C'est cette seconde alternative que choisissent les protagonistes des pièces de Reine Bartève. Un immense amour pour la vie et les autres préserve Barthazar de la soumission alors que c'est à travers la provocation et la violence que Marie, la jeune diasporique, trouve son salut.

Il est clair que le passé ne peut être dissocié du présent car le diasporique doit faire appel à son passé afin de se définir d'abord, puis de s'assumer dans le présent. Reine Bartève a bien compris qu'être Arménienne c'est autre chose que de ne l'être pas. Cela signifie qu'une fois pour toutes on a pris le souvenir en charge et qu'une fois pour toutes on est sur le qui-vive. C'est en cela que son théâtre est arménien.

ՀԱՅ «ԿՐԹՈՒԱԾՆԵՐԻ» ԹԹԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՈՒՏՎԻԿ ՊԱՋԻԼ

Աւտում է, կրթութիւնը մտային կարողութիւն, զարգացում եւ ըմբռնողականը զարգացնում, ընդարձակում է, բայց իմ կարծիքով Հայերի եւ մեր նման ազգերի – հաւաքականութիւնների մեծամասնութեան մէջ հակառակը կարելի է ասել, ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄ – ԲԹԱՄԸՏՈՒԹԻՒՆ:

Հայութեան մեծամասնութիւնը չի կարողանում ազատուել եւրոպական ստացած կրթութիւնից· մշակոյթի բնագաւառում աշխատանքները, ստեղծագործական մտքերը կամ որեւէ նորարարութիւն, դնահատում կամ քննադատում է իր ստացած կրթութեան տեսութեան կողմունքների հիման վրայ: Այս ճեւի մը տպաւորութիւնը Կոստան Զարեանը ժամանակին ճիշդ է արտայայտել «Մորպո – նացած Մտայնութիւն»:

Հայ մշակոյթի բնագաւառում աշխատելը դիւրին չէ: Ինչպէս վերը ասացի Հայութեան մեծ մասը հետեւում է իր խող մշակոյթին, որը որոշ տեսակէտից աւելի դիւրին է, որովհետեւ ստորեան ուղղակի եւ անուղղակի արեւմտեան մշակոյթն է, իսկ Հայ Մշակոյթի մարզում աշխատելը նշանակում է մասամբ հետանալ առօրեայից մտերնալու մեր իրականութեանը: Հայութեան մեծամասնութիւնը, մանաւանդ նրանք որ եւրոպա են բնակւում, հակառակ են այդ «յետդարձին»:

Մեր մշակոյթը ըմբռնելը այնքան հեշտ չէ, ինչպէս Հայերի մեծամասնութիւնը կարծում է· միայն Հայ լինելը բաւական չէ, պէտք է ճանաչել Հայ Մշակոյթը, խորանալ հասնելու այն նրբութիւններին, որոնք տարբերում են մեր մշակոյթը ուրիշ մշակոյթներից:

Մեր «կրթուածները» պէտք է աշխատեն ազատուելու մտային ահմանափակումից, միայն եւ միայն արեւմտեան դեղագիտութեան տեսաբանութեամբ չի կարելի դատել կամ արուեստին չափանիշը համարել բոլոր արուեստների· մենք եւ մեր նման ազգերը դոհ ենք դնում այս մտածելակերպի· չենք կարողանում արտայայտել մերը, որովհետեւ մեր մշակութային աշխատանքների, ներքին եւ արտաքին ճնշումները արգիլում են:

Միւնիխ,

POUR UNE PÉDAGOGIE DE LA DIFFÉRENCE

(notes de travail)

HAROUTIOUN KURKJIAN

J'évite, d'emblée, une des problématiques fondamentales de ce concept, et qui se retrouve dans sa pratique ; à savoir : la pédagogie est-elle un apprentissage tout court, ou est-elle un apprentissage... de la liberté ? Cette précaution me dispensera, peut-être d'avoir deux siècles de retard sur « Emile », ou d'être traité d'existentialiste suranné, style 1945 (...) Il vaut mieux faire cette déclaration dès maintenant, et avouer que (...) je ne sais pas ce qu'est la pédagogie. Ce non-savoir apparent ou réel n'est pas le seul élément porteur de la contradiction qui m'embarrasse. Non seulement je me propose de parler de ce que je ne connais pas, mais je m'aventure dans une apologie ; celle d'une « pédagogie de la Différence », expression dont les deux termes (« Pédagogie » et « Différence ») s'excluent à la limite, toute pédagogie, aussi « libérale » ou aussi « progressiste » qu'elle soit, se heurtant, dès qu'elle s'applique, à la tentation de proposer des modèles. Mais, au lieu de poser le problème dans sa généralité (...) je me propose de le préciser et me demander si la spécificité appelée arménité peut être transmise à travers des modèles positifs ou négatifs, si elle peut être, plus généralement, contenue dans les catégories classiques de l'identité et de l'altérité (..) La question qui se pose est donc la suivante : Comment peut-on *devenir* Arménien en Diaspora ? Interrogation qui, visiblement, s'écarte de cette autre consistant à se demander comment on peut *être* Arménien.

Pour conclure cette première partie de mes notes, je rappelle ma formulation initiale : à savoir que l'identité ne saurait être sans l'altérité, que l'Etranger nous habite, que son refus provoque l'asphyxie de l'identité ; la génération d'arméniens ayant vécu et/ou « pensé » en Occident pendant la première moitié de ce siècle a fait preuve d'une incapacité fréquente (au niveau du corps et souvent du savoir) à accepter l'Etranger qu'elle portait en elle inévitablement, et à l'intégrer à une identité ainsi enrichie. Ce moment d'assomption étant essentiel pour la structuration de l'individu (et de la collectivité), on y a rarement assisté à l'éclosion d'une identité intégrante et intégrée.

Cette perturbation aboutit à trois structures fondamentales : le type d'identité non différenciée (type « conservé » — on a pu parler, à son occasion, « d'inceste »), le type d'altérité absolue (type « assimilé » - « adultère »), et le type médiane (que j'appellerai le type Chouchanian ou de « divorce »). On pourrait parler d'un quatrième type se définissant, dans la même terminologie, comme le type de l'altérité intégrée ou de l'identité différenciée. J'y reviendrai dans ma conclusion.

Le problème identité/altérité s'est posé différemment en Diaspora Orientale. Les conditions socio-culturelles étant ce qu'elles étaient, le rapport à l'Etranger s'est exprimé de façon moins dramatique — en apparence. Non pas que les choses se fussent passées de façons plus heureuses, Simplement, les générations montantes ont été maintenues (et rien ne nous indique que cela se passe différemment en ce moment même...), à la fois au niveau du corps et du savoir, dans une ambiance de serre close, aseptisée (et non « immunisée » dirais-je, en prolongeant la métaphore ; mais ne nous hâtons pas). L'étranger-Occident, dans son lointain, y est parfois ressenti comme pôle d'attraction, alors que, par une polarisation complémentaire, l'Etranger - Orient, l'Etranger-local, se voit pourvu d'un signe négatif ; d'où mépris, isolationnisme, attraction vers l'Occident. Attraction, certes, qui elle-même n'est pas exempte de la même ambivalence que celle ressentie, en Occident, par les Chouchanian. Simplement, le « danger » de l'Etranger est « lointain ». Ce qui, importe, ici, en ce qui concerne les expressions corporelles de cette ambivalence, est que le milieu socio-culturel ambiant les refoule, les censure. De ce fait, l'Occident est tour à tour considéré, vu depuis le Moyen-Orient, comme un lieu où le corps accèdera à l'Etranger (ou, disons : l'Etrangère), ou bien comme lieu de perdition du corps propre. Le conservatisme ambiant se double donc d'une attitude névrotique par rapport à cet Occident, comportant à la fois attraction et répulsion.

. . . . . .

La première thèse qui se dégage, en conclusion, est que toute pédagogie désireuse d'épanouir une jeunesse diasporique, c'est-à-dire objectivement destinée à la double appartenance, ne saurait être fondée sur l'identité primitive, unidimensionnelle, « conservable ». L'identité répétitive crée immédiatement son contraire, l'altérité absolue, dans laquelle elle s'engloutit.

La seconde thèse est que toute pédagogie désireuse de transmettre un message culturel donné et d'éviter la disparition progressive de son champ d'action ne peut assurer cette transmission que si elle prend soin de provoquer elle-même, dans ses jeunes générations, l'Etranger constitutif de leur être, et de les amener à une identité différenciée, par la médiation de cet Etranger lui-même.

La troisième thèse pourrait être, à son tour, énoncée comme suit : une pédagogie soucieuse de l'éclosion d'une identité différenciée ne saurait manipuler les modèles pédagogique existants. Le prototype de conservation - virginité - asepsie, même dans ses apparitions soi-disant modernisées, et le prototype qui cherche à pourvoir aux besoins d'une société occidentale de consommation se valent absolument. La notion d'une pédagogie sans modèle n'est ni contradiction ni sophisme. Elle est simplement l'autre nom d'une pédagogie révolutionnaire, ou, plus généralement, un équivalent sérieusement envisagé de la créativité humaine, selon le corps et selon l'esprit. Au moins pour ceux dont l'expérience existentielle intime accorde une signification à ce terme de créativité. Je souligne, cependant, que cet élément de définition ne rejette pas dans l'indéfini, dans l'indéfinissable l'objet de notre réflexion. Le respect de la Différence, différence par rapport à l'identique et par rapport à l'Etranger, constitue sa dimension fondamentale et le situe dans un champ existentiel réel et dans une méthodologie propre.

Beyrouth, Liban

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԱՅՆԱՊՆԱԿԸ՝ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՑՐՈՒՄ

ՏԻԳՐԱՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Վերջին չրջանին ափիւռքի մէջ հրատարակուած ձայնապնակներուն թիւը (լոնկ – փլէյ) 200ը չանցնիր: Ասոնց մէջ են թէ՛ որակաւորը եւ թէ՛ անարժէքը, թէ՛ հայամօտը (ըստ – ափիւռքի առումով՝ հայ երգ – ժըչտութեան ակունքէն սնած եւ աւան – դութիւններով սկսած մինչեւ մեր օրե – րուն հասած ափիւռքահայ երաժշտու – թիւնը) եւ թէ՛ թամզարայի եւ չիֆթե – թելլիի ազդեցութեամբ ձայնագրուած այլանդակ հրատարակութիւնները: Խոր – հեցէք պահ մը թէ 2 միլիոն հաշուող ըստ – փիւռքը տուած է հազիւ 200 լփ–ներ: Եւ եթէ ներուի զանոնք մազէ անցընել՝ նը – կատի առնելով իրա՛ւ արուեստի եւ քա – ղաքակիրթ ազգերու չափանիշները, մեր առջեւ կ'ունենանք վախնամ հազիւ 20էն 25 հատ մազէն անցած երգապնակներ... դժբախտ եւ դժուարին կացութիւն՝ հայ Սփիւռքի:

Կ'առաջարկեմ հիմնել, զօրացնել եւ յառաջդիմելու բոլոր կարելիութիւններով օժտել Հայկական Զայնապնակի Ընկե – րութիւն մը, որ ունենայ երկու կեդրոն՝ մին Միացեալ Նահանգներ, միւսը՝ Եւ – րոպա:

Այս ընկերութեան պաշտօնը կարելի է սահմանել հետեւեալ ձեւով.

ա. Երաժիշտներու գործերը պահել՝ արխիւի համար,

բ. Նմանապէս պահել կատարողներու գործերը,

գ. Տարածել երաժիշտներու – կատարողներու գործերը,

դ. Մասնայական միջոցներով (ձայ – նասփիւռ, հեռատեսիլ եւայլն) ժողո – վուրդին հասցնել արուեստագէտներուն գործերը,

ե. Եւ մանաւանդ, առիթ տալ նոր գործերու եւ նոր արուեստագէտներու որ հրապարակ գան, անոնց տալով հը – րատարակութեան միջոցներ:

Ուաշինկթըն, Ա.Մ.Ն.

ICOM 1979 EXTRAITS

ԻՔՈՄ 1979 ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

«ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ» ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ ՀԻՆԳ ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

ՓՈՐՁԱՒՈՐԻԹԻՒՆ ՄԸ ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՄԷՋ

ՊԵՏՐՈՍ ԹԼՐՉԵԱՆ

Ձիչդ այս օրերուն կը բոլորենք տաս – նամեակը «Երիտասարդ Հայ» երկշա – բաթաթերթի հիմնադրութեան: Այդ թեր– թի հրատարակութեան նախապատրաս – տական աշխատանքները սկսան 1969ի ամրան վերջաւորութեան, Պէյրութի մէջ: Մօտ չորս ամիս եռաք լոյս տեսաւ առաջին թիւը՝ 27 Դեկտ. 1969ին: «Ե – րիտասարդ Հայ»ը ունեցաւ ընդամէնը 101 թիւեր: Վերջինը լոյս տեսաւ 29 Մարտ 1975ին:

(... .. ..)

Ի՞նչ բերաւ այս թերթը իր հինգ տար– եան կեանքի ընթացքին:

Մեզի համար, այսինքն այն ժողով որ այս թերթը հիմնեցին եւ հրա – տարակեցին, «Ե·Հ·»ը եղաւ թէ՛ քա – ղաքական – գաղափարական թէ՛ զուտ մա– մուլի գետնի վրայ՝ հսկայ փորձառու– թիւն մը:

30էն 60 տղաք ու աղջիկներ մասնակ– ցեցան՝ տեւական կամ ժամանակաւոր ձե– ւով, այս թերթի հրատարակութեան աշխատանքներուն: Այդ, քաղաքական – գաղափարական գետնի վրայ, դժուար է գտնել աւելի քան 5 – 6 հոգի որ կա– րենան անվարան ըսել, թէ իրենք այդ հինգ տարիներուն ընթացքին մնացին ա՛յն ինչ որ էին թերթի հրատարակութեան սկզբնական շրջանին:

Բայց այս մէկը մասամբ անձնական հարց մըն է, որուն մասին իւրաքան– չիւր աշխատակից իր վկայութիւնը կրնայ տալ: Անձնապէս՝ կատարելով այս ա – ռաջ վերադարձը՝ «Ե·Հ·»ի, ես ալ իմ ապ– րած քաղաքական – գաղափարական զար– գացումին վերընթերցումն է որ կատա – րել:

Աւելի ընդհանուր կերպով, հաշուե – յարդարի փորձը կարելի է սա երեք հար– ցումներուն պատասխանելով ընել. Ին – չո՞ւ ծնաւ «Երիտասարդ Հայ»ը, ինչ – պէ՞ս ապրեցաւ. ինչո՞ւ մեռաւ:

Ծնաւ, որպէս մերժումի, ըմբոս – տութեան եւ որոնումի թերթ: Մեր – տա՛ հայկական Սփիւռքի մէջ տիրող կացութեան եւ իշխող համակարգի դէմ եւ որուն արմատները՝ թերթի իսկ հաս– տատումով, կը դառնան 1965ի Եղեռնի հինգամեակի մեծ յուսախաբութեան մէջ: Քննադատութիւն՝ 1968ի Փրանսայի Մայիս– եան չարժումի օրինակով ու «սրբու – թիւնները» տապալելու եւ ամէն ըն – դունուած արժէք վերատեսութեան են – ենթարկելու նոյն վճռականութեամբ: Ո – րոնում՝ նոր ուղիի մը, նոր սփիւռքի մը, դարձ դալու համար այն անել կացու– թիւնէն որուն մատնուած է Հայութիւնը: Չո՛ւ ներչնչման գլխաւոր աղբիւրներէն մին հանդիսացաւ պաղեստինեան ազա – տագրական չարժումը, որ նոր յոյս ու նոր կեանք տուած էր պաղեստինցի գաղ– թականներուն 1965էն ի վեր:

Այս իմաստով, «Երիտասարդ Հայ»ը ճնաւ որպէս արդիւնք՝ սփիւռքահայու – թեան պատմութեան մէկ յստակ հանգրը– ւանին ու դարձաւ անոր վկան:

Վկայ մը, ասկայն, որ ուղեց մի – ամամանակ ըլլալ կո՛ղմ եւ դործօն մաս– նակի՛ց իր ժամանակի կերտումին: Ահա թէ ինչու «Երիտասարդ Հայ»ի կեանքը ե– ղաւ բոլորովին եզակի սփիւռքահայ մա– մուլի պատմութեան մէջ: Առաջին երկուք– ուկէս տարիներու փնտռտուքէն եռք թեր– թը հասաւ գաղափարական – քաղաքա – կան ուղեգիծի մը որ ոչ մէկ նմանութեան կը ունէր սկիզբի անիլխանական խար– խափումներուն հետ:

Ծնաւ որպէս սերունդի մը խօսքը՝ դար– ձաւ լրատուական եւ ճնշուած կար – ծիքներու ապրումներուն թարգմանը:

Փնտռեց համազգային միասնականու – թեան ուղին՝ զուտ յեղափոխականներու միասնականութեան անհրաժեշտութիւ – նը:

Մտահոգուեցաւ կուսակցութիւններու դեկավար դասակարգի վերանորոգման հարցով՝ եղրակացուց, թէ ժողովուրդը եւ միայն ժողովուրդն է կերտիչը պատ – մութեան:

Այսպէսով, քաղաքական – գաղափա – րական դետնի վրայ, «Երիտասարդ Հայ»ը բոլորեց ամբողջական շրջան մը (cycle): Իւրաքանչիւր հանդրուանի ան հրապա – րակաւ կատարեց իր հաշուեյարդարը եւ ինքնաքննադատութիւնը:

Ինչո՞ւ մեռաւ: Ա՛յս է հաւանաբար ա– մենադժուար հարցումը: Առաջին երկու հարցումներուն պատասխանները թերթի հաւաքականութիւնը ի՛նք տուած է ար – դէն ղանազան թիւերու մէջ. ինչ որ հոս կատարուեցաւ վերընթերցումն էր այդ պատասխաններուն ու անոնց համադր – րումը: Այսպէս չէ պարագան վերջին հարցումին: Այսօր, «Երիտասարդ Հայ»ի նախկին խմբագիրներն ու աշխատակից – ները ցրուած են սփիւռքի տարածքին:

Մաղթելի է որ օր մը հաւաքուին անոնք՝ հաւաքական պատասխան մը տալու հա – մար այս վերջին հարցումին եւս: Ա՛ռ այդ, մեկայն անձնական վերլուծումնե– րով պէտք է գոհանալ, դժբախտաբար: Ստորեւ կատարուածը փորձ մըն է նման վերլուծումի մը:

Եղան արտաքին եւ ներքին պատճառ – ներ:

Արտաքին պատճառներն են.

– Կուսակցութիւններու եւ այլ քաղա– քական մարմիններու ճնշումները եւ հա – կա – պայքարը՝ որ ժողովուրդի մէկ մա– սը հեռացուց թերթէն:

– Լիբանանեան քաղաքացիական պա – տերազմին ծագումը՝ որ անկարելի դար– ձուց, յամենայն դէպս, թերթի հրա – տարկութեան չարունակութիւնը:

Ներքին պատճառներն են.

– Թերթի տնտեսական տեւական տագ – նապը՝ որ հասաւ չատ սուր հանդրուանի մը չորրորդ տարուան վերջերը: Թերթը սկսաւ 3000 Լիբ· ոսկիի պարտքով՝ է – ջերը փակեց 30·000 ոսկիի պարտքով մը:

– Թերթի գաղափարական – քաղա – քական զարգացումի չափազանց արագ ընթացքը որ քայլ չպահեց մէկ կողմէ ըն– թերցողներու գաղափարական – քաղա – քական զարգացումին հետ, միւս կողմէ թերթի իսկ հրատարակութեան ձեւի եւ ոճին հետ:

Արդարեւ, հակառակ մեծ թիւով խմբ– բագրականներուն եւ յօդուածներուն ո – րոնք կը մխիչին ընթերցողին բացատ – րել թերթի խմբագրական կազմին իւ – րաքանչիւր հանդրուանին արձանագրած զարգացումը, կը խորհիմ թէ կապը կը – տրուեցաւ եւ մեծ թիւով ընթերցող – ներ չկրցան հետեւիլ, քայլ պահել այդ զարգացումին հետ: Հանգրուանային աչ– խատանքի գետնին վրայ, թերթի այս փորձառութիւնը եղաւ ճախող:

Միւս կողմէ, մինչ թերթը յանգեցաւ ժողովրդական գաղափարախօսութեան մը, իր խմբագրականներու ոճը դար – ձաւ օր ըստ օրէ աւելի անժողովրդա – կան ու դժուարամարսելի՝ ընթերցող – ներու մեծամասնութեան համար: Խմբ– բագրութիւնը ինքզինք գտաւ ընտրու – թեան մը պարտադրանքին առջեւ՝ կամ թերթը զուտ ժողովրդական օրկանի վե– րածել կամ ալ զայն դարձնել մտքի թերթ. այս ընտրութիւնը մերժուեցաւ: Խմբագրութեան համար սկզբունքի հարց էր մտաւորականութիւնը չվարել ժողո – վուրդէն:

Թերթի ձեւաւորումը նմանապէս մնաց նոյնը՝ դունաւոր կողք եւ ընտիր թուղթ, ինչ որ մեծ ծախսերու կը նայէր: Ժո– ղովրդական թերթի վերածուելու պարա– գային այս երկուքը անհրաժեշտութիւն ըլլալէ կրնային դադրիլ եւ թերթին սըն– տեսական տագնապը թերեւս ըլլար նուազ սուր:

Այս բոլորը, անգամ մը եւս, կը կա– րօտին հաւաքական վերլուծումի:

Ցաւակ է սակայն, որ «Երիտասարդ Հայ»ի գործը մնաց անաւարտ: Փաստ՝ այդ փունջ մը երիտասարդական թեր – թերը, որոնք այսօր լոյս կը տեսնեն սփիւռքի տարածքին եւ որոնք իրենք զի– րենք կը նկատեն չարունակող՝ Պէյրու– թահայ երկշաբաթաթերթին, առանց անպայման բաժնելու մեր թերթին բո – լոր դիրքորոշումները եւ, յաւամ, սը– խալները:

Փարիզ

ԻՔՈՄ-Ի ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ա) ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄԸ ԵՆ՝

1) Հայ Արդի Երաժշտութիւն (Մատե– նաչար) թիւ 1, «Զորս Երգ», բանաս – տեղծութիւն՝ Վահագն Դաւթեան, ե – րաժշտութիւն՝ Լուսիկ Պազիլ, 24 էջ, տպաքանակ՝ 400:

2) Հայ Արդի Երաժշտութիւն (Մատե– նաչար), թիւ 2, «Արարատ», երաժշտու– թիւն սրինգի համար՝ Լուսիկ Պազիլ, 8 էջ, տպաքանակ՝ 400:

3) «Արարատ» Մշակութային Ձեռնար– կի Քաթալոգ, բեհադրութիւն՝ Փ.Ճիւնկ, նկարչութիւն՝ Հ. Վահրամեան, երա – ժըշտութիւն՝ Լ. Պազիլ, բանաստեղ – ծութիւնները՝ Դ. Վարուժան, Գ. Նա – րեկացի, Սայաթ Նովա, Սիամանթօ· 144 էջ, տպաքանակ՝ 800:

4) Հայ Մանկական Երաժշտութիւն, (Մատենաչար), թիւ 1, «Ես Շաքար եմ»· 8 էջ, տպաքանակ՝ 1000:

5) «Ժխտուած Կառոյց՝ Հայ Մշա – կոյթը Սփիւռքի Մէջ», (Մատենաչար), թիւ 1, Ա. Միջազգային Համագումարի Հաղորդագրութիւններու Ժողովածոյ (Միլանօ), հայերէն, ֆրանսերէն, անգ– լերէն եւ իտալերէն լեզուներով· 72 էջ, տպաքանակ՝ 500:

բ) ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ՝

1) Հայ Արդի Երաժշտութիւն, (Մա – տենաչար), թիւ 3, «Վէց Երգ», բա – նաստեղծութիւն՝ Դ. Վարուժան, երա – ժըշտութիւն՝ Լ. Պազիլ· 24 էջ, տպա – քանակ՝ 400:

2) Հայ Դասական Երաժշտութիւն (Մա– տենաչար), թիւ 1, «Ռանդուայի Երգեր», 24 էջ, տպաքանակ՝ 800:

3) «Արչիլ Կորքի՝ Ցաւերժական Վա – նեցին», Ալեքսան Պերեճիդլեան· 72 էջ, տպաքանակ՝ 500:

4) Հայ Արդի Երաժշտութիւն, (Մա – տենաչար), թիւ 4, «Մատեան Ողբեր – գութեան», թեքստ՝ Գ. Նարեկացի, ե – րաժշտութիւն՝ Լ. Պազիլ· 32 էջ, տպա – քանակ՝ 400:

գ) ԾՐԱԳՐՈՒԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ – ՆԵՐ՝ 1979 – 1980

1) Հայ Դասական Երաժշտութիւն, Բ. Հաւոր, տպաքանակ՝ 800:

2) Հայ Մանկական Երաժշտութիւն, Բ. Հաւոր, տպաքանակ՝ 1000:

3) Armenian Press Directory, by Edward Gulbenkian, printing 500.

4) Edgar Chahin, Exhibition Catalogue, printing 2000.

5) Հայ Մամուլի Թերթերու Առաջին Խ– ջերու Ժողովածոյ, թեքստ՝ Լեւոն Զէքի– եան, Հենրիկ Պետրոսեան, ձեւաւորում՝ Հերման Վահրամեան, տպաքանակ՝ 70:

6) «Gli Armeni: Esistenza e Conflittualita», di Remo Pomponio, 144 էջ, տպա– քանակ՝ 2000:

7) «Ժխտուած Կառոյց՝ Հայ Մշակոյթը Սփիւռքի Մէջ», Բ. Համագումարի հա– ղորդագրութիւններու ժողովածոյ, (փա– րիզ), հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, տպաքանակ՝ 500:

8) «Տատրակոմի Հարսը», բանաստեղ– ծութիւն՝ Կոստան Զարեան, նկարչու – թիւն՝ Հենրիկ Պետրոսեան (կռավիւռ)· տպաքանակ՝ 70:

9) «Հինգ Թատերգութիւններ» – Ցակոբ Փափազեան:

×

ԻՔՈՄ–Ը ՀՐԱՏԱՐԱԿԱԾ Է ՆԱեւ ԵՐԵՔ ԱՖԻՇՆԵՐ· ԸՆԴՀ· ՏՊԱՔԱՆԱԿ՝ 2·400

×

ԻՔՈՄ–Ի ԾՐԱԳՐԱԾ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ – ՆԵՐԸ 1979 – 1980 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

1) «Ժխտուած Կառոյց՝ Հայ Մշակոյթը Սփիւռքի Մէջ», Գ. Համագումար՝ Սփիւռքի Մշակութային – Քաղաքական Կառոյցը· Ցուլիս 1980, Վենետիկ:

2) «Հաղորդակցութիւն՝ Եւրոպական Փոքրամասնութիւններու Կարելիութիւն – ները», Ա. Համագումար՝ Փետրուար 1980, Միլանօ, Բ. Համագումար՝ Մա – յիս 1980 Սթրազպուրկ:

3) «Կոտրտուած Ճճանկար՝ Փոքրա – մասնութիւններու Իրաւունքներու Ո – նակոխումը Իրանի Մէջ», Ապրիլ 1980, Միլանօ:

4) «Կղզի եւ Կղզիացում՝ Սրդիական Մշակոյթը 1980 Թուականներուն», Դեկ– տեմբեր 1980, Միլանօ:

ICOM 1979 EXTRAITS

ԻՔՈՄ 1979 ՀԱՏՈՒՎԱԾՆԵՐ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՑ

Մեր ժամանակներու պատկերացումն է, ասելի ճիշդ, Սփիւռքահայ լրա – կանութեան մէկ արտայայտութիւնը թէ ինքնութեան տագնապ մը զոյութիւն ու – նի ժամանակակից ամբողջ Հայ Գրա – կանութեան մէջ: Զուգորդուած այս – պէս կոչուած գոյատեւելու խորհուրդին որ նոյնքան կենսական է Հայ ստեղ – ծագործ մտքին համար: Գոյութենական պատկեր մըն է մեր առջեւ պարզուա – ծը, լեցուն հակասութիւններով, որուն չատ յաճախ կ'ընկերանան յուսահատու – թիւնը, կիրքը եւ մղձաւանջը: Իրա – կան Սիզիփոս մըն է հայ գրողը, որ իր բեռը կը կրէ առանց յոգնելու եւ անվերջ: Ահիկա ասելի ազգային գործ մըն է քան ստեղծագործական անհատական աշխա – տանք մը. եւ երբ մակընթացութիւնը կը թուի ըլլալ իր ամենացած մակարդակին վրայ, յանկարծակի պոռթկում մը տեղի կ'ունենայ Փարիզի կամ Նիւ Եորքի, Պէյ – րութի կամ Թեհրանի մէջ եւ երբեմն աշ – խարհի ամենահեռաւոր մէկ անկիւնը: Հակառակ վերջին չորս տասնամեակներու պատահական ծաղկումներուն Սփիւռքա – հայ գրականութիւնը կը կորնչի անց – եալի իր կայուն հիմքերը որոնք խարըս – խուած էին գլխաւորաբար Ֆրանսայի, Պոլսոյ եւ Միջին Արեւելքի մէջ:

Անապատի Սերունդին գրողները եթէ կալանուած էին ցեղասպանութեան յաճա – խանքներով որոնք ներկայ են իրենց տա – ռապագին պոռթկումներուն մէջ, ժամա – նակակից հայ գրողը դժբախտաբար ան – տարբերութեամբ կապուած է աշխարհիկ հարցերուն. բոլորովին անտարբեր ժա – մանակակից ընկերային, քաղաքական եւ փիլիսոփայական տագնապներուն: Եթէ խառնաշփոթ մը կար պէտք էր յոյս մը ըլլայ, որովհետեւ քառասէն յեղափոխու – թիւն մը պէտք էր ծագէր, քանդէր և կա – ռուցանէր, ստեղծագործէր եւ յարութիւն տար ինչ որ կը մնար հայ ստեղծագործ մտքէն:

Ինչ որ պէտք է մեզի խենթութիւն մըն է, խենթութիւն մը չափուած եւ վո – խակաճեւուած ընդդիմելու վոխակերպող ուժերը, վոխելու մենք մեզ, ըլլա – լու մաս մը աշխարհէն, միշտ ըմբռնող, հասցող, մերժող եւ վերագտնող: Ըլլալու ամբողջութիւն մը, ֆիզիքա – քական եւ գաղափարական իրականութիւն մը, ձայն մը ձայներուն մէջէն, բազ – մութիւն մը բազմացող բազմացումներուն, ներկայութիւն մը ապրողներուն մէջ: Ինքնութիւն մը, գօրաւոր ինքնութիւն մը, որ իր արգար տեղը ունի արեւին տակ: Ասելի խորհրդանիշ մը անմիջապէս ճանչ – ցուող պատկեր մը, Պրոմեթէոս մը, Ֆէ – ատի մը, կամ Սասունցի Դաւիթ մը, մշանջենական խօսք մը դէպի երկինք ուղ – ղուած:

Կը հասնինք հարցին հիմնական կէտին:

Պատահականօրէն թէկուզ հոս կամ հոն կը լսուին ըմբռնութեան ձայներ, սա – կայն ընդհանրապէս Սփիւռքահայ գրա – կանութիւնը կը քնանայ, առնելով կեան – քի նեկտարը անոյշ եւ թառամող չի – չառակներէն անցեալի եւ երկուռան բար – ձրացող մաշած եւ անվերջ ոռմանթիք հա – ռաչանքներէն: Սփիւռքը գրեթէ բա – ցակայ է մեր գրականութեան մէջ: Մենք տակաւին չենք ճանչ – նար ժողովուրդը, աշխարհի քաղա – քացիներուն այս տարօրինակ ամբողջու – թիւնը՝ աշխատող, երազող եւ մեռնող, պատկանելիութեան խարկանք մը լրենց աչքերուն մէջ: Ո՞վ զնանած է ներքին կա – ոյցը այս բարդ էակին, անոր հակա – սութիւններուն եւ անհեթեթութիւննե – րուն, կեանքին անոր ձգտումին եւ ա – նոր ճակատագրապաշտ ընկճուածու – թեան: Տակաւին մենք ի դերեւ կը փըն – տրենք նման օրինակ մը Սփիւռքի գրա – կանութեան մէջ, մէկը որուն հետը կա – րենանք նոյնանալ. երեւակայական ճամ – բորդը Տօն Քիշոթեան երազներով. քա – ղաքի փոքրիկ վաճառորդը եւ պիւռո – ֆրաթը Մեծ Հայաստանի մեծ երազնե – րով՝ պահուած տեղ մը մտքին մութ ծալ – քերուն մէջ: Իրենց լաւագոյն պահե – րուն մէջ Յակոբ Օշական եւ Շահան Շահ – նուր հազիւ կը քերթեն մակերեսը:

Սփիւռքահայը կը մնայ հանելուկ մը այն – քան անլուծելի որքան իր ճակատագիրը: Ժամանակակից դրողին կը մնայ գըտ – նել իր ժողովուրդը, ստեղծել նոյնաց – ուելիք տիպարներ անկախ ընկերային եւ հոգեկան փտառումէն, որ կը պարփակէ իր անձը. որովհետեւ արուեստը բարո – յական է եւ թերեւս բարոյագէտն է որ ա – ռանց ուշադրութիւն դարձնելու կը պոռ – նըկացնէ արուեստը: Ինչպէս արուեստի մէկ բոլոր ձեւերուն մէջ, կեանքը չատ յաճախ կը հետեւի իրականութեան մը, որ իր ամենաջինջ իմաստին մէջ քաղա – քական հաստատում մըն է զոյութիւն ու – նեցող կառոյցներուն վրայ: Հետեւա – բար դրողը պէտք է ըլլայ արթուն յա – ւիտենականօրէն փոխուող աշխարհին առ – ջեւ, պէտք է մասնակցի աշխարհի հար – ցերուն եւ իր ձայնը բարձրացնէ երբ ան – հրաժեշտ է: Սփիւռքի մէջ սակայն դը – րողը համր է, գրեթէ անդիմադիմ: Ինչ – պէ՞ս կրնայ պատկերացնել կեանքը երբ ինք դուրս է այդ իրականութենէն: Ինչ – պէ՞ս կրնայ ստեղծագործել երբ չի գի – տեր իր նիւթը...

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՆՊԱՏԱԿԸ ԵՒ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆԸ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ

ՏԻԳՐԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Պատմութիւնը ցոյց կու տայ թէ Հա – յապետութիւնը որպէս առանձին ուժմունք կը սկսի Արեւմուտքի մէջ 18րդ դարուն՝ Մխիթարեան հայրերու նախաձեռնու – թեամբ, Վենետիկ, ապա Փարիզ՝ Ազե – ւելեան Լեզուներու Ազգային Վարժարա – նը, ուր 19րդ դարու սըկզբները կը հիմ – նուի Հայագիտական Ամպիոն մը: 1896 – 1922ին վերջ ստեղծուած սփիւռքէն չատ առաջ արդէն Հայագիտութիւնը որպէս ակադեմական ուսմունք զոյութիւն ունէր Հայաստանէն դուրս:

Դասախօսը ապա մանրամասն կը քննէ «նպատակ» եւ «ուղղութիւն» բառերու գործածութիւնը եւ կը մէջբերէ դրական օրինակներ չխուսնական եւ վաթսունա – կան թուականներու սփիւռքեան գործու – նէութիւններէն, մասնաւորաբար Ամերի – կայի մէջ: Այս չրջանի յայտնութիւնները կը պահուին Հայագիտական Ամպիոններ – ու հիմնադրութեամբ Ամերիկայի դըպ – րատուր համալսարաններու մէջ: Այս մա – սին մէջ կը յիշուին նաեւ կարգ մը չի – րականացած ծրագիրներ եւ յոյսեր: Դա – սախօսը ապա կ'անդրադառնայ այն եզ – րակացութիւններուն եւ նախատեսու – թիւններուն որ կը կատարէր 1972ին Պէյ – րութի «Հայագիտական Ուսումնասիրու – թիւնները Սփիւռքի Մէջ» խորագրին տակ, մասնաւորաբար ինչ կը վերաբերի «Հա – յապետական Ուսումնասիրութիւններու Ընկերակցութեան» մը կազմութեան որ արդէն կ'իրականանայ 1974ին:

Ինչ կը վերաբերի Հայագիտական Ու – սումնասիրութիւններու ապագայ ուղղու – թեան, դասախօսը կ'առաջարկէ հաստա – տել լաւ օժտուած ուսումնասիրութեան կեդրոններ, ուր հայկական յատապիրներ – րով պատրաստուած մասնագէտներ կա – րենան աշխատիլ անմիջական հարցերու չուրջ. այսպէս՝ հաստատել Ցեղասպա – նութեան Ուսումնասիրութեան կեդրոն մը, փաստաթուղթերու Հաւաքման կեդ – րոն, եւ Հայ Արուեստի Ուսումնասի – րութեան կեդրոն մը:

Իր եզրակացութեան մէջ դասախօսը կը չեշտէ թէ Հայագիտութիւնը մահագի – նութիւն մը չէ, թէ Հայագիտութիւնը պերճանք մը չէ Հայ համայնքին հա – մար: Ահիկա անփոխարինելի միջոց մըն է Հայ Մշակոյթի անցեալի փորձառու – թեան զարգացման եւ մեկնա – բանութեան այնպէս մը որ ապագայի մեր աշխատանքները օգտուին անցեալի մեր հարուստ փորձառութենէն:

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԸ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ

ԵԴՈՒԱՐԴ ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ

Հակիրճ ակնարկ մը Հայրենիքի եւ Սփիւռքի մէջ տպուած խորագիրներու թիւին, զեղչելով տարեգիրքերը, ցոյց կու տայ՝

1971ին 172 խորագիրներ տպուած Հա – յաստանի մէջ եւ 165 Սփիւռքի մէջ:

1979ին այս համեմատութիւնը թեթե – ւօրէն կը փոխուի. 188 Հայաստանի մէջ, 200 Սփիւռքի մէջ:

Այս թիւերը ցոյց կու տան թէ Սփիւռ – քի մամուլը ձեւով մը կրնայ ըլլալ ա – ւելի զանազան քան թէ Հայրենիքինը: Հակառակ ինտեսական եւ կազմակերպ – չական դժուարութիւններու որոնց են – թակայ են արտաքին գաղութները:

Միւս կողմէ Հայրենիքի մէջ հրատա – րակուած մամուլին տարածումը չատ ա – ւելի մեծ է եւ առաջին ակնարկին զար – մանալի կը թուի թէ հակառակ այս զո – րաւոր հիմքերուն կարելի չէ ասելի մեծ զանազանութիւն մէջտեղ բերել. որով – հետեւ ստիպի ստեղծէ ասելի լայն զարգացում ունեցող ժողովուրդ մը: Ա – տիկա բնականաբար արդիւնք է կեդրո – նացեալ քաղաքական իշխանութեան տա – րածութեան որ բնականաբար կ'առա – ջացնէ պիւրոքրատի մը:

Հետեւաբար Սփիւռքի թերթերուն դե – րը եւ պարտականութիւնն է հայթայ – թել անհրաժեշտ զանազանութիւնը որ կը պակսի Հայրենիքի մէջ եւ որ հը – րամայական է ազգի մը զարգացման:

Սփիւռքի պարբերաթերթերը կը տըպ – ուին փոքր ծաւալով եւ քանի մը հազար թիւով:

Սփիւռքի Հայ Մամուլին գոյատեւու – մը հետեւաբար հրաշքի նման բան մըն է: Միւս կողմէ Հայ ընթերցողներու թիւը, նկատի առած թերթերու վաճառքէն, կարելի չէ բաղդա – տել ուրիշ ժողովուրդներուն հետ: Ու – րեմն իւրաքանչիւր հազար անձի վրայ Հայ օրաթերթերու տարածումը կը հաս – նի 129ի Հայաստանի մէջ: 1971ին Պոլ – սոյ մէջ տարեկան 100 էր. չուրջ 87,5 Պէյ – րութի մէջ:

Բաղդատենք այս թիւերը այլ երկիր – ներու թիւերուն հետ, առնուած Միաց – եալ Ազգերու Վիճակագրութեան Տարե – գիրքէն, 1972ին.–

Շուէտ 534, Անգլիա 488, Հոնկ Քոնկ 485, Զուիցերիա 375, Ամերիկուա 274, Իրլանտա 233, Պերմուտա 233, Սինկա – փուր 201, Պելժիա 193:

Այսպէս Սովետական Հայաստանը կու – պայ 42րդ Բերութէն, Թրինիտատէն, Բա – նամայէն, Մոնկոլիայէն, Ֆրանսական Փոլինեզիայէն եւ Պարպատոսէն յետոյ:

Պէյրութի Հայերը 55րդ կու գան Ամե – րիկեան Սամոայէն յետոյ: Ազգի մը համար որ գրագէտ էր հինգերորդ դա – րէն եաք եթէ ոչ առաջ եւ որը առաջինը եղած է ապագրութիւնը ծանօթացնող Ա – րեւմտ. Ասիոյ, այս խորունկ անկումով կարելի չէ հպարտ ըլլալ:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris Commission paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
9
MARDI
9 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.487

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.487

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՊԸ ՀՌՈՄ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԻ

«ԱՏՈՒԱԾ ՕՐՀՆԷ ԱՄԵՐԻԿԱՆ» ԸՍԵԼԷ ԵՒՔ ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆԷՆ ՄԵԿՆԱԾ ՊԱՀՈՒՆ

Ցավ. – Պօղոս Բ. տուն վերադարձաւ, այնինքն՝ Ս. Աթոռ, երկուշաբթի առաւօտ, ութ օրուան յաղթական այցելու – թենէ մը հետք Ամերիկա: Կիրակնօրեայ վերջին պատարագը մատոյց Մալ,Քափիթոլէն Լինքըլն Մեմորիըլ երկարող հարթավայրին մէջ, 200 հազար հոգիի առջեւ:

Քարոզին մէջ, ամփոփումը կատարեց վեց օրուան դէպքերուն եւ արտասանած խօսքերուն: Եւ ընդհանուր տպաւորու – թիւն այն է թէ Ցովհաննէս – Պօղոս Բ.ի այս այցելութենէն ետք, Ամերիկան բո – լորովին նոյնը չէ: Հակաթոռիկէութիւնը կը նահանջէ, որքան ալ Պապին կարգ մը խիստ նկատուած դիրքորոշումները (կա – մաւոր վիժումի կամ ամուսնալուծման մասին) վերապահութեամբ ընդունուին:

Նախքան այս վերջին ամերիկեան պա – տարագը, Պապը կ'ընդունէր Սպիտակ Տան Քարթըրի կողմէ, ինչ որ նախընթ – ացը չունեցող դէպք մըն էր: Շաբաթ օր էր, որ Պապը նախ կ'ընդունէր օգա – կայանը փոխ նախագահ Մընթէյլի եւ նա – խագահին անձնական խորհրդատու Պըր – զեզինսկիի կողմէ: Սպիտակ Տուն Զինքը ընդունելով, Քարթըր, լեհերէն, կ'ըսէր· «Փա՞ռք Աստուծոյ» ու կը զուարճանէր իր պատասխանի հիւրը՝ «արժանաւորու – թեան եւ մարդկային չարգանքի ախոյեան ու ապրեր մինչեւ խաղաղութեան ուխ – տաւոր»: Նախագահը կը չեշտէր թէ «այս պատմական այցելութիւնը վճռա – կան թուական մըն է Միացեալ Նահանգ – ներու եւ անոր հաւատացեալ Աստուծոյ հանդէպ, երկար պատմութեան մէջ»: Պապը, անդրէրէն կը չնորհաւորէր նա – խագահին լեհերէնը... : Ամբողջ ճամբոր – դութիւնը ու նաեւ Ուաշինկթընի ամբոխին համակրանքի ցոյցերը եւ «ամբոխային լոզանքները» ինչպէս կ'ըսեն, պատ – ահաւոր եղած են որ հոս–հոն քաշկռտուելով Պապը մինչ 1էն 2 ժամ յապաղում ունե – նայ իր յայտագրին վրայ: Նախագահն իսկ այնքան խանդավառուած է որ ըսած է· «Ցովհ. – Պօղոս Բ. արտակարգ մէկն է»: Ժան Կիթոն իսկ չէ վարանիր երկու – շաբթի օրուան Ֆիկարօի մէջ ըսել·— «Պէտք չէ հաւատալ գուշակութեանց, բայց կարելի է ներշնչուիլ անոնցմէ: Պապերու վրայ Մաղաքիայի մարգարէու – թեան մէջ Ցովհ. – Պօղոս Բ.ի վերաբե – րող սխրելեան առածն է՝ տէ լապօռէ ալիս: Ինչ որ ոգեկոչել կուտայ արեւին ծագիլը արեւելք, ու երեւութական վար – քը արեւմուտքի մայրամուտին եւ կա – րելի է մտածել արեւելքի եւ արեւմուտքի այս մտերիմ կապին»:

Կրօնականէն զատ այս այցելութիւնը ունէր նաեւ քաղաքական բնոյթ, մանա – ւանդ Ազգաժողովին առջեւ խօսած ճա – ոով: Բայց եւ այնպէս ամէնէն յատկա – նշականը կը մնայ այն տեսակ մը երկուու – թիւնը, որ կայ այս Պապին մէջ՝ նիւ – ղուք եւ աւանդապահ:

Երկուշաբթի առաւ. Ցովհ. – Պօղոս Բ. Վաթիկան վերադարձաւ:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ· 2)

ՍՈՒՐԷՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Սեպտ· 29ին Մոսկուայի մէջ իր մահ – կանացուն կնքած է վաստակաւոր դերա – սան Սուրէն Քոչարեան Հայաստանի Հան – րապետութեան եւ Ռուսաստանի Ֆետե – րացիայի ժողովրդական արտիստ, նաեւ դափնեկիր Մեծ· Մխիթեան եւ Հայաս – տանի պետական մրցանակներու:

Ողբացեալը ծնած էր Թիֆլիզ 1904ին եւ մասնագիտական կրթութիւնը առած էր Մոսկուայի Հայկ· Դրամատիկական Սթիւտիան (1921 – 1925): Ապա հրաւիր – ուած է Երեւանի Սունդուկեան թատրո – նը: Նոյն շրջանին համբաւ չհաճած է ոչ միայն իբրեւ դերասան այլեւ՝ ասմուն – քող: 1939ին «Սասունցի Դաւիթ»ի ռու – սերէն արտասանութեամբ է որ իր համ – բաւը միութենական չափանիշ առած է: Տարիներու ընթացքին, անոր յաջորդած են ուրիշ արտասանական ծրագիրներ, նոյն յաջողութեամբ, սակայն կարգին՝ Հոմերոսի «Ողիսականը», Շէյքսփիրի «Ցանուն Հայրենիքի», Տոլստոյի «Կրէօյցերեան Սոնատը» եւն., եւն.:

Սուրէն Քոչարեանի թաղման համար կառավարական յատուկ յանձնաժողով կազմուած է հետեւեալ անձերէ՝ Ռ. Սվետլովա, Ս. Գարրիէլեան, Հ. Ղափ – լանեան, Ռ. Մեհրաբեան, Բ. Սարգսեան, Մ. Խարազեան:

Թաղումը կատարուած է Հոկտ· 4ին Երեւանի դերեզմանատունը: Նախքան այդ դադարը դրուած է Գ. Սունդուկ – եան թատրոնի ճեմասրահը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԻՍՔԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆ փարիզ վերադար – ձաւ Շաբաթ իրիկուն կոչ մը ընելէ ետք Պորտօ, կառուցանելու Ֆրանսական ազա – տական Պետութեան տիպար մը, որ իրա – գործուած ըլլայ 1989ին, Ցեղափոխու – թեան 200ամեակին առթիւ: Նախքան Շա – պան – Տելմասի քաղաքը ժամանելը, Նա – խագահը բաւական ընդդիմութեան բա – խած էր Փօ, ուր միջադէպեր ալ պատա – հած էին: Անոնք որ սակայն (եւ մանա – ւանդ ենթական) Պառի հաւանական յա – ջորդ մը կը տեսնէին Շապանի մէջ, այլ – եւս նման յոյս չունէին, քանի Նախագա – հին քանի մը խօսքերը «առաջին կարգի թաղում»ի տպաւորութիւն թողած են երբ ժխտքար խօսքն ուղղելով Շապանի չէշտած է· «Յաջողութիւններէն ունէիք յաւակնելու համար մեր Հանրապետու – թեան բարձրագոյն պաշտօններուն: Գի – տեմ նաեւ թէ Պորտոյի քաղաքապետի պաշտօնը այն է, որու համէնէն չատ կառչած էք»:

ԲՐԵԺՆԵՒ, Արեւելեան Գերմանիոյ 30– ամեակին առթիւ, տաքն ու պաղը իրար խառնեց Արեւմուտքի ուղղելով իր խօս – քը: Նախ բարեկամեցողութիւն յոյց ըս – ուաւ, քիչ մը աչքի փոշի նետելով եւ յայտնելով թէ Խորհ· Միութիւն հազար հրաուայլ եւ քանի հազար զինուոր պիտի քաշէ: Միաժամանակ սակայն հրաւիրեց Արեւմուտքը որ հրաժարի ամերիկեան փերշինկ հրթիռներ հաստատելէ Եւրոպա:

Աթէնքի օդակայանը էջք կատարած պահուն դէպի Պանքոք զացող օդանաւը կրակ առած է կիրակի իրիկուն: Քսան մեռեալ կայ եւ նոյնքան վիրաւոր 145 ճամբորդի վրայ:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

— o —

«Ագդակ»ի Սեպտ· 27ի եւ 28ի թիւերէն կը քաղենք հետեւեալ լուրերը, հայկ· թաղերու հանդարտութիւնը հաստատուե – լէն ետք շարունակուող տեսակցութեանց մասին:

×

ԸՆԿ· ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ ԵՒ ԿԵԴՐ ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԵՐԿԱՑՈՒՑԻՉԸ ԱՑՑԵԼԵՑԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ԿԱՄԻԼ ՇԱՄՈՒՆԻ

Հայկական մեր թաղամասերուն մէջ, Սեպտ· 10էն 13 տեղի ունեցած բախում – ներուն հետեւանքները զարմանելու նը – պատակով չարունակուող քաղաքական չփումներու շրջագիծէն ներս, ընկ· Տոքթ· Մելքոն Էպլիղաթեան եւ Հ· Ց· Դ· Լի – բանանի կեդր· կոմիտէի ներկայացուցի – չը, երէկ կէսօրէ ետք ժամը 4·30ին, այ – ցելեցին նախագահ Քամիլ Շամունի:

Առաջին հերթին, մեր ընկերները չնո – հակալութիւն յայտնեցին նախագահ Շա – մունի, վերջին դէպքերու ընթացքին իր որդեգրած դրական կեցուածքին եւ չինուէ մինչամուտութեան համար: Ազատական կու – սակցապետը իր կարգին բարձր գնա – հատեց հայ համայնքը, չեշտեց անոր խա – ղաղած ու վերապահուած հիմնական եւ կարեւոր դերը՝ այս երկրի աշխատանքի բոլոր մարզերէն ներս:

Նախագահ Շամուն գատապարտեց վեր – ջին դէպքերը եւ հաստատեց որ իր կա – րելին ի գործ պիտի դնէ, որպէսզի նման անախորժ դէպքեր չկրկնուին: Ան այս առիթով համոզում յայտնեց որ նման դէպքեր վնասակար են երկու կողմերուն համար ալ հաւասարապէս:

Լիբանանեան ճակատի նախագահը նաեւ ընդգծեց որ անհրաժեշտ է լուրջ ու ման – րամասն քննութեան ենթարկել բոլոր առ – կախ հարցերը ըու անոնց համար գտնել արմատական լուծումներ: Մեր ընկեր – ները իրենց կարգին համաձայն գտնուե – ցան որ նման ժողովներու կայացումը անհրաժեշտ է· անոնք նաեւ այս առիթով անգամ մը եւս չեշտեցին որ մեր համայն – քը թշնամական ոչ մէկ զգացում ունի այս երկրին բոլոր համայնքներուն հանդէպ:

Վերջապէս, որոշուեցաւ քաղաքական այս չփումները շարունակել եւ մօտ ատե – նէն գումարել բարձր մակարդակի վրայ առաջադրուած ժողովը՝ Հ· Ց· Դաշնակ – ցութեան, Ազատական եւ Փաղանգական կուսակցութեանց միջեւ, արմատական օ – րէն լուծելու համար առկախ մնացած բո – լոր հարցերը:

———×———

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍԱՐԳԻՍ ԸՆԴՈՒՆԵՑԱՒ Ա· ՊԵՏՈՂԼԵԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ ԵՒ ՏՈՔԹ· Մ· ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆԻ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ընկերակցութեամբ Լիբանանի հայ կա – թողիկէ համայնքը ներկայացնող պատ – ուիրակութեան մը, որուն մաս կը կազ – մէին Զօր· Արամ Սիւլիւքեան, Մէթր Ժաք Զուխաատարեան եւ Տոքթ· Գեղամ Յակոբեան, հայ կաթողիկէ համայնքի առաջնորդ Անդրէաս Պետողլեան եպիս – կոպոս երէկ այցելեց Պաապտա ու խոր – հրդակցական հանդիպում մը ունեցաւ նախագահ Իլիաս Սարգիսի հետ:

Սեպտ· 23ի առիթով լիբանանցի ժողո – վուրդին ուղղած իր պատգամին համար նախագահ Սարգիսը չնորհաւորելէ ետք, Պետողլեան եպիսկոպոսը մանրամասնօրէն պարզեց Սեպտ· 10էն 13 պատահած դէպ – քերուն պատկերն ու այն խոչդոտութիւն – ները, որոնք ի գործ դրուած են Լիբա – նանի հայ համայնքի զաւակներուն դէմ:

Նախագահ Սարգիս խոր ցաւ յայտնած է պատահած դէպքերուն համար եւ կրկին անգամ չեչտած է որ «պատահեցան դէպ – քեր որոնք պէտք չէ պատահէին»:

Ան նաեւ յայտնեց թէ ամէն ճիգ ի գործ պիտի դնէ պատահած դէպքերուն հետե – ւանքները զարմանելու նպատակով, ու ընդգծեց որ ինք նախագահն է Լիբանանի բոլոր համայնքներուն՝ անխտիր:

Երէկ Պաապտա այցելեց նաեւ ընկեր Տոքթ· Մ· Էպլիղաթեան, ու նախագահ Սարգիսի հետ տեսակցութեան մը ըն – թացքին՝ անդրադարձաւ Լիբանանեան այժմու իրադրութեանց ու Պուրճ Համ – մուտի վերջին դէպքերու հետեւանքնե – րուն:

Ընկ· Էպլիղաթեան նախագահին պար – զեց քաղաքական դետնի վրայ ցարդ տար – ուած չփումներուն ու խաղաղութեան ամրապնդման նպատակով տարուած ճի – գերուն արդիւնքը:

Հանրապետութեան նախագահը այս ա – ռիթով անգամ մը եւս բարձր գնահատեց Հայութեան որդեգրած կեցուածքը՝ Լի – բանանեան տագնապի ամբողջ տեւողու – թեան ու յատկապէս՝ վերջին դէպքերուն ընթացքին: Նախագահ Սարգիս նաեւ ընդգծեց որ ինք պիտի չարունակէ հայ համայնքի իրաւունքներուն պաշտպան կանգնելու իր կեցուածքը:

ՏԽՐՈՒՆԻ.—
ՕՐ. ԼՈՒԻԶ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք, որ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, Սէն Ռաֆայէլի Հոմ Ամ – մէնիէնի մէջ, ուր քաշուած էր վերջին տարիները, իր մահկանացուն կնքած է Օր· Լուիզ Փափազեան:

Ծնած Ռոտոսթօ, ողբացեալը աշակեր – տած է Պոլսոյ Դպրոցասէրը նախքան Պուլկարիա գաղթելը իր ընտանիքին հետ: Հոն երկար տարիներ ուսուցչական պաշ – տօն վարած է Սլեվինի դպրոցը, ապա Փիլիպէի Մխիթարեաններուն մօտ: Պա – տերազմէն առաջ, եկած է Փարիզ եւ Սոո – պոնի մէջ հետեւած Ֆրանսական դրակա – նութեան եւ վկայուած «Շատ լաւ» մա – կագրութեամբ: Վերադարձած է Պուլ – կարիա չարունակելով իր ուսուցչական աշխարհը:

Բ· աշխարհամարտի վաղորդայնին կըր – կին վերադարձած է Փարիզ եւ չուրջ տա – սը տարի պաշտօնավարած Դպրոցասէր վարժարանը, չորս տարի նաեւ վարած է Կապոյտ Աշէն օգափոխութեան կայա – նի տնօրէնութիւնը: Առողջական վիճակը պատճառ եղաւ սակայն, որ քաշուի Սէն Ռաֆայէլի հանգստեան տունը, ուր միշտ պահած էր իր լաւատես եւ զուարթ բնա – ւորութիւնը: Կանոնաւոր թղթակցութիւն – ներով կ'աշխատակցէր «Յառաջ»ին:

Մեր ցաւակցութիւնները իր ազգակա – նական պարագաներուն, մասնաւորաբար Խաչատուրեան, Սէրէնկիւլեան, Աճէմ – եան ընտանիքներուն:

ՀԱՅ ՖԱՏԱԼԻՍՏՆԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

ՆԱՀԱՊԵՏ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆԻ ՎԱՅՈՎ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագիծ՝ ՊՈՂՈՍ ՊՈՂՈՍԵԱՆԻ

Ներածութիւն։ Իսկ ասոնք, չուտ ու ծանր կերպով, կը խորհրդածեն ինքնիրենց մէջ ու կ՚ըսեն իրարու։ Այս տարաբաղդութիւնը մեզ պատահած է մեր մեղքերուն համար։ Մենք չենք ուզած լսել մեր մարգարէներուն խրատները։ Մենք մեր ականջները խցած ենք, որպէսզի չլսենք։ Մենք մեր սիրտերը քարացուցած ենք, որպէսզի չհասկնանք։ Մենք մեր աչքերը փակած ենք, որպէսզի չտեսնենք։ Մենք մեր ոտքերը կապած ենք, որպէսզի չգնանք։ Մենք մեր ձեռքերը կապած ենք, որպէսզի չգործենք։ Մենք մեր բերանը գոցած ենք, որպէսզի չխօսինք։ Մենք մեր ամբողջ էութիւնը կապած ենք, որպէսզի չդառնանք դէպի Աստուած, որ մեզ բժշկէ։

Եւ ահա, ինչպէս ըսինք, մենք կը տեսնենք, որ մեր ամբողջ պատմութիւնը, մեր ամբողջ կեանքը, մեր ամբողջ գոյութիւնը, մեր ամբողջ ներկան ու ապագան, մեր ամբողջ ներքին ու արտաքին կեանքը, մեր ամբողջ հոգեկան ու մարմնական կեանքը, մեր ամբողջ հոգեւոր ու նիւթական կեանքը, մեր ամբողջ անհատական ու հասարակական կեանքը, մեր ամբողջ ընտանեկան ու ազգային կեանքը, մեր ամբողջ քաղաքական ու տնտեսական կեանքը, մեր ամբողջ մշակութային ու գրական կեանքը, մեր ամբողջ գեղարուեստական ու գիտական կեանքը, մեր ամբողջ կրօնական ու բարոյական կեանքը, մեր ամբողջ ընկերային ու ազգային կեանքը

Ալիքային պէտք չէ անհանգիստ ըլլայ անձնաւորներու կողմէ: Հեռախօսին միւս ծայրէն եկող ձայնը յանկարծ ազաչական փափուկի մը կը վոխուի. « կ'աղաչեմ, մորդու մի' ըսեր, Փրոֆ. Ալիքայնը ես եմ... կ'ուզեմ տուն վերադառնալ, բայց մոռցած եմ փողոցին անունը... »:

1903ին կ'ամուսնանայ Միլեւա Մարի – չի հետ, սերպ դասընկերուհի մը: Պատերազմէն եաք, երբ կնոջ հետ Փարիզ կ'ուղէ երթ նոր տունը մանել, կ'անդրադառնայ որ բանալիները մոռցած է... Ապերջանիկ ամուսնութիւն մը կ'ըլլայ, հակառակ որ կը բախատուրուի երկու զաւակներով: Ֆանի մը տարի եաք կը բաժնուին իրարմէ: 1921ին Ալիքայն իրեն յատուկ վհատանձնութեամբ մը, Նոպելեան մրցանակէն չհասած ամբողջ գումարը կը յատկացնէ կնոջը:

Աւելի ուշ կը վերամուսնանայ իր զարմուհիներէն մէկուն՝ Էլսայի հետ, որ ալբի էր եւ մայր երկու աղջիկներու: կատարեալ տանտիկին մըն էր, Ալիքայնի նման ցրուած դիտնականի մը յարմարագոյն կինը: Էլսա ոչինչ կը հասկնար Ցարաբերականութեան դրութեան. Ալիքայն ի զուր փորձած էր բացատրել զայն անոր, բայց վերջաւորութեան՝ գոհ էր որ բան չի հասկանար. «Նախորդ կինս բաներ մը գիտէր », կ'ըսէր մեզմէն ժպտելով: Էլսա, ոսկայն, կը պաշտէր իր ամուսինը, բայց մանուկի մը պէս կը վարուէր հետը:

Ինչպէս եղաւ որ այս « մանուկ »ը Ալիքայն դարձաւ:

Երբ 1902ին կը մտնէ Պեռնի արուեստներու պետական հիմնարկին մէջ, ինչ չհասածը քիչ էր (տարեկան 3500 ֆրանք) բայց գործը շատ արդիւնաբեր: Եւ իրապէս, քննելով զանազան գաղափարներ, գիւտեր եւ թեքնիք յարմարումներ, Ալիքայն հրահանգեց բոլոր տարցերուն կորիզը յայտնաբերող իր թեստուր ձիրքը, որ բացառիկ անձնաւորութեան մը համայքը ոուսաւ իրեն գիտական աշխարհին մէջ:

Ալիքայն եղաւ մէկը այն հազուագիւտ գիտնականներէն, որոնք օժտուած են մեծ արուեստագէտներու յատուկ ստեղծագործ երեւակայութեամբ: Իր գիւտերը շատ անգամ մաթեմատիկական պատճառաբանութիւններէն աւելի ծնունդ են իր արտակարգ երեւակայութեան: 16 տարեկան էր երբ ինքն իրեն հարց դրաւ թէ արդեօք ի՞նչ պիտի տեսնէր եթէ կարենար երկվայրկեանի մը մէջ 300·000 քիլոմեթր վազել լոյսի ճառագայթի մը քովէն: Եւ ճիշդ այս « երեւակայութիւնն » էր որ տասը տարի եաք իր առջեւ բացաւ յարաբերականութեան խորհուրդները:

Հ. ԳԼԸՆՃԵԱՆ

(Շար. – 1)

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՀՈՂԸ

Հայրենի հող: Աւանդուած հնադոյն ժամանակներէն, արգասաւորուած հայ աշխատաւորի կոշտացած ձեռքերով, անոր ճակատի արդար քրտինքով, շատ անգամ ցօղուած մեր պապերու ու հայրերու արեամբ, որպէսզի այս բուռ մը հողը չարունակուի կոչուիլ Հայաստան: Մեծ գոհողութիւններով պահպանուած, նախնիքներու ափիւններով սրբացած, դժուար ու դառն, բայց եւ յաւերժօրէն քաղցր ու մտերիմ, իմաստուն ու խոր – հրդեհած հող հայրենական, հնամենի ու մշտանորոգ, կեանքի աղբիւր, կեանքի ու բարիքի անսպառ աղբիւր...:

Հայաստան – քարաստան: Անուանումներու այս զուգադրութիւնը բաւական յստակ կերպով կը բնութագրէ մեր հայրենիքի տարածութիւնը: Եւ իսկապէս, ամէն տեղ չէ, որ անիկա ծածկուած է հողով: Անոր 5,1 տոկոսը ջուրով ծածկուած է: Բաւական ընդարձակ տարածութիւններ պատած են ժայռերով, քարակոյտերով, քարի ծովերով: Լեռնային բարձր շրջաններու մէջ տարուան մեծ մասը ձիւնածածկ են: Կան նաեւ ճահճային հողեր: Դժուար մշակելի են լեռներու զառիթափ լանջերը, որոնք յաճախ ենթարկուած են մաշումի: Եւ ահա մարդը ստիպուած է պայքարիլ բնութեան դէմ, գետինը մաքրել քարերէ, դարաններ սարքել, հովիտներէն հող բարձրացնել լեռները, կառուցանել ոռոգման ցանցեր, չորցնել ճահիճներ: Այսօր մեր աչքերուն առջեւ, գիտութեամբ ու թեքնիկով զինուած մարդու ջնորհիւ, օրէ օր կը վերափոխուի մեր երկրի դաշտանկարը, անոր հողային ծածկոյթը: Ցատկանշական է Թալինի շրջանին մէջ քարի կտորներով պատած հողերու, Մեղրիի մէջ լուացուած, մաշած զառիթափ ժայռերու վերածումը մշակելի հողային տարածութիւններու. հրաշալի փոխակերպութիւն մը, որ միշտ կը չարժէ Հայաստան այցելող հիւրերու զարմանքն ու հիացումը, առիթ դառնալով հայ հողագործի ու գիտնականի աշխատանքը փառաբանող յօդուածներու, ակնարկներու եւ բանաստեղծութիւններու ստեղծման:

Այս բոլորով հանդերձ բաւմազան է Հայաստանի հողային ծածկոյթը: Բարդ ռելիեֆի, բնա – կլիմայական փոփոխութիւններու պատճառով ամէն քայլափոխի կը տեսնուին հողերու նոր տեսակներ: Հայաստանի մէջ կան երկու անգամ աւելի հողային տեսակներ, քան Արեւելքդային Միութեան եւրոպական մասի հարկայ (մօտ հինգ միլիոն քառակուսի քիլոմեթր) տարածութիւններու վրայ: Այդ պատճառով արտակարգ կերպով խայտաբղէտ է Հայաստանի հողային քարտէսը: Կան հողերու 15 տեսակները, 40 ենթա – տեսակները, 125 սեռ: Արգաւանդ հողերը տարածուած են հովիտներու, գոգաւոր – րութիւններու, սարալանջերու մէջ: Սեւ հողերը, չաղանակագոյն եւ գորշ հողերը կը գրաւեն Հայաստանի հողային տարածութեան 43,2 տոկոսը: 22,4 տոկոսը անտառի ծածկում ունեցող հողեր են:

Անապատային եւ կիսանապատային հողերը կը գրաւեն Արարատեան դաշտի 800 – 1300 մեթր բարձրութիւն ունեցող մասերը: Անոնք գորշ հողեր են, սակայն մշակման ու ոռոգման ջնորհիւ կը վերածուին բերրի հողերու:

Շագանակագոյն հողերը տարածուած են նախալեռնային գօտիին մէջ՝ 1300 – 1700 մեթր բարձրութեան վրայ: Կը գտնուին Արագածի, Գեղամայ լեռներու լանջերուն, Զանգեզուրի, Եղէգնաձորի, Թալինի, Աշտարակի, Կոտայքի սարաւանդներու մէջ, միջլեռնային գոգաւորութիւններու եւ կարտուած լեռնալանջերու մէջ: Շատ պիտանի են հացահատիկի, իսկ ոռոգման պարագային՝ ծխախոտի, պտուղներու եւ բանջարեղէնի աճեցման համար: Նոյեմբերեանի, Իջեւանի եւ Բերդի մէջ այդ հողերուն վրայ կը մշակուին նաեւ թուղ, նուռ, ձիթապտուղ, արեւելեան արմաւ:

1400 – 2300 մեթր բարձրութեան վրայ Շիրակի, Ղուկասեանի, Ապարանի դաշտերուն մէջ, Արագածի, Գեղամայ, Վարդենիսի լեռներու լանջերուն տարածուած են սեւ հողերը, որոնք աւելի բերրի են, կ'օգտագործուին հացահատիկի, ճակնդեղի, պետնախնձորի, բանջարեղէնի եւ այլ տեսակներու աճեցման, ինչպէս նաեւ այգեգործութեան համար:

3200 մեթրէն բարձր վայրերու մէջ կ'իջնեն քարաթեկորները, քարէ ծովերը, ժայռոտ կատարները, լանջերը: Տեղ – տեղ կը տեսնուին նախնական հողեր՝ նօսր, ցրուած բարձաձեւ բուսականութեամբ: Արագածի, Կապուտջուղի գագաթներուն ձիւնը երբեմն կը մնայ ամբողջ տարին:

Անտառային բուսածածկոյթի տակ յառաջացած հողեր կան Հայաստանի հիւսիսը (Դեբեդ ու Աղստեւ գետերու աւազաններուն մէջ), հարաւ – արեւելքը (Ողջիի, Մեղրիի, Որոտանի աւազաններուն մէջ), ինչպէս նաեւ Մարմարիկի, Արփայի հովիտները եւ քանի մը այլ տեղեր: Անոնց մեծ մասն ալ այժմ ծածկուած է անտառներով:

Մասրիկի հովիտին մէջ, ինչպէս նաեւ Արարատեան դաշտի կարգ մը շրջաններու մէջ կը հանդիպինք աղօտ հողեր, որոնք նախապէս ճահճային եւ մարգագետնի հողեր էին: Օգտագործելի դարձնելու համար աղօտ հողերը «կը լուան» ջուրով կամ ալ կը չէզոքացուին գործատուներու թթու թափօններով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ս. ՄԵԼԻՔԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԸ

— o —

Երեւանի Սպիրիդոն Մելիքեան երաժշտական դպրոցի նորակոռոյց շէնքը սկսած է գործածուիլ: Հոն ստեղծուած են ուսուցման անհրաժեշտ պայմանները՝ յարմար դասարաններ, արուեստանոցներ, սրահներ եւայլն: Դպրոցը զարձած է շրջանի տղոց ու աղջիկներու երաժշտական հակումներու դասակարգման ու զարգացման կարեւոր կեդրոն մը: Դաշնակի, ջութակի, թաւջութակի եւ ժողովրդական նուագարաններու համակներու մէջ կ'ուսանին աւելի քան 400 երախաներ: Ցիսուն մասնագէտներ կը զբաղին ուսուցմամբ:

Ներկայիս Հայաստանի զանազան քաղաքներու եւ շրջաններու մէջ կը բանին 94 երաժշտական դպրոցներ՝ 28 հազար ուսանողներով: Աւելի քան 75 հազար երախաներ մաս կը կազմեն մշակոյթի տուներու եւ պալատներու, պիոներ – պալատներու երաժշտական համակներուն:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՀԵՌՈՒ ՊԱՀԵԼ ՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Անգլիոյ ժողովարաններուն մէջ արձանագրուող դողութիւնները ծանօթ ոտացած են: Ասոր վկայութիւնը բերած է Տիը կարտիըն օրաթերթը: Համաձայն ապահովագրական ընկերութեան մը, մէկ տարուան մէջ դողութեան չորս հազար դէպքերը տեղի ունեցած են իր ապահովագրած 16·000 եկեղեցիներուն մէջ:

Այս չարիքին դէմ պայքարելու համար զանազան առաջարկներ հրապարակ գըրուած են: Օրինակ, Սըսէքսի ոստիկանութիւնը յանձնարարած է հոգեւորականներուն, որ արարողութեանց ժամերէն դուրս փակեն եկեղեցիներուն դուռները: Թելադրութիւնը ընդունելի չէ գտնուած: Զիչեսթըրի մայր եկեղեցին պատասխանատուները գործնական միջոցի մը դիմած են: Պարզօրէն վերցուցած են արժէքաւոր սպասները՝ արծաթեայ անօթները փոխարինելով պղինձով: Առաջինները կը գործածեն միայն ժամերգութեներու ընթացքին:

Սակայն ողբերգականօրէն թախծալի այս հարցին հէնց ինքն այսպէս է պատասխանել.

«Սէրը անմահ է եւ անմահութիւն է տալիս այն ամէնին, ինչ շրջապատում է մեզ: Իսկատելութիւնը մեռնում է ամէն վայրկեան»:

Սարոյեանը մեր թախիծն է ու մեր նեղումը:

Ոչ միայն մեր, աշխարհի, մարդկութեան ներումն է նա:

Զեռքս չի ընկել, չեմ կարդացել, բայց ինձ պատմել են, որ ամերիկեան մի ֆանտաստ գրող պատմուածք է գրել, ուր նկարագրել է, թէ երբ մի այլ մոլորակից բանական արարածներ են իջել մեր մոլորակի վրայ ու զարմացել, որ այստեղ կատարեալ խաղաղութիւն ու երջանկութիւն է տիրում, մինչդեռ, ըստ իրենց իմացածի, միշտ պատերազմներ են մոլեգնել, ու եղել է արիւնահեղութիւն... Երկրի բնակիչները պատասխանել են, թէ իրենք բոլորը վաղուց արդէն Սարոյեաններ են դարձել, այդ իսկ պատճառով երկիր մոլորակի վրայ խաղաղութիւն ու բարութիւն է տիրում...

Ջուարթնոց հասանք:

Աէրակների մէջ, մի հայ երիտասարդի ուղեկցութեամբ, երկու ռուս էին ջրջում:

Կանգնեցին, սկսեցին նայել Սարոյեանին: Ճանաչել էին:

Մօտեցան: Մէկը անգլերէնով ու միւսը ֆրանսերէնով դիմեցին Սարոյեանին: Երկար զրուցում էին: Հայ երիտասարդն ասաց, որ երկուսն էլ փրոֆէսօր – տոքթորներ են, տնտեսագէտներ:

Սարոյեանի հետ նկարուել ուզեցին: Նկարուեցին:

Ներանցից մէկին հարցրի, թէ ծանօ՞թ է արդեօք Սարոյեանի ստեղծագործութեանը...

– Ես նրա երկրպագուն եմ, – ասաց, – Պատկերացնում էք, թէ ինչ բախտաւորութիւն է՝ առաջին անգամ գալ Հայաստան ու յանկարծ այստեղ Սարոյեանին տեսնել... Հէնց այսպէս էլ պատկերացնում էի նրան, այնքան անմիջական, անկաշկանդ, այնքան ազատ ու այնքան բարի... Երեւի աշխարհի ամենաբարի գըրողն է նա... Բախտաւոր էք, որ չրջում էք հետը...

– Այո, – ասացի:

(Շար. – 23)

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Տխրութիւն, թախիծ...
Ու Տէրեանի տողերն էլ յիշում.

Ո՞ր երկրի սրտում թախիծ կայ այսքան.
Ու այսքան ցերում ո՞ր երկրի սրտում...

Ցիշում էի այդ տողերն ու մտածում, որ ահա մեզ հետ աւտոմեքենայով գնում է մի հայ, մի մարդ, որ թերեւս անծանօթ է այդ տողերին, բայց ինքն է, որ ամէնից աւելի լաւ է անձնաւորում այդ տողերը..

Այս հայը, այս մարդը, որ հոգեկան ծանր պահերին մէկ անգամ չէ, որ հարցրել է ինքն իրեն.

«Ի՞նչ անել: Ես ի՞նչ պիտի անեմ: Ի՞նչ կարող եմ ասել: Ինչպէ՞ս պիտի ապրի մարդը: Որեւէ մէկին կարելի՞ է սիրել»..

Թուաց, թէ հարցս չըջանցել ուզեց եւ այլ բանի մասին է խօսակցութիւն սկսում:

– Օր մը Համբարձում Քէլէկեան ըսաւ ինծի. այս ամերիկացի ժողովուրդին մէջ հայերը կրնա՞ն գանազանել... Ո՛չ, ըսի, յոյներ, սաորիներ, սպանացիներ, իտալացիներ, ուրիշ ազգեր ալ կան, որ հասկերուն նման են, ինչպէ՞ս գանազանեմ: Ես կրնամ, ըսաւ... Ինչպէ՞ս... Աչքերէն, ըսաւ, աչքերէն կը գանազանեմ, հայու աչքեր տխուր են, մելամաղձոտ... Ցիշեցի բիթլիսցիներու, իմ ծանօթ մշեցիներու, վանեցիներու աչքեր եւ տեսայ, որ մարդ ճիշդ կ'ըսէր, իրաւ, հայու աչքեր չատ տխուր են... Հիմա հարց կուտաս ինծի՝ ի՞նչ փոփոխութիւն նկատեցի... Ամէնէն մեծ փոփոխութիւնն այն է, որ հայերուն աչքերուն մէջ պակասած է այդ տխրութիւն, այդ թախիծ, չա՞տ է պակասած...

Ա.յրի Տիկին Ազատուհի Փափազեան եւ զաւակը, Տիկին Անահիտ (Պուլկարիա), այրի Տիկին Գոհար Խորընկէեան, այրի Տիկին Մառի Գարանֆիլեան եւ զաւակ – ները Տէր եւ Տիկին Սահակ Խաչատուր – եան եւ զաւակները եւ թոռները, այրի Տիկին Ալիս Զիլինկիրեան եւ զաւակը, Տիկին Շաքէ Շէլատց եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան, Տիկին Մի – ռէյ Ուռի եւ զաւակները եւ թոռները, բոլոր ազգականները (Փարիզ), Փափազ – եան գերդաստան (Պուլկարիա), այրի Տի – կին Սրբուհի Պզտիկեան եւ զաւակները Թագուհի եւ Մառի (Պոլիս), Տիկին Տի – րուհի Սէրէնկիւլեան և զաւակները, Օր· Սիրարփի Աճէմեան, նաեւ Փափազեան, Պզտիկեան, Թաթոնեան, Պալթայեան, Գուլումճեան խոր ցաւով կը ծանուցա – նեն իրենց սիրեցեալ զարմուհիին եւ ազ – գականին՝

ՕՐ· ԼՈՒԻԶ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
(Ռոտոստոցի)

մահը որ պատահեցաւ Հոկտ· 3ին Սէն Ռաֆայէլի հանգստեան տունը, յետ կար – ճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շորեքշաբթի Հոկտ· 10, ժամը 14·30ին, Սէն Ռաֆայէլի հանգստեան տան Ս· Յով – հաննէս մատրան մէջ, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէն Ռաֆայէլի գերեզմա – նատունը:

Մահազդ ըրկուած չըլլալով կը խընդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԵՒ ՅՈՒՇԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր· Միութեան նա – խաձեռնութեամբ, Հաճնոյ հերոսամարտի 59րդ տարեդարձի առթիւ, հոգեհանգստ – եան պաշտօն կը կատարուի Հոկտ· 14, կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 1·30ին ճաշ, մատաղ եւ յուշահանդէս տեղի կ'ունենայ ճաշարան Օփերա – Լաֆայէթի մէջ՝ 80 Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ 9րդ:

Ճաշավճարը 40 ֆր·:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Սէն Ժեռոմի եւ Ջրջակայքի Ս· Սահակ – Մեսրոպի Թաղ·Խորհուրդը պաշտօնապէս կը ծանուցանէ յարգոյ հայ հասարակու – թեան թէ, ինչպէս ամէն տարի այս տա – րի եւս կը տօնէ եկեղեցւոյ հիմնութեան եւ անուանակոչութեան 46րդ տարեդարձը կիրակի, Հոկտ· 14ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Հոգեհանգիստ եկեղեցւոյ հիմնադիր – ներու, հինութեան յանձնախումբի եւ Տիկնանց Միութեան հոգւոյ համար:

Ապա մատաղօրհնութիւն եւ բաշխում: Պիտի երգէ Մարսիլիոյ «Սահակ Մեսրոպ» երգչախումբը:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

— Ո —

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Հ· Բ· Ը· Միութիւնը կը յայ – տարարէ գաղութի երիտասարդութեան, թէ դիւերային դասընթացքները կը վեր – սկսին Հոկտ· 19էն սկսեալ ամէն Ուրբաթ սովորական ժամուն 20·30ին:

Ֆրանսերէն Ա· դասարան նախապատրաս – տական դասատու Օր· Ֆրանսուազ Հայ – րապետեան: Ֆրանսերէն Բ·, Գ· դասա – րան, բարձրագոյն դասատու Օր· Տանիէլ Վարպետեան:

Հայերէն· դասընթացքներու դասատու՝ Ն· Խաչակիր Քհնյ· Վարդանեան:

Երաժշտութեան բաժնի դասատու՝ Վարդգէս Վարդանեան:

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն Ուրբաթ երեկոները, Միութեան Հիւսիսեան սրահը, 6 ռիւ Ֆալանթին:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Էլիզ Շահինեան իր ամուսնոյն Գէորգ Շահինեանի յիշատակին 100 ֆր· կը նուիրէ սիրելի «Ցառաջ»ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ
Մարսէյլի Արքեպիսկոպոս

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԷՋԷԿԱՐԱՅԻ

Ս· ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ, ՀՈԿՏ· 11ԻՆ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ Մարսէյլի արքեպիսկոպոսին կարգի – նալի աստիճան տառնալուն առթիւ Ս· Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեց – ւոյ վարչութիւնը ընդունելութիւն մը կազմակերպած է, Հինգշաբթի, Հոկտ· 11, ժամը 19ին:

Կը հրաւիրուի գաղութը իր մաս – նակցութիւնը բերելու:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ 30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Մշակ· Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ Շաբաթ, Հոկտ· 13 ժամը 20·30ին:

Եռանկիւն եւ Կարիճ
(Լէպլէպինի Հօրհոր ազգ)

MUSEE GUIMET
6, Place d'Iena — 75116 Paris
(Métro : Iena)

Տոմսերը ապահովել՝
Librairie Palouyan,
9, Rue de Trévise, Paris 9e
Alimentation Baltayan
27, Rue Bleue — Paris 9e
եւ Միութեան անդամներու մօտ:
Մուտք 15 ֆր·

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ Լիոն – Վիլէթ փոսթէն Հոկտ· 3ին ժամը 12ին իր բաժնեգինը ղրկող անձէն կը խնդրուի յայտնել իր անունն ու հասցէն: Ղրկողի բաժնին մէջ թիւրիմացութեամբ գրած է «Ցառաջ»ի անունն ու հասցէն փոխանակ իր անունին:

A VENDRE

LA BAULE — A 100 m. de la mer, Appart. Séjour, cuis. 1 petite pièce, salle d'eau W. C., cave, exp. plein sud, vue sur mer, Park sur passage privé. 170.000 Tél. (16 - 1) 936-32-53.

×

LAVERCANTIERE (Lot) — Moulin + petite grange entièrement restaurés ; sur 2,5 Ha dont 1 Ha de bois et 1,5 Ha de beau prés. Belle cheminée, électricité, eau de source, (2 sources), sanit., vanne et canal (possibilité élevage truites), 200 m. de rive sur ruisseau à truites. Propriété clôturée par de grands arbres. 320.000 — Tél. (16-1) 936-32-53.

L'Union Générale Arménienne de Bienfaisance

organise
des Cours d'Arménien
niveaux débutant, moyen et supérieur
préparation au baccalauréat ainsi
que des cours de civilisation
tous les Samedis de 14 h. à 16 h.
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue des Coucelles — Paris 17e
Début des cours :
le Samedi 20 Octobre
Inscription : 11 Sq. Alboni
Tél. 520-03-18 ou 118 rue de Courcelles (les soirs), Tél. 924-86-71

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՒՒԻ ԿԱՑԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

վ Ա Ր Օ Ւ Ժ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT
49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES
Հոն պիտի գտնէք ըմպելիք ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՆ
FERMÉ LE LUNDI

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հրաւէր ընդհ· ժողովի

Ընկերակցութեան օրինական ընդհ· ժողովը կը գումարուի՝ Ուրբաթ, Հոկտ· 12, ժամը 19ին իր կեդրոնատեղին 32 Ռիւ մը Թրեվիզ, Փարիզ 9րդ:

Օրակարգ·— Բարոյական եւ հաշուա – կան տեղեկատուութիւն: Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Զանազան հարցեր:

Կը հրաւիրուին Ընկերակցութեան բո – լոր անդամները:

Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի:

ENSEIGNEMENT DE L'ARMENIEN
A LA FACULTE DES LANGUES
DE L'UNIVERSITE LYON III

Ces cours sont destinés aux étudiants qui ont choisi l'Arménien comme unité de valeur dans le cadre de l'Université. Aux auditeurs libres (bacheliers ou non) qui veulent apprendre ou perfectionner leurs connaissances de la langue arménienne. Aux lycéens, pour la préparation à la valeur optionnelle.

Enseignant, chargé des cours
KERAM GANANIAN
3 *Niveaux d'enseignement :*
début des cours : 15 Octobre
74, rue Pasteur — Lyon 7e
Inscriptions et renseignements auprès du secrétariat de la Faculté des Langues
74, rue Pasteur — Lyon 7e Tél. 69-24-93
poste 703

Հ· Բ· Ը· Մ· — ՓԱՐԻԶ

Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ՝
Հ· Բ· Ը· Միութեան Ֆրանսայի Շրջ· Յանձնաժողովի նախագահ
ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՊԻՒԼԼԻՒՓԵԱՆԻ

ՄԵԾ ՃԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հիլթըն պանդոկի չքեղ սրահներուն մէջ
18 Ավընիւ Սիւֆրէն, Փարիզ 15րդ
Շաբաթ Հոկտ· 20, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒ ՑԱՑՏԱԳԻՐ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ մինչեւ առաւօտ, առաջնորդութեամբ՝
ԺԵՐԱՐ ՄԵԼԻՔՈՆԵԱՆԻ
խանդավառ նուագախումբին
Մասնակցութիւն ճաշի եւ պարահանդէսի՝ 200 ֆր·
Միայն պարահանդէսի մուտքը ժամը 23էն ետք՝ 40 ֆր·
Տոմսերը եւ սեղանները ապահովելու համար դիմել՝ Հ· Բ· Ը· Միութեան գրասենեակը՝ 11, Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ: Հեռ· թիւ 520·03·18

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Խաեան – Բարեկամականը չնորհակա – լութեամբ ստացած է Տիկիններ Նալ – պանտեանէ եւ Մէսաիչեանէ, ողբ· Հռիփ – սիմէ Վարժապետեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, 100ական ֆր·:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Ասչի Սեբաստի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը
ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, ՆՈՅ· 17:

×

ԼԻՈՆ – Կապոյտ Ասչի Լիոնի Մասնա – ճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նո – յեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառլօնիէռի սրահներուն մէջ:

MARSEILLE

HOMENETMEN - ARDZIV

NUITÉE DANSANTE

SALONS DE L'ALHAMBRA — 340, Boulevard Chave
Samedi 13 Oct. de 21 h. à l'aube
Orchestre : CLAUDE GERARD
Chanteur :

MARTEN YORGANTZ

Billets et Réservation.
Tél. : 39-77-50 Kurdyan — 31-09-71 Zeroukian — 70-06-30 Pehlivanian

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Ազգային Միութիւնը նստաշրջանը բոլորած ըլլալով, ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ գաղութը անխտիր, ունկնդրելու իր շրջանի գործունէութեան նիւթական եւ մանաւանդ բարոյական հաշուետուութեանը՝ Հոկտ· 18, Հինգ – շաբթի երեկոյեան ժամը 21ին, Հ· Բ· Ը· Միութեան Հիւսիսեան սրահը:

×

ՇԱԻԻԼԻ Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան երկամեայ պաշտօնավարու – թեան շրջանը աւարտած ըլլալով, ան – դամական ընդհ· ժողովը տեղի կ'ունե – նայ Շաբաթ, Հոկտ· 13 ժամը 21ին: Ըն – արութիւնը մէկ անդամով կը վերջնայ: կը խնդրուի չբացակայիլ: Օրակարգ հրաժարում վարչութեան, ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
10
MERCREDI
10 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.488

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.488

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԻՒԸՐ՝

ՓԼՈՐՈՒԿԱԼԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

— o —

Երկուշաբթի օր Փարիզ ժամանեց Նախահ Խանէա, իբրեւ պաշտօնական հիւր Ֆրանսայի: Ընդունուելէ ետք, Օրլի, նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէնի կողմէ, Խանէա ներկայ կ'ըլլայ լրեն ի պատիւ արուած ճաշի մը Վերսայլի դղեակը, որու կը յաջորդէր ընդունելութիւն մը:

Հասած պահուն իսկ, Խանէա կը չեշտէր թէ իր երկիրը կը փափաքի անպայման ունենալ ծանօթ տալ իր մասնակցութեան հերթական կառուցման համար: Ֆրանսայի Նախագահն ալ ողջունեց « հին պետութեան մը եւ երիտասարդ Հանրապետութեան մը նախագահը »:

Երեքշաբթի օր, Անձանօթ Զինուորին առանձնական ծաղկեպսակէն ետք, պիտի տեսին խօսակցութիւնները, որոնք կը վերաբերին ղլխաւորաբար Ֆրանսա գաղթած Փորթուկալցիներուն: Ներկայիս 880 հազար է ասոնց թիւը, այսինքն օտարներու ամէնէն մեծ գաղութն է: Իրենց ղեկաւար մտահոգութիւնը կը վերաբերի Ֆրանսական կառավարութեան ըռնելիք դիրքին իրենց նկատմամբ, քանի անցեալ Յունիսին յայտարարուեցաւ թէ անդորրութեան դէմ պայքարելու համար սեղմումներ պիտի ըլլան օտար աշխատաւորներու գաղթին նկատմամբ: Անցեալ Սեպտեմբեր 27ին սակայն, Ժիսքար տ'Էսթէնն նամակով մը ապահովութիւն տուած է, որ ինչ օրէնք ալ քուէարկուի աշնան, անիկա պիտի չվերաբերի Փորթուկալցիներուն, իրենց անձնագիրը ինքնաբերաբար պիտի վերանորոգուի: Ազատական նոյն քաղաքականութիւնը պիտի որդեգրուի Սպանացիներուն և Յոյներուն նկատմամբ: Խորքին մէջ թէեւ նախակատարագ մըն է Հասարակաց Շուկայի ապագայ քաղաքացիներուն:

———×———

ԻՐԱՆ

ՆՈՐ ԽՈՒՎԱՒԹԻՒՆՆԵՐ ՔԻԻՐՏԻՍՏԱՆ

Վերջին օրերս նոր խռովութիւններ ծագած են Քիւրտիստան եւ եղեռնափոր ձերն ալ իրարու յաջորդած Խուզիստանի քարիւղային շրջանը: Մեռելներ եւ վիրաւորներ կան: Նոյնիսկ Խոմէյնի սոսկած եղած է կոչ մը ընել:

Միւս կողմէ, Թաւրիզի մէջ, Սավաքի երեք նախկին անդամներ, որոնց կարգին քաղաքական ոստիկանութեան նախկին պետը՝ Գնդ. Սալիմի դնդակահարուած են:

Թաւրեհի (Համայնավար կուսակցութիւն) Ա. քարտուղարը յայտարարած է թէ իշխանութիւնները արտօնութիւն տըւած են որ կուսակցութիւնը վերսկսի իր գործունէութիւնը: Ճշդած է նոյնիսկ թէ « ժողովրդական միացեալ ճակատ » մը ստեղծուած է որ պիտի համախմբէ « ժողովրդավար բոլոր ուժերը որոնք կը հաւատան իսլամական յեղափոխութեան »:

×

« Յեղափոխութեան պահապան »ներէն 22 հոգի սպաննուած է եւ 7 ալ վիրաւորուած արեմտեան Ազրբէյճան Քիւրտերու կողմէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

Էձէվիթ յայտարարած է թէ Միացեալ Նահանգները կրնան զինուորական իրենց կայանները օգտագործել մինչեւ Յունուար 9, մինչ բանակցութիւնները կը շարունակուին: Այս երեք ամսուան երկարաձգումը եղած է թոյլ տալու համար, որ բանակցութիւնները եզրակացութեան մը յանգին: Երկրին վիճակը, սակայն միշտ լարուած է եւ առջի օր Մոնտը երկար կ'անդրադառնար կացութեան: Սպառնութիւնները կը շարունակուին մինչ Պոլսոյ մէջ ազգայնական շարժման պաշտօնաթերթ՝ Հէրկիւնի չէնքը ծակ – ծակ եղած է անձանօթներու զնդակներէն, որոնք նաեւ պատճառ եղած են մէկ հոգիի մահուան եւ երկու հոգիի վիրաւորուելուն: Կառավարութեան վիճակն ալ փոյլուն չէ քանի Հալքեան նախարար մըն էր (Ներքին) կիւնէշ, որ պարտաւորուեցաւ հրաժարիլ սիրային յարաբերութեան մը պատճառաւ: Հաֆթա Սոնու չարաթաթերթն է որ երեւան հանած էր Ներքին նախարարին յարաբերութիւնը երիտասարդի մը հետ՝ Այնուր Այտան: Այս վերջինը հաստատած է կապը բայց անկարելի չի նկատուիր նաեւ թէ քաղաքական դաւ մը ըլլայ, որովհետեւ պարզուած է որ դէպ – բասանուհին դործօն ատալեթական է:

ՌԱՊԱԹ կը հերքէ որ Փոլիսարիօն պրաւած ըլլայ (Փոլիսարիոյի համար՝ ազատագրած) Սմարա քաղաքը, ուր թագաւորած է Մա–էլ–Այնին սուրբը եւ որ 160 քիլոմեթր է միայն էլ–Այուն քաղաքէն: Մարոքեան ազդիւրներու համաձայն հազար կեռիլլերոս ալ սպանուած են:

ՍԹՐԱՋՈՒՐԿի մէջ, Սպանիոյ թագաւորը տեղւոյն համալսարանին տոքթոր օնորիս fաուզաի տիտղոսը ստացաւ առջի օր եւ այդ առթիւ արտասանած ճառին մէջ չեշտեց.— « Կ'ըսուի թէ Սպանիան ինքզինքը Եւրոպայի մէջ կը տեսնէ եւ ոչինչ աւելի բնական է, վասնզի եթէ մարզասիրութիւնը, բազմազանութիւնը եւ ընդհանրականութիւնը դիծեր են, որոնք Եւրոպան կը սահմանեն, նոյնն է ուրիշ սահմանի մը վրայ Սպանիոյ համար, որու եւրոպական կոչումը բացայայտ է »:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ « Բժիշկներու կաճառը » բաւական բարեփոխած է իր դիրքը կամաւոր վիժումի օրէնքին նկատմամբ: Մինչ նախապէս դէմ էր, այս անգամ իր նախագահը՝ Փրոֆ. Լորթա–Ժաքոպ չեշտեց թէ « վերադարձ մը անհետեւակայելի է: Կաճառը կ'ընդունի պարկեշտօրէն թէ օրէնքը առողջապահական հսկայ բարելաւում մը բերաւ, քանի որ դրեթէ անհետացան սեփթիսեմիէ արկածները »:

ՋԵՆՈՍԼՈՎԱՔԻՈՑ ամէնէն հանրածանօթ թատերագիրներէն մէկը՝ Պաւէլ Քոհութ զրկուեցաւ իր ապրուեստէն: Այս որոշումը իրեն հաղորդուեցաւ Վիէննա երբ կը դիմէր որ երկիրը վերադառնայ ինչպէս իր անցագիրը կ'արտօնէր: 68էն ետք կուզբերէն էր երիտասարդութեան:

ԹԻՖԼԻԶի մէջ Հոկտ. մէկէն վեց տեղի ունեցաւ համազումար մը « անդիտակից »ին չուրջ եւ որու մասնակցած են ամէն կողմէ եկած հոգեբոյժներ: Առաջին անգամն է 1920էն ի վեր որ Ցրօյտ Խորհ. Միութիւն կը մանէ: Վրաստան ալ հինգ տարի դրած է կարենալ յաջողցնելու համար այս ձեռնարկը:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՑՏՈՂ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ. 2)

ԱՆԱՆԻԱ ՇԻՐԱԿԱՑիի
«ՔՆՆԻԿՈՆ»Ի ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ

Անանիա Շիրակացին մնացած է մաթենադրական հարուստ ժառանգութիւն, որ ուշադրութիւնը դրաւած է հայ եւ օտար մասնագէտներու: Միայն վերջին քառասուն տարիները հրատարակուած են քանի մը տասնեակի հասնող բնագիրներ ու մենագրութիւններ, հարիւրաւոր յօդուածներ: Հայ իրականութենէն ներս բնական գիտութիւններու այս կամ այն կալուածի պատմութեան մէջ յատուկ դրլուխ կը յատկացուի Անանիա Շիրակացիի, իբրեւ հիմնադիր այդ կալուածի: Շիրակացիի մասին կարելի է կարդալ բազմաթիւ լեզուներով: Ան համաշխարհային ճանաչումի արժանացած է եւ օր ըստ օրէ կ'աճի հետաքրքրութիւնը իր դործերուն նկատմամբ: Սակայն ուսումնասիրողներու ուշադրութենէն վրիպած է Անանիա Շիրակացիի մեծագոյն գործը՝ « Քննիկոն »ը, որ նոյն տեսն հայրենի դպրութեան եզակի երեւոյթներէն է:

« Արմէնփրէս »ի թղթակիցը՝ Լ. Ապրոյեան, հանդիպում մը ունեցած է Մաթենադարանի աշխատողներէն Արտաշէս Մաթեւոսեանի հետ եւ խնդրած է որ իրեն բացատրէ այդ տարօրինակ երեւոյթը:

Ա. Մաթեւոսեան դիտել տուած է, թէ Անանիա Շիրակացիի « Քննիկոն »ը եղակի գործերէն է, որ ոչ միայն կը հասատատէ ու կը խորացնէ Շիրակացիի ջանքերով Հայաստանի մէջ բնական գիտութիւններու արմատաւորման մասին մեր գիտցածը, այլեւ կը հարստացնէ նոր նիւթերով, կ'ընդարձակէ անոր սահմանները, իր նշանակութեամբ դուրս ելլելով հայրենի դպրութեան ու գիտութեան սահմաններէն:

Ցովհաննէս Դրասխանակերտցիի՝ Շիրակացիի մասին առաջին տեղեկութիւն հաղորդող պատմիչի, վկայութեամբ, Անաստաս Ակոռեցի կաթողիկոս (661–667) փափաքելով կարգաւորել Հայոց տոմարը, 662ին կը պատուիրէ Շիրակացիի կազմել Հայոց անշարժ տոմարը: Գիտնականը կը կատարէ պատուէրը, բայց փոխադարձ համաձայնութեամբ, տոմարէն առաջ կը տեղատրէ քառեակ գիտութիւնները՝ թուաբանութիւն, երաժշտութիւն, երկրաչափութիւն, աստղաբաշխութիւն, իսկ տոմարէն ետք կը շարադրէ գիտական այլ նիւթեր: Ամբողջ գործը կը նախապատրաստէ ներկայացնելու համար եպիսկոպոսական ժողովի քննութեան ու հաստատման: Սակայն ժողովէն առաջ կաթողիկոսը կը վախճանի, 667ին: Կարճ ժամանակ ետք կը մեռնի նաեւ Անանիա Շիրակացի: Գեղագիրը մօտ 400 տարի փակուած կը մնայ կաթողիկոսարանը: Միայն ԺԱ. դարու քառասունական թուականներուն մէկնաղարու ուրիշ մեծ, գիտնական – մանկավարժ՝ Գրիգոր Մագիստրոս, որ քալ տեղեակ էր հնադարեան եւ արեւելեան գիտութիւններուն, օգտուելով այդ ժամանակի կաթողիկոս Պետրոս Գետադարձի հետ ունեցած մտերմութենէն, կը խնդրէ « Քննիկոն »էն ընդօրինակութիւն մը՝ իր ճեմարանին մէջ ուսուցանելու համար: Կաթողիկոսին ուղղուած նամակին մէջ Մագիստրոս կը դրէ որ այդ ձեռագրին մէջ կուտակուած գիտութիւնները բնաւ չեն հինցած եւ կը կազմեն ժամանակի կրթութեան հիմքը:

Ի՞նչն էր պատճառը այս զործի անյայտութեան: Ի՞նչպէս ան կրցած է « թաքնուիլ » բանասիրութեան, յատկապէս Շիրակացիով եւ Մագիստրոսով զբաղող մասնագէտներու ուշադրութենէն:

Առաջին պատճառը « Քննիկոն »ի գիտական բովանդակութիւնն էր, որ գայն 666 – 1038 թուականներուն, մօտ չորս դար փակուած պահեց կաթողիկոսարանը: Այնուհետեւ, 1038էն ետք, հատնաբար, կաթողիկոսի Մագիստրոսին զբաղուած օրինակէն, ըստ նախասիրած հատուածներու՝ իբրեւ թուաբանութեան, տիեզերագիտութեան, տոմարի եւ այլ կալուածներու նուիրուած գործերու ընդօրինակութիւն ու տարածուիլն է: Մագիստրոսի ժամանակ ալ « Քննիկոն »ը բախտ չունեցաւ: Աշակերտները ձեռագիրը կ'ընդօրինակէն ըստ նիւթերու եւ առանձին մասերով ու հատուածներով: Եւ քանի որ « Քննիկոն »ի մէջ զետեղուած էին նաեւ ուրիշ հեղինակներէն ամբողջական մասեր երկեր (հեղինակներու անուններու պահպանութեամբ), անոնք ալ կ'արտագրուին զատ – զատ, իրենց հեղինակներու անուններով, կորուելով մայր բնագիրէն, կը թափառին ձեռագրէ ձեռագիր, որոշ մասեր ալ կը կորսուին խապտառ: « Քննիկոն »ը իրեւ ամբողջութիւն կ'անհետանայ, բայց անոր մասին հայ մատենագրութեան մէջ կը պահպանուին որոշ ակնարկներ:

Անյայտութեան երկրորդ պատճառը « Քննիկոն » եւ « Քրոնիկոն » բառերու չփոթութիւնն է: Ասոնք հայերէն եւ յունարէն բառեր են, տարբեր արմատներէ յառաջացած: « Քննիկոն »ը քննական, քննել բառէն է, որ կը նշանակէ նաեւ տոմար, մինչ « Քրոնիկոն »ը ժամանակագրութիւնն է: Ամբողջ չփոթութիւնը յառաջացած է Ասողիկի պատմութեան հրատարակութիւններու մէջ սպրդած սխալներէն, ուր « Քննիկոն »ը դարձած է « քրոնիկոն »:

Ի՞նչ կը պարունակէր « Քննիկոն »ը:

Գրիգոր Մագիստրոսի վկայութեամբ անիկա սեփական գործերէ եւ յունական, քաղդէական եւ այլ աղբերու մատենադրութիւններէ քաղուած եւ կազմուած մատեան մըն է, որուն մէջ կը մտնեն ոչ միայն քառեակ գիտութիւնները, այլեւ բոլոր հարցերու մասին գիտութիւններ: Մեկնելով միայն աշխատութեան ցանկէն, կարելի է պատկերացնել Շիրակացիի ընծայած ծառայութիւնը եւ անոր արժէքը: Շիրակացի աշխատութեան բոլոր մասերը, բաժիններն, ենթաբաժինները կը սկսի ընթերցողին ուղղուած դիմումով եւ կ'աւարտէ ամփոփումով: Մինչեւ վերջերս Շիրակացիի թուաբանութենէն ծանօթ էին երեք գործողութիւններու մասին հատուածը, « Վեց հաղարեակ » ապիւսակը, 24 խնդիրներէ բազկացած խընդրագիրքը՝ պատասխաններով եւ այլ նիւթեր: Ասոնք « Քննիկոն »ի թուաբանութեան մասերն են, բայց ոչ ամբողջութեամբ: Երկար ատեն բաժանումի գործողութեան օրինակը ծանօթ չէր: Ի դէպ, այդ գործողութիւնը չէ պահուած նաեւ Ցոյներու մօտ: Անոր մասին տեղեկութիւններ կը քաղեն ճարտասանական գիրքերէ: Մատենադարանի պատասխաններէն մէկուն կտորին վրայ, որ է. դարու հնութիւն ունի եւ եղած է ԺԳ. դարու ձեռագրի մը պահպանակը, կարելի եղաւ յայտնաբերել Շիրակացիի բաժանման գործողութեան նմոյշը: Անիկա, փաստօրէն, ամէնէն հինն է Եւրոպայի մէջ: « Քննիկոն »ի մէջ կան Շիրակացիի մասին կենսագրական տեղեկութիւններ, հայ եւ բաժշտութեան, երկրաչափութեան վերաբերեալ նիւթեր:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ՋԱՐԿ ՏԱԼ ԹՐՔԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

Հիմնական կարեւորութիւն ունեցող մի քանի արտայայտած է Փրոֆ. Ջոն Կիլրակոսեան Լենինեան Ուղիով ամսագիրին մէջ։ Նորութիւնները չեն անկասկած փրոֆեսէօրին միտքերը, առնուազն մեզի համար, քանի արտասահմանի մէջ յաճախ այդ տեսակէտները արտայայտողները զանուած են, սակայնասոնք կը կրեն իրենց այժմէականութիւնը, որովհետեւ այդ ուղղութեամբ կարեւոր աշխատանք կայ դեռ կատարելիք հոս թէ Հայաստան։

Փրոֆեսէօրին հիմնական միտքն այն է, որ անհրաժեշտ է ըլլօրէն ուսումնասիրել ներկայ Թուրքիոյ երկիրն ու այսօրը, իր բոլոր երեսներով։ Եւ այս մարդկէն նէրս « լուրջ աճելիքներ ուզեն եւ պատմաբանները, եւ տնտեսագէտները, եւ միջազգայնագէտները, եւ լեզուաբան – ներն ու գրականագէտները »։ Թուրքիոյ ներկան կապուած է Օսմանեան կայսրութեան հետ, իսկ այդ պետութեան մէջ, Թուրքերէն զատ զոյութիւն ունեցած են տասնեակ ժողովուրդներ եւ ազգեր։ Արդ, առանց պատմութիւնն եւս աղերս ունի Թուրքիոյ անցեալին հետ։ « Արեւմտա – հայագիտութեան բազմաբեղուն, սոցիալ – տնտեսական պատմագիտութիւնը, նրա կուլտուրային ուսումնասիրութիւնը ներկայիս սերտօրէն առընչւում են թուրքագիտութեան հետ, այն պետականագիտութեան պատմութեան հետ, որի շրջանակներում դարեր շարունակ ճնշուել, հարստահարուել եւ, ի վերջոյ բնաջնջուել է մեր ժողովրդի արեւմտեան հատուածի գերակշիռ մասը »։

Փրոֆեսէօրին ընդգծումով, թրքագիտութիւնը կը սեւեռի ոչ միայն անցեալին վրայ, այլեւ կը միտի ուսումնասիրել ներկայ Թուրքիան եւ այս շատ կարեւոր է մեզի համար։ Թուրքիա նախկին տարածութիւնը չունի, Օսմանեան կայսրութեան նման վտանգ չէ երեք աշխարհամասերու վրայ, սակայն կը պահպանէ իր առանձնայատուկ աշխարհագրական, ռազմագիտական դիրքը։ «Թուրքիան ՍՍՀՄի անմիջական դրացին է Անդրկովկասի սովետական Հանրապետութիւնների միջոցով, եւ մենք պէտք չէ անգիտակ լինենք սահմանից այն կողմ տեղի ունեցող իրադարձութիւններին, քաղաքական կոնիւնկտուրային »։ Ասիկա հիմնական կէտ մըն է հիշել ըմբռնելու համար թրքական քաղաքականութեան միտումները։ « Ուշագրաւ է, որ թուրքական քաղաքական գաղափարախօսութիւնն այսօր վերստին բորբոքում է պանթուրքական պրոպագանդան »։

Թրքագիտութիւնը, ուրեմն, լայն ուղղութ մը ունի Ջ. Կիլրակոսեանի համար։ Եւ ըստ անոր պնդումին, այլեւս ժամանակավրէպ զարձած են զլացական բնոյթի մօտեցումներն ու մեկնաբանութիւնները։ Կարեւորը գիտական մօտեցումն է, իրականութեան հարազատ պատկերացումը փաստերու, տուեալներու վրայ։ Որպէսզի եզրակացութիւնները անվիճելի ըլլան եւ մնան ուսանելի։

Վերջին տարիներուն, դիտել կուտայ յօդուածագիրը, Անգարայի եւ Պոլսոյ մէջ հրատարակուեցան բազմաթիւ գիրքեր Հայաստանի, անոր պատմութեան, հայկական հարցին վերաբերեալ։ « Մշակում են երկրի հասարակական կարծիքը, այն դուրս բերում սեփական երկրի սահմաններից։ Ինչ խօսք, որ պատմութիւնը կեղծելու միտումով շատ բան է արւում այնտեղ։ Սակայն այստեղ խօսքն այն ակտիվութեան մասին է, որ դրսեւորւում է այնտեղ հայ ժողովրդի ազգային դրամայի պրոբլեմները « իւրովի » մեկնաբանելիս »։ Այդ աշխատութիւններուն նպատակն է հրահրել աշխատաւոր զանգուածներուն ազգային – կրօնական մոլեռանդութիւնները, առելի զարձնել կարգ մը ազգեր, վերջապէս՝ ուշադրութիւնը կեդրոնացնելով ասոնց վրայ, թոյլ չտալ, որ աշխատաւորները ընկերային անարդարութիւնները նկատեն։

Հայաստանի մէջ, Թրքագիտութեան գլխաւոր կեդրոնը Գիտութիւններու Ա. – կադեմիայի արեւելագիտութեան հիմնարկութեան համապատասխան ճիւղն է։ Նկատելի աշխատանքներ կը կատարուին նոյնպէս համալսարանին արեւելագիտու – թեան ամպիոններուն կողմէ։ Այս բնա – գաւառէն ներս ծանօթ անուններ կը մնան Ե. Սարգսեան, Ռ. Սահակեան, Մերի Քոչար, Յովհ. Ինճիկեան, Ռ. Կոնդակչեան, Հ. Կորխմազեան եւ ուրիշներ։ Առանց ձգտումն է ռուսերէն հատորներով լորջ ուժովուրդներուն մասին զարձնել Օսմանեան եւ այժմու Թուրքիոյ իրականութիւնը եւ հայկական հարցը։ Արձանագրենք ռուսերէն լոյս տեսած քանի մը չհեկեան գիրքերու խորագիրները, իրրեւ պատկերացում։ « Օսմանեան կայսրութեան քաղաքականութիւնը Ա. – բեմտեան Հայաստանի մէջ ԺԹ. դարու վերջին քառորդին եւ Ի. դարուն սկիզբը » (Ե. Սարգսեան, 1975, Երեւան), « Օսմանեան կայսրութեան քաղքենիութիւնը» (Յ. Ինճիկեան, Երեւան, 1977), «Թուրքերման յարաբերութիւնները համաշխարհային Բ. պատերազմին տարին – րուն » (Հ. Կորխմազեան, Երեւան 1977), « Թուրքիոյ ներքին քաղաքականութիւնը համաշխարհային Բ. պատերազմին տա – րիներուն » (Ռ. Կոնդակչեան, Երեւան, 1978)։

Շահեկանութեան խմաւորվ աւելցնենք հայերէն լոյս տեսած քանի մը գիրքեր։ Հայկ Ղազարեանի « Արեւմտահայերի սոցիալ–անտեսական եւ քաղաքական կացութիւնը 1800 – 1870 թ.թ.ին », Երեւան, 1967, Յ. Անասեանի « Ժէ. դարի ազատագրական չարժումներն Արեւմտեան Հայաստանում », Երեւան, 1961, Ա. Սաֆրաստեանի « Թուրքական ազբիւրները Հայաստանի, Հայերի եւ Անդրկովկասի մուս ժողովուրդների մասին », Ա. հատոր, Երեւան, 1961, Ռ. Սահակեանի « Թուրք – ֆրանսիական յարաբերութիւնները եւ Կիլիկիան 1919 – 1921 թ.թ. », Երեւան, 1970, Ս. Մարկոսեանի « Արեւմտահայութեան վիճակը ԺԹ. դ. վերջերին », Երեւան, 1968, Ջոն Կիլրակոսեանի վերջերս լոյս ընծայած « Բուրժուական զիւանագիտութիւնը եւ Հայաստանը » եռայլն։

Ժամանակն է, որ առաւել ուշադրութիւն զարձուի ազգութիւններուն, փաստաթուղթերուն, վկայութիւններուն վրայ։ Ջոն Կիլրակոսեանի համար ռուսերէն հրատարակուած « Յեղափոխականութիւնը Օսմանեան կայսրութեան մէջ » հատորն, ինչպէս նաեւ հայերէն լոյս տեսած « Հայաստանը միջազգային զիւանագիտութեան ու սովետական արտաքին քաղաքականութեան փաստաթուղթերում » ժողովածուն պէտք է ընդլայնուին նոր – րանոր վկայութիւններով։ Նկատի առնելու է ռուսական, զերման, ֆրանսական, անգլիական, յունական, արաբական եւ բազմաթիւ այլ երկիրներու զիւանագիտական վաւերաթուղթերը։ « Այդ կը լինի լուրջ գիտական եւ պետական մօտեցում մեր ժողովուրդի մօտաւոր անցեալի էական – զաֆական ողբերգութեան հանգամանքները լուսաբանելու գործին։ Այդ իրակա – նացնելու համար ունենք կարող ուժեր, լաւ հնարաւորութիւններ։ Միայն անհրաժեշտ է, որ Գիտութիւններու Ակադեմիայի համապատասխան օղակները, պետական համալսարանի պատմագիտական, արեւելագիտական ամբիոնները հանդէս բերեն նախաձեռնութիւն, գործիմացութիւն այդ խնդիրը լուծելու յոյժ կարեւոր գործում »։

Յայսօր պատմագիտական ընոյթի ուսումնասիրութիւնները կեդրոնացած էին Թուրքիոյ անցեալի զէպքերուն վրայ։ Յատկանշական նորութիւն մըն է Ռ. Կոնդակչեանի յիշատակուած զիրքը, որ կը վերաբերի Թուրքիոյ քաղաքականութեան Բ. համաշխարհային պատերազմին։ Հեղինակը վաստաթուղթերու վկայութեամբ ծանօթ իրողութիւն մը կը հաստատէ, այն թէ՝ Թուրքիա կը պատրաստուէր յարձակիլ Անդրկովկասի վրայ, Ստալինկրատի ճակատամարտէն անմի – ջապէս եառ։

Այս մասին ահա թէ ինչ կը գրէ Ջոն Կիլրակոսեան.— « Նա (իմա՛ Թուրքիա) սեպտեմբերին պատրաստւում էր պատերազմի՝ ընդդէմ Սովետ. Միութեան, զարկ տալով երկրի ռազմականացմանը, զինելով մօտ մէկուկէս միլիոնանոց բանակ։ Միայն սովետական սահմանի երկայնքով կենտրոնացուած էին թուրքական բանակի 26 դիվիզիաներ, յարմար առիթի սպասելով Անդրկովկասի վրայ յարձակուելու։ Այդպիսի արկածախնդրութեան համար ազդանշան էր հանդիսանալու Ստալինգրատի անկումը։ ... Աստեղ շեշտւում են պանթուրքական ծրագրերի աշխուժացման փաստը, թուրքական հսկայաբաժալ Պետութիւն վերստեղծելու միտումների աշխուժացումը »։

Ջ. Կիլրակոսեանի յօդուածը, որ զրախօսականի եւ քննադատութեան սիւնակին մէջ լոյս տեսած է, հիմնականին մէջ շատ կարեւոր տարր մըն է, որ հրապարակ կը դնէ։ Այն է՝ զարկ տալ Թրքագիտութեան, ասիկա ըմբռնելով իր լայն, համապարփակ տարողով։ Աշխատանքը հիմնական նշանակութիւն ունի Հայաստանի, ինչպէս նաեւ արտասահմանի համար։ Հակազդել Թրքական զեղծարարութեան ցոյց տալով անցեալի իրագործութիւններուն իսկական նկարագիրը եւ, մանաւանդ, Թուրքիոյ մնայուն քաղաքականութեան բնոյթը՝ համաթրքականութիւնը։

ՔԱՂՀԱՆ

ԱԼՊԵՐ ԱՅՆՇԹԱՅՆ՝ 20ՐԴ ԴԱՐՈՒ ԿՈՊԵՌՆԻԿԸ

— o —

(Ր. և վերջ)

Այնշթայնի համաձայն չարժումը յարաբերական է դիտողի դիրքին հանդէպ, եւ կուտար օրինակը. ենթադրենք որ վագոն չոգեկառքի մը օթեակին մէջ պայուսակ մը իր տեղէն վար կ'իյնայ, չոգեկառքի ճամբորդներուն համար պայուսակին անկումը կատարելապէս ուղղահայեաց է (վերքիխալ)։ Բայց գուրսը կանգնած դիտողի մը համար պիտի թուի թէ պայուսակը չեզակի կ'իյնայ։

Այնշթայնի դրութենէն նման բազմաթիւ տարօրինակ երեւոյթներ կը հետեւին. օրինակ՝ ժամանակը աւելի արագ կը սահի ծովու մակերեսին վրայ քան լարձր լեռներուն վրայ։ Եթէ կարելի ըլլար զերազանցել լոյսի արագութիւնը (300·000 քլմ. երկվայրկեանի մէջ), ժամանակը պիտի սկսէր ետ երթալ... Այս վերջինը Արթիւր Պըթլէր ընդգծին ներշնչեց հետեւեալ վերատուութիւնը.

Աղջիկ մը կար լոյսէն ալ արագ,
Աւուռնն էր լուսաշող։
Օր մը դուրս ելաւ յարաբերաբար,
Եւ նախորդ գիշերը վերադարձաւ։

Յարաբերականութեան այս տարօրինակութիւններն էին որ ժողովուրդին մէջ առեղծեցին Այնշթայնի առասպելը։ Քիչեր էին, սակայն, իր դրութիւնը լրացէն ըմբռնողները։ Բազմաթիւ էջեր պիտի չկարենային տոկալ անոր բարդ կառոյցներուն ծանրութեան տակ։ Այսքանը միայն ըսենք որ այսօր ամբողջ տիեզերքը՝ ուսումնասիրուած զերարզիական միջոցներով, անվարան կը փաստէ Այնշթայնի դրութեան ճշդութիւնը։

1955ին երբ Այնշթայն մեռաւ, իր ուղեղը զրին տպակիէ տուփի մը մէջ, որ կը պահուի Փրինսթընի հիւանդանոցին դարակներէն մէկուն վրայ։ Մասունքի մը պէս կը պահուի, եւ գիտնականները կը յուսան որ օր մը կարելի պիտի ըլլայ անոր մէջէն գուրս հանել Այնշթայնի հանճարին գաղտնիքը։

Ամբողջ աշխարհ համոզուած էր որ Այնշթայն իր ժամանակի ամէնէն աւելի տզօր իմացականութիւնն էր։ Եւ սակայն, այս թեւաւոր համբաւը արդելք չեզաւ որ ան պահէ իր զուարթութիւնն ու երգիծանքը, մանաւանդ իր մեծ համեստութիւնը։ Թէեւ տեսական բնագէտ մըն էր, լայն ունկը նաեւ թեքնիք բացայայտ կարողութիւններ։ Երբեք, սակայն, չուզեց օգտագործել զանոնք։ Երկար տարի մերժեց նկատի առնել իր նշանաւոր բանաձեւերուն մի քանի գործնական կիրառութիւնները։ Ան կը նախընտրէր մնալ իր տան մէջ, ուր կրնար ազատօրէն մտածել։ Ան կը սիրէր ծիծաղիլ իր մասին։ Ան կը սիրէր ծիծաղիլ ամէն բանի վրայ։

Այնշթայն ծնած էր Ուլմ, Գերմանիա, 1879ին։ Ան ծնած էր հրեայ ընտանիքի մը մէջ, սակայն ինքզինքը երբեք չէ նկատած հրեայ։ Ան կը նկատէր ինքզինքը միայն մարդ։ Ան կը հաւատար որ ամէն մարդ կրնայ ինքզինքը զարգացնել, եթէ ունի ազատութիւն։ Ան կը հաւատար որ ամէն մարդ կրնայ ինքզինքը զարգացնել, եթէ ունի ազատութիւն։ Ան կը հաւատար որ ամէն մարդ կրնայ ինքզինքը զարգացնել, եթէ ունի ազատութիւն։

ԳՆԶՈՒՆԵՐԸ

ԱՆՈՆՑ ԾԱԳՈՒՄՆ ՈՒ ԿԵՆՑԱՂԸ

Ամփոփեց՝ ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կարգ մը գինչուհիներ իրենց ոգեհարց միջնորդներ կը հաղորդակցին այդ ոգիներուն հետ, մարդոց համայելու կամ զանոնք բժշկելու համար։

Կեդրոնական Եւրոպայի գինչուհիներուն համար Ուրմերը կը ներկայանան իրրեւ բախտի ոգիներ։ Ասոնք կը կոչուին նաեւ «Սպիտակ կիներ», սպիտակ զգեստներ հագած ըլլալով։ Կը ներկայացընեն նաեւ ծառերու ոգիները։ Երախտաներու ծննդեան առեն անոնք ներկայ կ'ըլլան երեք հոգինոց խումբով մը, տօնօրինելու համար նորածիններու ճակատագիրը։ Ասոնցմէ մին բարի է. երկրորդը չար, իսկ երրորդը հանդարտ ու մեղմ։ Այդ պատճառաւ գինչուհիները յաուուկ արարողութիւն կը կատարեն մանուկներու ծննդեան առեն։ Քէչալինեները անտառներու հուրիներն են, որոնք եւս կը տնօրինեն մարդոց ճակատագիրը։ Ասոնք միայն կեղր. Եւրոպայի Գինչուհիներու կողմէ ճանչցուած են ու հետզհետէ կը զարգրին Գինչուհիներու հաւաքին մաս կազմելէ։ Քէչալինեներուն թագուհին՝ Ամա, կ'ամուսնանայ երեւակայական ժողովուրդի մը թագաւորին հետ եւ որմէ կ'ունենայ ախտածին դեւեր։

Կախարդները կամ Հոլեփինները կը ներկայանան կնոջ կերպարանքով։ Ասոնք սիրային կապեր կը հաստատեն դեւերու հետ։ Գինչու կախարդներ կ'ոգեկոչեն զանոնք մարդոց կամ կենդանիներու զըժբախտութիւն փոխանցելու համար։

Կը խորհիմ թէ այսքանը այլեւս բաւարար է ու այստեղ պէտք է կանգ առնել, նկատի ունենալով որ առաջադրած նպատակս էր ընդհանուր գաղափար մը տալ Գինչուհիներու կեանքին մասին։

Իրրեւ վերջաբան, աւելցնեմ որ ներկայիս Գինչուհիներու թափառական վիճակը սկսած է փոխել իր դիմագիծը։ Ճարտարարուեստի արդի գարուս Գինչուհիները եւս տեխպուած են յարմարիլ կեանքի ներկայ պայմաններուն ու ընկերային բարդ կառոյցի կանոններուն։ Այլեւս անոնք չեն կարող հետեւիլ իրենց նախնեաց օրինակին։ Դարձած են գրեթէ նատակեաց եւ կամ կը յամառին թափառիլ նահանգի մը կամ որոշ շրջանի մը մը սահմաններուն մէջ։ Անոնք, հակառակ իրենց յամառութեան ակամայ կ'ենթարկուին ոստիկանական խիստ հետապընդումներու։ Անոնց արգիլուած է կնիք առնել արգիլեալ գօտիներու վրայ։ Նաեւ փորձանք գարձած են քաղաքակեցութեանց եւ անլուծելի հարցեր կը տեղծեն։

Այս քաղաքակրթեալ գարուս, անոնք գարձեալ կը նկատուին լուսնոցային արհամարհելի ժողովուրդ մը եւ այլ հանգամանքով կ'անտեսուին բոլորէն։ Եւ սակայն, Գինչուհիներն ալ բոլոր ժողովուրդներուն նման, մարդկային արարածներ են, յաճախ պարկեշտ ու օգտակար, եւ իրաւունք ունին ապրելու արեւին տակ։ Անմարդկային արարք մըն է զրկել զիրենք այդ իրաւունքէն։

Դժբախտաբար, իրականութիւնը բոլորովին տարբեր է։ Երկրորդ աշխարհամարտին, Հրեաներու, Լեհերու, Ցըբրանացիներու եւ այլ ազգերու կարգին, Գինչուհիները եւս տուին երեքհարիւր հազարէ աւելի մարդկային զոհեր՝ Հիթլերականներու զործադրած ցեղասպանութեան։

(Շար.— 12 եւ վերջ)

ձևին գործնական արդիւնքները. այդ բանաձեւին համաձայն (E = cm 2) նիւթի ամենափոքր քանակին անդամ, եթէ փըչրուի իր հիւլէին (ատոմ) մէջ, կրնայ անհունի ուժ մը առաջ բերել. ասիկա հիւլէական ռումբին առաջնորդող մեկնութիւնն էր. չատ մը բնագէտներ անմիջապէս կռահեցին զայն:

Այնպէս խաղաղասէր՝ եղաւ հիւլէական ռումբին հայրը, մշակոյթով եւ համոզումով դերմանացի՝ եղաւ անփոխարէն դերմանացի մը: Մէկ խօսքով՝ Շոգ հակառութիւններու մարդը, ինչպէս սովորաբար կ'ըլլան բոլոր մեծ միտքերը:

Շատ մը բանաձեւումներով սահմանած ենք գինքը: Բայց Այնչթայնի նման հապարփակ հանճարները չեն սեղմուիր անձուկ սահմաններու մէջ: Իր մասին ամէն կատարեալ դաղափար մը կրնան տալ այն անտիպ նամակները, որոնք մօտերս պիտի հրատարակուին: Անոնց մէջ Յարաբերականութիւնը առեղծուղը, որ աշխարհս փոխեց, ինքզինքը պարտուած մը կը դդայ. « կ'ուսումնասիրեմ փոքր հարցեր, կը դբէ իր կեանքի վերջին տարիներուն. կը փորձեմ ճամբայ բանալ, բայց մեծ նպատակը, որ թէեւ մօտիկ կը թուի, կը խուսափի ինծմէ: Ուժերէս վեր է »:

Ի՞նչ էր այդ նպատակը: Երեւութապէս՝ Յարաբերականութեան հարցերուն ընդհանուր լուծումն էր, որ բոլոր երեւոյթները պիտի միացնէր միակ հասարակաց յայտարարի մը տակ: Անդլիացի գիտնական Նիճէլ Քալըբը համոզուած է որ եթէ 1917ին Այնչթայն՝ փոխանակ իր ուրոյեան ջատագովութեամբ զբաղելու, դայն առաջ տանէր մինչեւ իր վերջին հետեւանքները, տասնամեակներով կանխած պիտի ըլլար խուսին Հապըլը եւ ամէնն յայտարարողը պիտի ըլլար սիեզերքի սկզբնական պայթումին, նշանաւոր պիկ-պանկը (մեծ պայթումը):

Բայց ա՞յս էր միայն իր ուզածը:

Ո՛չ, անտարակոյս: Պրպտելով իր նամակները, այն տպաւորութիւնը կ'ունենանք՝ որ ան կ'ապրէր մօտ աւելորդ կանխանամալիք մարդկային պատմութեան մէջ աննախընթաց դէպքի մը ըստ պատմով: Այնչթայն կը տառապէր, ոչվհետեւ իրեն համար դրեթէ չօչափելի դարձած էր սիեզերքի սկզբնաւորութեան խորհուրդը, բայց միշտ կը պակսէր ուժի վերջին քանակը վճռական քայլը ընելու համար:

Աբարչութիւնը իր զանազան երեւոյթներով հո՛ն, իր դիմացն էր. կը պակսէր Աբարիչը:

Ինչպէ՞ս կարելի է այն աաեն «ինքն իր մէջ փակուած, եսասէր եւ անտարբեր» նկատել այս մարդը՝ որ, իրաւամբ կամ առանց իրաւունքի, ինքզինքը ճշմարտութեան այդքան մօտիկ կը զդար:

Հետաքրքրական է նկատել թէ ինչպէս կը բաժնուի իր երկու կիսերէն. առաջինը կ'ուզէ բաժնուիլ իրմէ 1919ին, եւ Այնչթայն անոր ապրուստին համար կը խոստանայ տալ Նոպելեան մրցանակէն չհասած գումարը (Մրցանակ մը որ երկու տարի ետք միայն պիտի առնէ): Երկրորդ կինը կը մ եռնի 1936ին երբ լինք զբաղած էր պիտական հարցի մը քննութեամբ. յաջորդ օրն իսկ կը վերսկսի գործը, իբրեւ թէ ոչինչ պատահած ըլլար:

Ինչպէ՞ս կրնանք մեր չափանիշներով դատել այս մարդը, որ հաւանաբար տիեզերքին եւ նիւթին խորհուրդը լուծելու վրայ էր: Փոքր տարիքէն արդէն ան հասկցած էր որ ճակատագիրը բացա – ռիկ դեր մը վերապահած է իրեն: Հինդ տարեկանին նուէր ստացած կողմնացոյցը խլած էր իր աքանչացումը, փոշիացնելով իր անպիտակից մանկութիւնը, եւ մղելով զինքը դէպի դիտութեան առինքնող հորիզոնները:

Կանխահաս հանճար մը չէր, տեսանք արդէն: Մանաւանդ թէ՝ կանոնաւոր դպրոց ալ չկրցաւ յաճախել եւ կը նեղուէր թուաբանութենէն: Բայց «տարբեր» էր: Այնչթայն արհեստաւարժ հանճարներէն տարբեր յատկութիւն մը ունէր. ան սիրով եւ համբերութեամբ կը պատասխանէր իրեն ուղղուած բազմաթիւ նամակներուն: Ամէնօրեայ կենցաղին մէջ չատ սակաւապէտ էր. «սեղան մը եւ աթոռ մը բաւական են ինծի համար», կ'ըսէր:

Իրմէ մնացած անտիպ նամակները մեզի կը ներկայացնեն Այնչթայն մը որ բոլորովին զոռոզ եւ մեկուսացած մէկը չէ, ինչպէս ոմանք կը կարծեն, բայց ոչ ալ ամբողջութեամբ մարդկային սովորական զգացումներով զեղուն: Ան յաճախ փակուած էր բնագիտութեան «փղոսկրէ դղեակին» մէջ. կ'ուզէր կորզել սիեզերքին դաղանիքը. բայց այն քիչ անդամները երբ դուրս կու դար այդ դղեակէն, իր վեհանձն բնութիւնը դուրս կը պոռթկար սիրաբար:

Անդամ մը, ցերեկուան ծանր աշխատանքէն եաք, ամբողջ գիչերը անքուն կ'անցընէ պատասխանելու համար անծանօթ իտալացի մը նամակին: Մարդը կը դբէ – դըեէր զինքը Աստուծոյ գոյութեան մասին իր տարակոյսներով: «Յօդուածդ մը մէջ կը կարդամ որ դուն կը հաւատաս, կը դբէր Իտալացին. ինչպէ՞ս կարելի է այդ»: Այնչթայն կը պատասխանէ. «Իրաւունք ունիս, յօդուածը կը սխալի: Ես չեմ հաւատար անձնաւորական Աստուծոյ, եւ այս պարագան երբեք չեմ ծածկած: Միակ կրօնական զգացումը որ կայ մէջս՝ դիտութենէն յայտնուած տիեզերքի կազմին հանդէպ ունեցած ան – սահման հիացումս է»:

Եթէ սովորական մարդիկ չարունակ կը փորձէին դուրս բերել զինքը իր կղզիացումէն, նոյնը կ'ընէր նաեւ դիտական աշխարհը: «Կարծէք թէ հաւ մ'ըլլայի», կ'ըսէր յաճախ, «ամէնքը կը սպասեն որ թուխսի նստիմ»: Ստէպ կը սիրէր կրկնել. «Աւելի արժէք ունին Պուտտայի, Մովսէսի եւ Յիսուսի սորվեցուցածները, քան թէ մեր բոլոր դիտութիւնը»: Անկեղծ խօսքեր էին ասոնք, անտարակոյս:

Իր կեանքի երեւոյթներէն չատեր ա – ռաջի կարդ անցած են: Հաւանաբար ուրիշ մարդ մը, ցերեկուան ծանր աշխատանքէն եաք, ամբողջ գիչերը անքուն կ'անցընէ պատասխանելու համար անծանօթ իտալացի մը նամակին: Մարդը կը դբէր – դըեէր զինքը Աստուծոյ գոյութեան մասին իր տարակոյսներով: «Յօդուածդ մը մէջ կը կարդամ որ դուն կը հաւատաս, կը դբէր Իտալացին. ինչպէ՞ս կարելի է այդ»: Այնչթայն կը պատասխանէ. «Իրաւունք ունիս, յօդուածը կը սխալի: Ես չեմ հաւատար անձնաւորական Աստուծոյ, եւ այս պարագան երբեք չեմ ծածկած: Միակ կրօնական զգացումը որ կայ մէջս՝ դիտութենէն յայտնուած տիեզերքի կազմին հանդէպ ունեցած ան – սահման հիացումս է»:

Եթէ սովորական մարդիկ չարունակ կը փորձէին դուրս բերել զինքը իր կղզիացումէն, նոյնը կ'ընէր նաեւ դիտական աշխարհը: «Կարծէք թէ հաւ մ'ըլլայի», կ'ըսէր յաճախ, «ամէնքը կը սպասեն որ թուխսի նստիմ»: Ստէպ կը սիրէր կրկնել. «Աւելի արժէք ունին Պուտտայի, Մովսէսի եւ Յիսուսի սորվեցուցածները, քան թէ մեր բոլոր դիտութիւնը»: Անկեղծ խօսքեր էին ասոնք, անտարակոյս:

Իր կեանքի երեւոյթներէն չատեր առաջի կարդ անցած են: Հաւանաբար ուրիշ մարդ մը, ցերեկուան ծանր աշխատանքէն եաք, ամբողջ գիչերը անքուն կ'անցընէ պատասխանելու համար անծանօթ իտալացի մը նամակին: Մարդը կը դբէր – դըեէր զինքը Աստուծոյ գոյութեան մասին իր տարակոյսներով: «Յօդուածդ մը մէջ կը կարդամ որ դուն կը հաւատաս, կը դբէր Իտալացին. ինչպէ՞ս կարելի է այդ»: Այնչթայն կը պատասխանէ. «Իրաւունք ունիս, յօդուածը կը սխալի: Ես չեմ հաւատար անձնաւորական Աստուծոյ, եւ այս պարագան երբեք չեմ ծածկած: Միակ կրօնական զգացումը որ կայ մէջս՝ դիտութենէն յայտնուած տիեզերքի կազմին հանդէպ ունեցած ան – սահման հիացումս է»:

Եթէ սովորական մարդիկ չարունակ կը փորձէին դուրս բերել զինքը իր կղզիացումէն, նոյնը կ'ընէր նաեւ դիտական աշխարհը: «Կարծէք թէ հաւ մ'ըլլայի», կ'ըսէր յաճախ, «ամէնքը կը սպասեն որ թուխսի նստիմ»: Ստէպ կը սիրէր կրկնել. «Աւելի արժէք ունին Պուտտայի, Մովսէսի եւ Յիսուսի սորվեցուցածները, քան թէ մեր բոլոր դիտութիւնը»: Անկեղծ խօսքեր էին ասոնք, անտարակոյս:

Իր կեանքի երեւոյթներէն չատեր առաջի կարդ անցած են: Հաւանաբար ուրիշ

ԴԱՂԹԻՔ ԴԱՂԹԻՔ

ՍԱՄԱԹԻՈՑ Ս. Գէորգ եկեղեցին յի – չատակելի չաբաթավերջ մը ունեցած է Սեպտ. 28 – 30: Ուրբաթ երեկոյեան Շնորհք Պատրիարք բացումը եւ օծումը կատարած է մաքրուած ու բարեզարդած տաճարին: Շաբաթ առաւօտ պատարագած է պատրիարքական փոխանորդը՝ Վրթանէս Աբգ. Ա. Քհյ. Տէրտէրեան: Քարոզած է Շահան Եպիսկ. Սվաճեան: Կիրակի առաւօտեան, Վարագայ Խաչի տօնին առթիւ, պատարագած եւ քարոզած է Շնորհք Պատրիարք: Այդ օրը զուգադիպելով Վազդէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օծման ու պահակալութեան 24րդ տարեդարձին, Պատրիարքը իր քարոզին մէջ ներբողը հիւսած է Վազդէն Ա.ի: Ապա, Սամաթիոյ հոգեւոր հովիւ Շահէ Քհնյ. Ալթունեանի ծառայութեան ի գնահատութիւն Պատրիարքը լանջախաչ կրելու արտօնութիւն չնորհած է անոր, իսկ քահանայից դասու երիցադոյն անդամին՝ 92ամեայ Վահան Քհնյ. Պիպիեանի, աւագութիւն: Պատարագի աւարտին կատարուած են մատաղօրհնութիւն եւ հոգեհանդիստ՝ պատրիարքնե – րու յիչատակին: Եկեղեցական արարողութիւններէն եաք Սիրոյ Սեղան սարքուած է Սահակեան – Նունեան լիսէի սրահին մէջ, նախագահութեամբ Շնորհք Պատրիարքի եւ մասնակցութեամբ բարերարներու, թաղականներու, հոգաբարձուներու, մամուլի ներկայացուցիչնե –

զած է հանրութեան ներկայանալ այնպիսի դիմագիծով մը, որուն եաեւ կարենար դիւրութեամբ ապատանիլ: Բայց ի՛նչպէս էր իրապէս իր ներքին մտերմութեան մէջ՝ չենք գիտեր: «Ինչո՞ւ այսքան լուրջ առած եմ գործս», հարց կու տար երբեմն ինքնիրեն, «որո՞ւն համար: Ինձի՞ համար արդեօք: Բայց այն քա՞ն կարճատես է ամէնուս ալ կեանքը: Արդեօք ժամանակակիցներո՞ւն համար, ապագայ սերունդներո՞ւն համար: Խորհուրդ մըն է, խորհուրդ կը մնայ...»:

Մահուան անկողնին վրայ (18 Ապրիլ 1955) արտասանած իր վերջին խօսքերը անծանօթ մնացին մեզի, որովհետեւ հիւանդապահուհին չկրցաւ հասկնալ գերմաներէն ըսուած այդ քանի մը մրմունջները: Եւ այսպէս, մեր դարու մեծագոյն գիտնականին վերջին վայրկեաններըը սուզուեցան յատեանականութեան խորհուրդին մէջ: Ու մարդիկ այսօր, անդիտանալով մարդ – Այնչթայնը, կը չարունակեն հետաքրքրել իր երեւակայած տիեզերքը:

Հ. ԳԼԸՆՃԵԱՆ

«ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔ»

Օծման Ա. Տարեդարձ

Ս. ՌԱՖԱՅԷԼԻ ՄԱՏՐԱՆ

— o —

Սեպտ. 23ի կիրակի օր պատչաճ հանդիսութեամբ տօնուեցաւ օծման Ա. տարեդարձը Ս. Ռաֆայէլի Ս. Յովհաննէս մատրան: Պատարագեց Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան իր քարոզին բնաբան ընտրած ըլլալով «Երանի եկեղեցի չինող – ղաց» սաղմոսը:

Սեղանին կը սպասարկէին Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց միաբանութեան անդամներէն Հայկասէր Վրդ. Պայրամեան, Գարեգին Քհնյ. Յակոբեան, նոյնպէս Մաթէյկէն Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ դպրաց դասէն քանի մը անդամ – անդամուհիները, դիմաւորութեամբ իրենց խմբապարին՝ Պր. Խաչիկ Եըլմազեանի, որոնք երգեցին պատարագի երգերը կատարեալ ներդաշնակութեամբ:

Յաւարտ պատարագի կատարուեցաւ պաշտօն հաստատութեանս համար սա – տարողաց, պաշտօնէից եւ պատսպարեալ հանդուցեալոց հոգւոյն ի հանգիստ:

Գ. Ք. Յ.

րու: Խօսք առնողներ չեշտած են զատուկն եկող Հայերու ծառայութեան ոգին եւ դրուագներ պատմած անոնց ազգասիրութեան ոգիէն, վարժարանի նորոգութեան եւ եկեղեցւոյ բարեզարդման առթիւ, աւելցնելով որ անոնցմէ չատեր իրենց ուսերով աղիւս, տաշտձ ու այլազան չինանիւթեր կրած են: Հետեւաբար, Սամաթիոյ կրօնական եւ կրթական այդ չէնքերուն չաղախին մէջ դրեթէ ամէնուն քրտինքը կայ: Այս երեւոյթէն խանդավառ եւ ի գնահատութիւն գաւառի Հայութեան ցոյց տուած ոգիին կատարուած են սրտաբուխ նուէրներ, որոնց մասնակցած է նաեւ Պատրիարքը 50 հազար ոսկիով: Փակման խօսքը կատարած է Շնորհք Պատրիարք:

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ, Սեպտեմբեր 30ին, իր անդրանիկ պատարագը մատուցած է նորօծ Բարսեղ Քհնյ. Վանլեանի չնորհակալութեան եւ Պատրիարքի, որ նաեւ խօսած է յաւուր պատչաճի քարոզ մը: Յաւարտ պատարագի յարակից սրահին մէջ ճաչ մը տրուած է ի պատիւ Պատրիարքին եւ նորօծ քահանային: Խօսք առած են Մովսէս եւ Գրիգոր քահանաները, ինչպէս նաեւ Յակոբ Սվաճեան չեչտելով հայ եկեղեցւոյ մէջ քահանային տեղը եւ դերը: Բարսեղ Քհնյ. Վանլեանի չնորհակալութեան եւ հաւատարմութեան խօսքերէն եաք ճաչը վերջ դտած է Պատրիարքին օրհնութեան եւ թելադրական խօսքերով:

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Երբ բաժանուեցինք, Սարոյեանն ասաց.

– Պատուական մարդիկ էին... Զուարթնոցի մէջ միշտ պատուական մարդոց կը հանդիպիմ: Անցեալ դալուս Զուարթնոցի պահակ բիթլիսեցի Աստուրին հանդիպայ: Հարցուցի, Բիթլիս ո՞ր կողմն է... Ելաւ, ահա այս քարի վրայով կայնաւ, ձեռքը ասանկ պարզեց, ըսաւ, ա՛յս կողմն է, այսպէս կ'երթաս, կ'երթաս, հինդ օր կ'երթաս, տասը օր կ'երթաս, կը հասնիս Բիթլիս...: Ախոռս հիմա չիկայ՝ հեռը կուշտ դրուցէի Բիթլիսի վրայ, ըսէի, որ դացի, տեսայ Բիթլիս, տեսայ մեր աւերակ տունը, մեր օճախ... Երբ Ֆրեզնօ լսեցի Աստուրի ձայն՝ լացս եկաւ...

Երբ երեւանից դուրս եկանք, օրը պայծառ էր, արեւոտ: Բայց ահա դեռ հոկտեմբերեան չհասած, երկինքը ամպեց, ձլուզուեց:

– Ախոռս, – ասաց վարորդը, - օրը փըչացաւ...

– Ինչ կ'ըսես, հիանալի եղանակ է, – վրայ բերեց Սարոյեանը, - ամէն եղանակ իր դեղեցկութիւն ունի... Ասանկ եղանակի բանաստեղծները մելամաղձոտ բանաստեղծութիւններ կը դրեն...

– Եւ օդի կը խմեն, – աւելացուց Ռոպմիկ Դաւոյեանը:

– Այո, օդի, օդին վրայ ալ դարեջուր... կանդ առնինք, մտնանք այս խաղողի այդի, կ'ուզեմ խաղող քաղել...

– Այդ այդիներն արդէն քաղուած են, խաղող չենք դտնի...

- Չի կրնար պատահիլ: Հայ մարդը միշտ քանի մը ճութ կը թողու երեխաներու եւ թռչուններու համար...

Ու մտաւ այդի, մտաւ, դտաւ, ու հըրճուեց երեխայի նման.

– Հիմա տեսա՞ք... Ֆրեզնօ այդին կը քաղէին, կ'երթային, յետոյ պզտիկները կը մտնէինք այդի, կը փնտռէինք, կը դտնէինք... Կ'երեւի, թէ այս այդին պզտիկ Սարոյեաններ դեռ մտած չեն, այլապէս բան մը չէինք դտներ...

Անդնտամ էինք դիւղամիջով, երբ մի տըղա՝ նամերձ այդում խոչոր, ոսկեցոլ ողկոյզներով ծանրաբեռ վազեր տեսաւ ու նոան ծառեր՝ հուրհրան պտուղներով...

– Կայնէ՛ք, կայնէ՛ք, ահա իմ ուզած...

Բացեց մեքենայի դուռն ու արշաւեց դէպի այդին:

Թէեւ Ամերիկայում էր ծնուել ու մեծացել, բայց երեւում էր, որ ոչ մի յարդանք չունի մասնաւոր սեփականութեան նկատմամբ:

«– Գնանք նայենք, յանկարծ ու Հանէտերսոնի ծիրանիները հասած լինեն...

– Գնանք: Եթէ հասած լինեն, յանձն առնո՞ւմ ես թռցնել...

– Դողանալը մեղք է...

– Այո, բայց ոչ ծիրան դողանալը»...

«Մարդկային կատակերդութեան մէջ է դրել:

Այո, բայց ոչ ծիրան, բայց ոչ խաղող դողանալը, այն, ինչ բնութեան պարդեւն է...

Ու արշաւում էր դէպի այդին, մենք էլ եաեւից:

Տանտիրուհին հաւանաբար պատուհանից տեսնելով մեր այդ արշաւանքը, դուրս եկաւ:

– Կրնա՞մ ձեր այդիէն քիչ մը խաղող դողնալ...

Տանտիրուհին ժպտաց.

– Ինչքան կ'ուզէք...

Մտաւ այդի, քաղեց, կերաւ հաճոյքով, ագահութեամբ («այնպէս ուտես, որ Աստուած նայի, զարմանայ»), մի նուռ պոկեց, հիացաւ գեղեցկութեամբ, դրպանը դրեց...

– Ինչքա՞ն կ'ուզէք՝... Հիանալի ըսաւ ... Ուրիշ տեղ ալ, անշուշտ, եթէ մտնես այդի, ըսես՝ կ'ուզեմ քիչ մը դողնալ, թոյլ կու տան, բայց այդքան սրտալի չեն ըսեր՝ ինչքա՞ն կ'ուզէք... Հպարտ եմ, որ այս ժողովուրդէն եմ...

Այդուց դուրս էինք գալիս, երբ մեր մեքենայի կողքին մէկ ուրիշը կանգնեց, ու երիտասարդներ դուրս եկան միջից: Ծանօթ դէմքեր էին: Ցիչեցի, քիչ առաջ համալսարանում Սարոյեանի եաեւից միջանցքից միջանցք էին թռչում: Ուրեմն, դասերը թողել են, աւտոմեքենայ ճարել, ընկել մեր եաեւից...

– Համալսարանի տղաներն են, – ասացի, – Սարոյեանի եաեւից են գալիս...

– Է, եթէ գործ չունեն, թող գան, ճամբորդութիւն աւելի ուրախ կ'ըլլայ...

(Շար.– 24)

Պ. Գրիգոր Կիւլեան, Օր. Շաքէ Կիւլեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԼՈՒՍԸՆԹԱԳ ԿԻՒԼԵԱՆԻ
(Իզմիթցի)

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 8ին զիշերը, 79 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Հոկտ. 11, ժամը 16ին Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը։

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՅԱՒԱՋ. — Մեր խոր ցաւակցութիւնները մեր սիրելի վեթերան ընկերոջ՝ Գրիգոր Կիւլեանի եւ Շաֆէին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Նուարդ Խաչիկեան, Օր. Ժամին Խաչիկեան եւ ընտանեկան պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, ան-ձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Հոկտ. 14, ժամը 9·30ին Ժան Կիթոնի փոքրիկ քրիստոնէականը, կը մասնակցին Հ. Ռափայէլ Անտոնեան, Սմուէլ – Մուրատ վարժարանի աշակերտութիւնը եւ Իզապէլ Տէր-Յակոբեան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Սէն ժեռմէն եւ շրջակայքի Ս. Սահակ-Մեսրոպի Թաղ.Խորհուրդը պաշտօնապէս կը ծանուցանէ յարգոյ հայ հասարակութեան թէ, ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս կը տօնէ եկեղեցւոյ վիճութեան եւ անուանակոչութեան 46րդ տարեդարձը կիրակի, Հոկտ. 14ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Հոգեհանգիստ եկեղեցւոյ հիմնադիրներու, վիճութեան յանձնախումբի եւ Տիկնանց Միութեան հոգւոց համար։

Ապա մատաղօրհնութիւն եւ բաշխում։ Պիտի երգէ Մարսիլիոյ «Սահակ Մեսրոպ» երգչախումբը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԵՒ ՅՈՒՇԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ, Հաճնոյ հերոսամարտի 59րդ տարեդարձի առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Հոկտ. 14, կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 1·30ին ճաշ, մատաղ եւ յուշահանդէս տեղի կ'ունենայ ճաշարան Օփերա – Լաֆայէթի մէջ՝ 80 Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ 9րդ։

Ճաշատին 40 Ֆր.։

ՓՈՒԱՆ ՃԱՂԿՏՊԱԱԿԻ

Լուիզ Փափազեանի մահուան առթիւ, Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ին։

×

Կարապետ Խաչիկեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկ. Յովսէփ Տէր-Յէրմէնեանեան 100 Ֆր. կը նուիրեն Աղքատախնամին, փոխան ծաղիկի (ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ 30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Մշակ. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ Շաբաթ, Հոկտ. 13 ժամը 20·30ին։

Եռաւիկիան եւ Կարիճ

(Լէպլէպիճի Հօրհօր պղպ)

MUSEE GUIMET
6, Place d'Iena — 75116 Paris
(Métro : Iena)

Տոմսերը ապահովել՝
Librairie Palouyan,
9, Rue de Trévise, Paris 9e
Alimentation Baltayan
27, Rue Bleue — Paris 9e
եւ Միութեան անդամներու մօտ։

Մուտք 15 ֆր.

DANS LE CADRE DU CINQUANTENAIRE DE LA CROIX BLEUE

BAL

de la Croix Bleue Arménienne d'Arfortville
Samedi 20 Octobre de 20 h. à l'aube dans la salle des Fêtes d'Alfortville
Rue Voltaire
Avec l'orchestre des « GAYDZAG'S »
AMBIANCE — CHANTS — DANSE
BAR — BUFFET — Spécialités arméniennes

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Սեբաստի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը
ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, ՆՈԵ. 17։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Ազգային Միութիւնը նստաշրջանը բոլորած ըլլալով, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ գաղութը անխտիր, ունկնդրելու իր շրջանի գործունէութեան նիւթական եւ մանաւանդ բարոյական հաշուետուութեանը՝ Հոկտ. 18, Հինգ – շաբթի երեկոյեան ժամը 21ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահը։

×

Շաւիլի կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան երկամեայ պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտած ըլլալով, ան-դամական ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Հոկտ. 13 ժամը 21ին։ Ընտրութիւնը մէկ անդամով կը վերջնայ։ Կը խնդրուի չբացակայիլ։ Օրակարգ՝ հրաժարում վարչութեան, ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԻՍԻ

Իսիի Կապ. Խաչի միօրեայ դպրոցը վերսկսած է Զորեքշաբթի օրուան դասընթացքները։ Աբձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 45 Ռիւ սը լա Տէֆանս, Զորեքշաբթի առաւօտները։

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Երեւանէն՝ Գառնիկ Յակոբի Միխթարեան, ծնած 1949ին կը փնտռէ պինք որդեգրող ծնողքը Սեդա եւ Դաւիթ Կակոեան։ Նախքան որդեգրուիլը կոչուած է Վազգէն։ Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի դրել իրեն հետեւեալ հասցէին՝ Օրջոնիկիձէի շրջան, Սարի թաղ, 2րդ փողոց թիւ 40, երեւան 17։ Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

LES ANCIENS DU LYCEE GUETRONAGAN
BAL ANNUEL

Le Samedi 10 Novembre de 20 h.30 à l'aube, dans les salons de l'hôtel MERIDIEN, 81, Bld Gouvion Saint Cyr — 75017 PARIS
Orchestre ARMENIAN'S SUNSHINE
dirigé par ROBERT PAPASIAN
Orchestre du LIDO DE PARIS (BEN)
SURPRISES — COTILLONS
Tenue de soirée souhaitée
Entrée 250 F.

Réservation, téléphoner à :
AGAMIAN 378-15-65
ANDONIAN 854-10-79
CEZVECIAN 236-54-48
NAVASSARTIAN 985-36-53
PANOSSIAN 233-77-90

NOUVEAU

CHEZ
NORAIR
24, Rue RODIER — 75009 PARIS
TEL. : 280-35-84
SANS DINER
Excellente ambiance
Danses — Chansons
Au piano : GRICHA GRINN
Première consommation 30 F.
ensuite 15 F.
ouvert tous les jours
de 22h. à l'aube

MARSEILLE
HOMENETMEN - ARDZIV
NUITÉE DANSANTE
SALONS DE L'ALHAMBRA — 340, Boulevard Chave
Samedi 13 Oct. de 21 h. à l'aube
Orchestre : CLAUDE GERARD
Chanteur :
MARTEN YORGANTZ
Billets et Réservation.
Tél. : 39-77-50 Kurdyan — 31-09-71 Zeroukian — 70-06-30 Pehlivanian

AVEC LE CONCOURS DE
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
JACQUES CHELELEKIAN vous propose
au départ de MARSEILLE
des VOYAGES-ARMENIE
MOSCOU - EREVAN
2 nuits — 12 jours
CALENDRIER DES DÉPARTS
DEPART VENDREDI : — 28 Décembre
RETOUR JEUDI : — 10 Janvier 1980
PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART
Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.
Renseignements et réservations
Jacques CHELELEKIAN
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12
et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France
Org. Lic. 97

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է փոխան խաղողի եւ ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկ. Մոսկոֆեան 200, Տիկ. Օնանեան 100, Տիկ. Ա. Սոքիքեան, Տիկ. Զ. Աբգումանեան, Տէր եւ Տիկ. Էմմէրիկ, Տէր եւ Տիկ. Յ. Աւետիքեան 50ական խաղողի։ Գոհար Նալպանտեանի (ծն. Թոթոյեան) Թաղման առթիւ Պր. Ա. Հոլոփիկեան 300, Նորոյեան ընտանիք 200, Տէր եւ Տիկ. Հ. Վոլթ, Տէր եւ Տիկ. Բ. Նազարեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Դաւիթեան, Ժ.Ա.ի Մարսէյլի վարչութիւն 100ական, Տէր եւ Տիկ. Վ. Ճըմտիկեան, Զոքէս – եան, Օր. Մ. Սէմէրճեան 50ական, Տիկ. Ա.րտաճեան, Տիկ. Ս. Մանուկեան 20ական։

(Շար.–)

×

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանը կը հղէ Հոկտ. 3ին լոյս տեսած իր չնորհակալիքը, որ սիէմք է ըլլայ.—

Տիկ. Տապաղեան 500 Ֆր., Տիկ. Անդրէասեան 500, ան՝ իր ամուսնոյն ապաքինման առթիւ 500, Արշա Գիլիքիկեան 500, Տիկ. Մարգարեան 200, Տէր եւ Տիկ. Մելքոնեան 200, Տիկ. Գէպէլեան 100, Պր. Մաճառեան 100, Տէր եւ Տիկ. Զաքրեան 100 Ֆր.։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
11
JEUDI
11 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վերջամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.489

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.489

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

Միջխուսոնեական Միջադէպեր

— o —

300 ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄ ՀԻՒՍԻՍ· ԼԻԲԱՆԱՆ ՄԱՍ ՄԸ՝ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԱԾ

Այս անգամ լիբանանցի քրիստոնեաները Իսրայէլ մէջ հաշուեյարդարի ձեռնարկած են եւ հիւսիսային շրջանին մէջ է, որ առեւանգումները կատարուած են, բանական մեծ ծաւալի վրայ։

Կէս օրուան մէջ, Երեքշաբթի, 300 առեւանգում կատարուած էիրարու հակառակ քաղաքականներուն եւ նախկին նահանգապետ Ֆրէնճիէի կողմնակիցներու կողմէ։

Իրաքեան մամուլի գործակալութեան տամաձայն եօթը հոգի ալ սպաննուած են։ Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն 182 հոգի պատանդ կը մնայ 300ի վրայ, ուրիշ աղբիւրներու համաձայն 140 է միայն վերադարձուածներու թիւը։

Յանօթ է որ Ֆրէնճիէ իր սպաննուած ցաւին, ընտանիքին եւ իր 30 «առիւծ»ներու վրէժը ունի լուծելիք Քաթայէպներէն (Ցուլիս 78) մինչ ձեմայէլի կատակցութիւնն ալ չի «ներեր» նախկին նախագահին սրտագին յարաբերու – թիւնները Սուրիացիներուն հետ։

ՁԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՎՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏՄՐԸ ընդհանուր գործադուլի մէջ պիտի ըլլայ Հոկտ. 25ին։ Ակէ զատ նախարարը կը ծրագրէ բարեփոխումներու չարք մը, որպէսզի երեք տարիներու ընթացքին ապատարկուածքիչը բարելաւուի եւ «արագ» նամակները տակի 24 ժամուան ընթացքին հասնին եւ ընդհանուր ձեւով ներկայ յապաղումներն ու անկանոնութիւնները չքանան։

ՅՄՆԷՍԻ ԻՆԹԵՐՆԷՇՆԱԼ նամակ մը ղրկած է Բրեժնեւի պահանջելով որ առանց պայմանի ազատ արձակուին բոլոր անոնք որոնք ձերբակալուած են իրենց գաղափարներուն համար եւ վերջ մը դնուի նաեւ հոգեբուժարաններու օգտագործումին քաղաքական նպատակներով։ Յմնէսի կը դատապարտէ մանաւանդ այն հալածանքը որու ենթարկուած են անոնք որոնք ուզած են հսկել Հելսինկիի համաձայնագրերու գործադրութեան։ Այդ «հսկող»ներէն Պերանիկ, Սիչկօ, Եզուարդ Յարութիւնեան ձերբակալուած 1979 Մարտին դեռ կը սպասեն որ դատուին...։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ներքին նախարար նշանակած է Վէճմի Իլհան, նաեւ Հալքան, որ կը փոխարինէ հրաժարեալ Կիւնէշը։

ՍԱՏԱՔի կինը համալսարանի փրոֆեսէօր դարձած է եւ Հոկտ. 7ին սկսած է աշխէն արաբ գրականութեան դաս տալ անակնկալի եկած ուսանողներու։ Եգիպտոսի նախագահին կինը 1978 Մայիսին ամուսնացած էր իր լիսանսը։

ՊՈՒԱՍՍ. 30 քարաթնոց ապամանդ մը նաւերած է եղեր ժխքար տ'Էսթէնի, երբ այս վերջինը դեռ եմտական նախարար էր։ Այս յայտնութիւնը կ'ընէ Քանար Անշէնէ Զորեքշաբթի օր, որ նաեւ մանրամասն կը բացատրէ Նախարարապետ Պառի կալուածական գործառնութիւնները։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ· 2–8)

«ԱՐԱՐԱՏ» ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ «ԿԱՑՐԱՔ»ԻՆ (0 – 1)

Ոտնագնդակի Խորհրդային 42րդ ախոյենութեան մրցաշարքին, Հոկտ· 5ին, «Արարատ» Ափմա – Ափայի մէջ կը խաղար տեղւոյն «Կայրաթ»ին դէմ։ Խաղը տեղի ունեցած է բուռն պայքարի մթնոլորտի մը մէջ, մանաւանդ երկրորդ կիսախաղին, ուր գրոհները երկուստեք յաջորդած են իրարու եւ որոնցմէ մէկուն ընթացքին կայրաթցիները նշանակած են խաղին միակ կոլը։

×

ԱՐՈՎԵԱՆի « ԿՈՏԱՑՔ »Ը ՑԱՋՈՂ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՑ Բ· ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Ոտնագնդակի Խորհ· Ախոյենութեան Բ· դասակարգի 4րդ խմբակի մրցումնեռու մէջ՝ 40 խաղերէ ետք, ստեղծուած է երրեակ իշխանութիւն մը։ Լանչխութիի « Գուրխա », Աբովեանի « Կոտայք » եւ Սամարեղի « Լոկոմոտիվ » ակումբները չհաած են 54ական միաւոր եւ կը չարունակեն պայքարը առաջնութեան համար, ինչ որ իրաւունք կուտայ յաղթականին յառաջիկայ տարի հանդէս գալու բարձրադոյն խումբերու չարքին։ Նոյն խմբակին մէջ հանդէս եկող Լենինականի « Շիրակ »ը 24 խումբերու մէջ կը գրաւէ 8րդ տեղը, 43 միաւորով։ 40րդ խաղեռուն « Կոտայք »ը 0ի դէմ 3 կէտով յաղթեց Բաթումի « Դինամօ »ի, իսկ « Շիրակ »ը՝ 1ի դէմ 3 կէտով պարտութեան մատնեց Սուխումի « Դինամօ »ն։

×

ԵՐԵՒԱՆի ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՎԵՐՋ ԴՏԱԾ Է

Երեւանի « Հրազդան » մարզադաշտին մէջ տեղի ունեցած եւրաժշտական փառատօնը վերջ դտած է։ Հայհամերգի « Թող միշտ լինի արեւը » խորագիրը կրող փառատօնը նուիրուած էր Մանկան Միջազգային Տարուան։ Երեք երեկոյթներու ընթացքին Երեւանցիներու եւ շրջաններէ եկած աշխատաւորներու առջեւ հանդէս եկած են չուրջ 1700 հոգի։ Հանդէսը վարած են Եգենի Մորգունով եւ Աչոտ Ղազարեան։ Իրենց արուեստը ցուցադրած են Երեւանի մարզական դպրոցներու սանները, « Արմինա », « Ներդեբի » Հայաստանի պարի պետական համոյթները, Կիեւի պետական խումբը եւ քանի մը հարիւր հոգիէ բազկացած երգչախումբն ու պարախումբերը։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆի ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ԱՃԸ ԵՒ ԿԱՌՈՑԸ

Հայաստանի բնակչութեան աճը զգալի կերպով կը գերազանցէ մէջին միութենական չափերը։ Այս առթիւ Հայաստանի կեդր· Վիճակագրական Վարչութեան նախագահի տեղակալը՝ Վիկտորիա Զուլալեան, ըսած է, թէ այս տարուան համամիութենական մարդահամարի արդիւնքներու չնորհիւ ձեռք ձգուած տուեալները կը վկայեն, որ քանակական եւ

նուիրած է եղեր ժխքար տ'Էսթէնի, երբ այս վերջինը դեռ եմտական նախարար էր։ Այս յայտնութիւնը կ'ընէ Քանար Անշէնէ Զորեքշաբթի օր, որ նաեւ մանրամասն կը բացատրէ Նախարարապետ Պառի կալուածական գործառնութիւնները։

ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԿՈՒՄԱԿԱԼԻՆ ՎԱԳՐՖՆԵՐՈՒ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ակէ ափեղի քան մը առաջ, Օգոստոս 28ին, Նահանգիս մեծայարգ կուսակալին այցելած էինք մեր կրթական հարցերու դժուարութիւնները հարթելու նպատակով։ Իսկ Հոկտ· 2, ժամը 10ին, վիլայէթ այցելեցինք մեր « վագըֆ » կոչեցեալ կրօնական, կրթական ու բարեգործական հաստատութեանց եւ թարգմանները անձամբ նահանգիս նորընծաիր կուսակալ մեծայարգ Օրհան Էրպուղի նկատառման յանձնելու համար։ Մեզի ընկերանալու հրաւիրուած էին Գալֆայեան որբանոցի Խնամակալութեան առենապետ Պ· Կարպիս Ուզունլեան եւ մեր չատ մը հաստատութեանց փոստատեան Պ· Տիրան Պաքար։ Գալազանակիր էր Օհան Քհնյ·։ Հանդիպումին ներկայ էին մեծայարգ կուսակալի կողքին Իսթան պուլի երեսփոխաններէն Եալչըն Կիւը սէլ, որ փոխ – վարչապետ եւ պետական նախարար մեծայարգ Օրհան Էյուպօղլուին կողմէ նշանակուած էր հետաքրքրուելու համար մեր համայնքային հարցերով։ Ներկայ էր նաեւ Իսթանպուլի Վագըֆներու ընդհ· տնօրէնը Իհսան Էրդի։

Մեր յառաջաբանին մէջ նախ մեր շնորհակալութիւնը յայտնեցինք մեծայարգ վալիին կրթական հարցերու կապակցութեամբ իր հրահանգած դիւրութեանց համար։ Միաժամանակ ցաւով իր նկատառման յանձնեցինք, որ կրթական Տնօրէնութենէն արձանագրութեանց հսկելու եւ արտօնագիր տալու համար նշանակուած պաշտօնեաները, դեռ ըրիւ չեն դրծադրեր տրուած նոր հրահանգները, եւ Հայ ըլլալը որոշող հաստատագրերու։ այդ իսկ պատճառով արձանագրութեանց ընթացքին, առաջուան պէս, կարգ մը հայ աշակերտներուն կը պակսուի իրենց համայնքի վարժարանները յաճախելու բնական իրաւունքը, հակառակ անոնց որակական կարեւոր փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են բնակչութեան կառոյցին մէջ։ Հայաստանի բնակչութեան թիւը կ'աւելնայ տարեկան մօտ 70 հազարով։ Այդ աճի չափերուն վրայ կ'ազդէ նաեւ այն հանգամանքը, որ տարուէ տարի կ'աւելնայ ամուսնութիւններու թիւը։ Մինչ քանի մը տարի առաջ Հայաստանի մէջ կը կատարուէր տարեկան 18 հազար ամուսնութիւն, անցեալ տարի ամուսնացած են 32 հազար զոյգեր։ Բնակչութիւնը տարուէ տարի կ'վերիտասարդանայ· Ժողովուրդին կէսը ներկայիս 25 տարեկանէն վար է։

Մեծայարգ կուսակալը վճռականօրէն հաստատեց որ պիտի գործադրուին անոնք։ Ապա մեր խօսքը չարունակեցինք արտպէս·

« Այսօր եկած ենք ձեր բարեհաճ նկատառման ենթարկելու մեր այն դժուարութիւնները եւ սահմանափակումները զոր կ'ունենանք վագըֆներու Տնօրէնութեան հետ։

Մինչեւ վերջին տարիները — այսինքն 1960ական թուականները — մեր համայնքի վագըֆ հաստատութիւնները բնականոն պայմաններու ներքեւ իրենց հանրօգուտ գործունէութիւնները կը չարունակէին։ Սակայն անկէ ասդին, յատկապէս 1964էն յետոյ, մեր վագըֆներուն կացութիւնը երթալով դժուարացած է։ Ներկայիս Թուրքիոյ մէջ տիրող ծանօթ ապրուստի սղութիւնը աւելի եւս ծանրացուցած է անոնց վիճակը։ Օրինակ, Զէյթինպուրնուի շրջանին առողջապահական կարիքները՝ առանց կրօնքի եւ ցեղի խտրութեան՝ մեծ չափով դիմադրաւող Եփրոլչի Հայոց հիւանդանոցը անտեսական տեսակէտէ չատ դժուարութեամբ կը չարունակէ իր գործունէութիւնը։ Մինչդեռ եթէ Վագըֆներու Տնօրէնութեան կողմէ արգելքներ չդրուին, իր եկամուտը աւելցնելու կացութեան մէջ է։

Ու եզրակացուցինք· « Հնարաւորու – թեան սահմաններուն մէջ ձեր բարձր միջնորդութիւնը պիտի խնդրենք, որպէսզի մեր երկրի Մայր Կանոնադրի ոգիին եւ տառին համաձայն, ու ժողովրդավարական սկզբունքներու հիման վրայ բնական ու բարւոք յարաբերութիւնները վերահաստատուին մեր համայնքային մարմիններու եւ Վագըֆներու ընդհ· Տնօրէնութեան միջեւ »։

Ապա հրաւիրեցինք փոստաբան Տիրան Պաքարը, որ մի առ մի եւ համառօտ կերպով ներկայացնէ այն հարցերը, որոնք արձանագրուած էին մեծայարգ կուսակալին ուղղուած մեր նամակին մէջ։ Հետեւեալն է այդ նամակին պարունակութիւնը·

Մինչեւ վերջին տարիները — այսինքն 1960ական թուականները—մեր համայնքի վագըֆ հաստատութիւնները կը շարունակէին բնականոն պայմաններու ներքեւ իրենց հանրօգուտ գործունէութիւնները։ Սակայն, վերջին տարիներու ընթացքին, ասոնց գործունէութիւնը կաշկանդող կարգ մը սահմանափակումներ ու դժուարութիւններ դրուեցան, որոնք մեր բարեգործական հաստատութեանց նպատակները կազմող՝ եւ Պետութեան կողմէ ալ իրրեւ այդ ճանչցուած՝ հանրօգուտ իրենց ծառայութիւնները գրեթէ շարունակելու անկարող կացութեան մատնեցին զանոնք։ Խորքին մէջ մեր երկրի Մայր Կանոնի (Անա Եասա) հակառակ եղող այդ սահմանափակումները ասոնք են։

(Շար· 1)

Հանգիստ ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԵՊՍ. ՊԱՓԱՆԵԱՆի

Հռոմէն կը հաղորդեն, որ երեքշաբթի օր ժամը 4ին, վախճանած է Իգնատիոս Եպս· Պաբանեան, որ 1962 Սեպտ· 2ին կը յաջորդէր Կարդինալ Ազաճանեանի, որպէս Կաթողիկոս – Պատրիարք Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ, Իգնատիոս – Պետրոս ԺԶ անունով։ Այդ պաշտօնը վարեց մինչեւ քանի մը տարի առաջ, երբ Պատրիարքական Աթոռին իբրեն իբրեւ յաջորդ կ'ընտրուէր Հմայեակ Եպիսկ· Կէտիկեան, այսօր՝ Հմայեակ–Պետրոս ԺԷ։

Պաբանեան եպիսկոպոսի կեանքին ու գործին մասին, դեռ առիթ կ ունենանք խօսելու։

ՆԱԻԸ ԵՒ ԽԱՐԻՍԽ ՄԸ...

Երեւակայեցէք Հայ մը որ լսած չէ Վիկտոր Համբարձումեանի անունը: Երեւակայեցէք Հայ մը որ չի պիտեր թէ ով է Պարոյր Սեւակ մը, Առնօ Բաբաջանեան մը: Երեւակայեցէք Հայ մը որ իր կեանքին մէջ Մարաթիոս Սարեանի մասին չէ լսած:

Երեւակայեցէք այդպիսի Հայ մը, այո: Եւ անիկա տգէտ ու անուս Հայ մը չըլլայ: Ըլլայ զարգացած Հայ մը, որ թերեւս անմիջապէս Նէյլ Ամսթրոնկի անունը ձեզի պիտի տայ, եթէ հարցնէք իրեն թէ ով ոտք դրած է առաջին անգամ լուսնին վրայ: Հայ մը որ պիտէ թէ ով է Ալպէր Այնշթայնը, Շէյքսփիրը կամ Պայրընը, Րահմանինոֆը կամ Սէզանը:

Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ ան Այնշթայնի անունին կողքին լսած ըլլայ նաեւ Վիկտոր Համբարձումեանի անունը, երբ ընթերցում կ'ընէ ամէն լեզուով... բացի հայերէնէ: Վիկտոր Համբարձումեան աշխարհահռչակ գիտնական մը կրնայ ըլլալ, աշխարհի բոլոր գիտական ակադեմիաներուն կողմէ յարգուած ու անդամակցութեան հրաւիրուած բացառիկ դէմք մը կրնայ ըլլալ, բայց միայն հայ մամուլի մէջ է որ պիտի հանդիպիք անոր անունին, միայն հայ մամուլն է որ կուտքին պիտի սեղմէ այդ անունը եւ պիտի խօսի անոր զարմանահրաշ յաջողութիւններուն մասին: Եւ ան, որ ամէն լեզուով ընթերցում ընելով հանդերձ հայերէնով կատարուած հրատարակութիւններու անհաղորդ պիտի մնայ, բնականաբար զարմացած եւ օտար նայուածքով մը պիտի նայի ձեզի, եթէ իրեն արտասանէք Վիկտոր Համբարձումեանի մը անունը:

Մեր ժողովուրդը արդար հպարտութեան եւ ուրախութեան չատ առիթներ կը վայելէ իր տաղանդաւոր ու համբաւաւոր զաւակներուն բարի գործերով: Այո՛, փոքրիկ ժողովուրդ մըն ենք եւ մեր այս արժէքաւոր զաւակներուն համբաւն ալ չատ յաճախ գժուար կը ցատքէ այդ փոքրիկ ժողովուրդը շրջապատող սահմաններուն վրայէն դէպի դուրս: Բայց ի՞նչ կը փոխուի: Համբաւ եւ արժէք՝ յարաբերական բաներ են եւ միշտ ալ ուղիղ չեն համեմատիր իրարու հետ: Մնաց որ եթէ թիւերու համեմատութիւն մը նկատի առնուի, կրնանք պնդել թերեւս որ Վիկտոր Համբարձումեան մը Հայերու կողմէ աւելի կը պաշտուի եւ կը ճանչցուի, քան թէ Ֆրանսացի նոյնքան արժէքաւոր աստղագէտ մը Ֆրանսացի ներուն կողմէ:

Եւ սակայն արդեօք Վիկտոր Համբարձումեանի մը համբաւը կրնա՞ր այսօր հասած ըլլալ մինչեւ ամէնէն հեռաւոր հայրենակ ափեր, եթէ գոյութիւն ունեցած չըլլայ Հայ Մամուլը: Չէր կրնար:

Ահա թէ ինչու պիտի ըսենք որ հայ մամուլին հետ ամէն Հայու տունէ ներս կը մտնեն մարդուս ուրախութիւնն ու բաւարարութիւն պատճառող ինչ ինչ անուններ եւ դէպքեր: Եւատոր փոխարէն, այս վերջինները չափչփտուելով կ'ինչուան դրան մը սեմին վրայ, եթէ այդ դրան սեմէն ներս հայ մամուլը մուտք չունի:

Մենք ի՞նչ պիտի ըսենք մեր այն ցեղակիցին, որ մեր ցեղին ամէնէն համբաւաւոր անուններէն ու արժէքներէն լուր չունի: Մենք ի՞նչ կարեւորութիւն ու արժէք պիտի տանք մէկու մը զարգացումին կամ պիտութեան, եթէ այդ մէկուն գլուխը լեցնող ամէնէն բարդ պիտութիւններուն մէջ իր ցեղին վերաբերեալ ամենատարրական բանն ու անունը տեղ չունին:

Այս տեսակ մէկը պարապութեան մէջ է, որքան որ երջանիկ հոգերու վրայ կոխէ, կամ կոխել կարծէ: Որովհետեւ անհատները, իրենք նշմարեն կամ ոչ, պարապութեան մէջ կը մնան երբ փըլթած են ցեղի մը պատկանելիութեան կապերը: Եթէ անգամ մը վրիժին մարդուն ինքնութիւնն ու տեղը բնորոշող այդ ցեղային պատկանելիութեան կապերը, մարդը կը սկսի ծփալ ոչինչի մէջ, ծովուն մէջտեղ առանց խարիսխի տեղափոխուող նաւու մը նման, քշուելու համար հիւրընկալ կամ այլամերժ ամէն տեսակ հովէ: Մէկ – երկու սերունդ վերջ նաւը նոր խարիսխ մը կը գտնէ՞, չի գտնե՞ր, յայտնի չէ, միայն թէ մինչեւ որ նոր խարիսխ մը գտնուի, անհատը, կրկնենք, ինքը նշմարէ թէ ոչ, կը տառապի որոշ բարդոյթներէ եւ անհանգստութիւններէ: Բացի այդ տառապանքներէն, պատասխանատու գործ է իր կապերը գիտակցաբար եւ ազատ ընտրութեամբ խզել ցեղային պատկանելիութեան մը հետ: Ատիկա՝ նոր եւ բոլորովին օտար կամ անծանօթ ուղղութիւններ տալ կը նշանակէ ոչ միայն իր, այլ նաեւ յաջորդներու կեանքին եւ ոչ ոք գիտէ թէ յաջորդները պիտի ուզէ՞ն ենթարկուիլ ընդդիմացած այդպիսի նոր ուղղութեան մը: Բայց նոյնիսկ եթէ պահ մը մոռնանք այդպիսի հեռացումի մը ապագայ պատասխանատուութիւններն ու հետեւանքները, չենք կրնար մոռնալ ներկայի այն խղճալի կացութիւնը, որուն կրնայ մատնուիլ ամէն ինչ գիտցող, բայց իր ցեղը չճանչցող մէկը:

Մեր մամուլը, այսպէս, մեր ցեղակիցներուն չեմ բարեւներ կը բերէ մեր ժողովուրդին արժէքաւոր զաւակներէն: Եթէ մեր արժէքաւոր զաւակները իրենց վրայ դուրդուրացող ցեղակիցներու պէտք ունին, մեր ցեղակիցներն ալ աւտր խարէն պէտք ունին արժէքաւոր զաւակներու, որոնցմով պիտի կապուին խարիսխի մը եւ պիտի հպարտանան այդ խարիսխով, պիտի չուզեն երկաթ քակել այդ խարիսխէն:

Իսկ երկաթէ չղթան, որ նաւը կը կապէ խարիսխին, մեր մամուլն է:

Դեռ աւելի կ'ունենանք խօսելու այս կարեւոր կէտին մասին:

Ռ. ՀԱՍՏՏՓՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայկական Մշակոյթը Թուրք. Գիտնականներու Համագումարին Մէջ

— o —

Սև ծովու հիւսիսը գտնուող Ղրիմի թերակղզիին մէջ, ծովանկարիչ Յովհաննէս Այվազովսկիի ծննդավայր Թէոդոսիա քաղաքէն ոչ հեռու, յայտնաբերուած են հայկական վանքի մը մնացորդները: Հնախոյզներու վկայութեամբ, այդ յուշարձանը՝ ուր ներկայիս պեղումներ կը կատարուին, միջնադարու Ղրիմի Հայկական կառուցանած եւ մինչեւ այսօր կանգուն մնացած Ս. Խաչ ճարտարապետական անուանի համալրոյթի մէկ մասն է եւ կարեւոր դեր կը խաղայ պաղտութի պատմութեան ուսումնասիրութեան համար:

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած պիտական համագումարին այդ մասին խօսած է Ուկրանիոյ ակադեմիայի Սիմֆերոպոլի Հնախուզութեան Հիմնարկի ներկայացուցիչ Վ. Սիդորենկօ: Հայ մշակոյթի հարցերուն նուիրուած այդ համագումարին ան զեկուցումով մը հանդէս եկած է Ղրիմի հայկական յուշարձաններու պահպանութեան եւ հետազօտութեան մասին: Ղրիմի հայկ. զաղութը, որ գոյութիւն ունեցած է քանի մը հարիւրամեակ, կարեւոր դեր խաղացած է թերակղզիի ընկերային - տնտեսական եւ մշակութային կեանքին մէջ: Հայերը հոն ստեղծած են բազմաթիւ հոյակապ շինութիւններ, բացած են դպրոցներ, զարգացուցած են առեւտուրը, զբաղութեան արուեստը: Ճարտարապետական կառոյցներէն քանի մը հատը կանգուն են, բոլոր յուշարձանները կը պահպանուին Պետութեան կողմէ:

Երեւանի պիտական համագումարին մէջ աւելի մեծ տեղ զբաւած են Անդրկովկասի զբացի երկիրներու, ինչպէս նաեւ Ռուսիոյ, Ուկրանիոյ, Մոլդաւիոյ մէջ եւ այլուր Հայերու ստեղծած մշակութային արժէքներու նուիրուած զեկուցումները: Ուկրանացի պիտականներ Ե. Դաշկեւիչ, Լ. Շերեմետեւա – Դաշկեւիչ եւ Դ. Ստեպովիկ, խօսելով Լվովի հայկական հա-

մալնքի մասին, նշած են՝ որ մեզի հասած են ղզալի թիւով խաչքարեր, որմնանկարներ, կիրառական արուեստի նըմոյշներ: Պահպանուած են՝ արեւմտեան Ուկրանիոյ մէջ հայկական ոսկերչական արուեստի տարածման մասին ղեկանալին վաստաթուղթեր, որոնք տակաւին ամբողջովին չեն ուսումնասիրուած: Լվովի հայկական միջավայրին մէջ կազմուած վաստաթուղթը, այդ քաղաքին եւ կամենեց – Պոդոլսկի մէջ գտնուող յուշարձանները, գանազան նիւթերն ու լուսանկարները կ'ամբողջացնեն Ուկրանիոյ մեծագոյն հայկ. համայնքի պատմութիւնը, որ կը սկսի ԺԳ. դարէն: Ուսումնասիրելով Լվովի հայկական մայր տաճարի պատերուն մէջ գտնուող խաչքարերը եւ եկեղեցւոյ որմնանկարները, մասնագէտները արձանագրած են առաջիններու պատկերագրական եղակի բազմազանութիւնը, իսկ երկրորդներու հարազատ ըլլը հայկական մանրանկարչութեան հետ:

Պետերբուրգի Հայերու կեանքի ու զբօսակերպի մասին թանկագին տեղեկութիւններ հաղորդած է Լենինգրադի էրմիթաժի ներկայացուցիչ Ա. Կոկովկին: Ծանօթ է, բաւ է ան, որ Հայերը նեւայի ափերուն յայտնուած էին 1708ին, քաղաքը Ռուսական կայսրութեան մայրաքաղաք յայտարարուելէն չորս տարի ետք: Հոն կար « Հակական փողոց », Հայերը կարեւոր դեր կը խաղային քաղաքի առեւտուրի եւ արհեստներու զարգացման մէջ: Անոնք ստեղծած են նաեւ նկարչական եւ գծագրական աշխատանքներ, ոսկիէ եւ արծաթէ թանկագին գործարուեստական իրեր: Այդ յուշարձաններու չուսումնասիրուած մասը կը գտնուի Լենինգրադի էրմիթաժի գանձերու չարքին:

Հայկական կիրառական արուեստը աչքառու տեղ ընդգրկում ունեցած է, որ պայմանաւորուած էր ինչպէս ժողովուրդի պատմութեան ճակատագրով, այնպէս ալ անոր հմուտ վարպետներու արժէքաւոր գործերով: ԺԹ. դարու Հայերու տեղափոխումով ոսկերչութիւնը մեծ զարգացում արձանագրած է Վրաստանի հայաբնակ Ախալցխա քաղաքը, ուր դարու կէսերուն կային 60 տեսակ արհեստներ: Այդ քաղաքի արհեստաւորներու, յատկապէս ոսկերիչ – արծաթագործներու աշխատանքները ներկայացուած են համաշխարհային չուկայի մէջ: Նոյն շրջանին հայկ. մշակոյթը վերելք ապրած է նաեւ Թիֆլիսի մէջ, ուր Անդրկովկասի մշակութային եւ առեւտրական մեծ կեդրոններէն էր: Հայերը միայն սեփական ազգային արուեստը չեն զարգացուցած, փաստ՝ « Սլուցկի » գօտիները: Այդ գօտիները ԺԸ. – ԺԹ. դարերուն լեհ ազնուականութեան հագուստի անհրաժեշտ տարրը կազմած են: Ոսկիէ եւ արծաթէ թելերով ձեւաւորուած այդ զարդանախշ գրաւիչ իրերը գեղարուեստական յատուկ արժէք կը ներկայացնեն: Լեհ անուանի հետազօտող Տ. Մանկովսկիի վկայութեամբ անոնց արտադրու-

ԹԷ, ԻՆՉՊԷ՞Ս ԱԶԱՏԵՑԱՅ ԻԶՄԻՐԻ ՓԵՀԵՆԷՆ

1920 Յուլիս ամսուն Ասանան զբաղող Ֆրանսական իշխանութեան դիմելով Ժանտարմա արձանագրուեցայ: Յաջորդ տարուան Նոյեմբեր ամսուն Թուրքիոյ Ֆրանսական դեսպան ուրահռչակ Փը – րանքլէն Պույոնի հրամանով Ասանայի Ֆրանսական ուժը նահանջեց իսկ քաղաքին Հայ բնակչութիւնը չոգեկառքի կայարանը խճողուած բախտի բերումով կ'երթար այն ուղղութեամբ, ուր չոգեկառքը պիտի տանէր: Հոն տեսայ թէ ինչպիսի աշխատանքի էր լծուած Հաճընցի փաստաբան Կարապետ Իզմիրլեանը վակոնին մէջ տեղաւորելու համար Հ. Յ. Դ. «Կիլիկիա» ապարանին կազմածը: Ես դեռ կը թափառէի տղին – անդին եւ չէի կրնար որոշել որ ուղղութեամբ երթալս: Վերջապէս ինքզինքս զատ Մերսին, ուր զանազան ազգերու նաւեր խարիսխ նետած էին քրիստոնեաներուն օգնելու համար: Ես ալ նետ-

ուեցայ յուսական նաւու մը մէջ եւ ելայ Իզմիր ու հանդիպողին հարցնելով զատ Հայոց Ս. Աստուածածին եկեղեցին դիմացը գտնուող Եօղլաթցի Շահան Աղային խանը, ուր բարեխիղճ մարդը սենեակ չունենալուն հատարակաց սրահին մէջ տեղ տուաւ: Երկու օր գործ մը գտնելու յոյսով թափառելէ վերջ ձեռնունայն վերադարձայ խշտեակիս վրայ պառկելու: Իրիկուն մը նոյնպէս պառկած տեղս ինքնիրենս ըսի.– Աստուած իմ ոչ ծոյլ եմ եւ ոչ ալ հիւանդ, ինձի գործ մը տուր որ աշխատիմ ու կեանքս ապահովեմ: Մօտիկս պատկողներէն մէկը խօսածներս լսելով զը – լուխը լինձի զարձուց եւ ըսաւ.– «Երիտասարդ, գործչունի՞ս»: – Ոչ, ըսի: «Գրել – կարդալ գիտե՞ս»: – Էհ, քիչ մը կրնամ մէջէն ելլել, ինչ կայ որ: «Վաղը առաւ Ազգ. Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցը գնա, ասկէ հեռու չէ, հոն մարդ կ'ուզեն»: Յաջորդ օրը անմիջապէս ներկայացայ եւ ուղեցի անօրէնը տեսնել: Քանի մը վայրկեանէն դռնապանը եկաւ ու պիս առաջնորդեց անօրէնն բժիշկ Մկրտիչ Մինասեանին գրասենեակը: Բժիշկ Մինասեանը պիս հարցաքննելէ յետոյ ըսաւ թէ հոս ամսականը այնքան ալ գոհացուցիչ չէ, այնպէս որ երեք թրքա – կան ոսկի (Թուղթ) կրնան տալ ամսականի: Հոգ չէ ըսի կը բաւէ որ գործ

մը, սենեակ մը եւ պատառ մը հաց պիտի ունենամ:

Տօքթորը անմիջապէս զանգահարեց, որուն վրայ հիւանդապահուհիներուն գլխաւորը՝ օր. Նպիկը ներկայացաւ: Բժիշկը կարգ մը թելադրանքներէ վերջ ըսաւ.– «Պարոնը մեր հիւանդապահն է, յատկացուցէք այսինչ սենեակը»: Ուրախութիւնս անսահման էր, բայց վրայի ոչիլներէն ի՞նչպէս պիտի ազատէի: Օր. Նպիկը սենեակս ցոյց տալէ վերջ հանդերձատուն տարաւ ու ներկայացուց Տիկ. Նուարդին, որ ճերմակեղէններ տալով թելադրեց, որ լոգանք առնեմ ու իմ հներս կրակը նետեմ: Ըսածին պէս ըրի եւ ազատեցայ պոչուրը ոջիլներէն:

Վրայի հագուստս պինուորական ըլլալուն յետագային իմացայ թէ հիւանդները պիս յուսական բժիշկ կարծեր են: Խեղճեր, բժիշկը ո՛ւր, ես ուր:

Առանց ինքնապովութեան պէտք է ըսեմ, որ չափէն աւելի ճարպիկ էի գործիս մէջ եւ տօքթ. Մինասեանին գրեթէ աչքին լոյսն էի: Սա՛ռ մը թէ երկու աշխատելէ վերջ նամակ մը գրեցի հիւանդապետի հոգաբարձութեան խըն – դրելով, որ եթէ հնարաւորութիւն ունին կանխաւճար մը ընեն ինձի որպէսզի ձեռք մը հագուստ գնելով՝ ազատիմ պինուորական զգեստէն: Նամակը յանձնեցի տօքթ. Մինասեանին խնդրելով որ ժողովին ներկայացնէ: Ժամ մը վերջ պիս գրասենեակը կանչելով ըսաւ.– «Ձերդ պահանջքդ ինձի ներկայացուր, դուն հոգաբարձութեան հետ գործ չունիս»: Ձեմ յիշեր դումարը բայց եւ այնպէս առածովը անմիջապէս գացի եւ գործածուած ձեռք մը սրճադան հագուստ գնեցի:

Լման 9 ամիս աշխատեցայ, ամսական մէկ ոսկի թղթադրամ յաւելումով: 1922– Սեպտեմբեր ամսուն առաջին օրերուն յունական բանակը Թուրքերէն պարտուած կը նահանջէր, փողոցի մայթերուն վրայ յոգնած պարտաւոն խեղճ զինուորը քալելու կարողութիւն չունի: Իզմիրի Հայ բնակչութիւնը լեցուած է հիւանդանոցն ներս եւ տեղաւորուած յարակից հոգեւոր տներուն մէջ

ՎԱՐԴԱՆ ԽՐԻՄԵԱՆ

(Շար. – 1)

քեան սկիզբը դրած են Արեւելքը եւ Լեհաստան ապրող Հայերը։

Հետաքրքրական է Լենինգրադի Ռեպին Գիմնարկի աշխատող Վ. Բլեկի ուսումնասիրութիւնը Հայաստանի եւ Լեհաստանի, հիւսիսային Սուրիոյ ասորա - լեհական արձանագործութեան ընդհանրութիւններու մասին։ Մոսկուացի գիտնական Ա. Վիսոցկի էջմիածնի եւ Տեկորի տաճարներու երեան եկած բնութագրած է երբեմն քրիստոնէական ճարտարապետութեան մէջ կեդրոնագմբէթ եւ զմբէթաւոր կառոյցներու յառաջացման կարեւոր հանգրուան։ Երեւանէն Ֆ. Տէր - Մարտիրոսեան, անդրադառնալով Ուրարտուի եւ Հայաստանի մշակոյթ - ներու առընչութեան, չօշափած է Հայկական Լեռնաշխարհի ցեղերու եւ այդ երկիրներու մշակութային ժառանգութեան հարցերը։ Մոսկուա ապրող ճարտարապետութեան տեսաբան Հ. Խալ - փախչան նշած է, թէ ուրանկիչն յատուկ կարգով հայկական կառոյցները (է. եւ ժէ., ժ. դարեր) կարեւոր դեր խաղացած են Անդրկովկասի ճարտարապետութեան զարգացման մէջ։

Հայ մշակոյթի դարաւոր պատմութեան էջերը նոր նիւթերով կը հարստանան վերջին տարիները Հայաստանի մէջ կատարուած պեղումները եւ արուեստագիտական հետազօտութիւնները։ Օրի - նակ կրնան ծառայել էջմիածնի, Հռիփսիմէի տաճարի շրջակայքը նոր յայտնաբերուած յուշարձանները՝ երբեմնի փոքր թնակավայրը իր աշխարհիկ կառուց - ուածքներով (տնակներ, հնձաններ, ջրատար խողովակաշար) պաղելիք չինու - թեան փլատակները, քանդակազարդ կոթողի բեկորները, դամբարանները, ո - րոնք կարեւոր դեր ունին հին Վաղարշապատի տնտեսական ու իմացական կեանքի ուսումնասիրման գործին մէջ։

Միջնադարեան Հայաստանի չինարա - նական արուեստի ամէնէն ուշագրաւ երեւոյթներէն է Սպիտակի շրջանը, Փամբակ գետի վերին հոսանքը 1977ին յայտնաբերուած վիմափոր բնակավայրը, որ իր ընդհով եզակի յուշարձան է եւ մինչեւ այսօր միակը Մոր. Հայաստանի սարածութեան մէջ։ Գիտական խումբ մը հոն բացած է բնակարանային տասնեակ համադրոյթներ, հանրային, պաշտամունքի եւ արտադրական չինութիւններ։ Ձեռակերտ քարանձաւներու մէջ պահպանուած են մեռոպի խարամներ, առանին առարկաներ ու զարդեր, աշխատանքի գործիքներ եւ զէնքեր, ինչպէս նաեւ մոնղոլական եւ բիւզանդական բազմաթիւ դրամներ։ Մասնագէտները հետաքրքրական ուսումնասիրութիւններ կը կատարեն ազգային երաժշտական արուեստի կալուածէն ներս։ Մեծ գործ կը կատարուի Կոմիտասի ժառանգութեան ուսումնասիրութեան ուղղութեամբ։ Զեկուցումներէն մէկը նուիրուած է « Սասունցի Դաւիթ » դիւցազնավէպին Կոմիտասի նոր վերծանուած գրառումներուն։

ՀԱՅՆԵՐ ՓԱԻԱՑԷՆ

ԽԱՉՔԱՐԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վաղէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր այցելութեան առթիւ զոր կատարած էր Մայիս 10ին Պօմոնի մեր եկեղեցւոյ, էջմիածնէն բերուած խաչքար մը նուիրած էր հայրապետական որպէս քաղցր յիշատակ։

Արդարեւ, խաչքարին պաշտօնական ու հանդիսաւոր օծումը տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 30, Կիրակի օր, Վարպապ Խաչին զուտ ազգային եկեղեցական մեծ տօնին առթիւ։ Ինչ դեղեցիկ զուգադիպութիւն է այս։ Խաչքարը օծել խաչի տօնին օրը։ Առաւօտեան ժամը 8։30ին սկսան հողեպարար ժամերգութիւնները մայր եկեղեցւոյ դպրաց դասին մասնակցութեամբ, դեկավարութեամբ կարող դպրապետ Խաչիկ Եըմտզեանի։

Եկեղեցւոյ մէջ կարելի չէր տեղ գտնել. առաւօտ բազմութիւն մը լեցուցած էր եկեղեցին։ Օրուան ժամերգութիւնը եւ պատարագը խոր ազդեցութիւն ձգեցին բարեպաշտ հաւատացեալ հոգիներուն մէջ։ Մէկ խօսքով Եկմալեան քառաձայն պատարագը ներդաշնակ կերպով երգուեցաւ Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին կողմէ։

Պատարագէց ու քարոզէց Յակոբ եպիսկոպոս Վարդանեան։ Որիմաստ խօսքերով բացատրեց նշանակութիւնը Վարագայ Խաչի տօնին։ Բացատրեց նաեւ խաչին բուն պատմական իմաստը, եւ ըսաւ.— Նախ քան Քրիստոս խաչը զատապարտութեան, չարչարանքի, կախաղանի, մահուան կը ծառայէր։ Սակայն երբ Քրիստոս իր մաքուր արիւնը թափեց անոր վրայ նուիրագործելով զայն, դարձուց սիրոյ, նուիրումի, զոհողութեան, փրկութեան խորհրդանիշ։ Հայը իր ամէնօրեայ ապրումի պաշտումի վերածած է խաչին խորհուրդը։

Քարոզէն վերջ կատարուեցաւ խաչքարին ու Քրիստոսի յարութեան մեծ պատկերին օծումը, որ վերջինը եկեղեցւոյս նուիրած էր պոլսահայ լուսահոգի Յովհաննէս Զաքար։ Կատարուեցաւ հայ - րապետական մաղթանք Վաղէն Ա. Կաթողիկոսին օծման եւ գահակալութեան 24րդ տարեդարձին առիթով։

Պատարագէն վերջ թաղականութիւնը, դեղեցիկ գաղափարը յղացած էր Սիրոյ Սեդանի մը շուրջ հրաւիրել գաղութիս բոլոր եկեղեցիներու ներկայացուցիչներն ու զանազան անձնաւորութիւններ պանդոկ Ֆրանթէլի մէջ։

Եպիսկոպոսը օրհնեց սեղանը։ Բացման խօսքը ըսաւ Պր. Գրիգոր Պօյաճեան՝ փոխ առենապետ թաղականութեան։

Տամատա ընտրուեցաւ Պր. Ալեքսան Պապայեան, որ ձեռնհասօրէն վարեց սեղանը։ Բոլոր ներկայացուցիչներուն խօսելու իրաւունք տրուեցաւ։ Բոլորին նպատակը նոյնն է՝ երկար պայքարէն կորնգուց թէ՛ եկեղեցին եւ թէ ազգը։ այսուհետեւ միասնականութիւնը եւ համերաշխութիւնը մտածողութեան գլխաւոր առանցքը պիտի դառնան մեր գաղութին ներս։

Պօմոնը ապրեցաւ անմոռանալի օր մը եւ ապրեցուց բոլորը։

Մեր սրտանց ցանկութիւնն է որ Մարսիլիոյ փոթորկած ծովը հանդարտի, անձնական չահերը մէկդի նետուին, որ ոչ ոքի չահ չի բերեր։ Հինցած հաղուստները փոխարինուին նորերով, սէրը եւ յարգանքը տիրէ մեր գաղութին ներս։ Այս բոլորէն միակ չահողը պիտի ըլլայ հայ եկեղեցին ու հայ ազգը։

ՄԱԿԱՐ ՔՀՆԾ. ՆԱՃԱՐԵԱՆ
(հոգեւոր հովիւ Պօմոնի եկեղեցւոյ)

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ԼՈՍ ՎԸՐՆԻ (Քալիֆորնիա) Ամերիկա - հայ Միջազգային Գոլէճի նախագահը՝ Տոքթ. Եղիա Պապիկեան, Արեւելեան եւ Հարաւային Ամերիկա շրջագայութիւն մը կատարած է ծանօթացնելու նպատակով գոլէճը աշխարհագրականօրէն հեռու գտնուող հայկական գաղութներուն։ Շրջագայութէն վերադարձին ե. Պապիկեան ըսած է. « Վերադարձայ աւելի ծանրաբեռնուած ու մտահոգ մեր ապագայ սերունդներու հայեցի դաստիարակութեան նկատմամբ։ Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ խօսակցութիւնս պէտք է ըլլար անգլերէն ու հայերէն, ու Հարաւային Ամերիկայի մէջ՝ սպաներէն ու հայերէն։ Երկու Ամերիկաներուն մէջ ալ ունինք սքանչելի վարժարաններ, սակայն դպրոցին մէջ աշակերտները կը խօսին անգլերէն կամ սպաներէն։ Տքնաջան ուսուցիչներու, անխոնջ ուսուցիչներու եւ հայասէր բարերարներու մեծ զոհողութիւնները հազիւ կը գոհացնեն մեր նոր սերունդներու մէկ փոքր կոտորակը։ Տուներու մէջ, ամէն գաղութի մէջ ալ, հանդիպեցայ հայ մանուկներու՝ որոնք ինծի հետ կրնային հաղորդակցիլ միայն իրենց քաղցր մայրենիով։ Զրվէժին անվերադարձ բերանը չհասած պէտք է արթննանք եւ գրոշմենք մեր ոսկեղինիկ լեզուն իւրաքանչիւր հայ մանուկի շրթունքին վրայ »։

×

ՋՄՄԱՌՈՒ վանքին շրջափակին մէջ, Սեպտ. 6–9, տեղի ունեցած է Ճոէյտէի

×

ՊԻՑՐՈՒԹի մէջ մեռած է ընկ. Ալպէր Մոմճեան, որ իբր թաղապետ աւելի քան 25 տարի ծառայած է Պուրճ Համուտ Հայութեան։ Ծնած էր Հալէպ՝ 1921ին։ Կանուխէն մտած էր Հ. Յ. Դ.ի շարքերը։ Եղած է Կոմիտէի անդամ եւ վարչական Մարաշի Հայրենակցական Միութեան։ Ծառայած է նաեւ Հայ Կաթողիկէ համայնքին մէջ, յատկապէս Հ. Կ. Աղքատախնամի գործունէութենէն ներս։

×

ԼԻԲԱՆԱՆի մօտ Ֆրանսական դեսպանատան քաղաքական կցորդը՝ Տրակոն, այցելած է երեսփոխան Խաչիկ Պապիկեանի, խորհրդակցելու համար երկրին ընդհանուր կացութեան եւ յատկապէս՝ Պուրճ Համուտի ապահովութեան վիճակին շուրջ։ Մէկ ժամ տեւած հանդիպումի ընթացքին, Ֆրանսացի դիւանագէտը տեղեկութիւններ ստացած է Սեպտ. 10էն 13ի ընթացքին՝ Պուրճ Համուտի եւ Նապտիէի մէջ պատահած դէպքերուն առընչութեամբ։ Խօսակցութեան ընթացքին Ֆրանսացի դիւանագէտը յայտնած է թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը ամբողջական իմաստով զօրավիգ կը կենայ լիբանահայ գաղութին եւ կը գնահատէ անոր դերը՝ Լիբանանի եղբայրասպան կռիւներուն ամբողջ տեւողութեան։

×

ԼԻԲԱՆԱՆի մէջ, Սեպտեմբեր 10 – 13 դէպքերու ընթացքին ինկած հայ զոհերու յիշատակին, Սեպտեմբեր 23ին, Անթիլիասի մայր տաճարին մէջ պատարագած է Կիպրոսի Հայոց առաջնորդ Զարեհ վարդապետ Աղնաւուրեան։ Խորէն Ա. Կաթողիկոսին եւ իր անունով քարոզ մը տուած է Գարեգին Բ.։ Ճաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է, զոհերու յիշատակին։ Նոյն առթիւ եւ նոյն նպատակով, Պուրճ Համուտի Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյ մէջ պատարագած եւ քարոզած է Անդրէաս Եպիսկ. Պետոզլեան։

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Նոր էինք ոտք դրել Սարդարապատի յուշարձանախմբի աստիճաններին, երբ զանդերը սկսեցին զօզանջել...

– Ի՞նչ բախտաւորութիւն, ճիշդ ժամուն հասանք...

Նայեցի ժամացոյցիս, կէսը ժամ էր... Կահեցի, համալսարանի տղաները մեզնից առաջ հասել, խնդրել էին, որ Սարոյեանի պատուին զանգերը տան։

Աչնանային միգամած օրուայ մէջ զանգերը վսեմ թախծութեամբ էին հնչում... կանգնեց, մինչեւ վերջ լուռ լսեց զանգահարութիւնն ու ասաց.

– Այս ցուլերը ուժ են, զօրութիւն, մինչեւ ու այս զանգակատուն նուրբ է... Զօրութիւն եւ նրբութիւն... Հիանալի է։ Աչքերի մէջ ասանկ բան քիչ կը տեսնաս։ Ո՞վ չինեց այս յուշարձանը...

– Ռափայէլ Իսրայէլեանը...

– Կ'ուզեմ տեսնել Ռափայէլ Իսրայէլեան...

– Ուրեմն, հեչա է, կը գտնենք...

Գալու առաջին օրն ասել էր։

– Կ'ուզեմ այն օթեակը տեսնել, ուր 1935ին իջայ...

Յաջորդ օրը մտանք «Երեւան» հիւրանոց։

Բարձրացաւ երկրորդ յարկ, անցաւ միջանցքով, կանգնեց մի դրան առաջ։

– Այս սենեակ կը մնայի։

Միւս օրն ասաց։

– Կ'ուզեմ այն օթեակը տեսնել, ուր 1935ին իջայ...

– Երէկ եղանք...

– Եղանք, բայց ճաշարան չմտանք...

Նորից գացինք «Երեւան» հիւրանոց, մտանք ռէսթօրան։

– Ահա, այս դուռէն կը մտնէի, այսպէս կ'անցնէի, կը թէքուէի այսպէս... Այս ալ իմ սեղանն էր...

Ռէսթօրանում եղած մարդիկ ճանաչեցին, բարձրացան տեղերից, իրենց սեղանների մօտ հրաւիրեցին։

– Շնորհակալ եմ, – ասաց, – բան մը չեմ ուզեր, միայն ճաշարան ուզեցի տեսնել...

(25 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գէորգեան եւ Զիլինկիրեան ընտանիք – ները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստ – եան պաշտօն կը կատարուի Շաբաթ, Հոկ– տեմբեր 13, յետ պատարագի

ՊՕՂՈՍ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալ գաստիարակ– մանկավարժին յիշատակը յարգողներուն։

×

Տէր եւ Տիկ· Ղազար Ղազարեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն կը կատարուի Կիրակի, Հոկտ· 14, Տէրունի Ս· Աստուածածին եկեղեցին ի– րենց սանին՝

ԿԱՐՕ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին եւ իրենց եղբօր՝

ԱԼՊԻՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշա – տակը յարգողներուն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԵՒ ՅՈՒՇԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր· Միութեան նա– խաձեռնութեամբ, Հաճնոյ հերոսամարտի 59րդ տարեդարձի առթիւ, հոգեհանգստ– եան պաշտօն կը կատարուի Հոկտ· 14, Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 1·30ին ճաշ, մատաղ եւ յուշահանդէս տեղի կ'ունենայ Ճաշարան Օփերա – Լաֆայէթի մէջ՝ 80 Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ 9րդ։

Ճաշագին 40 ֆր·։

ՓԱՐԻԶ

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄՄՐՏԻՉ

Շաբաթ օր, Հոկտ· 13, տօն է Սրբոց Թարգմանչաց վարդապետացն միոյց։ Տօն է ազգային եւ եկեղեցական՝ ի յիշ– տակ Գիւտի նշանագրացն Հայոց եւ թարգմանութեանն սուրբ գրոց։

Այս առթիւ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատա– րագ կը մատուցուի։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒՕԹ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ 30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

կազմակերպուած Ֆրանսահայ Մշակ· Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ Շաբաթ, Հոկտ· 13 ժամը 20·30ին։

Եռանկիւն եւ Կարիճ

(Լէպլէպինի Հօրհօր աղա)

MUSEE GUIMET

6, Place d'Iena — 75116 Paris

(Métro : Iena)

Տոմսերը ապահովել՝

Librairie Palouyan,

9, Rue de Trévise, Paris 9e

Alimentation Baltayan

27, Rue Bleue — Paris 9e

եւ Միութեան անդամներու մօտ։

Մուտք 15 ֆր·

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը կ'ողբայ ընկերուհի Լուսընթագ կիւլեանի մահը եւ ցաւակցութիւններ կը ներկա – յացնէ ընկ· Գրիգոր Կիւլեանի եւ Շաքէ Կիւլեանի։

sophocle

ASSADOURIAN

BARBARIAN

Tél. : 526-61-96
363-96-85

RESTAURATION — meubles
PEINTURE
MENUISERIE
TAPISSERIE
MOQUETTE
ELECTRICITE

—— *Devis gratuits* ——

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Հոկտ· 14, ժամը 9·30ին ժան Կիթոնի փոքրիկ քրիստոնէականը, կը մասնակցին Հ·Ռափայէլ Անտոնեան, Սա– մուէլ – Մուրատ վարժարանի աշակերտութիւնը եւ Իզապէլ Տէր–Յակոբեան։

ՓԱՐԻԶ
Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄՄՐՏԻՉ

Շաբաթ օր, Հոկտ· 13, տօն է Սրբոց Թարգմանչաց վարդապետացն միոյց։ Տօն է ազգային եւ եկեղեցական՝ ի յիշ– տակ Գիւտի նշանագրացն Հայոց եւ թարգմանութեան սուրբ գրոց։

Այս առթիւ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատա– րագ կը մատուցուի։

Հ. Բ. Ը. Մ. — ՓԱՐԻԶ

Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐԲ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ՝
Հ· Բ· Ը· Միութեան Ֆրանսայի Շրջ· Յանձնաժողովի նախագահ
ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՊԻՒԼԻՒՔԵԱՆԻ

ՄԵԾ ՀԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հիլթըն պանդոկի չքեղ սրահներուն մէջ
18 Ավընիւ Սիւֆրէն, Փարիզ 15րդ
Շաբաթ Հոկտ· 20, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ մինչեւ ա ռաւօտ, առաջնորդութեամբ՝
ԺԵՐԱՐ ՄԵԼԿՈՆԵԱՆԻ
խանդավառ նուագախումբին
Մասնակցութիւն ճաշի եւ պարահանդէսի՝ 200 ֆր·
Միայն պարահանդէսի մուտքը ժամը 23էն ետք՝ 40 ֆր·
Տոմսերը եւ սեղանները ապահովելու համար դիմել՝ Հ· Բ· Ը· Միութեան դրասենեակը՝ 11, Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ։ Հեռ· թիւ 520·03·18

DANS LE CADRE DU CINQUANTENAIRE DE LA CROIX BLEUE

BAL

de la Croix Bleue Arménienne d'Arfortville
Samedi 20 Octobre de 20 h. à l'aube dans la salle des Fêtes d'Alfortville
Rue Voltaire
Avec l'orchestre des « GAYDZAG'S »
AMBIANCE — CHANTS — DANSE
BAR — BUFFET — Spécialités arméniennes

MARSEILLE

HOMENETMEN - ARDZIV

NUITÉE DANSANTE

SALONS DE L'ALHAMBRA — 340, Boulevard Chave
Samedi 13 Oct. de 21 h. à l'aube
Orchestre : CLAUDE GERARD
Chanteur :

MARTEN YORGANTZ

Billets et Réservation.
Tél. : 39-77-50 Kurdyan — 31-09-71 Zeroukian —
70-06-30 Pehlivanian

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ
ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Ազգային Միութիւնը նստաշրջանը բոլորած ըլլալով, ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ գաղութը անխտիր, ունկնդրելու իր շրջանի գործունէութեան նիւթական եւ մանաւանդ բարոյական հաշուետուութեանը՝ Հոկտ· 18, Հինգ – շաբթի երեկոյեան ժամը 21ին, Հ· Բ· Ը· Միութեան Հիւսիսեան սրահը։

×

Շաւիլի Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան երկամեայ պաշտօնավարու– թեան շրջանը աւարտած ըլլալով, ան – դամական ընդհ· ժողովը տեղի կ'ունե – նայ Շաբաթ, Հոկտ· 13 ժամը 21ին։ Ըն– տրութիւնը մէկ անդամով կը վերջնայ։ կը խնդրուի չբացակայիլ։ Օրակարգ՝ հրաժարում վարչութեան, ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ վարչու– թիւնը շնորհակալութեամբ առացած է փոխան խաղողի եւ ծաղկեպսակի հե– տեւեալ նուէրները·—

Ազաւնի Պոզաճեանի (Ծնեալ Քիւրտեան) մահուան քառասունքի հոգեհանգիստին առթիւ Պր· Վ· Պոզաճեան 2000, Տէր եւ Տիկ· Ղուկասեան 500, Տէր եւ Տիկ· Լ· Խօքսիւզեան 200, Տէր եւ Տիկ· Ա· Պա – պայեան 200 Երգչախումբին, Տէր եւ Տիկ· Մելիքեան 150, Տէր եւ Տիկ· Պոտիկոֆ, Տէր եւ Տիկ· Լ· Մարիկեան, այրի Տիկ· Սրապեան 100ական, Գայամեան ընտա – նիք, Տիկ· Գերկերեան, Տիկ· Ա· Ճերատ– եան 50ական։ Միշէլ Թավէրնիէի Թաղ – ման առթիւ Ֆ· Մ· Միութեան տիկնանց բաժին 100, Տէր եւ Տիկ· Ս· Փափազեան 50 Ֆր·։

×

Արաքսի Քիւրքչեանի հոգեհանգիստին առթիւ Պօսնոյ եկեղեցւոյ եղած են հե– տեւեալ նուէրները·—

Կուսասուզան Արշաւիր 100 Ֆր·, Տէր եւ Տիկ· Կուսասուզեան Յովհաննէս, Տէր եւ Տիկ· Սեմէրճեան Աւետիս, Տէր եւ Տիկ· Ալէքսանդրեան, Տիկ· Ռուսեան, Տէր եւ Տիկ· Թորոս Քիւրքչեան եւ Գէնտէրեան ընտանիք 50ական, այրի Տիկ· Եօթնեղ – բայրեան, Տիկ· Խօրաէքեան եւ մի ոմն 30ական, այրի Տիկ· Օգաարլեան, Նոնոյ– եան ընտանիք եւ Տիկ· Զուքուրեան 20– ական։ Սնեֆի պաշտօնեաները 200 Ֆր·։

ՎԵՐԱՄՐՈՒԹ

ԻՍԻ

Իսիի Կապ· Խաչի միօրեայ ղպրոցը վերսկսած է Զորեքշաբթի օրուան դասըն– թացքները։ Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 45 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Զորեքշաբթի ա– ռաւօտները։

×

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Հ· Բ· Ը· Միութիւնը կը յայ– տարարէ գաղութի երիտասարդութեան, թէ գիշերային դասընթացքները կը վեր– սկսին Հոկտ· 19էն սկսեալ ամէն Ուրբաթ սովորական ժամուն 20·30ին։

Ֆրանսերէն Ա·դասարան նախապատրաս– տական դասատու Օր· Ֆրանսուազ Հայ– րապետեան։ Ֆրանսերէն Բ·, Գ· դասա– րան, բարձրագոյն դասատու Օր· Տանիէլ Վարպետեան։

Հայերէն դասընթացքներու դասատու՝ Ն· Խաչակիր Քհնյ· Վարդանեան։

Երաժշտութեան բաժնի դասատու՝ Վարդգէս Վարդանեան։

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն Ուրբաթ երեկոները, Միութեան Հիւսիսեան սրահը, 6 ռիւ Ֆաւանթին։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Սէն ժեռոմի եւ շրջակայքի Ս· Սահակ– Մեսրոպի Թաղ·Ժորհուրդը պաշտօնապէս կը ծանուցանէ յարգոյ հայ հասարակու– թեան թէ, ինչպէս ամէն տարի այս տա– րի եւս կը տօնէ եկեղեցւոյ հինութեան եւ անուանակոչութեան 46րդ տարեդարձը կիրակի, Հոկտ· 14ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Հոգեհանգիստ եկեղեցւոյ հիմնադիր– ներու, հինութեան յանձնախումբի եւ Տիկնանց Միութեան հոգւոյ համար։

Ապա մատաղօրհնութիւն եւ բաշխում։ Պիտի երգէ Մարսիլիոյ «Սահակ Մեսրոպ» երգչախումբը։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 26ԷՆ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ՀԱՅԿ. ԾՆՈՒՆԴԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՆՑՈՒՅԼ'Ք

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՁԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊԷՐԱԹՈՒՒՐԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸՂՂԱՂՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ՈՒՐԲԱԹ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
12
VENDREDI
12 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱԾ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.490
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.490

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԼԱՐՈՒԱԾ ՄԹՆՈԼՈՐՏ՝ ՀԻՒՍԻՍԸ

Հայկական ձակատը Հանի-պարս է եւ Բոլոր Դպրոցներն՝ Վերաբացուած

— o —

Մինչ տեղական մամուլը կը գրէ թէ Լիբանանը լարուած է եւ հիւսիսի վերջին դէպքերը կը սպառնան նոր քաղաքական պատերազմի մը ծնունդ տալ, գոհունակութեամբ կը հաստատէինք Հինգշաբթի առաւօտ հեռաձայնելով կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանը) թէ հայկ. գիտի վրայ ոչ մէկ լուրջ միջադէպ պատահած է վերջին երկու չաբաթները։ Հինգշաբթի, Հոկտ. 11ին բոլոր դպրոցները վերաբացուած էին եւ դպրեվանքն ալ կը վերաբացուէր երկուշաբթի։

×

Փարիզեան մամուլը կը ծանրանայ հիւսիսի մէջ պատահած դէպքերուն փաստաթուղթի մը վրայ (նախկին նախագահ Ֆրէնճիէի բարեքաղաքը) գնդակահարուած են ինչ որ, ի՛նչպէս կը Մաքէն, Լիբանանը կը դնէ քաղաքացիական նոր պատերազմի մը եզրին։ կառավարութիւնը չատ լուրջի առած է տարցը եւ քննած Նախարարաց Խորհուրդի ընթացքին։ Ֆրէնճիէի կողմնակից հինգ պատանիներու գնդակահարումը յայտարարուած է զեկոյցով մը « հիւսիսի յեղափոխականներու կազմակերպութիւն » (քիչ ծանօթ չարժում մը, որ հաթայէներէ բաղկացած է) կողմէ ստուած, թէեւ դիակ չէ դտնուած։

Ձեմայէլ հրահանգած է Քաթայէներն – րուն որ անմիջապէս ազատ ձգեն պատանիները զոր ունէին եւ առանձին յայտարարութեամբ մըն ալ դատապարտած է առեւնգումները եւ նման գործողութիւնները զոր քանդիչ ձեռքերու գործը կը նկատէ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

Էլիզէ տախտուեցաւ զեկոյցով պատասխանել Քանառ – Անչէնէի յայտնութիւններուն, առանց անշուշտ թերթին անունը տալու։ Ծանօթ է որ չաբաթաթերթը («լուրջ» լուրերու կարգին) կը հրատարակէր փաստաթուղթի մը պատճէնը, ուրկէ կը պարզուէր թէ 1973-ին երբ դեռ ելմտական նախարար էր միայն, Ժիսքար երեսուն քարաթնոց ադամանդի փլաճէք մը նուէր ստացած էր Պոքասայէն։ Էլիզէի զեկոյցը կ'ըսէ թէ կառավարութեան անդամներու այցելութիւններուն առթիւ փոխանակուած նուէրները աւանդական բնոյթ ունին այլ որոշ թերթերու նշած՝ ոչ բնոյթն ունին, ոչ ալ արժէքը »։ Ինչ որ Հինգշաբթի առտու խորագրել կուտար Լիպերասիոնի թէ Էլիզէն «կը գանգատի որ Պոքասայի նուէրները յայտարարուած արժէքը չունին »։ Ճիշդ է բաւական աղմուկ եղած է մամուլին մէջ եւ կը Մոնտ

ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը Մաքէն փարիզեան օրաթերթը կը ծանուցանէ թէ Շաբաթ օրուան իր «Յաւելուած »ին մէջ, փաստաթուղթ մը պիտի հրատարակէ Պարաճանովի մասին։ Առաջին անգամ ըլլալով խորհրդային դատարանի մը ամբողջական վճիռները։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ. 2–8)

Մ. ԴՈՒԴԻՆԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ ԵՐԵՒԱՆ

«Սովետական գրող» հրատարակչականը լոյս ընծայած է ռուս բանաստեղծ Միխայիլ Դուդինի հաւաքածոն, ուր տեղ գտած են «ժամանակ», «կամուրջներ», «Սահմաններ», «կծիկ» գիրքերէ ընտրուած բանաստեղծութիւններ։ Մ. Դուդին բազմաթիւ յօդուածներ գրած է հայ ժողովուրդի ու անոր մշակոյթի, Եղիշէ Չարենցի, Աւետիք Իսահակեանի, հայկ. միջնադարեան բանաստեղծութեան մասին, ինչպէս նաեւ թարգմանած է Իսահակեանի քերթուածները։

×

ԺԱՔ ԻՇՄԱԼԵԱՆԻ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի խորհրդային Նկարիչներու Միութեան ցուցասրահին մէջ բացուած է Ժաք Իշմալեանի նկարներու ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են ողբացեալ նկարիչին 200 գործերը։ Արուեստագէտը ծնած էր 1922ին՝ Պոլիս, ուր եւ ուսումը առած էր Արուեստից վարժարանը, Փերանոսցի նկարիչ եւ մանկավարժ Լէոն – փոլտ Լէվիի մօտ։ 1949ին հեռանալով Թուրքիայէն, ապրած է Լիբանան, Լե – հաստան, Չինաստան եւ 1961ին վերջնապէս հաստատուած Մոսկուա։ Մեռաւ անցեալ տարի Մոսկուայի մէջ։ Նախատեսուած է որ տարւոյն վերջը Իշմալեանի գործերը ցուցադրուին նաեւ Երեւանի մէջ։

ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՆԱՀԱՆԳԱՑԻՆ ԿՈՒՍԱԿԱԼԻՆ ՎԱԳՔՆԵՐՈՒ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բ. ՄԱՍ

Ա. ԿՏԱԿ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ ՀԱՐՑ

Մինչեւ վերջերս (1960ական թուականները) մեր « Վագըֆ » կոչուած հաստատութիւնները ոչ միայն նոր կալուածներ առնելու (գնելու) իրաւասութեան տէր էին, այլ նաեւ իրենց կտակուած կալուածներու ալ սեփականատէր ըլլալու իրաւասու համարուած էին։ Վերջին ժամանակներս սակայն, կարգ մը չրջանակներ մեր Վագըֆ հաստատութեանց՝ նոր կամ կտակուած կալուածներու սեփականատէր ըլլալու իրաւունքը չեն ուզեր ընդունիլ։ Մեր խնդրանքը այն է, որ հինէն ի վեր եղածին պէս, եւ աչխարհի ամէն կողմերը ընդունուածին պէս, մեր հաստատութեանց՝ իրենց եղած կտակները ուն ալ տիրանալու իրաւասութիւնը ճանչցուի։

Բ. ՆՈՐՈԴՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑ

Անհատներու պատկանող կալուածնե - րու պէս, Վագըֆներու կալուածներն ալ չաճախակի եւ անյետաձգելի նորոգու – թեանց կը կարօտին։ Սակայն նորոգութեան, փոփոխութեան, յաւելումի եւ նոր չինութեանց անհրաժեշտ եղած պարագային, ուզուած հրամանները անտեղիօրէն չատ կ'ուչանան, հակառակ այս մասին եղած օրէնքներու բացայայտ տրամադրութեանց։ Ասկէ Վագըֆները չատ ճախ մեծ վնասներու կ'ենթարկուին։ Օրինակ մեր Վագըֆներէն այրած եկեղեցիի մը համար խնդրուած վերանորոգութեան արտօնութիւնը ստանալու համար պէտք եղած է լման չորս տարի սպասել։ Սկիզբէն 250·000 Թ. լիրայով դիմադրաստուերիք ծախքը չորս տարի յետոյ 2 - 3 անգամ բարձրացած է, որով վագըֆին պատասխանատուները աչ ու ճախ բարեսէր անձերու դիմում կատարելու հարկին տակ մնացած են։ Մեր խնդրանքը այն է, որ այսպիսի անհրաժեշտ եւ անյետա – ձգելի նորոգութեան արտօնութիւնները առանց ուչացնելու տրուին։

Գ. ՊԱՐԱՊ ՀՈՂԵՐԸ ԵԿԱՄՏԱՒՐԵՐ ԴԱՐՁՆԵԼՈՒ ՀԱՐՑ

Մեր վագըֆ հաստատութիւններէն ոմանք կարգ մը պարապ հողեր ունին։ Ասոնք ոչ միայն իրենց վրայ որեւէ եկամտաբեր չինուածք չունին, այլ նաեւ հողն ալ որեւէ կերպով կարելի չէ օգտագործել։ Հաստատութիւնը ամէն տարի անխափան ասոնց կալուածական տուրքը կը վճարէ. սակայն այս կալուածներուն վրայ եկամուտ բերող չինուածքներ կառուցանելու արտօնութիւն չի տրուիր։ Մեր խնդրանքն է, հինէն ի վեր գործադրուած սովորութեանց համաձայն, եւ մեր երկրին օրէնքներուն զուգահեռ, այս կալուածներուն վրայ վագըֆին կրօնական, բարեսիրական եւ կրթասիրական նպատակներուն գործածուելու համար եկամտաբեր չէնքեր կառուցանելու արտօնութիւն տալ։

Դ. 1936ԻՆ ՏՐՈՒԱԾ ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՐՑ

1936ին մեր բարենպաստակ հաստատութիւնները, վագըֆներու ընդհ. Տնօրէնութեան խնդրանքին վրայ, իրենց պատկանող կալուածներու ցանկը տուած են։ Անկէ յետոյ, մեր վագըֆները, հինէն ի վեր իրենց ունեցած իրաւունքներու վրայ հիմնուելով, նոր կալուածներու ալ տիրացած են։ Սակայն վերջին տարիներուն կարգ մը չրջանակներ 1936էն յետոյ կտակուած կալուածներուն վրայ մեր վագըֆներուն ունեցած սեփականատիրու – թեան իրաւունքները չճանչնալու հակամէտ են։ Ասիկա ոչ միայն հակառակ է վճռական ձեւ առած գատական որոչումներուն, այլ նաեւ ամբողջ մեր վագըֆ – ներուն հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր տէր եղած իրաւանց։ Արդարեւ, նոյն այդ իրաւունքները այսօր մեր երկրին մէջ միւս վագըֆները լրիւ կը վայելեն։

Այս առթիւ մեր խնդրանքն է, որ վագըֆներու միջեւ խտրականութիւն չդրուի, մեր վագըֆները սահմանափակումի ենթակայ չըլլան եւ այս հարցին մէջ ալ դժուարութիւններ չստեղծուին։

Ե. ԱՒԱՆՑ ՍԵՓԱԿԱՆԱԹՈՒՂԹԻ ԿԱՂՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑ

Վագըֆներու Տնօրէնութիւնը երբեմն ալ առանց սեփականութեան թուղթի մը նայած կալուածներուն վրայ ձեռք կը դնէ (կը գրաւէ) առանց նկատի ունենալու որ տուեալ բարենպաստակ հաստատութիւնը տարիներով տէր եղած է անոնց, կանոնաւորաբար վճարելով անոնց տուրքերը եւ գանձելով անոնց վարձքերը։ Այսպիսի առանց իրաւանց իրացումներու ալ վերջ տրուիլը կը խնդրենք։

Զ. ՍԵՓԱԿԱՆԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹԻ ՄԵՐԺՈՒՄԻ ՀԱՐՑ

Միւս կողմէն, գատական որոչումով օրինականութիւն ստացած կալուած մը տուեալ վագըֆի մը սեփականութիւնը դարձած ըլլալով հանդերձ, Թափուի (սեփականատիրութեան Թուղթի) արձանագրութեան պաշտօնեաները, այսպիսի պարագաներուն կը մերժեն սեփականատիրութեան Թուղթի խնդրանքները։ Այցելին մէջ եղածին պէս, նման պարագաներուն անհրաժեշտ սեփականութեան Թուղթին տրուիլը կը խնդրենք։

Է. ԲԱՑԱՌԻԿ ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՑԱՏԿԱՑՈՒԱԾ 250 ԼԻՐԱՑԻ ՀԱՐՑԸ

1936ին հանուած կանոնի մը համաձայն, բարենպաստակ հաստատութիւններ 250 լիրայէն աւելի եղող ծախքերու համար պատկան Տնօրէնութիւններէն արտօնութիւն առնելու պարտադրանքի տակ են։ Այսպիսի բացառիկ ծախքեր առ հասարակ նորոգութեանց յատուկ ըլլալուն, — եւ նորոգութեանց համար արտօնութիւն ուզելը անհրաժեշտ նկատուելուն — սահմանափակումը իր իմաստը կը կորսընցնէ։ Եթէ այս սահմանափակումը պիտի մնայ, 250 Թրք. ոսկիին 1936ին ունեցած իսկական արժէքը, այսինքն գնելու կարողութիւնը ի մտի ունենալ անհրաժեշտ է։ Տնտեսագէտները, այնպէս կ'ընդունին որ մեր դրամը այն օրէն ասդին իր գնելու կարողութեան գրեթէ 100 անդամը կորսնցուցած է։ Հետեւաբար մեր խնդրանքն է որ այս սահմանափակումը պէտք է բարձրանայ 1936ին 250 լիրային ունեցած համապատասխան քանակին եւ արժէքին։

Յարգանօք՝

Թիւրքիոյ Հայոց Պատրիարք
ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ԳԷՅՐՈՒԹ

«Մակագիր»ի հարցումներուն պատասխանելով

ՍՈՒՐԷՆ ԹԱՆԱՄԻՐԵԱՆ՝

ՈՉ ՈՔ ԿՐՆԱՅ ՄԵԶ ՏԵՂԱՀԱՆ ԸՆԵԼ

ԽՄԲ. «ԱԶԴԱԿ»ի.— Իր վերջին համարով՝ տեղական « Մակագիր » ֆրանսատառ շաբաթաթերթը հարցազրոյց մը լոյս ընծայած է պետական երեսփոխան Սուրէն Խանամիրեանի հետ: Հարցազրոյցը կատարած է Մահա Արիտա, Սեպտեմբեր 10էն 13ի բախումներուն տուն տուող պատճառներուն եւ հայկական դիրքորոշումին շուրջ լուսաբանուելու խնդրան – ռով: Բայց յայտնապէս գրգռիչ ոճով մը, լրագրողուհին հարցազրոյցը դուրս բե – րած է լուսաբանութեանց բնոյթէն եւ գայն վերածած է հակահայ ամբաստա – նութեանց շարքի մը պատասխանները ու – նենալու եւ այդ ճամբով նոր հարցական – ներ դնելու տիպի մը: Իր այս դիտաւո – րութիւնը իրականացնելու մղումով, Մ. Արիտա չէ խուսափած նոյնիսկ խեղաթիւ – րումներէ եւ, օրինակի համար, հայ ե – րեսփոխանին վերագրած է ա՛յն յայտա – րարութիւնը, որ հայկական կողմը իրրեւ թէ համաձայն գտնուած է որ Լիբանանեան ձակատէն տարբեր ստանձնեն հա – յահոծ թաղամասերու մէջ գործող խա – զտուները փակելու առաքելութիւնը: Մինչդեռ հայ երեսփոխանին պատաս – խանը եղած է յստակ ու մեկին, որ ճըշ – մարտութիւնն իսկ է, եւ որուն համա – ձայն՝ հայկական կողմը վճռականօրէն յայտնած է թէ ինք կը ստանձնէ խնդրոյ առարկայ խաղտուները փակելու աշ – խատանքը: Ստորեւ՝ թարգմանաբար կու – տանք հարցազրոյցը, մեր ընթերցողներուն ցոյց տալու համար թէ ի՛նչ ոճով կը ճնարկուի Հայութեան կեցուածքը:

———×———

Պուրճ Համուտ, Լիբանանի հայ հա – մայնքին կեդրոնատեղին, վերջերս բա – խումներու բեմ դարձաւ, յատկապէս արիւնալի բախումներու: Ինչո՞ւ: Ի՞նչ դեր ունեցան Հայերը լիբանանեան պա – տերազմին մէջ: Ի՞նչ են ա՛յն արժէքա – փերը, որոնք ուղեցոյց կը հանդիսանան Լիբանանի հայ համայնքին ճաղաբակա – նութեան: Նմանօրինակ հարցումներ ուղ – ղուեցան Սուրէն Խանամիրեանի, որ ճանի մը տարիէ ի վեր Խորհրդարանին ներս Դաշնակցական երեսփոխան է:

×

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Ի՞նչ պատահեցաւ Պուրճ Համուտի մէջ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Ինչ որ պատահեցաւ Պուրճ Համուտի մէջ, հետեւանքն է այն լարուած մթնոլորտին, որ տակաւին մը ի վեր կը տիրէր այս շրջանէն ներս: Լարուած այս վիճակը կը տիրէ նաեւ Պուրճ Համուտէ դուրս, հայ ծագումով Լիբանանցիներուն եւ ուրիշ Լիբանանցիներու միջեւ, կամ՝ ինքնին Լիբանանցիներուն միջեւ, եւայլն: Այս բոլորը կուգան ընդհանուր լարուածութենէ մը, որեւէքան թէ արեւմտեան շրջանէն ներս, եւ բոլոր դէպքերը անոր հետեւանքն են...:

ՀԱՐՑ.— Բայց ինչո՞ւ Պուրճ Համուտի կրկնակի դէպքերը, ինչո՞ւ երկու, երբ անգամ Պուրճ Համուտը:

ՊԱՏ.— Որովհետեւ, մտքերը հանդարտ չեն: Եթէ երեք անգամ Պուրճ Համուտ ունեցանք, 13 անգամ ուրիշ վայրեր եւս բռնկեցան եւ առանց որ հոն հայ համայնքը դոյութիւն ունենար... Այս դէպքերը կան եւ պիտի չարունակուին, հաւանաբար պիտի կրկնուին թէ՛ արեւելեան եւ թէ արեւմտեան կողմը: Որովհետեւ ոչ մէկ տիրական իշխանութիւն դոյութիւն ունի զանոնք կասեցնելու համար:

ՀԱՐ.— Պուրճ Համուտի վերջին դէպքերուն պատասխանատուութիւնը որո՞ւն կ'երթայ:

ՊԱՏ.— Հոս, ոչ ոք կ'ամբաստանեմ: Բայց կրնամ վստահեցնել թէ վերջին դէպքերը լարուած վիճակէն կուգան եւ պինեալ տարրերու ներկայութենէն: Ներկայութիւն մը՝ որ ոչ միայն անհաճոյ է, այլեւ՝ ժխտական ազդեցութիւն կ'ունենայ բնակչութեան վրայ: Անկախ ա՛յն երեւոյթէն որ « տարաձայնութեանց » դոյութիւնն է, որ կը քաջալերուի «այս կամ այն» կողմէ:

ՀԱՐ.— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք «այս կամ այն» ըսելով:

ՊԱՏ.— « Այս կամ այն »ը կարելի է թարգմանել ա՛յն տարաձայնութիւնն ե – րով, որոնք կ'ամբաստանեն համայնքնե – րէն մէկը, որովհետեւ չէ մասնակցած պատերազմին, մինչ ուրիշ մը կատարած է իր պարտականութիւնը... Արդ, մեկի համար, պարտականութիւն բառը յարաբերական է: Երբ բանի մը պատասխանատու կը զգանք մենք մեզի, այն ատեն է որ կը կատարուի պարտականութիւնը: Երբ խորհինք թէ ուրիշներուն կատարածը արդար չէ, դժուար է մղել մարդիկ որ մասնակցին կամ հետեւին այդ օրինակին...»:

ՀԱՐ.— Ըստ ձեզի, վախ կա՞յ որ նոր Պուրճ Համուտի մը ականատես գըտնուինք:

ՊԱՏ.— Կը խորհիմ թէ ոչ... Բոլոր կողմերու պատասխանատուները մօտալ նոյն հակազդեցութիւնը հաստատե – ցինք: Բոլորն ալ համաձայն են, որ անհրաժեշտ է խուսափիլ նոր բախումներէ, եւ բոլորն ալ կ'ուզեն հանդարտեցնել մտքերը: Արդէն այս դէպքերը ի չահ Հայերուն չեն, եւ չեմ կարծեր որ ի չահ ուրիշ կողմերուն ըլլան: Ընդհակառակն:

ՀԱՐ.— Կը թուի թէ վերջին դէպքը թակարդի մը հետեւանքն է, որ լարուած է Դաշնակցութեան կարգ մը «անկարգ» տարրերուն կողմէ, այն համաձայնութեան եղած որ կնճռուեցաւ այս կուսակցութեան եւ Լիբանանեան ճակատին ղեկավարներուն միջեւ, եւայլն:

ՊԱՏ.— Կրնամ հաստատել թէ ոչ մէկ թակարդ լարուեցաւ: Դաշնակցութեան եւ Լիբանանեան ճակատին ղեկավարներուն միջեւ ժողովը կատարուեցաւ Շաբաթ օր մը: Խաղաղութիւնը վերկոչելու որոշումը այս ժողովին է որ արուեցաւ: Բայց նման մեծ որոշում չէր կրնար գործադրուիլ 24 ժամէն: Ժողովէն ճիշդ մէկ օր ետք, Լիբանանեան ճակատին պատկանող ջոկատ մը եկաւ հետեւելու որոշումին գործադրութեան: Մթնոլորտը աննպաստ ըլլալով եւ գեղինը բաւարարութիւն պատճառած չըլլալով, հայհոյանքներ արձակուեցան երկուստեք եւ ներկաներէն մէկը չկրնալով զսպել իր ջղերը, կրակեց: Բայց նախապատրաստուած կէտ կամ լարուած թակարդ չկար...:

ՀԱՐ.— Բայց ճիփիի մէջ գտնուող չորս տարրերը պատրաստ չէին գինեալ բախումի մը, որովհետեւ անոնցմէ մեկը մեռաւ իսկ միւս երեքը վիրաւորուեցան... Այս կը նշանակէ թէ անոնք յարձակման ենթարկուեցան, վիճարանելու ժամանակ իսկ չունենալով:

ՊԱՏ.— Բայց իրարու հայհոյանքներ փոխանակեցին... եւ անոնց վրայ կրակեցին՝ երբ կը քաշուէին... Այն որ առաջին հերթին կը կրակէ միւսին...

ՀԱՐ.— Զօրաւորագոյնի՞ն օրէնքն է ուրեմն, կամ՝ աւելի վատին... օրէնքը:

ՊԱՏ.— Կամ աւելի արագ եղողին օրէնքը, եւ ոչ թէ աւելի վատին կամ աւելի զօրաւորին...

ՀԱՐ.— Այս խաղատուներուն հա՞րցը:

ՊԱՏ.— Մաքրապարծելու վրայ են: Մենք եւս չենք ուզեր որ նման վայրեր գոնուին մեր մէջ: Բայց անոնք գոյութիւն ունին ամէն կողմ, արեւելեան թէ արեւմտեան շրջաններ, եւ ոչ թէ միայն Պուրճ Համուտի մէջ, եւ հետեւանք են Լիբանանի մէջ տիրող անիշխանութեան: Պէտք է մաքրուին ամէն կողմ...

ՀԱՐ.— Ու կը սկսին Պուրճ Համուտէն, որովհետեւ շատ վատահամբաւ են...

ՊԱՏ.— Խաղատուն մը խաղատուն է: Անձամբ երբեք նման վայրեր չեմ այցելած, բայց ձեզի կրնամ ըսել թէ խաղատունի մը նշանակութիւնը արդէն ինքնին վատահամբաւ է:

ՀԱՐ.— Այս դէպքէն ետք նկատեցիք թէ Դաշնակ կուսակցութիւնը շատ լաւ գինուած է: Ուրկէ՞ կուգան այս զէնքերը, ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս:

ՊԱՏ.— Փորձառու գինուորական մը չեմ, ըսելու համար թէ Դաշնակ կուսակցութիւնը « շատ լաւ » գինուած է... Պարզապէս կրնամ հաստատել թէ բանակներս գինուած ենք պաշտպանելու համար: Գալով այս զէնքերուն մասնակարարման, կը վստահեցնեմ թէ Լիբանանի մէջ կան մեծ թիւով զէնքերու վաճառականներ, որոնք սեւ մէկուն կ'առուծախնեն իրենց ապրանքը: Լիբանանի մէջ սեւ մէկը, որ միջոցները ունի, կընայ ամբողջական գինում մը իրագործել:

ՀԱՐ.— Հաւանաբար Դաշնակցութիւնը գինեց իր համակիրները: Ի՞նչ միջոցներով իրագործեց այս մեկը:

ՊԱՏ.— Դաշնակցութիւնը, բնական է, զէնքեր տուաւ իր համակիրներուն մեծամասնութեան, իսկ միւսները իրենք գինուեցան: Դաշնակ կուսակցութիւնը հետեւեցաւ միւս կուսակցութեանց օրինակին...

ՀԱՐ.— Ամերիկան, այս գծով օգնե՞ց ձեզի:

ՊԱՏ.— Երբե՛ք, Ամերիկա մեզի չ'օգնած, ո՛չ այսօր, ոչ ալ անցեալին: Ամերիկա ոչ մէկ տուն մեզի փոնաեր տուաւ կամ զէնքեր ղրկեց: Դէպքերու ընթացքին ե՛ւ կորուստներ ե՛ւ քանդումներ ունենալով, մենք պարզապէս հանգամանքներ կտակարեցինք Միացեալ Նահանգներ հաստատուած հայ համայնքին, օգնութեան փութալու համար ազգակիցներու և դաշինակիցներուն: Բայց ոչ մէկ տեն գինուորական կամ նիւթական օժանդակութիւն ընդունեցանք Միացեալ Նահանգներէն: Այս ուղղութիւնը կը թելադրուի մեր քաղաքականութենէն:

ՀԱՐ.— Կը թուի սակայն թէ Դաշնակցութիւնը իր կանաչ լոյսը կը ստանայ Ամերիկայէն...

ՊԱՏ.— Բան ու թերեւս աւելի երկար տարիներէ ի վեր չարունակուղ տարաձայնութիւն մըն է սակայն, որ ամբողջովին անհիմն է: Դաշնակցութեան բարձրագոյն մարմինները Լիբանան կը գտնուին: Անշուշտ օտար երկիրներ հաստատած կուսակցականներուն հետ խորհրդակցութիւններ կ'ունենանք, եւ երբեմներ կը հաստատենք Առաջնորդարաններու եւ հայկական հաստատութիւններու հետ: Բայց որոշումները միշտ Լիբանանի մէջ կը տրուին, եւ կուսակցութեան կեդրոնը կամ Մայր Տունը կը գտնուի Լիբանանի մէջ, եւ ոչ թէ Ամերիկա, Ժընեւ, Գահիրէ կամ այլուր...

(Շար. – 1)

ԹԷ, ԻՆՉՊԷ՞Ս ԱԶԱՏԵՑԱՒ ԻԶՄԻՐԻ ԳԵՂԵՑԿԸ

ՔԷՄԱԼԻ պինուորը գրաւած է Իզմիրը: Որոշուեցաւ կարմիր մահիկներով զրօսակները պատրաստել եւ տեղաւորել հիւանդանոցի չէնքին չուրջը, որպէսզի խնայեն հիւանդներուն: Սրճակուած կրակոցներուն ձայնը ահ ու սարսափ կ'ազդէ խաղաղ բնակչութեան վրայ: Տոքթ. Մինասեան չուարած է եւ չի կրնար որոշել թէ ո՞վ պիտի կրնայ զրօշները պարզել չէնքին չուրջը: Քանի՞ թուն թէ տղայութիւն չեմ դիտեր, միայն այսքանը գիտեմ, որ տոքթորին ձեռքէն զրօշակ մը առնելով բարձրացայ մայր դրան եր – կաթէ ճաղերուն վրայ եւ լաւ մը տեղաւորուելով ամրացուցի. երկրորդ մըն ալ տակ ու լուացարանին մէջէն բարձրացայ տանիքը, որուն փողոցը նայող կողմին վրայ 70 մ.ի բարձրութեամբ պարիսպ մը քաշուած է. հազիւ թէ ձեռքիս զրօշը այդ պարիսպին վրայ կը տեղաւորէի, լսելի եղաւ կրակոցի տարափ մը ու ես երկնցայ պատին տակ եւ փորոտղ տալով հասայ անդունդին ու լիցայ վար. մինչ այդ ներկայ բազմութիւնը կը կարծէր թէ ես զարնուած եմ. հապա՛ւ թէ տոքթ. Մինասեան դիս տեսաւ անմիջապէս դրկեց ու սկսաւ վրաս քընել պահանջու համար թէ արդեօք վիրաւորուած եմ:

Տոքթ. Մինասեանի նախագահութեամբ խորհրդակցական ժողով մը գումարուեցաւ հիւանդանոցի անդէն բնակչութեան կեանքի ապահովութեան եւք մը գտնելու համար, ուր որոշուեցաւ Իզմիրի ամերիկեան Նէր Իսթ Ռիլիֆին դիմել: Հիւանդապահուհիներէն Թէքիրտաղցի օր. Քրիստինէ Կիւրճեան յանձն առաւ այդ վտանգաւոր պարտականութիւնը: Հագուեցաւ պաշտօնական հագուստը, թեւին անցուց կարմիր մահիկ թեւնոց մը ու ճամբայ եղաւ: Մինչ այդ բազմութեան մէջէն մօրմէն լքուած ծծկեր մանուկ մը գտայ, առի ու կաթնատու սիկնոջ մը յանձնեցի խոստանալով որ առ ի վար – ձատրութիւն իմ ուսեւիքի բաժինս իրեն պիտի տամ եթէ երախային հոգ տանի: Քանի մը օր վերջ երախային անչքն – չացած դիակը գտայ. իսկ կինը անհետացած էր. աւելի քան հազար հոգինոց բազմութեան մը մէջ կարելի չէր գայն գըտնել:

Երկու օր վերջ խումբ մը ամերիկացի եւ խումբ մըն ալ Թուրք պինուորներ իրենց սպաներով եւ օր. Քրիստինէն ա – ռաջնորդութեամբ մուտք գործեցին հիւանդանոցէն ներս: Ամերիկացի սպան տոքթ. Մինասեանին հետ խորհրդակցելէ յետոյ մեզի Թուրքերուն «ինամքին» յանձնեց եւ օր. Քրիստինէն ալ իրենց հետ առնելով բաժնուեցան մեզմէ: Թուրքերուն առաջին գործը եղաւ հիւանդանոցէն դանոց ապաստանող ժողովուրդը դուրս հանել եւ քովընտի փողոցի տուներուն մէջ տեղաւորել: Սպան մեզի հրամայեց, որ մուտքի դրան առջեւ կենանք քննելու համար բոլոր պատապարեալները, որ հիւանդանոցին պատկանող առարկաները դուրս չհանեն իրենց հետ, միւս կող – մէ պինուորներն ալ պիտի խուզարկեն որ եթէ զէնք ունին գրաւեն:

Բժիշկ Մինասեանին հետ հնազան – դեցանք Թուրքին հրամանին, սակայն հիւանդանոցի միւս պաշտօնեաներէն զե – զագործ Սմբատը, վիրաբոյժ Տոքթ. Վարդանեանի օգնական սեբաստացի Ցա – րութիւն Իշխանեանը ու կեսարացի Կարապետը ահ ու դողով պահուըտած էին վերի յարկը վիրաւոր հիւանդները զարմանելու յատկացուած սենեակին մէջ: Գիշեր էր, առիթէն օգտուելով վայրկեանի մը համար վեր ելայ պինանալու համար թէ տղաքը ի՞նչ վիճակի են. սենեակին դուռը բացի ու ի՛նչ տեսնեմ, Ցարութիւնն ու Կարապետը կեանքերնուն վերջ տուած են, իսկ Սմբատը վիրաւորներու յատուկ սեղանին վրայ երկնցած կը խմբայ. մօտեցայ իրեն. խօսելու ի վիճակի էր, հարցուցի թէ ինչո՞ւ այս միջոցին դիմեցին.— վախցանք, որ ձերբակալելով չարաչար կը տանջեն, հետեւաբար նախընտրեցինք իրարու թոյն ներարկելով վերջ տալ կեանքերնուս»: Խելագարի մը պէս վար վազելով տոքթ. Մինասեանի հինոջ եւ քենիին սենեակը մըտայ զգաստացիրկ. առեն մը վերջ դէմքիս որսկուած պաղ չուրին ազդեցութենէն ինքզինքիս գալով վազեցի տոքթորին քով եւ եղածը պատմեցի: Թուրք սպան դեղ:

ՎԱՐԴԱՆ ԽՐԻՄԵԱՆ

(Շար. – 2)

ՄԱՀՈՒՆԵՆ ՀՈՒՇԱՏԵՏՈՒՄ

(Հատված «ԻՄ ՀՈՒՇԵՐԸ» գրքից)

ԳՐԵԳ ՎՈՍԿԱՆ

– Ես, – ասաց, – իմ Հրեղեն Մոր՝ Մեծ Մոր՝ Մեծ Մոր՝ Մեծ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մխայեակ Նահանգներու, Քանատայի, Պոլսոյ եւ Ֆրանսայի իր եղբօր որդիները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու-տան կիրակի, Հոկտ. 14, յետ պատա-րագի Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկե-ղեցին

ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ
(ծնեալ Տատեան)

հոգւոյն ի հանգիստ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Մարսէյլէն Տատեան եղբայրները՝ Ժիլ-պէր, Տիրան, Ժաք եւ ընտանիքները կը ծանուցանեն դառն մահը իրենց սիրեցեալ հօրաքրոջ եւ քեռայրին՝

ՏԻՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԵՒ ԷԼԻԶ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ
(ծնեալ Տատեան, ի Պոլիս)

մեռած Սէն Ռաֆայէլի հանգստեան տունը, ուր հոգեհանգստեան (քառա-սունքի) պաշտօն կը կատարուի Հոկտ. 13, Շաբաթ առաւօտ, նաեւ իրենց սիրեց-եալ հօր

ԼԵՒՈՆ ՏԱՏԵԱՆԻ

ու Դերձակեան, Վարպետեան ընտանիք-ներ եւ քուլիններ, կ'ողբան մահը այրի Տիկին Մառի Դերձակեանի (Ծ. Հիւն - քիւրպէյէնտիեան Պոլիս) նոյնպէս 85 տարեկանին, Ալօի հիւանդանոցը։

Ի գիտութիւն սոյն ողբացեալներու յի-շատակը յարգողներուն։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կիրակի, Հոկտ. 14, ժամը 17·45ին, Թէաթր մէ Շան զ'Էլիզէ, փառքու նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Վլա-տիմիր Ֆետոսէյէվի (Ջութակ՝ Վիկթոր Թրեթիակով) կը նուագէ՝

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ

Սէնֆոնի թիւ 2, Ջութակի քոնսերթօն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Ագապի Կուպայեան իր տանուկին՝ Եդուարդ Օհաննէսեանի մահ-ուան տխուր առիթով կը նուիրէ 100 Ֆ. Տէսինի կապ. Խաչի դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի։

Տէսինի կապ. Խաչն ալ, նոյն տխուր առիթ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Իսկուհի, Ռեբեկա, Տիգրա-նուհի եւ քրոջ Սիրվարդ Զարդարեանին։

Ընկերուհի Գոհար Պառաւեան իր ա-մուսնոյն մահուան Ա. տարելիցին առի-թով կը նուիրէ 50 Ֆր. Տէսինի Կապոյտ Խաչի դպրոցին։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԻՍԻ

Իսիի Կապ. Խաչի միօրեայ դպրոցը վերսկսած է Հոկտեմբերի օրուան դասըն-թացքները։ Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 45 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Հոկտեմբերի ա-ռաւօտները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12-14, Rue St. Bazile
13001 MARSEILLE

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Գ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՄԵԾ ՀԱՅԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Նախագահութեամբ

ՏԻՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՓԻԼԻՊ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ

Կիրակի, Հոկտ. 21 ժամը 13ին, Վասպուրական սրահին մէջ

Հայկ. պար Մշ. Տան Անի պարա-խումբին կողմէ, երգ, հայկական մշակոյթ։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ա-պահովել հեռաձայնելով՝ Մշ. Տուն (91) 50·15·09

Ճաշագին 70 ֆր.

Banquet

Pour le 3ème anniversaire
de la Maison de la Culture
arménienne de Marseille
Dimanche 21 Oct. à 13 heures

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԱԿԻ

Սիրելի Օր. Լ. Փափազեանի ցաւալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Ժիւլիէթ Զարուքեան կը նուիրէ 50 Ֆր. «Ցառաջ»ին եւ 50 Ֆր. Անարատ Ցղութեան քոյրերու վարժարանին (ատա-նալ «Ցառաջ»էն)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Հոկտ. 14, ժամը 9·30ին Ժան Կիթոնի փոքրիկ քրիստոնէականը, կը մասնակցին Հ.Ռափայէլ Անտոնեան, Սա-մուէլ - Մուրատ վարժարանի աշակերտ-տութիւնը եւ Իզապէլ Տէր-Ցակոբեան։

ՓԱՐԻԶ ՍՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ օր, Հոկտ. 13, ոտն է Սրբոց Թարգմանչաց վարդապետացն միրոց։ Տօն է ազգային եւ եկեղեցական՝ ի յիշա-տակ Գիւտի ևշանագրացն Հայոց եւ թարգմանութեան սուրբ գրոց։

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատա-րագ կը մատուցուի։

A VENDRE

LAVERCANTIERE (Lot) — Moulin + petite grange entièrement restaurés ; sur 2,5 Ha dont 1 Ha de bois et 1,5 Ha de beau prés. Belle cheminée, électricité, eau de source, (2 sources), sanit., vanne et canal (possibilité élevage truites), 200 m. de rive sur ruisseau à truites. Propriété clôturée par de grands arbres. 320.000 — Tél. (16-1) 936-32-53.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԵՒ ՑՈՒՇԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Մխիթեան նա-խաձեռնութեամբ, Հաճնոյ հերոսամարտի 59րդ տարեդարձի առթիւ, հոգեհանգստ-եան պաշտօն կը կատարուի Հոկտ. 14, կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 1·30ին ճաշ, մատաղ եւ յուշահանդէս տեղի կ'ունենայ Ճաշարան Օփերա - Լաֆայէթի մէջ՝ 80 Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ 9րդ։

Ճաշագին 40 Ֆր.։

DANS LE CADRE DU CINQUANTENAIRE DE LA CROIX BLEUE

BAL

de la Croix Bleue Arménienne d'Arfortville
Samedi 20 Octobre de 20 h. à l'aube dans la salle des Fêtes d'Alfortville
Rue Voltaire
Avec l'orchestre des « GAYDZAG'S »
AMBIANCE — CHANTS — DANSE
BAR — BUFFET — Spécialités arméniennes

"LE GUI DE LA FORET,,
"Chez IDEAL,,

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՀԱՆԳՍՏԱՒԵՏ ԻԴԵԱԼ
ՈՒԱԶԻ ԴԱՀԱՐԱԴԵՂ ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ծժտուած է յարմարաւէտ առանձնասեենեակներով
եւ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՃԱՇԱՐԱՆՈՎ

Ֆրանսական եւ հայկական ճոխ ճաշացուցակ, հսկողութեամբ Սեփականատէր-Տնօրէնին

Տրամադրելի՝ հարսանեկան, ևշանտուքի խրախճանքներու, ընկերային տօնախմբութեանց եւ հաւաքական հացկերոյթներու։

Ճարմար կառատուն (փառքինգ)
1, Avenue de Boran — 60260 LAMORLAYE
Tél. : (4) 456-93-51
FERMÉ LE MARDI

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՔ

ԷՍԱՅԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆԻ մշակութա-յին եւ գեղարուեստական ցերեկոյթը եւ թէյասեղանը։ Ողեկոչում Արշակ Ալպո-յաճեանի ծննդեան հարիւրամեակին, Հոկտ. 28, կիրակի, Ալեք Մանուկեան հանդիսասրահը։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ
ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Ազգային Միութիւնը նատաչքեանը բոլորած ըլլալով, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ գաղութը անխտիր, ունկնդրելու իր չրջանի գործունէութեան նիւթական եւ մանաւանդ բարոյական հաշուետուութեանը՝ Հոկտ. 18, Հինգ-չաբթի երեկոյեան ժամը 21ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահը։

×

Շամիլի Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութեան երկամեայ պաշտօնավարու-թեան չրջանը աւարտած ըլլալով, ան-դամական ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունե-նայ Շաբաթ, Հոկտ. 13 ժամը 21ին։ Ընտ-րութիւնը մէկ անգամով կը վերջնայ։ կը խնդրուի չբացակայիլ։ Օրակարգ՝ հրաժարում վարչութեան, ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

MARSEILLE

HOMENETMEN - ARDZIV
NUITÉE DANSANTE

SALONS DE L'ALHAMBRA — 340, Boulevard Chave
Samedi 13 Oct. de 21 h. à l'aube
Orchestre : CLAUDE GERARD
Chanteur :
MARTEN YORGANTZ

Billets et Réservation.
Tél. : 39-77-50 Kurdyan — 31-09-71 Zeroukian —
70-06-30 Pehlivanian

---

restaurant
A N Y

Spécialités Caucasiennes et Orientales

AMBIANCE MUSICALE
DINER AUX CHANDELLES

ԻՍԻԻ ՄԷՋ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ
Ա Ն Ի

Հաճելի մթնոլորտ, կովկասեան եւ արեւելեան համեղ ճաշեր, երաժըշ-տական մթնոլորտի մէջ

Կոչունքներու կամ հարսանիքի համար պայմանաւորուիլ Տնօրէնութեան հետ

52, Rue Jean-Pierre Timbaud
92130 ISSY LES MOULINEAUX
Tél. : 638-78-58
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարի Նուպար հաստատութեան Բարե-կամներու Մխիթիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Վահէ Զիլինկիրեան 500 Ֆր. իրենց քեռայրին՝ Պօղոս Գէորգեանի մահուան առթիւ, Տիկին Փառան 500 իր եղբօր Պ. Զօրայեանի յիշատակին, Պ. Ձապուրովի յիշատակին՝ Տիկին Իս-պէնեան 200, Տիկիններ Ա. Փափազեան, Վ. Զիլինկիրեան եւ Տ. Կամսարական 100ական։ Մխիթիւնը նաեւ ցաւակցու-թիւն կը յայտնէ ողբացեալներուն ընտա-նեկան պարագաներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկե-ղեցին փոխան ծաղկեպսակի չնորհակա-լութեամբ ստացած է ողբացեալ Մարտի-րոս Փէհլիվանեանի մահուան առթիւ հե-տեւեալ գումարները եւ նպաստ եկեղեց-ւոյ.— Արխատագէսեան ընտանիք եւ Տէր եւ Տիկ. Պաղտիկեան 50ական Ֆր., ժո-ղովրդական Հանգանակութիւն 435 Ֆր., իսկ ի նպաստ լիբանանահայ աղէտեալներուն 435 Ֆր. դարձեալ՝ ժողովրդական հան-

×

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը չնոր-հակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Անդրանիկ Ցովսէփեանէ 100 Ֆր. իրենց մօր եւ զոքանչ մօր մահուան տարելիին առթիւ։

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
13-14
SAMEDI-DIMANCHE
13-14 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.491
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.491

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ. 2–8)

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ԱՃՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Միացեալ Նահանգներէն, Ֆրանսայէն, Եգիպտոսէն Հայաստան գացած են հարիւր կեսարացիները մասնակցելու համար « Նոր Կեսարիա »ի հիմնադրութեան տասնամեակին նուիրուած հանդիսութեան: Տեսարժան վայրեր այցելելէ ետք նոր կեսարիոյ մշակոյթի տան մէջ տեղի ունեցած հաւաքոյթին, տեղւոյն տնտեսութեան ղեկավարը՝ Դմիտրի Ագիպեան, հիւրերուն տեղեկութիւններ տուած է ամէն տասնամեայ պատմութեան, նուաճումներուն եւ ապագայ ծրագիրներու մասին: 272 ծուխ ունեցող չրջանը Հոկտեմբերեանի յատաջադէմ տնտեսութիւն ներքին է. փողոցները անուններ ունին՝ Պրոս, Էվերէկ, Տումար – ծառ, Թալատեսլլ: Ասոք առած են կեսարիոյ եւ չրջանի Հայրենակցական Միութեան տնտուի Յակոբ Վէզիրեան եւ Միսաք Պիլպինկեան, « Նոր կեսարիա » պարբերաթերթի խմբագիր Աբշալոյր Քաղդունիի ողջոյնի խօսքը կարդացուած է: Ասոք առած է նաեւ Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի փոխնախագահ Անդրանիկ Մարտիրոսեան:

Թուրք՝ Քոփէնհակի Թրք. Դպրեվանքի Մէջ

— o —

ԴԻՊՔԸ ՀԱՅԵՐՈՒ ԿՂ ՎԵՐԱԳՐՈՒԻ

Քոփէնհակ.— Քաղաքին Թուրք Օղա – նային Գրասենեակին մէջ դրուած առաք մը պայթեցաւ Հոկտ. 5ին եւ չնչին ու չրջապատի բնակարանները մեծ աւեր կրեցին, Դանիացի մըն ալ վիրաւորուեցաւ պայթումի ընթացքին:

Կը հաղորդուի թէ առաքը զետեղուած էր Թրքական դրասենեակի տոմսի վաճառման բաժնին մէջ Հայերու կողմէ եւ պայթեցաւ դժոխային սաստկութեամբ: Դանիացի մը, որ պայթումի ընթացքին Հանդիսկը անկէ, վիրաւորուելով հիւանդանոց փոխադրուեցաւ:

Պայթումը պատահեցաւ դիւերը ժամը 21ին: Դէպքէն առաջ, նամակ մը ձգուեցաւ չնչին դրան առջեւ: Նամակին մէջ՝ ապէս մաղթանք մը կար.— « Կը յուսանք, որ պայթումի ընթացքին ոչ մէկ Դանիացի կը վիրաւորուի »:

Առաքը զետեղուած է « Հայկական Դաշնակ կազմակերպութեան » կողմէ: Պայթումէն վերջ, երկրորդ փլատիք առաք մըն ալ գտնուեցաւ Իմիերիալ Հանկարի սրահին քով գտնուող Թրքական օպտնաւային դրասենեակին մօտ, որ սակայն պայթելէ առաջ անվնաս վիճակի մը բերուեցաւ փորձագէտներուն կողմէ:

Պայթումէն վերջ, դանիական ոստիկանութիւնը ապահովութեան խիստ միջոցներ ձեռք առաւ Քոփէնհակի Թրքական դեսպանատան շուրջ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԻՏԻԼ ՔԱՄՐՕ Նիւ Եորք հասած է, ուր Ուրբաթ օր կը խօսէր Ազգաժողովին առջեւ: Ապահովութեան բացառիկ մի – ջոցներ ձեռք առնուած էին պաշտպանելու համար ոչ–ուղեկիցներու պարագլուխը:

ԼԻԲԱՆԱՆի Հանրապետութեան նախագահը սուրիական եւ կառավարական բանակին հրահանգած է ազատել այն պատանդները, որոնք բռնուած էին չաբթուս սկիզբը հիւսիսային Լիբանան, Ֆրէնճիէի թէ ձեմայէլի կողմնակիցներուն կողմէ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ քուէարկեց առաջին ընթերցումով, օրինագիծ մը, որ կը փոխէ տուգանքներու սակերը, որոնք 21 տարի է չեն փոխուած եղեր (ի՞նչպէս մտացուեր է...): Ուրեմն տուգանքները կրնան 20էն 6000 ֆրանք ըլլալ: Կառքի արագութեան չափազանցութիւնը 400էն 1200 ֆրանքի կը հասնի: Բայց դեռ Ծերակոյտ ալ իր խօսքը պէտք է ըսէ, վերջնական ընտրէ առանալու համար:

ՔԱՄՊՈՃ ահաւոր վիճակի մէջ է: Հարաւոր զաղթականներու կարաւանները կը խուժեն դէպի Թայլանտ, անօթի, ծարաւ, սպառած, մահամերձ: Շատեր արդէն մինչեւ սահմանագլուխ ալ չեն հասնիր: Նոր Տէր–Զօրները չեն պակսիր մինչ « մեծերը » կը չարունակեն նոյն հոգեչահ խօսքերով իրենց անկարողութիւնը ցոյց տալ կամ ուելի ճիշդ անգամ մը եւս փաստել թէ կարեւորը կը մնայ՝ քաղաքական չահը: Քամպոճ երկիր մըն է, ուր այլեւս մանուկ չկայ ինչ որ ամէնէն սարսափելի բանն է, որ կրնայ գոյութիւն ունենալ: Երկիր մը առանց մանուկի, մինչ ոմբակոծութիւնները կը չարունակուին թէ Վիէթնամցիներու եւ թէ ազգայնական Քմերներու կողմէ:

« ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ » Ուրբաթ օր, իր առաջին էջին վրայ կը հրատարակէր Պարաճանովի մէկ նկարը, հետեւեալ խորագրով « Առեղծուածութիւնը դատավարութեան Պարաճանովի՝ հայ սինէաստ, Թիւրանի դատապարտուած մխսեռականութեան համար»: Ներսի 15 եւ 16րդ էջերուն վրայ սակայն ուրիշ խորագիր մը « Սորհ. Միութիւն՝ Թիւրան հայ միսեռականի մը համար » ինչ որ կրնայ այն տպաւորութիւնը թողուլ, որ Պարաճանովի՝ նուի միակ կամ գլխաւոր արժանիքը միսեռական ըլլալն է: Կցուած նկարը քաշուած է 1979 Սեպտեմբերին: Ցիշենք որ այս փաստաթուղթին հրատարակութիւնը ծանուցուած էր Երկուշաբթիէն ի վեր Լը Մաթէնի կողմէ, իր յաւելուածական Թիւրքին համար, որ լոյս կը տեսնէ Շաբաթ օրերը:

ՆՈՊԵԼԻ բժշկական մրցանակը չնորհուեցաւ ամերիկացի Մէքլէօտ Քորմաքի եւ անգլիացի Հաուսֆիլտի իրենց մէկ կարեւոր գիւտին համար՝ սfաճոկրաֆ դործիքը, որ չատ ուելի հարազատ ու մանրամասն է քան ռատիօկրաֆին մարմնին, գլուխն մանաւանդ ներքին պատկերներուն համար:

ՖԻԱՓ իտալական մեծ ընկերութիւնը պաչտօնանկ ըրաւ 61 բանուոր, իբրեւ հետեւանք ահաբեկչական արարքներու բազմացման:

ԻՐԱՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, բանակը կը պատրաստուի նոր յարձակողականի մը Քիւրտերուն դէմ:

ԻՐԱՆ

ՀԱԿԱՀԱՅ ԱՆԱԽՈՐԺ ԴԷՊՔԵՐ

— o —

ԻՐԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԻՆ ԲՈՂՈՔԸ

—×—

Թեհրանի մեր պաչտօնակից՝ «Ալիք»էն կ'իմանանք, որ վերջերս որոշ անախորժ դէպքեր տեղի կ'ունենան հայ համայնքի դէմ: Այսպէս Հոկտ. 4ի իր թիւով Ալիք կը յայտնէր թէ Սահմանադրական ժողովին մէջ բողոք բարձրացած էր Քէյհանի յօդուածին դէմ: Արդարեւ, Թեհրանի գլխաւոր օրաթերթերէն Քէյհան Սեպտ. 30ի իր թիւին մէջ լոյս ընծայած էր համալսարանի դասախօսի մը՝ Տոքթ. Շափուր Բահթանի մէկ զրգռիչ յօդուածը Իրանի Հրեաներու եւ Հայերու դէմ՝ « Կրօնական փոքրամասնութիւնները եւ անոնց դերը այսօրուան Իրանի մէջ » խորագրով: Ցաջորդ օրը, Թերթը իրրեւ բացատրութիւն կը չեշտէր թէ հրատարակած յօդուածները միայն իրենց հեղինակներուն կարծիքը կը յայտնեն եւ թէ խմբագրութիւնը պատրաստ է տեղ տալու Թեր ու դէմ բոլոր կարծիքներուն: Ու առաջին առթիւ լոյս կ'ընծայէր Հրեաներու բողոքի նամակը:

Սահմանադրական ժողովին մէջ ալ (Խերէգան) բուռն բողոք կը բարձրանար այս յօդուածին դէմ: Բայց Ալիքի յաջորդ թիւերով ալ կը պարզուի որ հարցը միայն յօդուածով մը չի սահմանափակուիր եւ Թեհրան Թէ այլուր սեղմումներ եւ իրաւունքներու սահմանափակումներ կ'ըլլան Հայերու նկատմամբ:

Այս առթիւ ժողովին Հոկտ. 6ի նիստին, իր ելոյթին սկիզբը Հրայր Ծագեան չեչտած է.—

« Այստեղ ուզում եմ՝ հայկական հարցի եւ հայ ժողովրդի իրաւունքների մասին յիչել: Ես պահանջում եմ որ բանիմացների ժողովը, նկատի ունենայ այս խնդիրը, ելնելով հէնց սոյն Սահմանադրութեան 3րդ յօդուածի տրամադրութիւնից, ըստ որի՝ Իրանն իր արտաքին քաղաքականութեան մէջ, հակափաշիստական պայքարի մէջ, պիտի պաշտպանի իրաւազրկուած ժողովուրդների դատերը, որոնցից մէկն էլ հայ ժողովուրդն է:

Յարգելի ներկայացուցիչներ, նախքան այն, որ իմ տեսակէտը կենտրոնացնեմ յեղափոխութեան ընդհանուր սկզբունքների չուրջ, պարտաւոր եմ հակառակ իմ նեղքին բաղձանքին, ակնարկ կատարել այն անհանդստութիւններին, որ վերջերս ստեղծուել են հայ համայնքի անդամների համար՝ որոշ տարրերի կողմից:

Վերջին չաբաթների ընթացքում, (Թեհրանում եւ մի քանի չրջաններում), որոշ թուով պատասխանատու եւ անպատասխանատու անձերի ու տարրերի կողմից, հայ աչխատաւոր դասակարգի համար, աչխատանքային ու համքարային սեղմումներ ու տնտեսական սահմանափակումներ են ստեղծուել, որոնց մասին այս օրերին խօսւում է հայկական բոլոր չրջանակներում ու ժողովներում:

Ես չեմ կամենում այստեղ մտնել մանրամասնութիւնների մէջ եւ բանիմացների ժողովի ժամանակը գրաւել. եթէ անհրաժեչտ նկատուի, ես այդ մանրամասնութիւնները կը տրամադրեմ նախագահութեանը՝ առ ի վերահասութիւն: Սակայն պիտի ասեմ որ Թէ ես եւ Թէ իմ ազգակիցները, վստահ ենք, որ այս ամբարքները կատարւում են նրանց կողմից, որոնք յեղափոխական սքեմով, հարուածում են յեղափոխութեանը: Նրանք պատակում եւ անմխիթարանութիւն են քարոզում, քաչալերում են արտադաղթը եւ ընդհանուր առմամբ ժողովրդին յոռետես են դարձնում յեղափոխութեան նկատմամբ:

Ես իմ հերթին վստահ եմ, որ պետական չրջանակները, կարճագոյն ժամանակում, այս պատեհապաչտ տարրերի առաջը կ'առնեն, որպէսզի հայ համայնքը եւ յատկապէս հայ բանուոր դասակարգը ձերբազատուի ստեղծուած մտահոգութիւնից »:

ՏԻԿ. Ե. ՎԱՉԱԳՆ ԻՋԳԱԼԱՑԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք որ Հինգչաբթի օր, սրտի տագնապի մը զոհ գացած է այրի Տիկին Վահագն Իշգալացեան:

Կրթական վաստակաւոր մշակ՝ Վահագն Իշգալացեանի այրին, ծնած Իզմիր մաս կը կազմէր հայ կիներու այն նուիրեալ սերունդին, որ իր դաստիարակութեամբ եւ ազդ. խոր պիտակցութեամբ սիւնը եղած է հայ ընտանիքին:

Ծնեալ Գազազեան – Լիմեան, Իզմիրէն եկած է Պոլիս, ուր յաճախած է Հռիփսիմեան: Հոն վայելած է Մուրատ Պօյաճեանի ընտանիքին ուչադրութիւնն ու դուրգուրանքը եւ այդ հնչակեան չրջանակին մէջ է որ ճանչցած է իր ապագայ ամուսինը՝ Վահագն Իշգալացեան:

Ամուսնութենէն ետք, քանական թըւականներուն, այր ու կին անցած են Օրտու, ուր Տիկին Իշգալացեան վարած է զպրոցին անօրէնութիւնը իր ամուսնոյն հետ եւ զբաղած որբերով: Պուլկարիայէն անցնելով, 1925ին Իշգալացեան ընտանիքը հաստատուած է Փարիզ եւ Տիկին Իշգալացեան իր ամուսնոյն կողքին, իր մասնակցութիւնը բերած է անոր կրթական գործունէութեան, մասնաւորաբար Դպրոցասէրի մէջ:

Վահագն Իշգալացեանի մահէն (1964, Ապրիլ) ետք, կը չարունակէր անոր յիչատակը վառ պահել, իր մասնակցութիւնը չզլանալով Փարիզի հայ ազգային կեանքին: Կը նախագահէր Քսան Կախազաններու ոգեկոչման հանդիսութեանց կամ Գրողներու Միութեան (որու հիմնադիրներէն էր իր ամուսինը) հաւաքոյթներուն:

Տիկին Եսթեր Իշգալացեանի մահով, մէկը եւս կը կորսնցնենք սերունդէ մը, որ իրեն հետ բերած ազգային ոգին ու հայկ. չունչը կրցաւ փոխանցել նոր սերունդներու, ծնած՝ հայրենիքէն հեռու, որպէսզի տեւէ՝ հոգին հայկազեան:

Մեր խոր ցաւակցութիւնները Լօրա եւ Լիտիա Իշգալացեանի:

×

Ցուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները տես՝ 4րդ էջ:

Ինչո՞ւ ոչնչացավ Ազգային գրադարանը

«Մոսկվին» հարցազրույց տալիս Ազգային գրադարանի տնօրեն Վարդան Հարությունյանին

Ե. Ա.

Վարդան Հարությունյան

— Ներսես Շնորհալու անվան Ազգային գրադարանը հիմնադրվել է 1920 թվականին՝ Մատենադարանի հիման վրա։ Ինչպե՞ս ստեղծվեց գրադարանը։

— Մատենադարանի հիմնադրման մասին որոշումը կայացվել է 1919 թվականի հոկտեմբերի 15-ին։ Մատենադարանի առաջին տնօրենը Մանուկ Աբեղյանն էր։ Գրադարանը ստեղծվել է Մատենադարանի հիման վրա, որտեղ պահվում էին հին ձեռագրերը, հնատիպ գրքերը, հնաոճ փաստաթղթերը։ Ժամանակի ընթացքում գրադարանի հավաքածուները հարստացել են նոր ձեռքբերումներով։ Ներկայումս գրադարանի հավաքածուները կազմում են ավելի քան 5 միլիոն միավոր։

— Ինչպե՞ս է ձևավորվել գրադարանի հավաքածուն։

— Գրադարանի հավաքածուները ձևավորվել են տարբեր ուղիներով։ Մեծ մասը ստացվել է պարտադիր օրինակների միջոցով, որոնք ուղարկվում են հրատարակիչների կողմից։ Մեծ մասը ստացվել է նվիրատվությունների միջոցով։ Գրադարանը ունի նաև գնումների բյուջե, որի միջոցով ձեռք են բերվում հազվագյուտ հրատարակություններ։

— Ինչպե՞ս է կազմակերպվում գրադարանի աշխատանքը։

— Գրադարանի աշխատանքը կազմակերպվում է մի քանի ուղղություններով։ Առաջին հերթին՝ հավաքածուների պահպանությունը։ Երկրորդ՝ գրադարանային նյութերի մշակումը, կատալոգավորումը։ Երրորդ՝ ընթերցողների սպասարկումը։ Գրադարանն ունի ընթերցասրահներ, որտեղ ընթերցողները կարող են օգտվել գրքերից։ Գրադարանը նաև ունի էլեկտրոնային կատալոգ, որի միջոցով ընթերցողները կարող են գտնել իրենց հետաքրքրող նյութերը։

— Ինչպե՞ս է գրադարանը կրել 1988 թվականի երկրաշարժը։

— 1988 թվականի երկրաշարժը մեծ վնաս հասցրեց գրադարանին։ Շենքի մի մասը փլուզվեց, և հազարավոր գրքեր ու ձեռագրեր վնասվեցին։ Շատ գրքեր ծածկվեցին փոշու և քարերի տակ։ Գրադարանի աշխատակիցները ամեն ինչ արեցին՝ փրկելու համար այդ գրքերը։ Նրանք ժամերով աշխատում էին ավերակների տակ՝ հանելու համար գրքերը։ Շատ գրքեր վերականգնվեցին, սակայն մի մասը անդառնալիորեն կորավ։

— Ինչպե՞ս է ընթացել գրադարանի վերականգնումը։

— Գրադարանի վերականգնումը տևեց մի քանի տարի։ Նախ՝ անհրաժեշտ էր վերանորոգել շենքը, ապա՝ վերականգնել կորած գրքերը։ Վերականգնման աշխատանքները ղեկավարում էր Ազգային գրադարանի տնօրենը։ Նա կազմակերպեց աշխատանքները, ստեղծեց հատուկ հանձնաժողով, որը որոշում էր, թե որ գրքերը պետք է վերականգնել։ Վերականգնման աշխատանքներին մասնակցում էին գրադարանի աշխատակիցները, ուսանողները և կամավորները։ Շատ գրքեր վերականգնվեցին նաև արտասահմանյան գրադարանների օգնությամբ։

— Ինչպե՞ս է ներկայումս գործում գրադարանը։

— Ներկայումս գրադարանը գործում է նորմալ ռեժիմով։ Ընթերցասրահները բաց են ընթերցողների համար, և նրանք կարող են օգտվել գրքերից։ Գրադարանը նաև ունի էլեկտրոնային կատալոգ, որի միջոցով ընթերցողները կարող են գտնել իրենց հետաքրքրող նյութերը։ Գրադարանը նաև ունի էլեկտրոնային ռեսուրսներ, որոնք հասանելի են ընթերցողներին։

— Ինչպե՞ս է գրադարանը համագործակցում այլ գրադարանների հետ։

— Գրադարանը համագործակցում է այլ գրադարանների հետ՝ փոխանակելով գրքերով և տեղեկատվությամբ։ Գրադարանը նաև մասնակցում է միջազգային ծրագրերի, որոնք նպատակ ունեն պահպանել և տարածել ազգային մշակութային ժառանգությունը։

— Ինչպե՞ս է գրադարանը ֆինանսավորվում։

— Գրադարանը ֆինանսավորվում է պետական բյուջեից։ Բացի այդ, գրադարանը ստանում է նվիրատվություններ և հովանավորություններ։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգտվել գրադարանից։

— Ընթերցողները կարող են օգտվել գրադարանից՝ գրանցվելով գրադարանում։ Գրանցման համար անհրաժեշտ է անձնագիր կամ այլ անձնագրային փաստաթուղթ։ Գրանցվելուց հետո ընթերցողները կարող են օգտվել գրադարանի բոլոր ծառայություններից։

— Ինչպե՞ս է գրադարանը նշում իր 100-ամյակը։

— Գրադարանը նշում է իր 100-ամյակը տարբեր միջոցառումներով։ Կազմակերպվել են ցուցահանդեսներ, գիտաժողովներ, հրատարակվել են նոր գրքեր։ Գրադարանը նաև կազմակերպել է հատուկ միջոցառումներ՝ նվիրված իր պատմությանը։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները աջակցել գրադարանին։

— Ընթերցողները կարող են աջակցել գրադարանին՝ նվիրելով գրքեր, մասնակցելով գրադարանի միջոցառումներին և օգտվելով գրադարանի ծառայություններից։ Գրադարանը նաև կազմակերպում է կամավորական ծրագրեր, որոնց միջոցով ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին։

— Ինչպե՞ս եք պատկերացնում գրադարանի ապագան։

— Գրադարանի ապագան կապված է թվայնացման հետ։ Մենք պլանավորում ենք թվայնացնել մեր հավաքածուների մեծ մասը, որպեսզի ընթերցողները կարողանան հեռակա կերպով օգտվել մեր նյութերից։ Մենք նաև պլանավորում ենք ստեղծել նոր էլեկտրոնային ռեսուրսներ և զարգացնել մեր էլեկտրոնային կատալոգը։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները հետևել գրադարանի նորություններին։

— Ընթերցողները կարող են հետևել գրադարանի նորություններին՝ այցելելով գրադարանի կայքը, որտեղ տեղադրվում են նորությունները, հայտարարությունները և միջոցառումների ծրագրերը։ Գրադարանը նաև ունի սոցիալական ցանցերի էջեր, որտեղ տեղադրվում են նորություններ և հայտարարություններ։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները առաջարկություններ անել գրադարանին։

— Ընթերցողները կարող են առաջարկություններ անել գրադարանին՝ գրելով նամակներ կամ էլեկտրոնային նամակներ։ Գրադարանը ուրախ կլինի լսել ընթերցողների կարծիքները և հաշվի կառնի դրանք իր աշխատանքում։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ նվիրելով գրքեր։

— Ընթերցողները կարող են նվիրել գրքեր, որոնք արդեն չկան գրադարանում կամ որոնք անհրաժեշտ են գրադարանի հավաքածուները համալրելու համար։ Նվիրված գրքերը կարող են լինել տարբեր թեմաների, ինչպես նաև հազվագյուտ հրատարակություններ։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները մասնակցել գրադարանի միջոցառումներին։

— Ընթերցողները կարող են մասնակցել գրադարանի միջոցառումներին՝ գրանցվելով դրանց համար։ Գրադարանը կազմակերպում է տարբեր միջոցառումներ՝ դասախոսություններ, գիտաժողովներ, ցուցահանդեսներ և այլն։ Ընթերցողները կարող են նաև առաջարկել իրենց միջոցառումները գրադարանին։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ կամավորական ծրագրերի միջոցով։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ կամավորական ծրագրերի միջոցով։ Կամավորները կարող են օգնել գրադարանի աշխատանքներում, ինչպիսիք են գրքերի դասավորումը, կատալոգավորումը, ինչպես նաև միջոցառումների կազմակերպումը։ Կամավորական ծրագրերը թույլ են տալիս ընթերցողներին ավելի սերտ կապ հաստատել գրադարանի հետ և օգնել նրան իր առաքելության իրականացման գործում։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ ֆինանսական նվիրատվություններով։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ ֆինանսական նվիրատվություններով։ Գրադարանը ունի հատուկ հաշիվ, որի միջոցով կարելի է կատարել նվիրատվություններ։ Այդ միջոցները կօգտագործվեն գրադարանի զարգացման, նոր գրքերի ձեռքբերման և գրադարանի շենքի վերանորոգման համար։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ տարածելով տեղեկատվություն գրադարանի մասին։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ տարածելով տեղեկատվություն գրադարանի մասին։ Նրանք կարող են պատմել իրենց ընկերներին և ծանոթներին գրադարանի ծառայությունների, միջոցառումների և նոր գրքերի մասին։ Նրանք նաև կարող են տեղադրել տեղեկատվություն գրադարանի մասին սոցիալական ցանցերում։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ մասնակցելով հարցումներին։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ մասնակցելով հարցումներին։ Գրադարանը պարբերաբար անցկացնում է հարցումներ՝ ընթերցողների կարծիքները և առաջարկությունները ուսումնասիրելու համար։ Հարցումները օգնում են գրադարանին ավելի լավ հասկանալ ընթերցողների կարիքները և բարելավել իր ծառայությունները։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով հանգանակություններ։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով հանգանակություններ։ Գրադարանը կարող է դիմել ընթերցողներին՝ խնդրելով նրանց նվիրատվություններ անել գրադարանի կարիքների համար։ Հանգանակությունները կարող են կազմակերպվել տարբեր ձևերով, օրինակ՝ առցանց կամ գրադարանում։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով միջոցառումներ։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով միջոցառումներ։ Գրադարանը կարող է տրամադրել տարածք և աջակցություն միջոցառումների կազմակերպման համար։ Միջոցառումները կարող են լինել տարբեր թեմաների, ինչպես նաև տարբեր ձևաչափերի։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով ուսումնասիրություններ։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով ուսումնասիրություններ։ Գրադարանը կարող է տրամադրել տարբեր նյութեր ուսումնասիրության համար։ Ուսումնասիրությունները կարող են լինել տարբեր թեմաների, ինչպես նաև տարբեր ձևաչափերի։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով հանդիպումներ։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով հանդիպումներ։ Գրադարանը կարող է տրամադրել տարածք և աջակցություն հանդիպումների կազմակերպման համար։ Հանդիպումները կարող են լինել տարբեր թեմաների, ինչպես նաև տարբեր ձևաչափերի։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով քննարկումներ։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով քննարկումներ։ Գրադարանը կարող է տրամադրել տարածք և աջակցություն քննարկումների կազմակերպման համար։ Քննարկումները կարող են լինել տարբեր թեմաների, ինչպես նաև տարբեր ձևաչափերի։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով դասընթացներ։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով դասընթացներ։ Գրադարանը կարող է տրամադրել տարածք և աջակցություն դասընթացների կազմակերպման համար։ Դասընթացները կարող են լինել տարբեր թեմաների, ինչպես նաև տարբեր ձևաչափերի։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով ցուցահանդեսներ։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով ցուցահանդեսներ։ Գրադարանը կարող է տրամադրել տարածք և աջակցություն ցուցահանդեսների կազմակերպման համար։ Ցուցահանդեսները կարող են լինել տարբեր թեմաների, ինչպես նաև տարբեր ձևաչափերի։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով ֆիլմերի ցուցադրություններ։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով ֆիլմերի ցուցադրություններ։ Գրադարանը կարող է տրամադրել տարածք և աջակցություն ֆիլմերի ցուցադրության համար։ Ֆիլմերի ցուցադրությունները կարող են լինել տարբեր թեմաների, ինչպես նաև տարբեր ձևաչափերի։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով երաժշտական համերգներ։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով երաժշտական համերգներ։ Գրադարանը կարող է տրամադրել տարածք և աջակցություն համերգների կազմակերպման համար։ Համերգները կարող են լինել տարբեր ժանրերի, ինչպես նաև տարբեր ձևաչափերի։

— Ինչպե՞ս կարող են ընթերցողները օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով թատերական ներկայացումներ։

— Ընթերցողները կարող են օգնել գրադարանին՝ կազմակերպելով թատերական ներկայացումներ։ Գրադարանը կարող է տրամադրել տարածք և աջակցություն ներկայացումների կազմակերպման համար։ Ներկայացում

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

— o —

ԽԱԶՎԵՐԱՅԻ
ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Վիեննայի քանի մը պատուական երիտասարդներ ազնիւ գաղափարը ունեցան Վիեննայի այս փոքրաթիւ գաղութին մէջ, Կիրակի Սեպտ. 16ին, տօնելու Խաչվերացը Այնճարի օրինակին հետեւելով:

Յարմարագոյն վայրը, այս նպատակին համար, Մխիթարեան Միաբանութեան ամարանոցն էր, Մաուր Թաղին մէջ, Վիեննայի հարաւ - արեւմուտքի ծայրամասին վրայ:

Այդ Կիրակին հիւրաբար գաղաքս կը գտնուէր Անթիլիասէն ժամանած Վարդան Եպս. Տեմիրճեան, որմէ խնդրուեցաւ մատուցանել պատարագը եւ քարոզել յաւուր պատշաճի, որուն սիրով ընդառաջեց:

Ամբողջ առաւօտ Մխիթարեան դպրեվանքի տեսուչ՝ Հ. Պօղոս Գոճանեան, որ Մուսա լեռնցիի իր հանգամանքով կարճ նկարագրականը ըրաւ 1915ի այդ անհամեմատ դիւցազնամարտին, չեշտելով որ անոր պատգամը մեզի յատակօրէն ուժերու միութիւն եւ ճիգերու կեդրոնացում կը ներշնչէ:

Շնորհակալական իր խօսքին մէջ, Մուսա լեռնցի Լեւոն Թորոսեան՝ ակնարկելով Պուրճ Համուտի վերջին դէպքերուն՝ չեշտեց թէ հայ ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան գոյամարտը տակաւին վերջ չէ գտած եւ թէ միայն ուժերու միացումով է որ կարելի պիտի ըլլայ յաջող կերպով դէմ դնել նենգ ոսոխին:

Օրուան հանդիսութեան կազմակերպիչները, այս առթիւ պատրաստած էին քարտ մը, որուն վրայ երեք ձեռքեր պինդ սեղմած էին եւ որուն վրայ կը կարդացուէր « Ով հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկութիւնը քո հաւաքական ուժի մէջ է »: Բոլոր ներկաները իրենց կուրծքերուն վրայ հպարտօրէն կրեցին այդ քարտները: Միաժամանակ բաժնուեցան Մուսա Լերան հերոսամարտին մասին հակիրճ կերպով պատրաստուած պատմական ակնարկի թղթիկները:

Զօրս կաթսայ հարիսայ պատրաստած էին հայ տիկիններն արդէն նախորդ օրուընէ: Պատարագիչին օրհնութենէն ետք, իւրաքանչիւրը սոսցաւ իր բաժինը:

Ներկաները չուտով տարածուեցան կանաչ մարգագետնին վրայ, ճաշակելու համար նաեւ իրենց հետ բերած բարիքները: Մինչ այդ, ծանօթ դաշնակահար Աւօ Գուլումճեան նուագեց հայկական ժողովրդական մեղեդիներ, թմբուկի ընկերակցութեամբ Էմի Թոքմաճեանի, որոնց ընթացքին ներկաներէն անվերջ պարախումբեր կազմուեցան:

Երգի եւ պարի ուրախ մթնոլորտի մէջ, ժողովրդային այս ծնողակատարութիւնը չարունակուեցաւ մինչեւ երեկոյ երբ իւրաքանչիւրը քիչ մը աւելի հայ ոգիով ոգեւորուած վերադարձաւ տուն:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

Աւելի քան 150 հայրենակիցներ փու – թացած էին Մխիթարեաններու պարտէզը իրենց ընտանիքներով: Որպէսզի բոլոր ազգայինները կարենային ներկայ ըլլալ պատարագին՝ մատուռի վերածուած էր ամարանոցի ճաշարանը: Ժամը 11ին սկսաւ պատարագը: Իր յատուկ պաշտաճի քարոզին մէջ, եպիսկոպոսը նախ հակիրճ կերպով վեր առաւ Խաչվերացի պատմական իմաստը, Ս. Խաչի դերեվարումը Պարսիկներու կողմէ, եւ ապա ազատագրումը Բիւզանդիոնի Հե – րակլիոս կայսրին կողմէ, ինչպէս նաեւ մասնիկներու վերածումը եւ ցրուումը ա – րար աշխարհի վրայ: Ապա, պատարագիչ Սրբազանը՝ Խաչվերացի պատգամ որպէս՝ չեչտեց հայ ժողովուրդի միասնականութեան անհրաժեշտութիւնը, եւ կոչ ուղղեց որ մոռնանք մեր ներքին տարակարծութիւնները, եւ միասիրտ թափով զարկ տանք ազգապահպանումի վսեմ աշխատանքին:

Ապա խօսք առաւ Մխիթարեան դպրե – վանքի տեսուչ՝ Հ. Պօղոս Գոճանեան, որ Մուսա լեռնցիի իր հանգամանքով կարճ նկարագրականը ըրաւ 1915ի այդ անհամեմատ դիւցազնամարտին, չեչտելով որ անոր պատգամը մեզի յատակօրէն ուժերու միութիւն եւ ճիգերու կեդրոնացում կը ներշնչէ:

Շնորհակալական իր խօսքին մէջ, Մուսա լեռնցի Լեւոն Թորոսեան՝ ակնարկելով Պուրճ Համուտի վերջին դէպքերուն՝ չեչտեց թէ հայ ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան գոյամարտը տակաւին վերջ չէ գտած եւ թէ միայն ուժերու միացումով է որ կարելի պիտի ըլլայ յաջող կերպով դէմ դնել նենգ ոսոխին:

Օրուան հանդիսութեան կազմակերպիչները, այս առթիւ պատրաստած էին քարտ մը, որուն վրայ երեք ձեռքեր պինդ սեղմած էին եւ որուն վրայ կը կարդացուէր « Ով հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկութիւնը քո հաւաքական ուժի մէջ է »: Բոլոր ներկաները իրենց կուրծքերուն վրայ հպարտօրէն կրեցին այդ քարտները: Միաժամանակ բաժնուեցան Մուսա Լերան հերոսամարտին մասին հակիրճ կերպով պատրաստուած պատմական ակնարկի թղթիկները:

Զօրս կաթսայ հարիսայ պատրաստած էին հայ տիկիններն արդէն նախորդ օրուընէ: Պատարագիչին օրհնութենէն ետք, իւրաքանչիւրը սոսցաւ իր բաժինը:

Ներկաները չուտով տարածուեցան կանաչ մարգագետնին վրայ, ճաշակելու համար նաեւ իրենց հետ բերած բարիքները: Մինչ այդ, ծանօթ դաշնակահար Աւօ Գուլումճեան նուագեց հայկական ժողովրդական մեղեդիներ, թմբուկի ընկերակցութեամբ Էմի Թոքմաճեանի, որոնց ընթացքին ներկաներէն անվերջ պարախումբեր կազմուեցան:

Երգի եւ պարի ուրախ մթնոլորտի մէջ, ժողովրդային այս ծնողակատարութիւնը չարունակուեցաւ մինչեւ երեկոյ երբ իւրաքանչիւրը քիչ մը աւելի հայ ոգիով ոգեւորուած վերադարձաւ տուն:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ԼՈՒՐԵՐ ԱՐՈՒԵՍՏԻՑ

Ուրբաթ, Հոկտ. 19, երեկոյեան ժամը 9ին, Սեւրի Սամուէլ Մուրատ վարժարանի Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան – Գուրգէն Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ, տեղի կ'ունենայ պարսկահայ երգիչ Հրայր Սարեանի հայկական ժողովրդական երգերու երեկոյթը:

Հրայր Սարեան ծանօթ անուն մըն է պարսկահայ գաղութին մէջ: Թեհրանի պետական օպերային մէջ իր ձայնը մշակելէ ետք եղած է երգչախումբին մենակատարը եւ փնտռուած ներկայութիւն մը: Հրայր Սարեան երգահանդէսներ տուած է Պարսկաստանի հայաշատ բոլոր շրջաններուն մէջ եւ իր տաք ու հաղորդական ձայնով մեկնաբանած ու տարածած է հայկ. ժողովրդական երգերը: Մենակատրը էր Հ. Գրիգորեանի գեկավարած « Կոմիտաս » երգչախումբին:

Երգչի մեկնաբանութիւններուն դաշնակով կ'ընկերանայ պարսկահայ երաժիշտ Համլետ Մինասեան, որ նոյն առեն դաշնաւորած է երգերը: Հ. Մինասեան աշխատած է Իրանի ձայն – հեռատեսիլի գեղարուեստական բաժնին մէջ եւ գեկավարած Թեհրանի երգի ու պարի համոյթը. հեղինակն է պարսկական հինգ չարժանկարներու երաժշտութեան: Երկու արուեստագէտները իրենց կարեւոր նպաստը բերած են պարսկահայ երաժշտական կեանքին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԱՅԻ ՀԱՄԱՁՆԱՎԱՐ ՊԱՏՈՒԻ – ՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Քանի մը օրով Հայաստան դացած է գերմանական Համայնավար կուսակցութենէն պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Զէպ Մայէռի: Կարլէն Դալլաքեան ընդունած է պատուիրակութիւնը եւ խօսած Հայաստանի անտեսութեան եւ մշակոյթի կալուածներէ ներս արձանագրած յաջողութիւններու մասին: Հիւրերը այցելած են Հայաստանի տեսարժան վայրերը, ծանօթացած են աշխատաւորութեան կեանքին, գործատունեութեան, Երեւանի համալսարանը ընդունած են եւ հանդիպում ունեցած դասախօսներու եւ ուսանողներու հետ:

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ԱՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Մօտեցաւ մի ծերուկ Ֆրանսացի, խըմած էր... Կանգնեց դէմս ու սկսեց խօսել: Խօսեց, խօսեց, խօսեց ու երբ ընդհատեց, ես սկսեցի խօսել. ասացի՝ քէֆդ լաւ է, շա՛տ լաւ, ինքդ էլ լաւ մարդ ես երեւում, հիանալի մարդ, ձեր փարիզն էլ շատ գեղեցիկ է, եւ նման բաներ... Ցոյց տուեց, թէ ուշադրութեամբ լսում է ու նորից սկսեց խօսել: Գրպանից ծխախոտ հանեցի, խնդրեմ, ասացի, ծխէք, Հայաստանի ծխախոտ է, Ախթամար»... Հետաքրքրութեամբ նայեց տուփին, մի հատ վերցրեց, ասաց՝ ձէրսի, միակ բառը, որ հասկացայ... Եթէ նոյնիսկ այդ մէկ բառն էլ չհասկանայի, մէկ է, հասկանում էի նրան. մարդը լմած էր, երեւի ինչ – որ ցաւ ունէր, ուզում էր մէկի հետ խօսել, ցաւը պատմել... Ո՞մ հետ պիտի խօսեր, բոլորը իրենց գործին էին չտապում, միակ անգործը ես էի, որ մայթին կանգնած ծխում էի... Ինքն էլ երեւի հասկացաւ, որ ես չեմ հասկանում իրեն, բայց դա կարեւոր չէր, իրեն լսող էր պէտք ու գտել էր...

– Պարզ է, հասկացած էք իրար, – ասաց Սարոյեանը, – գեղեցիկ է, երբ մարդիկ տարբեր լեզուով կը խօսին ու կը հասկըննան... Բայց ահա հոս, երբեմն կու գան, հետս անգլերէն կը խօսին, ու չեմ հասկանար...

– Այդքան վա՞տ են խօսում...

– Ոչ, վատ չեն խօսիը, բայց կ'ուզեն ցոյց տալ, թէ անգլերէն պիտեն, ու չեմ հասկնար այդ մարդոց... Ես եկած եմ, որ հայերէն լսեմ, հայերէն խօսիմ, իրենք անգլերէն կը խօսին... Ինչո՞ւս պէտք...

Իսկապէս, երբ հետը երբեմն անգլերէն էին խօսում, չուտ էր դալիս իմ կողմը.

– Վահագն, ի՞նչ կ'ըսեն, Թարգմանէ...

Ես ուսերս վեր էի քաշում...

Մի ծաղում էր:

Զրուցակիցը, սոխպուած, անցնում էր հայերէնի:

– Շատ լաւ, – ասացի, – երբ սրանից յետոյ ձեզ հետ անգլերէն խօսեն, ու դուք ասէք՝ վահագն, ի՞նչ կ'ըսէ, Թարգմանէ, պիտի Թարգմանեմ, ասեմ, պարոն Սարոյեան, այս մարդն ասում է՝ անգլերէն պիտեմ...

– Հո՛, հո՛, հո՛... Առանկ ալ ըսէ...

Զարմանալի ամբողջական, զարմանալի սեւեռուն է Սարոյեան մարդ ու գրողը: Նրա ոչ մի արարքը, ոչ մի խօսքն ու գրոյցը դուրս չեն մեր պատկերացրած սարոյեանական աշխարհից: Առաւոտուայ հեռախօսային այն պատահական զրոյցն էլ, որ մեր հեռախօսային կապի մեղքն էր, ինչ–որ հետք էր թողել նրա մէջ. «վաւ չէ, երբ մարդիկ չեն հասկնար իրար»...

———×———

Այդ օրերին մոլդովական արուեստի չաբաթ էր Հայաստանում:

– Շատ լաւ էք ըրեր, որ կանչեր էք մոլդաւներուն, ժողովուրդներ իրար պիտի ճանչնան ու հասկնան երգով, պարով, բանաստեղծութեամբ: Խօսք ու գրոյցով պիտի հասկանան իրար: Շատ կ'ուզեմ երթալ իրենց համերգին...

– Է, երթանք...

– Բայց...

– Ի՞նչ բայց...

– Կրնա՞նք անանկ տեղ մը նստիլ, որ ինձի ոչ ոք չտեսնայ:

Հասկացայ: Այդ օրերին ուր էլ լի – նում էինք, ժողովուրդն իսկոյն չրջապատում էր նրան: Աստմեքենայում միշտ վարորդի կողքին էր նստում, ու երբ անցնում էինք քաղաքի փողոցներով մարդիկ փատահել բեղերից ճանաչում էին նրան, կանչնում, հայեացքով ու – ղեկցում էին մեքենան: Մխիթարներ – ները պատուի էին առնում: Որ դահլիճում որ էլ յայտնւում էր, հանդիսականները բեմը թողած, սեւեռւում էին դէպի Սարոյեանի օթեակը: Վախենում էր, որ այս անգամ էլ կարող է չեղել դահլիճի ուշադրութիւնը...

– Դժուար է, –ասացի,– այնպիսի տեղ գտնել, որ ձեզ չտեսնեն:

– Անանկ է նէ, չեմ երթար, թէ – լէվիյոնով կը նայիմ... ժողովուրդներուն նկատմամբ յարգանքը, սէրն ու ակ – նածանքը նրա էութիւնն է, մարդկային, ստեղծագործական էութիւնը:

(Շար. – 27)

Օրիորդ Լօրա Իշխալաեան, Օրիորդ Լիտիա Իշխալաեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Փիփոն խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր եւ քեռկինին՝

ԱՃՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀԱԳՆ ԻՇԽԱԼԱՃԵԱՆԻ
(ծնեալ Գազազեան – Լիմեան)

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Հինգշաբթի, Հոկտ. 11, ժամը 15·15ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ձորեքշաբթի, Հոկտ. 17, ժամը 14·15ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փասիի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Տիկին Բուալի Պէքարեան (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պէքարեան եւ զաւակները, Տիկին Մարի Պէքարեան (Կ. Պոլիս), այրի Տիկին Վերոն Կիւլէրեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ մեծ հօր՝

ՂԱԶԱՐՈՍ ՊԷՔԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 10ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի, Հոկտ. 15, ժամը 16ին Սէնթ–Պեռնատէթ եկեղեցին, Քլիչի – սու – Պուայի մէջ հայկական ծէսով, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Հասցէ եկեղեցիի՝
Eglise St. Bernadette
Allée de Montfermeil,
93390 Clichy-sous-Bois

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Ծովի Սեւբանի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը
ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, ՆՈԵ. 17:

Վերջին պահուն՝ մեզմէ կը խնդրուի ծանուցանել՝

ԱՃՐԻ ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԵԼ ԹԷՎԼԷՔԵԼԵԱՆԻ
(ծնեալ Եկաւեան)

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 11ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի, Հոկտ. 15ին ժամը 16ին Անկէնի Սէն – Ժոզէֆ եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն հին գերեզմանատունը, Ռիւ տը լա Մառ:

Մանրամասն մահազդը մեր յաջորդ թիւով:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԱՁԱՁԻ

Պ. Յակոբ Երանեան Տիկին Թէրէզ Պասմաճեանի մահուան առթիւ 400 ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ – Մուրատ վարժարանին (ստանալ «Ծառաջ»էն) եւ 100 ֆր. «Ծառաջ»ին:

Այրի Տիկին Սրբուհի Գէորգեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Սայրին 100 ֆր. կը նուիրեն «Ծառաջ»ի, Տէր եւ Տիկին Նշան Սայրին 100 ֆր. Իսիի եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէրտէրեան եւ Տէր եւ Տիկին Արման Գանթէմուրեան 150 ֆ. Իսիի եկեղեցւոյ (ստանալ «Ծառաջ»էն):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽՍՋի Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղի ժողովը այս Ձորեքշաբթի, Հոկտեմբեր 17, ժամը 21ին սովորական, հաւաքատեղին:

×

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վալանսի Հայ Ազգային Միութիւնը նստաշրջանը բոլորած ըլլալով, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ գաղութը անխտիր, ունկնդրելու իր շրջանի գործունէութեան նիւթական եւ մանաւանդ բարոյական հաշուետուութեանը՝ Հոկտ. 18, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 21ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահը:

Հ. Բ. Ը. Մ. — ՓԱՐԻԶ

Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ՝
Հ. Բ. Ը. Միութեան Ֆրանսայի Շրջ. Յանձնաժողովի նախագահ
ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՊԻԼԼԻՒՔԵԱՆԻ

ՄԵԾ ՃԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հիլթըն պանդոկի չքեղ սրահներուն մէջ
18 Ավրիլ Սիւփրէն, Փարիզ 15րդ
Շաբաթ Հոկտ. 20, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒԽ ԵՒ ՑԱՑՏԱԳԻՐ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ մինչեւ առաւօտ, առաջնորդութեամբ՝
ԺԵՐԱՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ
խանդավառ նուագախումբին
Մասնակցութիւն ճաշի եւ պարահանդէսի՝ 200 ֆր.
Միայն պարահանդէսի մուտքը ժամը 23էն ետք՝ 40 ֆր.
Տոմսերը եւ սեղանները ապահովելու համար դիմել՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը՝ 11, Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ: Հեռ. թիւ 520·03·18

DANS LE CADRE DU CINQUANTENAIRE DE LA CROIX BLEUE

BAL

de la Croix Bleue Arménienne d'Arfortville
Samedi 20 Octobre de 20 h. à l'aube dans la salle des Fêtes d'Alfortville
Rue Voltaire
Avec l'orchestre des « GAYDZAG'S »
AMBIANCE — CHANTS — DANSE
BAR — BUFFET — Spécialités arméniennes

L'Union Générale Arménienne de Bienfaisance

organise
des Cours d'Arménien
niveaux débutant, moyen et supérieur
préparation au baccalauréat ainsi que des cours de civilisation
tous les Samedis de 14 h. à 16 h.
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue des Coucelles — Paris 17e
Début des cours :
le Samedi 20 Octobre
Inscription : 11 Sq. Alboni
Tél. 520-03-18 ou 118 rue de Courcelles (les soirs), Tél. 924-86-71

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Հ. Բ. Ը. Միութիւնը կը յայտարարէ գաղութի երիտասարդութեան, թէ դիւերային դասընթացքները կը վերսկսին Հոկտ. 19էն սկսեալ ամէն Ուրբաթ սովորական ժամուն 20·30ին:

Ֆրանսերէն Ա.-դասարան նախապատրաստական դասատու Օր. Ֆրանսուազ Հայրան, բարձրագոյն դասատու Օր. Տանիէլ Րապերեան: Ֆրանսերէն Բ., Գ. դասավարպետեան:

Հայերէն դասընթացքներու դասատու՝ Ն. Խաչակիր Քհնյ. Վարդանեան:

Երաժշտութեան բաժնի դասատու՝ Վարդգէս Վարդանեան:

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն Ուրբաթ երեկոները, Միութեան Հիւսիսեան սրահը, 6 ռիւ Ֆավանթին:

le restaurant
LA CAPPADOCE
tél. 375.05.30

PRESENTE SON PROGRAMME D'HIVER
avec son orchestre
au piano GARBO
Les Ballets de Danses Arméniennes
et **YORGANTZ**
Diner Dansant tous les soirs
67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
FERME LE LUNDI

ԵՐԳՈՒՀԱՆԴԷՍ

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԾԱՆՕԹ ԵՐԳԻՉ
ՀՐԱՅՐ ՍԱՐԵԱՆԻ
հայկ. ժողովրդական երգերով
Դաշնաւորում՝
ՀԱՄԼԵՏ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ
Մասնակցութեամբ
Պեռնար Տէպէճեանի եւ իր նուագախումբին
Ուրբաթ, Հոկտ. 19, ժամը 21ին, Սամուէլ Մուրատ վարժարանի սրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն:
Տոմսերը ստանալ վարժարանէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԷՍԱԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆԻ մշակութային եւ գեղարուեստական ցերեկոյթը եւ թէյասեղանը: Ոգեկոչում Արշակ Ալպոյաճեանի ծննդեան հարիւրամեակին, Հոկտ. 28, կիրակի, Ալեք Մանուկեան հանդիսասրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12-14, Rue St. Bazile
13001 MARSEILLE
ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
Գ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՄԵԾ ՀԱՅԿԵՐԹՈՒԹԻՒՆ

Նախագահութեամբ
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՓԻԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ
կիրակի, Հոկտ. 21 ժամը 13ին,
Վասպուրական սրահին մէջ
Հայկ. պար Մշ. Տան Անի պարախումբին կողմէ, երգ, հայկական մթնոլորտ: Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել հեռաձայնելով՝ Մշ. Տուն (91) 50·15·09
Ճաշագին 70 ֆր.

Banquet

Pour le 3ème anniversaire de la Maison de la Culture arménienne de Marseille
Dimanche 21 Oct. à 13 heures

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՌԻ ԿԱՑԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

Վ Ա Ր Ո Ւ Ժ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT
49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES
Tél. 793-64-02
Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
FERMÉ LE LUNDI

Imprimé sur les presses du Journal «Ha ratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

LES ANCIENS DU LYCEE GUETRONAGAN
BAL ANNUEL

Le Samedi 10 Novembre de 20 h.30 à l'aube, dans les salons de l'hôtel MERIDIEN, 81, Bld Gouvion Saint Cyr — 75017 PARIS
Orchestre ARMENIAN'S SUNSHINE
dirigé par ROBERT PAPASIAN
Orchestre du LIDO DE PARIS (BEN)
SURPRISES — COTILLONS
Tenue de soirée souhaitée
Entrée 250 F.
Réservation, téléphoner à :
AGAMIAN 378-15-65
ANDONIAN 854-10-79
CEZVECIAN 236-54-48
NAVASSARTIAN 985-36-53
PANOSSIAN 233-77-90

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
16
MARDI
16 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.492

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.492

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՎԵՐԱԿՈՅՏԻ ՄԱՍՆԱԿԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Էճեվիս Ծաւիր Պարտութիւն Կրաց

ԼԱՐՈՒԱԾ ՄԹՆՈԼՈՐՏ՝ ԶՈՐՍ ՄԵՌԵԱԼ

երկուշաբթի առտու դեռ ծանօթ չէին Թուրքիոյ ծերակուտական մասնակի (մէկ երրորդ) ընտրութեանց ճշդրիտ արդիւնքները բայց արդէն իսկ յայտնի է, որ առաջնական ընդդիմութիւնը յաղթած է զգալի մեծամասնութիւն մը ապահովելով։ Էմմրէճլի կուսակցութիւնը յաղթած է նոյնիսկ այն հինգ գաւառներուն մէջ, ուր Ազգային Ժողովի աթոռ մը կը նորոգվի։ Կասկած չկար նաեւ որ Առաջնորդը չատ լաւ դիրքի վրայ էր ապահովելու համար Ծերակոյտի յիսուն աթոռներու մեծամասնութիւնը։ Ամէն պարագայի մէջ, Էճեվիտ ստիպուած է այլեւս նոյնիսկ հրաժարելու մասին մտածել քանի որ արդէն իսկ խախուտ էր իր դիրքը Ազգ. Ժողովին մէջ, վերջին հրաժարումներէն եռք։ Այսօր, Կիրակի օրուան չատ հինգ աթոռները Էմմրէճլի երեսփոխաններու թիւը կը հասցնէ 181ի, որոնց վրայ երբ աւելնան վոքը կուսակցութիւններու պատկանող 46 երեսփոխանները, Առաջնը կ'ունենայ 227 ձայն Ազգային Ժողովին մէջ։

Այս պարտութիւնը Ազգ. Ժողովին մէջ վճռական է անշուշտ Էճեվիտի համար, ասկէ՝ ճակատագրական։ Կիրակի օր, Ծերակուտական մասնակի ընտրութեան ղողքին, հինգ աթոռ ալ կար նորոգելի Ազգ. Ժողովին մէջ, որոնք, ինչպէս տեսանք, բոլորն ալ Էմմրէճլի ձեռքն անցան։ Ասիկա Էճեվիտին հրաժարումէ զատ որ եւէ ելք չի թողուր։

Ընտրութիւնները կատարուած են չատ նոր մթնոլորտի մը մէջ եւ արիւնալի չիմպէկերն ալ չեն պակասած։ Նախ Մարտինի մէջ չորս գինեալ մարդիկ յարձակած են քուէարկողներու վրայ, չորս հոգի սպանած են եւ երկու հոգի ալ վիրաւորած։ Զինուորները որոնք կրակ բացած են յարձակողներուն վրայ, մէկը սպանած են, ուրիշ մըն ալ վիրաւորած։ Զանի իշխանութիւններն ալ կը հաղորդեն թէ գինեալ բախումներ տեղի ունեցած են։ Քուէարկող մը սպանուած է, ուրիշ մըն ալ՝ վիրաւորուած։ Այլ բախումներու հետեւանքով ալ երկու քուէարկողներ վիրաւորուած են Անտիոքի մէջ, Արթուինի մէջ ալ ապահովութեան ուժերը հարիւր հոգի բռնած են (ձախ) որոնք կը փորձէին խանգարել քուէարկութիւնը։

Առաջին անգամ ըլլալով Թուրքիոյ մէջ, քուէարկողներու մատները ներկուած էին եւ այդպէս մնացին 24 ժամ, որպէսզի նոյն անձը չկարենայ քանի մը անգամ քուէարկել։

×

Ընդհանուր ձեւով ուրեմն յիշենք, որ Կիրակի օր Թուրքիոյ մէջ ընտրուեցան Ազգ. Ժողովի հինգ երեսփոխան (հինգ ձեռածներու տեղ) եւ Ծերակոյտի 181 անդամներէն՝ յիսուն։ Ազգ. Ժողովի անդամներու թիւն է 450։

ՖՐԱՆՍԱ

Զիւնպի մը Փարիզի Մէջ

Առաջին անդամն է, որ չին դեկավար մը ոտք կը կոխէ Եւրոպա։ Եւ առաջին անդամն է, անշուշտ, որ աշխարհի դեղեցկագոյն պողոտան, Քոնքորտէն Ցաղթականի համար, դրօշազարդուած է Զինաստանի դրօշներով։

Եկողը, տէրն է մէկ միլիառ բնակչութիւն ունեցող երկրի մը, յաջորդը՝ Մաոյի։ Հինգ տարի առաջ՝ Հիւա Կուոֆէնկ անծանօթ մըն էր։ Գաւառացի, ծնած 1921ին — ինչ որ զինքը կը դասէ դեկավարներու երիտասարդներու չարքին, 1 մեթր 80 հասակ ունեցող այս մարդը « հաչիւի եւ զաղտնիքի մարդը » կը նկատուի։ Կուսակցական չարքերը մտած է 18 տարեկանին ու հետզհետէ յառաջացած կուսակցական նուիրապետութեան մէջ։ Ոչ «վերապրող» մըն է, ոչ ալ վերադարձող մը, այլ նոր սերունդի մը մարդը, որ 30 տարեկան իսկ չկար ազատագրման առեն։

Ֆրանսական կառավարութիւնը մասնաւոր նշանակութիւն մը կուտայ այս այցելութեան զոր « բացառիկ տարողութեամբ դէպք » մը կ'որակէ։

×

ԻՐԱՆ

ԽՈՄԷՅՆԻ ԿՐ ՓԱԿԷ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ

Մինչ երկրին մէջ արդէն իսկ կ'արձանագրուէր 650րդ զնդակահարումը եւ քաոսն ալ չէ վերցած, այաթոլա Խոմէյնի կը հրահանգէր Թեհրանի Գեղարուեստից համալսարանին փակումը յանուն՝ Իսլամի, յանուն յեղափոխութեան եւ յանուն այն պայքարին որ կը տարուի այն ամէն ինչին դէմ, որ Արեւմուտքէն կուգայ։ Համալսարանին Գեղարուեստից լսարանը (ֆաքիւլթէ) հիմնուած է 30ական թուականներուն Ֆրանսայի հնախոյզի մը՝ Անտրէ Կոտարի կողմէ եւ հասած չատ պատուաւոր միջազգային մակարդակի մը։ 300 ուսանող ունէր բաժնուած չորս ճիւղերու՝ նկարչութիւն — արձանագործութիւն, թատերական արուեստ (թատրոն — սինեմա), երաժշտութիւն եւ վերջապէս՝ ճարտարապետութիւն։ Այս վերջինը միայն « վերապրելու » արտօնութիւն ստացած է։

× Թեհրանի մէջ սպանուած է Գերմանացի մը (Արեւմտեան մասէն), որ հաչուապետն էր դեղերու ընկերութեան մը։ Մահափորձին տէր եղած է Փորղան կրօնապաշտ խմբակը։

× Մահապատի (Քիւրախտան) ոստիկանութեան պետը եւ երեք ուրիշ անձեր սպանուած են քիւրտ ապստամբներու կողմէ, 7 հոգի ալ վիրաւորուած է։

× Իրան զգալապէս պակսեցուցած է

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ԹՈՒՐՔ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՏՂԱՆ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

— o —

ՄԱՇԱՓՈՐՁԻՆ ՏԷՐ ԵՂԱՒ «ՀԱՅԵՐՈՒ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՆԵՐԸ»

Ուրբաթ առտու է, Հոկտ. 12ին որ իր կառքին մէջ, սպաննուած է Լա Հէյի Թուրքիոյ դեսպանին 27 տարեկան տղան՝ Ահմէտ Պէնլէր։

Մամուլի գործակալութիւնները կը հաղորդեն որ դեսպանին զաւակը կ'երթեւեկէր Ֆոլէսվակընի մը մէջ, զոր ինք կը վարէր, Լա Հէյի նախարարութեանց թաղամասը, երբ ըստ ականատեսներու, առնուազն մէկ հոգի կրակ բացած է դեսպանին տղուն վրայ, կառքը անշարժացած ըլլալով քարուղիի մը։ Մահափորձէն քիչ եռք, գէշ անդլերէնով արտայայտուող անձ մը, տէր եղած է մահափորձին, յանուն « Հայերու ցեղասպանութեան արդարադատներու » քոմանտոյի մը։ Մամուլը կը յիշէ, այս առթիւ, թէ վերոյիշեալ կազմակերպութիւնը « Հայաստանի Ազատագրման Գաղտնի Բանակ »ին հետ, հայկական գործօն դըէխաւոր խմբակն է։

Փարիզեան մամուլին մէջ, առաջին անդամ լուրը կուտար Լը Մոնտ, Ուրբաթ իրիկուն, քանի մը կարճ տողերով։ Կը յայտնէր թէ « անծանօթներ, որոնք յայտնի չեղաւ թէ հայ էին թէ ոչ, կրակ բացած են խոյս տալ կրակ բացած են դեսպանին տղուն կառքին վրայ » եւ թէ քիչ եռք, Լա Հէյի Ֆրանսական Մամուլի Գործակալութիւնը հեռաձայնով լուր առած է թէ պատասխանատուութիւնը կը ստանձնէ « Հայերու Ցեղասպանութեան Արդարադատներու քոմանտո մը »։

Շաբաթ, Հոկտ. 13ին փարիզեան մամուլը առաւել կամ պակաս տեղ կուտար լուրին, ըստ թերթերու։

Մեծ խորագրով եւ մահափորձին նկարով, Լը Մաթէն, իր 8րդ էջին վրայ, հաղորդելէ եռք մահափորձը, կ'անդրադառնար անցեալի դէպքերուն եւ կ'ըսէր.— « Այս մահափորձը կ'արձանագրուի քաղաքական եւ ահաբեկչական գործունէութեան մը մէջ, տարուած առաջին աչխարհամարտէն ի վեր։ Դաչնակիցներու Տառտանէլ ցամաքահանման մը եւ ռուսական յառաջխաղացման սպառնալիքին տակ, թուրք կառավարութիւնը հրահանգեց 1915 Ապրիլ 24ին, Օսմանեան կայսրութեան մէջ ապրող երկու միլիոն 100 հազար Հայերու զանգուածային տեղահանումը։ Մեծ մասը չարդուեցաւ, բայց Թուրքիա միշտ կ'ուրանայ այս դէպքը »։

Լը Մաթէն կ'աւելցնէ թէ 1975էն ի վեր, « Գաղտնի Բանակ »ին կամ « Արդարադատներու քոմանտոյին » եղեռնափորձները կը բազմանան Թուրքիա եւ արտասահման։ 1977 Յունիս 9ին՝ Հռոմ, Վատիկանի դեսպանը Թահա Քարիմ սպանուած էր։ 1978 Յունիս 2ին, եղեռնափորձ մը պատճառ եղած էր երեք հոգիի մահուան Մատրիտ, որմէ մէկը՝ Թուրքիոյ դեսպանին կինը՝ Տիկ. Քիւնեալփ։

Ֆիկարօ կը խորագրէր՝ « Հայկ. վրէժ Հոլանտա » հաղորդելու համար մահափորձը եւ կ'անդրադառնար ահաբեկչական նախորդ արարքներուն՝ (Քոփըն — հակ) որոնք կը կատարուին յանուն « Թուրքիոյ հայ բնակչութեան » (??)։ Ֆիկարօ կը գրէ նաեւ.— « Աւելին, հայ ահաբեկիչները, որոնք կը յայտնեն թէ կ'ուզեն վրէժը լուծել Թուրքերու կատարած ցեղասպանութեան Հայերուն դէմ առաջին աշխարհամարտին, պատասխանատու են Թուրք չորս դիւանագէտներու մարդասպանութեան, սպաննուած վերջին հինգ տարիներուն Փարիզ, Վիէննա եւ Պէյրութ »։

Նոյն օրուան Օ Ժուռը կարճ ձեւով կուտայ լուրը, զոր կը խորագրէր « Հայերը չեն ներեր »։

Լիպերասիոն « Հայկական եղեռնափորձ Լա Հէյ » խորագրին վրայ կը գնէ։ « Գաղտնի Բանակ »։ Կը գրէ նաեւ թէ մահափորձը ստանձնած է « Հայերու ցեղասպանութեան Արդարադատներու քոմանտոն » որ « Հայկ. Գաղտնի Բանակ »ին եւ « Հայկ. Նոր Դիմադրութեան » հետ հայ գաղտնի կազմակերպութեանց դըէխաւորներէն մէկն է։ Թուելէ եռք նախկին մահափորձերը, կը յիշէ թէ 80 հազար Թուրք կ'ապրի Հոլանտա, ուր ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են ի նախատեսութիւն, զալ ամիս բացուելիք դատավարութեան մը, ուր պիտի դատուին սպանութեամբ ամբաստանուած Թուրք Ֆաշիստներ։

Շաբաթ իրիկուան է միայն որ Ֆրանս-Սուար կը հաղորդէր լուրը խորագրելով « Հայեր տէր կ'ըլլան Լա Հէյի Թուրք դեսպանին զաւկին սպանութեան »։ Թերթը կը գրէ, ապա.« Հայկական խորհրդաւոր չարժում մը « Հայերու Ցեղասպանութեան Արդարադատներու քոմանտոն » պահանջատէր եղաւ, Ուրբաթ առտու, Լա Հէյի Թուրք դեսպանին տղուն սպանութեան։ Ուրբաթ առաւօտ, ժամը 10, դաղտ գնացքով երթալով Լայնտերլաանի մէջ, հազիւ անցած Ֆրանսական դեսպանատան եւ Ելմտական նախարարութեան նոր չէնքին առջեւէն, դեսպանին տղան, Ահմէտ Պէնլէր, 27 տարեկան իր fոfսիճէքը վարելով, կը պատրաստուէր առնել « Եվերց — չէթրաթ »ը ուր հասատուած է Թրքական դիւանագիտական ներկայացուցչութիւնը։ Ցանկարծ կառք մը իրեն կը հասնի՝ ատրճանակի հինգ հարուած, կուրծքէն զարնուած, Պէնլէր անմիջապէս կը մեռնի »։ Թերթը յետոյ կուտայ նոյն լուրերը, ինչ կը վերաբերի անցեալ մահափորձերու, աւելցնելով թէ այս չարժումը, ցարդ անծանօթ էր Հոլանտա։

Վերջապէս Ինքերնէշընըլ Հերըլտ նոյն լուրը տալով, կը յայտնէ թէ դեսպանին տղան ուսանող էր Տէլֆթի Թէքնիք մէկ համալսարանը։ Ցայտնելով թէ հանգամանքը վտիտ եղաւ, Ուրբաթ առտու, Լա Հէյի Թուրք դեսպանին տղուն սպանութեան։ Ուրբաթ առաւօտ, ժամը 10, դաղտ գնացքով երթալով Լայնտերլաանի մէջ, հազիւ անցած Ֆրանսական դեսպանատան եւ Ելմտական նախարարութեան նոր չէնքին առջեւէն, դեսպանին տղան, Ահմէտ Պէնլէր, 27 տարեկան իր fոfսիճէքը վարելով, կը պատրաստուէր առնել « Եվերց — չէթրաթ »ը ուր հասատուած է Թրքական դիւանագիտական ներկայացուցչութիւնը։ Ցանկարծ կառք մը իրեն կը հասնի՝ ատրճանակի հինգ հարուած, կուրծքէն զարնուած, Պէնլէր անմիջապէս կը մեռնի »։ Թերթը յետոյ կուտայ նոյն լուրերը, ինչ կը վերաբերի անցեալ մահափորձերու, աւելցնելով թէ այս չարժումը, ցարդ անծանօթ էր Հոլանտա։

Վերջապէս Ինքերնէշընըլ Հերըլտ նոյն լուրը տալով, կը յայտնէ թէ դեսպանին տղան ուսանող էր Տէլֆթի Թէքնիք մէկ համալսարանը։ Ցայտնելով թէ հանգամանքը վտիտ եղած է Հայկ. կազմակերպութիւն մը, ոչ մէկ ակնարկ կ'ընէ ցեղասպանութեան։

×

Ցիշենք թէ անցեալ չաբթու, Լը Մոնտ անդրադառնալով Արաֆաթի Անգարա այցելութեան, կը գրէր թէ Պաղեստինեան Ազատագրական Կազմակերպութեան պարագլուխը խոստացած է Էճեվիտի այլեւս « Հայ ահաբեկիչներ չմարզել իր կայաններուն մէջ »։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

«Մխալքի» հայրուհիները պատասխանում են

ԵՐԿՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐԻ ՇՈՒՐՋ

**Ա. Ա. Ա.

ՄԱՐՏԻՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՎ

(Շարունակ «ԱՅԼԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» թերթց)

ՂԱՊԱՆՑՈՒ ԴԵՊՔԵՐԸ

Գիրք I, ՀԱՐՈՒՍՏ ՀԱՅՐԵՐ

Ա

Ամառվան տաք ցերեկներից մեկն էր: Ես ու Մանուկը, ինչպես միշտ, ամառանոցում էինք: Մանուկը ինձանից մի տարի մեծ էր, բայց ես ավելի բարձրահասակ էի, ավելի ուժեղ: Մանուկը ինձ միշտ հնազանդեցնում էր իր կամքին, ես միշտ ենթարկվում էի նրան: Ես ինձ համարում էի նրա ստրուկը, նա ինձ համարում էր իր ստրուկը: Ես ինձ համարում էի նրա ստրուկը, որովհետև

Պր· Գէորգ Թեվեքչէեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Արշակ Թեվեքչէեան եւ զաւակունք, Պր· Վարդան Եկաւեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Եկաւեան և զաւակունք, Տիկ·Ալիս Եկաւեան և զաւակունք, Տիկին Վերժին Գասկանեան եւ զաւակունք (Պաղտատ), Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Ֆէտչէեան, Տոքթ· Ժիրայր Թեվեքչէեան եւ զաւակունք (Պէյրութ), Տոքթ· Տիրան Թեվեքչէեան եւ զաւակունք (Հռոմ), Տիկին Նեկտար Քմքմեան եւ զաւակունք (Ֆիլատելֆիա), Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Տէր-Աբրահամեան (Ֆլորիտա), Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Իքիսպաչեան, Տիկին Արմենուհի Աղաճանեան եւ զաւակունք (Երեւան), Տիկին Զարուհի Պօղաճեան եւ զաւակունք (Ֆիլատելֆիա), Տէր եւ Տիկին Սիմոն Սարգիսեան եւ զաւակունք (Լոս Անճելըս), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Սարգիսեան եւ զաւակունք (Պէյրութ), Տիկին Վարսենիկ Ունճեան եւ զաւակունք (Երեւան), Տիկին Արաքսի Երեմեան եւ զաւակունք (Երեւան) ինչպէս նաեւ Թեվեքչէեան, Միամիտեան, Եկաւեան, Պօղաճեան, Ֆէրէչէթեան, Պէկեան, Պասմաճեան եւ Վարդանեան ընտանիքները ու հարազատները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ, եւ զարմուհիին՝

ԱՃԻՐ ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԻԼ ԹԷՎԷՔՉԷԼԵԱՆԻ
(ծնեալ Եկաւեան)

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ· 11ին։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երկուշաբթի, Հոկտ· 15ին Անկէն։

Օրիորդ Լօրա Իշխալացեան, Օրիորդ Լիտիա Իշխալացեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Փիփոն խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր եւ քեռկինին՝

ԱՃԻՐ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀԱԳՆ ԻՋԳԱԼԱՅԵԱՆԻ
(ծնեալ Գազագեան – Լիմեան)

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Հինգշաբթի, Հոկտ· 11, ժամը 15·15ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Հոկտ· 17, ժամը 14·15ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փասիի դերեզմանատունը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Ֆաչի Շրջ· Վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով կ'ողբայ ՕՐԻՈՐԻ ԼՈՒԻԶ ՓԱՓԱՋԵԱՆի մահը որ անձնուիրաբար տարիներ շարունակ եղած է իր կեանքի տնօրէնուհին։ Այս առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն։

×

Կապ· Ֆաչի Փարիզի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ· Տիրուհի Սէրէնկիւլեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն՝ Օր· Լուիզ Փափազեանի մահուան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12-14, Rue St. Bazile
13001 MARSEILLE
ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
Գ· ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՄԵԾ ՀԱՅԿԵՐԱՅԹ

Նախագահութեամբ
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՓԻԼԻՊ ՂԱԶԱՐԵԱՆի
կիրակի, Հոկտ· 21 ժամը 13ին,
Վասպուրական սրահին մէջ
Հայկ· պար Մչ· Տան Անի պարախումբին կողմէ, երգ, հայկական մթնոլորտ։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել հեռաձայնելով՝ Մչ· Տուն (91) 50·15·09

Ճաշագին 70 ֆր·

Banquet

Pour le 3ème anniversaire
de la Maison de la Culture
arménienne de Marseille
Dimanche 21 Oct. à 13 heures

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Տէր եւ Տիկին Վարուժան Գրիգորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տիրատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վիչէն Փարմաքսըզեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց հօր, մեծ հօր՝

ԹԱԳԻՈՐ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆի

մահուան առթիւ։

×

Օհանեան, Սէֆէրեան, Մաթեան եւ Տէրտէրեան ընտանիքները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով մասնակից եղան իրենց սուգին

ԱՃԻՐ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԳԷՈՐԳԵԱՆի
(ծնեալ Զօպանեան)

մահուան առթիւ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի
ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
կը նուիրեն

ԻՄԻ.— Պ· Դանիէլեան 80 ֆր· կը նուիրէ

×

ՍԻՆԹ ԷԹԻԷՆ·— Տէր եւ Տիկին Հայկազ Աատուրեան 140 ֆր· կը նուիրեն։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Տիկին Փ· Անդրէասեան իր ամուսնոյն Միհրան Անդրէասեանի յիշատակին 20 ֆր· կը նուիրէ։

×

ՓԱՐԻԶ·— Տիկին Իսկուհի Մատուրօֆ 40 ֆր· կը նուիրէ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Թոնկուրեան ընտանիքը 100 ֆր· կը նուիրէ։

×

ՕՊԸՆԱ·— Պ· Բիւզանդ Ժամկոչեան 80 ֆր· կը նուիրէ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ Տիկին մը կամ Օրիորդ մը, օրուան մէջ երկու փոքր երախաներով զբաղելու համար (2 եւ 3 տարեկան)։

Հեռաձայնել՝ 845·88·17

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ 30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ– Մ· Մ·ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

ԵՐԿՈՒ ՄԵԾ ՖԻԼՄԵՐ

Ուրբաթ, Հոկտ 19, ժամը 20·30ին
Պ· ԺԱՒՖ ԵՒ ՈՒՐԻՇՆԵՐ
ԵՒ ՏՂԱՄԱՐԴԻԿ

MUSEE GUIMET
6, Place d'Iena — 75116 Paris
(Métro : Iena)

Տոմսերը ապահովել՝
Librairie Palouyan,
9, Rue de Trévise, Paris 9e
Alimentation Baltayan
27, Rue Bleue — Paris 9e
եւ Միութեան անդամներու մօտ։

Մուտք 15 ֆր·

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽՄԱՋԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղի ժողովը այս Շաբաթ, Հոկտեմբեր 17, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ԻՄԻ

Իսիի Կապ· Ֆաչի միօրեայ դպրոցը վերսկսած է Շաբաթ օրուան դասընթացքները։ Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 45 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Շաբաթ օրուան ժամերուն։

AVEC LE CONCOURS DE
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
JACQUES CHELELEKIAN vous propose
au départ de MARSEILLE
des VOYAGES-ARMENIE
JOUR DE L'AN ET NOEL A EREVAN
MOSCOU - EREVAN
2 nuits 12 jours
CALENDRIER DES DÉPARTS
DEPART VENDREDI : RETOUR JEUDI :
— 28 Décembre — 10 Janvier 1980
PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS
PRIX ETABLI LE 1ER FEVRIER 1979
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART
Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.
programmes et calendriers 1980
nous consulter
Renseignements et réservations
Jacques CHELELEKIAN
87 la Cancbière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12
et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France Org. Lic. 97

ՄԱՐՍԷՅԼ

100ԱՄԵԱՅ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

Դպրոցասէրի նախկին սանուհիներու Միութիւնը վարժարանին հիմնադրութեան հարիւրամեակը կը տօնէ Հոկտ· 28ին, Ս· Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ «Զրբաչեան» սրահին մէջ կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին

Նախագահութեամբ՝ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի
Բանախօսութիւն ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆէ

Գեղարուեստական բաժին·— Երգ, Ս· Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին կողմէ ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ Եղլմազեանի։ Պար՝ Մշակոյթի Տան Անի պարախումբը կը պարէ առաջնորդութեամբ Տիկին Եւա Աբգուեանի։ Արտասանութիւն Տիկ· Սոնիա Մկրտիչեանէ

DANS LE CADRE DU CINQUANTENAIRE DE LA CROIX BLEUE

BAL

de la Croix Bleue Arménienne d'Arfortville
Samedi 20 Octobre de 20 h. à l'aube dans la salle des Fêtes d'Alfortville
Rue Voltaire
Avec l'orchestre des « GAYDZAG'S »
AMBIANCE — CHANTS — DANSE
BAR — BUFFET — Spécialités arméniennes

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

LE GROUPE DE DANSE « ANI » de la Maison de la Jeunesse et de la Culture Arménienne de Marseille, sous la direction d'EVA ARZOUIAN (choregraphe), participera au Super-Gala pour le 3ème âge, de la *FETE DE LA ROSE*, qui aura lieu le Samedi 20 Octobre à 15 h. 30, au Parc Chanot de Marseille.

Vente de billets à la M. J. C. Arménienne de Marseille (12, rue St. Bazile).

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

LES ARMENIENS

Par David Marshall Lang et Christofer J. Walker, traduction Jacques Monnot. Préface : Yves Ternon, postface : « Le génocide arménien » par Claude Gambiez.

Prix 10 F. + frais d'envoi à commander AU GROUPEMENT POUR LES DROITS DES MINORITES, 12 Rue Honoré Chevalier, 75006 Paris.

Հ· Բ· Ը· Մ· — ՓԱՐԻԶ

Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի
Նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ՝
Հ· Բ· Ը· Միութեան Ֆրանսայի Շրջ· Յանձնաժողովի նախագահ
ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՊԻԼԻՒՒԻԿԵԱՆի

ՄԵԾ ՃԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հիլթըն պանդոկի չքեղ սրահներուն մէջ
18 Աւրնիւ Սիւֆրէն, Փարիզ 15րդ
Շաբաթ Հոկտ· 20, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒՆ ՑԱՑՏԱԳԻՐ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ մինչեւ առաւօտ, առաջնորդութեամբ՝
ԺԵՐԱՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆի
խանդավառ նուագախումբին
Մասնակցութիւն ճաշի եւ պարահանդէսի՝ 200 ֆր·
Միայն պարահանդէսի մուտքը ժամը 23էն ետք՝ 40 ֆր·
Տոմսերը եւ տեղանները ապահովելու համար դիմել՝ Հ· Բ· Ը· Միութեան դրասենեակը՝ 11, Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ։ Հեռ· թիւ 520·03·18

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀՌՉԱԿԵՑ ՀԱՅ ՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄԸ

ՀԱՅ ՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՏՈՐԸ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ Է

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԸ ԼՈՅՍ ԸՆԾԱՅԱԾ Է ՀԱՅ ՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ՝ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԸ, ՈՐ Կ'ԸՆԴԳՐԿԷ 20ՐԴ ԴԱՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԿՈՒ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ: ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՆԵՐԾԱԿԱՆԷՆ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿՆԵՐԷՆ ԶԱՏ, ՀԱՏՈՐԻՆ ՄԷՋ ՏԵՂ ԴՐԱԾ ԵՆ ՄԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ, Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ, ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆԻ, ԱՍՏՂ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆԻ (ՍԻԱՄԱՆԹՕ), ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ, ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ, ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ, ԵՐԱՆՈՒՀԻ ՕՏԵԱՆԻ, ՇՈՒՇԱՆԻԿ ԿՈՒՐՂԻՆԵԱՆԻ, ԵՐՈՒԱՆԴԻ, ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՒ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ:

ՀԱՅ ՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԻՆԳ ՀԱՏՈՐՆԵՐԸ, ՈՐՈՆՑ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԾԱՒԱԼԸ ԿԸ ՀԱՍՆԻ 250 ՊՐԱԿԻ, ՄԵԾ ՋԱՆՔԵՐ ՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿ ԼԱՅԾ ԵՆ ԳՐՈՂՆԵՐԷՆ: ԲԱՅԻ ԻՐԱՒԱՔԱՆՉԻՒՐ ՀԱՏՈՐԻ ՍԿԻԶԲԸ ԴԸՐԱԾ ՆԵՐԱԾԱԿԱՆՆԵՐԷՆ, ՀԻՆԳ ՀԱՏՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿԷՆ ԱՆՈՒԱՆԻՆ ՀԱՅ ԳԸՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ ՄՕՏ 60 ՄԵՆԱԳՐԱԿԱՆ ԴԼՈՒԽՆԵՐ, ԻՍԿ « ԱՅԼ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐ », « ԱՅԼ ԱՐՁԱԿԱԳԻՐՆԵՐ » ԵՒ « ԱՅԼ ԴՐԱՄԱՏՈՒՐԳՆԵՐ » ԱԿՆԱՐԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՄԸՐ – ՈՒԱԾ Է ՔԱՆԻ ՄԸ ՀԱՐԻՒՐ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒ ԴՈՐԾԵՐՈՒՆ ԸՆԴԵՓԱԳԻԸ: ԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂ ՅԱՏԿԱՑՈՒԱԾ Է ՆԱԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ: ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ՅՕԴՈՒԱԾԻՆ ՄԷՋ ՄԵԾ ՏԵՂ ԿԸ ԳՐԱՒ ՄԱՄՈՒԼԻ, ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԶԱՆԱԶԱՆ ՃԻՒՂԵՐՈՒ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ՆպատակՆԵՐՈՒ ԸՆԴԵՓԱԳԻԸ, ՈՐ ԿԱՐԵ – ԼԻՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒՏԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԴԸ – ՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԴԻՏԵԼՈՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԸՆԴ – ՀԱՆՈՒՐ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՆ ՄԷՋ:

×

« ԱՇՆԱՆ ԱՐԵՒ » ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏՏԱՌԻՆ ՎՐԱՑ

ՅՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՒԹԵԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏՏԱՌԱԿԱՆ ՀԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆ ՏՈՒԱԾ Է ՀԱՅ ՀԱՐԺԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԷԿ ԺԱՊԱՒԷՆԻՆ՝ « ՀԱՅՖԻԼՄ » ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ « ԱՇՆԱՆ ԱՐԵՒ »Ի, ՈՐՈՒ ԲԵՄԱԴՐԻՉՆ Է Բ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ:

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆԻ ՍԵՆԱՐԻՈՅՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ՀԱՐԺԱՆԿԱՐԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱ – ՅԱՑՆԷ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՊԻՒՂԻ, ԱՆՈՐ ԱՇ – ԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐԸ՝ ՀՈԱՅԼ ՀՈՂԻՒ ՏԷՐ ՄԱՐ – ԴԻԿԸ: ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԵՐԵՐԸ ՍՏԱՆՁՆԱԾ ԵՆ Կ. ՋԱՆԻԲԷԿԵԱՆ ԵՒ Ա. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ:

×

ԷԼԻԶ ԹԱՇՃԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԵՐԳՉՈՒՀԻ ԷԼԻԶ ԹԱՇՃԵԱՆ ԵՐԵՔ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ ՏՈՒԱԾ Է ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ. ՄԷԿՈՒՆ ԴԱՇՆԱԿՈՎ ԸՆԿԵՐԱՑԱԾ Է ՄԱՐԻԱՆՆԱ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, ԵՐԿՐՈՐԴԻՆ՝ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԽՄԲԸ: ԵՐՐՈՐԴ ԵՐԵԿՈՅԹԸ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾ Է ՀԱՅ-ՓԻԼՀԱՐՄՈՆԻԱՅԻ ՓՈՂՔ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ, ՈՒՐ ԵՐԳՉՈՒՀԻՆ ՄԵԿՆԱԲԱՆԱԾ Է ԳԱՐԵԳԻՆ ՍԸՐ – ՈՒՆՃԱԵԱՆԻ, ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ – ԵԱՆԻ, ԱՐՄՈ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆԻ, ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԱՃԷՄԵԱՆԻ, ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ, ԴՈՒԱՆՆԵՐ ՀԱՒԱՍԻԻ, ԱՇՈՏ ԵՐԳԵՐԸ:

×

ԿԱՐՊԻՍ ՏԱՓԷՍԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԻՐԱՔԱՀԱՅ ԵՐԳԻՉ ԿԱՐՊԻՍ ՏԱՓԷՍԵԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ՏՈՒԱԾ Է ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՅ-ՓԻԼՀԱՐՄՈՆԻԱՅԻ ՓՈՂՔ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ: ԵՐԳԱՑԱՆԿԸ ԲԱՂԿԱՑԱԾ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺՈ – ՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՒ ԴՈՒԱՆԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԷ՝ ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ, ԴՈՒԱՆ ԱՇՈՏ, ՇԱՀԷՆ, ԲԱԳՐԱՏ ԵՒ ԱՅԼ ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐ:

×

ՀԱՅ ՊԱՏԱՆԻ ՓՈՒԹՊՈԼԻՄՆԵՐԸ ՊՐՈՆԶԷ ՄԵԾԱԼԻ ՍԱՐԺԱՆԱՑԱՆ

ԿՈՄԵՐԻՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԿԵՂՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՍԱՀՄԱՆԱԾ « ՅՈՒՍԱՅ ՊԱՏԱՆԹ » ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔԻՆ, ՈՐ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՒ ՓՐՈՒՆԶԷ ՔԱՂԱՔԸ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՒՆԱՊՂԱԿԻ ԽՈՒՄԲԸ 3ՐԴ ՀԱՆԴԻՍԱՑԱԾ Է ԵՒ ԱՐԺԱ – ՆԱՑԱԾ ՊՐՈՆԶԷ ՄԵԴԱԼՆԵՐՈՒ: ԲԱԺԱԿԸ ՀԱՀԱԾ Է ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԽՈՒՄԲԸ, ԻՍԿ ԴԱՇ – ՆԱԿՑԱՅԻՆ ՌՈՒՍԻՈՅ ԽՈՒՄԲԸ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՆ – ԴԻՍԱՑԱԾ Է ԵՒ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ ԱՐԾԱԹԷ ՊԱՐԳԵՒՆԵՐՈՒ:

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
17
MERCREDI
17 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.493

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.493

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ, (Ամէնփրէս Հոկտ. 9 – 11)

ԵՂԷԳՆԱԶՈՐԻ ՊԱՏԿԵՐԱՄԱՐԱՀԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Եղէգնաձորի մէջ բացուած է Հայաստանի պետական պատկերասրահի մասնաճիւղը: Շրջանի մշակոյթի պալատը երեք ընդարձակ սրահներուն մէջ տեղ գտած են Մհեր Աբեղեանի, Մարիամ Ալամդարեանի, Արփենիկ Նալբանդեանի, եւ այլ նկարիչներու 60 աշխատանքները: Շրջանին մէջ բացուած են նկարչական եւ երաժշտական դպրոցներ, թանգարաններ:

Վերջին տարիները պատկերասրահի մասնաճիւղեր բացուած են Էջմիածին, Ջերմուկ, Հրազդան, Կիրովական, Լե – նինական, Մարտունի եւ այլ քաղաքներու մէջ:

×

ՀԱՅ ՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՏՈՐԸ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ Է

Հայաստանի Ակադեմիայի Հրատարակչականը լոյս ընծայած է հայ նոր գրականութեան պատմութեան վերջին՝ հինգերորդ հատորը, որ կ'ընդգրկէ 20րդ դարու առաջին երկու տասնամեակը: Ընդարձակ ներածականէն եւ ընդհանուր ակնարկներէն զատ, հատորին մէջ տեղ գտած են մենագրութիւններ Յովհ. Թումանեանի, Ա. Իսահակեանի, Վահան Տէրեանի, Աստղ Եարճանեանի (Սիամանթօ), Դանիէլ Վարուժանի, Միսաք Մեծարենցի, Վահան Թէքէեանի, Եր – ուանդ Օտեանի, Շուշանիկ Կուրղինեանի, Երուխանի, Լեւոն Շանթի եւ Յակոբ Յակոբեանի մասին:

Հայ նոր գրականութեան պատմութեան հինգ հատորները, որոնց ընդհանուր ծաւալը կը հասնի 250 պրակի, մեծ ջանքեր ու ժամանակ լայած են գրողներէն: Բայց իւրաքանչիւր հատորի սկիզբը դնուած ներածականներէն, հինգ հատորները կը պարունակեն անուանի հայ գրողներու մասին մօտ 60 մենագրական դլուխներ, իսկ « Այլ բանաստեղծներ », « Այլ արձակագիրներ » եւ « Այլ դրամատուրգներ » ակնարկներու մէջ տըր – ուած է քանի մը հարիւր հեղինակներու դործերուն ընութագիրը: Կարեւոր տեղ յատկացուած է նաեւ գրական քննադատութեան: Հինգերորդ հատորի ներածական յօդուածին մէջ մեծ տեղ կը գրաւէ մամուլի, հայագիտութեան եւ արուեստի զանազան ճիւղերու զարգացման գլխաւոր նպատակներու ընութագիրը, որ կարե – լիութիւն կուտայ գեղարուեստական գը – րականութիւնը դիտելու մշակոյթի ընդ – հանուր համակարգին մէջ:

×

« ԱՇՆԱՆ ԱՐԵՒ » ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏՏԱՌԻՆ ՎՐԱՑ

Յորհրդային Միութեան պետական չարժանկարի վարչութիւնը համամիու – թենական պատտառի վրայ ցուցադրուե - լու հաւանութիւն տուած է հայ չարժարուեստագէտներու եւս մէկ ժապաւէնին՝ « Հայֆիլմ » արուեստանոցին մէջ պատրաստուած « Աշնան արեւ »ի, որու բեմադիրն է Բ. Յովհաննիսեան:

Հրանտ Մաթեւոսեանի սենարիոյով պատրաստուած չարժանկարը կը ներկայացնէ ժամանակակից պիւղի, անոր աշխատաւորները՝ հոդիի տէր մարդիկը: Գլխաւոր դերերը ստանձնած են Կ. Ջանիբէկեան եւ Ա. Ղուկասեան:

×

ԷԼԻԶ ԹԱՇՃԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Ամերիկահայ երգչուհի Էլիզ Թաշճեան երեք երգահանդէսներ տուած է Երեւանի մէջ. մէկուն դաշնակով ընկերացած է Մարիաննա Յարութիւնեան, երկրորդին՝ ժողովրդական նուագարաններու խումբը: Երրորդ երեկոյթը տեղի ունեցած է Հայ-Փիլհարմոնիայի փոքր սրահին մէջ, ուր երգչուհին մեկնաբանած է Գարեգին Սըրունճեանի, Ալեքսանդր Յարութիւնեանի, Արմօ Բաբաջանեանի, Ալեքսանդր Աճէմեանի, Խաչատուր Աւետիսեանի, դուսաններ Հաւասիի, Աշոտի երգերը:

×

ՀՕԳԵՒՈՐ ՏԱՐԻՔԻ ՄԸ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Ֆրանսահայ գրականութեան ծանօթ դէմքերէն Ժան Ալազարեան, որ ծնած է Պոլիս, 1915ին ստիպուած է հեռանալ Պոլսէն եւ հաստատուիլ Ֆրանսա: Ան ներկայիս կ'ապրի Նիս քաղաքին մէջ: Ալազարեան հեղինակ է մի քանի վէպերու, որոնցմէ « Ամենայն Հոգի » եւ « Ոսկի Ճամբան » թարգմանուած են հայերէնի:

Ալազարեան հիմա կը պատրաստուի հրատարակել իր նոր վէպը, որ պիտի կոչուի « Ոսկի Ճամբան » եւ որ պիտի ներկայացնէ Ֆրանսայի մէջ հայ գաղթականութեան կեանքը: Վէպին մէջ պիտի տեսնենք նաեւ Ֆրանսայի մէջ հայ գաղթականութեան առաջին տարիներուն ծանօթ դէմքերէն շատերը:

Ալազարեան Ֆրանսայի մէջ հայ գաղթականութեան կեանքին մասին ունի նաեւ ուրիշ գործեր ալ, որոնցմէ « Ամենայն Հոգի » ամենէն աւելի ծանօթն է:

ՊԱՐԱՃԱՆՈՎ 'ԼԸ ՄԱԹԷՒ,,'ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ, ԵՒ ՄԱՍԱՄԲ ԼՈՒՐԻ...

Երկուշաբթի, Հոկտ. 8ի իր թիւէն սկսեալ, վարիզեան Լը Մաթէն օրաթերթը չռնդալից ձեւով, մասնաւոր ջրչա – նակի մէջ ծանոյց թէ Հոկտ. 13ի իր « Ցաւելուած »ը պիտի ներկայացնէ « անտիպ մը »՝ Պարաճանով « Թղթածրարը » դատավարութեան առենապրութիւնով: Մենք ալ մեր կարգին արձագանգ եղանք այդ « ծանուցումին », տրուած ըլլալով որ « Ցառաջ »ի ընթերցողներն ալ հետաքրքրող նիւթ մըն է: Ու անհամբեր սպասեցինք այդ զգայացունց « Թղթածրարին » որ լոյս պիտի տեսնէր Շաբաթ: Բայց, ըստ ընկալեալ (եւ Մաթէնի կամքէն անկախ) սովորութեան, Ուրբաթը Շաբաթէն առաջ կուգայ եւ այդ Ուրբաթը մենք զմեր դանագ անակնկալի մը առջեւ: Արդարեւ, այդ օրը, այսինքն Մաթէնի «յաւելուած»էն 24 ժամ առաջ, առանց ծանուցումի, Լիպերասիոն երկու լրիւ էջ կը նուիրէր Պարաճանովի՝ դատավարութեան մանրամասնութիւններով, վերջերս առնուած նկարով մը (Սեպտ. 79): Իր առաջին էջին վրայ արդէն կը ծանուցանէր ներսի էջերու « Թղթածրարը »: Բայց մենք կրկին կը սպասէինք Մաթէնի « Ցաւելուած »ին: Եկա՛ւ: Բայց ի՞նչ անակնկալ: Ամբողջ առաջին էջը (ձեւով մը՝ կողքը) կը գրաւէր ոչ թէ Պարաճանովի այլ... Ձոնի Հալիտէի նկարը, որու նուիրած էին նաեւ նոյն թիւին երեք լրիւ էջերը... Իսկ Պարաճանո՞վը: Անոր մասին ալ կար անշուշտ, մէկուկէս էջ միայն, չուքին մէջ մնացած՝ « Պըրթըն նուվօ սթիլ»ի հսկայ ծանուցումի մը...: Ի՞նչ էր պատահած: Մաթէն կամ չփո – թած էր Պարաճանովն ու Հալիտէն կամ իր պաշտօնակիցը Լիպերասիոն « խոտը կտրած էր ոտքին տակ » ու վերջին պահուն Մաթէն նեղը մնացած էր: Ամէն պարագայի մէջ պղտոր բան մը կար:

Մաթէնի մէջ լոյս տեսած է յօդուած մը, զոր ստորագրած է Քաթրին Քլեման: Յօդուածագրիչը վերջերս զացած է Թիֆլիզ ու տեսնուած Պարաճանովի հետ, որ իրեն յանձնած է իր դատապարտութեան ամբողջ առենադրութիւնը: Յօդուած մըն ալ ունէր, նախորդ օրը, Լիպերասիոն որ արդարօրէն կը հեգնէ Պարաճանովի « ազատ » ըլլալը: Արդարեւ, ի՞նչ կը նշանակէ ԱԶԱՏ ըլլալ երբ Պարաճանով աշխատելու, ստեղծագործելու որեւէ արտօնութիւն չունի: Կ'ապրի բարեկամներու եւ դրացիներու հոգածութեամբ ու օրերը իրիկուն կ'ընէ իր վիլլան մէջ բանտարկուած պահելով իր հանճարը:

Ի՞նչ ազատութիւն է այս ձեւի ազատութիւն մը: Չկայ աւելի ծանր պատիժ արուեստագէտի մը համար քան արգիլել անոր որ ստեղծէ: Այդ իսկ պատճառով Լիպերասիոն կ'ուզէ « դուրս հանել » որպէսզի « ապրի ու ստեղծէ »:

Անախորժ տպաւորութիւն մը կը թողուն սակայն կարդ մը թերթեր, ի մասնաւորի Լիպերասիոն, որոնց կարծես աւելի կը հետաքրքրէ Պարաճանովի միաւեռականի հանգամանքը քան հանճարեղ արուեստագէտի, քանի յանկերգի պէս կը կրկնեն նոյն խորագիրները՝ « Հայ միաւեռական մը՝ Թիֆլիսի »...:

Թէ Պարաճանովի միաւեռական ըլլալը պատրուակ ծառայած է իր արգելափակումին, կասկած չկայ բայց կարեւորը այն է որ Պարաճանով ինքնատիպ մեծ տաղանդի տէր արուեստագէտ մըն է ամէն բանէ առաջ, որ նաեւ միաւեռական է և ոչ թէ միաւեռական մըն է որ հանճար ունի (ինչպէս կը յիշուի միշտ թէ Վեւլէն չատ ապսէնթ կը խմէր բայց ամէն ապսէնթ խմող Վէռլէն չէ...):

Ի վերջոյ, կարեւորը այն է միայն որ Պարաճանով կարենայ ստեղծել, արտադրել ,տալ նոր « Հրեղէն Ձիեր»՝ հո՞ս, մենք պիտի նախընտրէինք՝ հո՛ն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԴԱՍԱՒԱՆԴՈՒՄ՝ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Նախակրթարաններուն մէջ, 1974 – 75 ուսումնական տարեշրջանէն սկսեալ, նախազգրոցական դասարանները հաստատուեցան: Առանց թիւը աստիճանաբար զարգացաւ եւ պատկան մարմիններուն ձգտումն է, որ վեց տարեկաններուն համար սահմանուած այս դասարանները հնարաւորութիւն ունենան ընդունելու այդ տարիքին բոլոր երախաները: Աբղէն, յետագային, պարտադիր պիտի դառնայ նախադպրոցական ուսումը եւ, համաձայն ծրագրին, 1985ին, երբ կիրարկուած կըլլայ 11ամեայ ուսման դրութիւնը, նախապատրաստական դասարանները պիտի դառնան այժմու Ա. դասարաններուն չարքին: Այլ խօսքով՝ նախակրթարանի բաժինը փոխանակ եօթը տարեկան աշակերտներով սկսելու, վեց տարեկաններով ծայր պիտի առնէ: Նոր դասաւորումով՝ Ա–Գ դասարանները պիտի համարուին տարրական դպրոցներ, Դ–Թ դասարանները ինքնամեայ, եթէ անոնք գոյութիւն ունենան առանձին, իսկ մինչնակարգը պիտի ընդգրկէ Ժ–ԺԱ. բաժինները:

Հայաստանի Լուսաւորութեան նախարարութեան որոշումով, ներկայ ուսումնական տարեշրջանէն սկսեալ, ռուսերէնի դասաւանդութիւնը նախապատրաստական դասարաններուն մէջ, պարտադիր դարձաւ: Ցայսօր պարտադիր կը մնար Ա, այսինքն եօթը տարեկան ընդգրկող դասարաններէն սկսեալ: Նոր որոշումին հետեւանքով դասերու նիւթերուն նոր բաժանում մը հաստատուեցաւ, ժամանակացոյց: Այսպէս, մայրենի լեզու չորս ժամ չարաթը, ռուսերէն՝ երեք ժամ չարաթը, իսկ մնացեալ վեց նիւթերն ու զբաղումները կը դրաւեն երկուքէն չորսական ժամեր: Օրինակ, երեք ժամ թուաբանութեան նախապատրաստութիւն, չորս ժամ մարմնամարզութիւն, երկու ժամ երաժշտութիւն, երգ եւ կշռոյթ եւն.: Նախապատրաստական դպրոցներուն չարաթական դասաժամերուն ընդհանուր դումարը 24 է: («Սով. դպրոց» չարաթաթերթ, Սեպտ. 20):

Նկատելի է, որ հայերէնին եւ ռուսերէնին յատկացուած ժամերուն տարբերութիւնը մէկ ժամ է չարաթական հաշուով: Մինչ կողմէ, զարկ տալու համար ռուսերէնի տարածումին եւ կատարելագործումին Հայաստանի հայկական դպրոցներէն ներս, կարզադրութիւններ եւ ծրագիրներ կատարուած ու մշակուած են: Ռուսերէնին յատկացուած պահերուն, դասարաններուն աշակերտութիւնը, մանկավարժական հմտութիւններով, 25ի սահմաններուն մէջ կը մնայ: Բոլոր այն դասարանները, որոնք 25էն աւելի աշակերտ կը ցուցադրեն, երկուքի կը բաժնուին: Թեքնիք պատճառներով՝ չէնք, դասարան, ուսուցիչ եւայլն, այս ծրագիրը տեխնիկական կարգով կ'իրագործուի պիտի ըլլայ եւ քաղաքներուն մէջ: Այսպէս, օրինակ, ներկայ ուսումնական տարեշրջանին, ռուսերէնի դասաւանդութեան ժամերուն՝ քաղաքներու մէջ գտնուող հայկական դպրոցներուն Ե – Զ դասարանները երկուական խումբերու վերածուեցան: Այս դրութիւնը ի գործ կը դրուի Թ – Ժ դասարաններուն մէջ յառաջիկայ ուսումնական տարեշրջանին:

Ծրագրով նախատեսուած է նոյնպէս ռուսերէնին չափումը այսպէս կոչուած նախադպրոցական հիմնարկներուն մէջ (1): Առանձ մանկամսուր–մանկապարտէզներն են եւ վեց տարեկաններուն համար սահմանուած են: Ճշդենք, որ Հայաստանի ռուսական մանկապարտէզներուն մէջ հայերէնը պարտադիր չէ եւ ծրագիր ալ հրապարակ չէ դրուած զայն կիրարկելու համար:

Հայաստանի ռուսական դպրոցներուն չրջանաւարտները՝ բացարձակ մեծամասնութեամբ հայ պատանիներ – պարմանուհիներ, հազուագէպ կը յաջողին բուհերուն հայերէնի քննութիւններուն մէջ (2): « Գրական թերթ » չարաթաթերթին մէջ, Մերի Եուզբաշեան, խօսելով հայերէնի եւ հայ գրականութեան ուսուցչուհիի մը օրինակելի ճիգերուն մասին, ռուսական Շեւչենկօ անուն կրող դպրոցին մէջ, դիտել կուտայ հետեւեալը.

« Դրա արդիւնքն այն է, որ Դանիէլեանի շրջանաւարտները պատշաճ չափով տիրապետում են Հայոց լեզուին, այնպէս որ, երբեմն կարողանում են հայկական բուհերի ընդունելութեան քննութիւններ յանձնել, մի բան, որ բացառիկ երեւոյթ է ռուսական դպրոցների շրջանաւարտների համար »: Անշուշտ, բնականաբար, եղակի երեւոյթ կը մնայ, որով յօդուածագիրը կ'առաջարկէ· « Նպատակայարմար կը լինի, գուցէ սկիզբից, ոչ–հայկական մանկապարտէզներում պարտադիր դարձնել հայերէնը »: Ապա կը պարզէ իր միտքը դրելով· « Եւ, ասենք, ռուսական մանկապարտէզների հայ երեխաները կը լսեն մայրենի լեզուն ոչ թէ դպրոցից (3) սկսեալ, այլ աւելի վաղ հասակից: Նախ ման դպրոցը, երեխան երեք տարի յանախում է մանկապարտէզ: Այդ երեք տարում հնարաւոր է նոյնիսկ այն երեխաներին, որոնք յետագայում կ'ընդունուեն ռուսական դպրոց, ընտելացնել մայրենի լեզուին՝ նախօրօք մտածուած ծրագրով եւ, ի հարկէ, գործիմաց ու հմուտ դաստիարակների օգնութեամբ: Իսկ վերջին տարուայ ընթացքում, այսպէս կոչուած « զրօ » խմբում, երեխաները կը կարողանան այդչէն սովորել այբուբենը, կը սկսեն կարդալ մայրենի լեզուով, մի բան, որ կը թեթեւացնի ընթացք ապագայ ուսուցիչների գործը »: (Ծուլիս 20):

Հիմնական, կենսական առաջադրութիւն մըն է այս, եւ պէտք է անպայման նկատի առնուի պատկան մարմիններուն կողմէ, փութով: Ի վերջոյ, Սորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի եւ Նախարարներու Խորհուրդին որոշումով պէտք է զարկ տալ Հանրապետութիւններուն մէջ ռուսերէնի զարգացումին: Այդ հիման վրայ էր արդէն, որ Բ. Աւչեան, Հայաստանի Լուսաւորութեան նախարարին առաջին տեղակալը կը յայտարարէր վերջերս, թէ « ընդլայնուելու է Ռուսաց լեզուի խոր ըացուած ուսուցմամբ դպրոցների ցանցը »: («Սով. Դպրոց», Օգոստ. 2):

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(1) Նախադպրոցական հիմնարկ ըսելով կը հասկցուի Հայաստանի մէջ մանկապարտէզը· պէտք չէ շփոթել նախադպրոցական դասարանին հետ, որ միայն վեց տարեկաններուն համար է եւ, մօտ ապագային, նախակրթարանին առաջին դասարանը պիտի կազմէ:

(2) Բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւնները երկու առանձին բաժիններ ունին, մէկուն մէջ դասաւանդութիւնները կը կատարուին ռուսերէն, միւսին մէջ հայերէն:

(3) Դպրոց ըսելով կը հասկցուի նախակրթարանը:

Ժ. Մ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ Գ. ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Երրորդ տարին վերջացաւ:

Ամէն հանրային գործ ունի մակընթացութիւններ եւ տեղատուութիւններ, դժուարութիւններ եւ յուսախաբութիւն – ներ, բաւարարութիւններ եւ գոհունակութիւններ: Այն որ կը նետուի հանրային ասպարէզին մէջ, պէտք է պատնայ դիմագրաւել զանոնք աննկուն հաւատքով, անխորտակ կամքով, յարատեւ ճիգերով եւ ամէն տեսակի զոհողութիւններով:

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը այս պիտակցութեամբ է որ կը գործէ, ու պիտի չարունակէ գործել, եւ իր ու միջավայրի կարելիութեան սահմաններուն մէջ պիտի ձգտի ստեղծել ազգային, մշակութային, զեղարուեստական, այլ խօսքով՝ հաւաքական կեանք:

Տարուան մը բարոյական եւ նիւթական հաշուեկշիռը չէ որ կ'ուզենք ներկայացնել այս յօդուածով, այլ եթէ հարկ է անգամ մը եւս կրկնել ու չեշտել Մշակոյթի Տան համազգային կոչումը ու անկէ բղխող բարիքները Մարսէյլի Հայութեան իր զանազան միութիւններով եւ կազմակերպութիւններով:

Մշակոյթի Տունը կեդրոն մըն է, ոչ ակումբ եւ ոչ ալ պարզ սրահ մը: Այս. բողջութիւնը բացուած բոլորին առջեւ, անհատ թէ միութիւն: Մեծ թէ փոքր կրնան մասնակցիլ առաջարկուած զբաղումներուն, ձուներէութիւններուն: Բարեսիրական, հայրենակցական, քաղաքական, երիտասարդական, մարզական, սկաուտական, մշակութային միութիւն, կազմակերպութիւն թէ չարժում կրնան օգտագործել վայրերը, ընծայուած դիւրութիւնները:

Ժողովուրդին զուրգուրանքով, թան. կագին լումաներով, քիչով եւ չատով սկսուած եւ փառաւոր կերպով պսակուած այս ձեռնարկը, միշտ պիտի ապրի, չնչէ, աճի եւ բարգաւաճի ժողովուրդին լայն զանգուածը ունենալով որպէս թիկունք:

Մշակոյթի Տունը ինքնանպատակ թիւն մըն է այս, եւ պէտք է անպայման նկատի առնուի պատկան մարմիններուն կողմէ, փութով: Ի վերջոյ, Սորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի եւ Նախարարներու Խորհուրդին որոշումով պէտք է զարկ տալ Հանրապետութիւններուն մէջ ռուսերէնի զարգացումին: Այդ հիման վրայ էր արդէն, որ Բ. Աւչեան, Հայաստանի Լուսաւորութեան նախարարին առաջին տեղակալը կը յայտարարէր վերջերս, թէ « ընդլայնուելու է Ռուսաց լեզուի խորացուած ուսուցմամբ դպրոցների ցանցը »: («Սով. Դպրոց», Օգոստ. 2):

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(1) Նախադպրոցական հիմնարկ ըսելով կը հասկցուի Հայաստանի մէջ մանկապարտէզը· պէտք չէ շփոթել նախադպրոցական դասարանին հետ, որ միայն վեց տարեկաններուն համար է եւ, մօտ ապագային, նախակրթարանին առաջին դասարանը պիտի կազմէ:

(2) Բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւնները երկու առանձին բաժիններ ունին, մէկուն մէջ դասաւանդութիւնները կը կատարուին ռուսերէն, միւսին մէջ հայերէն:

(3) Դպրոց ըսելով կը հասկցուի նախակրթարանը:

Ժ. Մ.

ԹԷ, ԻՆՉՊԷ՞Ս ԱԶԱՏԵՑԱՒ ԻԶՄԻՐԻ ԳԵՀԵՆԷՆ

Բարեբախտաբար, կամրջակին վրայ գտնուող երկու երիտասարդներ վտանգաւոր դրութիւնը տեսնելով անմիջապէս օգնութեան փութացին, իր բռնած չուանին միւս ծայրն ալ իրենք բռնելով պիս քաշեցին վերեւ· վերադոյն ճիգով մը ազատեցին պիս:

Շոգեմակոյկը փոխանակ ծովուն բացերը խարխափ նետած նաւերը դիմելու ցուռակը զարձուց դէպի Գարչը – Եապա: Յանկարծ լայախառն փափուկ մը· մէկը կ'ըսէ նաւապետին սպառնանք, որ մեզի ազատարար նաւերը տանի· ուրիշ մը՝ թէ նաւապետը ծովը նետենք, ես իր գործը կրնամ կատարել: Այս խորհուրդներուն մէջ թաղուած շոգեմակոյկը կը չարունակէր իր ճամբան: Մէկ ալ տեսանք որ Գարչը – Եապայի քարափին կպած է մեր նաւը· վախկոտ ակնարկով մը տեսանք թէ ինչպիսի մեծ ուրախութեամբ կար· մեր ֆէսով ոճրագործ Թուրքերը կը վազէին աչ ու ճախ որսալու համար անմեղ քրիստոնեաները: Քառորդ ժամ սպասէն վերջ, քարափէն կին մը առնելով ցուռակը զարձուց դէպի ազատարար նաւերը:

Վերջապէս հասանք ամերիկեան նաւ մը· երբ վեր ելանք նաւասոխները զարմանքով մեզ կը դիտէին, որովհետեւ ճուկի պէս թրջած էինք: Մեզի տարին տեղատուութեան այնպիսի տեղ մը, ուր խոշոր տրամադիծով տաք խողովակներ կային· հագուստնիս հանելով այդ խողովակներուն վրայ տարածեցինք, որ չորնայ: Ժամ մը թէ երկու ժամ վերջը կըրկին հագուեցանք ու դուրս ելանք կամրջակին վրայ:

Բազրիքին կռթնած տխրութեամբ կը դիտէի այն բազմահարիւր մարդկային դլուխները, որոնք մեր նաւուն գծած փրփրադէզ ալիքներուն մէջ ընդմիշտ կը թաղուէին անգամ մըն ալ լոյս աշխարհ չգալու համար:

Այդ միջոցին մեր հիւանդներէն մէկը տեսայ, որ ինքն ալ հրաչքով ապաւած է· խօսակցութեան ընթացքին, օր· Քըրիսթինէն այս նաւուն մէջէ է· կ'ուզե՞ս որ երթամ կանչեմ, ըսաւ: Քանի մը վայրկեան վերջ Օր· Քրիսթինէն եկաւ ու պիս իր սենեակը տարաւ, որուն պատմեցի իմ ողիսականս: Եղելութիւնը իմանալէ վերջ, ազնիւ օրիորդը իր անձնական ճերմակեղէններէն մաս մը առնելով պիս տարաւ լոգարանը եւ հակառակ իմ ընդդիմութեանս ուղղակի հրամայեց·– առ այս ճերմակեղէնները· լաւ մը լուացուէ լոգարանին մէջ ու վրայիններդ ալ ծովը նետէ»: Այո, ազնիւ էր օրիորդը եւ գթասիրտ, հետեւաբար հրամանը չմերժեցի Լոպատինէն եղայ, որ դուրսը ինծի կը սպասէ· զարձեալ տարաւ իր սենեակը եւ պատմեց թէ ինքն ալ Նիր Իսք Ռիվիճի պաշտօնեաներուն հետ մասնաւոր շոգեմակոյկով մը նաւ եկած է· իր բաժինէն ուտելիք հանեց որ ուտեմ: Մինչեւ փիրէա հասնելնիս այսպէս խնամեց զիս: Երբ Փիրէա հասանք քանի մը թրքական թղթադրամ ոսկի տալով «Դուն քեզի հոգ տար· ես զարձեալ քեզի կը գտնեմ» ըսաւ ու իրարմէ բաժնուեցանք:

Հազիւ թէ նաւէն իջած էի, Աստանայի Ազգային Հիւանդանոցի դռնապանին տը – ղան տեսայ, ան ալ բարի զաւակ: Քօքինեա իրենց տունը տարաւ զիս· ութ օր հոն մնացի, ուր չատ մը հայ դաղթականներ կային, որոնցմէ խմացանք թէ Աթէնքի արուարձաններէն Փիքսի մէջ չատ մը մը Հաճընցի հայրենակիցներ կան: Ելայ գացի ու հոն գտայ հայրենակիցներէս զատ նաեւ օր· Քրիսթինէն, որ ինծի փնտռելու ելեր է· հոգ ողջագուրուելէ յետոյ «ես հիւանդանոցին մէջ գործ գտայ ու կ'աշխատիմ (յաւ յոյնարէն եւ անգլերէն գիտէր) եթէ երբեք քեզի յատուկ գործ մը չկրնաս գտնել ու անօթի մնաս, մի մոռնար ինծի գալու, երբեմն ալ ես կու գամ» ըսաւ ու քիչ մը տրամի տուաւ, որ նեղը չմնամ: Այսպէս, ուրեմն, ապրեցայ Հէլլէններու երկիրը: Օր մըն ալ եկաւ ու ես Սմէրնիա պիտի մեկնիմ ըսաւ ու քիչ մը ուրախ, քիչ մը տխուր իրարմէ բաժնուեցանք ընդմիշտ:

1923ի ամառը լուր տարածուեցաւ թէ Յունաստան եւ Թուրքիա Թրակիոյ խընդիր ունենալնուն պատերազմի կը պատրաստուին: Հայրապետ Աբրամ – կայծակը սկսաւ Հայ երիտասարդութիւնը դէնքի տակ առնել, Յունաստանի օգնելով Թուրքերէն վրէժ լուծել: Քանի մը օրէն կազմ ու պատրաստ մեկնեցանք Սելանիկ, ուր հազիւ թէ ամիս մը զբանոց մնացած էինք, յանկարծ մը երկու ու մեզի յայտարարեց թէ Թուրքիոյ հետ խնդիրը կարգադրուած է եւ եթէ ուզենք կրնանք իրենց բանակին մաս կազմել, այլապէս ազատ ենք եկած տեղերնիս վերադառնալու· ուրեմն, մը – նալ ուզողները աչ կողմ, իսկ մերժողները ձախ կողմ: Ցունաթոս հայ սպայ մը ժէնէրալին պատմեց թէ մեր մտադրութիւնը թէ մեր կամաւոր արձանագրուելուն գլխաւոր նպատակը Թուրքին դէմ կռուելով թէ ասպնջական Յունաստանին օգնելու եւ թէ ալ մեր վրէժը լուծելու էր: Քանի որ պատերազմ չկայ կը նախընտրենք մեր տեղերը վերադառնալ՝ միշտ պատրաստ ըլլալով յունական բանակին օգնելու վեմ պարտականութեան: Ժէնէրալը չնորհակալութիւն յայտնելով հեռացաւ իսկ մենք պինթաթափ ըլլալով բարձրացանք նաւ ու վերադարձանք տեղերնիս:

Այդ միջոցին եղբայրս Եղիազոս կը գտնուէր, որուն հետ միշտ կը թղթակցէի: Օր մըն ալ յանկարծ նամակով մը կ'իմացնէր թէ ինքն ալ Յունաստան գալու փափաք ունի· եւ եկաւ: Հազիւ թէ քանի մը ամիսներ միասին մնացինք, այս անգամ որոշեց որ հօրեղբօրորդիս՝ Աբրահամը եւ ես Ֆրանսա մեկնինք: Ճամբու ծախքերնիս վճարեց ու մենք 1923ի Սեպտեմբեր 18ին Ֆրանսա ոտք դրինք եւ ես ապատեցայ Իզմիրի դեհենէն:

ՎԱՐԴԱՆ ԽՐԻՄԵԱՆ

(Շար.– 5 և վերջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԻ ՊԱՏՎԱՎՈՐ ՀՐԱՄԱՆՈՎ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԱԾ Է
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԻ ՊԱՏՎԱՎՈՐ ՀՐԱՄԱՆՈՎ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԱԾ Է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԻ ՊԱՏՎԱՎՈՐ ՀՐԱՄԱՆՈՎ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԱԾ Է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԻ ՊԱՏՎԱՎՈՐ ՀՐԱՄԱՆՈՎ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԱԾ Է

(Հատված «ԻՄ ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԳԻՐՔ» գրքից)

ՄԱՅՐԱՍԱՐԻ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

Մեկնաբանում Սուրբ Գրքի, ինչպես նաև հայ հին մատենագրության մեջ հանդիպող այն հատվածները, որոնք խոսում են Աստվածամոր մասին, հեղինակը ներկայացնում է Մարիամ Աստվածածնի կյանքի ամենակարևոր դրվագները՝ սկսած Ավետման պատմությունից մինչև Երկնառնության տոնը։ Գրքի հեղինակը ջանում է ոչ միայն ներկայացնել Աստվածամոր կյանքի իրական պատմությունը, այլև ցույց տալ, թե ինչպես է Նրա կերպարը ձևավորվել ժողովրդական ավանդության մեջ։ Գրքում զետեղված են նաև հայ հեղինակների՝ Մարիամ Աստվածածնին նվիրված շարականներ, որոնք ներկայացնում են Նրա կերպարի գեղարվեստական մեկնաբանությունները հայ միջնադարյան մատենագրության մեջ։

Գինը 1 ռուբլի 50 կոպեկ

Ստացվում է բոլոր գրախանութներում

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԻ ՊԱՏՎԱՎՈՐ ՀՐԱՄԱՆՈՎ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԱԾ Է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԻ ՊԱՏՎԱՎՈՐ ՀՐԱՄԱՆՈՎ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԱԾ Է

Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Ֆըրանսայի Վարիչ Մարմինը, ինչպէս նաեւ Փարիզի մասնաճիւղը կ'ողբան ընկերուհի

ԵՍԹԵՐ ՎԱՀԱԳՆ ԻԶԳԱԼԱՅԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, եւ իրենց խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնեն հանգուցեալին զաւակներուն, Օրիորդները Լօրա եւ Լի – տիա Իշխալացեան:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Հ. Բ. Ը. Միութիւնը կը յայտարարէ գաղութի երիտասարդութեան, թէ պիշերային դասընթացքները կը վերսկսին Հոկտ. 19էն սկսեալ ամէն Ուրբաթ սովորական ժամուն 20·30ին:

Ֆրանսերէն Ա.դասարան նախապատրաստական դասատու Օր. Ֆրանսուազ Հայրապետեան: Ֆրանսերէն Բ., Գ. դասարան, բարձրագոյն դասատու Օր. Տանիէլ Վարպետեան:

Հայերէն դասընթացքներու դասատու՝ Ն. Խաչակիր Ղեմյ. Վարդանեան:

Երաժշտութեան բաժնի դասատու՝ Վարդգէս Վարդանեան:

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն Ուրբաթ երեկոները, Միութեան Հիւսիսեան սրահը, 6 ռիւ Ֆավանթին:

×

ՊԱՐ

Կապ. Խաչի Իսիի պարի դասերը սկսած են, Երեքշաբթի օրերը իրիկուան ժամը 17 – 19: Պզտիկները ժամը 17էն 18, մեծերը 18էն 19, Պուլվար Ռոտէն, ժիմնազ Րոտէն, Փլաս Քենետի, իսի ՍԱԼ Ա.

Փափաքողներ կրնան առաջնորդել իրենց զաւակները՝ երկու սեռէ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12-14, Rue St. Bazile
13001 MARSEILLE
ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
Գ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ
ՄԵԾ ՀԱՅԿԵՐԱՅՔ
Նախագահութեամբ
ՏՀՐ ԵԻ ՏԻԿԻՆ ՓԻԼԻՊ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ
կիրակի, Հոկտ. 21 ժամը 13ին,
Վասպուրական սրահին մէջ
Հայկ. պար Մչ. Տան Անի պարա – խումբին կողմէ, երգ, հայկական մթնոլորտ: Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել հեռաձայնելով՝ Մչ. Տուն (91) 50·15·09
ճաշագին 70 ֆր.
Banquet
Pour le 3ème anniversaire
de la Maison de la Culture
arménienne de Marseille
Dimanche 21 Oct. à 13 heures

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Փ. Խայեանէ 50 ֆր. Սրբուհի Գէորգեանի մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Յովհ. Արապեան, Օր. Յասմիկ Արապեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց արկածահար եղբօր՝ պատուակալ հիւպատոս Մեխիթեայի Փիւէպլա Բաղաբիճ

ՄԱՆՈՒԷԼ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց ծնողաց՝

ՌՈՒԲԻՆ ԵՒ ԶԱՐՈՒՀԻ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

քրոջ՝

ՄԱՐԻՆԷ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

Եւ Արապեան զերդաստանի համայն նըշանջեցելոց յիշատակին կիրակի, Հոկտ. 21, Տէրնի Հայոց Մ. Առաւաւածածին եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

LE GROUPE DE DANSE « ANI » de la Maison de la Jeunesse et de la Culture Arménienne de Marseille, sous la direction d'EVA ARZOUIAN (choregraphe), participera au Super - Gala pour le 3ème âge, de la *FETE DE LA ROSE*, qui aura lieu le Samedi 20 Octobre à 15 h. 30, au Parc Chanot de Marseille.

Vente de billets à la M. J. C. Arménienne de Marseille (12, rue St. Bazile).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղի ժողովը այս Զորեքշաբթի, Հոկտեմբեր 17, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին:

pour la premiere fois en France
ORGANISEE PAR L'UCFAF ET LA JAF
la tournée de l'ensemble national
des chants et danses d'Arménie
Tatoul Altounian
Հայաստանի «Թաթուլ Ալթունեան» երգի – պարի պետական անսամպլի առաջին շրջապտոյտը
SALLE PLEYEL : 22 Nov. à 20 h. 30 — 26 Nov. à 20 h. 30
LE HAVRE : 24 Nov. à 20 h. 30
BRUXELLES : 25 Nov. à 20 h. 30
VITRY : 30 Nov. à 20 h. 30
NOGENT SUR MARNE : 1er Déc. à 20.30
ANGOULEME : 4 Déc. à 20 h. 30
MARSEILLE : 7 Déc. à 20 h. 30
VALENCE : 8 Déc. à 20 h. 30
LYON : 9 Déc. à 17 h.
Vente des billets : les 3 FNAC, la salle Pleyel, aux points de vente habituels, chez les membres de l'UCFAF.
Location et réservation : Centre Culturel et Artistique
6 Cité du Wauxhall — 75010 PARIS
Tél : 208-76-49 de 15 h. à 20 h.
du Lundi au Samedi

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները ի նպաստ իր ղբօսրոցին.— Պէտ Լ'Էքաւէն Ա. Մարկոսեան՝ իր սանուկին ամուսնութեան առթիւ 100 ֆր., Կապ. Խաչի պարահանդէսի վիճակահանութեան մեծ պարգեւը չահելուն առթիւ, Օր. Մարի – Ժան Սափըսըզեանէ 100 ֆր., Ահարոն Գալայճեանէ 100 ֆր. Դաւիթ Երեմեանի մահուան առթիւ:

×

Պուլ. Օտոյի Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի յիշատակ հանգուցեալ կաթո Արմաղանեանի մահուան Ա. տարելիցին՝ Դաւիթեան, Զակօեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Գէորգեան 100ական ֆր., Արմաղանեան, եւ Պոզոյեան ընտանիքները, Տէր եւ Տիկ. Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկ. Տաղէս Օհանեան, Ճառայեան ընտանիք 50ական, այրի Տիկ. Կոնոյեան 30, այրի Տիկ. Տուտու Պօղոսեան, այրի Տիկ. Սրաքսի Սուքիասեան եւ Տէր եւ Տիկ. Մխսեան 20ական: Նոյն առթիւով Արմաղանեան եւ Պոզոյեան ընտանիքները կը նուիրեն 50 ֆր. Յառաջին:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԾԱՆՕԹ ԵՐԳԻՉ

ՀՐԱՅՐ ՍԱՐԵԱՆԻ

հայկ. ժողովրդական երգերով Դաշնաւորում՝

ՀԱՄԼԵՏ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ

Պեռնար Տէմէճեանի եւ իր նուագախումբին

Ուրբաթ, Հոկտ. 19, ժամը 21ին, Սամուէլ Մուրատ վարժարանի սրահը, 26 ռիւ Թրուայոն:

Տոմսերը ստանալ վարժարանէն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ 30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ– Մ. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

ԵՐԿՈՒ ՄԵԾ ՖԻԼՄԵՐ

Ուրբաթ, Հոկտ 19, ժամը 20·30ին
Պ. ԺԱՒՔ ԵՒ ՈՒՐԻՇՆԵՐ
Եւ ՏՂԱՄԱՐԴԻԿ
MUSEE GUIMET
6, Place d'Iena — 75116 Paris
(Métro : Iena)
Տոմսերը ապահովել՝
Librairie Palouyan,
9, Rue de Trévise, Paris 9e
Alimentation Baltayan
27, Rue Bleue — Paris 9e
Եւ Միութեան անդամներու մօտ:
Մուտք 15 ֆր.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Մարտիրոս Մուրատեանի մահուան առթիւ, այրի Տիկ. Եւգինէ Մնայեան 100 ֆր., այրի Տիկ. Կիւլեանէ Սարգիսեանի մահուան առթիւ, այրի Տիկին Հայկանոյշ Քէյիկեան (Ֆրէզնօ – Քալիֆորնիա) 20 տոլար, փոխան ծաղկեպսակի: Այրի Տիկ. Ազգանոյշ Տէյիրմէնճեան, իր որդւոյն մահուան տարելիցին եւ ամուսնոյն յիշատակին 100 ֆր.: Այրի Տիկ. Տիրուհի Կէլկէլեան Պանեէօ-Քաշան, իր մօր յիշատակին 50 ֆր.:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 26ԷՆ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10
ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵԻ ՀԱՅԿ. ԾՆՈՒՆԴԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՆՑՈՒՑՔ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՓՐԱԹՈՒՐ
ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՓԱՐԻԶԷՆ
ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱԼՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻՔ
A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66
A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

le restaurant
LA CAPPADOCE
tél. 375.05.30
PRESENTE SON PROGRAMME D'HIVER
avec son orchestre
au piano GARBO
Les Ballets de Danses Arméniennes
et YORGANTZ
Diner Dansant tous les soirs
67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
FERME LE LUNDI

DANS LE CADRE DU CINQUANTENAIRE DE LA CROIX BLEUE
BAL
de la Croix Bleue Arménienne d'Arfortville
Samedi 20 Octobre de 20 h. à l'aube dans la salle des Fêtes d'Alfortville
Rue Voltaire
Avec l'orchestre des « GAYDZAG'S »
AMBIANCE — CHANTS — DANSE
BAR — BUFFET — Spécialités arméniennes

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
18
JEUDI
18 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.494

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.494

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՔՈՒՐՄԸ

(Քրիստափոր Միքայէլեանի ծննդեան 120ամեակին առթիւ)

Տիրական չունչ մը՝ մտքի լայնաւուիկ պայծառութեամբ եւ բարոյական անխախտ նկարագիրով:

Հաստատակամ իր համոզումներուն մէջ: Գաղտիարի սերմնացան եւ անյողդողդ կամք՝ հանրային սպասարկութեան նամբուն վրայ: Մէկը, որ հպանցիկ նայուածքովն իսկ դիտցաւ մարդիկն ու բազմութիւնները իր հմայքին անձնատուր դարձնել:

Մարդակերտ որակեցին զինքը մօտէն ճանչցողները, ընդգծելով միաժամանակ անոր արտակարգ ձիրքը կազմակերպչական գետնի վրայ: Մտաւոր լայն պաշարը, յատկապէս ընկերային հարցերուն մէջ: Թրծուած եւ կազմաւորուած ռուսական մտքին ազդեցութեան տակ, չափու նման չատ չուտով ըմբռնեց ազգային – ազատագրական չարժումին անխուսափելիութիւնը՝ հայ իրականութեան մէջ: Այն օրերուն, երբ, իր իսկ սահմանումով, յաւելեալ աշխատանքէն առաջ առաւել կենսական դարձած էր յաւելեալ արիւնին հարցը ժողովուրդի մը կեանքին մէջ: երբ խլրտումը անսանձ դիմադիմ ստացած էր մարդոց հոգիներուն եւ միտքերուն մէջ: Եւ Յունիսին երազը իրականութիւն դարձնելու մղումը անսովոր բեռնաւորած էր: Կաչկանդող կամուրջներն իսկ քանդելու աստիճան:

Ճակատագրական այդ պահուն էր, որ հնչեց իր ձայնը՝ ազդու, կարուկ եւ զօրաւոր.

— « Պատռել է հարկաւոր բարտէսների վրայ այս կամ այն աւազակապետի կամքով գծուած սահմանները, ջնջել է հարկաւոր այն աշխարհագրական ներկերը, որոնք մեզ բաժանում են իրարից:— Ո՛չ մի բռնութիւն, ո՛չ մի հալածանք, ո՛չ մի սահման չէ կարող բաժանել մի ժողովուրդ, եթէ նա տոգորուած է ընդհանուր շահերի գիտակցութեամբ, ունի նաեւ կռուելու անսասան վճռակամութիւն եւ կապուած, միացած է դարերով անուած ու պահպանուած ընդհանուր բնագրերի ու զգացումների առոյգ գարկերով »:

Աո՛վ, մխայն աո՛վ բացատրելի եւ հասկնալի կը դառնայ Հայ Յեղափոխականներու Դաշնակցութեան հիմնադրութիւնը: Այն որ կազմեց մեծ անկիւնադարձը մեր ժամանակակից հայ կեանքին: Յեղափոխական – քաղաքական իր լայնածիր սլացքով: Հերոսներու տողանցքով: Հպարտանքի խոյանքներով: Ազատագրական պայքարի հմայիչ էջերով:

Հայ Յեղափոխութեան քուրմն էր, որ 1904ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան երրորդ Ընդհ. Ժողովին, մեծ ոճրագործը՝ կարմիր Սուլթանը, իր որջին մէջն իսկ ահաբեկելու ծրագիրը հրապարակ դրաւ: Եւ, ինք առանձնեց գործողութեան պատասխանատուութիւնը, հակառակ ժողովականներուն յամառ ընդդիմութեան: Հայ Յեղափոխութեան առաջնորդը ըմբռնեց, թէ լաւագոյն ուսուցիչը անձնական օրինակն է: Զոհողութիւնը, նուիրումը, ողջակիզումը նախ կը սկսի քաղաղին քայլերով, իբրեւ օրինակ չըրջապատին, ուրիշներուն, յեռնորդներուն, յաջորդող սերունդներուն:

Այսպէս եղան միշտ Մեծերը: Պատմութիւն կերտողները: Բոլոր ժամանակներ – րուն եւ ժողովուրդներուն Յեղափոխութեան քուրմերը:

Այսպէս եղաւ Քրիստափոր Միքայէլեան: Դաշնակցութեան հիմնադիրներուն առաջինն:

Իր նկուն ֆիզիքականին, արտաքինին մէջ՝ մնաց փոթորիկներ յառաջացնող հուժկու ձայնը: Հայոց նորագոյն պատմութեան սահմանած բացառիկ անուններէն մէկը:

Ապահովաբար Զարեհն է, Տանթէսի տեսիլքներով շլացած երդիչը, որ ամէնէն աւելի ցայտուն դարձուց Քրիստափորի արտակարգ դէմքն ու եզակի դերը մեր մօտաւոր անցեալին մէջ, երբ « կրծքուած պղպջատեայ զսպանակ դրած » եւ « ամեհաչայն վարանում ու ահ » չճանչցող Յեղափոխութեան քուրմին առաքելութիւնը սահմանեց անոր իսկ խօսքերով.

— Մեր երկրի արի այրերից կազմեցի
ես մեծ մի բանակ,
Եւ մեր սեւ դրօշի վրայ գրեցի
« Հայրենիք կամ Մահ »:

Այս, քրիստափորեան հանգամանքը միշտ նուիրական ու վսեմ պիտի մնայ գաղափարապաշտ սերունդներուն համար: Երրորդութիւնը հոգեպատկեր ունեցող հայորդիներուն մօտ:

Ժ. Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Նիսի եւ Անթիպի մէջտեղ է, օդակայանէն (Նիս – Քոթ ա'Ազիւր) քանի մը տասնեակ մեթր անդին, որ չինութեան մէջ ամբարտակ մը փլած է աւելի քան 300 մեթրի վրայ, հեռը տանելով բանուորները եւ քանի մը հոսքի նետելով Միջերկրականի կապած ջուրերուն մէջ: Ազէտը մեծ է եւ անսովոր այդ չրջանը: Տասը մեռեալ կայ եւ երկու վիրաւոր, ու պատճառները կը փնտռուին պատահածին: Անշուշտ տեղատարափ անձրեւները իրենց դերը խաղացած են բարձրացնելով ծովը: Զանազան վարկածներ կան, ոմանք կը խորհին թէ ընդծովեայ հողը սահած է: Ամէն պարագայի մէջ, հազուագիպ կերպով նման բան տեսնուած էր Քոթ ա'Ազիւրի վրայ: Բազմաթիւ նաւահանգիստներու մէջ ալ՝ Նիս, Վիլլընէօվ – Լուպէ եւ Քաներ ծովին չուրերը մէկուկէս մեթր բարձրացած են:

ԹՈՒՐՔԻԱ. իր բոլոր տագնապներուն վրայ աւելցուցած է կառավարական տագնապ մըն ալ, որ իրաց այս կացութեան մէջ, պէտք չէ չատ երկարի: Բայց լուծում գտնելն ալ դիւրին չէ: Անշուշտ միակ « փրկարար » ելքը, Եմֆվիա – Տէմիրէլ վինակցութիւն մըն է, ինչպէս դիտել կուտայ Լը Մոնտ, քանի որ Հալք + Աատալէթը կ'ընէ 76 առ հարիւր, ինչ որ լաւ մեծամասնութիւն մըն է երկիր մը կառավարելու համար: Բայց երկու պարլամենտներու հակամարտութիւնը որեւէ կարելիութիւն չի թողուր նման լուծումի մը: կը մնայ « փոխանցման » գաղափար մը մէջտեղ հանել, որ պատրաստէ կանխահաս ընտրութիւններ, որու չատ կողմնակից է Տէմիրէլ: Ըսած է նոյնիսկ « նոր ընտրութիւններ կ'ուզեմ, եթէ կարելի է՝ վաղն իսկ »:

ՍԱԼՎԱՏՈՐԻ մէջ պետական հարուած մը պատահած է եւ գինուորական խմբակ մը ձեռք առած է իշխանութիւնը: Պետական հարուածը կը պատահի չրջանի մը, ուր երկիրը կ'ապրի բիրտ ուժի չրջանը (աւելի քան հազար զոհ): Նոր դեկավարութիւնը արդարացուցած է նախկին նախագահ՝ Զօր. Ռոմերօն տապալելը, չեչտելով անոր անկարողութիւնը երկրին խառնակ վիճակը հակակչռելու:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Ընկերային Ապահովութիւնը դանայեան տակառէն աւելի բան մըն է: Հակառակ սակերու վերջին (Ծուլիս) ծանր յաւելումներուն, արդէն իսկ յայտնի է որ 1980ի բացը երեք միլիառ 200 միլիոն պիտի ըլլայ...

*ԻՐԱՆԻ մէջ կացութիւնը չատ յստակ չէ, ոչ ալ հանդարտ: Թեհրանի մէջ նախ բանավէճը կը չարունակուի նոր Սահմանադրութեան չուրջ, պատառն ալ բախտ թէ միջադէպ չեն դադրիր: Խռովութիւններ ծագած են, առջի օր, կասպից ծովին մէկ նաւահանգիստին մէջ, ուր ձկնորս եւ « Յեղափոխութեան Պահապան » բախտ ունեցած են: Հինգ մեռեալ կայ եւ 24 վիրաւոր: Միւս կողմէ, Խոմէյնիի ընտանեկան համերաչխութիւնն ալ խախտած է: Տղան, որ նաեւ խորհրդատուն էր, օրէ օր աւելի կը քննադատէ հօրը ըրած կարգադրութիւնները: Նախ դատապարտած էր պոռնիկներու եւ միասեռական – ներու գնդակահարումը, այս անգամ աւելի հիմնական է իր առարկութիւնը: Դէմ է նոր Սահմանադրութեան 87րդ յօդուածին որ լայն իրաւասութիւններ կը չնորհէ իր հօրը: Վաւերացուած այդ յօդուածը կը նախատեսէ, որ չիի մահմետականներու առաջնորդին կը յանձնուին՝ գինեալ ուժերու գերագոյն հրամանատարութիւնը, պատերազմ յայտարարելու նախապատուութիւնը, վեթոյի իրաւունք Հանրապետութեան ապագայ նախագահին նիստերուն մէջ եւայլն, եւայլն: Ահմէտ (տղան) հակասութիւն մը գտած է այդ 87րդ յօդուածին մէջ, որ աչքէն վրիպած է օրէնսդէտներուն: Ի՞նչպէս կարելի է երկրաւոր նման իշխանութիւններ յանձնել չիի Իսլամին գերագոյն պետին երբ անիկա կրնայ իրանեանէն տարբեր ազգութիւն ունենալ: Իր հօրը նախորդն էր՝ այաթոլա Չաքիմ, Իրաքցի մը: Չաւէկն գտած, Խոմէյնիի թոռն ալ « լեզու ելած է »: Սայէտ Հիւսէյն ալ « Իսլամական յեղափոխութիւն » օրաթերթին մէջ կը գրէ թէ ընդունելի չէ որ իշխանութիւնները կեդրոնանան կրօնաւորներու յատուկ խմբակի մը ձեռքը:

ՀԱՐԱԻԱՑԻՆ ՔԱԼԻՖՈՐՆԻԱ չատ բուռն ցնցում մը եղած է բայց զոհ չկայ:

ՓՍՐԻԶի Օփերայէն զղջցուած են 250 բեմի զգեստ եւ ոեւէ մէկը չէ անդրադարձած քանի մը օր յաջորդաբար:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷն հաք, Զորեք – չաբթի եւ Հինգչաբթի երկաթուղին էր, որ գործադուլի մէջ էր: Մեծ դիծերու վրայ երթեւեկը կէս առ կէս էր, աւելի խանգարուած էր արուարձաններու վրայ:

ՄԻԹԵՐԱՆ խօսք առաւ առջի իրիկուն փորթ տը Փանթէն, ուր ընկերվարականները հանրաժողով մը կազմակերպած էին: Միթերան կոչ մը ըրաւ Ձախի միութեան, որ չէր վերաբերեր սակայն համայնավարներուն: Ամէն պարագայի մէջ, օրէ օր աւելի ապահով է որ նախագահականն ընտրապայքարը արդէն իսկ սկսած է (Մայիս 81) եւ Միթերան ալ թեկնածու է: Գալով Ժիսքարի, կինը յայտարարած է սպանական թերթի մը թէ « Նախագահը չատ տաք չէ նոր եօթնամեակի մը համար, բայց եթէ պէտք ըլլայ կ'ընդունի... »:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ, (Ամէնօփրէս Հոկտ. 9 – 11)

— Ο —

ՃԱՏՐԱԿ

Ռիօ տէ Եանէյրօ տեղի ունեցող ճատրակի աշխարհի ախոյեանութեան մրցաշարքի 11րդ չրջանէն ետք, կանանց մէջ, դասաւորման գլուխը կը գտնուի Նանա Իոսելիանի ինը միաւորով: Այրերու մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ Լայոչ Պորտիչ (Հունգարիա) ութ միաւորով. Ռոբերթ Հիւբներ (Արեւմտեան Գերմանիա) ունի 7,5 միաւոր, Ռաֆայէլ Վահանեան եւ Եայիմ Սուսիէ (Պրազիլիա) չահած են 7ական միաւոր, իսկ Տիգրան Պետրոսեան եւ Դիւլա Սաքս (Հունգարիա)՝ 6,5ական միաւոր:

×

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԿՈՑԹ ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ՀԵԹԱՏԵՍԻԼԻ ԿԱՑԱՆԸ

Մոսկուայի հեռատեսիլի կայանի հաստիքներու սրահին մէջ տեղի ունեցած է Յոր. Միութեան պետական մրցանակի դափնեկիր Գէորգ Էմինի նուիրուած երեկոյթ մը, ներկայ եղած են ռուս անուանի բանաստեղծներ Ե. Նիկոլայեւսկայա, Ե. Եւտուշէնկօ, Բ. Օկուջաւա, Վ. Սոլուխին եւ ուրիշներ, որոնք կարդացած են Էմինի բանաստեղծութիւններու թարգմանութիւնները::

«ԱԽՏԱԲԵՐԴ ՀԱՅԱՏԱՆԸ»

ԻՐ ԾՈՒՆԸ

— o —

Ինչպես հայտնի է, Փիլիսոփա Մի-քայել Նալբանդյանը, որը հեղափոխական ոգով տոգորված մի մեծ անհատականություն էր, իր կյանքի վերջին տարիներին ապրում էր Ռուսաստանում, Ռոստովի նահանգում, Թագանրոգ քաղաքում, որտեղ նա ունեցել է մեծ ընտանիք, կին և երեխաներ։ Նալբանդյանի ընտանիքի մասին մեզ հետաքրքրական տեղեկություններ է հաղորդում Ռոստովի նահանգի Թագանրոգ քաղաքի բնակիչ Ա. Ֆ. Գրիգորյանը։ Նա գրում է, որ Նալբանդյանի ընտանիքի մասին տեղեկություններ կարելի է ստանալ Թագանրոգի հին բնակիչներից։ Նալբանդյանի կինը՝ Ելիզավետա Ալեքսանդրովնան, ծնունդով եղել է Թագանրոգի հարուստ վաճառական Ալեքսանդր Ալեքսանդրովիչ Ռոդիոնովի դուստրը։ Ռոդիոնովը ունեցել է մեծ տուն, որը գտնվել է Գրեչեսկայա փողոցում։ Ռոդիոնովի տունը հետագայում անցել է Նալբանդյանի կնոջ ձեռքը։ Ռոդիոնովի տունը ներկայումս էլ կանգուն է։ Նալբանդյանի կինը մահացել է 1903 թվականին։ Նա թաղված է Թագանրոգի հին գերեզմանատանը։ Գերեզմանի վրա դրված է մարմարե խաչ, որի վրա փորագրված է հետևյալ արձանագրությունը։

Ն. Ա. Նալբանդյան
Ծնվ. 1829 թ. մարտի 13-ին
Մահ. 1903 թ. հունվարի 5-ին

Նալբանդյանի կինը մահացել է 1903 թվականի հունվարի 5-ին։ Նրան թաղել են Թագանրոգի հին գերեզմանատանը։ Նրա

պէս նուիրուեց տառապող Հայերի դա – տին:

Նա վճռեց նախ լրացնել իր ուսումը եւ դպրոցների փակումից յետոյ գնաց Մոս– կուա, ուր նա նուիրուեց յատկապէս քա– ղաքանտեսութեան եւ ընկերաբանու – թեան ուսումնասիրութեան եւ խելամուտ եղաւ մարքսիզմի բարձր դիալեկտիկա – յին: Միաժամանակ նա հիմնեց հայ ու– սանողների մի շրջան, ուր բոլորը պատ– րաստում էին ապագայ դործունէութեան եւ իր պարզութեամբ, վարդապետու – թիւնների լայնութեամբ եւ անընկճելի եռանդով նա ձեռք բերեց իր ընկերների մէջ մի դիւրաւ ընդունելի եւ հաւանելի հեղինակութիւն: Նա վերադարձաւ կով – կաս 1888ին, ա՛յն մի շրջանին, երբ խմոր – ւում էր մտաւոր եւ յեղափոխական մի ուժին չարժում Թրքահայերի օգտին: Նա անմիջապէս նետուեց այդ հոսանքի մէջ ու մի քանի ընկերների հետ յղացաւ միտք՝ հիմնելու յեղափոխական մի մեծ կուսակցութիւն — Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը, ունենալով իբրեւ օր– գան՝ « Դրօշակ »ը:

Տաս տարի չարունակ, կովկասում, ընդատուած ամէն տեսակ նեղութիւն– ներով՝ նա եղաւ Դաշնակցութեան հո – գին: Առաջին անգամ բանտարկուելով Թիֆլիս, աքսորուելով մի տարի Պեսա– րապիա եւ կրկին բանտարկուելով Բագու 1895ին, նա հայկական դատին նուիրեց այն բոլոր դաղարները, որ ռուս ոստի – կանութիւնը տալիս էր նրան՝ խուղարկու– թեան, բանտի եւ աքսորի միջեւ: Քաջ – գործած, հալածուած տեղական իշխա – նութիւններից, ընտանեկան բաւական դանր բեռը վրին, նա նուիրում էր փրո– փականին ոչ միայն իր ժամանակն ու ուժերը, այլեւ այն դրամական միջոց – ները, որ կարողանում էր ձեռք բերել դաղական աշխատանքով:

Իր տունը՝ յեղափոխական օճախ էր, որտեղից դուրս էին դալիս պատուէրի խօսքեր, ուր մարդիկ դալիս էին խոր – հուրդ հարցնելու՝ ազատօրէն ընտրուած պարպլիից, որ իր հեղինակութեամբ պատասխան էր ոչ թէ լրեն չնորհուած նուիրապետութեան, այլ ղէպի ինքը տա– րած հանուր վստահութեան, մի տուն, որի դռները բաց էին բոլոր ընկերների համար, բոլորած ընդհանուր սեղանի շուրջը, եւ որոնց հետ Քրիստափորը բա– ժանում էր իր ծածկը եւ իր համեստ քա– կը: Ահա այն ժամանակից է, որ նա դարձաւ բոլոր դիտակից Հայերի համար « Մեր Քրիստափորը »:

Վրայ հասան 1895 – 1896ի կոտորած– ները· ազգային այդ մեծ աղէտին հետե– ւեց յետաշրջում (ռէակսիոն) եւ ժողո– վրդի մի մասի, աւելի ճիշդ ասած՝ ապա– հով եւ կեղեքումներից ազատ շրջանների անվստահութիւնը՝ դէպի հայ յեղափո – խականները: Քրիստափորը անյողդողդ մնաց, չյուսահատուեց: Եւրոպական մեծ դեսպանութիւնների ամօթալի անգործութիւ– նը նրան զայրացրին եւ տրամեցրին· ա– կայն նա հասկացաւ միաժամանակ, որ այն անպիտանութիւնը, որին մատնուած էին եւրոպական ժողովուրդները իրենց

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

(ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈԹԵՐ)

—o—

Ծնած է Վերին Ագուլիս, պատմական Գողթն դաւառը, 1859 Հոկտ. 18ին: Փոքր տարիքէն որը՝ նախնական կրթութիւնը ստացած է իր ծննդավայրին մէջ: 1876– 1880 յաճախած ու շրջանաւարտ եղած է Թիֆլիսի Ուսուցչական ճեմարանէն: Ան– դամակցած է ռուսական Նարոդնայա Վոլեա կուսակցութեան: Քանի մը տարի ուսուցչական պաշտօն վարած է իր ծնըն– դավայրին մէջ: Նկատած է դիւղացիու– թեան զրկանքները ցարական իշխանու –

կառավարութիւնների չնորհիւ, թոյլ էր տալիս վերջիններուն հեշտութեամբ չա – րունակելու իրենց ոճրալի անտարբերու– թիւնը: Նա հասկացաւ եւ ա՛յն, որ հայ– կական յեղափոխութիւնը ինքը մենակ բաւական չէ եւ որ բռնութեան դէմ ուղ– ղած դիմադրութիւնը, — մշտապէս ան– հրաժեշտ, — չէ կարող դրական հետե – ւանքի հասցնել՝ առանց այն ժողովուրդ – ների համակրութեան, որոնք աւելի ու– ժեղ են՝ քան հայ ժողովուրդը, թողնուած իր բախտին եւ իր անզօրութեան:

Ահա դրանից դրդուած՝ նա եկաւ Եւ– րոպա, երկու երեք ընկերով, նուիրուե– լու երկու առաքելութեան.— ապահովել Յեղափոխական Դաշնակցութեան ապա – գան եւ հայկական դատի կողմը դրաւել արեւմտեան երկրների հասարակական կարծիքը, վատատեղեակ անցած – դար– ձածին: Առանց հանդստի, առանց մի րո– պէ յուսաթեկուելու՝ նա աշխատեց այս երկու նպատակի համար եւ երբեք՝ հա– կառակ մասնակի անյաջողութիւնների, հակառակ եւրոպական կառավարութիւն– ների նորադոյն սատրնութիւններին, նա չընկճուեց եւ չվհատուեց:

Դեռ ժամանակը չէ մանրամասն պատ– մելու, թէ ի՛նչպէս նա պարտահատոյց ե– ղաւ այն ծանր աշխատանքին, որ դրել էր իր առջեւ եւ ոչ էլ այն, թէ ո՛րպիսի զը– ւարթ հաւատքով այդ մարդը, — որ այն– քան վիշտ էր կրել եւ տեսել, — դիմում էր՝ մի անդամ վճիռ կայացրած՝ դէպի հարկու փորձանքները:

Իր ընկերներն ու Սոֆիայի ժողովուրդը մի փառահեղ թաղում սարքեցին պուլ – կարական մայրաքաղաքի մէջ· իսկ կով– կասի աւաններում հայերը նրա յիշատա– կին նուիրեցին այնպիսի սգահանդէսներ, որպիսին չէ եղել ոչ մի պետական մար– դու համար: Եւ նա, որ երբեք չէր որո– նել ամբոխի ծափերը, մտաւ յաւիտենա – կանութեան դիրկը՝ ուղեկցուած համայն ժողովրդի ողբով···:

ՓԻԷՌ ՔԻՉԱՄ

1905, Փարիզ

թեան տակ: 1881ին, Թիֆլիսի մէջ հրա– պարակ դրած է ազդային հարցերով զբա– ղելու անհրաժեշտութեան գաղափարը: 1884ին նուիրուած է հայ ազատագրական խմբակներուն կազմակերպական գործին՝ քաղաքական դաստիարակութեան առա– ջադրութեամբ: 1885ին, Մարտին, միայն այս խմբակներն են, որ բողոքած են ցա– րական կառավարութեան որոշումին դէմ՝ փակել հայկական դպրոցները: 1885ի աշ– նան մեկնած է Մոսկուա: Իբրեւ ազատ ունկնդիր տարիներ հետեւած է Պետ– րովսկի Գիւղատնտեսական Ակադեմիա – յին: Նիւթական պատճառներով կէս ձգե– ղով ուսումը 1887ին վերաղարձած է Թիֆլիս: Անոր անմիջական ազդեցութեան տակ 1889ին հիմնուած է երիտասարդ Հայաստան կազմակերպութիւնը: 1890ին կազմուած է Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութիւնը: Հիմնական դեր ըս – տանձնած է: Տարի մը ետք ձերբակալ – ուած եւ աքսորուած է Պեսարապիա՝ Քիշինեւ: 1892ի ամառը վերադարձած է աքսորէն եւ մասնակցած է Հ. Յ. Դ. Առաջին Ընդհ. Ժողովին, ուր մշակուած է կուսակցութեան ծրագիրը: Հեղինակ – ներէն եղած է Քրիստափոր: Նոյն ժողո– վին կուսակցութիւնը ընդունած է ապա– կեղեքոնացման սկզբունքը: Քրիստափոր ընտրուած է Բիւրոյի անդամ: Մինչեւ Բ. Ընդհ. Ժողովը, 1898, Թիֆլիսի մէջ մղիչ ուժը մնացած է Դաշնակցութեան, գործակցութեամբ Ս. Զաւարեանի: 1895 Հոկտեմբերին կրկին ձերբակալուած է· վեց ամիս մնացած է Բագուի բանտը: 1896 Մարտ 23ին ազատ արձակուած է 2000 ռուբլի փրկագինով, Թիֆլիսէն չհե– ռանալու պայմանով: 1898ի աշնան ան– ցած է Ժընեւ, վարելու համար « Դրօշակի խմբագրութիւնը: Պաշտօնաթերթին չուր– ջը կեղրոնացած են երիտասարդ ուժեր՝ Է. Ակնունի, Ա. Ահարոնեան (Ղարիբ), Սիմանթօ, Մ. Վարանդեան, Յովան Դաւթեան, Սարգիս Մինասեան (Աբամ Աշոտ) եւ ուրիշներ: Քրիստափորի խմբագրութեան շրջանին հրատարակուած են Թղթակցութիւններ Երկրէն, Ակնունիի « Կովկասեան խապրիկներ »ը, Սարգիս Մինասեանի « Թուրքիոյ շուրջը », Մ. Վարանդեանի պատմա – ընկերային տե– սութիւնները, Ահարոնեանի յեղափոխա – կան պատմուածքները, Սիմանթոյի դիւ– ցազներգութիւնները: Գրած է խմբագրա– կաններ, որոնք յետագային ամփոփուած են « Յեղափոխական մտքեր » հատորին մէջ: Իրենց չահեկանութիւնը չեն կոր – սընցուցած անոր « Պատմական չարիք », « Հայ – էրտական յարաբերութիւնները » (1901), «Կովկասահայ տագնապը» (1903) եւ « Ամբոխային տրամաբանութիւնը » (1899 – 1900) յօդուածաշարքերը:

Քրիստափորի ջանքերով հիմնուած է Եւրոպայի Հայ Ուսանողական Միութիւ– նը: 1899ին անոր նախաձեռնութեամբ դի– մում կատարուած է Լա Հէյ Խաղաղու – թեան Վեհաժողովին: Եւրոպայի մէջ կեանքի կոչուած են օտարներէ կազմուած կոմիտէներ՝ հայ ժողովուրդին իրա – ւունքները պաշտպանելու համար: Քրիս–

« ... Կամայ ակամայ մեզ համար պարզւում է, որ այն բոլոր գան– գատները, որոնք այսօր ծանրանում են յեղափոխական շարժման կամ ձեռ– նարկների վրայ, իրր կոտորածների պատճառ կամ առիթների վրայ, — իսկապէս ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ ամբոխային տրամաբանութեան յա– տուկ խտանիճաղանճ ճիչեր, որոնք անխուսափելի են դառնում, երբ մարդիկ կա՛մ անընդունակ են ըմ– բռնելու այդ շարժման ամբողջ նը– պատակայարմարութիւնը եւ կամ գաղափար չունեն դրա զարգացման համար անհրաժեշտ պայմանների մասին: Հազար ու մի տեսակ ձեռն– պահութիւններ, պայմանական հա– մաձայնութիւններ, « թէեւ » ու « բայց »երի հետ համեմուած հա– մակրութիւններ կամ հակակրու – թիւններ — դրանք բոլորը խեղճուկ մտքի արտայայտութիւններ են, ո– րոնց տակ թաքնուում է կամ փափուկ կեանքի սիրահար հակայեղափոխա– կանի տժգոյն ու անտարբեր դէմքը կամ եսամոլ իմաստակի ագահիկ հոգին »:

տափորի աշխատանքով 1900 Նոյեմբերին հիմնուած է Ֆրանսերէն Փրօ Արմենիա հանդէսը, փիէր Քիլարի խմբագրու – թեամբ, Անատոլ Ֆրանսի, Քլեմանսոյի, Տրնի Քոչէնի, Փրէսանսէ եւ Ժան Ժօ – ռէսի մասնակցութեամբ, իրրեւ խմ – բագրական կազմ:

Գլխաւորած է Փոթորիկը, որու նպա – տակը եղած է պարտադիր կերպով դրամ հաւաքել հայ մեծահարուստներէն՝ ա – զատագրական պայքարին ի նպաստ:

1904 Փետր. – Մարտին գումարուած Հ. Յ. Դ. Երրորդ Ընդհ. Ժողովը, Սո– ֆիա, որոշում տուած է ահաբեկել Սուլ– թան Աբդիւլ Համիտը: Առաջարկը ներ– կայացուցած է Քրիստափոր: Մտանձնած է ահաբեկումին գործադրութեան պա – տասխանատուութիւնը: Կազմած է մա – հափորձին ծրագիրը՝ ահարկու ռումբը պայթեցնել Սեբաստիայի արարողութեան ժամանակ: Անցած է Պոլիս հրեայ Սա – մուէլ Ֆայն կեղծ անունով:

1905 Մարտ 18ին, Սոֆիայի մօտ, Վի– տոշի բարձունքին, ռումբի փորձի մէջո– ցին, անակնկալ պայթումով զրեռնուած է գործակից ընկերոջ Վռամշապուհ Քէն – միրեանի հետ:

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Երբ կարդում էի քո յաւակոյն բիէսը՝ «Քեզ կեանքի ժամանակը», որի մէջ այն սոր արարածը՝ ոստիկան Պլիկը մոնում էր քո բարի հերոսների աշխարհը եւ խախտում նրանց հոգու եւ կեցութեան ներդաշնակութիւնը, մտածում էի, մի– թէ՞ վարպետ Սարոյեանը պիտի անպա – տի՞ժ թողնի այդ սոսր արարածին, քա – նի որ մի տեղ դրել է, թէ «Պէտք չէ, որ քո պատմուածքի մէջ ուէ մէկին սպան– նես... Պէտք չէ, որ որեւէ մէկը բըռ– նութիւն գործէ, որպէսզի հէնց դրանով օդնի քեզ՝ արուեստ ստեղծելու քո կան– քերի մէջ...» Բայց բռնութիւնը կար: Եւ ի՞նչ, պիտի չսպանէի՞ր այդ բռնու– թիւնը... Եթէ չսպանէիր, ինչպէ՞ս պի – տի ճանապարհ հարթէիր քո բարութիւ – նը...

Կարդում էի ու անհամբեր սպասում... Եւ, փառք աստծոյ, սպանեցիր բըռ – նութիւնը:

Եթէ չսպանէիր, Սարոյեան չէիր լինի: Ի՞նչ: Հակասութի՞ւն կար քո խօս – քի ու գործի մէջ: Թերեւս: Քո խօսքը քո բարի ցանկութիւնն է, բայց ի՞նչ կա– րող էիր անել, եթէ ցանկութիւնդ ու կեանքը հակասութեան մէջ են: Եւ դու, հակառակ քո ցանկութեան, սպանեցիր Բլիկին, հակասութեան մէջ մտնելով ին– քըդ քեզ հետ: Բայց էլ ինչ մեծ դրող, եթէ նման հակասութիւններ չունենայ:

Կարդում էի քո պատմուածքները, մըտ– նում էի քո մեծ ու բարի աշխարհը ու այնպէս ուզում էի հանդիպել քո նկարա– դրած մարդկանց, Հոմերին ու խա – նութպան Աբային, Վէսլիին, Ճօին, Նիքին, Քիդդի Տուվալին, Պէն Ալեքսան– դրին, Մէք Կրեկորին...

Եւ քեզ հանդիպեցի Փարիզում, Ծը – բեղնոյում, Հայաստանում: Քո մէջ տե– սայ քո բոլոր բարի հերոսներին...

Եւ ամէն հանդիպումը հոգուս մէջ նո– րից արթնացրեց հացի անխառն համը, հողի, արեւի, բարութեան համը... եր– կու տարի է անցել մեր վերջին հանդի – պումից: Այդ երկու տարում ես չդրեցի իմ տպաւորութիւնները, սպասելով, որ նստուածք տան, որ անկարեւորը մո – ռացուի, մնայ հիմնականը:

Եւ ահա այսօր, 1978 թուի Հոկտ. 7ին, երբ նստած չարունակում եմ քո մասին դրել, դու, քո հեռագրի հա – մաձայն, պէտք է Փրանսայից նաւով ժամանես Ռիգա, այնտեղից մի երկու օրով մեկնես Լենինկրատ, գնաս Մոս– կուա եւ ապա դաս Երեւան...

Կը ժամանե՞ս արդեօք:

Ոչինչ չի՞ խանգարել քո ճամբորդու– թիւնը, մտադրութիւնդ չե՞ս փոխել:

Գիտեմ, ախը, քեզ... Մէկ էլ տեսար ամէն ինչ չուռ տուիր ու...

Ոչ, կարծում եմ, որ ոչինչ չի խան– գարել, որ դու կուգաս... Երկու օ– րից յայտնի կը լինի, «Վիտերատուրնա– յա Գազետա»յի թղթակից, իմ դրող ըն– կեր Զորի Բալասեանը մեկնել է Ռիգա, քեզ դիմաւորելու: Վաղը կը զանգի...

Այսպէս, ուրեմն, սպասելով քեզ, չարունակեմ դրել ու աշխատիմ մինչեւ գալդ աւարտել գործս, այլապէս նոր տպաւորութիւններ կը հեղեղեն ինձ, եւ այլեւս դլուխ չեմ հանի: Մինչդեռ քո մասին այնքան բան ունեմ պատմելու: Գառնի – Գեղարդում եղանք, նորից դը– նացինք համալսարան, մեծ, փառահեղ հանդիպում էր դա ուսանողութեան հետ, եղանք Զարենցի անուան դպրոցում, Ար– կօ – Ապոր անուան մանկական դրա – դարանում, Ուջան պիւզում, ժամա – ցոյցի ու դորպի գործարաններում...

– Դորպի գործարան կ'ուզեմ տեսնել, – ասել էր երեւան ժամանելու հէնց ա – ռաջին օրը:

Յաջորդ օրը կրկնեց·

– Դորպի գործարան կ'ուզեմ տեսնել, բայց այնպիսի գործարան, ուր մեքե – նաներով չէ, ձեռքով դորգ կը չինեն...

Սկզբում չէի հասկանում թէ ինչու է յատկապէս դորգի գործարան ուզում տեսնել: Դա պարզուեց յետոյ: Եւ ա– ռաւել եւս պարզուեց, երբ կարդացի Մայքլ Աւրենի «Դէպի Արարատ» դիրքը:

(Շար.– 30)

Այրի Տիկին Ազնիւ Քիրէմիթճեան, զաւակներն ու թոռները եւ ընտանիքը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԻՐԷՄԻԹՃԵԱՆԻ

մահը։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Հոկտ. 19ին, ժամը 15·45ին Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, 6 Ավընիւ Պուրկէն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Յովհ. Արապեան, Օր. Յասմիկ Արապեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց արկածահար եղբօր՝ պատուելի հիւ – պատոս Մեխիթարի Փիւէլլա Եպաֆիոն

ՄԱՆՈՒԷԼ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց ծնողաց՝

ՌՈՒԲԻՆ եւ ՋԱՐՈՒՀԻ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

քրոջ՝

ՄԱՐԻՆԷ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

եւ Արապեան գերդաստանի համայն նըշխեցելոց յիշատակին կիրակի, Հոկտ. 21, Տէսինի Հայոց Ս. Աստուածածին եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԱԿԻ

Լուսընթաց կիւլեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները եղած են.—

Ալֆորվիլէն՝ Ս. Թիւրեաքեան ընտանիք 200 Ֆր. Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին, Մէսոնէն Փիլիկեան ընտանիք 100 Ֆր. Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին, Շաւիլէն Ֆրանսացի ընտանիք մը՝ Տէր եւ Տիկին Ռէմոն Կռավէ 300 Ֆր. Կապ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին եւ 200 Ֆր. «Ցառաջ»ին, Պուլուրիսէն Տիկին Զարուհի Տողրամաճեան 100 Ֆր. «Ցառաջ»ին։

×

ՏԻԿԻՆ ԵՍԹԵՐ ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Տակառեան, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Ե. Իչգալացեանի մահուան առթիւ, կը նուիրեն 100 Ֆր. Կապ. Խաչի Պանեէօ - Քաչանի մասնաճիւղին, 100 Ֆր. Փարիզի Մշակոյթի Տան (ստանալ «Ցառաջ»էն) եւ 100 Ֆր. «Ցառաջ»ին։

×

Տիկին Ա. Պապեան 100 Ֆր. կը նուիրէ Ողբերու Օգն. Մարմնին Տիկին Եսթեր Վ. Իչգալացեանի մահուան առթիւ (ստանալ «Ցառաջ»էն)։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒՕԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ 30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ– Մ· Մ·Ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

ԵՐԿՈՒ ՄԵԾ ՖԻԼՄԵՐ

Ուրբաթ, Հոկտ 19, ժամը 20·30ին
Պ· ԺԱՔ ԵՒ ՈՒՐԻՇՆԵՐ
Եւ ՏՂԱՄԱՐԴԻԿ
MUSEE GUIMET
6, Place d'Iena — 75116 Paris
(Métro : Iena)

Տոմսերը ապահովել՝
Librairie Palouyan,
9, Rue de Trévise, Paris 9e
Alimentation Baltayan
27, Rue Bleue — Paris 9e
եւ Միութեան անդամներու մօտ։

Մուտք 15 ֆր·

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Շրջ· Վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 5000 Ֆր·, Մարսէյլի իր բոլոր մասնաճիւղերէ, ի նպաստ կայանի։

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՈՑԱՃԵԱՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿ

Խաչեանի սան եւ համակիրներու բարեկամական միութիւնը կ'ոգեկոչէ անուանի բանաստէր և պատմաբան

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՈՑԱՃԵԱՆԻ

ծննդեան հարիւրամեակը, հովանաւորութեամբ Սամուէլ – Մուրատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու տե – սուչներուն, ճոխ թէյասեղանի մը չուրջ, կիրակի, Հոկտ· 28 ժամը 15·30ին Ա· Մանուկեան հանդիսասրահը։

Ցորելեարը կը ներկայացնէ՝
ՕՐ· Հ· ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Ցերեկոյթի հասոյթը կը յատկացուի զոյգ վարժարաններուն։

Ծանօթ երգիչ ՆՈՐԱՑՐ եւ եղիպտահայ երգչուհի ՄԱՐԳԻՏ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ իրենց տոհմիկ երգերով պիտի ոգեւորեն մթնոլորտը։ Մէջ ընդ մէջ ասմունքներ։ Սահմանափակ սեղանները կանխաւ ապահովել, առաւօտ 7էն 10 հեռախօսելով

372·04·20 –

Մասնակցութիւն 30 ֆր·

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ· Գրիգոր Կիւլեանի եւ Օրիորդ Շաքէ Կիւլեանի, իրենց սիրելի կնոջ եւ մօր՝ Լուսընթագ Կիւլեանի մահուան առթիւ։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Թէրէզ Պամամճեանի մահուան առթիւ Տիկիններ Թաթիկեան, Գալուստեան, Իւզաբեր Էֆթեան եւ Մաքրուհի Էֆթեան 200 Ֆր· կը նուիրեն «Ցառաջ»ին։

×

Վալանէն Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Գասպարեան իրենց չատ սիրեցեալ եղբօր Մկրտիչ Փիրզիկեանի մահուան 36րդ տարելիցին առթիւ (զոհ Բ·Աշխարհամարտին, 37 տարեկանին), կը նուիրեն 50ական Ֆր· Վալանսի Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն եւ 100 Ֆր· «Ցառաջ»ին (ստանալ «Ցառաջ»էն)։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԻՐԱՆԱՀԱՑ ԾԱՆՕԹ ԵՐԳԻՉ

ՀՐԱՅՐ ՍԱՐԵԱՆԻ

հայկ· ժողովրդական երգերով
Դաշնաւորուած՝
ՀԱՄԼԵՏ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ
Մասնակցութեամբ
Պեռնար Տէտէճեանի եւ իր նուագախումբին
Ուրբաթ, Հոկտ· 19, ժամը 21ին,
Սամուէլ Մուրատ վարժարանի սրահը, 26 Ռիւ Թրուայոն։
Տոմսերը ստանալ վարժարանէն։

gala et banquet

des Anciens Combattants d'Origine Arménienne, Section d'Issy-les-Moulineaux, Clamart et environs, sous le patronage de
M. NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur de l'Association
et de M. BAKERDJIAN
Le Samedi, 3 Novembre à 20 h. très précises.
Réservations : 770.07.25 — 642.73.10 — 642.45.25
et Mme Palouyan, Rue de Trévise
AU PROFIT DES ECOLES ARMENIENNES
Orchestre Les Gaïdzag's et Musique traditionnelle Arménienne
Interprétée par le trio arménien de Radio France
Chanteuse : Mme AIDA HAROUTUNIAN
Canon : Mme ELYA PEHLIVANIAN
Guitare : M. ARTO PEHLIVANIAN
MELANIA APOVIAN (d'Arménie)
Théâtre Municipal d'Issy-les-Moulineaux, 25 Ave. Victor-Cresson.

Հ. Բ. Ը. Մ. — ՓԱՐԻԶ

Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ՝
Հ· Բ· Ը· Միութեան Ֆրանսայի Շրջ· Յանձնաժողովի նախագահ
ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՊԻՒԼԻՒՔԵԱՆԻ

ՄԵԾ ՀԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՒՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հիլթըն պանդոկի չքեղ սրահներուն մէջ
18 Ավընիւ Սիւֆրէն, Փարիզ 15րդ
Շաբաթ Հոկտ· 20, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ՑԱՑՏԱԳԻՐ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ մինչեւ առաւօտ, առաջնորդութեամբ՝
ԺԵՐԱՐ ՄԵԼԻՔՈՆԵԱՆԻ
խանդավառ նուագախումբին
Մասնակցութիւն ճաշի եւ պարահանդէսի՝ 200 Ֆր·
Միայն պարահանդէսի մուտքը ժամը 23էն ետք՝ 40 Ֆր·
Տոմսերը եւ սեղանները ապահովելու համար դիմել՝ Հ· Բ· Ը· Միութեան
գրասենեակը՝ 11, Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ։ Հեռ· թիւ 520·03·18

NOUVEAU

CHEZ
NORAIR
24, Rue RODIER — 75009 PARIS
TEL. : 280-35-84
SANS DINER
Excellente ambiance
Danses — Chansons
Au piano : GRICHA GRINN
Première consommation 30 F.
ensuite 15 F.
ouvert tous les jours
de 22h. à l'aube

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՊԱՐ

Կապ· Խաչի Իսիի պարի դասերը սկսած են, Երեքշաբթի օրերը իրիկուան ժամը 17 – 19։ Պզտիկները ժամը 17էն 18, մեծերը 18էն 19, Պուլվար Ռոտէն, փիմինգ Ռոտէն, փլաս Քեննետի, իսի ՍԱԼ Ա·

Փափաքողները կրնան առաջնորդել իրենց զաւակները՝ երկու սեռէ։

DANS LE CADRE DU CINQUANTENAIRE DE LA CROIX BLEUE

BAL

de la Croix Bleue Arménienne d'Arfortville
Samedi 20 Octobre de 20 h. à l'aube dans la salle des Fêtes d'Alfortville
Rue Voltaire
Avec l'orchestre des « GAYDZAG'S »
AMBIANCE — CHANTS — DANSE
BAR — BUFFET — Spécialités arméniennes

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը
ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, ՆՈԵ· 17։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՒՒԻ ԿԱՑԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

ՎԱՐՈՒԺ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT
49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES
Tél. 793-64-02
Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՔ
FERMÉ LE LUNDI

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12-14, Rue St. Bazile
13001 MARSEILLE
ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
Գ· ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՄԵԾ ՀԱՅԿԵՐԱՑՔ

Նախագահութեամբ
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՓԻԼԻՊ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ
կիրակի, Հոկտ· 21 ժամը 13ին,
Վասպուրական սրահին մէջ
Հայկ· պար Մշ· Տան Անի պարախումբին կողմէ, երգ, հայկական մթնոլորտ։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել հեռաձայնելով՝ Մշ· Տուն
(91) 50·15·09
Ճաշագին 70 ֆր·

Banquet

Pour le 3ème anniversaire
de la Maison de la Culture
arménienne de Marseille
Dimanche 21 Oct. à 13 heures

ՈՒՐԲԱԹ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
19
VENDREDI
19 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.495

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.495

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԴԵՐ ՉԽԱՂԱՅ ԱՅՍ ԱՆԳԱՄ

ԵՒ

Խաղաղութեան «Նոպէլ»ը տուեցաւ՝ Քոյր Թերեզային

Անգամ մը համաթ դոնէ, կը թուի թէ քաղաքական մակարդակները դէր վաղացին խաղաղութեան Նոպէլի մրցանակին շնորհումին մէջ եւ անցեալ տարուան Սատաթ-Պէկին բանալէնի նուէր ստացած ընտրութենէն ետք, այս տարի «Նոպէլի Նորվեկեան Կոմիտէ »ի հինգ անդամները անառարկելի որոշում մը տուին: Արդարեւ, քոյր Թերեզա եւ իր նմանները, աւելի քան ոչ մէկը արժանի են գնահատումի եւ ափականած աշխարհի մը մէջ, ուր օրուան « հերոսները » Մեսսին կը կոչուին, մխիթարական է նկատել, որ դեռ կան մարդկային ազնուր կոմեր եւ նուիրեալ անձեր, որոնք բոլորովին չեն անտեսուիր: Ճիշդ է, որ հազուագիւտ դարձած էր օրաթերթերու առաջին էջին վրայ տեսնել ուրիշ նկար մը քան ոճրագործի մը կամ « հուլիկան »ի մը նկարը, այդ իսկ պատճառով, 69 տարեկան կիներ այս « Քոյր Թերեզա »ի ազնիւ դիմագիծը որ « առաջինը » կ'ընէ թերթերուն, իսկապէս սիրտ կը բանայ:

Մայր կամ քոյր Թերեզա, երեսուն տարի է կը ծառայէ մարդկութեան կալկաթայի մէջ, թեթեւցնելով տառապանքը, հացի կտոր մը տալով մանուկի մը կամ վէրքը մաքրելով հիւանդի մը: Ծնած Սկիպ (Եուկոսլաւիա) 1910ին, բուն անունով՝ Ագնէս Կոնքսա (ալպանական ծագում ունի) 12 տարեկանին իսկ կոչումը կը զգար օգնելու չքաւորին: 18 տարեկանին կը հեռանայ ընտանիքէն մանելու համար կրօնական իրլանտական միաբանութեան մը մէջ, որ առաքելութիւն մը ունի Կալկաթա: Դասաւանդելէ ետք Հնդկաստան 1928էն 1948, Հոկտ. 50ին արձակութիւն կը ստանայ աւելի ուղղակի գործունէութիւնն է անմիջական օգնութիւն հասցնել համաճարակի, ողողումի, սովի, զաղթի ժամանակ: Անխոնջ աշխատող, նուիրեալ անձ մը, որ յոգնիլ չէ գիտցած եւ յաջողած է « վարակել » ուրիշ կրօնաւորուհիներ, որոնք եկած են միանալու իրեն ու Գթութեան Ուխտաւորները, շուրջ հազար կիներ, սկսած են տարածել իրենց գործունէութիւնը Ասիա, Աֆրիկէ, Աւստրալիա եւ Լատին Ամերիկա: 1965ին նուիրագործումն է, անձնական որոշում Պօղոս Զ. մայր Թերեզայի կարգը կը հռչակէ « Քահանայապետական միաբանութիւն » եւ հիմնադիրին կը շնորհէ « Ցմահ. իգ. խաղաղութեան մրցանակը»: Աշխարհէն մոռցուած այդ թշուառներուն հասնելու համար, մայր Թերեզա զանազան հաստատութիւններ ստեղծած է ինչպէս՝ մահամերձներու օջախ, բորոտանոցներ, մանկամսուր, դպրոց: Ամբողջ կեանք մը պայքար տարած է սովին, հիւանդութեան, յուսահատութեան դէմ եւ միայն նուիրումն ու քաջութիւնը չեն բաւական, այլեւ անհրաժեշտ էր կազմակերպչական միտք ունենալ եւ դիմացկուն կազմ:

Նոպէլի այս պարգեւով՝ 780 հազար Ֆր. մայր Թերեզա հաւանաբար « տուներ չինէ »: Գիտակից է թէ դէմ յանդիման աշխարհի մարդկային հսկայ թշուառութեան, իր ըրածը « կաթիլ մը ջուր է », բայց կ'աւելցնէ « եթէ չըլլար սակայն, պիտի պակսէր ծովին » ու այս խօսքը վերյիշելով, Անրի Ֆէսքէ կ'եզրակացնէ Մոնտի մէջ. « կարելի է աւելցնել՝ եթէ մայր Թերեզա գոյութիւն չունենար, պիտի պակսէր Եկեղեցւոյ եւ Մարդկութեան »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍԿԱՐ, ըստ էլիզէի բանբերին յայտարարութեան, « այդ նիւթին մասին արդարութիւն պիտի ընէ երբ ատենը գայ »: Այդ ճիւքը, անշուշտ Պոքասայի տուած ապամանդներու հարցն է, վասնզի մինչ փորձ կատարուած էր ըսելու թէ Քանատի փաստաթուղթերը կեղծ են, չարաթերթը, ուժ օր ետք կը պնդէր եւ կ'ըսէր թէ չինծու ոչինչ կայ:

ՏԷՄԻՐԻՒ « քշելէ » ետք Էճեվիթը, մեծ խանդավառութիւն ցոյց չի տար կառավարութիւնը կազմելու համար:

ԿԱՍՊԻՅ ծովու ափին պարսիկ ձկնորսներու եւ « Ցեղափոխութեան պահապաններու » միջեւ թառափի կուիւը ցարդ 13 հոգիի մահուան պատճառ եղած է եւ 22 վիրաւորի: Առաջին հաշուեկշիռով միայն հինգ մեռելի խօսք կար: Դրգռապատճառը կը նկատուի կառավարութեան որոշումը կարգաւորելու թառափի ձկնորսութիւնը (ձկնկիթ) ինչ որ ձկնորսները չեն ուզեր:

ԻՇԽԱՆՈՒՀի ՄԱՐԿԱՐԷԹ, որ պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ Շիքագօ բաւական ձախաւեր արտայայտութիւն մը ունեցած է (ճիշդը՝ կափ մը ըրած է բայց այս բառին ճշդիւտ հայերէն, ըստ երեւոյթին, չկայ հակառակ անոր որ մեզի ալ այնքան օտար բան մը չէ...): Արդարեւ, կոչունքի մը ընթացքին, քաղաքապետը Տիկինին ըսեր է. « Իրլանտացիները խոզեր են » յանկարծ անդրադառնալով որ Տիկինն քաղաքապետն ալ Իր լանտացի է: Շիքագոյի քաղաքապետը ձգած զացած է մինչ անգլիական հրէա նակները կը չնան հերքել եղածը:

ՓԱՐԻԶի Ամբաստանութեան տեսանը մերժեց « քաղաքական » բնոյթը փխիերնոյի դիմումին եւ որոշեց յանձնել իտալական իշխանութեանց: Ծանօթ է որ ծայրայեղ ձախ բնազդը՝ Ժրանքօ Փխիերնօ ձերբակալուած է Փարիզ Օգոստ 18ին եւ Իտալիա իր յանձնումը կը պահանջէր, քանի ամբաստանուած էր իբրեւ մասնակից Մորոյի առեւանգումին եւ սպանութեան: Տրուած ըլլալով « իրեն վերագրուած ոճիրներու ծանրակշիռ բնոյթը՝ հրշարանք, սպանութիւն, ասոնք չեն կրնար քաղաքական նկատուիլ »: Հինգշաբթի առաւօտ Փխիերնօ Հռոմ « վերադարձուեցաւ » յատուկ օդանաւով:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՍԱՏ ՀԱՑԱՍՏԱՆ ԳՆԱՑ

Սուրիոյ նախագահը Հօր. Ասատ Մոս – կուայէն Երեւան անցաւ, ուր քանի մը օր կը մնայ նախքան Դամասկոս վերադառնալը: Կը թուի թէ Ասատ մեծ բան ձեռք չէ ձգած Մորհ. Մխիթեանէն եւ միացեալ դեկոյց մը կը հաստատէ միայն թէ « մտքերու նոյնութիւն կայ ծեծուած հարցերուն շուրջ, մանաւանդ Մերձաւոր Արեւելքի մասին »:

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՀՈԳԵՒՈՎ

Թեհրանի « Ալիբ »ը Հոկտ. 11ի իր թիւին մէջ հրատարակած է թեմական խորհուրդի բազոմի նամակին հայերէն պատճէնը: Բազոմը ուղղուած է Սահմանադրական ժողովին Դիւանին, նոր Սահմանադրութեան 13րդ յօդուածին առընչութեամբ: Նամակը յանձնուած է Իրանա – հայութեան ներկայացուցիչ՝ Հրայր Խալաթեանի, որպէսզի փոխանցէ եւ հետապնդէ:

Ստորեւ նամակին բովանդակութիւնը.–

×

Յարգանօք՝ տեղեկացնում ենք, որ անդրադառնալով կրօնական փոքրամասնութիւնների ներկայացուցիչների կորմիյ հիմնական օրէնքի 13րդ յօդուածի առընչութեամբ ձեզ յղուած 7, 7, 1358 թ. դրութեան՝ նշում ենք, որ յիշեալ յօդուածը իր ներկայի ձեւակերպուած ու հաստատուած ձեւով՝ Իրանի հայ համայնքի մէջ եւս մտահոգութիւններ է առաջացրել, որի իսկական պատճառը այդ յօդուածի մէջ « Իսլամական կանոնների սահմանում» նախադասութեան նշումն է:

Ինչպէս որ յարգելի նախագահը եւս տեղեակ է, Իրանի յեղափոխութեան առաջնորդ այաթոլա - օլ – Օզմա Էմամ Խոմէյնին եւ միւս բարձրաստիճան հոգեւորականները, ինչպէս նաեւ ժամանակաւոր կառավարութեան վարչապետ Մաքսարագէա Բազերգանը, իրենց արտայայտութիւնների մէջ բազում անգամներ շեշտել են, որ Իրանի իսլամ Հանրապետութեան մէջ կրօնական փոքրամասնութիւնները իրենց կրօնական արարողութիւնների եւ ուրիշ իւրայատուկ իրաւունքների մէջ կատարեալ ազատութիւն կ'ունենան, աւելի քան այն, որ ունեցել են նախկին վարչակարգի օրօք, մինչդեռ « Իսլամ կանոնների սահմաններում » նախադասութեան նշումը հաւանաբար յիշեալ ազատութիւնների մէջ կաշկանդումներ կը յառաջացնի, քանզի նշուած նախադասութիւնն այնքան մութ է որ Իրանի ժողովրդի մէջ անջատողականութիւն սերմանողների համար կարող է առիթ ծառայել Հայոց կրօնական, ազգային, հանրային, ընտանեկան ու ազգային որոշ արարողութիւնների կատարման դէմ պատրուակ ծառայեցնելու, նչելով թէ՝ դրանք հակասում են իսլամի կանոններին:

Ինչպէս որ դուք եւս կը հաստատէք՝ նկատի ունենալով որ Ս. Ղորանում բազում հատուածներ կան Ս. Գիրք ունեցող կրօնների հետեւորդների իրաւունքների ճանաչման եւ իրենց կրօնական արարողութիւնների կատարման ազատութեան կապակցութեամբ (Ալ Մաայդէ սուրահ, թիւ 69 եւ 82 հատուածները, Բաղարէ սուրահի թիւ 62 եւ Անքաբութ սուրահի թիւ 46 հատուածը), ինչպէս նաեւ վերանայման ընթացքի մէջ եղող հիմնական օրէնքի որոշ յօդուածներում, յատկապէս 4րդ յօդուածում եւս ընդգծուել է որ՝ երկրում գործադրուող օրէնքներն ու կանոնները պիտի չհակասեն իսլամ օրէնքներին ու կանոններին, թէեւ է թէ հիմնական օրէնքի 13րդ յօդուածում յիշեալ նախադասութեան նշումը կրկնողութիւն է լինելու, որի անախորժ ու հաւանական հետեւանքները ձեր ուշադրութեան ենք յանձնում:

Վերոյիշեալ խնդիրներն ուշադրութեան առնելով, հայ համայնքի մէջ առաջացած մտահոգութիւնները վերացնելու նպատակով՝ խնդրում ենք կարգադրել որ սոյն նամակի բովանդակութիւնը արծարծուի հիմնական օրէնքի վերանայման ժողովում եւ հիմնական օրէնքի 13րդ յօդուածը, որ յիշեալ նախադասութեան մութ լինելու բերումով հաւանական սխալ մեկնաբանութիւնների առիթ պիտի չտանայ՝ յիշեալ նախադասութեան յստակումով պարզանայ:

Յարգանքներով՝

ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԹԵՄԱԿԱԼ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԵՒ ԹԵՄԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ. 12–15)

ԴԻՆԱՄՕ ԹԻՓԼԻՍ - ԱՐԱՐԱՏ ԽԱՂԸ (*)

Ոռանգնդակի խորհրդային 42րդ ախոյեանութեան մրցումներու շարքին « Արարատ » Թիֆլիսի մէջ պարտուեցաւ տեղւոյն « Դինամօ »էն (0–1): Խաղը լեցուն եղած է հետաքրքրական պահերով: Երեւանցիները երկու հիանալի առիթներ ունեցած են կոլ նշանակելու: Նախ Անդրանիկ Խաչատրեան, մինակը դանուելով հակառակորդի բերդապահ Օթար Գաբելիային առջեւ, չէ կրցած արդիւնաւորել առիթը, ապա Սերգէյ Զաքարեան երկու – երեք մեթր հեռաւորութենէն վրիպած է եւ չէր կրցած նշանակել կոլը: « Արարատ »ի բերդապահը՝ Վլադիմիր Վասիլեւ չատ լաւ խաղացած է. քանի մը անգամ բերդը պաշտպանած է ստոյգ կոլերէ, նոյնիսկ փրկած է իր բերդը փենալթիէ մը: Թիֆլիսցիները 60րդ վայրկեանին է, որ շնորհիւ Մանուչար Մածայի - ձէի, նշանակած են խաղին միակ կոլը:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Ցառագ»ի Հոկտ. 12ի թիւով:

×

ՉԻՆԱՑԻԴԱ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԱՒՈՑԵԱՆ

Հրաձգութեան Եւրոպայի ախոյեանութեան մրցումներուն Երեւանցի Զինայիդա Սիմոնեան բացառիկ յաջողութիւն արձանագրած է: Պուլկարուհի Նոնկա Մատովայի հետ ան նուաճած է ախոյեանի տիտղոսը: Սիմոնեան հանդէս եկած է նաեւ ստրճանակով կրակող խորհրդային մարզիկներու խումբին, որ արժանացած է բաժակի:

×

ՄԱՆՈՒԷԼ ՍԱՀՐԱԴԵԱՆ

ԴԱՍԱԿԱՆ ԸՄԲՇԱՄԱՐՏԻ

ԽՈՐՀ. ՄԻՒԹԵԱՆ ԱՒՈՑԵԱՆ

Դասական ըմբշամարտի Խորհ. Միութեան երիտասարդական ախոյեանութեան մրցումներուն (մինչեւ 23 տարեկան), որոնք տեղի ունեցան Զապորոժիէի, փայլուն յաղթանակներ տարած է Լենինական-նէն Մանուէլ Սահրադեան: Հայ մարզիկը 57 քիլօ ծանրութեան դասակարգին մէջ վեց անգամ յաղթական հանդիսացած է եւ դարձած Խորհ. Միութեան ախոյեան:

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ «ԱՆՈՒԱՐ» ԹԵՐԹԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ԽԱՉԻԿ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ ՀԵՏ

Երկրորդ անգամ ըլլալով վինեալ բախումներ տեղի ունեցան Հայերու եւ Լիբանանեան ձակատի կռւակցութիւններու միջեւ: Այս անգամ եւս կը կրկնուի նոյն հարցումը. ինչո՞ւ:

Նախագահ Շամուն ըսաւ. « Բախումները արդարացուցիչ ոչ մէկ պատճառ ունին »: Շէյխ Փիէռ Ճեմայէլ եւս ըսաւ. « Բախումները օտարամուտ տարրերու գործն են. անոնք կ'ուզեն երկպառակու - թիւն յառաջացնել նոյն չարքերուն պատկանողներուն միջեւ »: Հայ երեսփոխաններն ու կրօնական ղեկավարները լրեցաւ կարդին հաստատեցին թէ պատահածը մեծ անակնկալ մըն էր:

Ուրեմն, ինչո՞ւ պատահեցաւ ինչ որ պատահեցաւ:

Ոմանք կ'ըսեն թէ Պուրճ Համուտի բարգաւաճումն էր պատճառը, ու Հայերը հարուածելը համազօր պիտի ըլլայ ոչընչացնել երկրի տնտեսութեան վերջին կարեւոր կայանը:

Ուրիշներ կ'ըսեն. Հայերու ինքնամփոփ վիճակն ու Լիբանանեան ընկերութեան մէջ չձուլուիլը ինքնին վտանգաւոր տագնապ կը յառաջացնեն, որովհետեւ այդ վիճակը ինքնին օրինակ մըն է համայնքային մանր պետութեան մը ստեղծումին:

Տակաւին ուրիշներ չատ աւելի հեռուները կ'երթան ու կը հաստատեցնեն որ Հայերը նախապատրաստուած էին կռւին, եւ թէ՝ զուրկը մարզուած Հայեր Պուրճ Համուտ եկան, իրագործելու համար պատրաստուած եւ ուսումնասիրուած ծրագիր մը, որ կը վայելէր որոշ օտար պետութեան մը հովանաւորութիւնը:

Ճի՞շդ են այս բոլորը. եւ ի չահ որո՞ւ:

Այս ենթադրութիւններուն առաջին պատասխանը կուգայ Պուրճ Համուտէն՝ Հ. Ց. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչներէն. անոնք կ'ընդգծեն թէ կռիւը անակնկալ մըն էր լրենց համար, եւ թէ՝ չեն կրնար մտածել կռիւի մը մասին, որմէ վստահաբար վնասով դուրս պիտի գան: Անոնք դիտել կուտան որ չունին թնդանօթներ կամ զինուորական կազմածներ, որոնցմով կարողանան նոյնիսկ մտնոակի բախումներ ունենալ լիբանանեան կռւակցութիւններու հետ, « զորս կը նկատենք դրեթէ դաշնակից, ու հետեւաբար, ճիշդ չէ անոնց վրայ կրակ բանալն ու անոնց դէմ կռուիլը »: Ու վերջապէս, օտար պետութեան մը հովանիին մասին զրոյցները՝ պարզապէս արդիւնք են երեւակայութեան: Որեւէ պետութիւն ի՞նչպէս կրնայ զօրավիգ կանգնիլ մեկուսացած չրջանի մը, որ ռազմավարականի ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնէ:

Երկրորդ պատասխանը կուգայ Պուրճ Համուտի դուրսէն. այս տեսակէտը կ'ըսէ թէ Հայոց նկատմամբ վերապահութիւններ կան, սակայն անոնք քաւարար պատճառ չեն անոնց հետ բախումներու չզթայսզերծման: Իսկ ամէնէն մեծ անակընկալը այն էր, որ բախումներու ընթացքին, ռումբեր սկսան իյնալ թէ՛ էչրէֆիէի եւ թէ Պուրճ Համուտի վրայ, ինչ որ ամրապնդեց այն ենթադրութիւնը թէ երրորդ կողմ մը կ'ուզէր բախումները արծարծել երկու կողմերու միջեւ, որոնք ոչ մէկ չահ ունին պատահածներէն: Ու տակաւին, անոնք կ'ըսեն թէ Փաղանգաւոր կռւակցութիւնը չի կրնար մոռնալ անկախութենէն ի վեր Հ. Ց. Դաշնակցութեան կողմէ իր կողքին կանգնելու կեցուածքը՝ երեսփոխանական թէ քաղաքական այլ պայքարներու ընթացքին:

Այսուհանդերձ, որքան ալ հեռու երթանք դէպքերուն անընդունելիութեան մասին կողմերու առարկութիւններուն մէջ, պատահածը իրողութիւն է ու առիթ կուտայ հարցումներու, անշամ մը եւս արծարծելով Լիբանանի հաստատրիմ ըլլալու եւ լիբանանեան ընկերութեան մէջ չձուլուելու Հայոց դիրքորոշումը, ինչպէս նաեւ՝ Լիբանանի պարտադրուած պայմաններուն մասին իրենց ունեցած պատկերացումը:

Այս պատճառով, « Հայերու » թղթածրարը տարինք երեսփոխան Յակիկ Պապիկեանի (որ մշտնջենաւոր հանդարտեցնելու ճիգերուն մասնակցեցաւ սկիզբէն ի վեր) ու իրեն ուղղեցինք բոլոր այս հարցումները, այն յոյսով որ պիտի առանձնայինք համոզիչ պատասխաններ ու վերջ պիտի դրուէր բոլոր ըսի-ըսաւներուն:

×

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Լիբանանը ի՞նչ կը ներկայացնէ հոս բնակող Հայերուն համար:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Ըսինք ու կը կրկնենք, որովհետեւ կրկնութիւնը օգտակար է. Լիբանանը հայրենիքն է հոս բնակող Հայերուն, որոնց թիւը կ'անցնի 200 հազարը: Ու երբ կ'ըսենք հայրենիք, ըսել կ'ուզենք ամէն բան:

Ասիկա բնական է հոս բնակող Հայոց պարագային: Զարմանալին այն է տակաւ, որ Լիբանան հայրենիքի իմաստ մը ունի նաեւ աշխարհի տարածքին ցրուած բոլոր Հայերուն համար:

Ինչո՞ւ. որովհետեւ հայկական բոլոր հատւածականութեանց համար, Լիբանանը կրօնական պերագոյն իշխանութեան կեդրոնն է, որովհետեւ Հայոց Կաթողիկոսարանը կը գտնուի Անթիլիասի մէջ:

Հայկական թեմերը՝ Նիւ Եորքէն մինչեւ Սան Ֆրանսիսքօ, Թեհրանէն մինչեւ Յունաստան, Հալէպէն մինչեւ Կիպրոս ու Հարաւային Ամերիկայի երկիրները, իրենց հոգեւոր պետ ունին կրօնաւորները, որոնք յատուկ սէր ունին Լիբանանի հանդէպ, որովհետեւ անոնք ուսանողներն են եղած Պիքֆայայի վանքին:

Հոգեւոր այս կապը, աշխարհի որեւէ մէկ չրջանին մէջ հաստատուած Հայերուն համար, Լիբանանը վերածած են փարոսի մը, որմէ կը ստանան հոգեւոր եւ բարոյական ուղղութիւն: Անիկա ապնիւ կապ մըն է, զոր չեն կրնար խզել քաղաքական ամսան հարցեր: Եւ իւրաքանչիւր Արտաքին Նախարար, որ արտաքսման այցելած է, ինչպէս նաեւ՝ իւրաքանչիւր դեսպան խորհրդակից ղրկած է այն իրողութիւնը, թէ՝ Լիբանանը սիրելի է համայն Հայութեան սիրտին:

ԱՐՏԱԳԱՂԹԻ ԱՐԳԻԼՈՒՄԸ

Հ.— Բարօրութեան եւ խաղաղութեան օրերուն, Հայերը կարեւոր դեր խաղացին տնտեսական եւ ընկերային գետիններու վրայ: Հայերը ի՞նչ դեր խաղացին կամ պէտք է խաղային ներկայ պայմաններուն մէջ:

Պ.— Պարտականութեան կոչը չեմ կարծեր որ Հայերուն համար տարբեր ըլլայ ուրիշ այլ Լիբանանցիէ, ըլլա՛յ ներկայ պայմաններուն մէջ, ըլլայ՝ այլապէս:

Լիբանան կ'ապրի ողբերգութիւն մը, որուն սահմանները ալեւս ոչ ոք կարող է գնահատելու: Արդէն մօտաւոր հինգ տարի անցած է պատերազմի սկզբնաւորումէն ու սակայն ոչ ոք լոյսի նշոյլ մը կը տեսնէ կացութենէն դուրս գալու համար: Հետեւաբար, իւրաքանչիւր Լիբանանցի, ըլլա՛յ ան Հայ թէ ոչ-Հայ՝ վճռակամօրէն պէտք է փրկել Լիբանանը, ու իրարու քով բերէ ինչ որ ցրուած է, այլապէս՝ կրնայ պատահիլ մեծագոյն աղէտն ու կը հասնինք թշուառ ապագայի:

Իւրաքանչիւր քաղաքացիի առաջին պարտականութիւնն է ներկայ պայմաններուն մէջ կառչած մնալ իր հողին: Այս նպատակով, արդէն տեսանք թէ քարոզչական արշաւ մը կատարեցինք Հայ համայնքին ներս: Ու կը վստահեցնեմ թէ այդ աշխատանքը խիստ դրական արդիւնք ունեցաւ: Այս ուղղութեամբ մեր տարած աշխատանքներէն մէկն էր 1978 Հոկտեմբերին քանդուած բնակարաններուն վերաշինութիւնը: Անոնց թիւը կ'անցնէր երկու հազարը: Այս նպատակին համար ծախսուեցաւ մօտաւորապէս եօթը միլիոն լիր. ոսկի: Սակայն եթէ այս աշխատանքը տարուէր վարչական ընթացիկ ճամբով, պիտի արժէր 70 միլիոն ոսկի, եթէ ոչ աւելի:

ԺՈՐԺ ԹԱՐԱՊՈՒԼՍԻ

(Շար. – 1)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐ

— o —

Ուսումնական - դաստիարակչական ժամանակակից միջոցներէն մէկն է, անկասկած, պատկերասփիւռով կատարուող հաղորդումները դպրոցական պանդան նիւթերուն չուրջ: Հայաստանի մէջ այդ խմաստով մեծ ճիգ կը թափուի եւ աշխատանքը այլապէս օգտակար է:

Ներկայ՝ 1979 – 80 ուսումնական տարեշրջանին համար, կամ՝ ինչպէս կը կոչուի հոն՝ ուստարի, « հեռուստատեսային ուսումնական հաղորդումների » ընդարձակ ծրագիր մը մշակուած է եւ արդէն իսկ գործադրութեան դրուած է այս ամիսէն սկսեալ:

«Սով. Դպրոց» չաբաթաթերթէն (Սեպտեմբեր 29) քաղելով, կը ներկայացնենք դլխաւոր դիծերը, կարդ մը նիւթերը եւ քանի մը տուեալներ, պզտիկ մը տալու համար Յառաջի ընթերցողներուն:

Ծրագիրը կը բովանդակէ եօթը նիւթեր հետեւեալ կարդով.— Հայոց լեզու, Հայ դրականութիւն, Ռուսաց լեզու, Հայ ժողովուրդի պատմութիւն, Ֆիզիկա, քիմիա եւ ընդհանուր կենսաբանութիւն:

Ամէնէն ծաւալունը Հայերէնի ուսուցման ծրագիրն է: Հաղորդումները տեղի կ'ունենան, միջին դասարանի ուսանողներուն համար, չաբաթը մէկ, երկուչաբթի օրերը, ժամը 17·15ին: Հոկտ. 1ին կը տարածուին մինչեւ Մայիս, 1980: Գերականական – լեզուական կանոններու բացատրութիւններ են ընդհանրապէս, ինչպէս, օրինակ, չափածոյ. թիւն, տեսակները, կիրարկութիւնը, եւ ուղղագրութիւնը, կամ՝ պարզ նախադասութիւն, խօսք եւնախադասութիւն, պարզ նախադասութեան տեսակները, մ–ն լաղաձայններուն ուղղագրութիւնը, բարդ համադասական նախադասութիւն, կապակցութեան միջոցներ, կէտադրութիւն, համառօտ բառեր եւայլն:

Հայ դրականութիւնը կը դասաւանդուի ամիսը երկու անգամ, Հինդշաբթի օրը, ժամը 18·20ին: Նոյնպէս կ'երկարի մինչեւ Մայիս, 1980: Գաղափար մը ունենալու համար, տարեւ քանի մը նիւթեր.— Մուրացանի Գէորգ Մարզպետունի, Դ. Դեմիրճեանի Վարդանանք պատմավէպերը, Նար – Դոսի Մեր թաղը պատմուածքներուն չարքը, Ս. Աբովեանի Վէրք Հայաստանին, Ա.. Խտահակեանի Աբու Լալա Մահարիին, Պ. Դուրեանի քնարերգութիւնը, Մ. Մեծարենցի քնարերգութիւնը, Վ. Տէրեանի Մթնշաղի անուրջները, Ց. Շիրազի Բիւրվականը, Րաֆֆիի Սամուէլը եւայլն: Ռուսերէնը կը դասաւանդուի նոյնպէս մինչեւ Մայիս, ամիսը երեք - չորս անգամ:

Հայոց պատմութիւնը կը դասաւանդուի ամիսը երկու անգամ: Ի տարբերութիւն

ԵՐԱԶԱՑԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՁԱԾ ԴՈՒՌԸ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Լուքիի աղան թուրք դերասան մըն էր: Կինը՝ Տիկին Մալվինան – Լուքիի աղային բերնով՝ Մալվի՝ Ցոյն էր: Վեց տարեկան սիրուն աղջիկ մը ունէին՝ Էլէնան, որ նոյնպէս կրճատումով եղած էր Էլլա: Պզտիկը Լուքիի աղայի հարազատ զաւակը չէր, այլ կնոջը կը պատկանէր նախորդ ամուսնութենէ մը: Այս մանրամասնութիւնները եաքէն իմացուեցաւ, բայց ոչ ոք զիտցաւ՝ պաշտօնապէս ամուսնացած զո՞յգ մըն էին անոնք, թէ ոչ:

Շատ զեղեցիկ եւ քնքուշ էակ մըն էր Տիկին Մալվին, այնպէս թարմ ու ճըկուն, որ եթէ զաւակը չըլլար, կարելի էր օրիորդ կարծել: Լուքիի աղան, ընդհակառակն, կոշտ դէմք մը ունէր, զըլուխը կիսով ճաղատ, քունքերուն մազերը տեղ – տեղ ճերմակի զարնող եւ տարիքով չատ աւելի մեծ: Հեզահամբոյր մարդ մըն էր սակայն, արտայայտիչ մեծ աչքերով, միչտ ժպտուն եւ քաղցրութեամբ զեղուն: Շատ տարիներ եաք, երբ ճանչցայ դրագէտ Համաստեղը, Լուքիի աղան յիչեցի:

Վարդան Պարիկեան անունով հայ ուսուցիչ մըն էր, որ այդ ընտանիքը բերաւ Մարսիլիա պանդուկը, միչնորդեց, բանեսեց եւ սենեակ մը վարձեցին ամսականով, զեղչ մըն ալ ապահովելէ եաք: Լուքիի աղայենց մեկնելէն քանի՛ան եաքը տեսայ թէ այս Վարդան Պարիկեանը ինքն ալ դերասան է եղեր, գուցէ Հալէպի առաջին հայ դերասանը: Ամէն բանեկենդանի կիլիկեան թատերախումբը «Վարդանանց Պատերազմը» կը ներկայացնէր սիմեմա Օրիանթալի մէջ եւ միչտ Վասակ Սիւնին ինքն էր: Նշանաւոր էր մանաւանդ վերջին պատկերը՝ «Վասակ բանտին մէջ»: Գեղինները կը գալարուէր, եղունգներով ինքն իր վիզը կը ճանկռտէր, մարմնին փակած որդերը զղուանքով մէկ կողմ կը նետէր, յանկարծ նահատակ Վարդանին ուրուականը կը տեսնէր՝ ու սոսկումով փախուստ կուտար բեմին մէկ ծայրէն միւսը, սոզալով: Աւելի ըլլայէ աւելի պժգալի Վասակ մըն էր...

Իսկ Վարդան Մամիկոնեանին դերը, նոյնպէս անփոփոխ, չէք կրնար գուշակել թէ ով կը կատարէր: Գունաւոր թուղթէ սաղաւարտը գլխուն, հսկայական սուրը մէջքին, յաղթ ու լայնթի – կունք Վարդան զօրավար մը, որ բեմը կը զղրդէր ու սրահը կ'ալեկոծէր իր ձառերով: Ով կրնար հաւատալ թէ Օրխանթալի բեմէն դէպի Աւարայրի դաշտը սուրացող կայծակնային այդ Վարդանը օր մըն ալ պիտի վերածուի, յիսուն տարիներ եաք, խոհական ու ծանրադլուխ սա մարդուն, որ արաբական յորջորջումով այսօր կը համարուի Լիբանանի «Մէկէք էլ Հաուիտը», որ կը թարգմանուի «Երկաթի Թաղաւոր», եւ որ, ի վերջոյ, կ'ըլլայ նոյնինքն բոլորիս ծանօթ... Ցովհաննէս Գասարճեանը...

Այս նոյն փիէսը, որուն գիրքը չեմ տեսած բայց հաւանաբար Սմբատ Բիւրատի հեղինակութիւններէն ըլլալու էր, իր վէպերուն պէս անարուեստ ճառախօսութեանց չարք մը, օր մըն ալ Տիգրանակերտի բարբառով ներկայացուցած, «քաղքցիներէն», ինչպէս կ'ըսէին: Տիգրանակերտցիները, թէեւ զանգուածով ոչ գերակչիռ Հալէպի մէջ – չափազանց մեծամասնութիւնը ըլլալով Այնթապէն, Մարաչէն եւ Կիլիկիոյ այլ վայրերէն – բայց խիստ բարգաւաճ համայնք մըն էին: Շրջան մը նոյնիսկ լրենց մասնաւոր որբանոցը ունեցան, հայրենակցական միութեան դրամով քանի մը սենեակներ չինեցին, որոնց հասոյթէն կ'օգտուէին Տիգրանակերտցի որբեւայրիներ եւ անկարներ:

Քաղքցի Վարդան Մամիկոնեանը չեմ յիչեր թէ ով էր, բայց ոչ – Տիգրանակերտցիներուն ականջին կատարեալ զուարճալիք էր զրական մաքուր հայերէնը այլափոխուած ու ծմռտկուած լսել այդ բառաբարով: Դժուար կը զսպէինք մեր խնդուքը եւ քանիցս սոսկիչ բողոքներ լսեցինք խորին յուզումով հետեւող բազմութենէն: Վստահաբար կրնային մեր խմբակը դուրս վռնտել, եթէ մեր լեզուները խածատելով չզսպէինք մեր ծիծաղները:

Կարելի չէ անշուշտ այդ բառաբերին հնչական երանգները զրաւոր ներկայացնել եւ ինքնուրոյն համը տալ, բայց փորձեմ քանի մը ծատուոր հատուածներ:

Վարդանը ժողովի մէջ է իր զօրականներով: Ցանկարծ բեմ կը մտնէ իր աղջիկը, Շուշանիկ, հսկայական ռազդոյն դրօշակի մը կոթէն բռնած:

(Շար. 1)

Կիտուկիտրիւն ի պատիւ Դրիգոլ Լուսինեանի

— o —

ՊՈՄՊԵՅ — Նոյեմբեր 21-ին, Ս. Ծննդեան տօնակատարութիւնից անմիջապէս յետոյ, Ս. Աստուածամօր Վերափոխման մայր տաճարի առջեւ հաւաքուած էր ամբողջ ժողովուրդը։ Ամէն կողմ ծաղիկներ էին ցրուած։ Ամէն կողմ ծաղիկներ էին կախուած։ Ամէն կողմ ծաղիկներ էին ծածանւում։ Ամէն կողմ ծաղիկներ էին ժպտում։ Ամէն կողմ ծաղիկներ էին ծիծաղում։ Ամէն կողմ ծաղիկներ էին երգում։ Ամէն կողմ ծաղիկներ էին պարում։ Ամէն կողմ ծաղիկներ էին ուրախանում։ Ամէն կողմ ծաղիկներ էին ցնծում։ Ամէն կողմ ծաղիկներ էին ողջունում։ Ամէն կողմ ծաղիկներ էին ողջունում Դրիգոլ Լուսինեանին։

Ամէն կողմ ծաղիկներ էին ողջունում Դրիգոլ Լուսինեանին, որ ներկայ էր գտնւում Ս. Աստուածամօր Վերափոխման մայր տաճարի առջեւ։

Ամէն կողմ ծաղիկներ էին ողջունում Դրիգոլ Լուսինեանին, որ ներկայ էր գտնւում Ս. Աստուածամօր Վերափոխման մայր տաճարի առջեւ

Այրի Տիկին Աղնիւ Քիւրէմիթճեան, Տէր եւ Տիկին Կեռար եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Զաւիկ Քիւրէմիթճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Խոսւար Քիւրէմիթճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Քիւրէմիթճեան եւ զաւակները, Պ. Փօլ Քիւրէմիթճեան, Տէր եւ Տիկին Ֆրանսիս եւ Եպրաքսէ Լուազօ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ալեքս Քիւրէմիթճեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Քիւրէմիթճեան, այրի Տիկին Աճէմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տատալեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Քիւրէմիթճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Նահապետեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Քիւրէմիթճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ճէլալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արամ Պեհիկեան եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԻՐԷՄԻԹՃԵԱՆԻ

մահը։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Հոկտ. 19ին, ժամը 15·45ին Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, 6 Ավընիւ Պուրկէն։

Թաղումը կը կատարուի Իսիի գերեզմանատունը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Ի նպաստ Մարսէյլի Հայ Մշակ. Տաճ

Ազգքի Քիւրէղեանի յիշատակին Տիկ. Սարգիսեան եւ զաւակները, Պր. Քիւրէղեան եւ զաւակները, Տիկ. Գառնիկ Մուրատեան (Վիէն) եւ Ընէֆ – Էլէքթրիք – Ֆլիւիտ ընկերութեան պաշտօնէութիւնը 100ական ֆր.։ Նշան Քէհէեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկ. Սերոբ Քէհէեան 50 ֆ.։ Կ. Տէր Կարապետեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկ. Մասիս Գաբրիկեան 100 ֆր.։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը

ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, ՆՈԵ. 17։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, Հոկտ. 21 Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի հայերէնի ուսուցիչ եւ Սահակ Մեսրոպ երգչախումբի անդամ։

ՇԱՀՆՈՒՐ ՃԻՀԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Պատարագին կը մասնակցի Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը։

ԿԵԴՐ. ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, Շաբաթ Հոկտ. 20ին ժամը 16ին, իր կեդրոնատեղին, 32, Թրէվիզ փողոց, 75009 Փարիզ։

ՕՐԱԿԱՐԳ՝ փոփոխութիւններ կանոնադրին մէջ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԱԿԻ

ՏԻԿԻՆ ԵՍԹԵՐ ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Տէր եւ Տիկին Միշէլ Հարբութեան 500 ֆր. կը նուիրեն «Ծառայ»ին փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Եսթեր Իշգալացեանի մահուան առթիւ։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՊԱՐ

Կապ. Խաչի Իսիի պարի դասերը սկսած են, Երեքշաբթի օրերը իրիկուան ժամը 17 – 19։ Պզտիկները ժամը 17էն 18, մեծերը 18էն 19, Պուլվար Ռոտէն, ժիմնազ Ռոտէն, Փլաս Քեննետի, իսի ՍԱԼ Ա.

Փափաքողներ կրնան առաջնորդել իրենց զաւակները՝ երկու սեռէ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

« ՆՈՒԹԸ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏ »Ի ՈՍԿԵԶՕԾ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ - ՄԱՐՍԷՅԼ

Կիրակի, Հոկտ. 28, առաւօտեան ժամը 11ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ կը մատուցուի, Մարսէյլի « Նուիրը Տամ տը լա Կարտ »ի մէջ, հայկական տաբեկան ուխտագնացութեան առիթով։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԱՐԳԻՍ ՎԻՐԴ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Ժողովրդապետ Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին։

sophocle

ASSADOURIAN
BARBARIAN

Tél. : 526-61-96
363-96-85

RESTAURATION — meubles
PEINTURE
MENUISERIE
TAPISSERIE
MOQUETTE
ELECTRICITE

—— Devis gratuits ——

BRUXELLES BRUXELLES

DINER et GRAND BAL ANNUELS

Organisés par le Comité des Arméniens de Belgique,
au profit des œuvres de la Communauté
Le Samedi, 17 Novembre à 20 h. 30 dans les Salons de l'Hôtel Sheraton,
Place Rogier à Bruxelles
La soirée sera animée par l'orchestre
Les Gaïdzag's de Paris
TENUE DE SOIREE SOUHAITEE
RESERVATION chez Mr. Gayda, à Bruxelles, soit par téléphone (322) 649-44-60, soit par écrit 103, Rue de Livourne, 1050 Bruxelles

ՇԱԲԱԹԱՎԵՐՋ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 1 – 4

կազմակերպութեամբ՝
Ս. ԽԱՉԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Տեղեկութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար դիմել՝
Անտոն Վ. Թիւթիւնճեանի
6 ter, Rue Charlot — 75003 PARIS
Tél. : 278-31-93

"LE GUI DE LA FORET,,

"Chez IDEAL,,

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՀԱՆԳՍՏԱՒԷՏ ԻԴԷԱԼ
ՈՒԱԶԻ ԴԱԼԱՐԱԳԵԼ ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ծժտուած է յարմարաւէտ առանձնասենեակներով
եւ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՃԱՇԱՐԱՆՈՎ

Ֆրանսական եւ հայկական ճոխ ճաշացուցակ, հակողութեամբ
Սեփականատէր–Տնօրէնին

Տրամադրելի՝ հարսանեկան, նշանտուքի խրախճանքներու, ընկերային ժողովներու եւ հաւաքական հացկերոյթներու։

Քարմար կառատուն (փառֆինկ)
1, Avenue de Boran — 60260 LAMORLAYE
Tél. : (4) 456-93-51
FERMÉ LE MARDI

DANS LE CADRE DU CINQUANTENAIRE DE LA CROIX BLEUE

BAL

de la Croix Bleue Arménienne d'Arfortville
Samedi 20 Octobre de 20 h. à l'aube dans la salle des Fêtes d'Alfortville
Rue Voltaire
Avec l'orchestre des « GAYDZAG'S »
AMBIANCE — CHANTS — DANSE
BAR — BUFFET — Spécialités arméniennes

ՄԻԱՅՆ ԶԱՓԱՀԱՍՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Pour Adultes Seulement

ՇԱԽԻԼԻ Կապոյտ Խաչի ՀԱՑԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ դիշերային դասընթացքները, սկանակներու եւ յառաջացածներու համար, կը վերսկսին Հոկտեմբերի սկիզբը։

Աւծանագրութեան համար հեռաձայնել Տիկ. ՆԱԶԵԼԻ ՖՈՒՐԹԻՒՆԻ 946·03·39

Les cours de LANGUE ARMENIENNE organisés par la Croix Bleue de CHAVILLE, reprennent début Octobre.
Initiation et perfectionnement.
Pour les inscriptions téléphoner à : Mme NAZELIE FOURTUNE 946-03-39

restaurant ՀԱՅԿԱԿԱՆ

EREVAN ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՁԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԼ*
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ *ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԼՕՃԹՔ*
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՍՈՒ - ՊԼՕՐԼԿ*

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ Խ Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՃԱՇ ԿՐ ՀԱՑԹԱՑԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ։

ՄԱՐՍԷՑԼ

100ԱՄԵԱՅ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

Դպրոցասէրի նախկին սանուհիներու Միութիւնը վարժարանին հիմնադրութեան հարիւրամեակը կը տօնէ Հոկտ. 28ին, Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ « Զրբաչեան » սրահին մէջ կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին

Նախաձեռնութեամբ՝ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ
Բանախօսութիւն ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԷ

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, Ս. Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին կողմէ ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ Եղլմագեանի։ Պար՝ Մշակոյթի Տան Սեւի պարախումբը կը պարէ առաջնորդութեամբ Տիկին Եւա Արզուեանի։ Արտասանութիւն Տիկ. Սոնիա Մկրտիչեանէ

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկ. Ֆաքիրեանէ, իրենց սիրելի սանին Ռոժէ Մուրատեանի կսկծալի մահուան առթիւ 200 ֆրանք։ Ինչպէս նաեւ Տոքթ. Սիմոնեան 700, Պ. Գապաասեան 500 ֆր., Օր. Փապուճեան (Թուլուզ) 500, Տէր եւ Տիկ. Սարդիսեան 300, Տէր եւ Տիկ. Ֆաքիրեան 250, Ա. Քիւրէղեան 250, Տոքթ. Եղիշեեան 150, Պ. Սուրեան, Տիկ. Խաչիկեան, Պ. Պ. Զիչէրեան, Մասիս 100ական, Թոլար 50 ֆր., փոխան ծաղկեպսակի Զաւիկ Քոչեանի մահուան առթիւ Տիկին Արեգնազ Քէպէլեանէ 100 ֆր.։

Մարսէյլ – Սէն ժեռոմի կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ողբացեալ Վահրամ Մանուկեանի մահուան քառասունքին առթիւ.— Տէր եւ Տիկ. Տոլրեան Մարիուս իրենց մօրեղբօր յիշատակին 50 ֆր., այրի Տիկ. Սիրանոյշ Ճակրեան իրենց հօրեղբօր յիշատակին 20 տոլար (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Ս. Ենովքեան 30 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Սըվաղըեան, Տէր եւ Տիկ. Խաչատուրեան 20ական։

Նոյն առթիւ Իօրտէքեան ընտանիք 50 ֆր. եւ Տէր եւ Տիկ. Ցալուքեան Տէր-Գալուստեան 30 ֆր. «Ծառայ»ի բարգաւաճման։ Ողբացեալ Աղնիւ Ավիկեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Վարդեվառ Գամպէրեան 20 ֆր.։

×

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
20-21
SAMEDI-DIMANCHE
20-21 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.496
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.496

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲրեժՆեւի մահուան լուրը տարած – ած էր Հինդչաբթի իրիկուն երկրէ եր– կար, բացի բուն երկրէն՝ Խորհ. Միու – թենէն: Առաջին առթիւ Ուաշինկթընի Պատաքին նախարարութեան շրջանակներն էին ալրիւրը բայց որեւէ ձեւով, կարե– լի չէր եղած ստոյգ լսան մը դիտնալ Ուր– թե առուղ իակ: Մինակ ծանօթ կէտն այն էր որ Արեւելեան Գերմանիոյ 30ամեակի հանդիսութիւններէն վերադարձին Բրեժ– նեւ հաւանաբար առողջական խնդիր ու – նեցած էր քանի որ չէր կրցած ընդունիլ Սուրիոյ նախագահը՝ Ասատ:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ ՊԱՌ անակնկալօրէն վալ մը կրասի զինուորական հիւանդա – նոցը փոխադրուեցաւ Հինդչաբթի առա – ւօտ: Առողջական առաջին զեկոյցի մը համաձայն, Պառ արեան գերճնշումի հար– ցեր ունի եւ իր անձնական բժիշկը ան– հրաժեշտ գտած է, որ քանի մը օր հիւան– դանոցը մնայ եւ ընդհանուր քննութեան ենթարկուի: Կ'ըսուի թէ պատահածը զեր– ծութեան հետեւանք է:

ՏԻԿԻՆ ՏՐ ԿՕԼ նաեւ վալ մը կրաս փոխադրուած է բայց իր վիճակը մտա– հոգիչ կը նկատուի: 79 տարեկան, զօ – րավարին այրին, վիրաբուժական գործո– ղութեան մը ենթարկուած էր քանի մը ամիս առաջ եւ իր վատառողջ վիճակը հետեւանք է այդ գործողութեան:

ԻՒԱՔ որոշած է հարիւրէն տասը յա– տելում ընել իր քարիւղին վրայ ինչ որ դէչ անակնկալ մըն է Ֆրանսայի (եւ հա– ւանաբար Ֆրանսացիներուն) համար, որ իր ներածումին մէկ քառորդը կ'ապահովէ Պաղտատէն:

ՆՈՊԵԼԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ մրցանակը արուեցաւ յոյն բանաստեղծի մը, որու գործը քիչ ծանօթ է իր երկրէն դուրս, քանի չատ չէ թարգմանուած: Նոպելը, այս տարի կը չարունակէ իր անակնկալ– ները, խաղաղութեան մրցանակէն եաք (որու մէ՞ծ թեկնածուն էր Գարթըը...) Գրականութեան պատասխանը ալ նախա – տեսած անուններէն դուրս մէկը եղաւ: Արդարեւ « թեկնածուներու » մէջ կային Հարաւ – Ամերիկացի Եորկէ Լուիս Պոր– ճէս, Հարաւ – Ափրիկեցի՝ Նաթին Կոր– տիմէր կամ Անտրէ Պրինք, Ֆրանսուհի մը՝ Սիմոնն տը Պօվուար, Թուրք գրա – գէտ մը՝ Ե. Քէմալ, կային նաեւ Կ. Կրի– կի, Մարկիթ Եուրսնարի անունները, նոյնիսկ ուրիշ Յոյնի մը՝ Եանիս Ռիցոս: Ու չանկարծ անծանօթ անուն մը մէկ վայրկեանէն հանրածանօթ դարձաւ Ողի– սէուս Էլիթիս: Ծնած 1911ին Կրետէ բուն անունն է՝ Ալեփուտելիս: Էլիթիս ըն– արութիւնը իրրեւ գրչանուն կը համա– պատասխանէ իր իսկ վերլուծումով հել– լենական մաքին կարգ մը ըմբռնումնե – րուն՝ ինչպէս Ցունաստանի անունն իսկ (Էլիաս), յոյսը (Էլփիտաս), ազատու – թիւնը (Էլէֆթերիա) կամ Էլէնա՝ կինը որ կը խորհրդանշէ զեղեցկութիւնը: Կը նկատուի գերիրապաշտութեան Ողիսեւ– սը: Էլիտաս եւ Փընտ թարգմանած է, բա– րեկամ եղած է Պրըթընի եւ Փիքասոյի: Ինչպէս յոյն նոր բանաստեղծութեան կրկնակ բնոյթն է, Էլէթիսի բանաստեղ – ծութիւնն ալ հետեւելով հանդերձ եւրո– պական մեծ հոսանքներուն հաւատարիմ կը մնայ հելլենականութեան փիլիսոփա – յութեան:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ. 12–15)

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

Երեւանի « Դինամօ » մարզաւանին մէջ տեղի ունեցած են Սարգիս Վարդանեանի յիշատակին նուիրուած դասական ոճի ըմբշամարտի համամիութենական մըր – յումները, մասնակցութեամբ Խորհ. Մի– ութեան զանազան քաղաքներէ ժամանած բազմաթիւ հայ ըմբիշներու: Երեք օր տեւած մրցումներէն եռք յաղթական հանդիսացած են Խաչատուր Ցովհաննէս– եան (48 քիլօ), Աւետիք Ղարիբեան (52 քիլօ), Աշոտ Ասլանեան (57 քիլօ), Նորիկ Յակոբեան (62 քիլօ), Սամուէլ Պօղոսեան (68 քիլօ), Ռոբերթ Պօղոսեան (74 քիլօ), Ալոսաչէս Թումանեան (82 քիլօ), Զօհրապ Սարգսեան (100 քիլօ) եւ Անդրանիկ Սար– գսեան (ծանր կշիռ):

ԻՏԱԼԻՈՑ «երկնքի հսկիչները» հաւա – քարար հրաժարեցան ինչ որ տակնուվրայ ըրաւ օդանաւային երթեւեկութիւնը, ոչ միայն Իտալացիներուն համար, այլեւ բոլոր անոնց համար, որոնք ստիպուած են իտալական երկիրներէն օգտագործել իրրեւ անցք դէպի Ափրիկէ կամ Մէջին Արեւելք: Հրաժարումին պատճառն այն է որ այս 1045 հսկիչները, ըստ իտալա– կան կառոյցին բանակին կապուած են: Իրենք ալ կը պահանջեն քաղաքային կա– նոնադիր մը ունենալ:

ԽՈՄԷՅՆիի հրահանգեց դադրեցնել առ այժմ բոլոր գնդակահարութիւնները:

ԱՏԼԵԱՄԱՆի (Թուրքիա) մէջ յարձա – կում գործած են ուսուցիչներու վարժա– րանին չէնքին վրայ եւ կրակ բացած ու տեղն ու տեղը սպաննած հոն գտնուող ե– րեք ուսանողները: Ատնք ալ համակիր– ներ են եղեր: Անգարայի մէջ ալ երկու հոգի սպաննուած է: Կիրակի օրուան ըն– արութեան յաջորդող համեմատական հանդարտութիւնը հալիւ երեք օր տեւած է: Տէմիրէլի Ատալէթը, ուրեմն հինգ աթոռ չահեցաւ (արդէն միայն հինգ թա– փուր աթոռ կար) Ազգ. Ժողովին մէջ եւ 50ի վրայ 33՝ Ծերակոյտին: Ապահովու– թեան զինուորական ատեան մըն ալ եր– կու աջակոմմեան, մահուան դատապար– տած է: Ատնք հինգ հոգի սպաննած եւ 12 հոգի ալ վիրաւորած էին 1978 Օգոս – տոսին սրճարանի մը վրայ յարձակումով մը: 26էն 36 տարի ալ բանտարկութեան պատիժներ տուած են չորս ուրիշ ամ– բաստանեալներ:

ՇԻՐԱՔԻ Հ.Հ.Հ.ն ընդդիմութեան հետ քուէարկեց առջի օր, մերժելու համար 1980ի տուրքերու սակը (119ի դէմ 340 ձայն):

ՖՐԱՆՍԱՑԻ թղթատարը գործադուլ պիտի ընէ Հոկտ. 25ին: Միւս կողմէ բո– զոքի ցոյցերը կը չարունակուին Փարիզի մէջ, կիրակի օրերը խանութները բանա– լու ծրագրին դէմ:

ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍԿՈՑի Իրլանտացիները, որոնք իրենք պիրենք չատ նախատուած կը զգան իշխանուհի Մարկարէթի « խոզ » որակումէն Իրլանտացիներու մասին, ո– րոշած են Անգլիոյ թագուհիին քրոջ ժա– մանումը ողջունել (կիրակի) խոզերու բա– նակով մը:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵԻ ԿԱՅԱՑԱԾ ԺՈՂՈՎԻՆ

Հոկտեմբեր 4էն 10 ժողով կայացաւ Ամենայն Հայոց եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւններու ներկայացուցիչ– ներուն միջեւ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիած– նի վեհարանին մէջ: Ժողովին նպատակը եղաւ բանակցութիւններ վարել վերացնե– լու համար նուիրապետական երկու Ա– թոռներու միջեւ 1956էն ասդին ստեղ – ծուած տարակարծութիւնները եւ վեր– հաստատելու Հայց. Առաքելական Եկե – ղեցւոյ ամբողջական միութիւնը.

Մայր Աթոռը ներկայացուցին՝

Գերշ. Սերովբէ Արք. Մանուկեան
Գերշ. Կոմիտաս Արք. Տէր–Մովսիսեան
Գերշ. Թորգոմ Արք. Մանուկեան
Գերշ. Շահէ Արք. Աճէմեան
Գերշ. Վաչէ Արք. Ցովսէփեան:

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը ներկայացուցին՝

Գերշ. Արտաւազդ Արք. Թրթռեան
Գերշ. Տաթեւ Եպս. Սարգիսեան
Գերշ. Մեսրոպ Եպս. Աչճեան:
Պ. Վահէ Սէթեան
Պ. Վարդգէս Տէր–Կարապետեան:

Ժողովի նիստերը փոխն ի փոխ վարե– ցին երկուատենապետներ՝ Գերշ. Սե – րովբէ Արք. Մանուկեան եւ Արտաւազդ Արք. Թրթռեան: Ատենադպրութիւնը կա– տարեցին՝ Գերշ. Թորգոմ Արք. Մանուկ– եան եւ Պր. Վարդգէս Տէր – Կարապետ– եան:

Ժողովը ունեցաւ հինգ նիստեր, որոնց ընթացքին քննարկուեցան Մայր Աթոռի կողմէ առաջարկուած հինգ կէտերը:

1. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան ընդհանրական հանդամանքը.

2. Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կցուած թեմերու իրաւական վիճակը.

3. Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կանո– նադրէն թիւ 32 եւ 33 յօդուածներու վե – րացումը.

4. Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին եւ նման կազմակերպութիւն– ներու միակ պատուիրակութեամբ մը ներկայանալու հարցը.

5. Եկեղեցականներու նկատմամբ առ – նուած պատժական միջոցառումներու ճա– նաչումը բոլոր թեմերէն ներս:

Եղբայրական ջերմ մթնոլորտի մէջ եւ Հայց. Եկեղեցւոյ միութիւնը իրապէս վերահաստատելու փափաքէն առաջնոր – դուած ժողովս խմբագրեց բանաձեւեր այն հարցերու մասին, որոնց չուրջ դրա– կան արդիւնքներ արձանագրուեցան:

1. Ժողովականները ճամբաներ եւ լու– ծումներ փնտռեցին, որոնք կրնան վերա – դարձնել թիւր հասկացողութիւնները իրա – քանչիւր կաթողիկոսի հանգամանքի եւ իշխանութիւններուն վերաբերեալ, յայ – տարարելով Ամենայն Հայոց Կաթողիկո– սի ընդհանրական հովուապետի հանգա – մանքը Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ:

2. Ժողովը նոյն ոգիով իր գոհունակու– թիւնը յանտնեց Թիւ 32րդ եւ 33րդ յօդ – ուածներու վերացումի մասին Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կանոնագրութենէն, հաւատալով որ այդ վերացումը ճամբայ կը յարդարէ թեմերու հարցի լուծումին:

3. Վերոյիշեալ թեմերու առընչու – թեամբ ժողովս կ'ընդունի վերադարձի սկզբունքը 1957 Թուականէն առաջ գոյու– թիւն ունեցող իրաւավիճակին, վեհափառ Հայրապետներուն թողուլ այդ ուղղու – թեամբ առնուելիք քայլերը:

4. Ժողովը չյաջողեցաւ համաձայնիլ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խոր – հուրդին միակ պատգամաւորութեամբ ներկայանալու հարցին չուրջ եւ այս հարցի վերաբերեալ քննարկումը թողուց յա– ռաջիկայ ժողովին:

5. Ժողովը միաձայնութեամբ ընդու – նեցաւ եկեղեցականներու նկատմամբ առ– նուած պատժական եւ կարգապարկման ո– րոշումներու փոխադարձ յարդումին սկզ– բունքը եկեղեցւոյ բոլոր իշխանութիւն – ներուն կողմէ:

Հայց. Եկեղեցւոյ ներքին միութիւնը վերջնականապէս հաստատուելով, ժո – ղովս ցանկալի կը գտնէ որ Հայց. Եկե – ղեցւոյ բարեկարգութիւնները կատար – ուին բոլոր նուիրապետական Աթոռներու մասնակցութեամբ:

Ժողովս որոշեց իր աշխատանքներուն արդիւնքը ներկայացնել Ամենայն Հայոց եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսնե – րուն, տնօրինելու համար պարտն ու պատշաճը:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան ներկայացուցիչները ընդունեցան առա – ջարկը յաջորդ ժողովը գումարելու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հրա– ւէրով: Յաջորդ ժողովին Թուական կը նախատեսուի 1980ի Մարտ ամիսը:

Ժողովականները իրենց կատարած աշ– խատանքը նկատեցին դրական քարեւոր նախաքայլ մը եւ յոյս յայտնեցին որ ա– ապագային կայանալիք ժողովներով եւ փո– խանակութիւններով համակիներով համաձանու– թիւն գոյանայ բոլոր հարցերու չուրջ, յիրագործումն մեր Եկեղեցւոյ միութեան եւ հայ ժողովուրդի միասնականութեան:

ԴԻՒԱՆ
ՅԱՆՁՆԱԺՈՒՄԲԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ

12 Հոկտ. 1979

Ս. Էջմիածին

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ «ԱՆՈՒԱՐ» ԹԵՐԹԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ԽԱԶԻԿ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ ՀԵՏ

Բ.

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԲԱՐԳԱՒԱՃՈՒՄ

Հ.– Պուրճ Համուտի շրջանը տնտեսական գետնի վրայ զգալիօրէն բարգաւաճեցաւ վերջին շրջանին: Ասիկա պիտի չըպատահէր, եթէ չձերբազատէր այն «դժուարութիւններէն», զորս պատերազմը ի յայտ կը բերէր ամէն կողմէ: Կ'ըսուի թէ այս կացութիւնը կը պարտիճ Լիբանանեան Ճակատի կուսակցութիւններուն, որովհետեւ ամէն նիգ ի գործ դրին աւելոր համար. ի՞նչ է ձեր կարծիքը:

Պ.– Լիբանանի պատերազմը, ինչպէս որեւէ երկրի մէջ, ազէտ մըն էր ու իր հետ աւերակներէ ու քանդումներէ զատ ոչինչ ձգեց. ո՛չ ճիւնիի բարգաւաճումը բարգաւաճում է, ոչ էշրէֆիէի այս կամ այն թաղի, ո՛չ Քեսրուանի այս կամ այն գիւղին եւ ոչ ալ Պուրճ Համուտի երեւոյթը բարգաւաճում է:

Դէպքերէն առաջ, Պուրճ Համուտը թեթեւ ու միջակ ճարտարուեստի գլխաւոր կեդրոններէն մէկն էր. վարպետ արհեստաւորներ հոն կ'արտադրեն գեղեցիկ եւ արժէքաւոր բաներ: Այսօր, քեզի ցոյց կրնամ տալ ամայի փողոցներ ու անբնակ տուներ ու դուն անձամբ զատէ կացութիւնը: Ո՛չ ոք կը խարուի մնացած կամ նորաբաց խանութներու երեւոյթներէն:

ՀԱՅՈՑ ԶԷՆՔՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԶԴԱԿՆԵՐԸ

ՀԱՐ.— Կ'ըսուի թէ երբ վտանգի ժամը հնչեց, Լիբանանեան Ճակատը ունէր միակ նպատակ մը՝ Լիբանանի փրկութիւնը, եւ այդ՝ անտեսելով արաբական կամ այլ երկիրներու մէջ Լիբանանցիներուն շահերը: Այս դիտակիւնէն, հայեր ի՞նչպէս կրնան արդարանալ պատերազմին չմասնակցելու իրենց կեցուածքին համար:

ՊԱՏ.— Կը յիշեցնեմ ընթերցողներուն, որ մէկէ աւելի առիթներով յայտարարեցինք Հայութեան դիրքորոշման պատճառները, սակայն կը թուի որ հոս ալ կրկնութիւնը օգտակար պիտի ըլլայ:

Հարցումը բնականաբար կը վերաբերի հայ համայնքի հատւածականութեան եւ ոչ թէ անհատներուն, որովհետեւ անհատաբար թէ իրենք իմացան Լիբանանեան Ճակատին պատկանող կամ այլ կուսակցութիւններ – րու շարքերուն: Սակայն ինչ որ բացայայտ է, հայ համայնքը իր բոլոր կուսակցութիւններով՝ հետու մնաց 1975ի դէպքերու պրչաններէն:

Կը հարցնես թէ ինչո՞ւ:

Իմ կարծիքով, Լիբանանեան իրաքանչիւր համայնք իր իրայատուկ դիրքորոշումը ունեցաւ 1975ի դէպքերուն առընչութեամբ: Համայնք համայնք դիրքորոշումներու տարբերութիւնը թելադրուած էր ազդակէ մը, զոր երբեք պէտք չէ մտահան ընել. տակաւին իրաքանչիւր համայնքի պատմութենէն, ու անոր ընթացքին՝ իրաքանչիւր համայնքի պատկերներուն մտքերուն մէջ կուտակուած փորձառութենէն կը բխի:

Օրինակի համար, մարոնի համայնքին դիրքորոշումը տարբեր էր յոյն ուղղափառ կամ յոյն կաթոլիկ համայնքներու կեցուածքներէն (բոլորին ծանօթ են Ի. Սիսաս Դ. եւ Մաքսիմոս Հաքիմ պատրիարքներուն կեցուածքները), ու տակաւին չեմ յիշատակեր սիւննի, շիի, տիւրզի կամ այլ համայնքներու դիրքորոշումները: Ի՞նչ – պէս կը բացատրես այս կեցուածքները:

Փառաւոր անցեալին իր կրած տառապանքներուն ու անարդարութեանց պատճառով, մարոնի համայնքը զարգացուցած է ինքզինքին ու Լիբանանի մասին վախի զգացում մը, ինչ որ ի յայտ եկաւ 1975ի դէպքերուն սկիզբէն ի վեր: Մտավախութիւն մը, որուն նմանը ի յայտ չեկան յոյն ուղղափառներուն կամ կաթոլիկներուն մօտ. ու հետեւաբար՝ հակազդեցութիւնն ալ եղաւ աւանդական վախերու եւ զառն փորձառութեանց համապատասխան մակարդակով:

Հայոց համար պարագան նոյնը չէր. Հայերը յարաբերաբար նորեկ են Լիբանանի մէջ ու հոս չեն ենթարկուած պատմական յիշեալ զժուարութիւններուն: Սակայն, դոյութիւն ունին հիմնական պատճառներ, որոնց պէտք է ծանօթանալ՝ ըմբռնելու համար իրենց դիրքը: Ամենակարեւորը այն է, որ դէպքերու պայթումի օրերուն, Հայերը կը պատրաստուէին հատւաքարար ոտնելու Եռեւնի վարժարանականը: Զարդերէն ի վեր աւելին անգամ ըլլալով էր որ Հայերը միանականօրէն պիտի ոտնէին այս աոլթը, մինչդեռ անցեալին, անիկա աոլթ մըն էր աչին ու ձախին միջեւ ամբաստանութեանց փոխանակումի:

Տեղին է յիշել որ Լիբանանի մէջ Հայոց կեցութիւնը երկար ժամանակի մը ընթացքին յատկանշուած էր աչի ու ձախի միջեւ պայքարով: Որեւէ դէպքի պարագային, վճռակալ պայքար մը յառաջ կուգար ու տասնեակներով զոհեր կ'իյնային:

Այդպէս եղաւ նաեւ 1958ին, երբ ազգային դաշինքի կառավարութիւնը իր թելացնոր խոյանքով կը չարունակէ թաւալիլ բոլոր մարզերու մէջ, բնականաբար, մայրաքաղաքիս եւ իր անմիջական ու աւելի հեռաւոր արուարձաններուն փոխադրական միջոցները զերծ պիտի չմնային նոր օրերու պատկառելի նուաճումներէն:

Սա վերջին տառնամեակին, հինաւուրց փայտուղիին ընդայուած կառավարչական բարեփոխումները, առաւելապէս դիւրութիւնները չնորհեցին անոր սպառկութեան կապուած ամէնօրեայ մի – լիոնաւոր ճամբորդներուն:

1977 Դեկտեմբերին էր որ Հակայական աշխատանքի մը յաղթական պատուղը նուիրուեցաւ չահագործման յանձնուած կառավարչական յատկութեանց պիծերու, որոնք մեկնելով « Սէն Ժերմէն ան Լէ »էն կը հասնին մինչեւ « Պուասի Սէն Լէժէ » եւ փոխադարձաբար, ուրիշ երկարաձգում մը մինչեւ « Մառն լա Վալէ », եւ վերջապէս Շամբըլէէն ուղղակի մինչեւ Լիբանէնպուրկի կայարանը, որուն չարունակութիւնը կը հասնի երկար տարիներէ ի վեր պոյութիւն ունեցող մինչեւ « Սէն Ռեմի լէ Շեվրէօզ »: Իսկ Հոկտեմբերի սկզբին, երկաթուղին էր որ առաջարկ կ'իջնէր քաղաքին մէջ իսկ, թիկունք կանդնելու իր « աշխատակին »՝ փապուղիին, երբ իր գիծերէն մին մեկնելով Թաղաւորաց երբեմնի բնակավայրէն՝ Հռչակաւոր Վերսայլէն, կը հասնէր ինչ ա'Օռսէի կայարանը, զայն կապելով Ենվալիտի կայարանին, այսպէսով մէկ շունչով Վերսայլը կապելով արուարձանի կարեւոր կէտերուն՝ Սէն Քանթէն, Տուրան եւ Էթամփ, ու իր ղնացքին վրայ չփում ստեղծելով երկաթուղիի մէկ քանի կարեւորագոյն այլ կայաններու հետ, ու նաեւ հաղորդակցական յարաբերութեամբ՝ շրջանային ճեպընթաց ցանցի գլխաւոր ճիւղերուն հետ, զգալի փոփոխութիւն մը յառաջ բերելով ժամավաճառութեան եւ յաղնատանջութեան նուազումի, յօդուտ՝ հարիւր հազարաւոր աշխատաւորներու, բանուոր կամ պաշտօնեայ: Բայց յառաջիկայ տարիներուն, նոր փապուղիին եւ երկաթուղային նորաստեղծ ղնացքներու դեռ ալ աւելի համատարած նուաճումները, մայրաքաղաքին ու հեռաւոր արուարձաններու միջեւ, յառաջդիմութեան յաղթանակը գործնապէ. տութեան կալուածին մէջ, պիտի տասնեն իր բարձունքին:

Մինչ կը խօսէի յառաջդիմութեան մասին, չեմ գիտեր ինչո՞ւ, մխքս դիպաւ յանկարծ անցեալի յուշով մը, երբ այն օրերուն, գտնուելով չատ անդամ ճարտար կահագործ ողբացեալ հայրենակցի մը աշխատանոցին մէջ, հիացումս կը յայտնէի իրեն, տեսնելով որ փայտի կտորները յղկելով եւ մէկտեղելով, պահանջ կը վերածէր գեղեցկահիւս կտրածներու, կ'ըսէր, ոչ թէ ինքնագովեստեամբ, այլ պարզապէս սրամիտ անկեղծութեամբ՝ « փայտին, միայն հոգի չեմ կրնար տալ... »:

Ու այժմ, ա'լ դուն յառաջդիմութիւն, կ'աղաղակեմ քեզի, դուն որ իրականացուցիր այն բոլոր հրաշալիքները, որոնց կատարելագործութեան վրայ մտածելն իսկ զեռ երէկ ցնորային երեւակայութիւն մը կը համարուէր լոկ, այո՛, երբ համայն աշխարհը աքանչեցուցիր եւ ապշեցուցիր մարդը ղրկելով դէպի ղրեթէ չորս հարիւր հազար քիլոմեթր հեռի՝ Լուսնին, ու քալեցուցիր զանոնք իր հողերուն վրայ, երբ յաջողեցար, թէեւ ոչ չնչաւոր, բայց քու գիտութեանդ կատարչէն կերտուած քեզ ուղարկեցիր տիեզերքիս անծայրածիր հեռաւորութիւններուն, մինչեւ արեւուն չատ մօտերը երեքուն արբանեակներուն, լուսանկարեցիր զանոնք, ինչպէս պատկերահան մը պիտի լուսանկարէր զիս կամ միւսը:

Բայց ե՞րբ է որ պիտի կարենաս դուն հոգի տալ մեռեալին, կամ աւելի ճիշդ՝ մահամերձին, ինչպէս կը հայցէր ա'յնքան սրամտօրէն, Սկիւտարի սոխակը երբ կ'ըսէր « մահամերձը ի՞նչ կ'ուզէ, նախ կեանքը... »:

Ո՞ւր տարիր զիս, ողբացեալ Թանկապին հայրենակից, եւ ո՞ւր փոխադրեցիր զիս, փապուղի՛...:

ԳԵՂԱՄ ՏԻՐ–ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ

ԱՑԺԱՄԷԱԿԱՆ

Փարիզ ու արուարձանները, իրենց փապուղիով, երկաթուղիով եւ...

Մինչ ներկայ ժամանակներուս յառաջդիմութիւնը իր թելացնոր խոյանքով կը չարունակէ թաւալիլ բոլոր մարզերու մէջ, բնականաբար, մայրաքաղաքիս եւ իր անմիջական ու աւելի հեռաւոր արուարձաններուն փոխադրական միջոցները զերծ պիտի չմնային նոր օրերու պատկառելի նուաճումներէն:

Սա վերջին տառնամեակին, հինաւուրց փայտուղիին ընդայուած կառավարչական բարեփոխումները, առաւելապէս դիւրութիւնները չնորհեցին անոր սպառկութեան կապուած ամէնօրեայ մի – լիոնաւոր ճամբորդներուն:

1977 Դեկտեմբերին էր որ հակայական աշխատանքի մը յաղթական պատուղը նուիրուեցաւ չահագործման յանձնուած կառավարչական յատկութեանց պիծերու, որոնք մեկնելով « Սէն Ժերմէն ան Լէ »էն կը հասնին մինչեւ « Պուասի Սէն Լէժէ » եւ փոխադարձաբար, ուրիշ երկարաձգում մը մինչեւ « Մառն լա Վալէ », եւ վերջապէս Շամբըլէէն ուղղակի մինչեւ Լիբանէնպուրկի կայարանը, որուն չարունակութիւնը կը հասնի երկար տարիներէ ի վեր պոյութիւն ունեցող մինչեւ « Սէն

ւելի քան հարիւր երիտասարդներ սպանուեցան: Ու մինչ դէպքերէն եաք միւս համայնքները հաչտուեցան «ոչ յաղթական, ոչ պարտեալ» սկզբունքին չուրջ, Հայոց միջեւ արիւնալի պայքարը չդադրեցաւ մինչեւ 1975, երբ կարելի եղաւ դադրեցնել զայն, եւ այդ՝ նոյն տարուան Ապրիլ 24ին տեղի ունեցած հանդիսութեանց առիթով (անկախ վաթսունամեակին էր աւելի քան մէկ ու կէս միլիոն Հայերու ջարդին, որ տեղի ունեցաւ 1915ին):

Արդ, եթէ մտաբերենք որ 1975ի դէպքերը ծայր տուին ընդհանուր առմամբ ապրիլ եւ ձախի միջեւ պայքարի գունաւորումով, կրնանք ըմբռնել թէ իրենց հաւատականութիւն՝ Հայերը ինչո՞ւ հետու մնացին անկէ: Անոնց կարծիքով, 1958ի եւ անոր յաջորդած դէպքերուն կրկնութիւնն էր տեղի ունեցողը:

Աւելի ուշ, պայքարը ստացաւ համայնքային գունաւորում. անհրաժեշտ չեմ նկատեր անդամ մը եւս բացատրելու թէ Հայ համայնքը ինչո՛ւ խուսափեցաւ նմանեւ այս ձեւի պայքարէն: Հայ համայնքները զարհուրեցան ու տակաւին կը վախնան ան վտանգներէն, որոնք կը սպառնան այս երկրի միութեան ու կառոյցի միանականութեան. հետեւաբար՝ կըծկուեցաւ ինքն իր վրայ ու նախընտրեց չնեռուիլ փորձութեան մէջ դէպքերուն, որոնց կը տիրապետէ քայքայումի մթնոլորտ մը:

ԺՈՐԺ ԹԱՐԱՊՈՒԼՍԻ

(Շար. 2)

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԵՆ

ՁԱԾ ԴՈՒՌԸ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Բոլորը ոտքի կը ցատկեն, միայն Վարդանն է որ կ'ըսէ, նստած տեղէն.

– Շի՛ւշանիկ, աղջիկս, դուն լէ մինի գաս...

Շուշանիկ հայրենասիրական բոցավառ խօսքեր կ'ըսէ, եւ այդ օրինակէն ներչընչուած, մարտիկներէն մէկը, խանդավառ, կը գոչէ.

– Վե՛րջէն, էրթենք Տիզպօն, Ցաղկերտին մե՛մը...

(Այստեղ կը հետեւի ներզործական բայ մը՝ որ չի գրուիր ոչ հայերէն, ոչ քաղքցիերէն, եւ որ, բարեբախտաբար, կը կորսուի արուրնդոստ ծափերուն մէջ):

Վերջին արարը: Աւարայրի գաշտն է: Բոլորը մեռած են: Ղեւոնդ Երէցը կը շրջի դիակներուն մէջ, ծունկի կու գայ, կը քննէ, ծանօթ դէմքեր կը փնտռէ: Ահա մէկը ճանչցաւ.

– Հո՛ւմայակ (Համայակ Դիմաքսեանն է) զո՞ւն էլ ինկեր, որդեակ իմ:

Եւ կամ

– Ո՛րբէն (Յովհաննէսին) զո՞ւն լէ կէնճուխինդ զոհեցիր, արիւնիդ ծաղկանց մէջ խառնեցիր...

Ցուզումի թաչկինակներ կ'երեւին սը – րահին մէջ:

×

Լութֆի աղան եկաւ չուկայէն բեռ – նակիրի մը հետ, որ մեծ կապոց մը ձերմակ կտաւ չալիած կը հետեւէր իրեն: Զափի մը վրայ մկրատով հատւատար մասերու բաժնեցին, կտորները մեքենայի կարով իրարու փակցուցին ու կազմուեցաւ լայնածաւալ սաւան մը, իրենց սենեակէն աւելի մեծ տարածութեամբ: Ընտանեօք բարձրացան տանիք եւ սաւանը փռուեցաւ այնտեղ: Տիկին Մալվին պէտք տեսաւ ներողութիւն խնդրել որ կը խանդարեն մեզ: Տանիքը մեր սենեակին բակը կը համարուէր եւ ի վերջոյ ձերը մենք էինք: Լութֆի աղան սաւանին վրայ ծունկ չոքած, սկսաւ մատիտով գիծեր քաշել: Թեթեւ հով մը կար, եւ սաւանը անշարժացնելու համար մայր ու աղջիկ ծայրերը պահին կը պահէին, բայց աղջնակին աչքը անկիւն մը կապուած եղնիկին կողմն էր, առենը մէկ կը թողուր ու կ'երթար կը զրկէր եղնիկը: Այդ պահերուն, հովէն ծփացող սաւանին թրթռացումներէն նեղուած, Լութֆի աղան կ'աղաղակէր.

– Էլլա, կէյիկը պրաֆ, իշինէ պաֆ... (Էլա, եղնիկը ձգէ, գործիդ նայիր...):

Իսկ պզտիկը պաղատագին կը նայէր մօրը, չարունակելով սիրել եղնիկը: Ես, որ անկիւն մը կեցած լուռ կը դիտէի, դացի Էլային բացը գոցելու, արժա – նանալով Տիկին Մալվիի երախտապարտ ժպիտին եւ Լութֆի աղային չնորհակալութեան: Մտախոհ վերջացած, Լութֆի աղան սկսած էր ներկերուն: Մեծ վրձինը փոխն ի փոխ կը թաթխէր սեւ եւ կարմիր ներկերու թասերուն մէջ, ու կը չարունակէր ներկել թեւի լայն չարժումներով: Կէս ժամը բաւեց, որպէսզի ճերմակ պաստառը դառնայ սաւանայի զարհուրելի գլուխ մը կատաղութեամբ ու լայնաբաց երախով: Քիչ մը սպասեցինք որ չորնայ: Լութֆի աղան մկրատով կարեց եւ հանեց ճերմակ մը – նացած մեծ կտոր մը, որ սաւանային բեմանը կազմող բացութիւնն էր, եւ գոյացաւ թիկ մը լայնքով ու կանգուն մը երկայնքով ծակ մը: Ցետոյ զգուշութեամբ ծալուեցաւ ու տարին իրենց սենեակը, մեծ զժուարութեամբ բաժնելէ եաք էլ լան եղնիկին:

Քանի մը օր երթալ – գալով Լութֆի աղան տարօրինակ գործիք մըն ալ չինել տուաւ հայ արհեստաւորի մը: Կէս մեթր բարձրութեամբ իրարու վերեւ երկու գլանաձեւ էին, երկաթեայ չենարանի մը հանգչած եւ բունկիքներով կը պահային: Կարմիր լաթ մը փաթթուեցաւ մէկուն վրայ, ծայրը ամրացուած միւս գլանին: Երբ դարձնէինք, մէկէն քակուելով կ'ոլորուէր միւսին վրայ, եւ այսպէս վեր - վար սահելով չարժում կը ստեղծուէր: Ամբողջութիւնը, սուրճ աղձնելու գործիքի մը տեսքն ունէր: Երբ սենեակային մէջ բեմին վրայ կախուեցաւ սաստանային գլուխը, այն ատեն հասկցայ թէ ինչ բանի պիտի ծառայէ: Գլուխեցաւ բեմին եաեւը ու ծակը գոցեց: Երբ սկսէինք դարձնել գլանները, սրահէն պիտուած, այն տպաւորութիւնը կուտար, թէ սաստանային բերնին մէջ բոցեր կը չարժին: Դժոխքին կրակները...

(Շար. 2)

ՎԱՃԱՌՔԻ
ԱՌԱՋԱՐԿ ՆՈՐԱՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ
150-ԱՄՅԱԿ

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ

1828թ. պատմական մի դեպքի մասին է վկայում Ղարաքիլիսայի (այժմ՝ Վանաձոր) Սուրբ Աստվածածին եկեղեցու արձանագրությունը։ Ռուսական զորքերը գեներալ Կրասովսկու գլխավորությամբ հաղթական երթով մտնում են Ղարաքիլիսա։ Ռուսական զորքերի հրամանատարությունը, հաշվի առնելով տեղի ունեցած ճակատամարտում հայ զինվորների քաջագործությունները, որոշում է Ղարաքիլիսայի հայ բնակչությանը ազատել զորակոչից։ Այդ մասին հրամանը հրապարակվում է 1828 թ. հոկտեմբերի 27-ին։

Ղարաքիլիսայի Ս. Աստվածածին եկեղեցու արձանագրությունը հետևյալն է.

«Ես՝ Ղարաքիլիսայի Ս. Աստվածածին եկեղեցու հոգևոր հովիվ Տեր Հովհաննես քահանա Ղազարյանս, ի հիշատակ այս մեծ հրաշքի, որ Աստված արեց մեր ազգի հետ, ինչպես Մովսես մարգարեի ժամանակ, որ Իսրայելի որդիները Եգիպտոսից դուրս գալով, Կարմիր ծովի միջով անցան, իսկ Փարավոնն իր զորքերով խեղդվեց, այդպես էլ մեր ազգի հետ եղավ։ Ռուսական զորքերը, Ղարաքիլիսան գրավելով, մեր ազգի հետ ոչ մի վատություն չարեցին, այլ ընդհակառակն, մեզ ազատեցին զորակոչից, որ ամեն տարի 1000 հոգի էր տալիս։ Ուստի մենք, ի հիշատակ այս մեծ հրաշքի, որ Աստված արեց մեր ազգի հետ, որոշեցինք ամեն տարի հոկտեմբերի 27-ին մատուցել Սուրբ Պատարագ։ Եվ ով որ հետո գա, թող նա էլ այդպես անի։ Ամեն։ 1828 թ.»։

Ներկայումս Ս. Աստվածածին եկեղեցին ավերակ վիճակում է։ Պահպանվել է միայն արձանագրությամբ քարը։

Ղարաքիլիսայի Ս. Աստվածածին եկեղեցու հոգևոր հովիվ Տեր Հովհաննես քահանա Ղազարյանի մասին հիշատակություններ կան նաև Ղարաքիլիսայի Ս. Աստվածածին եկեղեցու 1828 թ. հոկտեմբերի 27-ին, ռուս զորքերի հրամանատար գեներալ Կրասովսկու հրամանով ազատված 1000 հոգու ցուցակում։ Տեր Հովհաննեսը ծնվել է 1790 թ. Ղարաքիլիսայում։ Ուսանել է Ղարաքիլիսայի Ս. Աստվածածին վարժարանում։ Ստացել է քահանայական կոչում։ Ծառայել է Ղարաքիլիսայի Ս. Աստվածածին եկեղեցում։ Մահացել է 1850 թ. հոկտեմբերի 6-ին։

Ա. Ա. Ղազարյան

ՀԱՅ ԱՆՁԵԼԻՈՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հոկտեմբերի 27-ին, երբ հայ ժողովուրդը նշում է Ռուսաստանի կողմից Ղարաքիլիսայի (այժմ՝ Վանաձոր) գրավման 150-ամյակը, հարկ է հիշել, որ ռուսական զորքերի հրամանատարությունը, հաշվի առնելով տեղի ունեցած ճակատամարտում հայ զինվորների քաջագործությունները, որոշում է Ղարաքիլիսայի հայ բնակչությանը ազատել զորակոչից։ Այդ մասին հրամանը հրապարակվում է 1828 թ. հոկտեմբերի 27-ին։

Ներկայումս Ս. Աստվածածին եկեղեցին ավերակ վիճակում է։ Պահպանվել է միայն արձանագրությամբ քարը։

Ղարաքիլիսայի Ս. Աստվածածին եկեղեցու հոգևոր հովիվ Տեր Հովհաննես քահանա Ղազարյանի մասին հիշատակություններ կան նաև Ղարաքիլիսայի Ս. Աստվածածին եկեղեցու 1828 թ. հոկտեմբերի 27-ին, ռուս զորքերի հրամանատար գեներալ Կրասովսկու հրամանով ազատված 1000 հոգու ցուցակում։ Տեր Հովհաննեսը ծնվել է 1790 թ. Ղարաքիլիսայում։ Ուսանել է Ղարաքիլիսայի Ս. Աստվածածին վարժարանում։ Ստացել է քահանայական կոչում։ Ծառայել է Ղարաքիլիսայի Ս. Աստվածածին եկեղեցում։ Մահացել է 1850 թ. հոկտեմբերի 6-ին։

Ա. Ա. Ղազարյան

ՀԱՅ ԱՆՁԵԼԻՈՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ

1828թ. պատմական մի դեպքի մասին է վկայում Ղարաքիլիսայի (այժմ՝ Վանաձոր) Սուրբ Աստվածածին եկեղեցու արձանագրությունը։ Ռուսական զորքերը գեներալ Կրասովսկու հրամանատարությամբ մտնում են Ղարաքիլիսա։ Ռուսական զորքերի հրամանատարությունը, հաշվի առնելով տեղի ունեցած ճակատամարտում հայ զինվորների քաջագործությունները, որոշում է Ղարաքիլիսայի հայ բնակչությանը ազատել զորակոչից։ Այդ մասին հրամանը հրապարակվում է 1828 թ. հոկտեմբերի 27-ին, ռուս զորքերի հրամանատար գեներալ Կրասովսկու հրամանով ազատված 1000 հոգու ցուցակում։ Տեր Հովհաննեսը ծնվել է 1790 թ. Ղարաքիլիսայում։ Ուսանել է Ղարաքիլիսայի Ս. Աստվածածին վարժարանում։ Ստացել է քահանայական կոչում։ Ծառայել է Ղարաքիլիսայի Ս. Աստվածածին եկեղեցում։ Մահացել է 1850 թ. հոկտեմբերի 6-ին։

Ա. Ա. Ղազարյան

ՄԱՏՆԱՇԱՐԻ ՀՆՁՅՈՒՆ ՎԱՀԱՆՈՏՈՒՆ

(Հատված «ԳՈՒՐ ՀՈՒՏՔ» գրքից)

Գրեց՝ ԱՍՏՂԻԿ ԳԱՆԳՓՈՒՆԻ

Ես ծնվել եմ 1912 թվականին, Ղարաքիլիսայում, Ղարաքիլիսայի Ս. Աստվածածին եկեղեցու ծխում։ Հայրս՝ Գրիգոր Գանգփունին, ծնվել է 1880 թվականին, Ղարաքիլիսայում։ Մայրս՝ Մարիամ Գանգփունին, ծնվել է 1885 թվականին, Ղարաքիլիսայում։ Ես ունեցել եմ երեք եղբայր և երկու քույր։ Ես ամենափոքրն եմ ընտանիքում։

Հայրս աշխատել է որպես հյուսն։ Նա շատ լավ հյուսն էր, և նրա ձեռքից դուրս եկած կահույքը մեծ պահանջ ուներ։ Մայրս տնային տնտեսուհի էր, նա մեծացրել է մեզ բոլորիս։ Ես հիշում եմ իմ մանկությունը, որը անցել է Ղարաքիլիսայում։ Հիշում եմ մեր տունը, որը կանգնած էր Ս. Աստվածածին եկեղեցու մոտ։ Հիշում եմ մեր բակը, որտեղ մենք խաղում էինք։ Հիշում եմ մեր հարևանների երեխաներին, որոնց հետ միասին մեծացել եմ։

Ես սկսել եմ սովորել Ս. Աստվածածին վարժարանում, երբ ինձ 7 տարեկան էր։ Վարժարանում սովորել եմ 5 տարի։ Ես սիրում էի սովորել, և լավ սովորող էի։ Ես սիրում էի նաև խաղալ, և ունեի շատ ընկերներ։ Մենք միասին խաղում էինք, և միասին էլ սովորում էինք։ Ես սիրում էի նաև կարդալ, և ունեի շատ գրքեր։ Ես սիրում էի նաև նկարել, և ունեի շատ նկարներ։ Ես սիրում էի նաև երգել, և ունեի շատ երգեր։ Ես սիրում էի նաև պարել, և ունեի շատ պարեր։ Ես սիրում էի նաև ճոճվել, և ունեի շատ ճոճանակներ։ Ես սիրում էի նաև սահել, և ունեի շատ սահնակներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունագնդիկներ խաղալ, և ունեի շատ ձյունագնդիկներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե մարդիկ շինել, և ունեի շատ ձյունե մարդիկներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե տներ շինել, և ունեի շատ ձյունե տներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ամրոցներ շինել, և ունեի շատ ձյունե ամրոցներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե կամուրջներ շինել, և ունեի շատ ձյունե կամուրջներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ճանապարհներ շինել, և ունեի շատ ձյունե ճանապարհներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե գետեր շինել, և ունեի շատ ձյունե գետեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե լճեր շինել, և ունեի շատ ձյունե լճեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ծովեր շինել, և ունեի շատ ձյունե ծովեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե օվկիանոսներ շինել, և ունեի շատ ձյունե օվկիանոսներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե աշխարհներ շինել, և ունեի շատ ձյունե աշխարհներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե տիեզերքներ շինել, և ունեի շատ ձյունե տիեզերքներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե աստվածներ շինել, և ունեի շատ ձյունե աստվածներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե սատանաներ շինել, և ունեի շատ ձյունե սատանաներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե դժոխքներ շինել, և ունեի շատ ձյունե դժոխքներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե դրախտներ շինել, և ունեի շատ ձյունե դրախտներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ադամներ և եվաներ շինել, և ունեի շատ ձյունե ադամներ և եվաներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե օձեր շինել, և ունեի շատ ձյունե օձեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե խնձորներ շինել, և ունեի շատ ձյունե խնձորներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ծառեր շինել, և ունեի շատ ձյունե ծառեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե անտառներ շինել, և ունեի շատ ձյունե անտառներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե գազաններ շինել, և ունեի շատ ձյունե գազաններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե թռչուններ շինել, և ունեի շատ ձյունե թռչուններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ձկներ շինել, և ունեի շատ ձյունե ձկներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ծովային կենդանիներ շինել, և ունեի շատ ձյունե ծովային կենդանիներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ցամաքային կենդանիներ շինել, և ունեի շատ ձյունե ցամաքային կենդանիներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե սողուններ շինել, և ունեի շատ ձյունե սողուններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե միջատներ շինել, և ունեի շատ ձյունե միջատներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե մանրէներ շինել, և ունեի շատ ձյունե մանրէներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե վիրուսներ շինել, և ունեի շատ ձյունե վիրուսներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե բակտերիաներ շինել, և ունեի շատ ձյունե բակտերիաներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ատոմներ շինել, և ունեի շատ ձյունե ատոմներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե մոլեկուլներ շինել, և ունեի շատ ձյունե մոլեկուլներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե նյութեր շինել, և ունեի շատ ձյունե նյութեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե էներգիաներ շինել, և ունեի շատ ձյունե էներգիաներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ուժեր շինել, և ունեի շատ ձյունե ուժեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե օրենքներ շինել, և ունեի շատ ձյունե օրենքներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե տեսություններ շինել, և ունեի շատ ձյունե տեսություններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե փիլիսոփայություններ շինել, և ունեի շատ ձյունե փիլիսոփայություններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե գիտություններ շինել, և ունեի շատ ձյունե գիտություններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե արվեստներ շինել, և ունեի շատ ձյունե արվեստներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե գրականություններ շինել, և ունեի շատ ձյունե գրականություններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե լեզուներ շինել, և ունեի շատ ձյունե լեզուներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե մշակույթներ շինել, և ունեի շատ ձյունե մշակույթներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե քաղաքակրթություններ շինել, և ունեի շատ ձյունե քաղաքակրթություններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե պատմություններ շինել, և ունեի շատ ձյունե պատմություններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ապագաներ շինել, և ունեի շատ ձյունե ապագաներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե անցյալներ շինել, և ունեի շատ ձյունե անցյալներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ներկաներ շինել, և ունեի շատ ձյունե ներկաներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ժամանակներ շինել, և ունեի շատ ձյունե ժամանակներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե տարածություններ շինել, և ունեի շատ ձյունե տարածություններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե չափումներ շինել, և ունեի շատ ձյունե չափումներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե հաշվարկներ շինել, և ունեի շատ ձյունե հաշվարկներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե հավասարումներ շինել, և ունեի շատ ձյունե հավասարումներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ֆունկցիաներ շինել, և ունեի շատ ձյունե ֆունկցիաներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե գրաֆիկներ շինել, և ունեի շատ ձյունե գրաֆիկներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե աղյուսակներ շինել, և ունեի շատ ձյունե աղյուսակներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե դիագրամներ շինել, և ունեի շատ ձյունե դիագրամներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե նկարներ շինել, և ունեի շատ ձյունե նկարներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե քարտեզներ շինել, և ունեի շատ ձյունե քարտեզներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե գլոբուսներ շինել, և ունեի շատ ձյունե գլոբուսներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե մոդելներ շինել, և ունեի շատ ձյունե մոդելներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե նախագծեր շինել, և ունեի շատ ձյունե նախագծեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ծրագրեր շինել, և ունեի շատ ձյունե ծրագրեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ալգորիթմներ շինել, և ունեի շատ ձյունե ալգորիթմներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե կոդեր շինել, և ունեի շատ ձյունե կոդեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե ծրագրավորման լեզուներ շինել, և ունեի շատ ձյունե ծրագրավորման լեզուներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ծրագրեր շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ծրագրեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային խաղեր շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային խաղեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ֆիլմեր շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ֆիլմեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային երաժշտություններ շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային երաժշտություններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային նկարներ շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային նկարներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային գրքեր շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային գրքեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային հոդվածներ շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային հոդվածներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային զեկույցներ շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային զեկույցներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ատենախոսություններ շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ատենախոսություններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային գիտական աշխատություններ շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային գիտական աշխատություններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային դասագրքեր շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային դասագրքեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ուսումնական ձեռնարկներ շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ուսումնական ձեռնարկներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ուսումնական ծրագրեր շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ուսումնական ծրագրեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ուսումնական խաղեր շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ուսումնական խաղեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ուսումնական ֆիլմեր շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ուսումնական ֆիլմեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ուսումնական երաժշտություններ շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ուսումնական երաժշտություններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ուսումնական նկարներ շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ուսումնական նկարներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ուսումնական գրքեր շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ուսումնական գրքեր։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ուսումնական հոդվածներ շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ուսումնական հոդվածներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ուսումնական զեկույցներ շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ուսումնական զեկույցներ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ուսումնական ատենախոսություններ շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ուսումնական ատենախոսություններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ուսումնական գիտական աշխատություններ շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ուսումնական գիտական աշխատություններ։ Ես սիրում էի նաև ձյունե համակարգչային ուսումնական դասագրքեր շինել, և ունեի շատ ձյունե համակարգչային ուսումնական

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՒԻ ԿԱՑԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

ՎԱՐՈՒԺ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT

49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES

Tél. 793-64-02

Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ

Մատչելի գիներով

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՔ

FERMÉ LE LUNDI

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Ս. Թադէոս Հարթուղիմէոս եկեղեցւոյ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած միօր եայ դպրոցի հայերէն լեզուի դասընթացքներու տարեբացմանը սկսած է Յորեքշաբթի Հոկտ. 17, առաւօտեան ժամը 9էն 12:

Ուսուցչուհին է երէցկին Գոհարիկ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ՊԱՐ

Կապ. Ֆաչէի Իսիի պարի դասերը սկսած են, Երեքշաբթի օրերը էրիկոան ժամը 17 – 19: Պզտիկները ժամը 17էն 18, մեծերը 18էն 19, Պուլվար Ռոտէն, ժիմնազ Րոտէն, Փլաս Քենետի, իսի ՍԱԼ Ա.

Փափաքողներ կրնան առաջնորդել իրենց զաւակները՝ երկու սեռէ:

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՃԱՃԵԱՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿ

Խաեանի սան եւ համակիրներու բարեկամական միութիւնը կ'ողեկոչէ անուանի բանասէր և պատմաբան

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՃԱՃԵԱՆԻ

ծննդեան հարիւրամեակը, հովանաւորութեամբ Սամուէլ – Մուրատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու տե – սուչներուն, ճոխ թէյասեղանի մը չուրջ, կիրակի, Հոկտ. 28 ժամը 15·30ին Ա. Մանուկեան հանդիսասրահը:

Ցօրելեարը կը ներկայացնէ՝

ՕՐ. Հ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Ցերեկոյթի հասոյթը կը յատկացուի զոյգ վարժարաններուն:

Ծանօթ երգիչ ՆՈՐԱՑՐ եւ եգիպտահայ երգչուհի ՄԱՐԳԻՏ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ իրենց տոհմիկ երգերով պիտի ոգեւորեն մթնոլորտը: Մէջ ընդ մէջ ասմունքներ: Սահմանափակ տեղաններըը կանխաւ ապահովել, առաւօտ 7էն 10 հեռախօսելով

372·04·20

Մասնակցութիւն 30 ֆր.

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Ազգային Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Հոկտ. 28ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 20, խնջոյք մը տեղի պիտի ունենայ Ազգ. Տան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ ՍԱՑԱՔ – ՆՈՎԱ. նուագախումբին:

Այս առթիւ դաշտահանդէսին ծախսած տոմսերուն թիւերը պիտի քաշուին:

Պատ, պազ պիւֆէ՝ տեղւոյն վրայ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՇԱԲԱԹԱՎԵՐՋ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 1 – 4

կազմակերպութեամբ՝

Ս. ԽԱՉԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Տեղեկութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար դիմել՝

Անտոն Վ. Թիւթիւնճեանի

6 ter, Rue Charlot — 75003 PARIS

Tél. : 278-31-93

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Ֆաչէի Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Հոկտ. 27 կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազգ. Տան սրահը: Կարեւոր օրա – կարգ — պարահանդէսի կազմակերպութիւն:

DEMAND D'EMPLOI

Homme 40 ans, licencié en littérature anglaise et pédagogie, comptabilié 2ème degré — cherche sur Marseille, Nice, Valence ou Paris une place dans :

1) l'enseignement des langues arménienne et anglaise, ou

2) travaux de bureau — aide-comptable, interprète anglais - français, réceptionnaire d'hôtel, dactylo arménienne etc.

S'adresser : M. Sarkis TACHEDJIAN

7, Traverse St-Sébastien,

83700 ST-RAPHAEL

ԾԱԽՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Պահէօլ հայկական չրջանակին մէջ, երկրորդ յարկի վրայ, երեք յարկանի չէնքի մը մէջ երեք սենեակ, մեծ խոհանոց, բաղնիք, հանգերձարան, արտաք – նոց, կառատուն, քավ:

Դիմել հեռաձայնով 663·38·83 կամ պրատոր ԼԻՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆԻ

53, Rue Gustave Courbet

92220 Bagneux

restaurant ANY

Spécialités Caucasiennes et Orientales

AMBIANCE MUSICALE

DINER AUX CHANDELLES

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

Ա Ն Ի

Հաճելի մթնոլորտ, կովկասեան եւ արեւելեան համեղ ճաշեր, երաժշտական մթնոլորտի մէջ

Կոչումնքներու կամ հաւաքոյթի համար պայմանաւորուիլ Տնօրէնութեան հետ

52, Rue Jean-Pierre Timbaud

92130 ISSY LES MOULINEAUX

Tél. : 638-78-58

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՔՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայոց լեզուի դասաւանդման եւ հայ մշակոյթի տարածման կեդրոն

Centre d'Enseignement et de Diffusion de la Culture Arménienne (C. E. D. C. A.)

MTP Tivoli, 66 Cours Fr. Roosevelt

13005 Marseille — Tél. : 47-92-02

ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Տասը ուսուցիչ – ուսուցչուհիներու զբաղեալութեամբ պիտի աւանդուին հետեւեալ նիւթերը.

Լեզու եւ գրականութիւն, Պատմութիւն եւ քաղաքակրթութիւն (ֆրանսերէն), Պաֆալօրէայի մասնաւոր յայտագրի պատրաստութիւն, Հայերէնի պարզ խօսակցութիւն դիտա – լսողական արդիական միջոցներով:

Ձեռք բերուած դիտելիքներու գործադրութիւն հետեւեալ միջոցներով.—

Թատերական արտայայտչութիւն, ժողովրդական բանահիւսութիւն, երգ եւ բանաստեղծութիւն, Դասընթացքները չափահասներու համար, Հետազօտական եւ վաւերագրական ղեկավարուած գործունէութիւններ:

Դասընթացքները սկսան Շաբաթ օր, Սեպտ. 27ին:

Արձանագրութիւնները թուականէս սկսեալ ամէն օր յետ միջօրէին, ժամը 15–20:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Խնամակալութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է.—

Տէր եւ Տիկ. Վ. Վարդանեան (Թէհրան) 1000 ֆր., Օր. Պ. Քէօչէեան 100 տոլար, Տիկ. Ա. Պագըրճեան, Օր. Է. Հազարապետեանի մահուան առթիւ 50 ֆր., Տիկ. Ա. Մանուկեան իր ամուսնոյն կիւրեղ Մանուկեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ 100, Տիկ. Ա. Պագըրճեան Օր. Լ. Փափազեանի մահուան առթիւ 50, Տէր եւ Տիկ. Գ. Էլմաօղլու Ղազարոս Պէքարեանի մահուան առթիւ 300, Տէր եւ Տիկ. Ս. Արզումանեան Պերճ Գլըճեանի մահուան առթիւ 200 ֆր.:

Ս. ՑԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

ԲԱԶՄԱԶԱՅԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, Հոկտեմբեր 28 ուն Գիւտ խաչի, Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի. կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Խաճակ Քհնյ. Հէրիմեան:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարուի Կոմիտաս երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Մարթէն Օֆլազի:

au Theatre Daunou

7, Rue Daunou, — 75002 Paris

Tél. : 261-69-14

Vendredi 26 Octobre à 20 h. 30

L'Etude Artistique

ALINE ARTINIAN

Représentant en France et à l'étranger l'orchestre de chambre de Munich

PRO ARTE

Dirigé par le grand

KURT REDEL

a la joie de porter à la connaissance du public arménien qu'elle présente un unique Concert et que par souci de renouveler le répertoire musical, Kurt Redel présente outre le répertoire classique celui de

KOMITAS

((*Danses populaires*)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕԻԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

« ՆՈԹՐԸ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏ »Ի ՈՍԿԵԶՕԾ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ - ՄԱՐՍԷՅԼ

Կիրակի, Հոկտ. 28, առաւօտեան ժամը 11ին հայկական ծէսով Ճայնաւոր պատարագ կը մատուցուի, Մարսէյլի « Նոթրը Տամ տը լա Կարտ »ի մէջ, հայկական տաբեկան ուխտագնացութեան առիթով:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԱՐԳԻՍ Վ.Րդ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

ժողովրդապետ Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին:

L'Union Générale Arménienne de Bienfaisance

organise

des Cours d'Arménien

niveaux débutant, moyen et supérieur

préparation au baccalauréat ainsi que des cours de civilisation

tous les Samedis de 14 h. à 16 h.

au Centre Culturel Alex Manoogian

118, rue des Coucelles — Paris 17e

Début des cours :

le Samedi 20 Octobre

Inscription : 11 Sq. Alboni

Tél. 520-03-18 ou 118 rue de Courcelles (les soirs), Tél. 924-86-71

Imprimé sur les Presses du Journal « Haratch »

83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris

Commission Paritaire : No 55935

gala et banquet

des Anciens Combattants d'Origine Arménienne, Section d'Issy-les-Moulineaux, Clamart et environs, sous le patronage de

M. NOURHAN FRINGHIAN

Président d'Honneur de l'Association

et de M. BAKERDJIAN

Le Samedi, 3 Novembre à 20 h. très précises.

Réservations : 770.07.25 — 642.73.10 — 642.45.25

et Mme Palouyan, Rue de Trévise

AU PROFIT DES ECOL ES ARMENIENNES

Orchestre Les Gaïdzag's et Musique tradi tionnelle Arménienne

Interprétée par le trio arménien de Radio France

Chanteuse : Mme AIDA HAROUTUNIAN

Canon : Mme ELYA PEHLIVANIAN

Guitare : M. ARTO PEHLIVANIAN

MELANIA APOVIAN (d'Arménie)

Théâtre Municipal d'Issy-les-Moulin eaux, 25 Ave. Victor-Cresson.

ՄԱՐՍԷՅԼ

100ԱՄԵԱՑ ՅՈՐԵԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

Դպրոցասէրի նախկին սանուհիներու Միութիւնը վարժարանին հիմնադրութեան հարիւրամեակը կը տօնէ Հոկտ. 28ին, Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ « Ջրբաչեան » սրահին մէջ կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին

Նախագահութեամբ՝ ՑԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

Բանախօսութիւն ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԷ

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, Ս. Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին կողմէ ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ Եղլմազեանի: Պար՝ Մշակոյթի Տան Անի պարախումբը կը պարէ առաջնորդութեամբ Տիկին Եւա Արգուեանի: Արտասանութիւն Տիկ. Սոնիա Մկրտիչեանէ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
23
MARDI
23 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.497
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.497

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՑՏԻՊ

ՅՈՒԻԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ. 16–18)

« ԱՐԱՐԱՏ » ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ « ՍՊԱՐՏԱԿ » ԷՆ 0–1

«Արարատ»ի տղաքը Հոկտ. 17ին դարձեալ հեռացած են դաշտէն առանց մրցումի, Մոսկուայի մէջ պարտուելով տեղւոյն «Սպարտակ»էն՝ 0–1: Միակ կոլը՝ Պրէժնեւի վայրկեանին նշանակած է Ալեք Մխրտչեան՝ փենալթիով: Մրցման բաքուի « Նեֆթչի » խումբին համ կազմելէ ետք, քանի մը տարի խաղցած է « Արարատ »ի մէջ եւ նեղսիրտ «Սպարտակ»ի կեդրոնական պաշտպանն է: Երկրորդ կիսախաղին Երեւանցիները չանացած են դրաւել մրցակիցին դիրքը. կազմակերպած են բազմաթիւ գրոհներ, սակայն առանց արդիւնքի:

Ներկայիս Սպարտակ առաջինն է և ունի 4 միաւոր, կիեւի Դինամօն՝ 41, Դոնեցկի Շախտեորը՝ 40, Թբիլիսի Դինամօն՝ 38 միաւոր: «Արարատ» 26 միաւորով կը գրաւէ 10րդ տեղը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՇԷ ՏԱՅԱՆ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

— o —

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ
ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԷ ՊԵԿԻՆԻ
ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Առաջին տպաւորութիւնն այն էր, որ Իսրայէլի Արտաքին Նախարարը կրնայ հրաժարած ըլլալ առողջական պատճառներով, քանի որ զաղանիք չէ թէ վերջին դարձուածքի ենթարկուեցաւ աջիքի խլուրդի համար: Բայց կը հաստատուի որ այդ չէ պատճառը, այլ Տայեան բոլորովին դէմ է Պեկինի վարած պաղեստինեան քաղաքականութեան: Լուրը մեծ իրարանցում ստեղծած է Իսրայէլի մէջ եւ հակառակ անոր որ բոլորովին անակնկալ մը չէր լատենեակ անձերուն համար, ռումբի ազդեցութիւն ըրած է: Մոշէ Տայեան ճկուն եւ իրատես քաղաքականութեան կողմնակից է մինչ Պեկին դերին կը մնայ ծայրայեղ ազգ. կրօնական կուսակցութեան: Եւ Տայեան այդ քաղաքականութիւնը դէմ կը դտնէր Իսրայէլի շահերուն եւ կը վախնար որ այդ ձեւով փճանայ նոյնիսկ Եգիպտոս – Իսրայէլ հաշտութիւնը եւ Իսրայէլ բոլորովին կղզիանայ միջազգային ճակատի վրայ:

Նախարարը ըսած է թէ հրաժարումէն ետք « տոպրակը պիտի պարպէ » եւ կը պատրաստուի մամուլի իր ասուլիսին: Բայց յստակ է, որ իր ուզածը այն էր որ միջին ճամբայ մը գտնուի Պաղեստինցիներուն հարցին կարգադրութեան համար:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԵՐՈՒ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ «ՓՈԼԻԹԻՔԱ»Ի ԵՒ «ՀԻՒՐԻՅԷԹ»Ի

ՄԷԿԸ՝ ԶԷՔԻ, ՊԱՐԶ ՀԱՅ ՄԱՐԴ ՄԸՆ Է, ԲԱՅՑ՝ ՄԱՐԴ Է ՄԻՒՍԸ՝ ՏԻԳՐԱՆ, ԹԱՂԱԿԱՆ Է, ՎԱՐԺԱՊԵՏ Է, ԲԱՅՑ՝ ՈՉ ՀԱՅ Է, ՈՉ ԻՍԿ ՄԱՐԴ...

ԽՄԲ.— *Փոլիթիքա* ձախ հակում ունեցող թուրք այն *հազուագիւտ* թերթն է, որ ճշմարտութիւնը ըսելու քաջութիւնն ունի երբեմն: Այս նոյն շաբաթաթերթին մէջ էր, որ Թալէաք անուն (իմիջ զուգադիպութիւն) լրագրող մը, 1975 Հոկտ.ին յօդուած մը ստորագրած էր, ուր կ'ընդունէր որ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑ ՄԸ կայ: Այս անգամ, նոյն թերթը հրատարակած է իր մէկ ընթերցողին (հայ) այլապէս յատկանշական մէկ նամակը: Հազուագիւտը միայն այս թուրք թերթը չէ, այլ մանաւանդ այն Հայը, որ Թուրքիա ապրելով, քաջութիւնն ունեցած է իր ծագումին հպարտութիւնն ունենալ եւ չստրկանալ նման ուրիշ քրիստոնեայ Հայերու որոնք չեն վարանիր *անիծել* այն ճեռքերը, որոնք փամփուշտ կը պարպեն Թուրքերու վրայ եւ *Հիւրրիյէթ*ին կը գրեն. « Անիծ եա՛ր ըլլան քոլոր անոնք, որոնք վաքսուն տարիներու ոխը չեն մոռցած »: Այս երանելին, որ կը կոչուի Տիգրան Գէորգեան, Գանտիլլիի Թաղական խորհուրդի ալ ատենապետ է եղեր··· մինչ *Փոլիթիքա*յի նամակագիրը պարզ մարդ մըն է, քաղաքական չէ, բայց չի հաշուիր ըսելու Թուրքին.— « ··· Պիտի հանդիպին հօրս պէս մարդոց, որոնք վախնալով պահած են իրենց Սարգիս անունը եւ առած են *Զէքի* անունը »: Գանտիլլիի քաղաքականը ամբողջ Ապրիլեան Սերունդը կ'անիծէ, վարուժանէն Զարդարեան, չես գիտեր ի՞նչ փրկելու համար — երեւի իր քանակագի՞ն մորքը — մինչ Զէքի – Սարգիսը Հայոց բաղաքակրթութիւն կը դասաւանդէ Թուրքին: Մեծ է որ պիտի ուրանայիք Թուրքիա ապրող Հայուն « տագնապը » բայց Հայերուն անէծք կարդալով չէ որ Թուրքին աչքը պիտի մտնեն հայանուն նման քաղաքականներ, որոնք միայն նողկանք կրնան պատճառել ոեւէ մարդու, որ ազգ. արժանապատուութիւն ունի, նոյնիսկ՝ Թուրքին:

Ստորեւ երկու նամակները, այնքան յատկանշական:

Հոկտ. 16ի Փոլիթիքան հետեւեալը կը հրատարակէ նամակ մը, ստորագրուած Զէքի Էմէկճիօղլու (Սարգիս) ստորագրութեամբ: Նամակը հրապարակելէ առաջ թերթը կուտայ սա ծանօթութիւնը:

Նոյնութեամբ կը հրատարակենք շահեկան նամակը մեր մէկ ընթերցողին որ դիտած է անցեալ շաբաթ հետատեսիլէն ցուցադրուած « Շամբան վանա Ագար » յայտագիրը: Այս նամակը ցոյց կուտայ ազգարնակչական խումբերու վրայ խաղ – էենիութեան շովէն ճնշումն ու վերաբերումը:

Յայտագիր մը կար հետատեսիլի մէջ: Քանի մը հոգիի կողմէ Ուրարտուի քաղաքակրթութեան մասին պատրաստուած յայտագիր մը: Խօսնակը պատմել կը սկսի. « Էֆէնտիմ, Ուրարտուները սանկ, Ուրարտուները նանկ »: Կը մտաբերեմ կարգ մը բաներ, զորս սորված եմ տեսնօք: Ուրարտուները հայ ժողովուրդին նախնիներն են: Եւ ասոր ալ փաստերը գոյութիւն ունին: Թռթռի մօտ այս մարդոյն ձայն չկայ եւ կը շարունակէ: Ցոյց կուտայ Վանայ լիճի կեդրոնը Ախթամար կղզին: Մեծ յուզումով եւ աքանչացումով կը պատմէ հոնտեղի եկեղեցին եւ անոր ճարտարապետական մասնայատկութիւնը: Միայն թէ « հայ »ի ոչ մէկ յիշատակութիւն, ոչ մէկ ձայն: Եւ յետոյ սուտ - մուտ, ճիշդ - սխալ պատմութիւն մըն ալ կը պատմէ թէ ինչպէս աս կըղզին առած է Ախթամար անունը: Մինչդեռ մենք դեռ մեր մեծ մայրերուն ծունկերուն վրայ լսած էինք թէ այս կղզին ինչպէս առած է Ախթամար անունը: (Հոս նամակագիրը կը պատմէ Ախթամարի պատմութիւնը): Ուրեմն հետատեսիլի մարդոյ ըսածին պէս Ուրարտուներու թագաւոր մը կամ իշխան մը հայ աս չէ այս պատմութեան մէջ: Ասոնք չվէնականութեան հրահրում են, պատակտում են: Չես գիտեր թէ մարդիկ ինչ կը շահին ճշմարտութիւնը պահելով: Բայց այսպէս չարժողները չէ՞ն դիտեր արդեօք որ իրենց մշակոյթը պաշտպանել ուզողներ մէջտեղ պիտի ելլեն անպայման: Եւ չէ՞ն գիտեր որ Հայերը Քրիստոսէ չատ առաջ Վանի - Պիթլիսի եւ Մուշի չրջակայքը քաղաքակրթութիւն մը հիմնած եւ ապրած են: Թող երթան ու նային անգամ մը այդտեղի պիւղերուն: Անպայման Հայերու պիտի հանդիպին հոն: Պիտի հանդիպին հօրս նման մարդոց, որոնք վախնալով, պահած են իրենց Սարգիս անունը եւ առած են Զէքի անունը: Իսմէր Փոլաթի « Դեղին վարդը » անուն գործը այս մասին լաւագոյն նմոյշ մըն է: Այս վէպին մէջ կը պատմուին հայ եւ քիւրտ ժողովուրդներուն եղբայրական ապրումները եւ թէ անոնք ինչպէս զարգացուցած են իրենց քաղաքակրթութիւնները, մինչեւ որ աս զարգացումէն անհանգիստ եղող աղաներու չովէն զգացումները պատակտում սերմանած են անոնց միջեւ եւ երկու ժողովուրդները իրար ձգած:

Այո, Թէ – Վէի յայտագիր պատրաստողնե՛ր: Դուք զուր տեղ յոգներ էք: Մենք Ուրարտուներու թոռներն ենք: Մենք տէր կ'ելլենք մեր արուեստին, ինչպէս տէր կ'ելլենք արուեստին՝ բոլոր ժողովուրդներուն, որոնք խաղաղութեան կողքին են: Մենք Սամանտաղլի Վագըֆներ դիւղին մէջ ասեղնագործութիւն ընող, Գայսէրիի Պիւնեանի մէջ գորգ եւ ասեղնագործութիւն բանող մեր քոյրերուն, Իսթանպոլի մէջ (անունը վրան) Զուլհաեան Խանի մէջ աշխատող մեր եղբայրներուն հետ ձեռք ձեռքի տուած, կը վտաւենք ահաւասիկ մեր վերջ ըսածը: Ուրեմն դուք պարապ տեղ մի յամառիք այդ կերպ չեղումներու վրայ:

Այո, մենք այս ենք եւ լաւ գիտենք թէ ինչ է ընկերվարական ճշմարտասիրութիւնը – Թիւնը: Ձենք կրնար այդպիսի չովէն եւ պատակտիչ խաղեր: Մենք ունինք մեր սեփական փոլքլորը, սազը եւ խօսքը: Մենք ունինք մեր սեփական կարն ու գործուածքութիւնը եւ ունինք նաեւ անհամար աշխատասէր մայրեր, քոյրեր եւ եղբայրներ որոնք մասնակցած են Պէրլինի Օնկէրի մրթինկներուն: Մենք այս ենք, չենք պահեր: Ճիշդ է որ մեր միջեւ գոմփրատորներ ալ կան: Վարուժան Զիֆթ – չիեան մը ամենաբարձր տուրքը տուեր է, Արշաւիր Փափազեան մը իր գործատրանին մէջ լոքավէթ պիտի ընէ եղեր վաստեր չատ կան: Անոնք թող ողջագուրուին եւ համբուրուին իրենց դասակարգային եղբայրներուն հետ: Մենք ալ ունինք մեր դասակարգային եղբայրները « բանուորներու դասակարգը »:

Եւ մենք մեր արուեստը այլեւս այս նպատակին պիտի նուիրենք, որքան ալ դուք ճշմարտութիւնները պահել աչխատիք: Փայտը, զոր ջուրին մէջ կը նետէք, պիտի լողայ ջուրին մակերեսին վրայ:

Ապրի ժողովուրդներու եղբայրութիւնը:

Ապրի իր արուեստը իրաւ ճամբու մէջ գործածողը:

ԶԷՔԻ ԷՄԷՔՃԻՕՂԼՈՒ (ՍԱՐԳԻՍ)

— — × — —

ՏԻԳՐԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿԸ «ՀԻՒՐԻՅԷԹ»Ի ԱՆԻԾԵԱ՛Լ ԸԼԼԱՆ····

Թուրքափոլ վարժարանի հիմնադիր եւ Գանտիլլիի Թաղային Խորհուրդի առաջնորդ Տիգրան Գէորգեան նամակ մը կը հրատարակէ « Հիւրրիյէթ »ի Ազատ Բեմի սիւնակին մէջ, ուր յիշեցնելէ վերջ, թէ « վրիժառութիւնը Աստուծոյ տերութիւնն է , կը նզովէ բռնութիւն գործողներն ու սպանութիւն կատարողները եւ կը գրէ··

« Անիծեա՛լ ըլլան այն ձեռքերը, որոնք փամփուշտ կ'արձակեն դաւադրաբար:

« Անիծեա՛լ ըլլան այն ձեռքերը, որոնք վաստրէն փամփուշտ կ'արձակեն օտար երկիրներու մէջ Թուրքը ներկայացնող – ներուն դէմ:

« Անիծեա՛լ ըլլան բոլոր անոնք, որոնք կը մոռնան, թէ վրիժառութիւնը միայն Աստուծոյ է տրուած:

« Անիծեա՛լ ըլլան բոլոր անոնք, որոնք 60 տարիներու ոխը չեն մոռնար:

« Անիծեա՛լ ըլլան բոլոր անոնք, որոնք հեռաձայնով մը կ'իւրացնեն գործուած ոճիրը:

« Անիծեա՛լ ըլլան բոլոր անոնք, որոնք իրենց գործած ոճիրներուն պատասխանատուութիւնը կը ձգեն ուրիշներու վրայ:

« Անիծեա՛լ ըլլան բոլոր անոնք, որոնք պետնին տակը կ'անցընեն իրենց քաղաքական բոլոր իրաւունքները վայելող հայկական ծագումով Թուրք հայրենակիցները:

« Անիծեա՛լ ըլլան բոլոր անոնք, որոնք Թուրքին համբերութիւնը կը սպառեն, հանրային կարծիքը խռովքի կը մատնեն:

« Անիծեա՛լ ըլլան բոլոր անոնք, որոնք չեն դնահատեր Աթաթիւրքեան սերունդի մը մարդասիրութիւնը, քաղաքակիրթ տեսութիւնները եւ դրգռութիւն կը սերմանեն:

« Եւ անիծեա՛լ ըլլան բոլոր անոնք, որոնք իրենց սրտերը կը փակեն սիրոյ եւ խաղաղութեան զգացումներուն առջեւ ու վրէժը եւ տեղութիւնը կը հրահրեն »:

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ «ԱՆՈՒԱՐ» ԹԵՐԹԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ԽԱՉԻԿ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ ՀԵՏ

(Գ· և վերջին Մաս)

ՀԱՅՈՑ ԴԵՐԸ
ՃԱԿԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հ·— Հիմա որ պատկերը աւելի յստակ դարձած է, ի՞նչ է Հայոց դիրքը:

Պ·— *Դիրքը յստակ է եւ հարցազրոյցի առիթ չի ձգեր· Դէպքերու ընթացքին, վայրագութեան եւ սպանութեան ալիքէն հեռու մնացած հայ համայնքները չեն կրնար չեզոք եւ ձեռնածալ մնալ որեւէ հարցի նկատմամբ, որմէ կախում ունի Լիբանանի ապագան:*

Հայերը, որոնք իրենց ամենաուրբ արբութիւնները հաւաքած են Լիբանանի մէջ, սկսելով կրօնական կեդրոնէ մը՝ որ կը լուսաւորէ ամբողջ աշխարհի Հայութեան միտքը, ու հասնելով եկեղեցիներուն, ընկերային, մշակութային եւ արուեստի անհաշիւ կեդրոններուն, խոր - բապէս կը ցաւին Լիբանանի կրած որեւէ պատուհասին համար: Քաղաքական որեւէ պայքարի ընթացքին, հայկական եւ - բեմբոխանական պլոքը կը կանգնի առաջին չարքի վրայ ու իր բոլոր ճիգերը կը դնէ ի սպաս Լիբանանցիներուն միջեւ խօսքի միութեան յառաջացման, որպէսզի Լիբանան փրկուի իր չուրջ լարուող դաւերէն:

Դէպքերու սկիզբէն ի վեր, տիալոկի ու փրկութեան նպատակով, հոս թէ արտասահմանի մէջ, կազմուած որեւէ յանձնախումբէ չբացակայեցաւ Հայ համայնքը, լսելի դարձնելու համար համախոհութեան եւ չարքերու միասնականութեան անհրաժեշտութեան խօսքը, որպէսզի երկիրը կարելի ըլայ փրկել «կանայն ու չորը» ոչնչացնող աղբերդութենէն: Ու տակաւին կը մնանք մեր այն հաստատ համոզումին վրայ, թէ Լիբանան կրնայ փրկուիլ միայն իր զաւակներուն ձեռքով, եթէ անոնք վճռեն վերանգնները դիմադրաւել «միացեալ չար - քերով»···

Գիտենք որ Լիբանանի ազանդական դերբութիւնը ունի բազմաթիւ թերութիւններ· ամենք լուծումը կը դանեն ամենածայրայեղ ապակեդրոնացումով, ուրիշներ՝ 1943ի տարազին վերականգնումով, իսկ ուրիշներ՝ այս երկուքին միջինով: Այս բոլորը կարելի են եւ ոչ մէկ անպատեհութիւն կայ, որ նոյն հայրենիքի զաւակները անոնց չուրջ տիալոկի նստին: Սակայն ինչ որ քաղաքակիրթ ժողովուրդ մը կը զատորոշէ նախնական ու կենդանական բնազդներով տարուող ժողովուրդներէն, ա՛յն է որ բոլոր հարցերը, ու մանաւանդ ճակատագրական հարցերը (ինչպէս՝ սահմանադրութիւնը, պետութեան կառոյցը, հաստատութիւնները, վարչաձեւը) կրնան կարգադրուիլ տրամաբանութեան վայ հիմնուած տիալոկով, վոխադարձ յարգանքի մթնոլորտի մը մէջ եւ ո՛չ թէ վարագութեան, զէնքի ու սպանութեան ճամբով, որովհետեւ ազգային համերաշխութիւն կը նշանակէ համոզում եւ ոչ թէ կամքի պարտադրանք:

Եթէ Լիբանանցի մեր եղբայրները համակրծիք են մեզի, մեզի կը մնայ պարզապէս աշխատիլ միասնաբար, առեղծելու համար յարմար մթնոլորտ մը ու վարագել «մտավախութիւն»ները, նախապատրաստելու համար տրամաբանութեան վայ հիմնուած ու վինիչ տիալոկ մը, որուն միջոցով Լիբանանցիները համախոհութիւն մը գոյացնեն իրենց ձգտումները մարմնաւորող դրութեան մը եւ հաստատութիւններու չուրջ: Ի դուր մենք մեզ կը խաբենք, եթէ ապագան դիտենք անցեալի հայեցողութեամբ ու եթէ մենք զմեզ չպատրաստենք ապագայի մը, որ, ուզենք կամ չուզենք, պիտի ըլայ անցեալէն տարբեր: Ու այսօրուան դէկտ - վարութեանց համար լաւ պիտի ըլայ ի - բագործել այս առաջադրանքը եւ բանտ - ձեւել ապագան, որպէսզի չըլայ այն օրը, երբ յառաջիկայ սերունդները զան ու տակ ու վրայ ընեն լիբանանեան վարչաձեւը՝ հրդեհը մարելու եւ ողբերգութեանց վերջ տալու անյոյս փորձով մը:

ԱՆԻՄԱՍՏ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐ
ՈՒ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆ

Հ·— Հայոց եւ լիբանանեան կուսակցութեանց միջեւ վերջին բախումներուն պատճառը ի՞նչ էր:

Պ·— Կոիւը վերջ գտած է, փառք Աստուծոյ: Անոր անմիջական պատճառները անիմաստ էին ու անձնական տարակարծութիւններ: Սակայն ինչ որ պատահեցաւ անկէ ետք - եւ հոս է բուն հարցը—, ի յայտ բերաւ վտանգաւոր կուտակումներ, զորս պէտք էր զարմանել բարդութեանց առաջացումէն առաջ: Զափազանցած չեմ ըլար, եթէ ըսեմ որ բարդութիւնները լարուած էին զըր - դըռիչ քարոզչութեանց պատճառով, որոնց ամենք մասնակցեցան զիտակցաբար, իսկ ուրիշներ՝ առանց զիտնալու թէ ուր կը տանին անոնք:

Կուսակցութեանց ու համայնքներու զեկավարներուն միջեւ տեղի ունեցած ժողովը չատ օգտակար եղաւ, որովհետեւ բոլորն ալ համաձայնեցան վերջ տալու ոտնձգութեանց, ըսի — բաւներուն ու ամբաստանութեանց, որոնց վարժութիւնը ձեռք բերած են կարգ մը կողմեր՝ 1975ի դէպքերուն նկատմամբ Հայոց որդեդրած դիրքորոշման դէմ: Ժողովա - կանները անհրաժեշտ նկատեցին որ նոր էջ մը պէտք է բանալ Լիբանանեան ձակատի եւ հայ համայնքներուն միջեւ յարաբերութեան գծով՝ վոխադարձ յարգանքի եւ դիրքերու ըմբռնումի ճիգի ճամբով: Տակաւին տեղի պիտի ունենան այլ ժողովներ, համակարգելու համար այն՝ ինչ որ կը նպաստէ երկրի չհերուն ու առաջքը կ'առնէ նման ճակատումներու, ինչ որ տրամաբանող միտքին համար անընդունելի է, նկատի ունենալով որ խնդրոյ առարկայ խմբաւորումները, անկախութենէն ի վեր, քալեցին ձեռք ձեռքի, ի խնդիր Լիբանանի անկախութեան ամբապնդման, բարգաւաճումին ու բոլոր մարզերու մէջ զարգացումին:

Հ·— Ապահովութեան հսկող խառն շրջանն ալ ոչնչացուցի՞ն:

Պ·— *Կը յուսամ որ մնայուն ըլլան: Սակայն այս մասին մանրամասնօրէն խօսիլը լինձի համար յարմար չէ, որով - հետեւ անիկա գործն է պինուորական յանձնախումբերուն:*

Հ·— Բախումներու վերարծարծումը հաւանակա՞ն է մօտիկ ապագային:

Պ·— *Նկատի ունենալով որ համախոհութիւն գոյացած է անհրաժեշտ միջոցառումներուն, մթնոլորտի յատակացման ու Հայերու եւ ոչ — Հայերու միջեւ գործակցութեան վերահաստատման չուրջ, անհաւանական կը նկատեմ բախումներուն վերսկսումը:*

Հ·— Կարգ մը սեփական ռատիոկայաններ ըսին թէ Հայեր նախապատրաստուած էին բախումներուն· ճի՞շդ է:

Պ·— *Այս հարցումը չի կարօտիր որեւէ ձեւի հերքումի, որովհետեւ անիկա ժամանակաւրէպ մըն է· կը նախընտրեմ չիմնել անոր մակարդակին:*

Հ·— Ի՞նչ կրնաք ըսել Նիւ Եորքի գրասենեակին մասին:

Պ·— *Ի՞նչ գրասենեակ:*

Հ·— Կ'ըսուի թէ հայկական կուսակցութիւնները իրենց հրահանգները կը ստանան հայկական համախմբումի Նիւ Եորքի գրասենեակէն, եւ որուն պահանջները հրամաններ են···

Պ·— *Արդէն ըսի որ Նիւ Եորք կամ ուրիշներ իրենց կրօնական ու աշխարհիկ թելադրանքները կը ստանան Լիբանանէն, զոր Հայերը իրենց կրօնական զերագոյն հեղինակութիւնը կը նկատեն:*

Հ·— Հայկական Գաղտնի Բանա՞կը···

Պ·— *Անոր մասին տեղեկութիւններս չեն անցնիր այն տահմանը, որուն ամէն մարդ ծանօթ է թերթերու ընթերցումէն: Ո՞վ դիտէ, թերեւս այդ ալ կարգ մը դէսպանութիւններու կամ կողմերու երեւակայութեան արդիւնքն է, եւ որոնց նպատակն է երկպառակութիւն ստեղծել նոյն երկրի զաւակներուն միջեւ:*

Հ·— Ինչպէ՞ս կը բացատրէք հայ երիտասարդներուն մօտ գտնուած զէնքի առատութիւնը:

Պ·— *Հայկական կուսակցութիւնները չը բասայլեր, պրահապաններ կամ զինուորական փոխադրակառքեր չունին: Ինչո՞ւ համար ամէնքը Հայոց աչքի լիրքը կը տեսնեն ու կոյր կը ձեւանան իրենց աչքի դերաններուն հանդէպ···*

ԺՈՐԺ ԹԱՐԱՊՈՒԼՍԻ

«Ազատար», 24 Սեպտ· 1979

ՈԳԵԴԷՆ ԿԱՄԱԻՐՋ

— ο —

ՀԱՅ ԵՒ ՉԵԽ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՊԵՐԸ

Քանի մը դարերու անցեալ ունեցած են ասոնք: Սակայն, հետաքրքրութիւններն ու կապերը աշխուժացած են յատկապէս անցեալ դարու կէսէն սկսեալ, երբ երկու ժողովուրդներն ալ ազգային ազատագրական պայքարի լծուած են եւ, միաժամանակ, սկսած են ձգտիլ ազգային ինքնատիպ մշակոյթը վերակենդանացնելու աշխատանքին: Հայ եւ չեխ մտաւորականները, բնականաբար, ջանացած են թարգմանութիւններու ճամբով զօրացնել իրենց դրական — մշակութային կեանքին ակար օդակները:

Անշուշտ, յատուկ հետաքրքրութիւն մը ներկայացուցած է ԺԹ դարու չեխ մտաւորական վոյտա Նապրսկեկին հետեւեալ նոթագրութիւնը: Ձամբորդութեան նախօրէին արձանագրած է· « Ես կը մեկնիմ, հետս կ'առնեմ ճամբորդական իրեր եւ հայերէն գիրքեր »: Դժբախտաբար, դեռ մինչեւ հիմա յայտնի չեն, թէ ի՞նչ դիրքերու մասին եղած են իր խօսքերը: Բայց ըստ կցկտուր տեղեկութիւններուն, դրագէտը ժամանակին, այսինքն՝ անցեալ դարու 80ական թուականներուն, թարգմանած է հայկական առասպելներ: Ծանօթ է սակայն, որ ԺԹ դարու վերջերը կամ Ի դարուն սկիզբները Վեստի անունով դրագէտը բնագիրէն թարգմանած եւ Փրակայի մէջ լոյս ընծայած է Բաֆֆիի խեղճ-ն ու կայծերը, ինչպէս նաեւ քանի մը հեղինակներու այլ աշխատութիւններ:

Աւոր յաջորդած է չեխ ականաւոր լեզուաբան Բոհումիլ Բարէշ, որուն թարգմանութեամբ լոյս տեսած են հին հայկական առասպելներու հաւաքածոն և Շիրվանզադէի Քառսը: Հեղինակը, որ ներկայիս 73 տարեկան է, բազմաթիւ լեզուներու չարքին գիտէ դրաբար, միջին հայերէն, աշխարհաբար՝ արեւմտահայերէն եւ արեւելահայերէն: Այժմ ծերունազարդ հայագէտը թարգմանելու վրայ է Նարեկացիի Մատեան ողբերգութեանը: (Լոյս պիտի տեսնէ Օտչօն հրատարակչականին կողմէ):

Չեխոսլավաքիոյ մէջ հայագիտական

ռատուբիւնը:

Պ·— Հայկական կուսակցութիւնները չը բասայլեր, պրահապաններ կամ զինուորական փոխադրակառքեր չունին: Ինչո՞ւ համար ամէնքը Հայոց աչքի լիրքը կը տեսնեն ու կոյր կը ձեւանան իրենց աչքի դերաններուն հանդէպ···

ԺՈՐԺ ԹԱՐԱՊՈՒԼՍԻ

«Ազատար», 24 Սեպտ· 1979

ԵՐԱԶԱՑԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՁԱԾ ԴՈՒՌԸ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Լուքֆի աղան արդիւնքէն գոհ մնաց եւ անցաւ ուրիշ գործերու: Դեռ «Ֆաուա»ը չէր կարդացած եւ զաղափար չունէր թէ ինչ է ներկայացուածը, բայց որոշ էր թէ սատանան հիմնական դեր մը պիտի ունենայ: Տիկին Մալվի եւս կեդրոնական անձերէն էր, Լուքֆի աղային հետ: Մազերը ուսերէն վար արձակ, հարսանեկան ճեմճեմիկ հանդերձանքով, աննմանօրէն հրաշալի էր Տիկին Մալվին ներկայացման օրը: Ես չատ բան չտեսայ, որովհետեւ Լուքֆի աղան ինծի վստահած էր դժոխքին բոցերը արծարծելու պարտականութիւնը եւ կը մնայի վարագոյրին ետեւը, կամ ու պատրաստ, իր նշանին վրայ զլանները դարձնելու: Վերջին օրը Լուքֆի աղան յատկութիւն մը եւս ըրաւ: Կարմիր կտաւը լաւ մը թրջեցին օսլայուած ջուրով, յետոյ արդուկեցին, եւ ատացաւ որոշ չորութիւն մը: Երբ սկսէի փաթթել, կարմիր կտաւը «խըշ – խըշ» ձայներ կը հանէր եւ, այդպէսով, ճարճատող բոցերուն պատրանքը աւելի կը չեշտուէր:

Այնքան անգամներ փորձած էի, որ այլեւս խաղալու պէս բան մըն էր ինծի համար գլանները փաթթել ու պարպել Բայց ներկայացման օրը փայլուն դուրս չեկայ:

Լուքֆի աղան բեմէն ձայն տուաւ ու ես սկսայ դարձնել: Մեքենական չարժում մըն էր գործս եւ այդպէս պէտք է չարունակուէր արարին ամբողջ տեւողութեան: Մեծ կեդրոնացում մը չէր պահանջեր ու ես, աշխատանքը ձեռքէ - րուս վստահած, չուրջս կը դիտէի, կարգի սպասող դերակատարներուն մէջտեղ: Ծանկարծ կտաւը ամբոխուեցաւ վարի գըլանին վրայ, հաւաքուածը անչարժացաւ ու չկրցայ վեր հանել: Որքան կը փորձէի չէր չարժեր, չեմ գիտեր ինչու: Կը ցնցէի, բռունցքի հարուածներ կուտայի կտաւի բուխ կոյտին, բայց անօգուտ: Բան մը կը խանգարէր հոսանքը և կարմիր լաթը կարկտանի մը պէս փակած կը մնար սատանային բերանը:

Միւս կողմէն, լսեցի Լուքֆի աղային յանդիմանութիւնը, չչուկի ձայնով, բայց ջղային ու գժգոհ:

– Չեվի՛ր, օղլում, չեվի՛ր··· (դար – ձո՛ւր, տղաս, դարձո՛ւր···

Յուսահատօրէն կը դարձնէի, բայց պարապի կ'երթար: Կտաւը կը գիմադրէր···

Տիկին Մալվին, որ այդ պահուն բեմին եռեւն էր, օգնութեան հասաւ: Միասին աշխատեցանք եւ կերպով մը սկսաւ դառնալ: Բայց հոսանքը ճամբայ հանելու մեր ճիգերուն մէջ, դործիքը չարժած էինք եւ բաւական մը հեռացուցած տեղէն: Սրահէն խնդուքի ձայներ լսուեցան, որուն պատճառը չհասկցանք: Տիկին Մալվին խիստ մտահոգուեցաւ: Լուքֆի աղան ամէնէն յուզիչ տեղերը հասած էր, եւ այդ ծիծաղները ղէշ նշան էին: Բայց կարճ տեւեց: Լուքֆի աղային զօրել մենախօսութիւնները դարձեալ տիրեցին սրահին, եւ խաղը չարունակուեցաւ, մինչ ես անօգնական կեր - պով չարունակեցի դարձնել ու դարձնել, առանց գիտնալու, թէ այլեւս ուր կ'աշխատիմ··

Ընդլը աւելորդ է, բոլոր հանդիսականները Հայեր էին - երեսունական թուականներն ենք – ու երկվիզածութեամբ կը հետեւէին Լուքֆի աղային արտասանութեան, եւ մարդն ալ, պէտք է ըսել, լաւ դերասան մըն էր եւ ապրու - մով կ'արտայայտուէր, ինչպէս տեսայ զինքը յաջորդ թեմադրութեան, քանի որ ներկայացումը կրկնուեցաւ, ու ես այլեւս «պաշտօնէ ազատուած»՝ սրահին մէջն էի: Պատահածը պզտիկ բան մը չէր սակայն: Ուեւէ դերասանի համար կրնար բեմական լուրջ միջադէպ մը համարուիլ, տպաւորութիւնը չքացնող արկած մը, բայց Լուքֆի աղան չնեղուեցաւ: Աղէտը դարմանելու իր հնարագիտութենէն այնքան գոհ էր, որ չատ չծանրացաւ եղածին վրայ: Իսկ ի՞նչ էր եղածը:

Մենք, Տիկին Մալվիին հետ անիծալ գործիքը կարգի դնելու մեր ամապատանքին մէջ, չենք անդրադարձած թէ սատանային ընթանին մէջ, բոցերու տեղ, կ'երեւին իմ ձեռքերս, Տիկին Մալվիին մազերը, ճերմակ ուսերը եւ ատկէ՝ խառնարիչ խնդուքները: Իսկ Լուքֆի աղան, իսկոյն ըմբռնելով կացութիւնը, անմի - ջապէս կը տեղափոխուի, կու գայ իր մարմնով կը ծածկէ ծակը եւ այդպէս կը չարունակէ խօսիլ, վերսին սրահը կապելով իրեն:

– Հէմէն սեզտիմ, կէլտիմ շէյք-անըն աղզընը գափատըմ··· (իսկոյն կռահեցի, եկայ սատանային բերանը փակեցի···)

×

(Շար·– 3)

ՏԻԳԼԻՆ ՁԱՐԴԱՑՈՒՄԻՆ ԵՒ ՀԱՅ–ՀԵԼ ԴՐԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐՈՒՆ ԱՄՐԱՊՆԴՈՒՄԻՆ ՄԷՋ ԱՆՁՆԱՀԱՏԵԼԻ ԴԵՐ ԽԱՂԱՑԱԾ Է ԱԿԱՆԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼԵՑԻ ԵԱՐՄԻԲ ԵՂԼԻՉԿԱ, ՈՉ ՄԻԱՅՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ ԵՂԱԾ Է ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԵՐՈՒ ԵՒ ՎԱՅԱՍՊԻՏՈՒԹԻՒՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ, ԱՅԼԵՒ ԹԱՐԳՄԱՆԱԾ ՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱԾ Է ԱՐԺԷ – ՔԱՌԸ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: ԱՒՈՒՆՑ ՉԱՐՔԻՆ՝ Վ. ԱՒԱՆԵԱՆԻ ՍԵՒԱՆԻ ԱՓԻՆ ԵՒ ՅՈՎԱՆՆԷՍԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ ՎԷՊԵԼԸ:

ՀԱՅ ԴՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԶԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ՄԷՋ ՏԱՐԱԾԵԼՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՆ ԼԾՈՒԱԾ Է ՓՐԱԿԱ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԱՐԵՒԵԼԱԳԻՏ ՆՉԱՆ ՄԱՐԱՇԼԵԱՆ:

ԱՅՍՕՀԱՆԴԵՐՁ, ԱՄԷՆԷՆ ԲԵԶՈՒՆԸ ԵՂԱԾ Է ՎԱՂԱՄԵՌԻԿ ԼՈՒՔՄԻԼԱ ՄՈՍՈՒԼՈՎԱ: ԿԱՐՃԱՒԵԼ ԿԵԱՆՔԻՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ (1935 – 1975) ԹԱՐԳՄԱՆԱԾ ՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱԾ Է ՂՈՒԼ ԵՐԿՈՒ ՏԱՍՆԵԱԿ ԴԻՐՔԵՐ ԵՒ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐ ՈՒ ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: ԱՒՈՆԳՄԷ ԹՈՒԵՆՔ ՄԷԿ ՔԱՆԻՆ.— ԻՍԿԱԿԵԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ, ԱՐԱՒ ԼԱՂ ՄԱՀԱՐԻ, ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԳԻՔՈՐԸ, ԱԽԹԱՄԱՐԸ, ՁԱՐԵՆՑԻ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐԸ, ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆԻ ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐԸ, ԳԷՈՐԳ ԱԲՋԱԿԵԱՆԻ ԹՐԱՄՉԱՆՆԵՐԸ, ՁՈՐԱՅՐ ՅԱԼԱՓԵԱՆԻ ՈՐ – ՄԷ՞Ղ ԷԻՐ, ՄԱՐԳ ԱԱԾՈՅ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԷՔԱԹԻՒՆԵՐՈՒ ԵՐԿՈՒ ՀԱՏՈՐՆԵՐ ԵՒԱՅԼՆ:

ՈՐՈՇ ԱՒԱՆԴՆԵՐ ՍՏԵՂԾՈՒԱԾ ԵՆ ՆԱԵՒ ՀԵԼ ԴՐԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔՆԵՐԸ ՀԱՅՏՆԻՆԵԼՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՆ ՄԷՋ: ԱՌԱՋԻՆ ՀԵՂԻՆԱԿԸ ՀԱՆԴԻՍԱՑԱԾ Է ՍԼԱՒՈՄՈՎԼՈՒԿ ԶԵԼԻ, ՈՐՈՒՆ ԳԼՈՒԽԻՆ ՍՈՒՐԲԸ ՏԱՊՈՒԱԾ Է «ԱՐԾԱԳԱՆԳ» ՏԱՐԹԱԹԵՐԹԻՆ ՄԷՋ 1882ԻՆ, ԱՊԱ ԼՈՅՍ ԵՏԵԱՑ Է ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՏՈՐՈՎ 1892ԻՆ, ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ԳԻՒՏ ԱՂԱՅԵԱՆԻ:

ՀԱՅ ԸՆԹԵՐՑՈՂԸ ՀԱՇԷԿԻ ՇԷՀՅԿԻ ԱՐՀԱԾՆԵՐԸ ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԱՐԴԱՑԱԾ Է 1936ԻՆ, ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՀԱՆ ՏԷՐ – ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ: ՔԱՌԱՍՈՒՆԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐԷՆ ՅԱՅՍՕՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՐԺԱՆԱ – ՑԱԾ ԵՆ ԹԱՄԱԹԻՒ ԱԿԱՆԱՒՈՐ ԴՐԱԳԷՏ – ՆԵՐ.— ԵՈՒԼԻՈՒՍ ՓՈՒՇԻԿ, ԿԱՐԵԼ ԶԱՊԷԿ, ՀԱՆ ԴՐԱՆ, ԵԱՆ ՕՍՉԵՆԱՉԷԿ, ՎԱՅԼԱ ԹԷՂԱՉ ԵՒ ՈՒՐԻՇՆԵՐ: 1966ԻՆ, ՀՐԱՏԱ – ՐԱԿՈՒԱԾ ԵՆ ՆՈՅՆՊԷՍ ՀԵԼ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ – ՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐՁԱԿԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔԱ – ԾՈՒՆԵՐԸ:

ՎԱՅԼԱ ՁԵՌՆԻ.— ԾՆԱԾ Է 1931ԻՆ: ՓՐԱԿԱՅԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ ԱՒԱՐՏԱԾ Է 1955ԻՆ: ԻՐԲԵՒ ԱՒԱՐՏԱՃԱՌ ՆԵՐԿԱՅԱ – ՑՈՒՑԱԾ Է ԱԲՈՎԵԱՆ ԵՒ ԱՆՈՐ Վ.ԷՐՔ ՀԱ – ՅԱՍՏԱՆԻ Վ�էՊԸ: ՀԱՅԵՐԷՆ ԱԿԱՆԱ Է ՍՈՐ – ՎԻ ՏԱՍՆԵՀԻՆԳ ՏԱՐԵԿԱՆԻՆ: ՄՈՏԱԼՈ – ՎԱՅԻ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ Է ՀԱՅ ԴՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ:

ՇՈՒՏՈՎ Կ'ԱՒԱՐԱՏԷ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ ԴԻՑԱՁՆԱՎԷՊԻՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ: Ա– ՌՆԹԵՐ ԿԸ ԹԱՐԳՄԱՆԷ Ա. ԲԱԿՈՒՆՑԻ ՍԵՒ ՁԵԼԵՐԻ ՍԵՐՄՆԱԳԱՆԸ (ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ 1982–ԻՆ): ՍԿԱԾ Է ԹԱՐԳՄԱՆԵԼ ՀՐԱՆՏ ՄԱ– ԹԻՒՈՍԵԱՆԻ ԵՐԿԵՐԸ: ՄՈՏԱԴՐԱԾ Է ԹԱՐԳ– ՄԱՆԵԼ ԱՆԱՊԱՄԱՆ ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ, ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ, ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆ, Դ. ՎԱՐՈՒ – ԺԱՆ, ՍԻՄԱՆԹՕՆ «ՅԱՒԱԼԻ Է, Կ'ԸՍԷ ՈՐ ՎԱՂՈՒԺԱՆԻ ԵՒ ՍԻԱՄԱՆԹՈՅԻ ՆՄԱՆ ՄԵ – ԾՈՒԹԻՒՆԵՐԸ ԴԵՌ ԻՐԵՆՑ ԱՐԺԱՆԻ ՏԵՂԸ ՉԵՆ ԳՐԱԱԾ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒ– ԹԻԱՆ ԳԱՆԱՁԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ »:

ԼԱՓԻՊԱՒ ԿՊԺԵԼԱ.— ԾՆԱԾ Է 1945ԻՆ: ԱՒԱՐՏԱԾ Է ՓՐԱԿԱՅԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ԱՐԱՊՈՒԼԹԵԱՆ ԲԱԺԻՆԸ: ՀԱՅԵՐԷՆՈՎ ԶԲԱ– ՂԱԾ Է 1968ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ: 1970 – 1971ԻՆ ՈՒՍԱՆԱԾ Է ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱ – ԼՍԱՐԱՆԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՃԻՒՂԻՆ ՄԷՋ: ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՂԱԾ Է ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ԱՆՈՒԱՌԸ ՊԱՏ – ՄՈՒԱԾՔԸ: ԱՅՆՈՒՀԵՏԵՒ ԹԱՐԳՄԱՆԱԾ Է ՁԱՐԵՆՑ, ՌՈՒԲԷՆ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ: ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ Կ'ԸՆԾԱՅԷ Վ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ԱՊՐԱԾ ԵՒ ՀԱՊՐԱԾ ՏԱՐԻՆԵՐ, ԴԵՂԱՏՈՒՆ ԱՆԻ ՎԻՊԱԿՆԵՐԸ: ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ – ՆԵՐ ՊԵՏՐ ԿՈՎԱՐԺԻԿԻ ԵՒ ԻՐՔԻ ԺԱՂԷԿԻ ՀԵՏ ԿԸ ԹԱՐԳՄԱՆԷ ՀԱՅ ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ: ՄԱՏ ԱՊԱԳԱՅԻՆ ԿԸ ԹԱՐԳՄԱՆԷ ՅՈՐԵՆԱՑԻԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒ– ԹԻՒՆԸ: «ԶԵԼ ՀԱՅԱԳԻՏՆԵՐԱ, Կ'ԸՍԷ ԱՆ, ԻՒՄԱ ՇԱՏ ՍԵՐՏ ԿԱՊ ՀԱՍՏԱՏԱԾ ԵՆՔ, ՆԱԽԱԾԵՌՆՈՂ ՈԳԻՆ Է ՎԱՃԱՌ ԶԵՌՆԻ, ՈՐ ՇԱՐԱԴՐԵԼՈՒ ՎՐԱՅ Է ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԻՆՔՆՈՒ– ՍՈՅՑ ՄԸ: ԱՅՍ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՀԱ– ՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐ ՊԻՏԻ ՍԿԻՒՌ ՓՐԱ– ԿԱՅԻ Լ'ԷԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՄԷՋ: ԴԱՍԱԱԼՈՒԴՈՒ– ԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐԷ ԼԵԶՈՒԱԲԱՆ ՌՈՒՍՈ – ՄԻԼ ՊԱԼԵԿ »:

ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԷՋ 1934ԻՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ ՄՇԱ– ԿՈՅԹԻ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐՈՒ ԲԱԽԱՐԱՆԸ ՀԱՏԵՒ – ԱԼԸ ԱՐԾԱՆԱՊՐԱԾ Է ԿԱՐԵԼ ՀԱՆԱՍԱՆԻ ՄԱՍԻՆ.— ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՒՂԵՒՈՐ, ԳՐԱՊԱՏ: ԾՆԱԾ Է 1890 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 25ԻՆ, ՎԻԵՆՆԱ: ՁԱՄԲՈՂՋԱԾ ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱԾ Է ԱՇ– ԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԱՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, ՄՇԱ – ԿՈՅԹ ԵՒ ԿՐՕՆՔ: ՁԱՆԱԶԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒ – ԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԴԱՍԱԽՕՍԱԾ Է: ՀԱՆԱՍԱՅԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ԵՂԱԾ ԵՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՐԱՍԱՓԻՆԵՐԸ, ՀԱՒԱՔՄԸ ՆՃՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ, ԱՄՓՈՓ ԵՒԿՈՍԼԱՎԻՈՅ ԵՐ– ԿԻՒԻՔԻՆ ՏԱԿ, ԹՓՓԱՏՈՒՄՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԷՋ:

ԱՅՍ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁԵՌՔ ՁԳՈՒԱԾ ԵՆ, ԵՐԲ ՊԱՏԱՀԱԲԱՐ ԳՏՆՈՒԱԾ Է ԱՐԵ– ՒԵԼՔԻ ՍԱՐՍԱՓԻՆԵՐԸ ԴԻՐՔԸ: ՆԻՒԹԸ ՎԵ– ՐԱԲԵՐԱԾ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՂԵՌՆԻՆ: ՆԱԵՒ ԱՆՈՐ ԿԱՏԱՐԱԾ ԱՆՁՆԱ– ԳԼՈՒ ԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ Է ԱՅՆ, ՈՐ ԻՐՔԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է 1923ԻՆ, ԶԵԽՈ – ՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ՊԵՐՈՒ ՔԱՂԱՔԸ: ԱՅԺՄ, ԴԻՐ– ՔԸ ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՆԾԱՆՕԹ Է ՀԵԼ ԸՆԹԵՐ – ՑՈՂՆԵՐՈՒՆ: ՅԱՄԵՆԱՅՆ ԴԷՊՔ, ԱՅՍ ԱՇ – ԽԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ՉԷԻՆ ԴԻՏԵՐ ՆՈՅՆԻՍԿ ՀԵԼ ՀԱՅԱԳԻՏՆԵՐԸ:

ԴԻՐՔԸ ՈՒՆԻ ԵՐԵՔ ԲԱԺԻՆ: ԱՌԱՋԻՆԸ ԿԸ ՎԵՐԱԲԵՐԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՅՈՑ ԿՐՕՆՔԻՆ, ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴՐԱԿԱ– ՆՈՒԹԵԱՆ, ՄԻՒԹԱՐԵԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻԱԲԱՆՈՒ– ԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՅԵՐՈՒ ԵՒ ՀԱ – ՅԱՍՏԱՆԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՈՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ: ԿԱՐԵԼ ՀԱՆԱՍԱՆ ԻՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ԾԱՆՕ – ԹԱԳՈՒՑԱԾ Է ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՊԱՏՄՈՒ– ԹԻՒՆԸ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԸ ԸՆԴԳԾԱԾ Է ԴԵՐՆ ՈՒ ԱՐԺԷՔԸ ՀԱՅԵՐՈՒՆ՝ ՔԱՂԱՔԱԿԻՐԹ ԱԶԳԵ– ՐՈՒ ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ՄԷՋ: ԳԻՐՔԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԲԱԺԻՆԸ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ Է ԲՈՒՆ ԵՂԵՌՆԻՆ, ՆԸ– ԿԱՐԱԳՐՈՒԱԾ ԵՆ ՀԱՅԵՐՈՒ ՏԵՂԱՀԱՆՈՒ – ԹԻՒՆՆ ԵՒ ԱՔՍՈՐԸ: ԿԱՐԵԼ ՀԱՆԱՍ ՆԿԱ – ՐԱԳՐԱԾ Է ԿՈՏՈՐԱԾՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՊԱՂՊԻՆ ՍԱՐՍԱՓԻՆԵՐԸ, ՎԵՐԼՈՒԾԱԾ Է ԹՈՒՐՔ ԲԱՐ– ԲԱՐՈՍՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅԱՖԻՆՋ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒ – ԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ:

ԳԻՐՔԻՆ ԵՐՐՈՐԴ ԲԱԺԻՆԸ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ Է ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ ՍԱՓԱՍՏԱՆԱԾ ՀԱՅ ԴԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ՝ ԿՈՏՈՐԱԾՆԵՐԷՆ ՀՐԱՇ– ՔՈՎ ՓՐԿՈՒԱԾ ՍՈՎԵԼՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՈՐՔԵՐՈՒՆ ԿԵԱՆՔԻՆ: «ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՓՐԿՈՒԱԾ ԲԿՈՐՆԵՐՈՒՆ ԿԵԱՆՔ ԱՅՍՕՐ», «ԵՐԱՒԱ– ՆՆԵՐ ԵՆ, ՈՐ Կ'ԵՐԹԱՆ», «ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ԴԱՂԹԱԿԱՅԱՆՆԵՐԷՆ», «ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԴԱՂ– ԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ», «ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅ ՈՐԲԵ– ՐՈՒՆ ՀՈՂԱՆԿԱՒԻՆ ՄԷՋ», «ՕՐԱԹԵՐԹԵՐՈՒ ԼՈՒԵՐԷՆ», «ՅՈՒՇԱՊԻՐ» ՊԼՈՒԽՆԵՐԸ ԱՆ– ՁՆԱՀԱՏԵԼԻ ՆԻՒԹԵՐ, ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՃՇԳՐԻՏ ՎԱՒԵՐԱԳԻՐՆԵՐ ԿԸ ԲՈՎԱՆԴԱԿԵՆ: ՀՈՍԿԷ ՅԱՅՏՆԻ ԿԸ ՊԱՌՆԱՅ ՆՈՅՆՊԷՍ, ՈՐ ԿԱՐԵԼ ՀԱՆԱՍ ՄԻՆՉԵՒ 1922 ՄՆԱՑԱԾ Է ՀԱՅ ԴԱՂ– ԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ ԵՒ ԵՂԱՅՐԱԿԱՆ, ԱՆՁ– ՆԱԶՈՀ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՑՈՅՑ ՏՈՒԱԾ Է ՄԵՐ ԺՈ– ՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՀԱԼԱԾԱԿԱՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐՈՒՆ: ԱՆԱՀԱՏԱՆ ԵՐԱԽՏԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ Է ԱՐ – ԺԱՆԻ ԱՅՆ ՓԱՍՏԸ, ՈՐ ՀԱՆԱՍ, ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼՈՎ, ՈՉ ՄԻԱՅՆ ԼՈՅՍ ԸՆԾԱՅԱԾ Է «ԱՐԵՒԵԼՔԻՆ ՍԱՐՍԱՓԻՆԵՐԸ» ՀԱՏՈՐԸ, ՈՉ ՄԻԱՅՆ ՀԱՅԱՆԱՊԱՏ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ– ՆԵՐ ՏՈՒԱԾ Է, ԱՅԼԵՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ Է «ՀԱՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՕԳՆԵԼՈՒ ՀԱՆԱՍԱՅԻ ՓՈՆ – ՏԸ»: ԱՅՍ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒ – ԹԻՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԱԾ Է:

ԱՅՍ ՁԵՌՈՎ ԿԸ ԾՆԻՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ՔԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ, ԱՅՍՊԷՍ ԿԸ ՍՏԵՂԾՈՒԻՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ՄԵՐԾԵ – ՑՈՒՄԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂ ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐԸ:

ՅՈՎՀ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ
«Գրական թերթ»
(Յապաւումներով)

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Ծնողական Միութիւնը, 1979 Երկուշաբթի Հոկտ. 8ին դումարեց իր տարեկան առա– ջին ընդհ. ժողովը, վարժարանի մեծ դահլիճին մէջ: Ներկայ էին 65 անդամ – ներ, հայրերէ եւ մայրերէ կազմուած:

Օրակարգի վրայ էր 1) Վարժարանի Ծնողական Միութեան երկու վերջին տա– րիներու գործունէութեան հաշուետուու– թիւնը: 2) Միութեան նոր վարչութեան ընտրութիւն: 3) Եկող երկու տարիներու ընթացքին՝ ի նպաստ նոր սերունդի հա – յեցի դաստիարակութեան ձեռնարկուելիք գործեր եւ հանդէսներ:

Անցեալ երկու տարիներուն կատարուած Միութեան գործունէութիւնը՝ ըրական ու գոհացուցիչ նկատուեցաւ, նկատմամբ ազգային կրթական մեծ եւ հիմնական գործին, վարչութեան մեղսակցութեան, ան – խոնջ անդամներուն անվերապահ նուի – րումին չնորհիւ:

Նոր վարչութեան ընտրութիւնը տուաւ հետեւեալ անձնակազմը.— Տիկիններ՝ Տէր – Գալուստեան Ատըլիճ նախագահ, Մելքոնեան Մատլէն Ա. փոխ–նախագահ, Պետրոսեան Ալիս Բ. փոխ – նախագահ, Թիւզճենճի Սիւզի քարտուղար, Միսաք – եան Քրիստիան գանձապահ, Բարսեղեան Նաթալի, Ովրէ Ալիս, Կանիմեան Պէրնա– տէք, Սարուխանեան Սեդա, Սապունճեան Փիլոր, Քոնտաճեքէն Մելինէ, Հա– ճէմեան Քրիստիան, Մազպանեան Մարի եւ Պարոնները՝ Տէր – Գալուստեան Կար– պիս, Մելքոնեան Միհաս, Միսաքեան Յա– կոբ, Հաճէմեան Դանիէլ, Պաղտիկ – եան Անդրանիկ, Բարսեղեան Սիմոն օժան– դակ – խորհրդականներ:

Օրակարգի երրորդ բաժինը, նոր սե– րունդին տոհմային դաստիարակութեան ի նպաստ ձեռնարկներու առաջարկու – թիւնները՝ առ այժմ դասաւորուեցան, որպէսզի մանրամասն ուսումնասիրուին, եւ յաջորդական վարչական դումարում – ներուն քննուին եւ վճռուին:

Նուէրումի եւ գոհաղութեան պատ – րաստ տրամադրութիւններով ընտանե – կան համակրելի մթնոլորտի մէջ վակուե– ցաւ ժողովը:

ԴԻՒԱՆ Ս. Մ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԾՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
(Սեւր)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԱԱՋԻ ՁԵՒԻՆԱՐԿԸ

ՎԻԵՆ.— Հոկտ. 6ին, Շաբաթ գիշեր – ուան պարահանդէսը, կազմակերպուած կապ. Խաչէ յիսնամեակին առթիւ, եկաւ անդամ մը եւս հաստատելու միութեան ժողովրդականութիւնը:

Ժամը իննին սկսան հաւնիլ խաչուէի – ներ, համակիրներ, բարեկամներ: Սրահը երկու ժամ վերջ լեցուն էր ստուար բազ– մութեամբ՝ վարդերով զարդարուած սե– ղաններու չուրջ:

Այդ գիշեր Քօժաքեան նուագախումբը լինքզինքը գերազանցեց, տոհմիկ պարե – րով խանդավառելով օտարներն անդամ:

Վարչութեան կողմէ բարի գալուստի խօսք ըսին եւ երկու խօսքով Միութեան նպատակը պարզեցին վարչութեան ան– դամուհիներէն Տիկ. Ալիս Քլումճեան, Ֆրանսերէն, Տիկ. Ա. Մուրատեան հա – յերէն:

Երեկոյթը յաջողութեան գագաթնակէ– տին հասաւ, շրջանիս սիրուած երգչուհի Ալիս Գալուստեանի երգերով, բուռն ծա– փեր խլելով ներկաներէն: Ձեռնարկ մը, որուն յաջողութեան Վիէեի մանաճիւղը իր բոլոր անդամուհիներով մասնակից – ցաւ:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ԱՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Ինչպէս բոլոր մեծերը, իր արժանիք– ների խոր գիտակցութիւնն ունի:

Մէկը հարց տուեց.

– Ինչպիսի՞ն կը լինէր ձեր դրական նախատիպերը, եթէ հայերէն գրէիք... Առանց այլեւայլութեան պատասխա – նեց.

– Դարձեալ մեծ պիտի ըլլայի եւ այս անգամ պիտի թարգմանուէի անգլերէն: Կինոյի տանը մի քանի ֆիլմեր դիտե– լուց յետոյ հարց տուեց.

– Ի՞նչ է ձեր նպատակ...

Պատասխանեցին թէ ձգտում են ստեղ– ծել այնպիսի ֆիլմեր որ միջազգային աս– պարէզ դուրս գան:

– Եթէ այդ է ձեր նպատակ, դուք իմ կարիք ունիք...

Այո, ունի այդ գիտակցութիւնը, բայց երբ ուրիշներն էին խօսում այդ մասին, անյարմար էր զգում, կատակի էր տա– լիս, կանխում:

Մէկը սեղանի չուրջ սկսեց չատ դրուա– տել նրան:

Ընդհատեց:

– Պզտիկ պատմութիւն մը ընեմ, լսէ: Օր մը Փրեզնոյի հայերէն մէկը քանի մը հոգու հիւր կը կանչէ, լիշ–քէպապ կ'ը – նէ, կը դնէ մէջտեղ: Հիւրերէն մէկ, որ լաւ ախորժակ ունէր, անմիջապէս մեծ բաժին մը կ'առնէ, կը դնէ առաջ, կը սկսի ուտել: Նորէն կը քաշէ, նորէն կ առնէ: Տանտիրոջ աչք հեռը կ'եր – թայ, կ'ըսէ. դուն դիտե՞ս, թէ այդ լիշ– քէպապին միսին քիլօն ի՞նչ արժէ, 3 տոլ. 75 սենթ արժէ... Մարդ կը չարունակէ ուտել ու հանդիստ կ'ըսէ. այո, կ'արժէ.. Դարձեալ բաժին մը կը վերցնէ ու դար– ձեալ կ'ըսէ. այո, այո, կ'արժէ... Հիմա, որ դուն ինծի այդքան կը գովես, այդ մարդու խօսք պիտի ըսեմ. այո, կ'ար – ժէ... Ու այդ խօսքով ալ պիտի վերջաց– նենք այդ պատմութիւնս...

Մի այլ անգամ, երբ մէկ ուրիշը ըս– կըսեց մեծարանքի խօսքեր ասել, դար – ձեալ միջամտեց.

– Ախպար, ես ամէն օր կը գրեմ: Ա– ռաւօտ կանուխ զարթեալ պիտի ելլեմ ու գրեմ: Հիմա, որ դուն ինծի այդքան կը գովես, ինչպէ՞ս գրեմ, կ'աւրուիմ ու չեմ կրնար գրել...

Կարծեմ հրաժեշտի ընթրիքի սեղանին չուրջն էր, որ Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի նախագահ Վարդգէս Համազասպեանը ասաց.

– 1978ին ձեր ծննդեան 70ամեակն է լը– րանում, չատ կ'ուզէինք, որ դայիք ու Հայաստանում նչէինք ձեր յոբելեանը...

– Պզտիկ պատմութիւն մը ընեմ, լսէ.. Օր մը մտայ Զմշկեզէքցի սափրիչ Նշան Փափազեանի արհեստանոց: Լոթարէի տոմս էին բերած, որ առնէ: Այդ տոմ– սով կարելի էր մէկ միլիոն չահիլ: Գի– տէի, Նշան Փափազեան 18 տարի անընդ– հատ այդ նոյն տոմսէն կ'առնէր, բայց սենթ մը անգամ չահած չկար: Ա՛, ըսի, այս անգամ պիտի չահիս: Բերանը ա– սանկ լայն մը բացաւ ու չատ հանդիստ ըսաւ. ատուած տայ... Հիմա Նշան Փա– փազեանի խօսք պիտի ըսեմ ձեզի...

Եւ ինքն էլ «բերանը լայն մը բացաւ» ու չատ հանդիստ ասաց.

– Ատուած տայ... Ատուած տայ, որ մինչեւ այդ օրը ողջ առողջ մնամ ու նո– րէն գամ: Ես կ'ուզեմ չատ ապրիլ, կ'ու– զեմ նոր դար դիմաւորել, գիտես, ծե– րութիւն ալ իր անուշութիւն ունի... Բայց երկար ապրիլ կամքէն կախուած չէ, յանկարծ դիրտուք մը կու գայ վրադ ու կը մեռնիս... 78ին կ'ուզեմ գալ, բայց ոչ իմ յոբելեան ընելու, կ'ուզեմ գալ Հայաստան Ռուսերու միանալու 150 տար– ուայ առիթով, կ'ըսեն, պիտի չատ մեծ նչէք...

– Այո:

– Ահա այդ առիթով պիտի գամ:

Մի երկու ամիս առաջ նամակ ստա – ցանք, գրել էր, որ Հոկտեմբերին ու – զում է գալ, նամակում նորից նչել էր, որ եթէ փորձենք իր յոբելեանն անել, ա– պա նոյն օրն իսկ ինքնաթիռ կը նստի ու կը վերադառնայ...

Ինչ արած, վարպետ Ուիլեամ Սա – րոյեան, չենք անի յոբելեանդ: Բայց պի– տեմ, ուր էլ երեսաս, ժողովուրդը ինքնաբերաբար պիտի յոբելեանդ նչի, նչի ծափերով, սիրոյ ցոյցերով, որոնք աւելի են, քան յոբելեանական բոլոր նիստերը, խօսքերն ու ճառերը:

(Շար.– 33)

Պ. Գուրգէն Տարագճեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տարագճեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ Տարագճեան, Ճերմակեան, Մարկարոսեան, Սաղաթէլեան, Լիւլէճեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, ներոջ եւ աղգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԼԻԼԻԶ ՏԱՐԱԳՃԵԱՆԻ
(ծնեալ Ճերմակեան)

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 19ին Սէնթ Անթոան հիւանդանոցը, 59 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շորեքշաբթի, Հոկտ. 24, ժամը 14·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Ժան Յովհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին կի Նիքոլա եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ժաք Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Ժան-Փօլ Կրուսոն եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճամճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկին Մօրիս Ճանիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անրի Ճանիկեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Փիրայր Շալճեան եւ զաւակները, Մարգարեան ընտանիքն ու զաւակները (Միլօ), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տամլամեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, զոքանչ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՉԱՊԷԼ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ
(ծնեալ Տաւուտպարեան)

մահը որ պատահեցաւ 77 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երկուշաբթի, Հոկտ. 22, ժամը 15ին, Սէն-Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն-Փիէռի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Ճանիկեան եւ Շալճեան ընտանիքներուն:

au Theatre Daunou

7, Rue Daunou, — 75002 Paris
Tél. : 261-69-14
Vendredi 26 Octobre à 20 h. 30
L'Etude Artistique
ALINE ARTINIAN
Représentant en France et à l'étranger l'orchestre de chambre de Munich

PRO ARTE

Dirigé par le grand
KURT REDEL
a la joie de porter à la connaissance du public arménien qu'elle présente un unique Concert et que par souci de renouveler le répertoire musical, Kurt Redel présente outre le répertoire classique celui de
KOMITAS
(*Danses populaires*)

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Ծաչի Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Հոկտ. 27 կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազգ. Տան սրահը: Կարեւոր օրա – կարգ — պարահանդէսի կազմակերպութիւն:

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

ԲԱԶՄԱԶԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, Հոկտեմբեր 28 առն Գիւտ խաչի, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի. կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Խահակ Քհնյ. Հէֆիմեան:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարուի Կոմիտաս երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Մարթէն Օֆլազի:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Արամ Յովհաննէսեան խորին չնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք քառասունքի հոգեհանդիսին իրենց ներկայութեամբ յարգեցին ողբացեալ Արամ Յովհաննէսեանի յիշատակը, եւ այդ առթիւ հեռեւեալ նուէրները կ'ընէ... 200 Ֆր. Դպրոցասէրին, 100 Ֆր. կապ. Խաչին, 100 Ֆր. կարմիր Խաչին (առանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ին:

×

ՕՊԸՆԱՅԻՆ Տիկին Նուարդ Կրկրգեան իր ամուսնոյն Նիկողոս Կրկրգեանի մահուան 10րդ տարելիցին (Հոկտ. 19) առթիւ 40 Ֆր. կը նուիրէ սիրելի «Յառաջ»ին նաեւ 40 Ֆր. «Յառաջ»ին հին եւ նոր նշելչեցեալներու յիշատակին:

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

au départ de MARSEILLE

des VOYAGES-ARMENIE

JOUR DE L'AN ET NOEL A EREVAN

MOSCOU - EREVAN

2 nuits — 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI : — 28 Décembre
RETOUR JEUDI : — 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS
PRIX ETABLI LE 1ER FEVRIER 1979
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

programmes et calendriers 1980
nous consulter

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN — **87 la Canebière 13001 MARSEILLE** — **tél. (91) 95 90 12**

et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France — Org. Lic. 97

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

« ՆՈՒՐԸ ՏԱՄ ՏՂ ԼԱ ԿԱՐՏ »Ի ՈՍԿԵԶՕԾ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ - ՄԱՐՍԷՅԼ

Կիրակի, Հոկտ. 28, առաւօտեան ժամը 11ին հայկական ծէսով Ճայնաւոր պատարագ կը մատուցուի, Մարսէյլի « Նուրը Տամ տը լա կարտ »ի մէջ, հայկական տարեկան ուխտագնացութեան առիթով:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՍԱՐԳԻՍ ՎՐԴ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ
ժողովրդապետ Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին:

ՄԱՐՍԷՅԼ

100ԱՄԵԱՅ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

Դպրոցասէրի նախկին սանուհիներու Միութիւնը վարժարանին հիմնադրութեան հարիւրամեակը կը տօնէ Հոկտ. 28ին, Ս. Սահակ - Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ « Ջրբաշեան » սրահին մէջ կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին

Նախագահութեամբ՝ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ
Բանախօսութիւն ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԷ

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, Ս. Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին կողմէ ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ Եղմագեանի: Պար՝ Մշակոյթի Տան Ալֆի պարախումբը կը պարէ առաջնորդութեամբ Տիկին Եւա Արզուեանի: Արտասանութիւն Տիկ. Սոնիա Մկրտիչեանէ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

LES ANCIENS DU LYCEE GUETRONAGAN
BAL ANNUEL

Le Samedi 10 Novembre de 20 h.30 à l'aube, dans les salons de l'hôtel MERIDIEN, 81, Bld Gouvion Saint Cyr — 75017 PARIS
Orchestre ARMENIAN'S SUNSHINE
dirigé par ROBERT PAPASIAN
Orchestre du LIDO DE PARIS (BEN)
SURPRISES — COTILLONS
Tenue de soirée souhaitée
Entrée 250 F.

Réservation, téléphoner à :
AGAMIAN 378-15-65
ANDONIAN 854-10-79
CEZVECIAN 236-54-48
NAVASSARTIAN 985-36-53
PANOSSIAN 233-77-90

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՀԱԿԻ

Տիկին Եւգինէ Պօղոսեան 100 Ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, Օր. Լուիզ Փափազեանի անմոռաց յիշատակին համար (առանալ Յառաջէն):

«ԱՐԱՐԱՏ»

ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ՀԱՆԴԱՆԱԿԻՉ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Պէյրութի « Արարատ » օրաթերթի վերականգնումին համար կազմուած է մասնաւոր մարմին մը, բարձր հովանաւորութեամբ Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Հայոց Առաջնորդ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, եւ մանակցութեամբ Փրանսահայ մամուլին:

Կը խնդրուի որ զրամական ամէն առաքում կատարուի հետեւեալ անունին ու հասցէին.

BAKERDJIAN Kévork
(pour le journal « ARARAD »)
35, Rue de Trévise — 75009 PARIS
C. C. P. 7279-24 Paris

ԾԱԽՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Պաեէօի հայկական չրջանակին մէջ, երկրորդ յարկի վրայ, երեք յարկանի չինքի մը մէջ երեք սենեակ, մեծ խոհանոց, բաղնիք, հանդերձարան, արտաքնոց, կառատուն, քակ:

Դիմել հեռաձայնով 663·38·83 կամ գրաւոր ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆԻ
53, Rue Gustave Courbet
92220 Bagneux

ԽՆԶՈՅԻ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգային Մխիթարեանը կը ծանուցանէ թէ Հոկտ. 28ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 20, խնջոյք մը տեղի պիտի ունենայ Ազգ. Տան սրահին մէջ, մանակցութեամբ ՍԱՑԱՔ – ՆՈՎԱ նուագախումբին:

Այս առթիւ դաշտահանդէսին ծախսած տոմսերուն թիւերը պիտի քաշուին:

Պատ, պաղ պիւֆէ՝ տեղւոյն վրայ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

pour la premiere fois en France

ORGANISEE PAR L'UCFAF ET LA JAF

la tournée de l'ensemble national des chants et danses d'Arménie
Tatoul Altounian

Հայաստանի «Թաթուլ Ալթունեան» երգի – պարի պետական ակսամպլի առաջին շրջապտոյտը

SALLE PLEYEL : 22 Nov. à 20 h. 30 — 26 Nov. à 20 h. 30
LE HAVRE : 24 Nov. à 20 h. 30
BRUXELLES : 25 Nov. à 20 h. 30
VITRY : 30 Nov. à 20 h. 30
NOGENT SUR MARNE : 1er Déc. à 20.30
ANGOULEME : 4 Déc. à 20 h. 30
MARSEILLE : 7 Déc. à 20 h. 30
VALENCE : 8 Déc. à 20 h. 30
LYON : 9 Déc. à 17 h.

Vente des billets : les 3 FNAC, la salle Pleyel, aux points de vente habituels, chez les membres de l'UCFAF.

Location et réservation : Centre Culturel et Artistique
6 Cité du Wauxhall — 75010 PARIS
Tél : 208-76-49 de 15 h. à 20 h.
du Lundi au Samedi

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՐԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՀԱՍՑԵ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ԵՐԵՒԱՆ 375010, ՄԱՇՏՈՑԻ ՊՈՂՈՏԱՅԻՆ 52

ՀԵՌԱԽՕՍ՝ 27-42-10, 27-42-20

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
24
MERCREDI
24 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.498

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.498

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 128Ի ԴԷՄ 198 ձայնով մերժեց 1980ի պիւտճէն, առաջին ընթերցումէ մը ետք : Կօլիսանները (ՀՀՀ) ձեռնպահ մնացած էին քանի չէին յաջողած ձեռք ձգել 2 միլիառի խնայողութիւնը զոր կը պահանջէին Պեւուլեան ծախքերուն մէջ : 1958էն ի վեր, այլ խօսքով Ե. Հանրապետեան պատմութեան մէջ, առաջին անգամն է որ նման բան կը պատահի :

ՔԻՒՐՏԻՍՏԱՆԻ վերաբերող լուրերը հակասական են : Կարդ մը աղբիւրներու համաձայն Շաբաթ եւ Կիրակի տեղի ունեցած կռիւները չեն դադրած, իրանեան բանակի եւ Քիւրտերու միջեւ : Այդ բախումներու ընթացքին 74 հոգի մեռած է, ըստ Համէնիի յատուկ բանագնացին՝ Ցլի Քերմանի : Մահապատի մէջ ջուր, ուսումնդէն եւ վառելանիւթի պակաս կայ :

ՆԻՍ - ԱՆ - ՓՐՈՎԱՆՍԻ թաղապետական ընտրութիւնները յատկանշական ըլլալու մէջ ունին, որմէ հետեւանքով ձախը պէտք է քաղէ իր դասը : Արդարեւ մեծամասնութիւնը, առաջին շրջանին իսկ յաղթեց, ցանկին գլուխին ունենալով հրաժարեալ քաղաքապետը : Միացած ձախը տպաւ 41 առ հարիւրը ձեռք ձգեց ձայներու : Ինչէ Աֆորիէօ այս առթիւ խիստ խրատական մը ստորագրած է Իւմանիթէի մէջ (էքսի դասը) ուր կը ջանայ փաստել թէ ձախողութեան պատասխանատուն՝ միան է, այսինքն Ընկերվարական կուսակցութիւնը, որ աչի խաղը կը խաղայ : Ամէն պարագայի մէջ մէկ կէտ յստակ է՝ դէպքերը կը հերքեն այն տեսակէտը (Միթերան) թէ ձախը կը յաղթէ երբ միացած է :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Արտաքին նախարարութեան քաղաքական հարցերու տնօրէնը Պէյրութ զացած է եւ տեսնուած նախագահ Սարգիսի հետ : Նախապէս տեսնուած էր Արաֆաթի հետ բայց մերժած է ճըշդել թէ այդ առթիւ Ֆրանսա հրաւիրա՞ծ էր Արաֆաթը : Ֆրանսական կառավարութիւնը կ'ուզէ դեր մը խաղալ Լիբանանի տագնապին մէջ, Հարաւ - Լիբանանի կացութեան ալ նպաստելով :

ԹՈՒՐՔԻ մօտ հանրակառքի մը վարորդը տեսնելով հանդերձ թէ երկաթուղին անցքը փակ է, չէ կրցած (ըստ իրեն) կեցնել կառքը եւ ծանր բախում մը ունեցած է արագօրէն հասնող վայրաշարժի մը հետ : 21 մեռեալ եւ 32 վիրաւոր կայ :

ՅՈՒՐՈՆՆԻ (Պելժիա) վեց արուար - ձանները թէեւ « պատերազմական վիճակի » մէջ էին եւ լուսարձել իսկ հաստատուած էր բայց եւ այնպէս կարելի չէ եղած առաջքն առնել Ֆրանսախօս եւ Ֆլամանախօս ծայրայեղներու միջեւ բախումներու : 30 վիրաւոր կար, 150 ձերբակալութիւն կատարուած էր :

ՓՐԱԿԱՑԻ մէջ բացուած է այլախոհներու դատավարութիւնը եւ ոստիկանութիւնը բռնօրէն վռնտած է անոնք որոնք կ'ուզէին ներկայ ըլլալ նիստերուն : Այս « հրապարակային » դատավարութեան մուտքը արդիլուած է լրագրողներուն եւ օտար վաստականներուն : Կը դատուին մարդկային իրաւանց պաշտպան վեց հոգի : Այս դատավարութեան դէմ բողոքած է Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան քաղաքական Բիւրօն : Կը բողոքեն արդէն չատ չատեր, նաեւ Հռոմի Ունիթան : Երկու տոյներ ալ եղան Փարիզ :

ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԸ

Լա Հէի թուրք դեսպանին զաւկին դէմ կատարուած մահափորձին առթիւ (տէր եղած էր « Հայերու Ցեղասպանութեան Արդարադատներու » Ֆոմանտօ մը) Թուրքերը կրկին կը էբբեն պատմութիւնը, խեղաթիւրելու համար ճշմարտութիւնը եւ պատմելու համար թրքական մասալներ : Ստորեւ երկու նմոյշ, մէկը գլխատոր մասերը Հոկտ. 18ի Ճումհուրիյէթէն, միւսը՝ Հիւրրիյէթէն : Աւելորդ է ըսել թէ մեկնաբանութեան չի կարօտիր···:

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ»

1979 Հոկտ. 12ին Հոլանտայի Թուրք դեսպանին տղան՝ Ահմէտ Պէնլէր սպանուեցաւ : Այս ոճիրին տէր եղաւ « Հայկ. Ցեղասպանութեան Արդարադատ Քոմանտոները » կազմակերպութիւնը :

Օտար երկրի մը թուրք դեսպանին դէմ գործուած այս ոճիրը, առաջինը չէ : Իրականութեան մէջ, այս ոճիրները 1918ական թուականներուն իսկ սկսած էին : Այնպէս որ, այդ թուականներուն, Թալէաթ փաշան՝ Պերլին, Ճէմալ փաշան ալ Կովկասի մէջ սպաննեցին :

1915ական թուականներու Հայոց Անատոլուէն բռնագաղթի վրայէն 64 տարի անցաւ : Այդ թուականներուն, այսինքն Ա. Աշխարհամարտի սկսնեակին, Հայերը, մեր թշնամիներուն խոկ թելադրութեամբը, մեր պատերազմած բոլոր ճակատներուն վրայ ապստամբեցան : Թուրքիոյ արեւելեան եւ հարաւ - արեւելեան մէջ հայկական անկախ Պետութիւն մը հիմնելու տենչով կազմակերպուեցան եւ նոյնիսկ մեր բանակը եռեւէն զարնելու յանդգնեցան : Անոնց, այդ նպատակով խոկ կազմակերպած հրոսակախումբերու (չէթէ) եւ մեր միջեւ կռիւ տուած ելան, Անատոլուն բռնագրաւող չատ սպանութիւններ եղան : Այդ օրերուն իշխանութեան գլուխը գտնուող Իթթիհատական կառավարութիւնը, կացութիւնը դժնդակ տեսնելով, Անատոլուի մեծ բողջ Հայութիւնը նորէն այդ օրերուն օսմանեան նահանգ մը եղող՝ Լիբանան զաղթել տուաւ : 1918ին, Ա. Աշխարհամարտի աւարտին, երբ Թուրքիա եւ Գերմանիա պատերազմէն պարտեալ ելան, Անատոլուն բռնագրաւող Անգլիացիներուն եւ Ֆրանսացիներուն հետ Հայերն ալ Անատոլու վերադարձան : Եւ սակայն, երբ մեր « Ազատագրման պատերազմը » մեր իսկ յաղթանակով վերջ գտաւ, այս անգամ Հայերը պարվերջ գտաւ, այս անգամ Հայերը պարտեալ Անգլիացիներու եւ Ֆրանսացիներու հետ միասին կրկին Անատոլուէն հեռացան : Եւ, այսպէսով, անոնք ալ Գոյներու անցեալի բախտին վիճակուեցան, այսինքն թէ՝ « Տիմեաղ բրնձէ գայլին, բայց տունի ճաւարէն ալ եղան » (« Շատը կ'ուզէին, բայց քիչէն ալ զրկուեցան» ըսել կ'ուզէ) :

Արդ, առանց այս պատմական դէպքերու մանրամասնութիւններուն մէջ մտնելու, այս առիթով կ'ուզեմ յիշել Եվլիյա Չէլէպիի (Թուրք պատմաբան) անցեալի Օսմանեան կայսրութեան օրով տեղի ունեցած ներքին ապստամբութեան մը զբսպուելուն վերադրող (եւ արիւնալի դէպքերը արդարացուցիչ) չատ պարզ մէկ եզրակացութիւնը՝ « Պատերազմ էր, այսպէս եղաւ »···:

Այդ օրերու հայ հրոսակախումբերու հետ ունեցած մեր բախումներու ընթացքին, շատ Հայեր մեռան, եւ սակայն անոնք ալ շատ – շատ Թուրքեր սպաննեցին :

Այսօր, Լիբանան, Ամերիկա եւ Եւրոպա բնակող գաղթական Հայերը, հին հաշուի մը արեան վրէժխնդրութիւնը դեռ կը շարունակեն : Անոնք՝ որոնք այսօր Անատոլուի հին հայ շրջանակներուն մէջ ցեղային փոքրամասնութիւնէ մը լսկ զուրկ են, կարելի չէ ըմբռնել թէ՝ ի՞նչպէս հոն հայկական Պետութիւն մը պիտի կարենան հիմնել :

Ինչպէս որ անհատական վրէժի բոլոր հաշիւները ձախողած են, Հայերուն ալ այս հատաքական վրէժխնդրական արարքները իրենց այդ նպատակին յաջողութեան պիտի չկարենան նպաստել :

Կէս դար մը առաջ, Օսմանեան Պետութեան մղած Ա. Աշխարհամարտի այս արդիւնքներուն մեղսագրը այժմու Թուրք Հանրապետութիւնը համարելը անխղճութիւն է : Եւ աւելին, այսօր Հայերը Սովետ. Միութեան մէջ Հանրապետութիւն ունին, ո՛ւր խոկ է իրենց քո՛ւն հայրենիքը :

Ա.յժմ, հայկ. վրէժխնդրական քոմանտոներուն եւ անոնց աշխարհակալ օժանդակիչ եւ դրդռիչներուն՝ Արեւմտեան աշխարհին բաներ մը հասկցնելու ժամանակը եկած է···:

Մենք, այս առթիւ, կուչ կ'ուզենք մեր պատմաբաններուն եւ մեր պատասխանատու հաստատութիւններու եւ անձնաւորութիւններուն, անմիջապէս սկսիլ այդ դէպքերու եւ արդարացիօրէն դրդապատճառել պարզել դրքոյկներով, զորս պէտք է թարգմանել անգլերէնի, այլ լեզուներու եւ նոյնիսկ հայերէնի, այս կերպով ուղղելու հանրային անտեղեակ կարծիքը :

ՍԱՄԻՄ ԳՕՃԱԿԷՕԶ

(Ճումհուրիյէթ, 1979 Հոկտ 18)

———×———

Կարդ մը հայկական շրջանակներէ յայտնեցին, թէ կ'ուզեն նոր Պետութիւն մը հիմնել Թուրք եւ սովետական հողերէ բաղկացեալ շրջանի մը մէջ :

Պէյրութի « Հայկական Հանրապետութեան Բանակ » անուն կազմակերպութեան կողմէ կարդ մը թռուցիկներ ցրուեցան : Այս թռուցիկներուն մէջ կ'ըսուի, թէ Թուրքիոյ եւ Սովետական Միութեան շրջանին մէջ գտնուող հայկական հողամասերը պիտի ազատագրուին եւ բոլոր Հայերը հոն պիտի միանան՝ ազատ Հայկական Հանրապետութիւն անունին տակ :

Նոյն թռուցիկներուն համաձայն, կազմելի նոր Հայկական Հանրապետութիւնը կը մերժէ թէ՛ համայնավարութիւնը եւ թէ դրամատիրական դրութիւնը, որոնց փոխարէն՝ սերտ գործակցութիւն մը պիտի հաստատուի Պաղեստինի Ազատագրական ճակատին հետ եւ ճիգերը պիտի միացուին՝ պաղեստինցի ժողովուրդին բռնագրաւեալ արդար իրաւունքներն ալ ազատագրելու համար :

« Հիւրրիյէթ »

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՍԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

———o———

Սուրիոյ նախագահ Հաֆէզ Ասատ, Հոկտ. 17ին, ժամանած է Երեւանի օդանաւակայանը, ուր դիմաւորուած է Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի Ա. քարտուղար Կարէն Դեմիրճեանի, նախագահ Բարկէն Սարգսեանի կողմէ : Ըստ հայկական սովորութեան, աղջային տարազներով աղջիկները նախագահ Ասատի եւ իր ընկերակիցներուն մատուցած են գինի եւ Արարատեան դաշտի բարիքներ :

×

Կուսակցութեան կեդրոնատեղին հանդիպում մը տեղի ունեցած է Հայաստանի եւ Սուրիոյ ղեկավարներուն միջեւ : Կարէն Դեմիրճեան խօսած է Հայաստանի նուաճումներուն մասին՝ տնտեսութեան, դիտութեան եւ մշակոյթի մարզերէն ներս : Շնորհակալութիւն յայտնելով Սուրիոյ պատուիրակութեան եւ իր անձին հանդէպ ցոյց տրուած ջերմ ընդունելութեան համար, նախագահ Ասատ ըսած է. «Մենք նախապէս պատկերացում մը ունէինք Հայ ժողովուրդի մասին, բայց կարէն Դեմիրճեանի հետաքրքրական պատմութիւնը զգալի կերպով ամբողջացուց Հայաստանի մասին մեր գիտցածը : Ձեր Հանրապետութիւնը այսօր մեծ յառաջդիմութեան հասած է կեանքի բոլոր կալուածներուն մէջ : Հայ ժողովուրդը հարուստ պատմութիւն ունի : Մենք լաւ գիտենք ձեր ժողովուրդի պատմութեան ողբերգական եւ հերոսական էջերը : Մենք Սուրիոյ մէջ, իր ժամանակին, յուզուած ենք այն ողբերգական դէպքերուն առթիւ, որոնք վիճակուած են Հայ ժողովուրդին : Խօսելով Հայ ժողովուրդի ներկայի մասին, պէտք է նշել, որ Սուրիա ապրող Հայերը գործօն մարդիկ են, որոնք ամենուրեք յարգանք կը վայելեն : Անոնք մեր երկրի իրաւահաւասար քաղաքացիներն են : Ընդունելով աշխատասէր եւ նուիրուած քաղաքացիներ, Հայերը զգալի դեր կը խաղան մեր երկրի կեանքի բոլոր կալուածներէն ներս : Ես չատոնց կ'երազէի այցելել Հայաստան, բայց այս կամ այն պատճառով չէր յաջողեր : Այսօր ուրախ եմ, որ վաղեմի ցանկութիւնս իրականացաւ : Մեզի հանդէպ ջերմ ընդունելութիւն ցոյց տրուեցաւ : Երեւանի բնակիչները մեզի հանդէպ տածեցին անկեղծ եւ բարեկամական զգացումներ : Մենք սիրեցինք զիրենք, ինչպէս անոնք՝ մեզ » :

×

Նախագահ Ասատ եւ իր ուղեկիցները այցելած են Երեւանի տեսարժան վայրերը, ուսուցչապետական մեքենաներու հետազօտական հիմնարկը, ուր ծանօթացած են հաշուիչ մեքենաներու նախագծման եւ արտադրութեան եղանակներուն : Այցելած են նաեւ Մատենադարան եւ դիտած հայ - արաբական կապերու վերաբերեալ փաստաթուղթերը :

Նախագահ Ասատ ծաղկեպսակ մը դրած է Ծիծեռնակաբերդ, ի յիշատակ 1915ի նահատակներուն :

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ — ԿԵՆՑԱՂԻ ՀԱՐՑԵՐ

«Լենինեան Ուղիով» ամսաթերթին մէջ (*) լոյս ընծայած երկար յօդուածով մը ,Ազօ Ազոյեան ուսումնասիրութեան նիւթ դարձուցած է Մորմ. Մխիթեան ընտանեկան պատկերը՝ յարակից երեսներով: Անցեալին, 1970ին, առաւել սեղմ դիծերով պատկերացումը կատարած էր Հայաստանի ընտանեկան կեանքին, երեսանի «Գրական Թերթ» չաբաթաթերթին մէջ: Քանի մը կէտեր կը պահեն իրենց այժմէականութիւնը, նոյնիսկ եթէ տուեալները քնական հոլովոյթով փոփոխութիւններ կրած ըլլան:

Մտանդրած առաջին կէտն այն եղած էր, որ ամուսնական եւ ընտանեկան այլ երեւոյթներուն մասին վիճական լուրջ ուսումնասիրութիւններ հրապարակ չեն եկեր, մինչ անցեալին, արեւմտահայ եւ արեւելահայ հեղինակներ կարեւոր թիւով դիրքեր լոյս ընծայած են այս նիւթերուն շուրջ: Սեռային հարցերը պէտք չէ թաղու նկատուին եւ տեսակ մը «արգիլեալ զօսի» հռչակուին: Ընդհակառակն, կըթարանները ներս հարկ եղած դաստիարակութիւնը ապահովելու է: Հաստատած էր, թէ մինչ մէկ կողմէ կը նուազի ամուսնութիւններուն թիւը, անդին միւս կողմէ կ'աւելնայ ամուսնալուծումներուն չարքը: Երիտասարդութիւնը տրամադրութիւնն ունի ուշ ամուսնանալու եւայլն:

Այժմու ուսումնասիրութիւնը կեղրոնացած է Մորմ. Մխիթեան վրայ: Տուեալներն ու պարզաբանութիւնները ցոյց կու տան երեւոյթ մը, որ ընդհանրապէս կարելի է նկատել, այլ խօսքով աւելի կամ նուազ չափով նոյն պատճառները ու պատկերները կը տեսնուին Ա. Բեմուռաքի մէջ եւս: Այսպէս, կինը՝ բուն յարաճուն ներկայութիւնը տնտեսութեան, մշակութային, գիւղատնտեսութեան, կենցաղի, ընդհանրապէս բոլոր քնագաւառներուն մէջ, իբրեւ աշխատող ձեռք կամ մշակող միտք: Ասկա, ինչպէս դիտել կու տայ յօդուածագիրը, յեղաշրջած է, իր իսկ խօսքով՝ յեղափոխած է ըկտանեկան պատկերը: Արձանագրելիք կէտը այն է, որ խորհրդային բանուորներուն, պաշտօնեաներուն կէսէն աւելին, մասնանշուած քնագաւառներէն ներս, կիները կը ներկայացնեն: Միւս կողմէ, ճայն – պատկերասփիւռը, ճայներիզը, տնական առօրեայ դործածութեան մեքենաները հիմնական փոփոխութիւններ մտցուցած են ընտանեկան կեանքէն ներս: Ցարաբերութիւնները այրերուն եւ կիներուն միջեւ, տունէն ներս թէ դուրս կատարուող աշխատանքներուն բաժանումները, աստիճանաչափերը փոփոխութեան են – թարկուած են: Համաձայն յօդուածագիրին, խորհրդային ընտանեկան կեանքը հետազօտող մասնագէտներուն հաստատումով ,վերջին 10–15 տարիներու ընթացքին «ներընտանեկան և արտաընտանեկան» այսինքն ընտանիքէն ներս թէ դուրս նկատելի դարձած բախտումներն ու տարաձայնութիւնները, անհամակցողութիւնները «կրկնուելու միտում ունեն»: Ակներեւ կերպով նուազած է ծնունդներուն թիւը: Նիւթական աշխարհը առաւելադոյն չափով իր տիրապետութիւնը հաստատած է, հետ ի հետ վազքը դարձած է առօրեայ երեւոյթ: Այժմ «միմիանց հետ աւելի շատ եօք բախտում եւ յաճախ չեն նկատում մեր իսկ շրջապատի մարդկանց: Այժմ աւելի շատ կարօտ եօք սրտբաց զրոյցի, միմիանց հիւր չեն գնում: Միմիանց վիրաւորելու առիթներ աւելի շատ եօք ունենում, քան վշտացած պահերին՝ սփոփելու»: Դպրոցին եւ ծնողքներուն հեղինակութիւնը պատանիներուն վրայ յատճախ թէական դարձած է: Փոփոխութեան ենթարկուած է ամուսնական – ընտանեկան երքեմնի մթնոլորտը, բազմաթիւ երիտասարդներ կ'ամուսնանան առանց սիրելու, կը բաժնուին դիւրութեամբ եւայլն:

Հիմնական փոփոխութիւններէն մէկն ալ եղած է բազմանդամ ընտանիքներուն նըւազումը: Այժմ, դիտել տուած է Ա. Ազոյեան, արդէն անվիճելի է, որ երբեմնի «մեծ ընտանիքը» վերածուած է փոքր ընտանիքի:

Յօդուածագիրը թիւ կամ տոկոս չէ ներկայացուցած: Հայաստանի մասին հարեւանցի կարծիք կարելի է կազմել անցեալին կատարուած չատ փոքր քննութեան մը դիմելով: Արդարեւ «Գարուն» ամսագիրը հարցաքննութիւն մը կատարած էր 1969 Մարտին: Պատասխանած էին 810 հոգի: Ասոնցմէ 601ը ամուսնացածներ էին եւ բոլորը միասին 1348 զաւակի տէր եղած էին, այլ խօսքով երկու երախայ ընտանիքի հաշուով: Հարցաքննութենէն պարզուած էր, որ կիները եւ այրերը մօտաւոր հաշուով չորս զաւակ կը փափաքէին ունենալ, մինչդեռ ունէին երկու զաւակ: Իրրեւ պատճառ ներկայացուցած էին առողջութիւնը, նիւթական դժուարութիւնները, տնային աշխատանքը, դաստիարակութեան հարցը եւայլն:

Մորմ. Մխիթեան գալով, համաձայն յօդուածագրին, կիներուն մասնը թէ մասնագիտական մակարդակը բարձրացած է: Գիւղատնտեսներուն, անասնաբոյժներուն քառասուն, տնտեսա – պէտներուն 64, բժիշկներուն 72, մանկավարժներուն, կենցաղի – մշակոյթի ճիւղերէն ներս աշխատողներուն 69 տոկոսը կիներ են: Միւս կողմէ, սակայն, «աշխատող կնոջ կուլտուրական զարգացման համար նախապայմանները երկու անգամ նուազ են տղամարդկանց ոէալ նախապայմաններից, կանանց միջին աշխատավարձը տակաւին ցածր է տղամարդկանց աշխատավարձից, որովհետեւ բարձրավճար պաշտօններում կանանց թիւը նուազ է»:

Հակառակ վիճաբանութեան լայն թափին, զգալի է քնակարաններուն պակասը. եղածներուն մէկ մասն ալ զուրկ է կենցաղի տարրական բոլոր յարմարութիւններէն:

Տնական աշխատանքներուն, ինչպէս նաեւ մանուկներուն խնամքին եւ դաստիարակութեան ասպարէզին մէջ ամուսինին դերն ու բաժինը աննշան են: Ատանդական, հին մտայնութիւններն ու սովորութիւնները բոլորովին անհետացած չեն: Յօդուածագիրին համաձայն, «Սովետական ընտանիքը դեռեւս լիովին զերծ չէ անցեալի ամուսնա - ընտանեկան վարքի ու բարքի հետքերից, սեռերի անհաւասարաքանչիւրութենէ պրակտիկայից: Անհերքելի է, որ կինը քաղաքում (տանը) շաբաթը քառասուն ժամ ամուսնուց աւելի է աշխատում, իսկ գիւղում՝ 55 ժամ»:

Հիմնական բաժանում մը կայ երկու սեռերուն թիւերուն միջեւ: Աղիկա ճիշդ է: Փակագիծ մը բանալով ճշդենք, թէ վերջին, այս տարուան Յունուար ամիսին կատարուած մարդահամարին տուեալներով, կիները 140 միլիոն, իսկ այրերը 122·400·000 ներկայացուած էին Մորմ. Մխիթեան մէջ: Տոկոսներուն հաշուով՝ ընդհանուր քնակչութեան 53,3ը կին, 46,7ը այր: Նոյն մարզահամարին՝ Հայաստանի պարզած պատկերը հետեւեալը եղած էր՝ 1·554·300 կին, 1·476·500 այր, առաջինը ներկայացնելով ընդհանուր քնակչութեան 51,3ը իսկ երկրորդը՝ 48,7 տոկոսը: Ցառաջիկայ տարիներուն պիտի վերահաստատուի հետեւանքը տարակշռութիւնը Հայաստանի մէջ, քանի այժմ իւրաքանչիւր հարիւր աղջկան դիմաց կը ծնի հարիւրչորս տղայ:

Ցօդուածին պարզած կէտերէն մէկն ալ եղած է, որ Մորմ. Մխիթեան մէջ նըկատելի կը մնայ միայնակ մայրերուն, կարեւոր թիւով չամուսնացած կիներուն եւ այրերուն դոյութիւնը: Ճիշդ է, որ վերջին տարիներուն նուազած է ամուսնական ոլորտէն դուրս ծնած զաւակներուն թիւը, բայց եւ այնպէս այսպէս կոչուած «Թերի ընտանիքները», այսինքն՝ միայն մայրեր կամ միայն հայրեր՝ զաւակներով, ընտանիքներուն 14,8 տոկոսը ներկայացուցած են:

Ա. Ազոյեան նկատել տուած է, թէ մեր ապրած ժամանակաշրջանին մէջ հիմնական փոփոխութիւնները կատարուած են նաեւ «բուրժուական երկրների ընտանիքներում»: Օրինակ բերած է ամերիկացի ընկերաբան Քրիստենսէն այն հաստատումը, թէ արդի ընտանիքին իրապատկութիւնները են «կիներու ազատագրութեան շարժումը» եւ այսպէս կոչուած «սեռային յեղափոխութիւնը»: Նախամուսնական սիրահարութիւնները կարճ կը տեւեն, միւս կողմէ կ'աւելնան նախամուսնական յարաբերութիւնները: Արձանագրած է տոկոսներ օտար երկիրներու համար՝ Դանիա, Շուէտ, Մ. Նահանգներ, Ֆրմոզ: Այս ընթացիքին մէջ կարեւոր էր գիտնալ, անշուշտ, նման կապերուն տոկոսը, ասոր տարողութիւնը Մորմ. Մխիթեան մէջ: Յօդուածագիրը, դժբախտաբար, խուսափած է մատնանշելէ: (կամ՝ տուեալները չէ ունեցած):

Այսպիսի արձանագրութիւնք, թէ Ազոյեան տուիներ առաջ հրապարակած էր յօդուածին մէջ, «Գրական Թերթ», դիտել տուած էր, թէ «մինչեւ ե՞րբ մնանք ջայլամի վիճակում ու չտեսնենք կամ, աւելի ճիշդ չկամենանք տեսնել, որ ամուսնութիւնը վաղուց կորցրել է սեռական հաճոյքի նախաշէմ լինելու իր երբեմնի մեծ նշանակութիւնը: Գնալով աճում է այն երիտասարդների թիւը, որոնք սեռային վայելքն անջատում են ամուսնական հաստատութեան հիմնադրումից: Այդպէս է վիճակն ամբողջ աշխարհում»: Եւ նոր – կայացուցած էր խորհրդային կարգ մը փորձագէտներու հարցաքննութիւնները: Այսպէս, Լենինգրադի բարձրագոյն ուսումնարանները յաճախող հինգհարիւր երիտասարդներ հետեւեալը արտայայտած էին: 52,4 տոկոսը արդարացուցած էր նախամուսնական սեռային կապը, 15,3ը՝ դատապարտած, 32,3ը պարզապէս անտարբեր դտնուած էր: Երիտասարդուհիներուն 36,4 տոկոսը արդարացուցած, 27,6ը դատապարտած, իսկ 36ն ալ անտարբեր դտնուած էր: Մորհրդային փորձագէտ մը համաձայն, այդ թուականներուն, 1969 – 70ին, նախամուսնական կապեր ունեցած էին այրերուն 88, կիներուն 46 տոկոսը:

Ազոյեան զանազան երկիրներու ամուսնալուծումներուն տոկոսը պարզած է: Իւրաքանչիւր տասը հազար քնակիչի հաշուով, 1976ին, ամուսնալուծումներու թիւը Մորմ. Մխիթեան մէջ 24 եղած էր: Թէեւ նուազ Մ. Նահանգներէն, Շուէտէն, Արեւելեան Գերմանիայէն, Անգլիայէն, բայց աւելի կամ նուազ չափով աւելի Հունգարիայէն, Ճապոնիայէն, Եուկոսլաւիայէն, Պուլկարիայէն, Լեհաստանէն, Դաշնակցային Գերմանիայէն, Աւստրիայէն, Ռումանիայէն, Ֆրանսայէն, որուն տոկոսը այդ թուականին նոյն համեմատութեամբ 9,5 եղած էր: Ի դէպ, Մորմ. Մխիթեան մէջ ամուսնալուծումներուն պատճառները մէկը կը մնայ ալքոլամոլութիւնը: «Մեզ մօտ ամուսնալուծութիւնների 21,5 տոկոսը հարբեցողութեան հետեւանք է»:

ԵՐԱԶԱՑԻՆ ՀԱԼԷՊԵՆ

ՅԱԾ ԴՈՒՌԸ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՑԱՌՈՒԿԵԱՆ

Լուքֆի աղան չարունակեց ներկայացումները, չարքը, իր անսպառ խաղացանկէն երկու չարաթը անգամ մը յայտագիրը փոխելով: Իր ներկայացումները ոչ անունները դիտեմ եւ ոչ ալ կը հասկնայի, բացի մէկէն, որուն մէջ դեր մը ունեցաւ նաեւ... եղնիկս եւ այդ ճամբով ալ անհետացաւ, իր կարգին զոհ դառնալով, անուղղակիօրէն, թուրք բեմին: Թէ յիշեալ ներկայացումը ինչպէս սկսաւ եւ ինչպէս վերջացաւ, ի սպառ ջնջուած է յիշողութենէս: Կը մնայ միայն բառ մը, «Ժընեվիւվ» – որ հաւանաբար փիէսին անուն էր – մէյ մըն ալ՝ եղնիկին տեսարանը:

Անտառ մըն է բեմը: Երկու զահիճներ, վերէն վար կարմիր հագած, փայլուն սուրերը մերկ չողացնելով, մանուկ մը կը բերեն – էլան է – եւ կը պատրաստուին զվաստել: Դահիճներէն մէկը սուրը բարձրացուց, հարուածը պիտի իջնէ, բայց ընկերը թիւը կը բռնէ, երկար զրոյց մը կ'ունենան, կը համաձայնին, կը մեղքնան եւ կ'որոշեն խնայել պզտիկին: Կենդանի մը պիտի մեղցնեն, իբրեւ յանձնուած մահապարտին չափը պիտի թաթխեն անոր արեան մէջ, ապնին թագաւորին, թէ թագուհիին – այս կէտը յստակ չէր – եւ պիտի ըսեն. «Տէր արքայ, կատարեցինք հրամանդ, ահա իր արիւնով ներկուած չապիկը»: Այդպէս ալ կը վճռեն ու կը մեկնին, անտառին մէջ լքելով պզտիկը, որ Լուքֆի աղային ծպտումի եւ զիմայարդարման արուեստին չնորհիւ աւելի պզտիկցուած, քանի մը տարուս մանկիկի վերածուած էր:

Դահիճներուն մեկնումէն ետք, մանկիկը կը սկսի լալ եւ կը կանչէ միայն մէկ բառ. «Մամմա՛, մամմա՛...»:

Էլան լաւ վարժեցուած էր: «Մամմա»ները սրտառմպիկ էին, բայց չափազանցուած չէին, ոչ ալ բռնազբօսիկ: Փիչ մը երթեւեկեց «անտառին» մէջ, յուսահատական չարժումները ըրաւ, երկինքէն օգնութիւն պաղատողի ձեւերը, եւ, ի վերջոյ, զլխահակ, յուսաբեկ՝ ծնրադրեց բեմին կեդրոնը, լուռ ու ցաւագին..

Եւ ահա այդտեղ է որ բեմ կը մտնէ եղնիկ, կու գայ չիտակ պզտիկին քով, դունչը կը քսէ անոր դէմքին, կը հոտուրայ: Պզտիկը ալ չի լար: Փաթթուած է եղնիկին, դարձեալ «մամմա» կ'ըսէ, բայց այլեւս ուրիշ ճայնով եւ ուրիշ իմաստով «մամմա»ներ են, զոհունակ, ուրախ, երջանիկ «մամմա»ներ: Եղնիկն ու պզտիկը պահ մը այդպէս կը սիրուրտեն եւ դանդաղ, չատ դանդաղ, կը հեռանան բեմէն, ու վարագոյրը կ'իջնէ դղրդալից ծափերու մէջ: Բայց ներկայացումը չէ աւարտած, ուրիշ արարներ ալ կան: Շարունակութիւնը ինչ կ'ըլլայ՝ չեմ դիտեր, չեմ յիշեր: Դիտեմ միայն եղնիկս, որ պատուով կատարեց իր դերը:

Աւելի Լուքֆի աղային դլուխ – գործոցը համարուեցաւ, քանիցս կրկնուեցաւ եւ անդամ մըն ալ, ցերեկ մը, հայ մայրապետներու աղջկանց վարժարանին համար: Խիստ բարոյալից պէտք էր ըլլար, քանի որ մայրապետները իրենք ալ ներկայ էին ամբողջ խումբով: Այդ օրն էր որ դնաց եղնիկս: Իսկ թէ Լուքֆի աղան բեմադրիչի եւ դերասանուհի ինչ հանճարով յաջողեցաւ անքան անտառին պարտադրել նման անթերի խաղարկութիւն մը՝ ահա իր հնարքը:

Փայտէ օղակ մը չինած էր եւ անցուցած կենդանիին վիզը, ճիշդ իր չափով եւ գոյնով: Թարակ չուան մը կապած էր օղակին, կանաչ տերեւի զոյն ներկելէ ետք: Երկար չուանը երկու ծայր ունէր եւ ծայրերը կ'երկարէին երկու կողմի քուլիսներուն մէջ: Երբ եղնիկին կարգը դար ,դիմացի կողմէն կը պրկուէր չուանը ու մեղմօրէն կը քաշուէր: Կենդանին սոխրուած է առաջանալ, մինչեւ որ հասնի լացող մանուկին: Եթէ փորձէ անտեսել պզտիկը եւ ուզէ չարունակել ճամբան, այս անգամ դիմացէն թոյլ կու տան եւ պարանին միւս ծայրը կը պըրկուի ու կ'արդիլէ առաջանալը: Եւ այսպէս երկու կողմէն թուլցնելով ու պըրկելով կը յաջողին եղնիկը անշարժացնել բեմին կեդրոնը, մինչեւ որ ճղրտած արարքները կատարուին, որմէ ետք, մուտքի կողմէն չուանը կը սկսի քաշուիլ եւ եղնիկն ու պզտիկը կ'երթան... եղնիկին տունը: Թաւ անտառ մը ներկայացնող փօնին եւ առջեւը տեղ – տեղ դիզուած կանաչ ճիւղերուն մէջէն, դըժուար թէ զգացուի կանաչ թելին ներկայութիւնը: Կատարեալ էր Լուքֆի աղային հնարագիտութիւնը, ու եղնիկս ալ յաջող դուրս եկաւ:

(Շար. – 4)

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՑՆԵԼ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՀՍԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

(Հատված «ԳՈՒԼ ՀՈՒՆԸ» գիրքից)

Գրեց՝ ՎԱՍԻԼ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆԸ

Մայր Տերյան։ Տիկին Տերյան, սենյակը կիսախավարի մեջ, Տոլստոյի, Գոռկու, Չեխովի, Ջեք Լոնդոնի, Ֆրանսուա Վիյոնի, Ֆրանսուա Մորիակի, Ֆրանսիս Ջեմի, Ռոմեն Ռոլանի, Ռոմեն Գարիի, Ալեքսանդր Դյումայի, Ալեքսանդր Բլոկի, Ալեքսանդր Գրինի, Ալեքսանդր Ֆադեևի, Ալեքսանդր Սերաֆիմովիչ

Այբի Տիկին Եղիսաբէթ Գալուստեան եւ աղջիկը Ֆլորա, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գալուստեան եւ զաւակները, այբի Տիկին Ֆլորա Գալուստեան եւ զաւակը՝ Ճոն (Ամերիկա) ինչպէս նաեւ Տօնականեան (Ամերիկա), Գալուստեան (Երեւան), Զիթճեան (Սոխում) ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ աղգականին՝

ԳԱԼՈՒՍՏ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 21ին, 66 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շորեքշաբթի, Հոկտ. 24, ժամը 9ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի Մոնփարնասի գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Հայթայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աբելեան եւ զաւակները, Բամպուքճեան, Եկէնեան, Դամադեան, Գալփաքեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ (ԱՐՏԱՇԷՍ) ԲԱՄՊՈՒՔՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 22ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Հոկտ. 25ին ժամը 10·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Ռոնիի գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Հոկտ. 27 կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազգ. Տան սրահը։ Կարեւոր օրա – կարգ — պարահանդէսի կազմակերպութիւն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այբի Տիկին Հմայեակ Շիրաքեան, զաւակներն ու թոռները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Հոկտ. 28, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, 6 Ավընիւ Պուրկէն (Մեթրօ Մէհի տ'Իսի) իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ՇԻՐԱՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքէն առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Հաւատքի Գարակէօզեան նախկին Սանուց Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ (Հոկտ. 28) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին մեծ բարերար՝

ՄԻՀՐԱՆ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

զաւկին՝

ՀԱՒՈՒՐՏ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ Արամ եւ Սարգիս Գարակէօզեանի, Տօքթ. եւ Տիկին Դաւիթեանի եւ վարժարանի ողբացեալ ուսուցիչներու եւ սաներու յիշատակին։

Նոյն առթիւ ցաւով կը հաղորդէ մահը՝ վերջերս (Սեպտ. 5) Ամերիկա՝

ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

որու յիշատակն ալ կ'ոգեկոչուի։

Ի գիտութիւն ողբացեալներու յիշատակը յարգողներուն։

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

ԲԱԶՄԱԶԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Կիրակի, Հոկտեմբեր 28 ոն Գիւտ խաչի, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի. կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Խահակ Քհնյ. Չէբիմեան։

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարուի Կոմիտաս երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Մարթէն Օֆլազի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի Ընդհանրական ընկերութիւնը չնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ հետեւեալ նուէրները.—

500 Ֆր. Տէր եւ Տիկ. Կ. Զրբաչեան (փոխան ծաղկեպսակի), 500 Ֆր. Տէր և Տիկ. Հ. Մուսճեան (փոխան ծաղկեպսակի), 50 Ֆր. Տիկ. Ա. եւ Օր. Ս. Պաղըճեան Տիկ. Եսթեր Իշխալաչեանի կսկծալի մահուան առթիւ որուն ողբ. ամուսինը վարած էր Դպրոցասէրի Տնօրէնութիւնը եւ որ անձնապէս միշտ իր գուրգուրանքին առարկայ դարձուցած է վարժարանը։

Տիկ. Մ. Սամուէլեան 250 Ֆր., Տ. Դանիէլեան եւ Երեւան ճաշարան 200ական։

Ղազարոս Պէքարեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Ա. Բ. (Լիոն) 1000 Ֆր. վերամուտի առթիւ։

ԳՈՐԾ ԿԱ ՓՆՏՈՒԻ

40 տարեկան վկայեալ եւ փորձառու հայ ուսուցիչ մը պաշտօն կը փնտռէ Մարսէյլ, Նիս, Վալանս կամ Փարիզի մէջ։

1) Հայերէն եւ անգլերէն լեզուներու դասատուդութեան, կամ

2) Դրասենեակի աշխատանքի՝ հաշուապահի օգնական, անգլերէն – ֆրանսերէնի թարգման, պանդոկի հիւրընկալ, հայերէն մեքենագրուհի (տաքթիլօ) եւայլն։

S'adresser : M. Sarkis TACHEDJIAN
7, Traverse St-Sébastien,
83700 ST-RAPHAEL

le restaurant
LA CAPPADOCE
67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
tél. 375.05.30

PRESENTE SON PROGRAMME D'HIVER
le groupe HARTAR
du 15 au 31 octobre
Adiss HARMANDIAN
du 1 au 11 novembre
tous les soirs
YORGANTZ
et l'orchestre CAPPA avec **Garbo** au piano
Consomation après 23 h. — FERME LE LUNDI

ՄԱՐՍԷԼ

100ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

Դպրոցասէրի նախկին սաներուն Միութիւնը վարժարանին հիմնադրութեան հարիւրամեակը կը տօնէ Հոկտ. 28ին, Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ « Զրբաչեան » սրահին մէջ կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին

Նախագահութեամբ՝ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ
Բանախօսութիւն ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, Ս. Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին կողմէ ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ Եղլմազեանի: Պար՝ Մշակոյթի Տան Անի պարախումբը կը պարէ առաջնորդութեամբ Տիկին Եւա Արզուեանի: Արտասանութիւն Տիկ. Սոնիա Մկրտիչեանէ

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ԲԱՐԵՄԱՂԹՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂ.
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ 77ՐԴ ԵՒ
ՕԾՄԱՆ 75ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁՆԵՐՈՒՆ
Ա Ռ Թ Ի Ւ

ԿԻՐԱԿԻ ՀՈԿ. 28 ՏՕՆ Է ԴԻՒՏԻ ԽԱՉԻՆ։

Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ Հիմնարկութեան 77րդ եւ Օծման 75րդ Տարեդարձներուն առթիւ, ժամը 10ին, բազմաճաշյն հանդիսաւոր Պատարագ կը մատուցուի եւ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ կը կատարուի Եկեղեցւոյս ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԲԱՐԵԲԱՐՆԵՐՈՒՆ հոգիներուն համար։

Նոյն առեն ԱՐԵՒՇԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹՔ եւ ՄԱՂԹԱՆՔ ԿԸԼԱՆ Եկեղեցւոյս ի կեանս Եղող ԲԱՐԵԲԱՐՆԵՐՈՒՆ եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար։

Կը պատարագէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
Կը քարոզէ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
կաթողիկոսական Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը ներկայ ըլլալու Պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ անսասանութեան եւ պայծառութեան համար։

ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԲԱՐԵԲԱՐՆԵՐՆ ԵՆ.—

Եկեղեցաչէն Բարեբար՝ Աղեքսանդր Մանթաչեան, Աթանագինէ Էգնատեան, Ռափայէլ Մարկոսեան, Արմենակ Համբարձումեան, Պօղոս Նուպար Փաշա, Սիրանոյշ Ֆրէնկեան, Երուանդ Պարկիրեան, կարապետ Յակոբեան, Յակոբ Տէր-Յակոբեան, Գէորգ Պաղըճեան, Վահագն Իշխալաչեան, Խաչատուր Պետրոսեան, Սօֆիա Պետրոսեան, Եդուարդ Պապեան, Զապէլ Պէօճէքեան, Յակոբ եւ Մարիամ Տամլամեան, Միհրան եւ Թադուհի Գավէզեան, Յարութիւն եւ Մարի Ժամկոչեան, Հմայեակ եւ Աննիճա Աւետեանեան, Աչոտ Ֆրէնկեան, Նուբհան Ֆրէնկեան, Գրիգոր Փաթթուքեան, Աբրահամ Ղուկասեան, Յարութիւն եւ Արշալոյս Միւթվէլեան, Վեհանոյշ Զրբաչեան, Զապէլ Աւետեան, Տիրուհի Միքայէլեան, Արմինէ Մելիք Գալէնտէր – եան, Զաւէն Տէր-Սարգիսեան, Հայկ Զըրւանտեան, Սրբուհի Զատիկեան, Յով – հաննէս Մալեանց, Ռօզա Պաղըճեան, Արմէն Պետրոսեան, Մելգոն Պետրոս – եան, Հերմին Քանթար, Յարութիւն Սեմիկեան, Մարի Ա. Տէտէեան, Մօրիս Օպէր, Իրէն Էնկէլ-Գուլումճեան, Պերճ Գուլումճեան, Զարուհի Թորոսեան, Եւփիմ Աւետիսեան (Անալիս), Աստղիկ Թորոսեան, Վրոյր Հալէպլեան, Մուշեղ Պետրոսեան, Թադէոս Սթեփեան, Մարգրիտ Շմաւոնեան, Խաչիկ Թորոսեան, Սրբուհի Թորոսեան, Վերթամ Աղապէկեան, Հայկ Աղապէկեան, Սօֆի-Ռոզ Գանճեան, Նոյեմի Ամպէրեան, Գառնիկ Մոմճեան, Գաբրիէլ Համբարձումեան, Մովսէս եւ Նարդուհի Տէմիրճեան, Ս. եւ Զ. Սանթուրճեան-Հալէպլեան, Տիգրան եւ Մարիամ Կակազեան, Վահրամ Աբոլեանեան, Վիքթորիա Աբոլեանեան, Վարանթէն Ղուկասեան, Մարիամ եւ Որդի Գուրգէն Սկոնեանեան, Ստեփան Քոչարեան, Մանիա Քոչարեան, Սեդրակ Քարեան, Վարդան եւ Երանուհի Թիւթիւնճեան, Աննիճա Ճիհանեան, Մարգրիտ Փափազեան։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 26ԷՆ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ՀԱՅԿ. ԾՆՈՒՆԴԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՆՑՈՒՅԼՔ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊԼԻԲԱԹՈՒՌԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸՆԼԱՒՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ԱՆԶՈՅԿ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգային Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Հոկտ. 28ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 20, խնջոյք մը տեղի պիտի ունենայ Ազգ. Տան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ ՍՍՏԱԹ – ՆՈՎԱ նուագախումբին։

Այս առթիւ դաշտահանդէսին ծախուած տոմսերուն թիւերը պիտի քաշուին։

Պատ, պաղ պիւֆէ՝ տեղւոյն վրայ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

« ՆՈԹՐԸ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏ »Ի ՕՍԿԵԶՕԾ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ - ՄԱՐՍԷՅԼ

Կիրակի, Հոկտ. 28, առաւօտեան ժամը 11ին հայկական ծէսով ճայնաւոր պատարագ կը մատուցուի, Մարսէյլի « Նոթրը Տամ տը լա Կարտ »ի մէջ, հայկական տաբեկան ուխտագնացութեան առթիւ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՍՍՐԳԻՍ ՎՐԴ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ
ժողովրդապետ Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին։

au Theatre Daunou
7, Rue Daunou, — 75002 Paris
Tél. : 261-69-14
Vendredi 26 Octobre à 20 h. 30
L'Etude Artistique
ALINE ARTINIAN
Représentant en France et à l'étranger l'orchestre de chambre de Munich
PRO ARTE
Dirigé par le grand
KURT REDEL
a la joie de porter à la connaissance du public arménien qu'elle présente un unique Concert et que par souci de renouveler le répertoire musical, Kurt Redel présente outre le répertoire classique celui de
KOMITAS
((*Danses populaires*)

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
25
JEUDI
25 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.499
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.499

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ◄► ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏՈՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմենփրէս, Հոկտ. 16–22)

Փրակայի վճիռները կամ՝ Ոչ մեկ նուաբիւն Արեւելեան Գործին Աշխարհի

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ

Երեք վերջ տալու համար միջազգային բողոքներու տարափներուն, չէխ դատարանը որոշեց « կարճ կապել » եւ նախատեսուած չորս օրերն իսկ չօգտագործեցան մարզկային երաւանց պաշտպան վեց ամբաստանեալներուն համար: Ձանք թափուեցաւ ուրեմն ժամ առաջ վերջացնելու այս դատավարութիւնը ծանր պատիժներ սահմանելով: Գլխաւոր « յանցաւորը » Փէթէր Ուլ, 38 տարեկան « խիստ դրութեան տակ » հինգ տարի արգելափակման կայանի դատապարտուեցաւ, թատերագիր՝ Վալաւ Հաւէլ, 43 տարեկան՝ չորսուկէս տարի բանտարկութեան: « 77ի Ուխատ »ի երկու բանբերները՝ Վաշլաւ Պէնտա 33 տարեկան եւ Իրի Տիէնսթպիէ 42 տարեկան չորս տարի եւ երեք ամիս բանտարկութեան արժանացան, ուրիշ լրագրող մը՝ Օթա Պերնարովա երեք տարի բանտարկութեան: Միայն մէկ հոգի, Տանա Նեմչովա երկու տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ յետաձգումով (մայր է 7 զաւակի) եւ հինգ տարի փորձի ջերջանի:

Ամէն պարագայի մէջ, եթէ հարկ էր, այս դատավարութիւնը ցոյց կուտայ կրկին թէ ոչինչ փոխուած է արեւելեան կողմն աշխարհի եւ եթէ նոյնիսկ Սթալինի մեռած է 1953ին, 26 տարիէ ի վեր դրութիւնը չէ վերջացած:

×

« Անարդար վճիռ Փրակայի մէջ » խորագրին տակ Իւմանիթէ կը չեշտէր Զորեքշաբթի առտու Փրանսացի համայնավարներու վրդովումը այս առթիւ ու կը գրէր ի մէջ այլոց.— «Փրակայի վճիռին մեղի ներշնչած պարտաւը հիմնուած է ակզբունքի մը վրայ, զոր կենսական կը նկատենք՝ այն է որ Ընկերվարութիւն եւ ժողովրդավարութիւն անբաժանելի են »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԻՕՂԻՆի մէջ բացուեցաւ երեք նոյն դահիճներու, որոնց գլխաւորն է Քուռթ Լիշքա, դատավարութիւնը: Հրէական ազգային կազմակերպութիւնները ցոյց ըրած են: Այս երեք ամբաստանեալները Ֆրանսա գործած են: Լիշքա պատասխանատու էր հրէական խնդիրներու « գործադիր հարցերուն » այլ խօսքով՝ տեղահանութեան:

ՊԱՐՍԻՑ ՇԱՀԸ ամերիկեան վիզայի մը արժանացաւ միայն « մարդասիրական պատճառներով » այսինքն՝ դրեթէ մահամերձ ըլլալուն շնորհիւ: Արգարեւ Մոհամէտ Ռեզա Փահլաւիի երիկամունքի խիստ ունի եւ ծայր աստիճան տկարութեան հասած է այլեւս: Շահը 60 տարեկան է եւ ունի նաեւ լեյքեմի:

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԿՈՑԹ ԴՐՈՂՆԵՐՈՒ ՏԱՆ ՄԷՋ

Հայաստանի Գրողներու տան մէջ տեղի ունեցած է գրական – երաժշտական երեկոյթ մը, նուիրուած Կոմիտասի ծննդեան 110ամեակին: Երաժիշտ Տիգրան Մանսուրեան խօսած է Կոմիտասի կեանքին ու գործին մասին: Դասախօսները ներկայացուցած են Կոմիտասի գործերը՝ երիտասարդութեան եւ ուսանողներու համալսարանային փառատօնի դափնեկիր Մելանիա Աբովեանի, Կոմիտաս երաժշտանոցի քառեակի եւ Երկրաբանութեան Հիմնարկի երգչախումբի կողմէ:

×

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 110ԱՄԵԱԿԸ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Կոմիտասի ծննդեան 110ամեակին նը ւիրուած գրական – երաժշտական երեկոյթ մը տեղի ունեցած է Էջմիածնի կոմիտասեան մշակոյթի պալատին մէջ: Խորհրդանշական է որ Պալեան դասախօսած է « Կոմիտաս եւ իր գործը » նիւթին շուրջ: Դեղարուեստական բաժինին Լուսինէ Զաքարեան եւ Խորէն Պալեան մեկնաբանած են Կոմիտասի մեղեդիները: Պարոյր Սեւակի « Անլռելի զանգակատուն »էն հատուածներ կարդացած է Թամար Դեմուրեան:

×

ԱՇՈՏ ՊԱՏՄԱԳՐԵԱՆի ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԸ ԵՐԵՒԱՆի ՄԷՋ

Հայաստանի Երաժիշտներու Միութեան տան մէջ տեղի ունեցած է ափիւռքի հայ երաժիշտ Աշոտ Պատմագրեանի ծննդեան 80 եւ երաժշտական գործունէութեան 60ամեակին նուիրուած երեկոյթ մը, կազմակերպութեամբ Հայաստանի Երաժիշտներու Միութեան եւ Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէին: Բացման իր խօսքին մէջ յոբելեարը ողջունած է Եղուարդ Միրզոյեան: Ա. Պատմագրեանի կեանքին ու գործին մասին խօսած է Վահան Ցարուխեանեան: Խօսք առած են Վահագն Դաւթեան եւ Շահէն Թաթիկեան: Շնորհակալութեան խօսք արտասանած է Աշոտ Պատմագրեան: Լուսինէ Զաքարեան, Եդուարդ Հազդատրեան, Մարիաննա Ցարուխեանեան եւ Էլիզ Թաշճեան մեկնաբանած են յոբելեարին գործերը:

×

ԴՈՒԻՆԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԷՆ ՆՈՐ ՑԱՑՏՆԱԲԵՐՈՒՄ ՄԸ

Դուինը՝ Հայաստանի հին մայրաքաղաքը, ուր պեղումներ կը կատարուին չորս տասնամեակներէ ի վեր, գիտնականներուն նոր անակնկալ մը վերապահած է: Հայաստանի Ակադեմիայի Հնագիտութեան եւ Ազգագրութեան Հիմնարկի գիտական խումբը աւարտած է յունիսի մը՝ Ե. դարու պալատի մը պեղումները: Պալատը կառուցուած է ոչ թէ տուֆով, այլ մեծ աւազաքարերով, պատերուն վրայ կ'երեւան կաւէ ծեփը եւ անոր վրայ՝ գունաւոր որմնանկարներու հետքերը: Շէնքին տակ յայտնաբերուած է նկուղային չինութիւն: Հոս գտնուած են զանազան թեքնիքով մշակուած ապակիէ անօթները, մետաղէ առարկաները, խեցիէ ամանեղէն, հին մետաղադրամներ: Այս բոլորը կը վկայեն, թէ այդ ժամանակաշրջանին բարձր զարգացման հասած են արուեստները, մշակոյթը եւ առեւտուրը: Դուինի Ե. դարու պալատի պեղումները մեծ նշանակութիւն ունին միջնադարեան Հայաստանի ճարտարապետութեան պատմութեան ուսումնասիրութեան համար:

×

Թ. ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՆՈՐ ԴԱՓՆԵԿԻՐՆԵՐԸ

Հայաստանի Ակադեմիայի որոշումով « Թորոս Թորամանեան մրցանակ »ները շնորհուած են Երեւանի Բազմարուեստից Հիմնարկի ճարտարապետութեան ամիսնի վարիչ Վարազդատ Ցարուխեանի եւ ճարտարապետութեան տեսութեան եւ պատմութեան կեդրոնական պիտա – հետազօտական Հիմնարկի (Մոսկուա) մէկ բաժնի վարիչ Յովհաննէս Մալխասեանի: Ձուարթնոցի մէջ տեղի ունեցած Ակադեմիայի նախագահութեան ժողովի ընթացքին մրցանակները յանձնած է Ակադեմիային նախագահը՝ Վիկտոր Համբարձումեան վեր առնելով մրցանակակիրներու նպաստը հայկական ճարտարապետութեան պատմութեան ուսումնասիրութեան եւ անոր նուաճումներու տարածման գործին մէջ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՆԵՏԱԶԳՈՒԹԻՒՆ

Երեւանի « Հրազդան » մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցած է « Հայկի Նեռ » ուսանողական մրցաշարքը, մասնակցութեամբ Խորհ. Միութեան 13 քաղաքներէ եկած մօտ հարիւր մարզիկներու: Առաջին հանդիսացած է Քիշնեւցի Ե. Գլադիչ 2492 միաւորով, երկրորդ՝ Բաքուցի Է. Զաքմագով, 2475 միաւորով, իսկ Երեւանէն Ա. Տօնեան 2472 միաւորով գրաւած է երրորդ տեղը:

×

ՁԱՏՐԱԿ

Ութ տէ Եանւյրոյի մէջ տեղի ունեցող ճարտարկի աշխարհի ախոյեանութեան մրցումները կը հասնին իրենց աւարտական հանգրուանին: Կանանց մէջ՝ նախավերջին հանդիսացած է Նանա Իոսելիանի՝ 14 միաւորով: Այրերու չարքին Ռոբեր Հիւբներ չահած է 11 միաւոր եւ ունի յետաձգուած խաղ մը: Տիգրան Պետրոսեան ունի 10,5 միաւոր, Լայոշ Պորտիչ՝ 10, Դիւլա Սաքս՝ 9, Բորիսլաւ Իվկով, Լուգենիո Թորէ, Ռաֆայէլ Վահանեան եւ Եուրի Բալաչով՝ 8ական միաւոր:

×

ՔՄԲԵԱՄԱՐՏ

Բաքուի մէջ տեղի ունեցած դինամոյական կազմակերպութիւններու ազատ ոճի ըմբշամարտի երիտասարդական առաջին միջազգային մրցումները վերջ գտած են: Մասնակցած են Խորհ. Միութեան, Պուլկարիոյ, Լեհաստանի, Ռումանիոյ խումբերը եւ Սուրիայէն հրաւիրուած ըմբիշներ: Կէս թեթեւ ծանրութեան դասակարգին մէջ առաջին հանդիսացած է Երեւանցի Գուրգէն Թորոսեան, հինգ յաղթանակ տանելով: Երկրորդ հանդիսացած են Աբարատ Սարգսեան (ամէնէն թեթեւ ծանրութիւն), Լեւոն Մարտիրոսեան (թեթեւ) եւ Գէորգ Յովհաննիսեան (կէս թեթեւ):

ՎԱՐԱԳԱՅԻ ԽԱՉԻ ՏՕՆԸ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ ՄԷՋ

«Մարմարա» կը գրէ Հոկտ. 16ի իր թիւով.—

Տիյարպաքըրէն կը գրեն.—

Ասանդուքիւնը չարունակուեցաւ եւ Վարագայ Խաչի տօնը նշուեցաւ քաղաքիս դարաւոր Ս. Կիրակոս եկեղեցիին մէջ՝ ձեռամբ հոգեւոր հովիւ Վարագ Քհնյ. Պէյլէրեանի: Առաւօտեան ժամերգութենէ վերջ, պատարագիչ Տէր Հայրը իր փոքրիկ դպիր եւ դպրուհիներով շրջապատուած կատարեց օրուան արարողութիւնները մասնակցութեամբ նաեւ Ջաւէն Ուզաքմաճեանի:

« Հայր Մեր »էն առաջ Տէր Հայրը տուաւ իր օրուան յորդորը եւ խօսելով օրուան տօնին իմաստը եւ արժէքը մեզ Հայերուս համար, մխիթարեց ներկայ հաւատացեալները: Քարոզին բնաբանն էր « Համբարձի զաչս իմ ի լերինս, ուստի եկեսցէ ինձ օգնութիւն » եւ այս առթիւ կատարուեցաւ նաեւ հայրապետական մաղթանք՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի արեւշատութեան համար:

Պատարագէն վերջ, հին եւ նոր հոգաբարձու անդամները եւ ժողովուրդը այցելեցին Տէր Հօր բնակարանը եւ շնորհաւորեցին իր անուան տօնը՝ մաղթելով իրեն եւս առողջութիւն եւ կարողութիւն: Ընդունելութենէն վերջ Տէր Հայրը կարճ խրատականով մը շնորհակալութիւն յայտնեց եւ իր օրհնութիւնը տուաւ ժողովուրդին, թելադրելով անոնց միշտ իրենց հոգածութիւնը, զուրգուրանքն ու հետաքրքրութիւնը անպակաս ընել իրենց այս զարաւոր աղօթատեղիին վրայէն:

Ջին հանդիսացած է Քիշնեւցի Ե. Գլադիչ 2492 միաւորով, երկրորդ՝ Բաքուցի Է. Զաքմագով, 2475 միաւորով, իսկ Երեւանէն Ա. Տօնեան 2472 միաւորով գրաւած է երրորդ տեղը:

×

ՁԱՏՐԱԿ

Ութ տէ Եանւյրոյի մէջ տեղի ունեցող ճարտարկի աշխարհի ախոյեանութեան մրցումները կը հասնին իրենց աւարտական հանգրուանին: Կանանց մէջ՝ նախավերջին հանդիսացած է Նանա Իոսելիանի՝ 14 միաւորով: Այրերու չարքին Ռոբեր Հիւբներ չահած է 11 միաւոր եւ ունի յետաձգուած խաղ մը: Տիգրան Պետրոսեան ունի 10,5 միաւոր, Լայոշ Պորտիչ՝ 10, Դիւլա Սաքս՝ 9, Բորիսլաւ Իվկով, Լուգենիո Թորէ, Ռաֆայէլ Վահանեան եւ Եուրի Բալաչով՝ 8ական միաւոր:

×

ԸՄԲԵԱՄԱՐՏ

Բաքուի մէջ տեղի ունեցած դինամոյական կազմակերպութիւններու ազատ ոճի ըմբշամարտի երիտասարդական առաջին միջազգային մրցումները վերջ գտած են: Մասնակցած են Խորհ. Միութեան, Պուլկարիոյ, Լեհաստանի, Ռումանիոյ խումբերը եւ Սուրիայէն հրաւիրուած ըմբիշներ: Կէս թեթեւ ծանրութեան դասակարգին մէջ առաջին հանդիսացած է Երեւանցի Գուրգէն Թորոսեան, հինգ յաղթանակ տանելով: Երկրորդ հանդիսացած են Աբարատ Սարգսեան (ամէնէն թեթեւ ծանրութիւն), Լեւոն Մարտիրոսեան (թեթեւ) եւ Գէորգ Յովհաննիսեան (կէս թեթեւ):

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1879 – 1979: Հարիւրամեակ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի:

Հետեւելով 19րդ դարու երկրորդ կէսուն գրական, քաղաքական, կրթական զարթօնքի չարժումին, հայ կինը գաղափարական բարձր զգացումներով տոգորուած ասպարէզ եկաւ իր ժողովուրդի վերածնանդնումի գործին մէջ: Մասնակցեցաւ յեղափոխական պայքարին ցոյց տալով հայ կնոջ ազատութեան ձգտումն ու նուիրումի ոգին: Մասնակցեցաւ կրթական աշխատանքին ցոյց տալով թէ լաւ ըմբռնած եւ իւրացուցած էր իր կոչումն ու առաքելութիւնը նուիրուելով հասնող սերունդներու հոգեկան, մտաւոր եւ ազգային դաստիարակութեան վեհ գործին:

Այսպէս, նուիրեալ տիկիններու եւ օրիորդներու փաղանգի մը նախաձեռնութեամբ եւ գործնական ճիգերով 1879ին, Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքին մէջ՝ հիմնուեցաւ Դպրոցասէրը նպատակ ունենալով ուսուցչուհիներ պատրաստել գաւառի հայկական դպրոցներուն համար: Վարժապետանոց մը գոնալ քանի վարժուհիներու պակասը եւ անհրաժեշտութիւնը զգալի էր: Եւ այսպէս ըրջանաւարտ աղուհիներ փութացին գաւառի ամէնէն մուխ անկիւնները գիտութեան ու հայկականութեան ջահը ձեռին եւ կազմաւորեցին մատաղ սերունդներու մըտքերը:

Դպրոցասէրը համբաւեան հալածանքներէն, Աստանայի ջարդերէն, համաշխարհային պատերազմի հուրէն, Ապրիլեան Եղեռնէն մինչեւ քեմալականներու մուտքը Պոլիս, յաջողեցաւ պահել իր գոյութիւնը բազմաթիւ դժուարութիւններու յաղթահարելով: Հարիւրներով, հազարներով օրիորդներ առաւ իր հոգատարութեան տակ: Խնամեց, կրթեց, դաստիարակեց եւ գործուց տիպար ու օրինակելի հայուհիներ թօթափելով տարապրութեան տառապանքի երեւոյթները:

1922ին փոխադրուեցաւ Սէլանիկ, իսկ յաջորդ տարին Մարսէյլ: Երկու վայրերու մէջ ալ վերաբացուեցաւ վարժարանը, որ ի վերջոյ, 1928ին փոխադրուեցաւ Փարիզ, մերձակայ Ռէնսի արուարձանը, այն չէնքը որ այժմ դպրոցին սեփականութիւնն է:

Այս ըրջանին կարելի է յիշել հիմնադիրներէն՝ Սրբուհի Տիւսաբ, Օր. Թագուհի Պալթազարեան, Տիկին Ադմաւենի Մինասեան, Նուիթա Սիմոնեան, Ազաքսի Կիւլպէնկեան, Մ. Պիպէրճեան, Տիկին Պաղիկ Կիւլպէնկեան, Տիկին Զապէլ Ֆնտըճեան, Տիկ. Մարեան, Վահագն Իշխալացեան որոնք փառքի, յարգանքի եւ գնահատանքի արժանի տեղ կը գրաւեն Դպրոցասէրի հարիւրամեայ պատմութեան մատեանին մէջ: Վարժարանի կեանքին մէջ սակայն մեծ գեր ունեցած է Օր. Ագաւնիէ Ճէլալեան, որ Օսմանեան Սահմանադրութենէն վերջ ամուսնանալով յայտնի յեղափոխական եւ Մեծ Եղեռնի նահատակ Համբարձում Պօյա – ճեանի (Մուրատ) հետ, պիտի գառնար Տիկին Մուրատ: Դպրոցասէրը իր յարատեւութեան համար շատ բան կը պարտի ձեռներէց, գործնական ոգիի եւ անբնկճելի կամքի տէր այս կնոջ, որ Պոլսէն մինչեւ Սելանիկ, Մարսէյլէն մինչեւ Փարիզ կրցաւ կանգնած պահել վարժարանը: Պատնէշի վրայ մնաց մինչեւ մահը:

Դպրոցասէրը մինչեւ 1914ի աշխարհամարտը լուսի իրագործեց հայրենասիրական ու նուիրական առաքելութիւնը՝ պատրաստել ուսուցչուհիներ: Մեծ Եղեռնը արմատախիլ ընելով գաւառի Հայութիւնը, ոչ հայկական գաւառ մնաց եւ ոչ ալ հայկական դպրոց:

Բ. Աշխարհամարտէն յետոյ, 1946ին, կը թացուի նոր ըրջան մը:

Վարժարանը Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ կը վաւերացուի որպէս երկրորդական ուսման հաստատութիւն, կիրարկելով Ֆրանսական վարժարաններու, լիսէներու ուսումնական պաշտօնական ծրագիրը: Դպրոցասէրը սակայն որոշ դժուարութիւններու հետեւանքով ունի միայն երկրորդական ուսման առաջին ըրջանը, մինչեւ Գ. դասարանը, այսինքն Պէ. Ը. է. Սէ.: Անոր կողքին կայ նախակրթարանի բաժին մը:

Որպէս հայկական վարժարան եւ ֆրանսական ուսուցման առընթեր նպատակն է իր աշակերտուհիներուն ջամբել հայեցի դաստիարակութիւն: Լեզու, պատմութիւն, գրականութիւն կը կազմեն կարեւոր նիւթերը հայերէնի դասերուն:

Հայ աղջկան տալով ուսում, կրթութիւն, հոգին լեցնելով հայկականութեամբ, լոկ անհատ մը չէ որ դաստիարակուած կ'ըլլայ, այլ ապագայ կաղմուկիք ընտանիքի մայր մը: Եթէ հայկական ոգիով սերունդ մը պիտի դաստիարակուի նախ հարկ է կրթել ու պատրաստել այդ սերունդին մայրերը: Ամէնէն առաջ, մօր մը դաւրդաւրանքին, չունչին, խնամքին եւ դաստիարակութեան տակ է որ մանուկ մը կը բացուի աշխարհի վրայ:

Այս առաքելութեամբ է որ անձնուէր տիկիններէ բաղկացած խնամակալութիւն մը կը գրաղի դպրոցին վարչական ու մատակարարական գործերով: Տարիներէ ի վեր վարժարանի տեսչուհին Օր. Հռիփսիմէ Գարագաշեան, դիտակից իր պաշտօնի կոչումին, լուռ բայց վճռակամ կերպով լծուած է այս երբեմն ապերախտ բայց որքան վսեմ ասպարէզին:

×

ԴԱՂԹԻԹ ԴԱՂԹԻԹ

ՆԻԻԹՐԼՆ – ՈՒԻԼԶԻ (Միացեալ Նահանգներ) մէջ, Հոկտ. 11ին, մեռած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի վաստակաւոր սկաուտապետը՝ Լեւոն Պապլուզեան: Ողբացեալը ծնած էր 1907ին՝ Զէյթուն: 1920 – 1928 եղած է Ցունաստան, ապա Միացեալ Նահանգներ՝ ուր ճարտարապետական իր մասնագիտութիւնը ստանալէ ետք, վերազարձած է Հալէպ 1933ին: Հայահոծ այս քաղաքին մէջ ապրած է մինչեւ 1957, վարելով տեղւոյն Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտութիւնը եւ դաստիարակելով պատանի ու երիտասարդ սերունդները, արժանանալով երկու թէ երիտասարդ սերունդներու անվերապահ համակրանքին: Այնուհետեւ հաստատուած է Միացեալ Նահանգներ, ուր կարեւոր մասնակցութիւն ունեցած է ՆԱՋԱԿ անկրպետային հետազօտութիւններուն մէջ, կարգ մը պիւտերով՝ որոնք օգտագործուած են դէպի լուսին ամերիկեան աստղանաւորդութեան մէջ: Լեւոն Պապլուզեանի մահով կ'անհետանայ իր ազգային ապրումներով, Հայութեան հանդէպ պաշտամունքով, հայ մարզական չարժումին անվերապահ ծառայութեամբ եւ անբասիր նկարագրով դէմք մը: Յուղարկաւորութիւնն ու թաղումը կատարուած են Հոկտեմբեր 13ին:

×

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ « ՇԷրաթոն » պանդոկին մէջ, Հոկտ. 6ին, Արեւելեան Ամերիկայի Հայկ. Դատի յանձնախումբը մեծարած է կիպրոսի Հանրապետութեան նախագահ Սփիրոս Քիփրիանուն: Ներկայ եղած են մօտ 125 հոգի: Հանդիսութիւնը վարած է Տոքթ. Ագա Գաբրիէլեան: Ցուցադրուած է ՄԱԿի մէջ Քիփրիանուի 1965ի Ցունուարին արտասանած ճառը ներկայացնող չարժանկարը, որ ցոյց կուտար հայկական ջարդերուն անդրադառնալը, ինչպէս նաեւ թուրք պատուիրակին հակազդեցութիւնը ՄԱԿի ընդհ. ժողովին: Խօսք առած է Հէրի Տէրտէրեան, որմէ ետք Արեւելեան Ամերիկայի Հ. Ց. Դ. կեդր. կոմիտէի կողմէ ընկ. Մայք Թօփալեան նախագահ Քիփրիանուի յանձնած է Հայկ. Դատի տարեկան նշանատախտակը: Խօսք առնելով Կիպրոսի նախագահը ըսած է. « Հայ ժողովուրդը պէտք է տիրանայ իր իրաւունքներուն: Մենք կը հաստատենք մեր ամբողջական նուիրումը, մինչեւ որ ձեր ազատութեան, անկախութեան եւ մարդկային իրաւունքներուն տիրանաք »:

ՖԻՔՍԻ (Ա.Թ.Ենք) « Յակոբեան » վարժարանի « Ա.Ւետիքեան » սրահին մէջ, Հոկտ. 8ին, տեղի ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան ժողովը, որուն ներկայ եղած են նաեւ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչները: Կարդացուած է երկամեայ գործունէութեան տեղեկագիրը, որմէ կը պարզուի, որ շրջանը ունի 200 ժանդակ եւ գործօն անդամներ եւ 60 մարզիկներ: Ոտնագնդակի եւ պասքէթի ու վոլէյ–պոլի խումբերը ունեցած են բազմաթիւ մրցումներ, կազմակերպուած են արշաւներ, սկաուտական բանակումներ: Կատարուած է նոր վարչութեան ընտրութիւնը:

×

ՎԱՆՁՈՒՎԸՐԻ ՀԱՅԿ. ԴԱՂՈՒԹԸ

Վանքուվըրի (Քանատա) մէջ կայ փոքրաթիւ հայկական գաղութ մը, որ ներկայիս կը հաշուէ չուրջ 650 հոգի: Մինչեւ Արեւելքի երկիրներէն՝ Եգիպտոսէն, Պարսկաստանէն, Լիբանանէն, Սուրիայէն, Հայեր հաստատուած են Վանքուվըր եւ առեւտրական կեանքին մէջ յաջողութիւն արձանագրած: Թէեւ իրարու հետ անհատապէս հաչտ եւ ջերմ կապերով միացած են, Հայերը սակայն բաժնուած են երեք հաստատածներու.— Հ. Ց. Դաշնակցութիւն, Ռ. Ս. կուսակցութիւն եւ Մշակութային Միութիւն: Այս վերջինը բաղկացած է գրեթէ բոլոր խաւերէ եւ տարրերէ: Երեք հաստատածներն ալ ճամբայ եղած են սեփական ակումբ հաստատելու:

Հայերը տէր են հիւսուածեղէնի գործատան, առեւտրական խանութներու եւ ընկերութիւններու, կառքի վերաբերեալ աշխատանոցներու. անոնց մէջ կան նաեւ պետական պաշտօնեաներ:

Գաղութին հաւաքոյթները, տօնախմբութիւնները, ժողովները տեղի կ'ունենան վարձու սրահներու մէջ: Տարին քանի մը անգամ, գնդապետ առիթներով, Թորոնթոյէն, Մոնրէալէն եւ Լոս Անճելըսէն այցելուներ կուգան եւ հրապարակային դասախօսութիւններ կուտան, հանդիպումներ կը կազմակերպուին եւ ժողովներ տեղի կ'ունենան:

Գաղութը ունի հայերէնի չաբաթօրեայ դպրոց, ուր կը յաճախեն բոլոր երախաները, առանց խտրութեան: Եկեղեցական արարողութիւնները կը կատարուին պարբերաբար, այլ յարանուանութեանց եկեղեցիներուն մէջ:

ԵՐԱԶԱՑԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՅԱԾ ԴՈՒՐԸ

ԳՐԵՑ՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Մարսիլիայէն մինչեւ Օրլեանթալ կարճ ճամբայ մըն էր, փողոցին միւս կողմը, յիսուն – վեթասուն քայլ: Բայց այդ տարածութիւնը ապահով անցնելու համար Լուիֆի ազան հայ բեռնակիրի մը վստահած էր եղնիկին փոխադրութիւնը: Մարդը զրկած, ապահով կը տանէր, յետոյ կը բերէր կը կապէր իր տեղը: Աղէտը պատահեցաւ մայրապետներուն օրը, որ բարեբախտաբար չարքին վերջին էր: Ամէն ինչ յաջող ընթացած էր ու ներկայացումէն եօք խումբով կը գառնային պանդոկ: Եղնիկը միշտ մարդուն դիրկն էր: Էլան այնքան ազատեց – պատրաստեցաւ, որ եղնիկը յանձնեցին իրեն: Պարանէն բռնած կը քալէր խումբին առջեւէն: Սինեմային մօտերը թափառող արաբ ազաքները խրաչեցուցին կենդանինին, որ անապատելիօրէն ուժգին ցնծացումով մը յանկարծ կապը ազատեց էլային ձեռքէն ու սլացաւ: Լակոտները պռոպռալով ինկան ետեւէն, ուրիշներ դիմացէն կ'ուզէին ճամբան փակել եւ արգիլել, բայց եղնիկը այնպէս կը ցատկէր... կը ցատկէր.. Զորս ոտքերը մէկ փունջ կ'ըլլային, միակտուր, խուրձ մը գաւազանիկներու պէս ,հարուած մը գետին՝ եւ օդին մէջ էր, մարդահասակ բարձրութեամբ...

Պապ էլ Ֆարաճի ամբողջ երկայնքին – դեռ կը տեսնեմ, յիսուն տարիներ ետք, եղնիկիս չմորեցնող սլացքն էր, անցորդներու զուարթ գոչիւններուն եւ բռնելու ապարդիւն փորձերուն մէջէն, մինչեւ որ անհետացաւ ժամացոյցի աշտարակին եւ տեւի փողոցներէն, լաճերու ազմկոտ ջոլիրը ետեւէն..

Ցուսահատական էր Լուիֆի ազային վիճակը: Շատ գառնացաւ, յանդիմանեց բեռնակիրը տեղի տալուն համար, կարեւոր նուէր մը խոստացաւ եւ ղրկեց եղնիկին ուղղութեամբ, բայց չգտնուեցաւ: Էլան լացուկոծ փրցուց, Տիկին Մալվին հազար փաղաքշանքներով մխիթարեց զիս: Խոստովանիմ, կարծուածէն աւելի թեթեւ անցաւ ինծի համար եղնիկիս կորուստը: Իրենց անկեղծ ցաւը եւ յանցապարտութեան վիճակները կը ստիպէին, որ աւելի հասկցող երեւիմ եւ ցաւս յայտնի չընեմ: Բայց մխիթարուելու թաքուն պատճառ մը ունէի: Միհրան էֆէնտին, թէեւ կատակով եւ յայտնապէս զիս վախցնելու համար, առենը մէկ կ'ըսէր մայրիկիս.

– Երանուհի, տա վերի կէյիկը մորթելու առենը չեկա՞...

Մորթելու հարց չէր կրնար ըլլալ: Բայց ի վերջոյ ի՞նչ պիտի ընէինք: Սկսած էր մեծնալ, եւ ըստ ոմանց, կրնար չատ աւելի մեծնալ եւ հորթուկի մը վերածուիլ: Բայց մայրիկս ինձմէ աւելի ցաւեցաւ, կը ղրկի: Վարժուած էր եւ պահասը կը ղրար: Մանաւանդ, երբ պատղի կեղեւներ եւ կերակուրի չարմար աւելցուկներ ըլլային, կ'ըսէր.

– Եղնիկն ալ չկայ որ սըտնք առջեւը թափեմ...

Բայց եղնիկին կորուստը, մեղի պատճառած ցաւէն աւելի, չարաբաստիկ անկիւնադարձ մը կազմեց Լուիֆի ազայենց ընտանիքին համար: Ձակատագրին մէկ ախուր ազդանշանը ըլլար կարծես, այդ օրէն իրենց բախտին անիւը սկսաւ հակառակ ուղղութեամբ դառնալ: Միշտ ուրախ եւ կենսալից անոնց զէմքերը մոռայլեցան, Տիկին Մալվինն անոյշ ժպիտները ցամքեցան, Լուիֆի ազան խոժոռեցաւ, զիմադիծները կարծրացան: Որովհետեւ Պոլսէն Հալէպ հասաւ Մանոլին...

Մանոլին Տիկին Մալվինի մեծ եղբայրն էր, անուանի ջուխտակահար մը եւ ծայր աստիճանի թոքախտաւոր: Թաչկինակը միտա ձեռքն էր եւ կորուկ, բայց յատճախական հազ մը ունէր: Առաջին դիտելիքը միայն տեղ տրուեցաւ իրեն պանդոկին մէջ եւ յաջորդ օրն իսկ ըսուեցաւ թէ չի կրնար հոն մնալ: Ուրիշ պանդոկ մը գնաց, եւ այնտեղէն ալ ճամբու դրուեցաւ: Թոքախտը, այն օրերուն ոչ միայն անբուժելի կը համարուէր, այլեւ ամէնէն սոսկալի եւ տարափոխիկ հիւանդութիւնը կը նկատուէր: Ժողովրդային նախապաշարումները պատճառ էին, որ մարդիկ չափազանցեալ զգուշութեամբ վարուին անոնց հետ: Իսկ Մանոլինի դէմքը տեսնողը կասկած չէր ունենար, թէ յոռետգոյն կէտին հասած թոքախտի մը առջեւ կը գտնուի: Բարձրահասակ, նիհար, հիւծած երիտասարդ մը, որ թերեւս երեսուն տարեկան կը կար, բայց կարելի չէր տարիք տալ իրեն:

(Շար. – 5)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԵԹՐՕՆ

1980 Հոկտեմբերի վերջաւորութեան, Հայաստանի մէջ խորհրդային կարգերու հաստատման 60ամեակի օրերուն, կը սկսի գործել Երեւանի Մեթրօն: Այդ օր 2762ամեայ մայրաքաղաքը կը հարստանայ տեսարժան նոր վայրով մը՝ մեթրոյով:

Տարիներ առաջ, Երեւանի ղեկաւար մարմինները վերանայումի ենթարկեցին քաղաքաշինարարները մտածած էին նաեւ ապագայ ստորերկրեայ երկաթուղիի կառուցման մասին: Այլ կերպ չէր կրնար ըլլալ: Երբ քաղաքի բնակչութեան թիւը կ'անցնի մէկ միլիոնը (ինչպէս Երեւանը) երթեւեկութիւնը կը դժուարանայ: Մարդաշատ փոխադրութեան միջոցները չեն յաջողիր այլեւս եւ ստորերկրեայ էլեկտրական երկաթուղին կը դառնայ կենսական անհրաժեշտութիւն: Սակայն Երեւանի պարագային այնքան ալ դիւրին չէր մեթրօ հիմնել:

Երեւանի վայրը, բնակլիմայական պայմանները բաւական քմահաճ էին մեթրօ ունեցող միւս քաղաքներու համեմատութեամբ: Նախ, կեդրոնի եւ մօտակայ շրջանները միջին բարձրութիւնը ծովու մակերեսէն տարբեր է 500 մեթրով, իսկ ընդհանուր առմամբ քաղաքը ծովու մակերեսէն հազար մեթր բարձր է: Նման բարձրութիւն ունեցող մեծ քաղաք չկայ Սովետական Միութեան մէջ (դուցէ նաեւ՝ աշխարհի մէջ): Նոյնիսկ պողոտաներու թեքութիւնը կը հասնի 6–9 աստիճանի, տեղ-տեղ կ'անցնի 16 աստիճանը, որ շատ կը դժուարացնէ նոյնիսկ քաղաքային սովորական փոխադրական միջոցներու՝ հանրակառքի, տրամվայի եւ տրոլէյպիւսի աշխատանքները:

Այս բոլորը վճռական նշանակութիւն ունէին նաեւ մեթրօն կառուցանելու կամ կառուցանելու հարցին մէջ: Մոսկուայի մէջ մեթրոյով ընթանալու միջին տեւողութիւնը ութ քիլոմեթր է, իսկ Երեւանի մէջ՝ չորս: Երեւանի մեթրոյի երկաթուղիին համար քիլոմեթրին տարեկան կը պահանջի 10 – 12 միլիոն ուղեւոր: Ակնկալութիւն, ներկայիս կոմիտաս հրապարակէն Զանգարեան հասնելու համար կը պէտք է 45 վայրկեան, իսկ մեթրոյով՝ 16 վայրկեան: Այս հաշիւները ի նպաստ էին Երեւանի մէջ մեթրօ կառուցանելու ծրագրին: Սակայն ի՞նչ տեսակ նախագիծ պէտք էր ընտրել ապագայ մեթրոյի համար:

Ակզբնական շրջանին նախատեսուած էր գործել Աջափնեայ թաղամասէն, մեթրօն անդրջրով կտրելու էր Հրազդան գետը երկաթուղային խորունկ փորուածքով դուրս ելլելու էր Կիեւեան, Բարեկամութեան եւ Հրաչեայ Քոչար փողոցներու հատման կէտը: Ապա ստորերկրեայ ճամբան էր շարունակելու մինչեւ երկաթուղիի կայարանը եւ Թամանեանի փողոցով հասնելու էր Սպանդարեան հրապարակը: Սակայն հետազօտութիւններու ընթացքին պարզուեցաւ, որ անիկա թէեւ հիմնականին մէջ ճիշդ է, բայց որոշ ուղղումներու կարիք ունի՝ մեկնելով ուղեւորներու շահերէն եւ գործնական նպատակներէն: Կառուցուող Մեթրօն պիտի սկսի Կիեւեան փողոցէն եւ պիտի ունենայ 9 կայան՝ 11,3 քիլոմեթր ընդհանուր երկարութեամբ:

Նախագծողները քիչ չմտահոգեց նաեւ կարգ մը հատուածներու հորատումը: Մանաւանդ դժուարութիւն կը յարուցանէր երկաթուղիի կայարանէն մինչեւ Թումանեանի փողոցը գտնուղ հատուածը: Եթէ ստորերկրեայ էլեկտրական ուղին անցնէր դէպի տակէն, Հոկտեմբերեան պողոտան պէտք է չրանէր երեքէն չորս տարի: Անկա գրեթէ անկարելի էր, որովհետեւ անոր զուգահեռ կամ օժանդակ ուրիշ ճամբայ չկայ, իսկ պողոտան ամէնէն խճողուածն է Երեւանի մէջ: Ակնկալուած էր, որ զգալի խոչընդոտ են ստորերկրեայ ջուրերը: Այսպիսի պարագային ստիպուած էին գործի լծել Ասիինեայ թաղամասէն, մեթրօն անդրջրով կտրելու էր Հրազդան գետը խորունկ փորուածքով դուրս ելլելու

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Եղիա Թօփալեան եւ զաւակը՝ Սեւրիկ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Հոկտ. 28, Իսիի Ս. Մարիամ Ասուածածին եկեղեցին իրենց վաղա-մեռիկ զաւկին՝

ԱՌՆՕ-ԱՐԱՄ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն տարաբախտ փոքրիկին յիշատակը յարգողներուն։

×

Պ. Կարապետ Պըյըքեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Պըյըքեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՍԻՐԱՆՈՇ ՊԸՅԸՔԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Հաւատքա Գարակէօզեան նախկին Սանուց Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ (Հոկտ. 28) Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին մեծ քարեբար՝

ՄԻՀՐԱՆ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

զաւկին՝

ՀԱՒՒԸՐՏ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ Արամ եւ Սարգիս Գարակէօզեանի, Տոքթ. եւ Տիկին Դաւիթեանի եւ վարժարանի ողբացեալ ուսուցիչներու եւ սաներու յիշատակին։

Նոյն առթիւ ցաւով կը հաղորդէ մահը՝ վերջերս (Սեպտ. 5) Ամերիկա՝

ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

որու յիշատակն ալ կ'ոգեկոչուի։

Ի գիտութիւն ողբացեալներու յիշատակը յարգողներուն։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պուլ. Օտտոյի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը, առ ի գիտութիւն հաւատացեալ ժողովուրդին կը յայտնէ թէ Կիրակի, Հոկտ. 28, հանդիսաւոր պատարագ եւ ընդհ. հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի՝ առ ի երախտագիտութիւն բոլոր այն կրօնական հայրերուն եւ թաղի ազգայիններուն, որոնք նուիրեցան եւ բարոյապէս ծառայած, գործած ու անցած են։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ

Գալուստ Գալուստեանի մահուան առթիւ, Պ. Փիէր Պաղալեան 100 Ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին։

Պ. Հաքիմ եւ Տիկին Աչճեան նոյն տխուր առթիւ 100 Ֆր. կը նուիրեն Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին։

(Տառնալ «Ցառաջ»էն)։

×

ԻՍԻ.— Ս. Մարիամ Ասուածածին եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկ. Տաուալեանէ 300 Ֆր., փոխան ծաղկեպսակի Յարութիւն Քիրէմիթճեանի մահուան առթիւ։ Տէր եւ Տիկ. Զաւէն եկաւեանէ 500 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Զապէլ Թէվէէլեանի մահուան առթիւ։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՑԱՃԵԱՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿ

Խաւսնի սան եւ համակիրներու բարեկամական միութիւնը կ'ոգեկոչէ անուանի բանաստէր և պատմաբան

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՑԱՃԵԱՆԻ

Ծննդեան հարիւրամեակը, հովանաւորութեամբ Սամուէլ – Մուրատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու տեսուչներուն, ճոխ թէյասեղանի մը շուրջ, Կիրակի, Հոկտ. 28 ժամը 15·30ին Ս. Մանուկեան հանդիսասրահը։

Ցօրելեարը կը ներկայացնէ՝

ՕՐ. Հ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Ցերեկոյթի հասոյթը կը յատկացուի զոյգ վարժարաններուն։

Ծանօթ երգիչ ՆՈՐԱՑՐ եւ եգիպտահայ երգչուհի ՄԱՐԳԻՏԻ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ իրենց տոհմիկ երգերով պիտի ոգեւորեն մթնոլորտը։ Մէջ ընդ մէջ ասմունքներ։ Սահմանափակ սեղանները կանխաւ ապահովել, առաւօտ 7էն 10 հեռախօսելով

372·04·20

Մասնակցութիւն 30 ֆր.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Գրիգոր Կիւլեան, Օր. Շաքէ Կիւլեան իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, մամուլով թէ գրաւոր յայտակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԼՈՒՍԸՆԹԱԳ ԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

SAMEDI 27 OCTOBRE de 21 h. 30 à l'aube
AU CASINO DE CHARBONNIERES

BAL

(J A F)

Animé par l'orchestre
ROBERT LUMBE
danseuses et animateur
et la participation de l'ensemble instrumental « SASSOUN » de Marseille
Réservation : Bernadette Marquet
Tél. 49-32-59 de 19 h. à 21 heures
sauf Mardi et Vendredi.
Foyer Eglise arménienne
le Vendredi de 21 h. à 22 h. 30

FOOT-BALL
VOTRE RENDEZ-VOUS
Dimanche 28 Octobre

ALFORTVILLE

STADE MUNICIPAL
Quai Blanqui

Championnat de Paris
Match-aller :
ALFORTVILLE UJA -
LONGUEVILLE
à 15 heures
Match Réserve à 13 h. 30

CHARLY - PARIS
Diffusion France - Etranger
boutiques style-jeune

---

restaurant
EREVAN
ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՁԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԼ*
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ *ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԼՕՖԹԻ*
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՍՈՒ - ՊԼՕՐԼԿ*

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ Ե Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՁԱՇ ԿԸ ՀԱՑԹԱՑԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ։

ՄԱՐՍԷՑԼ

100ԱՄԵԱՑ ՑՈՒԲԵԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

Դպրոցասէրի նախկին սանուհիներու Միութիւնը վարժարանին հիմնադրութեան հարիւրամեակը կը տօնէ Հոկտ. 28ին, Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ « Զրաչեան » սրահին մէջ կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին

Նախագահութեամբ՝ ՑԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ
Բանախօսութիւն ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆԷ

Գեղարուեստական բաժին.— Երգ, Ս. Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին կողմէ ղեկավարութեամբ՝ Խաչիկ Եղլմազեանի։ Պար՝ Մշակոյթի Տան Ազի պարախումբը կը պարէ առաջնորդութեամբ Տիկին Եւա Արզուեանի։ Արտասանութիւն Տիկ. Սոնիա Մկրտիչեանէ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ

Կաթ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընկերուհիներու յիշատակին՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ, Նոյեմբեր 11, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Հոգեճաշ ժամը 10·30ին Մշակոյթի Տան
Հոգեճաշ ժամը 13·30ին Մշակոյթի Տան

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Հոկտ. 27 կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազգ. Տան սրահը։ Կարեւոր օրա-կարգ — պարահանդէսի կազմակերպութիւն։

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ԲԱՐԵՄԱՂԹՈՒԹԻՒՆ Ս. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂ. ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ 77ՐԴ ԵՒ ՕԹՄԱՆ 75ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁՆԵՐՈՒՆ Ա Ռ Թ Ի Ի

ԿԻՐԱԿԻ ՀՈԿ. 28 ՏՕՆ Է ԴԻՒՑԻ ԽԱՉԻՆ։

Փարիզի Ս. Ցովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ Հիմնարկութեան 77րդ եւ Օթմանի 75րդ Տարեդարձներուն առթիւ, ժամը 10ին, բազմաճաշ հանդիսաւոր Պատարագ կը մատուցուի եւ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ կը կատարուի Եկեղեցւոյս ՀԱՆ. ԳՈՒՑԱԼ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐՈՒՆ հոգիներուն համար։

Նոյն առեն ԱՐԵՒՇԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹՔ եւ ՄԱՂԹԱՆՔ Կ'ԸՂԼԱՆ Եկեղեցւոյս Ի ԿԵԱՆՍ ԵՂՈՂ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐՈՒՆ եւ անոնց սիրեցեալ հարազատներուն համար։

Կը պատարագէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ
Կը քարոզէ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
կաթողիկոսական Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը ներկայ ըլլալու Պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ անսասանութեան եւ պայծառութեան համար։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

« ՆՈԹՐԸ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏ »Ի ՕՍԿԵԶՕԾ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ - ՄԱՐՍԷՑԼ

Կիրակի, Հոկտ. 28, առաւօտեան ժամը 11ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ կը մատուցուի, Մարսէյլի « Նոթրը Տամ տը լա Կարտ »ի մէջ, հայկական տարեկան ուխտադնացութեան առթիւ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՍԱՐԳԻՍ ՎՐԴ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ
Ժողովրդապետ Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ համայնքին։

---

gala et banquet

des Anciens Combattants d'Origine Arménienne, Section d'Issy-les-Moulineaux, Clamart et environs, sous le patronage de
M. NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur de l'Association
et de M. BAKERDJIAN
Le Samedi, 3 Novembre à 20 h. très précises.
Réservations : 770.07.25 — 642.73.10 — 642.45.25
et Mme Palouyan, Rue de Trévise
AU PROFIT DES ECOLES ARMENIENNES
Orchestre Les Gaïdzag's et Musique traditionnelle Arménienne
Interprétée par le trio arménien de Radio France
Chanteuse : Mme AIDA HAROUTUNIAN
Canon : Mme ELYA PEHLIVANIAN
Guitare : M. ARTO PEHLIVANIAN
MELANIA APOVIAN (d'Arménie)
Théâtre Municipal d'Issy-les-Moulineaux, 25 Ave. Victor-Cresson.

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՒԻ ԿԱՑԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

Վ Ա Ր Օ Ւ Ժ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT
49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES
Tél. 793-64-02
Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՆ
FERMÉ LE LUNDI

ՈՒՐԲԱԹ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
26
VENDREDI
26 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ԴԱՐԻ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.500 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.500

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԻԼԻՒԻՄԱՆ ՏԷՄԻՐԷԼ կը փորձէ Թուրքիոյ նոր կառավարութիւնը կազմել։ Կորնդնելէ ետք, մեծամասնութիւնը Որհրդարանին մէջ, էճեվիտ հրաժարեցաւ եւ Ատալէթի պարագլուխին յանձնեցաւ կառավարութեան կազմութիւնը։ Տէմիրէլի գործը դիւրին չէ քանի որ ալ բացարձակ մեծամասնութիւն չունի եւ պէտք է երթայ հետ ունենայ երկու ալ կուսակցութիւնները՝ էրպաքանի եւ Թիւրքէշ։ Այս վերջինը կողմնակից կանխահաս ընտրութեանց։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը՝ Ժան Ընէյ այն պաշտօնական այցելութիւնը որ պիտի կատարէր Իտալիա։ Բողոքի ցոյց մընէ Փրակայի դեմ։ Հոդոքի ցոյց մընէ Փրակայի դեմ։ Հոդոքի ցոյց մընէ Փրակայի դեմ։ Հոդ

ԴՊՐՈՑ, ԴՊՐՈՑԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԻՒՆ

Նիւթը նոր չէ, սակայն միշտ այժմէական:

Մշակոյթի, լեզուի դերը առանձ մը ի վեր ստորագնահատուած է, օրուան կարգախօսքն ըլլալով՝ զանգուածներու քաղաքականացումը: Մինչ մշակոյթը քաղաքականութիւն չէ՞: Գուցէ առաջին հանդրուանը, բայց կարեւոր եւ անհրաժեշտ: Եթէ մինչեւ այսօր Սփիւռքի քաղաքական գիտակցութիւնը չէ արթնցած ու զարգացած, ակնկալուած համեմատութեամբ, մեր ազգային հարցերու եւ դաշին չուրջ, մեծ մասամբ զանգուած – ներու հայ լեզուի, հայ մշակոյթի, հայոց պատմութեան, հայ իրականութեան ծանօթութեան, ճշմարիտ ծանօթութեան պակասէն կուգայ: ՃՇՄԱՐԻՏ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆն է ՈՐ ԿԱՌԱՋՆՈՐԴԷ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒԹԵԱՆ, ՃԱՆՉՆԱՌՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ: Արդ, պիտութեան ճամբով է որ կրնանք լսել մեր անցեալին ձայնը, մշակելու համար այսօրուան ու վաղուան պայքարը:

Եւ դպրոցը, հայ դպրոցը կոչուած է այդ առաքելութիւնը կատարելու, ճշմարիտ գիտութեան ճամբան բանալու:

Զարմանալի կերպով Մշակոյթ եւ Լեզու առորագնահատուած են առաւելաբար այն գաղութներու կողմէ որոնք ունին դպրոցական կառոյց: Զարմանալի կերպով լեզուն առաջնահերթ չի նկատուիր այն անհատներու կողմէ, որոնք կուգան այդ գաղութներէն:

Ի՞նչ կը նշանակէ այս: Պարզապէս որ դպրոց եւ դպրոցաշինութիւն բոլորովին տարբեր բաներ են: Չի բաւեր դպրոցներ, չէնքեր բարձրացնել եթէ անոնք պիտի չդառնան զօրաւոր հիմքերը հայ մտքին եւ հայ հոգիին: Հայ դպրոցը ազգային դաստիարակութեան եւ ազգ. գիտակցութեան ճամբով է որ պէտք է նպաստէ պիտութիւնը:

Դպրոցաշինութիւնը լոկ նիւթեղէն ձեռնարկ մըն է: Նոյնիսկ եթէ կը կարօտի հսկայական ջանքերու միշտ իրագործելի է: Կը բաւէ որ նախաձեռնող հաստատութիւնը կամ անհատները ըլլան ատակ գործին եւ վայելեն համակրութիւնն ու վստահութիւնը ժողովուրդին: Այս կէտը մանրամասնութիւն մը չէ, այլ ուղղակի յաջողութեան առաջին պայմանը: Նաեւ, մեկնելով դպրոցական կառոյց ունեցող գաղութներէն, պէտք չէ փնտռել հոն օրինակներ: Մինչերկրակեան մէկ ափէն միւսը կը հանդիպինք տարբեր աշխարհներու իրենց իւրայատուկ քաղաքական, ընկերային, տնտեսական, կրօնական, մշակութային դիմագիծով: Եւ նաեւ մտայնութիւններով, նկարագիրներով եւ քաղաքակրթական արժէքներու չափանիշով: Մինչեւ Արեւելքի երկիրներու եւ Ֆրանսայի կրթական եղանակներու միջեւ բաղդատութեան կէտեր, եզրեր կարելի չէ գտնել: Հետեւաբար հայկական գաղութներու համար ալ ըլլոցական կառոյցները յատուկ են հիւրընկալող երկիրներու պայմաններուն եւ ընդհանուր կէտերուն:

Մեր խօսքը կը սահմանենք Ֆրանսա - հայոն եւ Ֆրանսահայութեան:

Թէպէտ անբաւարար, նայած իր թիւին եւ կարելիութիւններուն, բայց եւ այն – պէս Ֆրանսայի Հայութիւնը ունի դպրոցական կառոյց մը: Մեր խօսքը չաբաթօրեայ դպրոցներու եւ դասընթացքներու մասին չէ որոնց սահմանները մէկէ աւելի անգամներ չեզատած ենք, այլ ամէնօրեայ դպրոցներու: Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը որ 1973ին ծնունդ տուաւ իր հիմնադրութեան 125ամեակը: Դպրոցասէրը Տիկնոջ վարժարանը որ Պոլսէն Ֆրանսա կը ծնի այս տարի իր հիմնադրութեան հարիւրամեակը: Անարատ Յղութեան քոյրերու ուսումնարանը Մարսէյլի հայկական գաղութին մէջ իր մանկապարտէզով բացուած 1960ին եւ իր նախակրթարանով բացուած 1966ին: Նարեկեան վարժարանը՝ Լիոն: Եւ Ալֆորվիլի նորահաստատ Ս. Մեսրոպ կրթարանը իր մանկապարտէզով:

Արդ, բաւականանալ ասո՞վ. ո՛չ: Զօրացնել եղո՞ծը, անպայման: Մտածել դպրոցաշինութե՞ան, ինչու չէ: Բայց մտածել, ծրագրել եւ ճամբայ հլլել տեղական ակնոցով այսինքն Ֆրանսական կրթական եղանակի համաձայն: Եւ այս մարդին մէջ կարելի չէ նորութիւն բերել: Ֆրանսայի կրթական եղանակը կ'ընծայէ երկու կարելիութիւններ: Բոլորովին փրիվէ դպրոց, ազատ եւ անկախ, ինչ որ պարագան է Ս. Մուրատեան վարժարանին, Դպրոցասէրին եւ Նարեկեան վարժարանին: Կամ ալ կէս–փրիվէ դպրոց, եթէ կարելի է ըսել, այսինքն կապուած Պետութեան « պարզ պայմանագրութեամբ » ինչ որ կը նշանակէ թէ կրթական նախարարութիւնը կը տրամադրէ ուսուցչական կազմը: Այս երկրորդ ձեւը պարագան է Մարսէյլի Անարատ Յղութեան քոյրերու ուսումնարանին:

Երկու ձեւերն ալ ունին իրենց առաւելութիւնները ու անպատեհութիւնները: Առաջինը կը թոյլատրէ ազատօրէն կազմակերպել նիւթերու դասաւորումը, ժամանակացոյցը: Հայերէնի ուսուցման համար առաւելութիւն մըն է քանի կարելի է զայն դնել շարժուան որեւէ օրը եւ որեւէ ժամուն, ինչպէս միւս նիւթերը: Ուրեմն հաւասարէ հաւասար: Նաեւ դպրոցը կրնայ ստանալ իր ուզած աշակերտները, այսինքն ընդունիլ միայն Հայեր: Սակայն նման հաստատութիւններ լաւագոյն կերպով բանելու համար կը կարօտին նիւթական կարեւոր զումարներու: Ամբողջ պիւտճէն կը ծանրանայ հաստատութեան վրայ: Կրթաթոշակները ընդհանրապէս բարձր են եւ ոչ շատ մատչելի համեստ պայմաններ ունեցող ընտանիքներուն:

Երկրորդ ձեւը, մանկավարժական պաշտօնական տուեալներու հիման վրայ, հարկադրուած է հետեւիլ Կրթական նախարարութեան ցուցմունքներուն եւ ի մասնաւորի օրուան մէջ նիւթերու դասաւորման համար: Կարելի չէ հայերէնը դնել պաշտօնական ժամանակացոյցին մէջ, քանի ուսուցիչները պետական պաշտօնեաներ են եւ նշանակուած, վճարուած եւ ստուգուած Կրթական նախարարութեան կողմէ եւ հետեւաբար պէտք չունին հայերէնի ուսուցման հետ: Այս պարագային հայերէնի դասընթացքները կրնան տեղ գտնել միայն օրուան դասընթացքներու աւարտին կամ ալ ազատ օրերուն, Հորեքշաբթի կամ Շաբաթ, ինչ որ աշակերտի մը համար կըրնայ պահանջել մը ձեւը ստանալ: Հաստատութիւնը ստիպուած է ընդունիլ նաեւ ոչ–հայ աշակերտներ: Կրնայ մերժել եթէ աշակերտութեան թիւը ըլայ աւելի (Հայերով): Սակայն այս կարգի հաստատութիւններու պիւտճէն աւելի թեթեւ է: Կրթաթոշակները շատ աւելի աժան, հետեւաբար աւելի մատչելի համեստ պայմաններ ունեցող ընտանիքներուն:

Ուստի, մէկ կամ միւս ձեւին մէջ հայերէնի դասընթացքներու հաստատակերտութեան հարց մը կայ ու – սուցման ընդհանուր ծրագրին մէջ:

Դպրոցը նաեւ միջավայր է եւ մթնոլորտ: Հայ դպրոցէն ներս պէտք է ստեղծել հայեցի հարազատ միջավայր եւ հայաբոյր մթնոլորտ յարակից այլ գործունէութիւններով եւ զբաղումներով: Այս կը չեշտենք որովհետեւ միշտ ակներեւ չէ:

Արդ, նիւթեղէն չէնքէն անդին ուսումնարան մը աշխատանքի, կրթութեան, զարգացումի, սերտողութեան, դաստիարակութեան, յարաբերութիւններու, հաղորդակցութեան, փոխանակութիւններու վայր մըն է որ միշտ բաց պէտք է ըլլայ կեանքին վրայ, ու հայ դպրոցի պարագային նոյն տեսն հայ կեանքին վրայ: Ասոր համար իւրաքանչիւր երկրի մէջ ուր մտայնութիւնները, չափանիշները, հրամայականները իւրայատուկ են, ընկերային հիմքերը տարբեր են, անհրաժեշտ է որ տեղական կնիքով կազմակերպուին ու ղեկավարուին: Ֆրանսահայ դաստիարակն է որ պահուած Ֆրանսական քաղաքակրթութեամբ, զարգացում եւ հայեցի դաստիարակութեամբ, կրնայ առաւելագոյն լուսաւորել իր ըզգոցները, ինչպէս Ամերիկահայը Ամերիկայի մէջ, Լիբանահայը՝ Լիբանանի մէջ:

Ամէն ինչ կարելի է վճռական կամքերու, համակրութիւն, վստահութիւն վայելող, գործին տուակ մարդոց, նուիրեալ եւ գործնական անհատներու եւ միութիւններու համար:

×

Դպրոց, դպրոցաշինութիւն լաւ, բայց նաեւ ուսուցչութեան հարցը հիմնական է:

Անելորդ է ըսել թէ առանց ուսուցչի մանաւանդ որակեալ ուսուցչի եւ դաստիարակի, դպրոցը երբեք չի կրնար մնալ իր կոչումին բարձրութեան վրայ: Մի միայն ընդհանուր զարգացում մը ունենալ եւ բարձրագոյն վարժարանի մը վկայականը ձեռք ձգելը ուսուցչութեան արուեստին տիրացած ըլլալ չի նշանակեր: Մանաւանդ ուսուցչութիւնները, դիտութիւններու դասաւորում եւ ուսուցում ու մանկավարժութիւն տարբեր բաներ են: Սփիւռքը այսօր, նոյնիսկ դպրոցական կարեւոր կառոյց ունեցող գաղութներու մէջ, կը տառապի որակեալ ուսուցիչներու պակասէն: Կը տառապի որովհետեւ չունի վարժապետանոց: Կը դիտակցինք գժուարութիւններուն: Մեծ են, շատ մեծ, յաղթելու համար անյաղթահարելի: Եւ քանի որ դիւրութիւններ կը պակսին մեր ուսուցիչներուն մասնագիտական ուսում մը ստանալուն, անհրաժեշտ է որ իրենց տապարկղ ընտրած այդ պաշտօնին կի – բարկման առընթեր, լայն միջոց տրամադրեն մանկավարժական եւ յարակից նիւթեր չօչափող հրատարակութեանց ուսումնասիրութեան: Այլ խօսքով դիմել ինքնազարգացումի, ինքնակատարելագործումի: Այս ըսելէ յետոյ, որ միակ լուծումն եւ հնարաւոր միջոցն է, դիմել այսօր, իրականութիւնը ոսկայն տարբեր է: Ուսուցիչները մանկավարժութիւն չեն կարդար: Ի՞նչ պէտք կայ, քանի որ առանց ատոր ալ ուսուցչութիւն կրնան ընել:

Ուստի, դպրոց, դպրոցաշինութիւն եւ ուսուցչութիւն ամբողջութիւն մը կը կազմեն: Թէթեւօրէն կարելի չէ մօտենալ հարցին:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԵՐԱԶԱՑԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՅԱԾ ԴՈՒՌԸ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Լուֆթի աղան սոխպուեցաւ ինքն ալ թողուլ պանդոկը եւ մօտիկ Պահսէթա Հրեաներու փողոցին մէջ պզտիկ տուն մը վարձեցին ու հոն փոխադրուեցան: Հալէպի Հրեաները կեդրոնացած էին երկու չրջաններու մէջ, իրարմէ շատ հեռու: Հարուստները ճէմմիլէ թաղը կը բնակէին, ունեւոր արաբներու հետ խառն: Պահսէթան աղքատներու տեղն էր, զուտ հրէականն:

Պզտիկ բակով քանի մը սենեակնոց տուն մըն էր: Այդ բնակարանին մէջ ուրիշ մարդիկ էին կարծես: Անտեսանելի մոխիր մը ցանուած էր վրանին: Լուֆթի աղան Մարսիլիայի Լուֆթի աղան չէր, Տիկին Մալվին ինքն իր չուքն էր: Նոյնիսկ էլային վրայ կանխահաս ըղձութիւն մը իջած էր եւ պզտիկը առաջուան պէս ա՛լ չէր փորձեր վիզս ցատկել: Մանոլին էր որ մթնոլորտ կու տար տունին իր ողբերգական ներկայութեամբ եւ Պոլսէն հետը բերած դժբախտ պատմութիւնով: Տիկին Մալվինի աչքերը միշտ կարմիր էին զաղտնի արցունքներէն: Ես ծածուկ կ'երթայի լրտեսս քով, որովհետեւ Միհրան էֆէնտին արգիլած էր – «Վերեմի բռնուողին քով չեն կենար»: Անգամ մը նոյնիսկ շատ խիստ բարկացաւ եւ ապտակաց, վստահ եմ մայրիկիս թելադրանքով.– «Նորէ՞ն կացեր ես Վերեմին տունը... մէյ մըն ալ չլսեմ»:

Բայց ես կ'երթայի: Ինձի համար քաշողութիւն մը ունէր Մանոլին: Պետրոս Դուրեանն ալ այդպէս ըլլալու էր: Մանոլիէն վարակուելու պատմութիւնը տուտ կը համարէի, միշտ Պետրոս Դուրեանին ապաւինելով: Ան ալ թոքախտ էր, բայց մէկ տունի մէջ ապրեցան ամբողջ ընտանիքով: Ինչո՞ւ միւս եղբայրները չվարակուեցան: Մեր հայերէնի դասապիրքին մէջ գտնուող եղիչէ Դուրեան Պատրիարքին նկարը փոստ՝ խոր ծերութեան փարթամ մօրուքով, որ կը հերքէր Միհրան էֆէնտիին ըսածը: Իսկ Մանոլիին ջուխակը հրաշալի էր: Սենեակին մէջ փակուած, միայնակ, տխուր եղանակներ կը նուագէր, մինչ միւս սենեակին մէջ Տիկին Մալվին, էլան քովը, տխուր նստած դլուխը կ'օրօրէր ներքին տագնապի մը ցաւագին տատանումներով:

Երբեմն Մանոլին բակ կ'ելլէր, ջուխակը ձեռքը, էլան կը կանչէր ու կը սկսէր զուարճացնել թռչունի ձայներ հանելով: Այնքան յաջող կ'ընէր, որ եթէ մէկը ջուխակը չտեսնէր, պիտի կարծէր թէ իրապէս պզտիկ թռչուններ կը ճռուողեն: Այդպէս բաւական չարունակելէ եռք, յանկարծ սուր եւ կտրուկ կը դադրէին մը կը հանէր ջուխակէն, վախի արտայայտութիւն մը կու տար դէմքին, կը զդրէր ու կ'ըսէր էլային թուրքերէն բառերով, բայց յուզական հնչումով.

– Սիմտի զադա կէլտի, ֆուշլար ֆացտի... (Հիմա ազատ ես, թռչուններըը փախան...)

Լուֆթի աղան յաճախ դուրսը կ'ելլար եւ քոյր ու եղբայր կը վիճէին: Ցունարէն էր, չէի հասկնար, բայց մօտաւորապէս պիտի թէ ինչի չուրջ կը դատնայ: Քոյրը զժգոհ էր Հալէպ գալուն, կը մեղադրէր, կ'ուզէր որ Մանոլին Պուլիս գառնայ: Պատահեցաւ որ սաստիկ վիճաբանութեան մը ընթացքին Մանոլին տաղնապ մը անցընէ: Սկսաւ հազալ, եւ հազը չդադրեցաւ: Կը հազար ու կը հազար, թաշկինակը բերնին: Տիկին Մալվին, որ մինչ այդ վճռակամ ու խիստ կը խօսէր, յանկարծ փղձկեցաւ, վախթուեցաւ եղբօր վիզը եւ լալով ներողութիւն կը խնդրէր, մինչ հազը կը չարունակէր, եւ ճմռթկուած թաշկինակի ծալքերէն կարմրութիւններ երեւցան...

Նոյն պահուն ներս մտաւ Լուֆթի աղան եւ կնոջը հեծկլտուքներուն մէջէն լսուած կցկտուր բառերէն հասկցաւ խընդիրը: Ես ալ հասկցած էի: Մանոլին կ'ուզէր տեղ մը երթալ, իսկ Տիկին Մալվին պաղատագին կը պնդէր որ չերթայ: Լուֆթի աղան կնոջ կողմը բռնեց, ու մեղմօրէն փայփայելով Մանոլիին ուսը, ըսաւ փաղաքշական չեչտով.

– Կիտմէ, ազիզիմ, կիտմէ, եազըֆ – սըն... (Մի երթար, սիրելիս ,մի երթար, մեղք ես...):

Բայց Մանոլին գնաց: Նոյն օրը չէր, յաջորդ օրն էր: Ես ալ հետը գացի, իր խնդրանքով ջուխակը բռնած: Իմ պարզ ընկերակցութիւն մըն էր, մինչեւ սրճարանին դուռը, բայց այնտեղ, երբ կը պատրաստուէի տուիը իրեն յանձնել, ու ետ դառնալ, տեսայ որ Մանոլին երկուքիս համար վճարեց մուտքի դրամը եւ ինքնաբերաբար հետեւեցայ իրեն:

Պորտախաղի ամէնէն մեծ սրահն էր: Առաջին անգամն էր որ կը մտնէի նման վայր մը: Յատ բեմին վրայ խումբ մը նուագածուներ կային եւ պիղեկի կին մը կ'երգէր:

(Շար.– 6)

ՄԱՀԱՑՈՏՈՂԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատված «ԲՈՒՆ ՀԱՅՈՑ» գրքից)

ԳՐԵԳՈՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆՑ

«Եթէ ես մեռնիմ, եղեկ որ բերէ՛ք
Հոսի պէտ բերքեր, աչեքդ լիզէ»:

Ս. ԵՂՅԱԿԵԱՆ

Ամէն անգամ որ ուրախ, ուրախ ժամերս անցած ըլլան, ինծի կ՚այցելէ մահուան միտքը, ու ես կ՚ըսեմ անոր. «Ինչո՞ւ եկար, ինչո՞ւ ես ինծի կը նայիս այդպէս, ինչո՞ւ կ՚ուզես ինծի հետ տանիլ քու ստուերդ, ես դեռ չեմ ուզեր մեռնիլ, ես դեռ շատ բան ունիմ ընելիք, շատ բան ունիմ ըսելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ տեսնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ սիրելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ատելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ապրելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ մեռնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանելիք ծնելիք, ես դեռ շատ բան ունիմ ծնանիլ ծնելիք

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ազնիւ Քիւրէմիթճեան, զաւակներն ու թոռները, Քիւրէմիթճեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները չը-նորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անճամբ, դը-բաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօր-եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԻՒՐԷՄԻԹՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՑԱՃԵԱՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿ

Խաեանի սան եւ համակիրներու բարեկամական միութիւնը կ'ոգեկո-չէ անուանի բանաստէը և պատմաբան

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՑԱՃԵԱՆԻ

Ծննդեան հարիւրամեակը, հովանա-ւորութեամբ Սամուէլ – Մուրատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու տե-սուչներուն, ճոխ թէյասեղանի մը չուրջ, կիրակի, Հոկտ· 28 ժամը 15·30ին Ա· Մանուկեան հանդիսա-սրահը։

Ցօրեվարը կը ներկայացնէ՝

ՕՐ· Հ· ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Ցերեկոյթի հասոյթը կը յատկաց-ուի զոյգ վարժարաններուն։

Ծանօթ երգիչ ՆՈՐԱՑՐ եւ եգիպ-տահայ երգչուհի ՄԱՐԳՐԻՏ ՍՈՒ-ՔԻԱՍԵԱՆ իրենց տոհմիկ երգերով պիտի ոգեւորեն մթնոլորտը։ Մէջ ընդ մէջ ասմունքներ։ Սահմանափակ սեղանները կանխաւ ապահովել, ա-ռաւօտ 7էն 10 հեռախօսելով

372·04·20

Մասնակցութիւն 30 ֆր·

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնա-ճիւղը իր վեթերան ընկ· Օր· Փափազ-եանի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ Փափազեան ընտանիքներուն եւ իր պարագաներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ա.ռնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղե-ցւոյ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալու-թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·

Պր· Հայկ Թոփալեանէ 300 ֆր· կա-րապետ Թոփալեանի մահուան առթիւ, Պր· Յակոբ Երամեանէ 300 ֆր· Յարու-թիւն Թոփալեանի եւ 200 ֆր· Պերճ Հա-մամճեանի մահուան առթիւ փոխան ծա-ղիկի։

×

Սէն Լուի Ս· Գէորգ եկեղեցւոյ Թագա-կան Խորհուրդը չնորհակալութեամբ ըս-տացած է հետեւեալ նուէրները։—

Մանուկ Միլիտոսեանի մկրտութեան՝ Յակոբ Գէոէճեան 250 ֆր·։ Փերուզ Նա-գաշեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկ· Հայազատ Մարեան, Տէր եւ Տիկ· Վա-ղարշակ Ազատեան, Տէր եւ Տիկ· Տիգրան Եղիազարեան 50ական։ Կարապետ Շի-րինեանի մահուան առթիւ՝ Տիկ· Մանուշ Շահմիրեան 100, Ռոպէր Շէլէլէկեան 50, Շիրինեան ընտ· 200 ֆր·։ Վարուժ Ֆա-նիլիլօի մկրտութեան առթիւ Ֆանիլիլօ եւ Գալուստեան ընտ· 150 ֆր·։ Մար-գրիտ Պիանիֆոյի հոգեհանգստեան առ-թիւ՝ Տէր եւ Տիկ· Վարուժան Հիւլէեան 150, Տընկոյեան ընտ· 100, Սարաճեան ընտ·, Տէր եւ Տիկ· Մինաս Մինասեան, Տիկ· Մեծիկեան 50ական ֆր·։ Քաջուն-եան, Քէհէեան եւ Բեթրոնի զերդաստան-ներու հոգեհանգստեան առթիւ՝ Քաջուն-եան քոյրերը 50, Տէր եւ Տիկ· Հայկ Սե-մէրճեան 10 ֆր·։ Վահէ Փիլիկեանի մկրտութեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ· Ռոս-տոմ Փիլիկեան 400 ֆր·։ Լեւոն Քէլէշեանի թաղման առթիւ՝ Քէլէշեան ընտ· 600, Սարգիս Դանիէլեան 50 ֆր·։

×

Կապ· Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վար-չութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Պուլ· Օտտոյի Թաղականութենէն հետեւ-եալ նուէրները։— Ընկ· Ֆրանկիւլեան, Տիկ· Կիւզել Յովակիմեանի մահուան առթիւ 50 ֆր, Տէր եւ Տիկ Ե· Մելքոն-եան Տիկ· Աչխէն Պօղոսեանի մահուան տարեդարձին առթիւ 50 ֆր·։

ՀՐԱՐՍԷՑԼԻ Ս· ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՑՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Նոյ· 4, Ամենայն Սրբոց տօ-նին առթիւ տեղի կ'ունենայ մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Ազգիս Հա-յոց բոլոր ննջեցեալներուն եւ ի մասնա-ւորի եկեղեցւոյ բարերարներու հոգինե-րուն համար։

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կա-տարէ Մարսէյլի Սահակ – Մեսրոպ երգ-չախումբը իր լրիւ կազմով, Առաջնոր-դութեամբ զեկավար Խաչիկ Եըլմազեանի։

Սկիզբ ամերդութեան ժամը 8, պա-տարագ 10ին, քարոզ 11ին, հոգեհան-գիստ 11·45ին։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պուլ· Օտտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդը, առ ի դիտութիւն հա-ւատացեալ ժողովուրդին կը յայտնէ թէ Կիրակի, Հոկտ· 28, հանդիսաւոր պա-տարագ եւ ընդհ· հոգեհանգստեան պաշ-տօն կը կատարուի՝ առ ի երախտագի-տութիւն բոլոր այն կրօնական հայրե-րուն եւ Թաղի ազգայիններուն, որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս ծառայած, դործած ու անցած են։

Ա Յ Տ

ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՐԻՄԻՆ

Ինչպէս ամէն տարի, Ֆրանսահայ Գը-րողներու Ընկերակցութիւնը յարգանքի այց մը կը կատարէ Նոյ· 1ին, Հինգշաբթի մտաւորականներու շիրիմին։

Փորթ ա'Օռլանէն առնել 128 թիւ օթո-պիւսը, իջնել

CIMETIERE PARISIEN DE BAGNEUX

ժամադրավայր՝ գերեզմանատան մեծ դրան առջեւ ժամը 15ին։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Մարսէյլի Քամբ· Ֆրէգի Ս· Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ եպիսկոպոսական հանդի-սաւոր պատարագ Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ Նոյեմբեր 1ին։

Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ կը կա-տարուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ մեր բիւրա-ւոր նահատակներու, մեզմէ անդարձ բաժնուած եկեղեցւոյ հանդուցեալ բա-րերարներու հոգւոյն ի հանգիստ։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10·30ին։

restaurant

ANY

Spécialités Caucasiennes et Orientales

AMBIANCE MUSICALE

DINER AUX CHANDELLES

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՃԱՐԱՆ ՄԸ

Ա Ն Ի

Հաճելի մթնոլորտ, կովկասեան եւ արեւելեան համեղ ճաշեր, երաժշ-տական մթնոլորտի մէջ

Կոչունքներու կամ հարսանիքի համար պայմանաւորուիլ Տնօրէնութեան հետ

52, Rue Jean-Pierre Timbaud

92130 ISSY LES MOULINEAUX

Tél. : 638-78-58

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳԱՀԱՒՄԲԻ

ՀԱՄԵՐԳԸ

Դեկտ· 9ին, կիրակի

ղեկավարութեամբ՝

ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Նուիրուած

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

գործերուն

ծննդեան 110ամեակին առթիւ

Նոր յայտագրով

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս· Գէորգ եկեղեցւոյ Թագա-կան Խորհուրդը չնորհակալութեամբ ըս-տացած է հետեւեալ նուէրները։—

Ապահսի Քիւփէլեանի *յիշատակին՝ Գաբրիէլեան քոյրեր 300, Տիկ· Ազատու-հի Զերչեան 100, Գուրգէն Զուքուրեան 50, Տէր եւ Տիկ· Հայկ Սեմէրճեան 50, Քաջունեան քոյրեր 25 ֆր·։ Պարոյր Պո-ղոսեանի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ· Մխիթար Պոզքոսեան 100, Տիկ· Շաքէ Պոզքոսեան 200, Յակոբ Եսայեան եւ Մարսէլ Փոնոէ 50ական։ Խասվարդ Թադոյեանի յիշատակին՝ Նշան Մար-գարեան 30, Լօժէնի Օթճեան 50։ Մա-կարեան զերդ· հոգեհանգստեան առթիւ՝ Տիկ· Պաւլէ Մակարեան 100 ֆր·։*

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան յանձ-նախումբը չնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկ· Գրիգոր Խաչիկեանէ (Վա-լանս)ր իրենց այցելութեան առթիւ, պե-ղեցիկ պատի ժամացոյց մը որ զետեղ-ուեցաւ Վասպուրական սրահին մէջ։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

LES ARMENIENS

Par David Marshall Lang et Christofer J. Walker, traduction Jacques Monnot. Préface : Yves Ternon, postface : « Le génocide arménien » par Claude Gambiez.

Prix 10 F. + frais d'envoi à commander AU GROUPEMENT POUR LES DROITS DES MINORITES, 12 Rue Honoré Chevalier, 75006 Paris.

APRÈS AMÉNAGEMENT
à partir du 1er novembre

RESTAURANT ARMENIEN
NORAïR
DINER DANSANT
Orchestre sabra
24 RUE RODIER (9e) 280 1584 Ouvert tous les jours

24, rue Rodier
75009 Paris
tél. 280-35-84

DANSES et CHANSONS
avec
GRICHA GRINN
Pianiste virtuose et chanteur
arménien - russe - tzigane - blatnoï
de 20h.30 à 2h. (fermé le dimanche)

menu à 37 F — Hors-d'œuvres variés avec brochette ou petites volailles en grillade

MARIAGE - BANQUET (50 couverts)
PARKING 7 rue Rodier 75009 Paris

SAMEDI 27 OCTOBRE de 21 h. 30 à l'aube
AU CASINO DE CHARBONNIERES
BAL
(J A F)
Animé par l'orchestre
ROBERT LUMBE
danseuses et animateur
et la participation de l'ensemble instrumental « SASSOUN » de Marseille
Réservation : Bernadette Marquet
Tél. 49-32-59 de 19 h. à 21 heures
sauf Mardi et Vendredi.
Foyer Eglise arménienne
le Vendredi de 21 h. à 22 h. 30

sophocle

ASSADOURIAN
BARBARIAN

Tél. : 526-61-96
363-96-85

RESTAURATION — meubles
PEINTURE
MENUISERIE
TAPISSERIE
MOQUETTE
ELECTRICITE
—— *Devis gratuits* ——

pour la premiere fois en France
ORGANISEE PAR L'UCFAF ET LA JAF
la tournée de l'ensemble national des chants et danses d'Arménie
Tatoul Altounian
Հայաստանի «Թաթուլ Ալթունեան» երգի – պարի պետական անսամպլի առաջին շրջապտոյտը

SALLE PLEYEL : 22 Nov. à 20 h. 30 — 26 Nov. à 20 h. 30
LE HAVRE : 24 Nov. à 20 h. 30
BRUXELLES : 25 Nov. à 20 h. 30
VITRY : 30 Nov. à 20 h. 30
NOGENT SUR MARNE : 1er Déc. à 20.30
ANGOULEME : 4 Déc. à 20 h. 30
MARSEILLE : 7 Déc. à 20 h. 30
VALENCE : 8 Déc. à 20 h. 30
LYON : 9 Déc. à 17 h.

Vente des billets : les 3 FNAC, la salle Pleyel, aux points de vente habituels, chez les membres de l'UCFAF.
Location et réservation : Centre Culturel et Artistique
6 Cité du Wauxhall — 75010 PARIS
Tél : 208-76-49 de 15 h. à 20 h.
du Lundi au Samedi

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
27-28
SAMEDI-DIMANCHE
27-28 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.501
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.501

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՒՐՔԻԱ

Տեմիրել Լիսուրթիւն Զուգար Ռնմիջականիւն Համար

———o———

ՁՈՐՍ ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

———————

Կրկին Ծանր Միջադէպեր

———×———

Գոլոյ մէջ ութ հոգի սպաննուած է ուժի դիմել երբ Խորհրդարանը նիստ անէր երկարաձգելու համար, երկու ա– ւիսով, պատերազմական վիճակը որ ի րու է 19 դաւառներու մէջ (67ի վրայ)։ Ալտնի մէջ ալ իրենց դէմքը ծածկած արդիկ սրճարանէ մը ներս մտած են եւ րակ բացած ներկաներուն վրայ։ Բար– Կրագրոյն վարժարանի ուսանող մը սպան– ուած է, ուրիշ մըն ալ վիրաւորուած։ Ինչի մէջ, մրցակից երկու ձախ ու– ասողական խմբակներ բախում ունե – ած են զաղափարական տարակարծու – ենց պատճառով։ Ուսանող մը մեռած ։

×

եւ այս խառնակ մթնոլորտին մէջ ։, որ Տէմիրէլ կը չանայ կազմել նոր ռաւարութիւնը։ Մինչ կողմնակից է անհահաս ընտրութիւններու, բայց ոչ ամիջապէս եւ կը նախընտրէ որ կառա– արութիւն մը կազմուի։ Վստահ է, որ պիտի վայելէ ազգայնական կուսակցու – եան օժանդակութիւնը բայց Մ.Լիւի Սե– ամէրը չատ կողմնակից չէ կանխահաս ընտրութեանց թէեւ պիտի օգնէ Ատալէ– ին « դուրսէն »։ Տէմիրէլ կ'ուզէ որ կազմելիք կառավարութիւնը հարկ եղա– ին չափ ամուր ըլլայ որպէսզի կարենայ դէմ դնել ներկայ խառնակ կացութեան։ Ազգ. ժողովին մէջ պատկերը հետեւեալն է – Ատալէթը ունի 185 աթոռ, Մ.Լիւի ենքամէրը՝ 22, Մ.Լիւի Հարէքէթ՝ 17 եւ առնցմով է որ Տէմիրէլ պիտի գործէ։

×

Անգարայի պատերազմական վիճակի դատարանը մահուան դատապարտեց այն րս Պաղեստինցիները, որոնք Յուլիսին դրած էին Թրքական մայրաքաղաքին ղիպտական դեսպանատունը։ « Պաղես– ինեան Ցեղափոխութեան Արծիւներ » ը, ինչպէս իրենք զիրենք մկրտած էին, այդ ահաբեկումին հեղինակները, զոր – ոզութեան ընթացքին, երկու թուրք պահակ եւ մէկ պատանդ սպաննած են։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

« ՄԱՀ ՇԱՀԻՆ » բնաբանն է այն ա– ջքին, զոր կ'ընէն պարսիկ ուսանող – ները նիւ Եորքի այն հիւանդանոցին առ–

ՀԻԱՆԴԻՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

———o———

« ԼԷՔՍՓԱՆՍԻՈՆ » ԵՐԵՒԱՆԻ
ՀԻԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ֆրանսական անտեսական երկամսեայ Լէքսփանսիոն պարբերաթերթը իր վերջին թիւին մէջ (1629 Հոկտ. 19 – Նոյ. 8) արձագանգ կը հանդիսանայ « Այլեւս կարզացուած » բաժնին մէջ Լիտերա – տուրնայա կազետայի մէկ դրութեան (5–9–79) ուր կ'ըսուի.– « Շատ դրական հաշուեկշիռ՝ Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանի « Բաց դուռներ հիւանդանոցը » դործողութենէն։ Ամէն չաբաթ, երեք տարիէ ի վեր, հիւանդները կրնան պալ իրենց ընտրած մասնագէտէն խորհուրդ առնել։ Անտուոր դրութիւն մը Խորհ. Միութեան մէջ, ուր հիւանդը կրնայ մասնագէտի մը դիմել միայն իր թաղին բժիշկին վճռական յանձնարարութեամբ։ Հայերը կը խուժեն Հանրապետութեան բոլոր անկիւններէն քննութեան համար հռչակ ունեցող փրոֆեսէօրներու կողմէ։ Տօքթ. Ա. Շաթաղ գրած է Առողջապա – հութեան նախարարին առաջարկելու հա– մար որ այս փորձառութիւնը տարածուի ամբողջ Խորհ. Միութեան։ « Ամէն ոք կրնայ իր դերձակը կամ վարսայարդարը ընտրել, կը գրէ Լիտերատուրնայա Կա– զետա։ Ինչո՞ւ զրկել մարդ մը իր բժիշկը ընտրելու իրաւունքէն »։

———————

ջեւ, ուր մահուան դէմ կը պայքարի Ռե– զա Փահլավի։ Արդէն Ղոմի մէջ, Խոմէյ– նի ըսած է. « Կ'ըսուի թէ Շահը խլիրզ ունի, կը յուսամ որ ճիշդ է, ինչ՛ըլլահ»։ Միւս կողմէ կռիւները վերսկսած են Քիւրտիստան։

ՍՊԱՆԻՈՑ մէջ կատարուեցաւ այն հան– րաքուէն, որ կը վերաբերէր պասք դա– ւառի եւ Քաթալոնների ինքնավարու – թեան, որ դրական արդիւնք տուաւ։ Այն մասնակցութիւն մը կար քուէար – կութեան եւ չափաւոր Պասքերը կը յու– սան, որ այս ձեւով կը կղզիանայ էթան։

ՀՄՆԸՍԹի ԻՆԹԵՐՆԷՇՆԱԼ տեղեկա– գրի մը մէջ կը դատապարտէ այն վար– ուելակերպը, որու ենթակայ են Սուրիոյ քաղաքական բանտարկեալները, որոնցմէ 9ը մեռած են չարչարանքի տակ, 1975էն 1977։ Կազմակերպութիւնը կը խոստո – վանի որ ի վիճակի չէ թիւ տալու բայց պիտէ որ չարչարանքները օրէ օր աւելի սաստկացած են հարցաքննութեանց ա– տեն, Էմնըսթի որոշեց « որդեգրել » նաեւ Փրակայի վեց դատապարտեալները։

ՉԻՆԱՍՏԻ մարզիկները պիտի մասնակ– ցին 1980ին, Մոսկուայի մէջ տեղի ու– նենալիք Ողիմպիական խաղերուն։ 1952– էն ի վեր Չինացիք չէին մասնակցեր։

ՊԱՊԻՆ ճաշի հիւրն եղած է Իտալիոյ նախագահը՝ Ալեսանդրօ Փերթինի։ Օս– սեռվաթոռէ Ռոմանօ քանի մը տողով կուտայ այս լուրը, որ նախընթաց չունի եւ որուած պատրուակն ալ (« Երկու Հռոմ »երու պետերը կ'ուզէին վերջին ճամբորդութիւններու տպաւորութիւնները փոխանակել) համոզիչ չէ։ Պարզապէս Յովհ.– Պօղոս Բ. չատ ձեւակերպութեան մարդ չէ, ոչ ալ Փերթինի եւ ինչ որ իտալացի Պապ մը չէր համարձակած ը– նել, այսինքն ճաշել գլուխ գլխի Իտա – լիոյ Դէմօ – Քրիսթիանի մէկ նախագա– հին հետ, համարձակեցաւ Լեհ մը՝ գլուխ գլխի ճաշելով 83 տարեկան ընկերվարա– կան եւ « աշխարհական » նախագահի մը հետ։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏՈՒՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ. 16–22)

ՍՈՖԻԱՅԻ ՀԱՅԿ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ
ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի Պատանի Հանդիսատեսի Թատրոնին մէջ մէկ ներկայացումով հանդէս եկած է Պուլկարիոյ « Երեւան » մշակութային Միութեան Սոֆիայի մաս– նաճիւղի Գ. Սունդուկեան Թատերա – խումբը, բեմադրելով պուլկար Թատե – րագիր Կոլիա Դէորգիեւի « Իրենց իսկ անձի դատաւորները » Թատերախաղը։ Թատերախումբը երկրորդ անգամն է, որ կ'այցելէ Հայաստան։ Բեմադրէրն է Մի– րան Պօղոսեան։ Հիմնուած է 1925ին եւ ցայժմ ներկայացուցած է 60 գործեր՝ հայ դասական եւ ժամանակակից, ինչ– պէս նաեւ պուլկար եւ ռուս հեղինակ – ներէ։

×

ԵԼԵԿՏՐՈՆԻԿ ՀԱՇՈՒԻՉ ՄԵՔԵՆԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ – ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳԻՏ– ՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՍԵՄԻՆԱՐԸ
ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է տեղե– կատու – հաշուիչ դրոյթներու օգտա – գործման, ծրագրման եւ կառավարման հարցերու նուիրուած խորհրդային – ա– մերիկեան սեմինար մը, որուն մասնակ– ցողները հանդիպում եւ զրոյց ունեցած են Հայաստանի Պետպլանի նախագահի տեղակալ Եուրի Յովհաննիսեանի եւ Առող– ջապահութեան նախարար է։ Գաբրիէլ – եանի հետ, ծանօթացած են վիրաբու – ժութեան համամիութենական գիտական կեդրոնի Երեւանի մասնաճիւղի տեղեկա– տու – հաշուիչ սպասարկութեան եւ դի– տած են Հայաստանի տեսարժան վայ – րերը։

Նախ քան Երեւանէն մեկնիլը, սեմի – նարին մասնակցողները իրենց տպաւո– րութիւնները յայտնած են «Արմէնփրէս»ի թղթակիցին։ Եուսթընի (Միացեալ Նա– հանգներ) համալսարանի փրոֆեսէօր Հ. Մակմէյնս ըսած է, թէ ամերիկեան եւ խորհրդային մասնագէտները կը զբաղին բարդ դրոյթներու կառավարման գործին մէջ էլեկտրոնիք – հաշուիչ մեքենաներու կիրառման հետ կապուած միեւնոյն հար– ցերով։ Երկու երկիրներու գիտնական – ները այդ կալուածին մէջ հասած են յըս– տակ արդիւնքներու։ Եօթը տարի առաջ սկսած համագործակցութեան նպատակն է փորձառութեան փոխանակութիւն կա– տարել եւ ներդաշնակել կառավարման եղանակներու եւ միջոցներու միատեղ գիտական որոնումը։ Ամերիկացի գիտ – նականի կարծիքով, Երեւանի սեմինարը՝ իրրեւ երկու երկիրներու Մոսկուայի մէջ ունեցած հանդիպումի շարունակութիւն, արդիւնաւէտ էր ոչ միայն գիտական խոր բովանդակութիւն ունեցող պաշտօ – նական զեկուցումներու տեսանկիւնէն, այլեւ գիտական ու գործնական կապերու յեստպայ ամրապնդման առումով։ Ամե– րիկեան պատուիրակութեան անդամնե – րուն վրայ անջնջելի տպաւորութիւն թո– ղուցած են հայ ժողովուրդի հին պատ – մութիւնն ու մշակոյթը, իմացական եւ տնտեսական զարգացման մարզին մէջ ա– նոր ձեռք ձգած յաջողութիւնները։

Խորհ. Միութեան Պետպլանի գլխաւոր հաշուիչ կեդրոնի պետի տեղակալը՝ Վ. Բեզրուկով, նշած է թէ Խորհ. Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու գիտական համագործակցութեան ծիրին մէջ տար–

ՊԷՅՐՈՒԹ

ՆՈՐԷՆ ՔՍՏՄՆԵԼԻ ՈՃԻՐՆԵՐ ՀԱՅԵՐՈՒ ԴԷՄ

———————

ՊԷՅՐՈՒԹի մեր պաշտօնակից « Ագ– դակ » Հոկտ. 23ի իր թիւով կուտայ հե– տեւեալ լուրերը, վերոյիշեալ խորագրին տակ.—

Վերջին երեք օրերուն, Պաուսըրիէի եւ Համրա շրջանին մէջ տեղի ունեցան քսամնելի երկու ոճիրներ, որոնց զոհ գա– ցին երկու Հայեր՝ Հայկազ Քէշիշեան եւ Ձորճ Շերիքճեան։

Հայկազ Քէշիշեան պաշտօնեայ մըն էր լիբանանեան Րէժիի մաքսանենգութեանց դէմ պայքարի բաժանմունքին։ Ցարդ անծանօթ պատճառներով, անցեալ Շա – բաթ երեկոյ, քանի մը զինեալներ կը ներկայանան Քէշիշեանի բնակարանը՝ Պաուսըրիէ, եւ կը պահանջեն որ տան – տէրը ընկերանայ իրենց։ Հայկազ Քէ – շիշեան կը տարուի անծանօթ վայր մը, ուր խոշտանգումի կ'ենթարկուի եւ ապա՝ կը սպաննուի։

Ոճրային երկրորդ դէպքը պատահեցաւ երէկ Համրայի կոմունակի փողոցներէն մէկուն մէջ։ Կէսօրէ առաջ, անծանօթ զինեալներ մուտք կը գործեն Ձորճ Շե– րիքճեանի վաճառատունը (ոսկերիչ), խանութին սեփականատէրը կը սպաննեն (հաւանաբար՝ անձայն զէնքով մը) ու վաճառատունը կողոպտելէ ետք, խոյս կուտան առանց նկատուելու։

Նմանօրինակ անարդ ոճիրներ կը պա– տահին ամէն օր եւ քիչ մը ամէն տեղ։ Կողոպուտներ ու մարդասպանութիւն տե– ղի կ'ունենան օր ցերեկով ու ցաւալի է որ Պեյրութիւնը եւ անոր պատկան սպա– սարկութիւնները — որոնց առաջնահերթ ու հիմնական պարտականութիւնն իսկ է ապահովել քաղաքացիի անվտանգութիւ– նը — կը մնան պարզ հանդիսատեսի դե– րին մէջ, անով իսկ անուղղակիօրէն քա– ջալերելով նման դէպքերու կրկնու – թիւնը։

o

× ՊՏԷՏՈՒԻՆ դիւղին մէջ, փաղանգա– ւոր պատասխանատու Միշել Հայէք երէկ զոհ գնաց ահաբեկչական արարքի մը, երբ պայթեցաւ իր ինքնաշարժին տակ զետեղուած ռումբ մը։

« Լիբանանի ձայն » ռատիոկայանը հա– ղորդելէ ետք այս լուրը, յայտնեց թէ Ալէյի շրջանի կուսակցական պատաս – խանատուները արտակարգ ժողով մը գումարած են այս պարագայի քննար – կումին եւ ոճիրի հեղինակին հետապըն– դումին նպատակով։

———————

ուած աշխատանքներու արդիւնք են կար– ծիքներու, փորձառութեանց փոխանա – կութիւնները, ռուսերէն եւ անգլերէն նիւթերու հրատարակութիւնը։ Արդէն իսկ լոյս տեսած են փոխադրութեան, երկրագործական–արդիւնաբերական հա – մադրոյթներու կառավարման գործին մէջ էլեկտրոնիք հաշուիչ – մեքենաներու կիրառման եւ օգտագործման կալուածին մէջ »։

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ՄԸ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ԵՐԲ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ ԿԸ ՀԱԻԱՔՈՒԻՆ...

Առաջին անգամ Ֆրանսայի մէջ հիմնուեցաւ գրականութեամբ զբաղող «Գրագէտ բժիշկներու Միութիւն»ը, նախա – ձեռնութեամբ ծանօթ գրագէտ եւ բժիշկ Անարէ Սուպիրանի՝ 1956ին: Շարժումը օր ըստ օրէ տարածուեցաւ եւ այսօր Միութիւնը 300 անդամ ունի: Միութեան անդամ ընդունուելու համար պէտք է հրատարակուած եւ գրական հանդամանք ունեցող գիրքի մը հեղինակը ըլլալ: Կեդրոնական վարչութենէն երկու « կնքա – հայրեր »ու առաջարկութեամբ վարչութիւնը կ'ընդունի թեկնածուն, երբ ան կը լրացնէ բոլոր պայմանները:

Շարժումին յաջողութիւնը կը պար – տինք նաեւ անոր ընդհանուր քարտուղարին Փօլ Նոէլի, Շաւիլէն, սիրուած եւ հմուտ բժիշկ մը (վերջերս մեռաւ), որ մեծ հաւատքով, զոհողութեամբ եւ ջանքերով յաջողեցաւ յարաբերութեան մէջ մտնել Եւրոպայի մէկ երկիրներու գրող բժիշկներուն հետ. չուտով Զուի – ցերիոյ, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Յու – նաստանի եւ Պելճիոյ մէջ կազմուած միութիւնները հաւաքուելով կը հիմնէին « Բժիշկ Գրողներու Համաշխարհային Միութիւն »ը:

Առաջին ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենար Սան Ռեմօ, Իտալիա, ուր կ'ընտրուէր միջազգային կոմիտէ մը: Յաջորդաբար Միութեան մէջ կը մտնէին Հոլանտա, Հունգարիա, Աւստրիա, Լեհաստան, Միացեալ Նահանգներ, Անգլիա եւայլն:

Անդն տարի տեղի կ'ունենան հատա – գոյցներ՝ գրական եւ բանաստեղծական յայտագրով: Զանազան երկիրներէ հաւաքուած բժիշկները կարդալու կը բերեն իրենց գրական աշխատանքները եւ կամ առաւլիներու ընթացքին կը խօսին իրենց երկրին գրական կեանքին եւ հեղինակներուն մասին: Շատ մտերիմ եւ բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ գիրար կը ճանչնան եւ կը չնայն ստեղծել մտաւորականներու միջազգային բարեկամութեան եւ իրարհասկացողութեան կլիման, մշակոյթի տարածման ի նպաստ աշխատելով:

1979ի համաշխարհային 23րդ հատա – գոյցը Գերմանիոյ Վիւրթէմպէրկի երկրամասի Պատ Մէրկընթհայմի հանրա – ծանօթ ջերմուկներու քաղաքին մէջ տեղի կ'ունենար Հոկտ. 17–21, հովանաւորութեամբ գերմանական կառավարութեան եւ կազմակերպուած գերմանական գրագէտ–բժիշկներու Միութեան կողմէ:

Ներկայ են 14 երկիրներու միութեան անդամները, ինչպէս նաեւ առաջին անդամ ըլլալով պատուիրակներ եկած են Պրազիլիայէն, Փորթուգալէն եւ Լեհաստանէն: Ֆրանսայէն կը մասնակցին տասնեակ մը բժիշկներ եւ բժշկուհիներ:

Ամէն երկիր նշանակած է նաեւ երկու պաշտօնական պատուիրակներ՝ միւս մասնակցողներէն զատ: Պաշտօնակիցի մը հետ միասին կը ներկայացնենք Ֆրանսան: Նորութիւն մըն է ընծի համար այս չարժման միջազգային հանդամանքը եւ ստեղծած ընդհանուր համակրանքը. գործուար կ'երեւի ներկայացնել Ֆրանսայի գրականութեամբ ալ զբաղող բժիշկները իրենց գրական աշխատանքներով, մասնակցիլ վարչական եւ կազմակերպական աշխատանքներու եւ յայտարարել միեւնոյն ժամանակ իմ « հայկական էութիւն »ս:

Համաժողովը մեծ փայլով եւ պատիւներով կը բացուի Հոկտ. 18ին: Բացման ճառը կ'արտասանէ հանրային առողջապահութեան եւ ընկերային հարցերու նախարարը: Ներկայ են նաեւ կեդրոնական կառավարութեան ներկայացուցիչները, շրջանին քաղաքապետները, ինչպէս նաեւ գերմանական բժշկական կառոյցի նախագահը եւ ուրիշ շատ մը անձնաւորութիւններ: Ուղերձներէ եւ շնորհաւորական ճառերէ ետք նուագահանդէսով մը կը շարունակուի հաւաքոյթը:

Համաժողովը կը սկսի իր աշխատանքները: Ամէն օր տեղի կ'ունենան զանազան հաւաքոյթներ, բանաստեղծական եւ գրական նիւթերու ընթերցումներ, բանաստեղծական եւ գրական նիւթերու ընթերցումներ, կարծիքներու փոխանակութիւններ եւ մշակութային հարցերու մասին կարծիքի փոխանակութիւններ: Բոլոր ճաշկերոյթները միշտ կը տիրէ եւ բոլորս ալ ուրախ ենք այս հանդիպումին համար: Շատեր կարդացած են արդէն եւ ծանօթ « Խաղաղութեան աքսորեալ »ներուն եւ զանազան առիթներով կը խօսինք հայկական անցեալէն եւ ներկայ վերածնունդի մասին: Համակրութիւնը մեծ է եւ անկեղծ: Պատոյաներ, ընդունելութիւններ կը յաջորդեն իրարու եւ քաղաքին բնակչութիւնը եւ շրջանի մամուլը տեղ կուտայ այս համաժողովին իր էջերուն մէջ:

Յիշենք նաեւ Գերմանիոյ Բժշկական Միութեան նախագահին ճառին վերջաբանը. « Քառասուն տարիներ առաջ խօսքը եւ ճառերը հասցուցին մեր ժողովուրդը պատերազմի, թշուառութեան եւ մեծ տառապանքի. այդ ժամանակները Գրիչը չկրցաւ արգելք ըլլալ պատերազմին: Կը մաղթեմ որ ձեր գրիչը եւ ձեր արուեստը զօրանայ եւ ունենայ մեծ հեղինակութիւնը յաղթելու ապազային սպառնացող ահռելի վտանգներուն, ձեր ունեցած եւ տարածած միակ զէնքին շնորհիւ, այսինքն՝ «բարեկամութեան»:

×

Յուշեր
Արշակ Ալպօյաճեանէ

—o—

1922ի վերջաւորութեան, երբ Իզմիրը ինկած էր քեմալականներու ձեռքը, Պոլսոյ մէջ ալ սկսան երկդիմի շարժումներ յառաջ գալ: Արդէն կեդրոնական վարժարանի տնօրէնը՝ Վահան Թէքէեան, հեռացած էր Պոլսէն: Թրքական ցոյցեր տեղի կ'ունենային: Պոլսոյ խնամատարութիւնը սկսաւ որբանոցի տղաքը մասամ մասը ղրկել արտասահման: Մէկ մասը ճամբայ ելաւ դէպի Ռումանիա, իսկ մեր թաղամասի Մահմուտ փաշայի տղաքը, տարբեր կարաւանով, չէինք դիտեր թէ որ կողմ պիտի երթանք: Մեր տնօրէնը՝ Պ. Թաշճեան, յայտնեց որ երկու օրէն պէտք է պատրաստ ըլլանք դէպի Յունաստան մեկնելու:

Զիւնախառն առաւօտ մը, իւրաքանչիւրս պարկերը ուսերուն շարք – շարք յառաջացանք դէպի Վոսփորի եզերքը եւ մտանք կայմ նետած էժիմիթ չոգենաւը: Մեզի հետ կային բազմաթիւ երեւելի անձնաւորութիւններ, որոնք իրրեւ հրաժեշտ մեզի: Անոնց մէջ էր նաեւ Արշակ Ալպօյաճեան:

Նաւը դանդաղ սկսաւ յառաջանալ դէպի Մարմարայի բացերը, հանդիպելով փիրէա յունական նաւահանգիստը, շարունակեց իր ճամբան դէպի Կոնդոսի նեղուցը: Վերջապէս հասանք Գորֆու կղզին: Իջանք նաւէն եւ քիչ մը հանգըստանալէ ետք տասը քիլոմեթր քալեցինք մինչեւ Աքիլոնի պալատը, բարձր բլուրի մը վրայ, պուրակներով շրջապատուած դեղեցիկ տեսարանով: Գերմանիոյ թագաւորին ամառանոցն էր, տակաւին Ա. Աշխարհամարտին Սերպիոյ զինուորական սպայակոյտը եւ զինուորները ապաստան դտած են հոն:

Հոս է, որ 800 որբերը մասերու կը բաժնեն. անոնք որ բարձր ուսման կը հետեւէին Պոլիս, քանի մը դասարաններու բաժնուեցան: Արշակ Ալպօյաճեան իրրեւ հայերէնի եւ պատմութեան ուսուցիչ սկսաւ դասաւանդել մեզի: Շատ կը սիրէինք զինք, որովհետեւ բացատրելու իր կարողութեամբ եւ իր համեստ բնաւորութեամբ դիտէր դրաւել մեզ ու խրախուսիչ խօսքերով քաջալերել:

Գորֆուի մեր կեանքը տեւեց գրեթէ վեց ամիս: Նիւթական դժուարութիւն կրհանգչ եկած էր որբերը ցրուելու: Առաջին անդամ արհեստաւորները տարին Սիրիա կղզին, հոն քանի մը չէնքեր կառուցանելու, իսկ ուսանողները երկու ամիս ետք ղրկեցին Մակեդոնիա: Մեզ տարին Գաւալա, մեր ուսուցիչները ցրուեցին: Ցոյն պիւզացիները եկան զատեցին մէկիկ – մէկիկ որբերը եւ տարին ծխախոտի դաշտերուն մէջ աշխատցնելու: Ընկերոջս՝ Յ. Տէր–Սարգիսեանի հետ, որոշեցինք ազատիլ Նիւիսթըլիֆի հովանաւորութենէն: Սկսանք առեւտուրով զբաղիլ: 1923ի աշնան էր, որ բախտի բերումով հանդիպեցայ Արշակ Ալպօյաճեանի, փողոցին մէջ: Իր խնդրանքով գինք առաջնորդեցի Նիւիսթըլիֆի գրաւենեակը: Եկած էր Բարեգործականի թելադրութեամբ տեղեկութիւններ առնելու այն որբերու մասին՝ որոնք ապրականերու մէջ ցրուած էին:

Անցան տարիներ: Օր մը Փարիզի Նուպարեան մատենադարանին մէջ հանդիպեցայ Արշակ Ալպօյաճեանի գրած «Կեսարիոյ պատմութիւնը» երկու հատորնոց աշխատութեան: Թղթատեցի քանի մը էջեր, մեծ յափշտակութեամբ կարդացի գիս հետաքրքրող բաժինները: Հոյակապ աշխատութիւն մը, որուն մէջ մանրազնին ուսումնասիրուած է իւրաքանչիւր վայրի ու չրջանի բնակչութեան կատարած դերը:

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳՐԱՃԵԱՆ

ԸՐԱԳՐԱՏԱՓՈՂ

Le Nouveau Salon de Paris
1979

Վերոյիշեալ ընդհանուր անունին տակ Նոյեմբեր 6էն 30 տեղի կ'ունենայ ցուցահանդէս մը ուր կը ներկայացուին ջրաներկեր, իւղաներկեր, գծապրոֆիլներ, արուեստի լուսանկարներ, արձանագործութիւններ, խեցեգործութիւն եւայլն: Մասնակցող բազմաթիւ արուեստագէտներու կարգին են՝

ԱՐԱՄ ԱԼԵՍԵԱՆ
ԱՆՐԻ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
ԿՐԵԿՈՐ

Ցուցահանդէսը (34, Rue du Louvre, Փարիզ 1) բաց է ամէն օր ժամը 12էն 18 բացի՝ Երկուշաբթիէ:

ԵՐԱԶԱՑԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՁԱԾ ԴՈՒՌԸ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Նատած՝ ուրիշ պարուհիներ ալ կային, բայց սրահը առանց համար չէր որ կը յորդէր, այլ երգողին: Քաղաքին մէջ տարածուած էր արդէն անունը: Պոլսէն նոր ժամանած մատամ Լիֆրազն էր: Վարդագոյն պարզ չրջազգեստին մէջ վարդի մը պէս կը փայլէր, եւ որուն երկրպագուն էր Մանոլին: Մի խոկոմանի եւ անյոյս սէր մը:

Երգչուհին տեսաւ մեր մուտքը եւ, շարունակելով երգել, ձեռքի նշան մը ըրաւ Մանոլիին, ցոյց տալով առաջամասը: Նատանք բեմին մօտիկ սեղանի մը առջեւ: Սեղանները մեծ մասով զբաղուած էին զանազան խումբերէ, բայց որոշ սեզանները, միւսներէն զգալիօրէն անջատ եւ առանձնական, միայն մէկ անձի համար էին: Առանք այն սեղաններն են, ուր նստողը անկաժէ մը պիտի ունենայ քիչ հաք, այսինքն յայտագրէն հաք պարուհի մը պիտի նատի քովը: Այդ սեղաններուն վրայ գարեջուրի չբացուած շիշեր կը սպասեն: Տեղ մը երեք շիշ, տեղ մը չորս կամ հինգ: Իսկ սեղանի մը վրայ լման տասներկու շիշ անատուացած են: Յայտնապէս, օրուան հերոսուհին, մատամ Լիֆրազին սեղան էր: Շիշերու լեզուով կատարուած այս համաձայնութիւնները կը ճշդեն նաեւ պարուհիներուն նըւիրապետական կարգը, ըստ արժանեաց: Շիշերը որքան շատ, հրաւիրեալին համբաւը այնքան բարձր:

Գեղեցիկ ըլլալը գեղեցիկ էր մատամ Լիֆրազ, ձայնը համակող եւ տաք: Բայց ձայնէն աւելի, վերէն վար թրթռացող մարմինն է, բարեձեւ ու ճկուն, ժըպիտները, ծեքծեքումները եւ բոլոր այն բաները որ էպ մը էպ կ'ընեն՝ կը խտանան իր անձին վրայ, եւ այդ ձգողութիւնն է, որ հոդ հաւաքած է քաղաքին բոլոր կենցաղասէրները, Քիւրա Տաղէն քաղաք իջած ձկթի վաճառականները, հարուստ փայլուն տղաքը:

Երգչուհին վերջացուց, բայց վար չիջաւ: Նչան ըրաւ նուագողներուն որ լռեն, դարձաւ սրահին եւ յայտարարեց.

– Այսօր մեր մէջ կը գտնուի մեծ վարպետ Քեմանի Մանոլին: Ես իրեն համար երգ մը պիտի երգեմ, ինքն ալ մեզի համար պիտի նուագէ: Ու կը սկսի երգել.

Զարշամպայը սէլ ալտը,
Պէր եար սէվտիմ էլ ալտը,
Պէն սէվտիմ էլլեր ալտը,
Էլիմ գօյնումտա գալտը:

(Զարշամպան հեղեղ բռնեց,
Եար մը սիրեցի ուրիշը խլեց.
Ես սիրեցի ուրիշները տարին,
Ձեռքս ծոցիս մէջ թողուցին):

×

Օֆ, նէ իմիշ, նէ իմիշ,
Քատէրիմ պէօյլէ իմիշ.
Կիզլի սէվտա չէքմէխի
Աքէշտեն կէօմլէքէ իմիշ:

(Օֆ, ինչ է եղեր, ինչ է եղեր,
Իմ բախտս այս է եղեր,
Եւ գաղտնի սէր քաշելը
Կրակէ չապիկ է եղեր):

Երկրորդ տունին վերջին երկու տողերը յանկերգ են ու կը կրկնուին «աման ալլահ»ներով, բայց բառերը ըսած պահուն, քածը այնպէս խոր կը նայի Մանոլիին, որ կարծես կ'ըսէ.– «Կրակէ չապիկդ ես եմ, հազած ես, չես կրնար հանել»: Պզտիկ գաղար մը ու մէկէն նոր թափով եւ ամբողջ մարմնին նոր թրթիռ մը տալով կ'անցնի վերջին տունին.

Սուլար աֆար բայատան,
Պէն էօլմէն պու եարատան,
Բաւուշտար իքի եարի
Եէրի, կէօյիւ եարատան:

(Ջուրերը կը հոսին ժայռէն,
Ես չեմ մեռնիր այս վէրքէն,
Երկու եարերը միացուր
Երկրի, երկնի Արարիչ):

Վերջին տողերուն մատամ Լիֆրազին թեւերը պարզուած են դէպի Մանոլին, այդ դիրքով պահ մը կ'անշարժանայ ծափերու մէջ եւ կ'իջնէ վար: Մեր մօտ կանգ կ'առնէ պահ մը, չատ կարճ պահ մը, ու կը հարցնէ նազանքով. «Նապըսըն, Մանոլիճիկիմ» (Ի՞նչպէս ես Մանոլիկս...) ու կ'երթայ շիշերու ծանրութեան տակ հեւացող սեղանը, որուն առջեւ նատած մարդն ալ սկսած է հեւալ անհամբերութենէն: Ոտքանակի պէս հատ պեխերով, հատ չրթունքով, հատ գլխուով անասուն մը: Երգչուհին քալուածքը սեղաններուն մէջէն դէպի իր անկաժէն, աւելի թեթեւրական է եւ զըժգըհիչ, քան բեմին վրայ տեսնուած կիսամերկ պորտախաղերուն կոտըրտուքնըը: Բոլոր նայուածքները կը հետեւին իրեն ու կը լափեն...

(Շար. – 7)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՃԱՌՔԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՎԱՃԱՌՔԻ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ

Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհրդի վաճառքի մասնակցության գրասենյակը հայտնում է, որ 1977 թվականի 15-ից 18-ը, Հրազդանի քաղաքային մշակույթի տանը տեղի կունենա Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհրդի վաճառքի մասնակցության գրասենյակի ավտոմեքենաների, կենցաղային էլեկտրական սարքերի, ռադիոների, հեռուստացույցների, գրամեքենաների, ձայնասկավառակների, ինչպես նաև տարբեր ապրանքների վաճառքի ցուցահանդես-վաճառքը։

Ցուցահանդես-վաճառքի ժամանակ կվաճառվեն «Ժիգուլի» մակնիշի 1500 ավտոմեքենա, «Մոսկվիչ-2140» մակնիշի 1000 ավտոմեքենա, «Վոլգա» մակնիշի 500 ավտոմեքենա, «Ռաֆիկ» մակնիշի 100 միկրոավտոբուս, «Ուազ-469» մակնիշի 100 ավտոմեքենա, «Ուազ-3151» մակնիշի 100 միկրոավտոբուս, «Ուազ-3303» մակնիշի 100 բեռնատար ավտոմեքենա, «Ուազ-3741» մակնիշի 100 միկրոավտոբուս, «Ուազ-3962» մակնիշի 100 ավտոմեքենա, «Ուազ-3909» մակնիշի 100 միկրոավտոբուս, «Ուազ-3907» մակնիշի 100 միկրոավտոբուս

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԱԿԻ

Տիկին Եսթեր – Վահագն Ինգլայց – եանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Օգսէն Հարրութեան 250 ֆր. Ան – տիյիի հանգստեան տան (ստանալ «Ծառաջ»էն) եւ 250 ֆր. «Ծառաջ»ին: Տէր եւ Տիկին Մաքս Տըժան 200 ֆր. «Ծառաջ»ին:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Մուրատ Ռափայէլեան նախկին Աշակերտաց Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Վէնսան Փարմաքըղեանի, Տիրատուր – եան եւ Գրիգորեան ընտանիքներուն՝ Թագուր Տիրատուրեանի մահուան առթիւ:

×

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան վարչութիւնը կուգայ իր խոր ցաւակցութիւնը յայտնել բոլոր անդամ եւ անդամուհիներու կողմէ, այրի Տիկին Ովսաննա Ասլանեանի, իր ամուսնոյն՝ Վահան Ասլանեանի յանկարծական մահուան առթիւ: Նաեւ իր եղբայրներուն ու բոլոր պարագաներուն:

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ի յիշատակ Աշխէն եւ Ղազար Պօղոս – եանի, Պօղոսեան ընտանիք 200 ֆր. Տէր եւ Տիկ. Կարօ Յովսէփեան եւ Տէր եւ Տիկ. Վահրամ Ճառայեան 100ական ֆր., Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Ճառայեան 50 ֆր.: Ի յիշատակ Սիմոն Շարիկեանի, Պուլ. Օտտոյի կապ. Ֆաչ 50 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Գուլումճեան 20 ֆր.:

le restaurant

LA CAPPADOCE

67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

PRESENTE SON PROGRAMME D'HIVER

le groupe HARTAR

du 15 au 31 octobre

Adiss HARMANDIAN

du 1 au 11 novembre

tous les soirs

YORGANTZ

et l'orchestre CAPPA avec **Garbo** au piano

Consomation après 23 h. *FERME LE LUNDI*

ՊԱՏԱՐԱԳ

Մարսէյլի Քամբ. Ֆրէզիի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ Նոյեմբեր 1ին:

Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ կը կատարուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ մեր բիւրաւոր նահատակներու, մեզմէ անդարձ բաժնուած եկեղեցւոյ հանգուցեալ բարերարներու հոգւոյն ի հանգիստ:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10·30ին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Զապէլ Յովհաննէսեանի (Սէն Լու – Մարսէյլ) մահուան առթիւ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը, Շալճեան ընտանիքը եւ փիէռ ու Բենիամին Փիլոյեան կը նուիրեն 100ական ֆրանք «Ծառաջ»ի բարգաւաճման:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՑՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Նոյ. 4, Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ տեղի կ'ունենայ մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Ազգիս Հայոց բոլոր ննջեցեալներուն եւ ի մասնաւորի եկեղեցւոյ բարերարներու հոգիներուն համար:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Մարսէյլի Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը իր լրիւ կազմով, Առաջնորդութեամբ ղեկավար Յակիկ Եղմազեանի:

Սկիզբ ամերգութեան ժամը 8, պատարագ 10ին, քարոզ 11ին, հոգեհանգիստ 11·45ին:

BRUXELLES BRUXELLES

DINER et GRAND BAL ANNUELS

Organisés par le Comité des Arméniens de Belgique,
au profit des œuvres de la Communauté
Le Samedi, 17 Novembre à 20 h. 30 dans les Salons de l'Hôtel Sheraton,
Place Rogier à Bruxelles
La soirée sera animée par l'orchestre
Les Gaïdzag's de Paris
TENUE DE SOIREE SOUHAITEE
RESERVATION chez Mr. Gayda, à Bruxelles, soit par téléphone (322) 649-44-60, soit par écrit 103, Rue de Livourne, 1050 Bruxelles

gala et banquet

des Anciens Combattants d'Origine Arménienne, Section d'Issy-les-Moulineaux, Clamart et environs, sous le patronage de
M. NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur de l'Association
et de M. BAKERDJIAN
Le Samedi, 3 Novembre à 20 h. très précises.
Réservations : 770.07.25 — 642.73.10 — 642.45.25
et Mme Palouyan, Rue de Trévise
AU PROFIT DES ECOLES ARMENIENNES
Orchestre Les Gaïdzag's et Musique traditionnelle Arménienne
Interprétée par le trio arménien de Radio France
Chanteuse : Mme AIDA HAROUTUNIAN
Canon : Mme ELYA PEHLIVANIAN
Guitare : M. ARTO PEHLIVANIAN
MELANIA APOVIAN (d'Arménie)
Théâtre Municipal d'Issy-les-Moulineaux, 25 Ave. Victor-Cresson.

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՒԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

ՎԱՐՈՒԺ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT
49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES
Tél. 793-64-02
Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՔ
FERMÉ LE LUNDI

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

LES ANCIENS DU LYCEE GUETRONAGAN

BAL ANNUEL

Le Samedi 10 Novembre de 20 h.30 à l'aube, dans les salons de l'hôtel MERIDIEN, 81, Bld Gouvion Saint Cyr — 75017 PARIS
Orchestre ARMENIAN'S SUNSHINE
dirigé par ROBERT PAPASIAN
Orchestre du LIDO DE PARIS (BEN)
SURPRISES — COTILLONS
Tenue de soirée souhaitée
Entrée 250 F.

Réservation, téléphoner à :
AGAMIAN 378-15-65
ANDONIAN 854-10-79
CEZVECIAN 236-54-48
NAVASSARTIAN 985-36-53
PANOSSIAN 233-77-90

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոն – Կապոյտ Ափէի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպօնիէրի սրահներուն մէջ:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Ա. Ց Ց

ՄՏԱԻՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՐԻՄԻՆ

Ինչպէս ամէն տարի, Ֆրանսահայ Գլխոցներու Ընկերակցութիւնը յարգանքի այց մը կը կատարէ Նոյ. 1ին, Հինգշաբթի մտաւորականներու Հիրիմին:

Փորթ ա'Օռլանէն առնել 128 թիւ օթոպիւսը, իջնել
CIMETIERE PARISIEN DE BAGNEUX
Ժամադրավայր՝ գերեզմանատան մեծ դրան առջեւ ժամը 15ին:

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԾԱՌԱՋ» *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԾԱՌԱՋ»*

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ԾԱՌԱՋ 50» (1976)
ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ԾԱՌԱՋ»Ի ՑԻՄՆԱՄԵԱՑ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ *ԳԱՌՋԱՒ*
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ԾԱՌԱՋ»ի

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
30
MARDI
30 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.502
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.502

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՐԱԻԱՅԻՆ ՔՈՐԷԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին մօտ է որ Զօր. Փառք Շունկ–Հի սպաննուեցաւ երբ, այլ հրաւիրեալներու կարգին, կը ճաշէր Մէ. Ի. Այ.ի չէնքին մէջ: Սկիզբը Ջանք թափուեցաւ Սէուլէն արկածի *բնոյթ* մը տալու պատահածին, բայց շատ չուտ կը պարզուէր թէ կանխամտածուած սպանութիւն մըն էր: Զօր. Քուան, որ կը նախագահէ զինուորականներէ կազմուած քննիչ յանձնախումբին, կը յայտարարէր հինգի օր՝ նախագահին սպանութիւնը արկած մը չէր այլ կանխամտածուած արարք մը: Քորէական Սէ. Ի. Ա.ի պետը՝ Քիմ, մտերիմն էր նախագահին բայց միաժամանակ զիտէր թէ չնորհազրկումը ներելի էր եւ ուրեմն այս «լուծումը» գտած է ազատելու համար նախագահէն: Ըստ 48 ժամ եռք յայտնի էր արդէն թէ «արկածը» իսկական դաւ մըն էր, որ կը պատրաստուէր ատենէ մը ի վեր:

Ահ այժմ բան չէ փոխուած եւ Ամերիկա զգուշացուցած է միայն Հիւսիսային Քորէան որ առիթէն չօգտուի յարձակելու համար Հարաւի վրայ: Հոն կան անշուշտ ամերիկացի զինուորականներ, քանի Հարաւ. Քորէա վերջին «բերդն» է Ամերիկացիներուն այդ շրջանին մէջ:

Սպաննուած նախագահը արդէն մահուրձի մղձաւանջով կ'ապրէր եւ այդ պատճառով է որ ամերիկահատիպ Սէ. Ի. Ա. մը ստեղծած էր, որու պետին ձեռքով սակայն, պիտի դանէր իր վախճանը:

ԶԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ Ֆրանսական շրջանը ժամանեց նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէն, որ 1806էն ի վեր առաջին Ֆրանսացի պետական ղեկավարն է, Գերմանիոյ նախկին մայրաքաղաքը այցելող: Նախորդ այցելուն էր՝ Նափոլէոն Օսթերլիցի յաղթանակին վաղորդայնին:

ՊՒՔՐՈՒԹի արեւմտեան շրջանին մէջ է այս անգամ որ հանրակառք մը, որու մէջ զօրաւոր ռումբ մը դրուած էր պայթած է, 16 հոգիի մահուան պատճառ ըլլալով: Հանրակառքը կը գտնուէր լի – բանեան բանակին կեդրոնատեղիին մօտ:

ԳԵՐՄԷՆՆ ԼԻԻՊԷՆ Ֆրանսուհի մեծ երդչուհին, որ վակնէրի ալ լաւագոյն մեկնաբաններէն եղած է, մեռաւ 88 տարեկանին: 1913էն 1927 կինը եղած էր բանաստեղծ Փօլ Ժերալտիի:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ ՊԱՇ. հիւանդանոցէն ելաւ եւ յայտնեց թէ կը վերստանձնէ իր պաշտօնը եւ թէ առողջական արկած չէ անցած:

ՊՈԼՈՆԻԱ մէջ վեց հոգի սպաննուած է եւ վեց ուրիշներ ալ վիրաւորուած են գրադարանի մը մէջ: Եղեռնագործին տէր եղած է «Թրքական Իսլամական Միութիւնը»:

ՖՐԱՆՍԱԶԻ հարաւը տեղատարափ անձրեւները եւ ողողումները մեծ աղէտներու պատճառ եղան, գլխաւորաբար Վառի նահանգը: Հարկ եղաւ նոյնիսկ չէնքեր պարպել (Պոմ–լէ–Միմոզա):

ՀՈՄԷյՆի տրամադիրը է բանակցելու Ֆիւրերուն հետ:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

«Գիւղիս անունը արտիս մէջ արձանագրեցի որպէս յիշատակ»

ԿԸ ԳՐԷ ՔԻՒՐՏ ՄԸ ՍԱՐԳԻՍԻՆ «ՓՈԼԻԹԻՔԱ»Ի ՄԷՋ

Անցեալ շաբթու (Հոկտ. 23) այս նոյն սիւնակներուն մէջ հրատարակած էինք երկու Հայերու նամակները, լոյս տեսած թրքական մամուլին մէջ: Նամակներէն հետաքրքրականը կը վերաբերէր հետեւեալ յայտագրի մը՝ «Շամրան կը հոսի Վանի մէջ» եւ որու դէմ կը բողոքէր Սարգիս (Զէֆի) Էմմէճիօղլու, բանի ոչ մէկ անգամ կը յիշուէր Վանի հայկ. ճահիճ ըլլալը: Այս նամակին առթիւ, *Փոլիթիքա* Տէսքան անուն Քիւրտէ մը Սարգիսին ուղղուած պատասխան մը ստացեր է, որ հրատարակուած է Այտըն էնկինի *Թըրմըք* սիւնակին մէջ, նախադասութեամբ եւ վերջաբանով.—

ԴԻՒՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՊԷՏ ՆԱՄԱԿ ՄԸ ՍԱՐԳԻՍԻՆ

Պահեր կան ուր խօսքը կը վերջանայ: Նոյնիսկ եթէ լեզուի մը ամէնէն զեղեցիկ բառերը գործածել ուզէք, նախադասութիւնները չոր կը մնան:

Մեր ծուլութենէն չէ որ այսօր այս սիւնակը պիտի յատկացնենք Նէվզատ Տէսթանի (որ Քիւրտ մըն է) որ տէսթանի պէս նամակ մը կը գրէ Սարգիսի (որ Հայ է): Մենք որ մեր չափը գիտենք, կ'ըսենք որ խօսքը Նէվզատինն է, քանի որ ան մեզմէ աւելի լաւ կ'ընէ այս գործը:

Ահա՛ Նէվզատ Տէսթանին նամակը, հա՛ Սարգիսը, ահա՛ դուք...

×

Սարգիս եղբայր,

Փոլիթիքայի մէջ լոյս տեսնող նամակդ յայտնի կ'ընէր որ հեռատեսիլի «Վանով, Շամրանով» յայտագիրը չատ յաւ պատճառեր է քեզի:

Այս հակազդեցութիւնդ անհասկնալի եւ անբնական բան մըն է:

Սարոյեան իր մէկ պատմուածքներէն մէկուն մէջ կը պատմէ իր մէկ դրացին, որ իր հայրենիքը կորսնցուցած ըլլալով Գալիֆորնիոյ մէջ տեղաւորուած եւ հոն ալ իր ձին զողցուցած է: Հայ գաղթական մը Ռոսրով կ'ըսէ.

— Չի մը կորսնցնելը ի՞նչ կարեւորութիւն ունի: Մենք որ մեր հայրենիքը կորսնցուցած մարդիկ ենք: Չիու մը համար լալն ալ ի՞նչ կը նշանակէ եղեր:

Ահաւասիկ այս խօսքերուն զուգահեռաբար քննադատելի կը գտնեմ քեզ:

Դուն որ սպառած ժողովուրդի մը զաւակն ես, Ախ Թամար կղզիի ծուռ պատմութեան համար ինչո՞ւ այսքան կը ցաւիս: Սիրելիս, պէտք կա՞յ երկար բարակ աշխատելու, բացատրելու համար թէ Հոն ան ջնջելի հայկական հետքեր կան... Ես իմ ծնած գիւղիս մէջ բնաւ Հայ չտեսայ: Հայրս եւ մեծ հայրս ալ չէն տեսեր: Բայց Հայրս եւ մեծ հայրս ալ չէն տեսեր: Բայց իմ ծննդավայր գիւղս, որուն մէկ համայնուն ալ այսօր Սովետական Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ հիմնուեր է, անունով եւ հողին տակովը հայկական գիւղ մըն է: Բնաւ մի աշխատիր հիմա այս բանը բացատրելու: Որովհետեւ այս բանը բացատրելու համար կրկեր է արեւը ծեփել ցեխով:

Հոգ չէ որ ցեղասպաչները այդ անունը փոխելով ուրիշ անուն մը փակցնեն իմ գիւղիս: Փոփոխութիւնը թուղթի վրայ կը մնայ պարզապէս: Կարելի չէ զայն պարտադրել բնութեան:

Գիւղիս անունը սրտիս մէջ արձանագրեցի որպէս յիշատակ: Պիտի պահեմ: Նոյնիսկ եթէ կարգ մը արտերու թափուները հօրս գերեզմանին մէջ գտնուին, ես պարապ պիտի նկատեմ գանոնք եւ ամէն անգամ որ գիւղիս անունը պիտի հնչէ, ես քովս քու եւ պապերուդ ներկայութիւնը պիտի փնտռեմ...:

Չկարծես որ այս պատմածներս թուրք բանուորները չեն հասկնար: Տարիներէ ի վեր մղուած պայքարը վարագոյր մը բանալ սկսած է այլեւս:

Քանի բացուի այդ վարագոյրը, թուրք աշխատաւորներն ալ քիչ մը աւելի պիտի քակեն անոր չուանները:

Մեր դարուն մէջ երկրագունդի զօրաւորները մենք ենք: Պատմութիւնը մեզի հետ կը քալէ: Ներէ քննադատութեանս եւ ընդունէ մաղթանքս, Սարգիս եղբայր:

Ապրի՛ աշխարհի աշխատաւորներու միութիւնը եւ ազգերու եղբայրութիւնը:

ՆԷՎԶԱՏ ՏԷՍԹԱՆ

×

Այո, վայրկեաններ կան ուր խօսքը կը սպառի: Նոյնիսկ՝ եթէ լեզուի մը ամենազեղեցիկ բառերը գործածել ուզէք, նախադասութիւնները չոր կը մնան:

Այդպէ՞ս է Սարգիս եղբայր, այդպէ՞ս է, հոգիս:

«ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՍՏՂ» ՇՔԱՆՇԱՆԸ ԿԸ ՇՆՈՐՀՈՒԻ

ՎԵՆԵՏԻԿի ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱԲԲԱՀԱՅՐ՝

Շ. ՊՕՂՈՍ Վ. ԱՆԱՆԵԱՆԻ

ՎԵՆԵՏԻԿ («Յառաջ», հեռաձայն).— *Եւրոպական ասպետներու կարգը «Եւրոպայի աստղ» չքանշանով պարգեւատրեց Վենետիկի Մխիթարեան Միութեան Աբբահայրը՝ Հ. Պօղոս Վ. Անանեան, անուանելով միաժամանակ նոյն կարգին պատուոյ անդամ: Յանձնումը կատարուեցաւ Շաբաթ, Հոկտ. 27ին, Վենետիկ բացառիկ հանդիսութեամբ մը, ուր խօսք առաւ կարգին քարտուղարը եւ ըսաւ.— «Գերապայծառ Անանեան եւ Մխիթարեան Միաբանութիւնը կը ներկայացնեն Եւրոպայի սրտին վրայ հինաւուրց ժողովուրդ մը, պատկառելի իր մշակոյթով որ բերած է հսկայ նպաստ մը եւրոպական մշակոյթին եւ հանդիսացած է անոր ամէնէն հաւատարիմ վկաներէն մէկը իր հերոսական պատմութեան ամէնէն ճգնաժամային պահերուն անգամ: Գերապայծ. Անանեանին այս չքանշանը կ'ուզէ նախ եւ առաջ յարգանքի եւ գնահատանքի տուրք մը ըլլալ քրիստոնէական մշակոյթով հարուստ եւ նահատակ հայ ժողովուրդին հանդէպ»: Ապա, քարտուղարը շարունակած է.— «Այս ընտրութիւնը ունի նաեւ ուրիշ չարժառիթ մը, այն է ճանաչումը եւ գնահատանքը այն պատմական դերին զոր կատարած է եւ կը կատարէ այսօր Մխիթարեան Միաբանութիւնը իբրեւ արեւելեան եւ հայկական վկայութիւն մը Եւրոպայի կեդրոնին մէջ եւ յատկապէս Վենետիկ, որ իր զարաւոր կոչումով եղած է կամուրջ եւ հանդիպակէտ ընդմէջ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի»:*

Արարողութիւնը ունեցած է յատուկ հանդիսաւորութիւն մը, պատարագով եւ քաղաքային բաժնով: Ցիշենք որ այս կարգը, հիմնուած է 1971ին Եւրոպական Միութեան համար իբրեւ նպատակ ունենալով եւրոպական քրիստոնէական քաղաքակրթութեան լոյսով ոգեղել Եւրոպական Միութիւնը:

Միաբանութիւնը առանձին հաղորդագրութիւն մը պիտի տայ այս մասին:

×

Նոյն առթիւ յատուկ տեղեկացանք, թէ մեր այնքան յարգելի ու սիրելի Հ. Կիւրեղ Վ. Քիլաբեանը (88 տարեկան) օրէ օր քիչ մը աւելի կը հիւծի ու երկուշաբթի օր կրկին հիւանդանոց պիտի փոխադրուէր:

ՖՕՒԹՊՕԼ

42ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» ՅԱՂԹԵՑ «ՉԵՐՆՈՄՈՐԵՑ»Ի 2 – 0

Ոտնագնդակի Խորհրդային 42րդ ախոյենութեան մրցումներու չարքին, Երեւանի «Հրազդան» մարզադաշտին վրայ, Հոկտ. 22ին, «Արարատ» յաղթեց Չերնոմորեց»ի (2 – 0): Կոլերը նշանակած է Խորէն Ցովհաննիսեան 22րդ եւ 59րդ վայրկեաններուն: Այս մրցումէն եռք, ընդհանուր դասաւորման 8րդ տեղը կը դրաւէ «Արարատ»:

ՎԱՂԸ՝

ՄԵՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑԻՆ՝

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ Ս. ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԻ ՀԵՏ

—o—

Օրուան նիւթն է՝ Փրակայի դատավարութիւնը եւ տրուած վճիռները: Անդամ մը եւս արեւելեան կողմն աշխարհի նորութիւն չկայ: Կ'ըսուի թէ Սթալինը մեռած է, ասկէ 26 տարիներ առաջ: Ու 26 տարիներէ ի վեր դեռ չէ թաղուած ան՝ որ գլխատեց մեր արեւելահայ մտաւորականութիւնը չատ մը այլ գլխատում – ներու կարգին:

Այսօր՝ 1979ին Փրակա, երէկ՝ 1974ին՝ կիեւ: Հինգ տարի առաջ հոն կը դատապարտուէր չարժարուեստի հանճարեղ բեմադիրը՝ Սարգիս Պարաճանեան, այն չինծու յանցանքով թէ միաեռական է: Բացի հիւանդագին հետաքրքրութիւններէ մղուած մամուլէ մը, ոչ ոք կը հետաքրքրէ Պարաճանովի միաեռական ըլլալը եւ մանաւանդ ոչ՝ մեզ, որ այդ առթիւ արտայայտուեցանք արդէն, Հոկտեմբեր 17ի մեր թիւով:

Ս. Պարաճանով այն մեծ արուեստագէտն է, որու յանցանքը այլ է ինքզինքը «ընկերվարական» մկրտած խորհրդային վարչակարգին համար: Իբրեւ հարազատ արուեստագէտ, Պարաճանովի դաւանանքն է՝ արուեստը արուեստին համար եւ հոս է իր յանցանքը, վանդի այդ ըմբռնումն իսկ քաղաքական բնոյթ ունի մարդոց համար, որոնք 60 եւ աւելի տարիներէ ի վեր դեռ չեն յաջողած «ընկերվարութիւն կառուցանել»:

Մեր աշխատակիցը՝ Առլէն Փափազեան, որ այս ամառ Վրաստան էր Ֆրանսական Հեռատեսիլի համար Ֆիլմ մը պատրաստելու պաշտօնով, գացած գտած էր Պարաճանովը, Թիֆլիզի իր տան մէջ, ուր «ազատ» արձակուած բեմադիրը ազատ չէ ստեղծագործելու:

Վաղուան մեր թիւէն սկսեալ՝ Առլէն Փափազեանի հանդիպումը Ս. Պարաճանովի հետ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ-ՕՍՏԻԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ-ՕՍՏԻԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

Հոկտ. 9ին, Երեւանի օբե, առաջին քայլերն արեցին Հայկական ՍՍՀ եւ Ավստրիական Հանրապետության միջեւ հարաբերությունների զարգացման ուղիներում: Հանդիպումը տեղի ունեցավ Հայկական ՍՍՀ արտաքին հարաբերությունների նախարարության շենքում: Ընդունելության ժամանակ Հայկական ՍՍՀ արտաքին հարաբերությունների նախարարի տեղակալ Ա. Ա. Ալեքսանյանը եւ Ավստրիական Հանրապետության դեսպան Ֆրիդրիխ Ֆրանցը ջերմ խոսքեր փոխանակեցին երկու երկրների միջեւ բարեկամական հարաբերությունների զարգացման հեռանկարների մասին: Ընդունելության ներկա էին Հայկական ՍՍՀ արտաքին հարաբերությունների նախարարության պաշտոնատար անձեր:

ՊՈՒՇԿԻՆԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

ՅԱՎԱՏ ՔՈՋ

ՊՀԱՇՈՒՆ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

Մանուկ հասակում տեսել, ապրել եմ մի քանի հրդեհներ, որոնք ինձ համար ոչ միայն ահավոր տեսարան են եղել, այլեւ ինձ մղել են մտածելու, թե ինչպես կարելի է հրդեհները կանխել, կամ, եթե դրանք տեղի են ունենում, ինչպես կարելի է դրանց դեմ պայքարել:

Ամենից շատ ինձ հետաքրքրում էր հրդեհների պատճառների հարցը: Ինչպե՞ս են հրդեհները առաջանում: Ինչպե՞ս կարելի է դրանք կանխել: Ինչպե՞ս պետք է պայքարել հրդեհների դեմ:

Ես ուզում էի իմանալ, թե ինչպես են հրդեհները առաջանում, ինչպես են զարգանում, ինչպես են տարածվում, ինչպես են մարում, ինչպես են կանխում, ինչպես են պայքարում դրանց

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՄԷՋ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

—o—

ՄԱՐՍԷՅԼ (Ցառաջ).— Մայիսի սկիզբն է որ կը նշուի Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան հանդիսաւոր բացման տարեդարձը: Այս տարի տակաւին Ա. Կաթողիկոսի ժամանումով Մարսէյլ, Մայիս 11, յանձնախումբը ձեռնարկը յետաձգեց վերամուտին:

Այսպէս, կիրակի, Հոկտ. 21ին է որ տեղի ունեցաւ Գ. տարեդարձի մեծ հաւաքոյթը նախագահութեամբ դաղութիս պատուոյ ազգայիններէն՝ Տէր եւ Տիկին Թէոդ Ղազարեանի:

Ընդունելութիւնը սկսաւ ժամը 12ին Տաճկ. սրահին մէջ ախորժարերով մը եւ ժամը 13ին ներկաները ամբողջովին դուրս եկան վասպուրական սրահի մէջ գետնուած զարդարուն սեղանները, պատ պատ աթոռ չձգելով:

Հայկերոյթը սկսաւ Նշան Քհնյ. Գուշմանեանի սեղանօրհնութեամբ եւ ընթացաւ Սիմոն Աւտոյեանի տամատայութեամբ: Փարոս նուագախումբը հայկական երգերով եւ կշռոյթներով ստեղծեց մթնոլորտ մը:

Կարօ Ծովսէփեան, Մշակոյթի Տան յանձնախումբի անունով, չնորհակալութեան խօսք յայտնելէ յետոյ ներկաները, Տէր եւ Տիկին Փիէռ Ղազարեանին եւ մեծապէս գնահատելով անոնց ազգային գիտակցութեան եւ նուիրումի ոգին, չէզոք դրաւ հանրային գործի մը կարեւորութիւնների վրայ, որոնք կ'ընձեռանեն անպայմանօրէն մակընթացութիւններով եւ տեղատուութիւններով: Կարեւորը զանոնք դիտակ ընելով դիմագրաւելն է, ինչ որ կ'ընէ եւ պիտի չարունակէ ընել Տան յանձնախումբը հաւատքով, վճռականութեամբ, յարատեւ ջանքերով եւ ամէն տեսակի զոհողութիւններով: Կարօ Ծովսէփեան բացատրելէ յետոյ թէ Մշակոյթի Տունը ինքնանպատակ ձեռնարկ մը չէ, այլ եղած է ծառայելու համար իր ժողովուրդի շահերուն որպէս ազգապահպանման ամուր օրրան եւ Հայ Դատի յենարան, վերջացուց իր խօսքը հետեւեալ բառերով. « Ժողովուրդին գուրգուրանքով, թանկագին լումաներով, բիչով եւ շատով բարձրացած այս շէնքը, պիտի շարունակէ ապրիլ, շնչել, աճիլ ու բարգաւաճիլ ձեր ներկայութեամբ, ձեր մասնակցութեամբ, ձեր օժանդակութեամբ, որովհետեւ այս տունը բոլորին տունն է, գաղութին հպարտութիւնն է, հայ շունչ – ապրար ոգիին յաղթանակն է »: Մէջ ընդունելութեան եղան մտերիմներ՝ երէկուին եղիսաբէթ Տէտէեան, Սիմոն Աւտոյեան, Տիկ. Գիրանոյշ Մանուկեան, Վարդան Առաքելեան: Աբրահամեանութիւնները՝ Տիկ. Ալիս Պիւլկիւրեան, Վահրամ Ճառայեան: Ներկաներէն խօսք արուեցաւ Ասատուր Քէօսէեանի, որ օրինակները բերելով մօտաւոր եւ հեռաւոր անցեալէն, վեր առաւ հայ ժողովուրդի չինարար նկարագիրը, հակառակ իր պատմութեան յաճախ դառն ճակատագրին: Հայ ժողովուրդը դիտէ չինել ու չէնցնել, որովհետեւ իր բոլոր ձեռնարկներուն մէջ կը դնէ ամբողջ սիրտն ու հոգին: Ասատուր Քէօսէեան գնահատեց Մշակոյթի Տան յանձնախումբի համբերատար աշխատանքը եւ զոհողութիւնները եւ աւելցուց. « Այս շէնքը ժողովուրդին շէնքն է, իր սեփականութիւնն է, հետեւաբար մեզմէ իւրաքանչիւրը չիւրը պարտականութիւն ունի բերելու իր բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը որպէսզի ազգապահպանման մեր նիգերը այս ափերուն վրայ ապարդիւն չանցնին: Մենք պէտք ունինք գիտակից, հայօրէն ապրող եւ մտածող, հայ մշակոյթով, հայ արժէքներով ներշնչուող ու գործող երիտասարդութեան մը »: Ելոյթ ունեցաւ Մշակոյթի Տան Անի պարախումբը որ քանի մը պարերով ցոյց տուաւ իր արձանագրած յառաջդիմութիւնները: Տարազներու ինքնատպութիւնն ու պեղեցկութիւնը, պարագրութիւնը եւ չարժուձեւերու մէջ որոշ վինտաժքները եւ նրբութիւնները ցոյց կուտան Փրոֆ. Ելա Աբգուեանի արուեստին եւ աչխատանքին արդիւնքները ու կը հաւաստիացնեն ապագայ գեղարուեստական յաջողութիւններ:

Մթնոլորտի խանդավառութեան եւ ջերմութեան մէջ եղան ներկաներու կողմէ ինքնաբուխ նուէրներ Մշակոյթի Տան, տասնեօթը հազար չորս հարիւր ֆրանք (նուիրատուներու ցանկը կուտանք ա – ռանձին):

Խօսք տրուեցաւ Շահան Քհնյ. Տէտէեանի որ նախ չեչտը դրաւ մշակոյթի կրեւորութեան վրայ որպէս մեր ինքնութեան կարեւորագոյն ազդակ: Ապա ընդգծեց մեր մշակոյթի մեծ չահակիրներուն վաստակը, որոնք ծաղկեցուցին հայ միտքը, հայ հոգին, հայ բազուկը: Շահան խաչակիր Քհնյ. վեր առաւ ընդհանրապէս մեր մտաւորականութեան նուիրումը եւ զոհաբերութեան դիտակցութիւնը մշակոյթ պահելու, ծաղկեցնելու, ստեղծելու աչխատանքին մէջ: Իր խօսքի աւարտին ըսաւ. « Թող մշակոյթի այս տունը ըլլայ անսասան արժեւորելով միշտ մեր ժողովուրդի հաւաքական կեանքը: Օգնեցէք եւ աստարեցէք այս ձեռնարկի յաջողութեան համար »:

Ցաջող ձեռնարկ մը իր ընդհանուր կազմակերպութեան մէջ: Ներկաներու ուրախութեան եւ զոհունակութեան արտայայտութիւնները լաւագոյն վարձատրութիւնն է Մշակոյթի Տան յանձնախումբի անդամներուն համար, որոնք առաւել զօտեպնդուած կրնան ամուր քալլերով չարունակել իրենց ազգա – նպաստ գործը:

Գնահատանքի յատուկ խօսքերու արժանի են Մշակոյթի Տան Տիկնանց Մութեան բոլոր անդամուհիները, որոնք պատրաստեցին այս հացկերոյթը եւ կատարեցին բոլոր աչխատանքները:

Կ'արժէ յիչել նաեւ այն միութիւններու անունները որոնք սատար եղան այս ձեռնարկի յաջողութեան՝ Կալոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի, Սէն Թեոդոմի, Պօմոնի եւ Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղերը, Հայ Արենոյշներու Միութիւնը, Վասպուրական Հայր. Միութիւնը, Տարօնի Հայր. Միութիւնը, Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Տիկնանց Միութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւը եւ Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աչակերտաց Միութիւնը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀՈՂՎԱՐՏԻՔ

Տիկին Եսթեր Իշխանեանի Յիչատակին

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Ընտանեկանութիւնը իր լրիւ կազմով, Տնօրէնուհիները եւ խումբ մը ուսանողուհիներ, սրտի խոր կսկիծով ներկայ եղան ազնուասիրտ և վեհանձն Տիկ. Եսթեր Վ. Իշխանեանի թաղումի արարողութեան:

Իշխանեան ընտանիքին անունը դըժուար է բաժնել Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանի անունէն: Ննջեցեալին առաջինը՝ ողբացեալ Պր. Վ. Իշխանեան տարիներ չարունակ անձնուիրաբար վարած է վարժարանիս տնօրէնութիւնը եւ եղած է որբացած հայ երիտասարդուհիներու իրական պաշտպանն ու դաստիարակը: Իր մէջ մարմնացուցած էր մարդասիրութեան եւ արդարասիրութեան վեհագոյն զգացումները:

Տիկ. Իշխանեան իր սիրեցեալ առաջնոյն մահէն վերջ, վառ պահած է մարդասիրութեան եւ բարեսիրութեան ջահը, հոգիով եւ սրտով մօտ եղած է հայ դպրոցին եւ հայկական միութիւններու, իր նիւթական ու բարոյական օգնութիւնը բնաւ չէ ղլացած: Ու այսօր լինքը եւս կը մեկնի անդարձ:

Իշխանեան ընտանիքին անունը անմոռանալի պիտի մնայ Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանի պատմութեան մէջ:

Ցարդանք իր յիչատակին:

ԳԱՂՈՒԹԻՑ ԳԱՂՈՒԹ

ԹՈՐՈՆԹՈՑԻ Համազգայինի կազմակերպութեամբ, Սեպտ. 7–9, տեղի ունեցած են ձեռնարկներ՝ ցուցահանդէս, դասախօսութիւն, հանդիպում: Առաջին օրը հանդիպում մը տեղի ունեցած է Նիւ Եորքէն ժամանած Արիս Սեւակի հետ: Ներկաները գնահատանքով արտայայտուած են Թորոնթոյի Հայութեան ճիգերուն մասին Հայ Կեդրոնի չինութեան առթիւ: Երկրորդ օրը բացուած է ցուցահանդէսը՝ Համազգայինի պրակտրանին մէջ, ուր ներկայացուած են հայերէն հին ու նոր գիրքեր, պարբերա – թերթեր, նկարներ, սալեր եւ ձայներիզներ: Երրորդ օրը դասախօսած է Արիս Սեւակ թարգմանական գրականութեան մասին՝ Ոսկեդարէն մինչեւ մեր օրերը:

ՄՈՆԹԵՊԵԼՈՑԻ (Լոս Անճելըս) Մեսրոպեան վարժարանի մեծ սրահին մէջ, Սեպտ. 16ին, նչուած է Ս. Խաչ եկեղեցւոյ 57րդ տարեդարձը: Պատարագած եւ քարոզած է թեմին առաջնորդը՝ Եփրեմ Ծ. Վրդ. Թապագեան: Ցաւարտ պատարագի տեղի ունեցած է ճաչ մը, մաս – նակցութեամբ առաջնորդին, հովիւին, Հոգաբարձութեան եւ ազգային երեսփոխաններուն:

×

Սեպտ. 22ին, տեղի ունեցած էտարեդարձին աչխարհիկ հանդիսութիւնը Մոնթեպելոյի Հայ Կեդրոնին մէջ: Հանդիսավարը՝ Թորգոմ Փոսթաճեան, խօսած է Ս. Խաչ եկեղեցւոյ կատարած դերին մասին՝ տասնամեակներու ընթացքին: Բանախօսած է Սմբատ Եպիսկ. Լափա – ճեան: Փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդը: Ներկայ եղած են չուրջ 300 հոգի, որոնց կատարած արտաքուստ նըւէրներէն զոյացած է չօչափելի գումար մը ի նպաստ նոր կառուցուելիք եկեղեցւոյ:

ՀՈԼԻՎՈՒՏի Մխիթարեան (Վիէննա – կան) վարժարանը հաւաքուած է ծնողքներու, համակիրներու եւ նախկին սաներու բազմութիւն մը (Սեպտ. 30ին), ծանօթանալու համար նոր բացուող վարժարանին: Հ. Մ. Իգնատիէվ Վրդ. Ագեան բարի գալուստի խօսքերէն ետք յայտնած է, որ վարժարանը այս տարի կը սկսի միայն Մանկապարտէզի երկու դասարաններով հասնելու համար տարուէ տարի Ուսումնարանի յաջորդական դասարաններուն: Խօսք առած է հիւրաբար քաղաքը ղեկտնուող Ղեւոնդ Եպիսկ. Զանթեաեան: Մխիթարեան վարժարանի պաշտօնական բացումը կը կատարուի Դեկտեմբերին:

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱԽԹԵԱՆ

Ցաճախ, երբ ընութեան մէջ էինք լինում, պատահած մարդկանց հարցնում էր.

– Հոս կրնայ կա՞յ, ոզնի կա՞յ...

Սենեակիս պատին տեսաւ Եսենինի դիմանկարը:

– Ա՛ռ ո՞վ է...

Բացատրեցի:

– Պատմէ անոր մասին մանրամասն պատմէ:

Պատմեցի:

– Հասկցայ: Սկովտիացի Ռոբերտ Բըրնսի պէս բանաստեղծ է: Ան ալ գիւղացի տղայ էր, կ'երգէր բնական, ինչպէս թռչուն: Շատ կը սիրեմ անոր այն բանաստեղծութիւն, ուր արօր գաչտային հովի բուն կը քանդէ, ու ինք ատոր համար շատ կը ցաւի: Մեծ գութ ունի կենդանիներու հանդէպ... Եսենինն ալ ա – նանկ բանաստեղծութիւններ ունի՞...

– Ունի: Շան մասին հիանալի բանաստեղծութիւն ունի...

– Ի՞նչ կ'ըսէ...

– Շունը ձագ է բերում, վեց ձագ: Տէրը ձագերն առնում, տանում գետն է նետում... Շան աչքերից արցունքները աստղերի պէս գլորւում են...

– Վա՛խ, վա՛խ... Ի՛նչ մեղք... Ու – րեմն Եսենին ալ մեծ բանաստեղծ է, որովհետեւ մեծ գութ ունի...

Գեղարդայ ձորում հնչում էր Վաչէ Յովսէփեանի դուդուկը, ու Սարոյեանը լսում էր: Երբ որեւէ մէկը ուզում էր խօսակցութիւն բացել, ձեռքով նչան էր անում, որ լռի ու աւելացնում էր.

– Մտիկ ընենք...

Գեղարդից գնացինք Գառնի:

Դիտեց վերականգնուած հեթանոսական տաճարը: Հիացաւ կատարուած վիթխարի աչխատանքով:

– Կը տեսնամ, որ հին յիչատակները լաւ կը պահէք: Կարեւոր է: Այդ մեր յիչողութիւնն է, մեր ժառանգութիւն...

Ասացինք, որ այստեղ, Գառնիի մօտերքում ապրում է մի շատ հետաքրքիր մարդ, աստղաֆիզիկոս Գրիգոր Գուրզադեանը, որ ոչ միայն գիտնական է, այլեւ նկարիչ, արուեստի, գրականութեան սիրահար:

– Շատ կ'ուզեմ տեսնալ այդ մարդ, երթանք, չուտ երթանք անոր քով...

Գուրզադեանի սենեակների պատերին պաստառներ են՝ իր գործերը: Սկսեց մէկ առ մէկ ուչադրութեամբ դիտել: Շատ հաւանեց մի կտաւ.

– Հիանալի է, անոր մէջ ամբողջ տիեզերքի պատկերը կայ...

Ցետոյ սուզուեց բազկաթոռի մէջ ու դիմեց Գուրզադեանին:

– Դէ, հիմա խօսէ, որ մենք մեր տպիտութիւն իմանանք:

Գուրզադեանը մի շատ հետաքրքիր զրոյց սկսեց տիեզերքի, նիւթի յատկութիւնների ու ձեւերի մասին: Դժուարանում եմ հիմա մանրամասնօրէն վերարտադրել այդ զրոյցը, յիչում եմ սա – կայն, որ Սարոյեանին շատ հետաքրքրեց յատկապէս ան, որ մարդկային մարմնի բջիջն ու անօրգանական նիւթը, տասնեակ մեւոաղը, նոյն տարրերից են բաղկացած, բայց մարդկային մարմնի բջիջը միլիոնաւոր տարիների ընթացքում ձեռք է բերել որոշում կայացնելու յատկութիւն, իսկ անօրգանական նիւթը՝ ոչ...

Գուրզադեանը իր խօսքը հասկանալի դարձնելու համար պատկերներով էր խօսում, ասում, որ եթէ մարդը նոյն խնձորի ծառը դիտի գարնանը, ամրանը եւ ձմրանը, կարող է այն տպաւորութիւնը ստանալ, թէ սրանք տարբեր ծառեր են: Տիեզերքում նիւթն էլ է այդպէս. նիւթի տարբեր վիճակներ կան, եւ կու գայ ժամանակ, որ նիւթի այսօրուան ձեւը կը փոխուի մի այլ ձեւի, հետեւաբար կեանքի մեր ճանչցած ձեւը յաւերժ չէ...

– Մենք մեր տգիտութեամբ երջանիկ ենք,– միջամտեց Սարոյեանը,– մեր տգիտութիւն մեզ կը պահէ...

– Այդ ամէնի մասին մտածելով,– ասաց Գուրզադեանը,– ես յաճախ դիչերներով չեմ քնում...

– Ի՛նչ, ես այդ ամէնը չեմ դիտեր, բայց ես ալ չեմ քներ... Եթէ դուն թիւերով, ֆորմուլներով կը քննես այդ ամէնը, ապա մենք՝ զրողներս, նոյն խորհուրդը զգացմունքով կը քննենք... Բայց մենք բախտաւոր ենք: Երբ ես աղուոր բան մը կը գրեմ, բախտաւոր կ'ըլլամ: Այն մարդ, որ Գեղարդը փորեց, աւարտեց վերջ բախտաւոր եղաւ: Քու գործ ուրիշ է, քու գործ վերջ չունի, քու գործ ծանր է...

(Շար.– 38)

Տիկին Սոնիա Անոյշեան եւ զաւակ – ները՝ Յովհաննէս, Հրայր, Բաֆֆի, յա – ւուվ կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՌԵԲԵԿԱ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 26ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ, Հոկտ. 31, ժամը 16ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Լիվրի – Կառիանի հին գերեզմանատունը։

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պահատուբեան ընտանիքը (Լիոնէն) հո – գեհանգստեան պաշտօն կատարել կու – տայ

ՆՇԱՆ ԵՒ ՖԻԼՈՐ ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

անոնց զաւակներուն՝ Յարութիւն, Սա – հակ, Յակոբ, Անոյշ, Անժէլ եւ փոքրիկն Արման

ինչպէս նաեւ Տիկին Պահատուբեան իր ծնողաց՝

ՄԱՀՏԵՍԻ ԼՈՂԱՖԼԻ եւ ՆԱԶԵՆԻ ՊԱՊՄԱԶԵԱՆԻ

եւ իրենց մարսէյլաբնակ սանիկին՝ Տէր եւ Տիկին ՎԱՀՐԱՄ եւ ԷՕԺԻՆԻ ԹՈՐՄԱՆԵԱՆԻ յիշատակին,

այս, կիրակի, Նոյ. 4, Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ (Փրատօ)։

Ի պիտութիւն ողբացեալներուն յիշա – տակը յարգողներուն։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Վարուժան Գրիգորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տի – կին Յակոբ Տիրատուրեան եւ զաւակնե – րը, Տէր եւ Տիկին Վիչէն Փարմաքսըզ – եան եւ զաւակները, Թամամեան, Տիրա – տուրեան, Խաչիկեան, Մըսըրլի, Փար – մաքսըզեան, Մարենի, Յարութիւնեան, Քէօլէկեան, Անթիքաճեան, Թաթարեան, Նազարեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատար – ուի իրենց հօր, մեծ հօր, խնամիին եւ ազգականին՝

ԹԱԳԻՒՈՐ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ԿԱՐԻՆԷ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

(ծնեալ Գալէնտէրեան)

արկածալի մահուան յիշատակին, կիրա – կի, Նոյ. 4, Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մես – րոպ Մայր եկեղեցւոյ (Փրատօ) մէջ։

Ի պիտութիւն ողբացեալներուն յիշա – տակը յարգողներուն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Նոյ. 4, Ամենայն Սրբոց տո – նին առթիւ տեղի կ'ունենայ մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Ազգիս Հա – յոց բոլոր ննջեցեալներուն եւ ի մասնա – ւորի եկեղեցւոյ բարերարներու հոգիներ – ուն համար։

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կա – տարէ Մարսէյլի Սահակ – Մեսրոպ երգ – չախումբը իր լրիւ կազմով, Առաջնոր – դութեամբ զեկավար Խաչիկ Եըլմազեանի։

Սկիզբ ամերգութեան ժամը 8, պա – տարագ 10ին, քարոզ 11ին, հոգեհան – գիստ 11.45ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Սեբաստի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը

ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, ՆՈԳ. 17։

LE NOUVEAU SALON DE PARIS
1979
34, Rue du Louvre
parmi plusieurs collections celle de

Aram Alécian

du 6 au 30 Novembre
de 12 h. à 18 h. sauf le Lundi

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Հայկուհի Վահրիճ Եսայեան իր ամուսնոյն մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարա – նին կը նուիրէ 50 ֆր., նաեւ 50 ֆր. ող – բացեալին սիրելի «Ցառաջ»ին։

(Տառնալ «Ցառաջ»էն)։

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՈՒՐԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 16, ԺԱՄԸ 20·30ԻՆ,

ՍԱԼ ԿԻՄԷԻ ՄԷՋ

6, Փլաս տ'Իէնա, Փարիզ 16րդ

Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի Կաթ. Պատուիրակ և Փարիզի Առաջնորդ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կը մասնակցին՝ ծանօթ բանաստեղծուհի

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

(յատկապէս եկած Հայաստանէն)

հանրածանօթ դաշնակահար՝ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
երգչուհի ՄԵԼԱՆԻԱ ԱԲՈՎԵԱՆ (Հայաստանէն)
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՊԱՏԱՐԱԳ

Մարսէյլի Քամբ. Ֆրէզիէ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ եպիսկոպոսական հանդի – սաւոր պատարագ Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ Նոյեմբեր 1ին։

Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ կը կա – տարուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ մեր բիւրա – ւոր նահատակներու, մեզմէ անդարձ բաժնուած եկեղեցւոյ հանդուցեալ բա – րերարներու հոգւոյն ի հանգիստ։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10·30ին։

Ա Ց Ց

ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՐԻՄԻՆ

Ինչպէս ամէն տարի, Ֆրանսահայ Գը – րոցներու Ընկերակցութիւնը յարգանքի այց մը կը կատարէ Նոյ. 1ին, Հինգշաբթի մտաւորականներու շիրիմին։

Փորթ տ'Օռլէանէն առնել 128 թիւ օթո – պիւսը, իջնել
CIMETIERE PARISIEN DE BAGNEUX
Ժամադրավայր՝ գերեզմանատան մեծ դրան առջեւ ժամը 15ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Տիկ – նանց Միութիւնը իր դպրոցին համար շնորհակալութեամբ ստացած է 100 ֆր. Տարօնի Հայր. Միութենէն, ի յիշատակ Զապէլ Յովհաննէսեանի։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼԻ

Սէն Ռաֆայէլի Ս. Յովհաննէս մատ – րան մէջ, Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ, Հինգշաբթի Նոյ. 1, կը մատուցուի պա – տարագ։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՏԱՐՕՆ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՃԷՐԻՃԵԱՆ

հոգեւոր հովիւ Նիս – Գոթ տ'Ազիւրի հայ համայնքին եւ Օմոնիէ ՀՕՄ–ի։

Ցառաջ պատարագի, տեղի կ'ունե – նայ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշ – տօն՝ ԼՈՒԻԶ ՓԱՓԱՋԵԱՆի հոգւոյն, անոր մահուան քառասունքին առթիւ։ Ապա, տեղւոյն գերեզմանատան մէջ, ծաղկեպսակներու զետեղում՝ վաստակա – ւոր ուսուցչուհիի հողակոյտին վրայ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդա – րանը ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ Զապէլ Յովհաննէսեանի մահուան առ – թիւ։— Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Ճանիկ – եան, Տէր եւ Տիկ. Սեպուհ Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկ. Հրանդ Ճանիկեան 300 ֆր., Շալճեան ընտ. եւ Զարեհ Պոտիկ – եան 50, Լեւոն Պապիկեան 25 ֆր.։

NOEL ARMENIEN

DANS LES SALONS DE SOFITEL — SEVRES
Organisé par la Croix Bleue Arménienne d'Issy les Moulineaux

GRAND DINER DANSANT

Animé par l'orchestre

DES GAIDZAG'S

le Samedi 5 JANVIER 1980 à partir de 20 h. 30 jusqu'à l'aube
Réservation : 642-20-49 — 645-37-08 — 642-46-71

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

HISTOIRE DE L'ARMENIE

EN BANDES DESSINEES

Հրատարակութիւն Հ.Ց.Դ. Նոր Սերունդի
Conception et documentation
F. R. A. Nor Séround
Textes André Pelletier
Dessins Jean-Yves Mitton
S'adresser. — P. Manoughian
13, Rue Pointe Cadet, 42000 St. Etienne
Prix (expédition comprise)

45 F.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Ի ՆՊԱՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Զապէլ Յովհաննէսեանի մահուան առ – թիւ՝ Փիէռ – Բենիամին Փլոյեան, Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցի, Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Տիկնանց Միութիւն, Շալճեան ընտանիք 100ական, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Փիլիկեան, Տէր եւ Տիկ. Կարօ Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկ. Աբրա – համ Մօրուքեան, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Սարգիսեան 50ական, Ցարութիւն Պո – յաճեան 20 ֆր.։

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

au départ de MARSEILLE

des VOYAGES-ARMENIE

JOUR DE L'AN ET NOEL A EREVAN

MOSCOU - EREVAN

2 nuits — 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI : — 28 Décembre
RETOUR JEUDI : — 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS
PRIX ETABLI LE 1ER FEVRIER 1979
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

programmes et calendriers 1980
nous consulter

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN — 87 la Canebière 13001 MARSEILLE — tél. (91) 95 90 12

et toutes agences HAVAS - VOYAGES de France — Org. Lic. 97

ՄԻԱՑՆ ՋԱՓԱՀԱՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Շաբիլի կապոյտ Խաչի Հայերէն լեզուի պիչերային դասընթացքները, սկսնակներու եւ յառաջացածներու հա – մար, կը վերսկսին Հոկտեմբերի սկիզբը։

Աբձանագրութեան համար հեռաձայնել ՏԻԿ. ՆԱԶԵԼԻ ՓՈՒՐԹԻՒՆԻ 946·03·39

Pour Adultes Seulement

Les cours de LANGUE ARMENIENNE organisés par la Croix Bleue de CHAVILLE, reprennent début Octobre.
Initiation et perfectionnement.
Pour les inscriptions téléphoner à :
Mme NAZELIE FOURTUNE 946-03-39

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
31
MERCREDI
31 OCTOBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.503 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.503

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԷ «ԹԷՐՃԻՒՄԱՆ»

« ԱՀՄԷՏ ՊԷՆԼԷՐԻ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԱՏՐՃԱՆԱԿԻ ԲԼԹԱԿԻՆ ՎՐԱՅ ՄԻԱՅՆ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԵՒ ՀՈԼԱՆՏԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ՄԱՏՆԵՐԸ ՉԿԱՆ... »

Թէ կաւի եղեր Գարթըրի, Ֆրանսացի Նախարարներու, Ֆրանսացի Ղեկավարներուն Մատները...

« Թէրճիման »ի յօդուածագիրները Ջաֆէր Աթայ, Հոս՝ Աշխարհն է ընդհանուր խորագրին ներքեւ կը սարքարկէ յօդուած մը, որու վերնագիրն է « Պէտք է խեղդել այս ոխը » : Աթայ վերոյիշեալ յօդուածին մէջ կը գրէ.—

« Ահմէտ Պէնլէրը օր ցերեկով եւ ամէն բազմամարդ ճամբուն մէջտեղը հինդ գնդակով սպաննեցին՝ Հոլանտայի մայրաքաղաք Լա Հէյի մէջ : Ոճրագործը ապաքաղաք – համարձակ անցաւ – գնաց՝ թեւերը չարժելով, կարելի չեղաւ բռնել :

Ահմէտ Պէնլէր, 27 ամեայ երիտասարդ մըն էր, որ թեքնիք համալսարանի մէջ իր տոքթորային կը պատրաստուէր : Քաղաքականութեամբ չէր զբաղեր : Միակ յանցանքն էր՝ հօրը Թուրքիոյ դեսպան ըլլալը Հոլանտայի մէջ : Կարճ խօսքով՝ երիտասարդ ուսանողը սպաննուեցաւ պարզապէս անոր համար, որ Թուրք էր :

Չեմ գիտեր, թէ դուք կը ճանչնաք Հոլանտան :

Շատ քաղաքակիրթ տեսք մը ունի, հարգասէր կ'երեւի : Աչխարհի ամէնէն հեռաւոր անկիւնէրն անգամ անպայման իր դէմ կ'ելլէ Հոլանտացի կրօնաւոր մը, որ կը ժպտի քաղցրօրէն : Հոլանտացիները ամէն առթիւ կը պնդեն, թէ միշտ ատելապտղի նախանձախնդրութիւնը ցոյց տուած մարդկային իրաւունքներու նկատմամբ : Այդ ուղղութեամբ՝ վերջին նոր գործունեայ են թէ՛ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մէջ եւ թէ Եւրոպական Խորհուրդի աշխատանքներու շրջագծին :

Ահաւասիկ, Ահմէտ Պէնլէրը այսպիսի նրբիկ մը մայրաքաղաքին մէջ է որ սպաննուած է հայ հրոսակի մը կողմէ : Ոճիրէն քանի մը վայրկեան վերջ, անծանօթ անձեր հետաձգնած են տեղեկատու գործակալութիւններու դրասենեակները եւ հաղորդած, թէ « Հայկական Ազդարու – թեան Վրիժառու Համազէններու » կոչմէ սպաննուած է Ահմէտ Պէնլէր : Հրոսակ խումբ մը, որ իր գործունէութեան մէջ անկ կուտայ թէ՛ արդարութեան եւ թէ վրիժառութեան, գործած ոճրին ալ իբրեւ պատճառաբանութիւն ցոյց տալով կարգ մը սուտ ու սխալ բաներ, որոնք իր վերաբերին վաթսուն տարի առաջ – ուան օրերուն ու կը հասնին մինչեւ այսօրուան :

Կարեւոր չեն այն պատրուակները, որոնք իբրեւ պատճառաբանութիւն ցոյց կը տրուին ոճիրի ցանցերու եւ կազմակերպութեանց կողմէ : Կարեւորը այն է, որ մարդ մը հոլանտական հեռատեսի – լէն հանրութեան կը ներկայանայ, ի վերայ այսր ամենայնի՝ անունին ծալրն ալ փրոֆեսէօրի տիտղոս մը կպցուցած եւ կ'ըսէ թէ « եթէ Թուրքերը չընդունին որ հայկական ջարդ մը կատարուած է, տակաւին չա՞տ ոճիրներ կը գործուին » : Կարեւորը այն է, որ հոլանտական թերթերը կրնան գրել, թէ « Թուրքերն ալ 1915ին Հայերը սպաննած էին » :

Հոլանտա, երեւան բերած է այն իրողութիւնը, թէ իր պետական հեղինակութեան յանձնուած դեսպանի մը զաւակը անկարող եղած է պաշտպանելու : Ոճիրէն առաջ, բազմաթիւ առիթներով դիմում կատարուած է իշխանութեանց՝ որպէսզի պաշտպանութեան միջոցներ ձեռք առնուին թուրք դիւանագէտներուն համար, բայց հոլանտական իշխանութիւնները միշտ խուլ ձեւացած են այս կարգի դիմումներու դիմաց : Զեն արտօնած նաեւ որ մեր դիւանագէտները զէնք կրեն՝ ինքնապաշտպանութեան համար : Թողունք ոճիրէն առաջ կատարուած դիմումները, նողկալի ոճրէն վերջ անգամ մերժած են ընդառաջել այդ կարգի դիմումի մը եւ ըսած, որ « ոչ մէկուն պաշտպանութիւնը կրնան ստանձնել՝ 24 ժամ անընդհատ » :

Ապահովութեան տեսակէտով, Հոլանտա կատարեալ խառնիճաղանճի մը մէջ է : Տարիներէ ի վեր, աչխարհի ամէնէն կատաղի թմրեցուցիչի մաքսանենգները որջացած են Ամսթերտամի սրտին վրայ եւ կը գործեն հոն՝ անվախօրէն : Փողոցներուն մէջ, հաշիւի առումով զրա – զողները հաշուեյարդար ունին իրարու հետ չարունակ : Ասի մը Մոլուքացի զաղթականներ, իրենց տեւական յարձակումներով չուարումի մատնած են հոլանտացի ոստիկանները եւ զանոնք անճար թողած : ՕՊԱՆի մէջ, Հոլանտա միշտ գլխու ցաւը եղած է բարձրաստիճան հրամանատարներուն : Որովհետեւ, վերջին անգամ հոլանտական բանակին մէջ ծառայող երկար մազով զինուորներուն թոյլատրուած է զանոնք ամփոփել ցանցի մէջ, սպաները բարեւելու պարտաւորութիւնն ալ վերցուցած են՝ զայն նկատելով պարզապէս բռնաբարում մը՝ մարդկային իրաւունքներուն :

Ահմէտ Պէնլէրի ուղղուած ատրճանակին բլթակին վրայ՝ միայն Հայերուն եւ Հոլանտացիներուն մատները չկան սա – կայն : Այդ բլթակին վրայ քանի մը քուէի ի խնդիր Ամերիկայի հայկական հա – մայնքին ղեկավարները Սպիտակ Տան մէջ հաւաքելով՝ « Դուք՝ բոլորէն աւելի ճնշուած ու տառապած ցեղն էք » ըսող նախագահ Գարթըրի ալ մատները կան : Ինչպէս նաեւ այն ժամն քաղաքականութեան վարպետներ՝ Քոնկրէսի անդամներուն, որոնք Ապրիլ ամիսը կ'ուզեն հռչակել իբրեւ « Սպաննուած ցեղերու ամիս » :

Այդ բլթակին վրայ կան նաեւ մատները Ֆրանսացի այն նախարարներուն, որոնք յերիւրածոյ չարդերու չինծու յուշար – ձաններու բացման հանդիսութիւններուն կը մասնակցին : Այդ բլթակին վրայ կան նաեւ մատները Ֆրանսացի ղեկավարներուն, որոնք անկարող են ցրուելու հայկական ահաբեկչական այն կազմակերպութիւնը որու կեդրոնը կը գտնուի Փարիզի մէջ :

Ահմէտ Պէնլէր սպաննուեցաւ ճիշդ այն օրերուն, երբ մենք տարուած էինք հրապարակներու վրայ կատարուած ընտրական ցոյցերով ու քարոզութիւններով : Այդ պատճառաւ ալ, ոչ ոք կրցաւ արժանի կարեւորութեամբ հակիլ զործուած ոճրին վրայ : Եւ սակայն հիմա այլեւս ամէն ինչ անցաւ, աղմուկն ու իրարանցումը վերջացան : Պայման է, որ բոլորն ալ միանան, իբրեւ մէկ սիրտ ու մէկ հոգի՝ հաւաքական ճակատ մը կազմեն Թուրքին թշնամիին դիմաց : Այս մասին բոլոր խորհրդարանականներուն ալ պարտականութիւն եւ պատասխանատուութիւն կը վիճակի ի՛նչ կուսակցութեան ալ որ պատկանելու ըլլան :

Ամէնէն մեծ պարտականութիւնը կը վիճակի արտասահմանի մեր մամլոյ կազմակերպութիւններուն, որոնք գլխաւոր կեդրոններու սենեակներէն դուրս կը յորդին իրենց բազմութեամբ, ինչպէս նաեւ ծանօթացման դրասենեակներուն, մշակութային խորհրդականներուն : Հաճեցէք այլեւս ուշքի գալ եւ ամբողջ աչխարհի ցոյց տալ՝ թէ ի՛նչպիսի զարթնուած մեծ սուտ մըն է « Հայկական ջարդ » կոչուածը : Թերեւս պիտի յղձնիք քիչ մը, բայց ճանճրոյթը յանճն առէք եւ « Ազգերու Ընկերութեան » կողմէ ղրկուած « Հայկական Հարցի Քննիչ Ճանճախումբ »ին կողմէ Թուրքիոյ մէջ կատարուած ուսումնասիրութիւններէն վերջ պատրաստուած անկողմնակալ թղթածրարներն ու տեղեկագրերը մէջտեղ հանեցէք : Ձեր գտնուած երկիրներուն թերթերուն, հանդէսներուն, հեռատեսիլի ու ձայնասփիւռի կայաններուն, գիտութեան մարդոց ղրկեցէք հոն գտնուած այն բոլոր տեղեկութիւնները, որոնք կը պատմեն թէ ինչպէս Հայերը աչխատած էին Օսմանեան կայսրութիւնը քանդելու համար, ինչպէս հայ ֆոմիքէնները յարձակած էին թրքական գիւղերու վրայ եւ հոն անպճտօրէն սպանած անմեղ թուրք կիներն ու մանուկները : Փոչոտ արխիւներուն մէջէն լոյս աչխարհ հանեցէք այդ ահաւոր օրերու հետքերը կրող լուսանկարները, ցուցահանդէսներ կազմակերպեցէք անոնցմով, դրուագներ հրատարակեցէք բարեկամ թերթերու մէջ :

Եւ դո՛ւք, հայ հայրենակիցներ, որ թէ՛ Օսմանեան կայսրութեան օրով եւ թէ այսօր համահաւասար իրաւունքներ վայելեցիք ու կը չարունակէք վայելել այս երկրին մէջ՝ Թուրքերու հետ, ձեզի ալ մեծ պարտականութիւն մը կը վիճակի : Բարձրացուցէք ձեր ձայնը եւ պարտաւեցէք գործուող այդ ոճիրները :

Եւ դուք, յարգելի Պարիսեցիք, յիշեցէք՝ Աստուածաչունչի այն պատգամը, որ կ'ըսէ՝ « Մի սպաներ « ու նզովեցէք այն ոճրագործները, որոնք կ'ոտնակոխեն այդ յորդորն ու պատուէրը : Մեր բոլորին պարտականութիւնն է խեղդել թշնամիին ոխը... » :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ՊԵՐԼԻՆԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՆԱԵԻ ՄԵՐՆ Է»

ԿԸՍԷ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

Պերլին, որեւէ քաղաքի չի նմանիր : Հորհրդանիշ – քաղաք, ան նստած Եւրոպայի սրտին վրայ, ամէն օր, ամէն ժամ կը պարզէ պատկերը տմարդի քաղաքականութեան մը : Զախջախիչ յաղթանակ մը տանելէ ետք նապիզմի վրայ, Դաչնակիցները կրցան մէկ Գերմանիան ոչ թէ միայն երկուքի, այլ նոյնիսկ երեքի բաժնել քանի այսօր Պերլինն ալ երրորդ Գերմանիա մըն է : Հոդ է, որ 12 ժամ անցուց Ֆրանսայի Նախագահը, երկու – շաբթի օր : Առաջին անգամ մը, ձոն Քեներին էր որ կը բացագանչէր նախկին մայրաքաղաքին բնակչութեան. « Իսկապես ալ Պերլինցիներ ենք » այդպէս բացատրելով Պերլինի բուն իմաստը : Հորքին մէջ, Պերլինի այսօրուան պարզած պատկերը մեծ յաղթանակի մը մեծ ճախողութիւնն է, քանի որ մարդը դեռ ազատ չէ : Պերլինի պատը տխուր խորհրդանիշն է տմարդի քաղաքականութեան մը :

Ժխոքար տ'Էսթէն առաւօտեան 9·45ին ժամանեց Թէգէլի օդակայանը, ուրկէ առաջնորդուեցաւ քաղաքապետարան, Ֆրանսական գօտի եւ կարճ ուղերձ մը արտասանեց նախքան Պետական զբաղադրան երթալը, պատին երկայնքէն երթալով : Քաղաքապետը իր ողջոյնի խօսքին մէջ, կ'ըսէր. « Ձեր երկիրը մեր քաղաքին պաշտպան այն երեք Պետութիւններէն մէկն է : Այս արարողութիւնը չի կրնար կատարուիլ նախկին մայրաքաղաքին կեդրոնը, վասնզի չենք կրնար մուտք դործել : ... Քաղաքականութիւն մը կ'ուզենք որ բոլորիս տայ միասին մնալու կարելիութիւնը » : Երեսփոխանական ժողովի նախագահին ուղերձէն եռքն է, որ Նախագահ Ժիսքար կարճ ճառ մը արտասանեց, զերմաներէն, չեչտելով թէ Ֆրանսա խորապէս կապուած է Պերլինի ազատութեան եւ ապահովութեան : « Պերլին է, Պերլին կը մնայ ազատութեան եւ ապահովութեան : « Պերլին է, Պերլին կը մնայ ազատութեան բերդը » աւելցուցած է Նախագահը :

Նախքան Գրադարան հասնիլը, Նախագահը խոնարհած է այն խաչին առջեւ, որ կը նչէ վայրը, ուր սպաննուած է այն առաջին Պերլինցին, որ 1961 Օգոստ. 19ին փորձած էր Արեւելեան Պերլինէն Արեւմտեան Պերլին անցնիլ (ի դէպ, « չահեկան » է գուցէ այս առթիւ յիշել թէ երեքշաբթի առաւ Իւմանիթէ, որ ինչպէս ամէն մարդ դիտէ երդիծաթերթ չէ այլ՝ Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, իր խմբագրականին խորագրէն իսկ ծաղրելով Նախագահին կարգ մը խօսքերը կը չեչտէր. « Պերլինի Պատին մասին անուցուած առաւպելը պէտք չէ մոռցնել հայ այն հարուածները որոնց ենթակայ են դեմոկրատ ազատութիւնները՝ Արեւմուտքի մէջ » :

Գրադարանը՝ Նախագահը կ'ընդունի – ուէր նախարարապետ Շմիթի կողմէ եւ հոն է որ աւելի երկար ճառ մը կը խօսէր, պատմականն ընելով Ֆրանսայի եւ Պերլինի յարաբերութեանց, ոգեկոչելով Ռիչըլիէօ եւ Մազարէն, Ֆրետերիք Բ. եւ Վոլթէռ մինչեւ Նափոլէոն : Ներկան ցոյց կուտայ, կ'ըսէ Նախագահը, որ քայլութիւնը հրաչքներ գործել կուտայ : Ամէն ապահովութիւն կուտայ, որ Ֆրանսա տէր է իր յանձնառութեանց ու կ'եզրակացնէ. « Կ'ուզենք որ Պերլին՝ Պերլին մնայ, այսինքն օրինակ մը եւ խորհրդանիչ մը, օրինակ մը քայլութեան, որ այնքան լաւ կը պատկերացնէ Պերլինեան ապագան՝ Թուկենտ իսք նուռ Մութցում fուռաժ, այլ նաեւ ազատութեան խորհրդանիչ մը : Պերլինի ազատութիւնը նաեւ մեր ազատութիւնն է » :

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Ս. ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԻ ՀԵՏ

Գրեց՝ ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

— Հին Թիֆլիսի նեղ փողոցի մը Մէջ,
Գացի Գտայ Պարաճանովը... —

Ա.

Այս վերջերս Ֆրանսացի լրագրողներ այցելած են Պարաճանովին եւ փարիզեան երկու օրաթերթերու մէջ (Լիպերասիոն եւ Լը Մաթէն տը Փարի) հրատարակած, իրենց քաղած տպաւորութիւնները։

Այս առթիւ իրենց ընթերցողներուն հրամցուցած են նաեւ Ս. Պարաճանովի դատավարութեան (դռնփակ) բոլոր մանրամասնութիւնները։ Կարդացինք լեզի համ տուող այդ զրուցածները։ Ինչ որ զարմացուց եւ ընդվզեցուց մեզ այն է որ « տեսակէտ » ունեցող թերթեր Պարաճանովի պարագան աւելի օգտագործած են ո՛չ թէ արդար դատ մը պաշտպանելու մտահոգութեամբ այլ յաղուրդ տալու համար գօտիէն վար փթթող բնազդներու սիրահար ընթերցողներուն։ Անոնք արդէն իսկ ունէին իրենց պաշտօնաթերթերը։ « Լիպերասիոն » եւ « Լը Մաթէն »էն ուրիշ բան կ'ակնկալուէր։ « Ձախ » ըլլալու հանգամանքը նման սայթաքումներ ընելու ապահովագիր մը չէ։

Այս ամառ ես ալ հանդիպեցայ Պարաճանովին։ Մէկ ժամ տեւող մեր խօսակցութենէն (թարգմանի մը միջոցաւ) եւրք նկատեցի որ վերջ չեն գտած իր տառապանքները։ Ըլլալ ազատ, առողջ եւ դժբախտ, ահա տպաւորութիւնս « Հրեղէն Ձիեր »ու եւ « Նռան դոյնը » ժապաւէններու հեղինակ, տաղանդաւոր եւ եզակի անհատականութեան տէր այս հայ բեմադիրէն։

Ինչո՞ւ։

Երկար ժամանակ վարանեցայ իր մասին գրելէ։ Ի՞նչ գրել, ի՞նչպէս եւ ինչո՞ւ։ Ֆրանսական վերոյիշեալ թերթերու թղթակցութիւնները վերջ տուին տատամսումներուս։ Այդ թերթերէն առաջ կրնայինք « Յառաջ »ի սիւնակներուն մէջ Պարաճանովի դատավարութեան թղթածրարը հանել։ Օգտակար պիտի ըլլայի՞նք։ Անկասկած դատավարութեան մանրամասնութիւններուն լոյսին տակ պիտի տեղեկանայինք թէ՝ իսկապէս Պարաճանով միտեռակա՞ն է թէ ոչ. կամ ալ, օտար գրամներու վաճառքով զբաղած ըլլալու ամբաստանութիւնը ճի՞շդ է թէ ոչ։ Մեր մտահոգութիւնը այս պարագային նման անհեթեթ հարցերու քննութեան մէջ չէր կայանար։ Որովհետեւ եթէ նոյնիսկ երեւութապէս քրէական չապիկով կը ներկայացուի Պարաճանովի ամբաստանութիւնը, խորքին մէջ ան դատապարտուած էր իր արուեստի եւ ստեղծագործական մարզերուն մէջ յայտնած այլախոհ ըմբռնումներուն համար. ըմբռնումներ որոնք խոտոր էին մինչ այդ ընդունուած պաշտօնականացած կանոններուն։

Միծաղելի կամ միամիտ պէտք է ըլլալ ուրիշ տեղ փնտռելու համար անոր յանցանքը։ Ընդունինք վայրկեան մը որ իրեն վերագրուած անհատական բարքերը ճիշդ ըլլան։ Բայց յիսուն տարեկանի՞ն յայտնի զարձան անունք։ Պարաճանովի անձնական տաբօրինակութիւնները չատոնց ծանօթ եղած ըլլալու են բոլորին։ Բայց անբաղձալի մը գտնելու հեշտ ձեւը անոր մէջ խոցելի կէտ մը գտնելն է։ Գտնուեցաւ՝ փէտէրաստ։

Իր բանտարկութեան ընթացքին ի նպաստ իր ազատագրման եղած բողոքի կոչերը տորպեդող ծանօթ անձնաւորութիւնները անտեսեցին նորավէպերու յատուկ այդ զրպարտութիւնները, որոնք կը ձգտէին արուեստականօրէն քօղարկել ամբաստանութեան բուն պատճառը. Պարաճանով բանտարկուած էր իր ստեղծագործութիւններուն եւ մանաւորաբար « Նռան դոյնը » ժապաւէնին մէջ բացառիկ տաղանդով դրսեւորած գաղափարներուն համար։ « Լիպերասիոն » եւ « Լը Մաթէն » մոռցած կը թուին ըլլալ Ցէլինիի գլխաւորութեամբ Ֆրանսացի եւ օտար ականաւոր բեմադիրներու եւ դերասիրուհիներու բողոքները ու իրենց յօդուածներով, գիտակցաբար կամ ոչ, կը խաթարեն Պարաճանովի դատապարտութեան իրական իմաստը։ Նման գրութիւններ չփոթ կը ստեղծեն ու կը վարկաբեկեն արդար դատ մը։ Միտեռականութիւնը դատապարտելի ըլլալը կամ ոչ, ձգենք ուրեմն այդ թերթերու մտանգէտներուն։

Մեզ յուզողը երէկ եւ այսօր մեծ արուեստագէտի մը վիճակուած ճակատագիրն է։ Երէկ երբ բանտի մը նկուղին մէջ էր, մեր բողոքի ձայնը միացուցինք բոլոր անոնց, որոնք կը պաշտպանէին ստեղծագործելու ազատութիւնը։ Այսօր Պարաճանով ազատ է։ Ի՞նչ փոխուած է իր կացութեան մէջ։ Քանի եւմէկ ամիսէ ի վեր կը գտնուի իր հօրենական տան մէջ. հոն ուր ծնած է ամէն յիսունեւհինգ տարիներ առաջ։ Կ'ապրի իր մօրը եւ քրոջը հետ։ Հին Թիֆլիզի նեղ փողոցի մը քարաչէն եւ փայտէ պատշգամներով օժտուած տուն մը։ Փոքրիկ բակ մը անխնամ վիճակի մէջ ուր նիհար կին մը առանի գործերով զբաղած է։ Իր մայրը, հազիւ կը նայի մեր կողմը երբ ներս կը մտնենք ցանկապատին մէջ բացուած դռնէն։ Սերգէյ Պարաճանով, կը հարցընէ ինծի ուղեկցող վրացի թարգմանը։ Գլխու չարժումով ցոյց կուտայ մեզի առաջին յարկին վրայ պտնուող դուռ մը։

Դէմ առ դէմ ենք. ոտքի կ'ելլէ հարցական նայուածք մը պարտցնելով մեր վրայ։ Միջակէն աւելի հասակ մը, յաղթանդամ, խիտ մօրուքով զարդարուած դէմք եւ... աչքեր, հայու աչքեր, պրպտուն եւ խորունկ։

Սեղանին չուրջ։ Հայերէնը խիստ տկար է։ Ո՞վ ենք։ Վրացի թարգմանս կը բացատրէ։ «Եկած է Վրաստանի առօրեայ կեանքը նկարահանելու Ֆրանսական հեռատեսիլին համար »։ « Պէտք է մեր գործակիցները նկարահանէք լման գաղափար մը ունենալու համար մեր կեանքին մասին »։ Պարաճանովեան « կատակ » մը մտածեցի եւ խուսափեցայ բացատրութիւններ ուզելէ։ Մէկ ժամ մնացի իր մօտ. որեւէ նոթ առնելու չեմ եկած, այլ տեսնելու զինքը յայտնելու համար իմ յարգանքս իր գործին հանդէպ։ Կը զգամ որ Հայ ըլլալս անտարբեր չի թողուր զինքը։ Ուրախ է։ Կը հարցնեմ. — Հայատառ բարեկամներ ունի՞ք։ — Շատ. եւ կը թուէ անուններ։ Սիլվա Կապուտիկեան եւ նամանաւանդ անոր ազան՝ Արան։ Ակնածանքով կը խօսի Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա.ի մասին։ Ծանօթ կը թուի ըլլալ Հայաստանի եւ Վրաստանի մէջ ապրող հայ արուեստագէտներուն ոչ միայն անձին, այլ նաեւ գործին։ Կարճ, կտրուկ բառերով լուրջ բնութագրութիւններ կ'ընէ։ Երբ սիրէ մէկու մը գործը, գիժ ածականը կը գործածէ։ Այդպէս Կապուտիկեանի ազան՝ Արան գիժ է. գիժ մըն ալ Թիֆլիսաբնակ նկարչուհի Ռաչաուրեանը, որուն մէկ գործը պատէն կախուած է. Ժեռամ Պօչը յիշեցնող նկար մը։ Գիժ մըն ալ երիտասարդ բեմադիր Արտաւազդ Բէյլէչեանը. իր մասին «Օ՛հ, մեծ գիժ է»։ Կը խօսի արագ, ձեռքի լայն չարժումներով, հապճեպօրէն մէկ նիւթէն միւսը անցնելով։ « Նահապետ » ժապաւէնը տեսա՞ծ է։ « Վատ չէ, Հ. Մալեան (բեմադիրին անունը) լաւ տղայ է. « Նահապետ » վատ չէ։ Էմմոն Քէօսէեանի « Մխիթար Սպարապետ » ժապաւէնը այդ օրերուն կը ցուցադրուէր Թիֆլիզի մէջ. ի՞նչ է իր կարծիքը։ Այս անգամ պատասխանը զէմքի մկաններու ժխտական չարժումով կ'արտայայտէ։ Այն տպաւորութիւնը կը կրեմ որ ոչ միայն գործը չէ սիրած այլ եւ յատուկ սէր մը չի տածեր հանդէպ է. Քէօսէեանի անձին։ Մեր նիւթին առարկան այդ հարցը չէր. չուզեցի աւելի խորանալ։ Աւելի ուշ երբ Թիֆլիզէն Հայաստան անցայ, ծանօթ անձնաւորութիւն մը իմանալով որ Պարաճանովին հանդիպած եմ ու խօսած « Մխիթար Սպարապետ » ժապաւէնին մասին հետեւեալը ըսաւ. « Կան արուեստագէտներ, որոնք արժանաւորում են հայրենիքը, նրանցից է Պարաճանով. եւ կան որ արատաւորում են մեր արուեստը»։ Անուններ չտուաւ։ Ծանր էր հարուածը այդ անանուն մարդոց հասցէին ուղղուած։

(Շար.— 1)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՄԻՆՉԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

ԽՄԲ.— Վերոյիշեալ խորագրին տակ, Պէյրութի փրանսատառ *Լը Ռեվէյ* օրաթերթը (փաղանգաւոր) Հոկտեմբեր 18ի իր թիւին մէջ, խմբագրականով մը կը մեկնաբանէ Սուրիոյ նախագահին՝ Ասատի Հայաստան այցելութիւնը։ «Ագդակ» թարգմանաբար կուտայ խմբագրականը, շեշտելով թէ համաձայն չէ յօդուածագրին բոլոր տեսակէտներուն։ Նոյնն է, անշուշտ, մեր պարագան։

—×—

« Գիտութեան համար դնա՛ մինչեւ իսկ Զինաստան », կ'ըսեն Արաբները։ Եւ զօրավար Ասատ, իր կարգին, դնաց մինչեւ Հայաստան, բայց ի՞նչ ընելու։

Մոսկուա կատարած այցելութենէն եւս, որ պսակուեցաւ բարեկամական անմբռնելի չեշտումներով, բայց գինական դեռեւ վրայ չտուաւ Դամասկոսի փափաքած ճշգրիտ արդիւնքները. Սուրիոյ պետին առջի օրուան դէպի Սորհ. Հայաստանի Հանրապետութեան մայրաքաղաք՝ Երեւան կատարած այցելութիւնը եղաւ ուղղութեան անտիպ չեզոում մը։

Նախ, Սորհ. Միութեան մէջ, այդքան ալ սովորական չէ դաշնակցային 15 Հանրապետութիւններէն մէկուն կամ միւսին միացնել այն արարողութիւնները, որոնք կազմակերպուած են ի պատիւ օտար Պետութեանց նախագահներուն։

Այցելուներուն արտօնել որ իրենց ներկայութեամբ երեքան արձնգնեն Լաթվիոյ, Լիթուանիայի եւ կամ Ուկրանիոյ անկախ օրերուն հայրենասիրութիւնը, ո՛չ խոհեմ է եւ ո՛չ ալ կը համապատասխանէ բոլշեւիկեան դիւանակալութեան կեդրոնացման կամ կրեմլինի զղոյշ եւ մշուշապատ խառնուածքին։

Ու երբ այցելուն իսկապէս Պետութեան մը պետն է, եւ կուգայ այն պահուն երբ խոմէյնիական հով մը կը փչէ Սորհ. Միութեան ասիական սահմաններուն վրայ եւ ուր կը խօսուի Ազրպէյճանի, Թուրքմենիստանի եւ Ուզպեկիստանի Հանրապետութեանց մէջ կրօնամոլութեան վերածագումին մասին (առանց նկատի առնելու քրտական ազգայնական եռքը), մտահոգիչ չէ՞ որ այս Հանրապետութեանց մայրաքաղաքները չփափաքին ընդունիլ նոյն ատեմնանի անձնաւորութիւններ, հատատելու համար անջատողական կոչումներու անհաւանականութիւնը։

Այս նկատումները, որոնք անշուշտ չվրիպեցան Կրեմլինի ուշադրութենէն, բայց եւ այնպէս, անտեսուած են առնուազն երկու պատճառներով։

Խորհրդային հանդուրժողութեան առաջին պատճառը անկասկած այն զգալն է որ Հայ ազգը, ինչպէս նաեւ Վրացին, Լիթուանացին, Լաթվիացին, Ուկրանացին, Ուզպեկը, Թուրքմենը, Ատրպէյճանցին, Ղազախը, Ղրղզը, Թաճիկը, Ղրիմի Թաթարը, Ռուսը, Պելոռուսը, Էսթոնացին, Մոլտաւացին, Ուկրանացին

ԴԱՂԹԱԿԻ ԴԱՂԹԱԿ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Սաժէս գոլէժի Սէն Ժոզէֆ եկեղեցւոյ մէջ, Հոկտ. 21ին, Լիբանանի Կաթողիկէ Եկեղեցիներու Նուիրապետութեան կարգադրութեամբ մասնաւոր պատարագ մատուցուած է Ցով – հաննէս – Պօղոս Բ. Պապի գահակալութեան Ա. տարեդարձին առթիւ: Ներկայ եղած է Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, որ յատուկ պատարագի, յանուն Կիլիկեան Աթոռի Ժողովուրդին, իր շնորհաւորութիւնները ու խնդակցութիւնները ներկայացուցած է պապական Նուիրակ Քարլօ Ֆուրնօ եպիսկոպոսին: Յաջորդ օր, Վարդան եպս. Տէմիրճեան, յանուն Սրբոյն Ա. եւ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսներուն, ներկայ եղած է պապական Նուիրակի կողմէ կազմակերպուած ընդունելութեան՝ Պատարոյի կեդրոնը:

×

Պապի գահակալութեան Ա. տարեդարձին առթիւ Սրբոյն Ա. եւ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսները խնդակցութեան հեռագիր մը յղած են Պապին:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Ներքին Նախարարութեան հիւրը եղած է հայկական պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Թեհրանի Հայոց առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեանի: Նախկին Ծերակոյտի պալատին մէջ, Հոկտ. 16ի կէսօրին տեղի ունեցած ճաշին ներկայ եղած է նաեւ Պարսկահայութեան ներկայացուցիչը՝ Հրայր Խալաթեան: Ճաշի ընթացքին Տոքթ. Բեհեշթի Այաթոլա Մոնթազերիի անունով յայտնած է որ 13րդ դանօթ յօդուածը բարեփոխութեան պիտի ենթարկուի եւ թէ յուսով է որ բոլոր փոքրամասնութիւնները գոհ պիտի ըլլան:

ԹԵՀՐԱՆԻ « Նայիրի » զպրոցի սրահին մէջ, Հոկտ. 7ին, բացուած է մանկական պատանեկան նկարչական ցուցահանդէս մը, մանուկներու տարուան առթիւ: Ցուցադրուած են 500է աւելի գործեր՝ իւղաներկ, ջրաներկ, գծագրութիւն եւն.: Ցուցահանդէսը տեւած է մէկ շաբաթ:

ԹԵՀՐԱՆԻ հայ մշակութային Արարատ կազմակերպութեան սկաուտական երդմնակատարութիւնը տեղի ունեցած է Հոկտ. 5ին, Մարզասէնին մէջ, առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեանի եւ ըստուար բազմութեան ներկայութեամբ: Արարողութեան մասնակցած են 380 սկաուտներ, որոնցմէ 230ը իրենց երդումը կատարած են պաշտօնապէս անցնելու համար Հ. Մ. Ը. Միի սկաուտական շարքերը: Ողջոյնի խօսք կատարած է առաջնորդը:

ԱԿԱՓԷի (Իտալիա) մէջ, Սեպտեմբեր 16 – 23, տեղի ունեցած է հանդիպում մը Միջին Արեւելեան Եկեղեցիներու Սուրհանդակի երիտասարդական բաժնի եւ Եւրոպայի երիտասարդութեան էքիւմէնիք Սուրհանդակի ներկայացուցիչներուն միջեւ: Միջին Արեւելքէն մասնակցած են Լիբանանի, Սուրիոյ, Եգիպտոսի եւ Երուսաղէմի ներկայացուցիչները, իսկ Եւրոպայէն՝ Շուէտ, Իտալիա, Ֆրանսա, Արեւելեան եւ Արեւմտեան Գերմանիաներ եւ Զուիցերիա: Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը ներկայացուցած է Ռիթա Գասապեան, որ իր զեկուցումին մէջ մանրամասնութեամբ անդրադարձած է Հայց. Եկեղեցւոյ դերին, հայ ժողովուրդի մշակութային, կրթական եւ ընկերային մարզերու զարգացման աշխատանքին մէջ: Համաշխարհային Եկեղեցիներու Սուրհուրդի երիտասարդական բաժնի վարիչը՝ Փիթըր Մոս, եզրափակիչ իր խօսքին մէջ անդրադարձած է Հայերու ցեղասպանութեան եւ հայ ժողովուրդի հանդէպ կատարուած անարդարութեան: Համագումարի առաջին հանդրուանի (Սեպ. 16–23) ատարտին, ժողովականները բաժնուած են չորս խումբերու չրջելու համար եւրոպական զանազան քաղաքները (Սեպտ. 23–30): Ռիթա Գասապեան չրջած է Դերմանիոյ Միւնիխ, Տարմշթատ, Հոքսթ եւ Ֆրանքֆորթ քաղաքները եւ առիթը օգտագործելով բազմիցս անդրադարձած է հայկական չարգերուն, բռնագրաւուած հողերուն եւ Հայոց պահանջներուն:

ԹԵՀՐԱՆԻ Զարմահալի Ուսումնասէր – բաց Միութեան ակումբին մէջ, Հոկտ. 13ին, նչուած է Թարգմանչաց տօնը: Բացման խօսքը կատարած է Միութեան նախագահը՝ Անդրանիկ Բաբումեան: Բանախօսած է Տաճատ Պօղոսեան: Փակման խօսքը ըրած է Արտակ Արք. Մանուկեան: Գործադրուած է գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը բաղկացած երգերէ, արտասանութիւններէ, պարերէ:

×

Հոկտ. 14ին, Թարգմանչաց տօնին առթիւ, Թեհրանի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյ մէջ պատարագ մատուցուած է: Քարոզած է առաջնորդը՝ Արտակ Արք. Մանուկեան: Ներկայ եղած են հայկական վարժարաններու բարձր դասարաններու աշակերտները: Ցաւարտ պատարագի տեղի ունեցած է ընդունելութիւն մը, որու ընթացքին բանախօսած է Նորայր Էլտայեան հայ մշակոյթի մասին:

Ի փակաքն է, որ կ'ուզէ անհաճոյ դառնալ Թուրքիոյ եւ կենդանացնել անոր դրացիներուն հետ ունեցած հարաբերութիւնները: Հայերը, ուր որ ալ գտնուին, փաստերին թէ չէին մոռնար 1915ի ջարդերը: 64 տարի առաջ կատարուած այս արարքին գծով Հայերուն կարած տարեկան ոդեկոչումները եւ « դաղանի » կազմակերպութիւնը, որ տակն անդամ մը վար կ'առնէ թուրք անձնաւորութիւն մը, փաստեր են:

Սրբ. Հայաստանի Հանրապետութեան ցոյն կերպարանք մը տալ, այն ալ՝ արաբ եւ իսլամ անձնաւորութեան մը միջոցով, — այսինքն Թուրքերուն կրօնակիցի մը այցելութեամբ, — ա՛յն պահուն, երբ Թուրքերը կ'անհանգստանան Հայ անունը լսելով իսկ, մաս կը կազմէ յատկեանական Թուրիոյ եւ մշտնջենական Թուրքիոյ միջեւ լաւ յարաբերութիւններու ամրապնդման փոխանակումներու չըրջանակին:

Ուրիշ պարագայ մը հատկանշապէս տպաւորեցուցած Մոսկուան որպէսզի իր այցելութիւնը տայ ընդունուելու Երեւանի մէջ: Այդ պարագան Սուրիոյ կողմէ պահանջուած արդիական զէնքերուն մերժումն էր: Իրեւ մխիթարանք, սուրիացի – ապաստանական հայկական մայրաքաղաքին ճամբուն վրայ գտաւ, ուր պատրաստուեցաւ հացկերոյթի մը ընթացքին, որ տրուեցաւ տեղւոյն Կամկուտի նախագահին կողմէ: Մամլոյ զործակալութիւնները չյայտնեցին այն՝ ինչ որ Կամկուտ նախագահը ըսաւ իր ճառին ընթացքին, թերեւս ամէն բանի չուրջ յիսուցաւ: Ընդհակառակն, զօրավար Սաատ Երեան զնաց անկասկած նախապէս պատրաստուած գաւազրութեամբ մը, յատկապէս յայտարարելու համար հետեւեալը.

« Ուրախ եմ որ այս Հանրապետութեան զաւակները, որոշ ժամանակ, ապրած են Սուրիա եւ հոնկէ մեկնելով՝ ձգած են լաւ վարկ մը, որովհետեւ անոնք ողղամիտ էին իրենց աշխատանքին մէջ, հաստատեմ՝ իրենց յարաբերութեանց մէջ... Ուրախ եմ ընդգծելու թէ մեր հայ քաղաքացիները լաւ եւ եռանդուն կը նպաստեն Սուրիոյ կառուցման եւ կը մասնակցին անոր սահմաններուն ու ապահովութեան պաշտպանութեան:

Անուշտ ան չաւելցուց թէ ոչ–արաբ Սուրիացի մը ամբողջական իմաստով քաղաքացի չէ զաղափարաբանութեամբ արաբ երկրի մը մէջ եւ ոչ ալ յայտնեց թէ բազմաթիւ Հայեր մեռան ոտիկան – նական չարչարանքներու տակ, Դամասկոսի եւ Հալէպի մէջ: Ան չյայտնեց թէ հանրային սպասարկութեանց մէջ ընդունուած Սուրիոյ Հայերուն թիւը հեռնական է: Զըսաւ նաեւ որ Սուրիա, իր սահմանադրութեամբ, աւանդութիւններով եւ իր քաղաքականութեամբ կապուած է իսլամութեան, որուն հովանիին տակ է որ տեղի ունեցան Հայերուն ջարդերը՝ օսմանեան կայսրութեան կամ Թուրքիոյ մէջ 1898ին, 1915ին եւ 1922ին:

Ան չյայտնեց նաեւ թէ ի՞նչ պատճառով 1979ին յանկարծ, Հայերուն դէպի Սուրիա գաղթէն 52 տարի ետք, անկախութենէն 36 եւ խորհրդայնեւսուրիական բարեկամութեան Թուականէն 25 տարի ետք, Մոսկուա իրեն յիշեցուց հայկական Հանրապետութեան գոյութիւնը եւ զինք մղեց որ այցելէ հոն ու սիրոյ եւ հիացումի արտայայտութիւններ ունենայ:

Մոնթէ Քարլոյի ձայնասփիւռը, որուն Սուրիացիներուն, Պաղեստինցիներուն եւ Լիբիացիներուն (այսինքն՝ Լիբանանի թշնամիներուն) նկատմամբ հաճոյակատարութիւնը բացայայտ է, տուաւ այս հարցումին առաջնահերթ պատասխանը, զոյշ կերպով: Հոկտեմբեր 15ի յայտարարով, Փարիզի մոնաքոյական կայանի արաբ խօսնակը, անդրադառնալով Զօր. Ասատի Մոսկուա կատարած այցելութեան յայտարարին, իրաւունք տուաւ ինքզինքին ըսելու՝ Երեւանի յատակացուած այցելութեան գծով. « Կ'ըսեն թէ Սրբ. Հայաստանի Հանրապետութեան տրուած այս այցելութեան մղում տուողը Սուրիոյ եւ անոր դրացի երկրի մը յարաբերութեանց ներկայ վիճակն է »:

Դրացի երկիրը ո՛չ Իրաքն է, ո՛չ Յորդանանը եւ ոչ ալ Սաուտի Արաբիան: Անիկա Թուրքիան ալ չէ, զոր Դամասկոս, հակառակ իր կամքին՝ չուզեր զրգռել:

Դրացի երկիրը ուրիշ մը չէ, եթէ ոչ Լիբանանը, նկատի ունենալով որ փորձուեցաւ Հայութեան տալ զեր մը՝ ի հեճուկս Հայութեան մեծամասնութեան. 1975ի Քարանթինեան, 1978ի Նահրի կոմսուրջները եւ 1979ի Պուրճ Համուտի դէպքերը: Արդ, ինչպէս զրած էինք արդէն, Լիբանանի Հայերը, ամբողջական իմաստով Լիբանանցիներ են, քրիստոնեաներ են, եւ կ'ապրին հո՛ն՝ ուր որ են այսօր, արեւելեան Պէյրութի մէջ, որովհետեւ քրիստոնեանե՛ր են: Հայերը չողոքորթելու փորձերը, որպէսզի զանոնք չահագործեն իրենց հայրենակիցներուն եւ կրօնակիցներուն դէմ, որոնք կը պայքարին իրենց համայնքներուն ուղղուած ցեղասպանութեան եւ լիբանանեան անկախութեան վերջ տալու փորձերուն դէմ, բաժանումի քայլ մըն է, որ կ'առնէն, ինչ որ տարբեր չէ այն փորձէն, որուն բեմը հանդիսացաւ վերջերս Հիւսիսային Լիբանանը:

Եթէ Թելաղրուած է Արաբին որ ի չահ պիտութեան երթայ մինչեւ իսկ Զինաստան, Սուրիացի – Ալաուին զնաց մինչեւ Հայաստան... անմիաբանութիւն որոնելու Լիբանանցիներուն մէջեւ:

Այս քայլը ի պատիւ նախագահին չէ, բայց խոստովանինք թէ ան իր այս քայլով մեծ պատիւ կ'ընէ լիբանանեան դիմադրականութեան: Այս վերջինը, հեռու ըլլալով փոքրամասնութիւն ըլլալէ, ինչ որ իրեն կը վերագրուի սուրիացի պաշտօնատարներու կողմէ, այնքան մը զօրաւոր է որ կրնայ Սուրիոյ պետին այցելութիւնը վերածել զինք ակարացնելու փորձի մը:

Ասիկա յաւելեալ պատճառ մըն է, որպէսզի լիբանանեան դիմադրականութիւնը մնայ կուռ թէ՛ քրիստոնեայ բոլոր համայնքներուն եւ թէ Լիբանանի անկախութեան նախանձախնդիր իր միւս բոլոր Լիբանանցիներուն համար, որպէսզի չարքերը համախմբուին երկրի անկախութեան գաղափարին չուրջ:

ԼԻՊԱՆԻՈՒՍ

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Գուրզադեանին սեղանին Նարեկացու մատեանը տեսաւ.

– Ինչ մը կարդա...

Կարդաց:

– Թէեւ աշխարհաբար է, բայց զարմանալի հմանալի է: Նարեկացին երկուքս ալ կը հասկնանք: Ան ալ կը խորհի տիեզերքի, աշխարհի, Աստծու վրայ, կ'ուզէր աստծուն հասնիլ, չէր կրնար ու կը տառապէր, դուն ալ նոյնը կ'ընես, աստր համար կը տառապիս, դիշերները չես քնիր: Նարեկացին մօտ է քեզի:

Ներկայ եմ եղել նաեւ Սարոյեանի եւ Վիկտոր Համբարձումեանի մի զրոյցին: Տիեզերքի անուսհմանութեան, ժամանակի մասին էր զրոյցը, մարդու հոգուն թափանցելով Համբարձումեանին, Սարոյեանն ասաց.

– Գիտե՞ս, երեք բան կայ, որ ինծի մէջս կը վերանորոգէ ու կը փրկէ. ճամբորդութիւն, խումարճիութիւն ու աստիճ ստրախուչութիւն...

Ակադեմիկոսը մի պահ զարմանքով նայեց Սարոյեանի մանկականօրէն անմեղ դէմքին ու չարունակեց նոյն լրջութեամբ:

Ցետոյ, Սարոյեանին հարցրի, թէ այդ լուրջ, պատկառելի մարդու հետ ինչու խօսեց «խումարճիութեան» ու «աստիճ ստրախուչութեան» մասին...

– Դիտմամբ խօսեցայ, որ իմանայ, թէ տիեզերքի, անուսհմանութեան հետ առնչութիւն ունին, որ հետաքրքիր են, կը մոռնեն ահաւոր բաներ...

Եւ ահա, դուրս գալով Գուրզադեանի տնից, բակում վարդի թփեր տեսաւ.

Այս վարդ ոչինչ չի գիտեր ու երջանիկ է, զեղեցիկ է... Ինքն ալ չի գիտեր, թէ որքան զեղեցիկ է... Ու ոչ ոք չի կրնար քննել, թէ ինչու զեղեցիկ է...

Այնուհետեւ յաճախ էր յիշում Գրիգոր Գուրզադեանին:

– Այդ մարդ ահագին մարդ մըն է, հետաքրքիր միտք ունի: Ան ինծի ըսաւ, որ ամէն օր լեռ կը բարձրանայ, ամայի տեղեր մինակ կը պտըտի... Ուրեմն, աշխրքի, տիեզերքի վրայ չատ կը խորհի... Տխուր մարդ է: Ցաջորդ անգամ, երբ զամ, կ'ուզեմ առանձին տեղ մը ապրիլ, ամէն օր լեռ բարձրանալ, ամայի տեղեր երկու – երեք ժամ պտըտիլ, մինակ ըլլալ, խորհիլ...

Ցաջորդ անգամ, երբ զամ...

Այսօր Հոկտեմբերի 9ն է: Ըստ հեռագրի երեկ եկած պիտի լինի Ռիպա:

Եկե՞լ է արդեօք...

Դեռ լուռ չկայ:

Ցուսամ, որ եկել է, ու աշխատեմ մինչեւ Երեւան հասնելը, զրեթէ ապրտել: Առանց այն էլ, չտապելով, իմ յուշերից, տպաւորութիւններից չատ բան բաց թողի, ու եթէ գայ, դիտեմ, առհասարակ չեմ չարունակի զրել, մինչեւ դեռ չատ կ'ուզէի պատմել այն մեծ ու զեղեցիկ օրուան մասին, որ անցկացրինք Ուլյան գիւղում:

Երեւան ժամանելու հէնց առաջին օրերին ասում էր.

– Ե՞րբ պիտի այն գիւղ երթանք, ուր Անդրանիկի արձան կայ: Շատ կ'ուզեմ տեսնել: Անդրանիկ զարմանալի մարդ էր, խմաստութիւն ունէր, իր խմաստութիւն ժողովուրդէն եկող իմաստութիւն էր...

Հարցրին.

– Տեսե՞լ էք Անդրանիկին...

– Հարկաւ... Հետը չատ զրուցած եմ: Ցմէկածակցի Նչան Փափազեանի վարպետանոց կու զար, ժամերով կը նստէր, սուրճ կը խմէր, կը զրուցէր: Ես այն ատեն 14 – 15 տարեկան էի: Մեծերուն հետ ուրիշ լեզու կը զրուցէր, ինծի հետ ուրիշ... Երբ կը պատահէր, որ ես ու ինք մինակ կը մնայինք, հարցեր կու տայր իրեն: Գիտե՞ս, 14 – 15 տարեկաններ զժուար հարցեր կու տան: Անոնց ամէն բան կը հետաքրքրէ: Դժուար հարցեր կու տայի իրեն, ու չատ լուրջ կը պատասխանէր: Տխուր մարդ էր, որովհետեւ ամէն ինչ կորանցուցած էր:

– Ինչո՞ւ Անդրանիկի մասին չէք զրում:

– Ինչպէ՞ս չեմ զրում... Անոր վրայ զրուածքներ ունիմ, կ'երեւի չէք կարդացած:

Հարցրին նաեւ.

– Ինչո՞ւ Եղեռնի մասին վէպ չէք զրում...

– Կը զրեմ այն, ինչ որ փորձառու – թենէն կուզայ, ինչ որ ինքս տեսայ ու ապրեցայ: Եղեռն չտեսայ: Ֆրանց Վէրֆել առանց տեսնելու կրցաւ զրել, ես չեմ կրնար: Ան տարբեր զրող էր: Զրողներ տարբեր կ'ըլլան:

(Շար.– 39)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՋԱՑՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ և ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԻԳՆԱՏԻՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԺԶ.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ – ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

Կիրակի, Նոյ· 4, առաւօտեան ժամը 10ին, Ամենայն Սրբոց տօնին առիթով, Մարսէյլի Ռիւ մ'Օպանեը Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, ճայնաւոր պատարագ կը մատուցանէ և կը քարոզէ

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊՍ· ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ

էքզարք Ֆրանսայի հայ կաթողիկէներու

Ցաւարտ պատարագի՝ հոգեհանգստեան – ներ պաշտօն 1979 տարւոյ ննջեցեալ հոգւոցն եւ բարեբարաց ի մանաւորի

ԻԳՆԱՏԻՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԺԶ· ՊԱՊՈՒՆԵԱՆ

կաթողիկոս – Պատրիարքին որ իր մահկանացուն կնքեց Հռոմի մէջ, Հոկտ· 9ին:

×

Այրի Տիկին Սիրվարդ Փեհլիվանեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Փեհլիվանեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհան – գստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ՓԵՀԼԻՎԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին, ինչպէս նաեւ տաղրոջ եւ հօրեղբօր՝

ՏՕՆԻԿ ՓԵՀԼԻՎԱՆԵԱՆԻ

եւ իրենց զաւկին ու քրոջ՝

ՍԻՄՈՆՆ ՓԵՀԼԻՎԱՆԵԱՆԻ

մահուան Բ· տարելիցին ի յիշատակ:

Կիրակի, Նոյ· 4, Խիբի Ս· Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

×

Պահատուրեան ընտանիքը (Լիոնէն) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ՝

ՆՇԱՆ ԵՒ ՖԻԼՈՐ ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

անոնց զաւակներուն՝ Ցարութիւն, Սահակ, Յակոբ, Անոյշ, Անժէլ եւ փոքրիկն Արման

ինչպէս նաեւ Տիկին Պահատուրեան իր ծնողաց՝

ՄԱՀՏԵՍԻ ԼՈՂԱՖԷԹ եւ
ՆԱԶԵՆԻ ՊԱՐՄԱԶԵԱՆԻ

եւ իրենց մարսէյլաբնակ սանիկին՝ Տէր եւ Տիկին ՎԱՀՐԱՄ եւ ԷՕԺԷՆԻ ԹՈՐՄԱՆԵԱՆԻ յիշատակին,

այս, Կիրակի, Նոյ· 4, Մարսէյլի Ս· Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ (Փրատօ):

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Մարսէյլի Քամբ· Ֆրէզի Ս· Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ Ամենայն Սրբոց տօնին առիթ Նոյեմբեր 1ին:

Ամենայն Սրբոց տօնին առիթ կը կատարուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ մեր բիւրաւոր նահատակներու, մեզմէ անդարձ բաժնուած եկեղեցւոյ հանգուցեալ բարերարներու հոգւոյն ի հանդիստ:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30, պատարագ ժամը 10·30ին:

EN L'EGLISE DE LA SAINTE TRINITE - P1 (Trinité)
Le Mardi, 13 Novembre à 21 heures
RADIO FRANCE - FRANCE CULTURE
Présente sous son cycle de Musique Sacrée orientale
5 — ARMENIE

l'Oratorio en FA Mineur

de Ara Bartévian

(*d'après le texte de la Messe Arménienne*)

Avec le concours de
LYNE DOURIAN (Mezzo-sop. de l'Opéra
MIHRAN ELMAYAN (Ténor)
LA CHORALE ELISABETH BRASSEUR
(*Chef de chœur Catherine Brilli*)
L'ORCHESTRE des CONCERTS COLONNE
Chorale Arménienne de Paris
à l'orgue Solange Robin-Chiappari
150 exécutants sous la direction de l'auteur
ENTREE LIBRE GRATUITE — (église chauffée)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Լօրիս Պապանեան, Մեռելոցին առիթ, Բալուեան եւ Պապանեան ընտանիքներու ննջեցեալներուն յիշատակին, կը նուիրեն 150 Ֆր· Փարիզահայ Տիկնանց Մխիթեան Որբերու Օգն· մարմնին եւ 50 Ֆր· «Ցառաջ»ին:

(*Ստանալ «Ցառաջ»էն*):

ՄԱՐՍԷՑԼԻ Ս· ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Նոյ· 4, Ամենայն Սրբոց տօնին առիթ տեղի կ'ունենայ մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Ազգիս Հայոց բոլոր ննջեցեալներուն եւ ի մասնաւորի եկեղեցւոյ բարերարներու հոգիներուն համար:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Մարսէյլի Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը իր լրիւ կազմով, Առաջնորդութեամբ ղեկավար Յաչիկ Եըլմազեանի:

Սկիզբ ամերգութեան ժամը 8, պատարագ 10ին, քարոզ 11ին, հոգեհանգիստ 11·45ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օր· Լօրա Իշխալաճեան
Օր· Լիտիա Իշխալաճեան

իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, դրաւոր յաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ մօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀԱԳՆ ԻՇԽԱԼԱՃԵԱՆԻ

(ծնեալ՝ Գազազեան – Լիմեան)

պատնականին կորուստին առթիւ:

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Շաբաթ, Նոյ· 3, ժամ 5 Ամենայն Սրբոց՝ հնոց եւ նորից, յայտից եւ աներեւոյթից: Այս առթիւ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

gala et banquet

des Anciens Combattants d'Origine Arménienne, Section d'Issy-les-Moulineaux, Clamart et environs, sous le patronage de
M. NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur de l'Association
et de M. BAKERDJIAN
Le Samedi, 3 Novembre à 20 h. très précises.
Réservations : 770.07.25 — 642.73.10 — 642.45.25
et Mme Palouyan, Rue de Trévise
AU PROFIT DES ECOLES ARMENIENNES
Orchestre Les Gaïdzag's et Musique traditionnelle Arménienne
Interprétée par le trio arménien de Radio France
Chanteuse : Mme AIDA HAROUTUNIAN
Canon : Mme ELYA PEHLIVANIAN
Guitare : M. ARTO PEHLIVANIAN
MELANIA APOVIAN (d'Arménie)
Théâtre Municipal d'Issy-les-Moulineaux, 25 Ave. Victor-Cresson.

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼ

Սէն Ռաֆայէլի Ս· Յովհաննէս մատրան մէջ, Ամենայն Սրբոց տօնին առիթ, Հինգշաբթի Նոյ· 1, կը մատուցուի պատարագ: կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՏԱՐՕՆ Ծ· ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՃԻՐԻՃԵԱՆ

հոգեւոր հովիւ Նիս – Գոթ մ'Ազիւրի հայ համայնքին եւ Օմոնիէ ՀՕՄ:

Ցաւարտ պատարագի, տեղի կ'ունենայ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն՝ ԼՈՒԻԶ ՓԱՓԱՋԵԱՆի հոգւոյն, անոր մահուան քառասունքին առթիւ: Ապա, տեղւոյն գերեզմանատան մէջ, ծաղկեպսակներու գետեղում՝ վաստակաւոր ուսուցչուհիի հողակոյտին վրայ:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

le restaurant
LA CAPPADOCE
67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
tél. 375.05.30

PRESENTE SON PROGRAMME D'HIVER
le groupe HARTAR
du 15 au 31 octobre
Adiss HARMANDIAN
du 1 au 11 novembre
tous les soirs
YORGANTZ
et l'orchestre CAPPA avec **Garbo** au piano
Consomation après 23 h. *FERME LE LUNDI*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Յաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տիկ· Բարուհի Փափազեանէ 50 Ֆր· ի նպաստ միօրեայ դպրոցին:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

LES ANCIENS DU LYCEE GUETRONAGAN
BAL ANNUEL
Le Samedi 10 Novembre de 20 h.30 à l'aube, dans les salons de l'hôtel MERIDIEN, 81, Bld Gouvion Saint Cyr — 75017 PARIS
Orchestre ARMENIAN'S SUNSHINE
dirigé par ROBERT PAPASIAN
Orchestre du LIDO DE PARIS (BEN)
SURPRISES — COTILLONS
Tenue de soirée souhaitée
Entrée 250 F.
Réservation, téléphoner à :
AGAMIAN 378-15-65
ANDONIAN 854-10-79
CEZVECIAN 236-54-48
NAVASSARTIAN 985-36-53
PANOSSIAN 233-77-90

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 26ԷՆ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10
ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ՀԱՅԿ. ԾՆՈՒՆԴԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՆՑՈՒՅԷՔ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՓԼՐԱԹՈՒՌԻ
ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ ՄԱՐՍԷԼԷՆ ՓԱՐԻԶԷՆ
ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸՆԼԱՒՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47